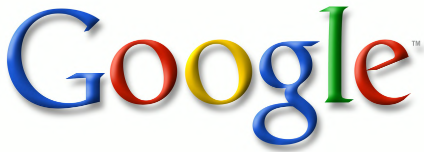
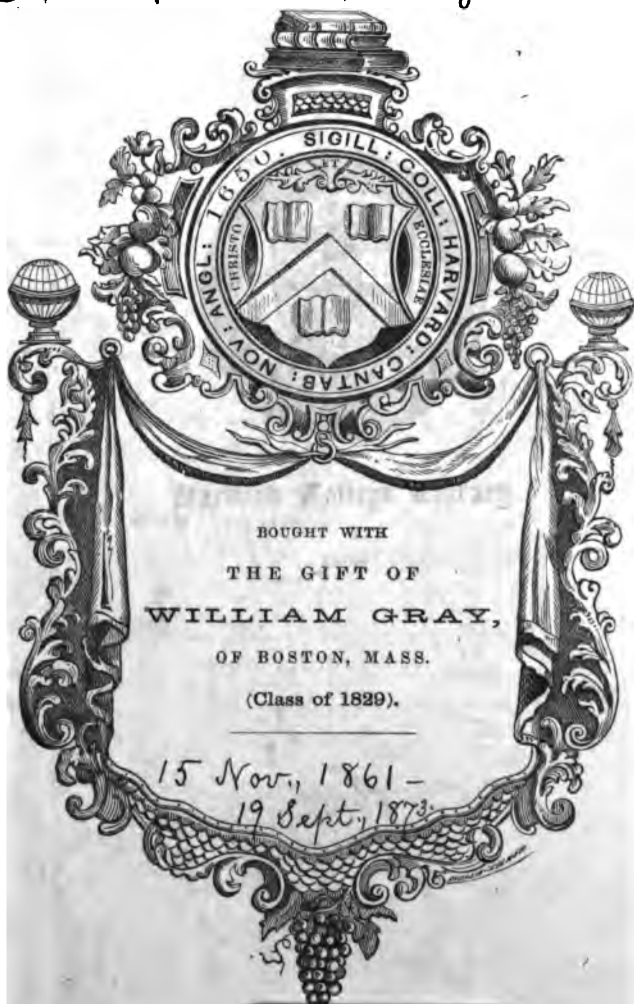

Google

SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE
BOUGHT WITH
THE GIFT OF
WILLIAM GRAY,
OF BOSTON, MASS.
(Class of 1829).
15 Nov., 1861 –
19 Sept., 1873.

Iceland.

GRÁGÁS

ISLÆNDERNES LOVBOG I FRISTATENS TID,

udgivet efter

det kongelige Bibliotheks Haandskrift

og oversat

af

VILHJÁLMUR FINSEN,

for

det nordiske Literatur-Samfund.

Tredie Del.

Oversættelse I.

KJØBENHAVN.

TRYKT I BRØDRENE BERLINGS BOGTRYKKERI.

1870.

1861, Nov. 15–1873, Sept. 19.

Gray Fund.

GRAAGAASEN.

Kristenretsafsnittet.

1.

Det er Begyndelsen af vore Love, at alle Mænd (Mennesker) skulle være kristne her i Landet og troe paa een Gud, Fader og Sön og den hellige Aand. Ethvert Barn, som er født, skal føres til Daaben, det første skee kan, af hvadsomhelst Skabning det er. Dersom Barnets rette Arving er tilstede, da skal han føre Barnet til Daaben, tilligemed den Mand, som han opfordrer dertil. Dersom ikke Barnets lovlige Arving er tilstede, da skal den Bonde (Husbond), hos hvem Kvinden, der er bleven forløst, opholder sig, føre Barnet til Daaben, tilligemed den Mand, som han opfordrer dertil. Dersom ingen af de to er tilstede, da skulle de Mænd føre Barnet til Daaben, som have lovligt fast Hjem der i Huset. Dersom ikke de ere til, eller ikke have Mandstyrke dertil, da skulle de, som ere nærmest, føre Barnet til Daaben eller være behjælpelige dermed. Dersom den Mand, som er pligtig dertil, ikke opfylder sin Pligt at føre Barnet til Daaben, eller dersom den vægrer sig, som blev opfordret til at gjøre Reisen med, da gjælder det Fjörbaugsgaard (treaarig Landsforvisning), og er den søgsmaalsberettiget, som vil; den Straf gjælder det hver for sig af dem, og skal den Sag indstevnes hjemme fra (Stevning skal foretages hjemme i Böigden) og man skal (til Vidnesbyrd ved Kvidudsagn) tilkalde paa Thinge ni Bønder, Naboer af den Mand, der sagsøges.

Bonden (paa Veien) er pligtig at give de Mænd Føde, som føre Barnet til Daaben, tre fuldvoxne Mennesker, og Barnet, som det fjerde Menneske, samt Hest eller Slædeoxe,

ifald disse medfølge. Dersom han eier mindre Formue, end som saa, at han er pligtig at udrede Thingreiselönsafgiften, da bör han at laane dem Hus og sælge dem Mad og Hø, til saadan Pris, som Nabobønder vurdere det. Inden fjorten Nætter skal Madens og Høets Værdi være betalt. Dersom Bonden nægter dem Ophold i sit Hus, eller saadan Gjestfrihed, som begjeres, da bliver han skyldig til tre Marks Bod, og er den, hvem Herberge nægtes, søgsmaalsberettiget. Sagen skal indstevnes hjemmefra, og man skal tilkalde paa Thinge fem Bønder, Naboer af den, som sagsøges.

De Mænd, som føre Barnet til Daaben, skulle fare til Præstens lovlige Hjem, med mindre de træffe ham för, og bede ham at døbe Barnet. Dersom han nægter dem det, da gjælder det Fjörbaugsgaard, og ere de, som førte Barnet til Daaben, søgsmaalsberettigede, og skal Sagen indstevnes hjemmefra, og man skal tilkalde ni Nabobønder paa Thinge. Dersom de træffe Præsten paa farende Vei, da efterkommer han Begjeringen om Daaben ret, ved at foretage den i sit lovlige Hjem, saafremt han ikke har været længere hjemmefra end en Dag. Dersom Præsten har været hjemmefra en Nat eller længere, og man træffer ham paa farende Vei og beder ham at døbe Barnet, da efterkommer han Begjeringen om Daaben ret, ved at foretage den paa det nærmeste Kirkebol (Gaard, hvor en Kirke staaer), saafremt Barnet ikke er sygt. Dersom Barnet har Sot, da skal det døbes der, hvor man først kan naae til Vand. Præsten skal ikke begive sig fra sit Hjem for en Nat eller længere Tid saaledes, at han ikke har alle de Midler med, hvormed han kan døbe et Barn; dersom han ikke har det, bliver han skyldig til tre Marks Bod derfor, ifald han ikke kommer i nogen Forlegenhed derfor; men dersom han kommer i Forlegenhed derover, og det er til Hinder for Daaben, at han ikke har Midlerne tilrede, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard, og ere de, som førte Barnet til Daaben, søgsmaalsberettigede, og skal Sagen indstevnes hjemmefra, og man skal tilkalde ni Nabobønder paa Thinge.

Det er fastsat, at dersom Barn fødes paa Øer i Havet, og naar det Barns (nærmeste eventuelle) Arving er

tilstede, da er han pligtig at føre Barnet til Daaben, saavelsom hans Bodfæller, og alle de Mænd, som paa Fastlandet ere pligtige at føre Barn til Daaben; den er pligtig at laane Skib (Baad), som bedes derom, og Reisen skal og enhver, som bliver opfordret dertil, gjöre med; — det förste skee kan for Veirets Skyld. Bonden (paa Veien) er pligtig at give de Mennesker Føde, fem i Tallet, som ude fra Havet ere ankomne, og Barnet som det siette Menneske. De, som ude fra Øen overførte de Mænd, der bragte Barnet til Daaben, skulle føre dem tilbage.

Dersom en Kvinde bliver forløst paa farende Vei, da ere hendes Reisefæller pligtige at føre Barnet til Daaben, eller de, som først opfordres dertil. Dersom den Mand ikke fører Barn til Daaben, som er pligtig dertil, eller nogen nægter den, der er pligtig dertil, Overførsel over Havet, eller Laan af Skib, eller Slædedyr (Hest eller Oxe), uden Nødvendighed, da gjælder det Fjörbaugsgaard, og skulle de Sager indstevnes hjemmefra og man skal tilkalde paa Thinge ni Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges. Dersom et Barn er saa sygt, at der er Fare for dets Død, og man ikke kan naae til Præsten med det, da bör en ulærd Mand døbe Barnet, ifald det er i en Bondes Hus (i beboet Hus) og skal man tage Vand i et Kar. Dersom et Barn bliver sygt paa farende Vei, da skal man døbe det, hvor man nærmest kan naae til (fersk) Vand, eller til Havvand, dersom man ikke kan naae til fersk Vand. Han skal tale saaledes: „jeg vier dig Vand! i Faderens Navn," — herved skal han gjöre et Kors paa Vandet med sin höire Haand, — „og Sönnens," — her skal han gjöre et andet Kors paa Vandet, — „og den hellige Aands" — herved skal han tredie Gang gjöre Korsets Tegn paa Vandet; han skal bevæge Tommelfingeren i Kors ved hvert af de tre Ord. Han skal give Barnet Navn, som det skal hedde, og tale saaledes: „jeg døber dig" — skal han sige, og nævne Barnet ved Navn — „i Faderens Navn" — og neddyppe Barnet i Vandet — „og Sønnens" — og anden Gang neddyppe Barnet — „og den hellige Aands" — og neddyppe det i Vandet tredie Gang, saaledes at det da bliver vaadt

over hele Kroppen. Dog er det ret, at Barnet neddyppes i Vandet een Gang, eller at Vand gydes eller øses over Barnet, saafremt der ikke bliver Tid til andet. Nu kan man ikke naae til fersk Vand eller til Havvand, men man kan faae Snee, da skal han gjöre Korstegnene paa Sneen, og tale de samme Ord derover, som han skulde have talet over Vandet; han skal neddyppe Barnet i Sneen, og ledsage denne Handling med alle de Ord, som om han neddyppede det i Vand; han skal smelte Sneen med sine Hænder og gnide den paa, saaledes, at Barnet bliver vaadt over hele Kroppen. Ikke skal han saaledes neddyppe Barnet i Sneen, at det angribes af Kulde, saa at der er Fare for at det døer, men han skal indgnide Barnet med Sneen, med sine Hænder. Et Mandfolk bör yde Barnet Daaben; men dersom han ikke kan Ordene eller Handlingerne derved, da er det ret, at en Kvinde lærer ham det. Alene i det Tilfælde skal Barnets Fader døbe Barnet, naar der ikke ere andre Mænd dertil. Men dersom Fader døber selv sit syge Barn, da skal han skille sin Seng fra sin Kones (han skal skilles fra sin Kone); dersom han ikke erklærer Skilsmisse, gjælder det ham Fjörbaugsgaard; med hans Ret til at indgaae nyt Ægteskab skal det gaae, eftersom Biskoppen bestemmer. Den Mand, som har døbt et Barn, skal begive sig til Præsten, og fremsige for ham de Ord, som han anvendte ved Barnedaaben, og forklare, med hvilke Handlinger Ordene bleve ledsagede. Nu finder Præsten, at der ikke er blevet forholdt ret med Daaben, hvad enten der mangle Ord eller Handlinger, da gjælder det Fjörbaugsgaard, for Mænd og Kvinder, tolv Vintre gamle. Dersom Præsten finder den Daab ret, og Barnet døer, da skal man begrave det ved (eller i) Kirke, og synge Ligsang over det. Men dersom Barnet kommer til Kræfter, da skal Præsten yde det al præstelig Tjeneste, lige fra den Tid, det er blevet neddyppet i Vand. Ikke skal et Barn døbes anden Gang, dersom der er rettelig forholdt med Daaben første Gang. Dersom det er blevet døbt i Faderens Navn, og Sönnens og den hellige Aands, da skal man ikke døbe det anden Gang, omendskjöndt Vandet ikke er blevet viet, eller Barnet kun er

blevet een Gang neddyppet i Vandet. Dersom Præsten finder, at der forhen ikke er blevet forholdt ret med Daaben, hvad enten der fattes Ord eller andre Handlinger, og Barnet døer, da skal det ikke begraves ved Kirke, men kommer Barnet til Kræfter, da skal Præsten yde det fuld Daab, som om der forhen ikke var blevet sunget over det. Dersom Barnet døer, efterat have modtaget Primsignelse (den forud for Daaben gaaende Indvielse ved Korsets Tegn), men ikke er blevet døbt, da skal man begrave det ude ved Kirkegaardsgjerdet, hvor der mødes viet Jord og uviet, og skal man ikke synge Ligsang over det.

Dersom et Barn fødes kort för Paaske eller Pintse, og man vil udsætte Daaben indtil Løverdag för Paaske eller Pintse, da bliver det ret, at han gjör det, dersom Barnet ikke er sygt; man døbe skal man strax lade det, dersom det er sygt. Dersom han vil udsætte Daaben til (Paaske- eller Pintse-) Løverdag, da skal han begive sig til Præsten, eg skal Præsten raade, om han vil døbe Barnet för, eller om han vil oppebie Løverdagen. Det er Pligt for ethvert Mandfolk, som er voxent, at kunne de Ord, der høre til at døbe et Barn, og de Handlinger, som ledsage Ordene; dersom han ikke kan det, formedelst Forsömmelighed, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard, og bör Biskoppen raade for, hvem der skal anlægge den Sag. For hvert Menneske, som har Forstand dertil, Mand eller Kvinde, er det Pligt, at kunne Pater Noster og Credo in dominum. Vil han ikke kunne det, og har Forstand dertil, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard, og bör Biskoppen raade for, hvem der skal anlægge den Sag.

2. Om Ligførsel.

Ethvert Lig, som maa begraves ved Kirke, skal føres til Kirke, det første man bliver færdig dertil. Dersom den afdødes Arving er hos, da bör han føre Liget til Kirke,

med den Mand, som han opfordrer dertil. Dersom Arvingen ikke er hos, eller han ikke er voxen, da skal den Bonde, i hvis Hus den afdøde sidst opholdt sig, føre Liget til Kirken. Dersom ingen af de to er hos, Arving eller Bonde, da skulle de Mænd, som have fast Hjem nærmest derved, føre Liget til Kirken, og tage af det Gods, som den afdøde eiede, Lærred eller Vadmel, og klæde Liget. Dersom den afdøde ikke eiede Formue dertil, da er den, som fører Liget til Kirken, pligtig at besørge, hvad der behøves til at klæde Liget. Alle lov- (lovbestemte) hellige Dage er det ret, at man klæder Lig, og gjör Kiste til Lig, og fører det til Kirke, og begraver det, undtagen to Dage i hver tolv Maaneder (hvert Aar), den første Paaskedag og den første Juledag. Føre maa man Lig til Kirke paa Langfredag, men ikke bör man da aabne Jorden, for at nedgrave Lig. Til en saadan Kirke skal man føre Lig, som Biskoppen tillader, at Begravelser maae finde Sted ved. Bonden (paa Veien) er pligtig at give den Mand, som fører Lig til Kirke, Føde, selv femte, samt Hest eller Slædeoxe, dersom saadanne ere med; dersom han nægter dem det, da er han bodskyldig til tre Mark, og er den søgsmaalsberettiget, hvem Herberge nægtes; Sagen skal indstevnes hjemmefra og man skal tilkalde fem Nabobønder paa Thinge. Den Mand, som har Kirken under Værgemaal, skal stede dem til at foretage Begravelse, og man skal begrave paa det Sted, hvor han og Præsten, som er der, bestemmer det. Lig skal man ikke bære ind i Kirke nøgent eller blodigt. Ikke skal man bære den Mands Lig i Kirke, som ikke havde Ret til at komme i Kirke, medens han levede. Dersom man bærer en saadan Mands Lig i Kirke, som er udelukket derfra, da skal han godtgjöre Kirken den Krænkelse, som er tilføiet den, med tolv Ører; vil han ikke betale det Gods, da bliver han bodskyldig derfor til tre Mark, og bör dog udrede til Kirken det Gods, der tilkommer den. Intet Lig skal man begrave, förend det er blevet koldt. Dersom man begraver et Lig, förend det er koldt, da bliver han derfor skyldig til tre Marks Bod, og er den søgsmaalsberettiget, som vil. Dersom man iler saaledes med Begravelsen, at Kviden (de

tilkaldte Nabobønder) giver det Udsagn, at Aand var i Mandens Bryst, da han blev nedgraven, da bliver det til Mord.

Alle Begravelsessteder skulle være lige dyre, hvad enten de ere nærmere ved Kirken, eller fjernere fra den, inden Kirkegaarden; tolv Alen skal man betale for Begravelsessted for et Menneske, med mindre det er et tandløst Barn; da skal man kjøbe det for Halvdelen mindre. Sex Alen skal Præsten have for Ligsang. Den skal udrede Begravelsesstedslön og Ligsangslön, som fører Liget til Kirke; han skal betale den der, paa det Kirkebol, hvor Liget blev begravet, den femte Dag (Torsdag) i Ugen, naar fire Uger ere forløbne af Sommeren — paa Hjemmemarken der, foran Mandfolkedören. Den Mand, som har Kirken under Værgemaal og Præsten bör, hver for sig, tilkalde Vidner paa Udeblivelsen af den hver af dem tilkommende Betaling, dersom den ikke udredes; og er det ret, at stevne derfor der paa Stedet, og erklære ham skyldig til tre Marks Bod for Tilbageholdelsen af Betalingen. Den andens Forsvar i Sagen er gyldigt, dersom han, da han førte Liget til Kirken, tilbød dem, ved Haandslag at forpligte sig til at betale, forudsat at de og han have Betalingstermin sammen (nemlig paa det aarlige Vaarthing; dersom de høre til samme Vaarthingsdistrict), og han bød dem at ansætte Betalingstiden til den Termin; et saadant Haandslagsløfte skulle de modtage. Den, som førte Lig til Kirke, bör have sine Omkostninger godtgjorte af den afdødes Gods, eller affordre Arvingerne det, dersom intet Efterladenskab var efter hin. Dersom ingen af dem eiede noget, hverken den afdøde eller hans Arving, da tager man ei Gods, hvor Gods ikke er; da skal Begravelsessted og Ligsang indrömmes uden Betaling. Er der noget at betale med, men ikke tilstrækkeligt til at betale det hele, da skal man først anvende Godset til at klæde Liget, og dernæst til at kjøbe Ligsang; Begravelsesstedslön skal sidst betales.

Dersom en vandrende Betler døer i en Mands Hus, da skal Bonden føre hans Lig til Kirke. Dersom den afdøde havde Gods hos sig, da skal deraf tages, hvad der behøves for ham. Dersom han havde mere Gods hos sig,

eller eiede noget andensteds, da bör den Bonde tage det Gods, som laante ham Hus, da han døde, med mindre der var blevet betinget Opholdssted for ham fra Lov-Fardagstid (først i Juni), hvor han kunde have haft det taaleligt, og han derfra var gaaet bort, ifølge egen Bestemmelse, ikke ifølge Frændernes; da bör Bonden tage det Gods, som Manden, der døde der, havde medbragt derhen, men ikke mere; det Gods eie den afdødes Frænder, som han havde eiet andensteds. Dersom Lig føres ud af Præstens Sogn, da er han pligtig at følge det til Graven, dersom ham forud sendes Bud derom, og det er inden Hreppen (Landcommunen), og skal han da have Ligsangslön; den nyder han ogsaa, naar ham ikke sendes Bud, uagtet han bliver hjemme. Ikke er Præsten pligtig at følge et Lig ud af Hreppen, dersom nogen Begravelseskirke er der. Men vil han ikke følge Lig til Graven, efter hvad nys er sagt, da tilhører Ligsangslönnen den, som synger over Liget. Dersom Præsten har begivet sig ud af sit Sogn, saaledes, at han ikke har faaet nogen i sit Sted, da bör han ikke have Ligsangslön, om end Folk døe der.

Dersom en Mand døer paa Øer i Havet, da ere de Mænd pligtige at føre Liget til Kirke, som paa Fastlandet burde have fort det til Kirke, eller hans Bodfæller, dersom han døer i Fiskerbod. Den bör laane Skib, som opfordres dertil, om han har det. Dersom den Mand nægter Skib eller Overførsel, som bedes derom, da bliver han derfor bodskyldig til tre Mark. Dersom en Mand døer paa Thinge (Vaarthing eller Althing) eller paa Leid (Eftersommerthinget), da skulle hans Bodfæller føre Liget til Kirke. Dersom en Mand døer paa Thingmark eller paa Leidmark (det afgrændsede Gebet, hvorpaa Thingene eller Leid afholdes), efter at de thingbesøgende Mænd have begivet sig bort, da bör den Mand føre hans Lig til Kirke, som boer nærmest af de Mænd, som have to Huskarle (Tjenestekarle), foruden sig selv. Dersom en Mand døer paa Þingvöllr (Stedet, hvor Althinget holdes), efter at Folk ere reiste bort fra Thinget, da skal den Bonde føre hans Lig til Kirke, som boer her paa Þingvöllr. Dersom en Mand

døer i havreisende Mænds Boder, da skulle Bodfællerne føre Lig til Kirke. Dersom en Mand døer paa farende Vei, da skulle hans Reisefæller føre Lig til Kirke. Dersom Hav eller fersk Vand kaster Menneskers Lig op paa Land, da skal Jordeieren føre de Lig til Kirke. Dersom Gods driver op paa Land med Ligene, da skal man tage deraf, hvad der behøves for dem; er der mere, da bör Jordeieren at beholde det, indtil det ved Dom bliver ham frakjendt. Dersom en vandrende Betlers Lig findes ude paa Græsgangsmark, da skal Jordeieren føre hans Lig til Kirke, og være Eier til det Gods, som han havde hos sig. Eiede den afdøde mere Gods, da bör hans Frænder tage det. Dersom et Lig findes paa en Mands Jorder eller i fjerne Udhuse, da bør Jordeieren føre det til Kirke og opbevare Godset, dersom den afdøde havde noget hos sig, for Frænderne. Dersom et Lig findes paa saadanne Fjelde, hvor Udspring af Elve, der falde til tvende Sider, danner Grændseskjel mellem Böigder, da skal den Mand føre Lig til Kirke, som boer nærmest ved den Elv i Böigden, der har sit Udspring paa Fjeldet nærmest ved Liget, dog at han har to Huskarle, foruden sig selv. Ned i den Böigd skal man føre Liget, som Elven strømmer ad. Dersom et Lig findes i Afretter (Sommergræsgange, der eies af flere), eller i Almindinger (Kyststrækninger, der eies og benyttes af Beboerne i en Landsfjerding), da bör den at føre det Lig til Kirke, som boer nærmest, af de Mænd, som have to Huskarle, foruden sig selv.

Dersom en Mand ikke fører det Lig til Kirke, som han er pligtig efter Loven til at føre, da bliver han derfor bodskyldig til tre Mark, og er den søgsmaalsberettiget, som vil, og skal Sagen indstevnes hjemmefra og man skal tilkalde paa Thinge fem Bønder, Naboer af den, som sagsøges. Dersom en Mand sagsøges for at han ikke har ført Lig til Kirke, da slipper han fri i Sagen, dersom han kan tilveiebringe Kvidudsagn for, at han har troet, at den Mand ikke maatte begraves ved Kirke, og bortfalder da den Bod, der var gjort Paastand paa mod ham, men Domstolen bör dømme ham til at føre Liget til Kirke, inden Udløbet af

de første fjorten Nætter efter Vaabentag (Thingets Slutning, der tilkjendegaves ved at man greb sine Vaaben). Dersom man fører det Lig til Kirke, som ikke maatte begraves ved Kirke, da gjælder det Fjörbaugsgaard, med mindre han kan tilveiebringe Kvidudsagn for, at han har troet, det maatte begraves ved Kirke og skal han føre det derfra inden Udløbet af de første fjorten Nætter efter Thingets Slutning, og godtgjöre Kirken den Krænkelse, som er tilføiet den, med tolv Ører. Fire ere de Lig, som man ikke skal begrave ved Kirke: eet Lig er det, dersom et Menneske døer udøbt; det andet er Liget af Skovmanden (den livsvarig fredløse), forsaavidt hans Straf er af den Grad, at han af ingen maa gives Føde, og at han af ingen maa føres ud af Landet. — det Lig skal man ei heller begrave ved Kirke, med mindre den Biskop tillader det, som er over den Fjerding; men tillader Biskoppen det, da skal det føres til Kirke. Det er det tredie Lig, som ikke skal begraves ved Kirke: naar nogen tilföier sig selv saadanne Legemsbeskadigelser, som blive ham til Bane, forudsat, at han har gjort det med Villie, med mindre han angrer det siden efter og gaaer til Skrifte hos Præsten, og skal man da begrave ham ved Kirke; selv om han ikke kan komme til at tale med en Præst, men han tilkjendegiver en ulærd Mand, at han angrer, eller om han end ikke kan tale, men han gjör saadanne Tegn, at man føler at han angrer i sin Hu, uagtet han ikke kan bruge Tungen til at tilkjendegive det, da skal man dog begrave ham ved Kirke. Det er det fjerde Lig, som ikke skal begraves ved Kirke: dersom Biskoppen vil have forbudt, at det begraves ved Kirke. Det Lig som ikke maa begraves ved Kirke, skal man begrave paa et Sted, som er fjernere fra en Mands Hjemmemarksgjerde, end i Pileskuds Afstand derfra, og hvor der hverken er Ager eller Eng, og hvorfra ikke falde rindende Vande til beboede Gaarde, og ikke skal der synges Ligsang derover.

3.

Hver Kirke skal staae paa samme Sted, hvor den er bleven indviet, dersom det kan lade sig gjøre for (Fjeld- eller Sne-)

Skred, eller Vandoversvømmelser, eller underjordiske Ilde, eller voldsomme Storme, eller fordi Böigderne efterhaanden lægges øde, (ved Sne og Is) fra Fjelddale, eller (ved Havets Brydning) fra Udkyster. Det er ret at føre (flytte) Kirke, dersom disse Begivenheder indtræffe. Det er (fremdeles) ret at føre Kirke, dersom Biskoppen tillader det. Dersom en Kirke rives ned eller beskadiges en Maaned før Vinteren (Vinterhalvaaret), saa at den er ubrugelig, da skulle Lig og Ben være førte bort derfra inden næste Vinternætter (de tre sidste Dage af Sommerhalvaaret). Til en saadan Kirke skal man føre Lig og Ben, som Biskoppen tillader, at Begravelser maae finde Sted ved. Naar man vil före Ben, da skal Jordeieren tilkalde ni Nabobønder og deres Huskarle, saaledes som til Skibsoptrækning, til at føre Benene. De skulle medbringe Hakker og Skovle; han skal selv besørge Huder til at bære Benene i, og Slædedyr til at føre dem. De Bønder skal han tilkalde, som boe nærmest det Sted, hvor Ben skulle opgraves, og tilkalde dem syv Nætter eller længere Tid för, end de behøve at indfinde sig. De skulle indfinde sig ved Midmorgen (Klokken sex). Bonden skal fare derhen og hans Huskarle, de som ikke hindres ved Sygdom, alle, undtagen Faarehyrden. De skulle begynde Gravningen i de yderste Dele af Kirkegaarden, og søge saaledes efter Ben, som de vilde have søgt efter Penge, dersom man kunde vente at finde nogen i Kirkegaarden. Den Præst er pligtig at fare hen at vie Vand og synge over Benene, som opfordres dertil. Til en saadan Kirke skal man føre Benene, som Biskoppen tillader, at Begravelser maae finde Sted ved; det er ret, at gjöre der, hvilket man vil, een Grav eller flere for Benene. Hvad angaaer den Formue, der har fulgt den Kirke, hvor Benene ere blevne optagne, hvad enten den bestod i Jorder, eller Løsøre, eller kirkelige Ornamenter, det skal alt gaae til den Kirke, hvor Benene bleve førte til. Dersom Jordeieren ikke lader føre Ben, saaledes som lovbestemt er, eller indfinde ikke de Mænd sig, som ere tilkaldte, da bliver hver af dem skyldig til tre Marks Bod, og er Jordeieren søgsmaalsberettiget imod de tilkaldte, men den imod ham, som vil. Stevne skal man de Sager hjemmefra og tilkalde paa Thinge fem Bønder, Naboer af den sagsøgte, og skal Dom-

stolen dömme dem pligtige til Benførsel, til at have ført Benene til Kirke fjorten Nætter efter Vaabentag.

4.

Dersom en Kirke brænder af eller beskadiges, saa at det er fornødent at bygge en anden, da skal man der bygge Kirke, hvor Biskoppen vil, og saa stor, som han vil, og benævne det Kirke, som han vil. Jordeieren (Eieren af Kirkebol) er pligtig til at besørge Kirken opført paa sin Gaard, hvo der end tidligere har ladet Kirke bygge der. Han skal begynde Bygningsarbeidet saa betimelig, at den vil kunne være opført inden Udløbet af de næste tolv Maaneder fra den Tid, Kirken blev beskadiget, saaledes at der kan holdes Gudstjeneste i den, — dersom han kan fortsætte Arbeidet uden Forhindring. Jordeieren skal udstyre Kirken med Gods, saa meget, at Biskoppen for den Sags Skyld vil indvie Kirken. Da skal Biskoppen fare hen, for at indvie den Kirke. Bonden, som boer der, er pligtig at helligholde den Kirkedag (Kirkeindvielsesfest), hver Gang den vender tilbage: en Gang i hvert Tidsrum af tolv Maaneder, saavelsom hans Tyende og Gjæster, de, som tilbringe der Natten forud, og alle de Mænd, som betale sin Tiende til den Kirke, saaledes, at Biskoppen vil, at de skulle helligholde Kirkedag der; ved den Kirke skal enhver helligholde Kirkedag, som Biskoppen vil. Saa hellig skal man holde Kirkedag som Paaskedag, og Helligbrud paa den straffes som paa andre Messedage. Til den Kirke skal enhver betale sin halve Lov-Tiende, som Biskoppen bestemmer, og skal Biskoppen skifte den Böigd, saa at af hver Gaard betales til en bestemt Kirke. Enhver skal betale sin Tiende, enhver, som boer paa Jorden (Jorddrot eller Leilænding). Den som skal udrede Tiende, han skal betale paa Hjemmemarken, foran Karlfolkedören, paa Kirkebolet, den femte Dag i Ugen naar fire Uger ere forløbne af Sommeren; han skal betale det Gods i Vadmel, eller i Skindkapper, eller i Guld, eller i brændt (renset) Sølv. Han kan, om han vil, udrede Halvdelen af den Tiende, som han betaler til Kirken — det er Fjer-

dedelen af hans hele Tiende — den kan han betale, dersom ham tykkes det bedre, i Vox eller Ved eller Tjære. Det Vilkaar har han at betale det hele i Vadmel, om han vil. Dersom ikke det Gods udredes, saaledes som bestemt er, da er det ret for den Mand, som har Kirken under Værgemaal, at tilkalde Vidner paa, at det Gods ikke betales, og stevne derfor paa Hjemmemarken, foran Karlfolkedören, hjemme paa sin Gaard, — for Tilbageholdelse af Tiende, og erklære hin skyldig til sex Marks Bod, og til at betale den Del af Tienden, som stod tilbage, med det dobbelte Beløb, eftersom Nabobønder vurdere det. Det er ret for ham at stevne særskilt for hver af Tiendefjerdedelene, men det er ogsaa ret, at foretage een Stevning for begge Fjerdedelene, fordi der er een Sagsøger for begge, og skal han fordre det som anden Tiende.

Naar man giver Gods til Kirke, hvad enten det bestaaer i Jorder, eller Bofæ (Malkefæ), eller Løsøre, eller Tiende af Gaarde, hvilken Böigdbeboerne ville yde til Kirken, da skal den, som har Kirken under Værgemaal, lade affatte i en Bog, hvad Gods han eller andre Böigdbeboere have givet til den Kirke. Det er ret for dem, at bære den Fortegnelse til Thinge og lyse fra Lovbjerget eller i Lovretten eller paa det Vaarthing, hvor han har Thingmandsrettigheder, hvad Gods der hører til den Kirke. Han skal lade Bogen oplæse, og lyse den Fortegnelse hjemme ved Kirken, en Gang i hvert Tidsrum af tolv Maaneder, naar Folk i störst Antal besøge Gudstjeneste der. Dersom man tager det Gods, som er givet til Kirke, og betaler det bort eller giver det bort, eller afhænder det ved Salg til en anden Mand, da gjælder det Fjörbaugsgaard for den, som sælger, og ligeledes for den, som kjøber, med Vidende om at det er Kirkegods, og er den Mand søgsmaalsberettiget, som har Kirken under Værgemaal, dersom han vil søge, men den som vil, dersom han ikke vil anlægge Sagen. Men dersom den Mand afhænder Gods fra Kirke, som har Kirken under Værgemaal, eller den, som har givet Godset til Kirken, da gjælder det dem Fjörbaugsgaard, som enhver anden Mand, for Borttagelsen, og søgsmaalsberettiget mod dem er hvem som vil, og skal den Sag indstevnes hjemmefra, og

skal man erklære ham skyldig til Straf af Fjörbaugsgaard og tilkalde paa Thinge ni Bønder, Naboer af den sagsøgte, og bör man at dömme ham til Fjörbaugsmand, dersom Kviden erklærer ham skyldig i at have taget Gods fra Kirken; men Gjenstanden, som blev taget bort, bör tilkjendes Kirken tilbage, dersom den er i Behold, men er den ei i Behold, da skal man tildömme Kirken lige saa meget Gods, som Nabobønder vurdere, at det var værdt, som blev borttaget. Til at betale det Gods skal man stevne den, som solgte fra Kirken, eller den som kjøbte, hvilken af dem der formodes at være bedst istand til at betale, men lige Straf gjælder det hver af dem.

Den Bonde, som boer paa Kirkebol, bör bære Ild (til at tænde Lys) til Kirken og ringe Klokkerne, eller den Mand, som han opfordrer dertil. Det er og ret for Præsten, at bære Ild til Kirke og tænde Kjerter og ringe Klokker, eller den Mand, som han opfordrer dertil. Dersom Kirken faaer Skade af Ild, formedelst de Mænds Omgangsmaade, som nys bleve nævnte, eller dersom Klokken beskadiges, da bære de ikke Ansvar, naarsomhelst de kunne faae Kvid for, at de brugte en saadan Omgangsmaade, som om de selv eiede Gjenstandene, og vilde behandle dem vel. Dersom en Mand løber hen uopfordret, og bærer Ild til Kirke eller ringer Klokke, da bærer den Ansvar for Kirke og Klokke, som farer dermed.

Den, som boer paa Kirkebol, er pligtig at föde Præsten i to Halvaar (fra Fardag til Fardag), dersom han der har (ved Fardag taget sig) Lov-Hjemsted, og han der synger Messe (holder Gudstjeneste) alle i Loven bestemte Helligdage, naar han ikke har Forfald. Dersom Præsten synger sjeldnere der, da er den Bonde, der boer paa Begravelseskirkebol, pligtig at give Præsten Davre og Aftensmad, naar han synger Messe der om Dagen, samt at give hans Hest eller Ledsager Føde, dersom han har saadanne med. Dersom flere boe paa Kirkebol, end een Bonde, da skal hver af dem for en saa stor Del give Præsten Føde, som de have Del i Jorden, hvad enten de ere Jordeiere eller Lei-

lændinger; bodskyldig (til tre Mark) er den af dem derfor, som vægrer sig.

Dersom en Leilænding boer paa Kirkebol, og Kirken forfalder, saa at man ikke kan holde Gudstjeneste der i hvilketsomhelst Veir, da skal han sende Bud til Jordeieren, at komme hen og sætte Kirken i Stand. Jordeieren bör indfinde sig saa betimelig, at Kirken kan være gjort i Stand inden Udløbet af den næste halve Maaned (fjorten Dage), fra den Tid, ham blev sendt Bud, saaledes at der kan holdes Gudstjeneste i Kirken. Skyldig er han til tre Marks Bod, dersom det ikke skeer saa. Dersom Leilændingen ikke kan naae til Jordeieren — dersom denne er reist bort af Landet, eller af Fjerdingen, — da er Leilændingen pligtig at istandsætte Kirken og affordre Jordeieren Omkostningerne dertil; men dersom Kvid giver det Udsagn, at der vilde kunne blevet holdt Gudstjeneste i Kirken, uagtet den ikke var bleven istandsat, da er Jordeieren ikke pligtig at udrede Gods for det: Guds Tak har hin for sit Arbeide. Dersom yngre Mænd eie Kirkebol, end sexten Vintre gamle Karle, eller Kvinder, yngre end tyveaarige, da bör den Mand vedligeholde Kirken, som er Værge for de unge Mænds Gods; han skal tage et lige saa stort Belöb af de unge Mænds Gods, som Nabobønder vurdere, at han har anvendt til Kirkens Tarv.

Det er ret for en Mand, at lade oplære en Præstling (en ung Mand, der er bestemt til at blive Præst) for sin Kirke. Han skal afslutte Contract med Svenden selv, dersom han er sexten Vintre, men om han er yngre, da skal han afslutte den med hans Værge. Den Contract bör holdes i alle Maader, som de afslutte med hinanden. Nu afslutte de ikke anden Contract, end at man tager en Præstling til sin Kirke, efter Loven, da skal han besørge hans Undervisning og Fostring og lade ham tugte med Ris, saaledes, at det er uden Vanære for Svenden og Frænderne, og saaledes behandle ham, som om det var hans Barn. Nu vil Svenden ikke lære, og han kjedes ved Bogen, da skal man føre ham til andre Arbeider og tugte ham, saaledes, at han hverken bliver syg deraf, eller faaer Saar deraf, men

holde skal man ham til Arbeidet paa det strengeste i alle Maader forøvrigt. Nu vil han vende tilbage til Lærdommen, da skal man holde ham til den, indtil han har modtaget Vielse og er Præst. Den, som lader ham oplære, er pligtig til at besørge Messeklæder og Bøger for ham, saadanne Bøger, som Biskoppen finder, at der kan holdes paa behørig Maade al Gudstjeneste for tolv Maaneder med. Præsten skal fare til den Kirke, som han blev viet til, og synge der paa hver lov-hellig Dag, naar intet er til Hinder, Messe (Höimesse) og Ottesang og Aftensang, saavelsom i Langefasten (Fyrgetyvedagsfasten för Paaske) og Julefasten (Advent) og alle Tamperdage. Han skal lyse den Contract fra Lovbjerget, som blev sluttet med Præsten, eller i Lovretten. Berettiget er han til at nedlægge Forbud fra Lovbjerget imod at nogen huser ham, dersom han vil; dersom Præsten römmer fra den Kirke, som han er oplært til, eller han bortfjerner sig fra den, saaledes, at han ikke holder Gudstjeneste der, som fastsat er, da gjælder det Skovgang (livsvarig Fredløshed) for den Mand, som tager ham i sit Hus, eller lader ham holde Gudstjeneste for sig, eller er sammen med ham. Lige stor Straf er der for at være sammen med ham, som at være sammen med en Skovmand, efterat Forbud er nedlagt derimod fra Lovbjerget, og er det en Femterrets (den øverste Domstol paa Althinget) Sag, og skal den Sag lyses fra Lovbjerget, og man skal kræve ham tilbage, som andre Trælle. Saaledes kan Præsten frigiöre sig fra Kirken, at han oplærer en anden dertil i sit Sted, en saadan, som Biskoppen finder, at man kan være fuldt tilfreds med, den Biskop, som har at bereise den Fjerding. Dersom en Præst bliver syg, da skal den Mand, som raader for Kirken (har den under Værgemaal), raade, hvor længe han vil beholde ham. Den Mand, som har Kirken under Værgemaal, har det Vilkaar, dersom ham tykkes, at Præstens Sot bliver langvarig, at føre ham til Frænderne til Forsorg, men dersom han bliver frisk igjen siden efter, da er han fri fra Kirken. Men dersom en Kirkepræst døer fra det Sted, hvortil han blev oplært, og han efterlod sig Gods, da skal Kirken og den Mand, som

har den under Værgemaal, tage tre Hundrede sex Alens Ører. Dersom han eiede mere Gods, da skulle Frænderne tage det.

5. Om Biskopper.

To Biskopper skulle vi have her i Landet. Den ene Biskop skal være paa Bispestolen paa Skálholt, men den anden paa Hólar i Hjaltadal, og skal den, som er i Hjaltadal, bereise Nordlændingers-Fjerdingen, en Gang i hver tolv Maaneder. Men den Biskop, som er paa Skálholt, skal bereise tre Fjerdinger, fare hver Sommer over sin Fjerding, Østfjordingers-Fjerdingen og Rangaaingers (Sønder)- Fjerdingen og Vestfjordingers-Fjerdingen. Biskoppen er pligtig til, naar han reiser over Fjerdinger, at indfinde sig i hver Lov-Hrep (Landcommune), saa at Mænd kunne komme til at tale med ham, og at vie Kirker og Sanghuse og Bönhuse, og at biskoppe (confirmere) Börn og stede Mænd til Skriftegang. Naar Biskoppen vier Kirke, bör han tage tolv Ører, men det Gods giver Biskoppen til den Kirke, som han viede. Naar han vier Sanghus eller Bönhus, da skal han tage sex Ører, hvilket af de to han vier. Den Bonde, som yder Biskoppen Herberge, bör besørge ham Rideheste den Dag, han begiver sig bort. Bondens Huskarle og Nabobønder ere pligtige at laane Biskoppen Heste, de, som Bonden opfordrer dertil. Skyldig er den til tre Marks Bod, som vægrer sig, dersom han eier Hest. Biskoppen skal lade kundgjöre i hver Böigd ved Kirkeforsamling, til hvem det Gods skal udredes, som Mænd skulle betale til Biskoppen. Hver Mand er pligtig at bringe derhen Fjerdedelen af sin Tiende — til den Bonde, som Biskoppen bestemmer. Betalingsdag for det Gods bliver den femte Dag i Ugen, naar fire Uger ere forløbne af Sommeren. Dersom ikke Godset kommer tilstede, saaledes som fastsat er, da er det ret for den Mand, som Biskoppen har givet sin Fuldmagt, at tilkalde Vidner paa, at Betaling ikke finder Sted; det er ret for ham, at stevne derfor og indfordre det som anden Tiende; men det er ogsaa ret, at han (istedenfor at stevne) lyser Søgsmaal om Godset paa Thinge og er Straffen den-

samme (som naar der stevnes). Naar en Mand skal betale Tiende til Biskoppen, da skal han udrede den i Guld, eller i brændt Sölv, eller i Vadmel, eller i Skindkapper. Naar en Mand modtager Biskoppens Gods, efter hans Bestemmelse, og det Gods forsvinder, eller fortabes paa anden Maade, da bærer den ikke Ansvaret, som modtog Godset, dersom han kan faae Kvidudsagn for, at han omgikkes saaledes med det, som om han havde eiet det. Dersom det Gods bliver tyvstjaalet, som Biskoppen eiede, da er den Mand Sagsøger i den Sag, som havde det Gods i Bevaring; men det er ogsaa ret, at den anlægger Sag derfor, som Biskoppen vil. Ret er det for en Mand at indfordre Biskoppens Gods, naar Biskoppen giver ham Fuldmagt, om han end ikke (under de lovbestemte Former) overdrager ham Søgsmaalsretten; ei behøves Vidner derved, undtagen man vil. Ingensinde bör Gods tages fra Kirke, om end Gudstjeneste er taget derfra, undtagen naar Biskoppen tillader det, og Jordeieren, og den som gav det til Kirken, eller hans Arving; da kan man tage det bort, dersom de blive enige derom, men ingensinde ellers.

6. Præsteafsnit.

Præster bör tage sig Lov-Hjemsted ved Fardage; ogsaa er det ret for dem at tage det sildigere, lige til den Lov-Leid, som afholdes den Herrensdag (Söndag), da der, Tvætdagen (Løverdagen) för, leve (ere tilbage) otte Uger af Sommeren. Den Præst, som har Sogn, bör kundgjöre sit Lov-Hjemsted paa Leid; kundgjör han ikke sit Lov-Hjemsted paa Leid, da er han pligtig at kundgjöre det for fem af sine Nabobønder. Kundgjör han det ikke, eller tager han sig ikke Lov-Hjemsted, naar otte Uger er tilbage af Sommeren, da bliver han bodskyldig derfor til tre Mark, og er det ret, at stevne ham paa den Bondes Bopæl, som den vil, der anlægger Sagen, en af de Bønders, der høre til det Sogn, hvor han har haft Kirke i de to (paagjældende) Halvaar; den er søgsmaalsberettiget, som vil. Præster bör sælge sin Gudstjeneste og ansætte den ikke dyrere end til tolv Mark imellem (tvende) Althinge; sex Mark skal han tage i

(Varer ansatte til) 6 Alens Ører, men andre sex efter den Pris, som Varerne gaae for paa det Betalingsmøde (paa Vaarthinget), som Mændene i den Böigd have sammen, hvor Præsten har taget sig Opholdssted. Det Gods skal man betale Præsten i Handelsvarer eller Bofæ eller i alle (andre) lovgyldige Betalingsgjenstande. Dersom Præsten ansætter Betalingen for sin Gudstjeneste höiere end efter Loven, eller sælger den dyrere, da bliver han skyldig derfor til tre Marks Bod, og er hin ikke pligtig at betale ham mere end Lov-Betaling, uagtet han har afsluttet Contract om höiere Betaling. Hvor Districtet er saa besværligt at bereise, eller at reise hen til, (at der er Anledning dertil,) da kan Biskoppen, dersom han vil, forhöie Præstens Indtægt, om det end bliver höiere end Lov-Betaling. Præsten bör ikke synge flere Messer end to. Præsten skal ingen Natmesse synge, undtagen første Julenat; bodskyldig er han, dersom han ikke gjör saa, og skal man ikke kjøbe den Messe af ham (betale derfor). Præster bör være Biskoppen lydige og vise ham sine Bøger og Messeklæder. Den Præst maa synge Messe, som Biskoppen vil, men den ikke, som han forbyder den Tjeneste. Præster skulle ikke fremtræde med saadanne Særheder i sit ydre, som Biskoppen forbyder, og de skulle lade afhugge sit Mundskjæg samt Hage- og Kindskjæg, og lade sit Hoved rage en Gang om Maaneden, og adlyde Biskoppen i alt. Dersom Præsten ikke vil efterfølge, hvad Biskoppen byder, da bliver han derfor skyldig til tre Marks Bod og er Biskoppen søgsmaalsberettiget, og skal den Sag søges for Præstedomstol paa Althinget, og skal Biskoppen udnævne tolv Præster til den Domstol og fremsige der sit Søgsmaal imod ham, og skal Biskoppen selv afgive Kvidudsagn om den Sag, og tvende Præster med ham, og skal den Sag søges edløst. Dersom Præsten bliver overbevist om Skylden, da bör Domstolen idömme ham tre Marks Bod, at betale det til Biskoppen, den Onsdag der indtræffer midt i Althinget, paa Bondens Kirkegaard (paa Thingstedet), næste Sommer efter. Dersom ikke Godset da udredes, skal man sagsøge derfor som for andet Dombrud (Overtrædelse af Dom).

Dersom Præster komme ud her til Landet, saa-

danne, som før have været her, og Biskoppen da tillod dem at holde Gudstjeneste, da er det ret for Mænd at kjøbe Gudstjeneste af dem, efterat de have fremvist sine Bøger og Messeklæder for Biskoppen, eller for den Præst, som Biskoppen giver Fuldmagt. Dersom udenlandske Præster komme hertil, saadanne, som ikke för have været her, da skal man ikke kjøbe Gudstjeneste af dem, og ikke skulle de døbe Börn, med mindre Barnet er saa sygt, at ulærde Mænd kunde døbe det; heller skulle de døbe, end ulærde Mænd, dersom man ikke kan naae til en anden Præst. Da er det ret at kjøbe Gudstjeneste af dem, dersom de have Biskoppens Skrift og Indsegl og to Mænds Vidnesbyrd, som vare tilstede ved hans Vielse, og som fremsige Biskoppens Ord, de Ord, at det er ret for Mænd at nyde al præstelig Tjeneste af ham. Dersom Biskopper eller Præster komme her til Landet, saadanne, som ikke ere lærde i (have lært) det latinske Tungemaal, hvad enten de ere af den armenianske eller græske Kirke, da er det ret for Mænd at høre deres Gudstjeneste, om man vil. Ei skal man kjøbe Gudstjeneste af dem, og ingen præstelig Tjeneste skal man lade sig yde af dem. Dersom en Mand lader en saadan Biskop vie Kirke eller biskoppe Börn, som ikke er latinlærd, da bliver han derfor skyldig til tre Marks Bod til denne Biskop, som her er för, og skal han tage Vielsebetalingen. Saaledes skal man vie Kirkerne og biskoppe Börnene, som om intet har været foretaget derved för, naar de have sunget derover, som ikke ere lærde i den latinske Tunge.

7.

Mænd skulle troe paa een Gud og paa hans hellige Mænd og ikke blote til (dyrke) hedenske Vætter; da bloter han til hedenske Vætter, naar han signer (indvier) sit Gods til andre, end Gud eller hans hellige Mænd. Dersom en Mand bloter til hedenske Vætter, da gjælder det Fjörbaugsgaard. Dersom en Mand farer med Galder eller Tryllekonster eller Trolddom — da farer han med Trolddom, dersom han synger den, eller lærer nogen den, eller lader den synge, for sig eller for sit Gods, — da gjælder det ham

Fjörbaugsgaard, og skal man indstevne ham hjemmefra og sagsøge ham med Tylfterkvid (den af Goden dannede tolv Mænds Kvid). Dersom en Mand omgaaes med Forgjörelseskonster, gjælder det Skovgang; det er Forgjörelseskonster, dersom en Mand med sine Ord eller Trolddom tilföier Fæ eller Mennesker Sot eller Bane; det skal man sagsöge for med Tylfterkvid. Mænd skulle ikke omgaaes med Stene, eller indgyde dem Tryllekraft, for at binde dem som Amuletter paa Mænd eller deres Fæ. Dersom Mænd troe paa Stene til sin, eller sit Fæs Helbredelse, da gjælder det Fjörbaugsgaard. Ei skal man eie Fæ, der ikke er blevet mærket; dersom en Mand eier Fæ, som ei er blevet mærket, og lader det gaae umærket, fordi han troer mere paa det, end andet Fæ, eller han farer med nógen Slags Overtro, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard. Dersom en Mand gaaer Berserksgang, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard, og saaledes gjælder det og de Karlfolk, som ere tilstede derved, med mindre de hæfte ham, imedens han er i den Tilstand. Da gjælder det ikke Straf for nogen af dem, dersom de formaae at hæfte ham under Berserksgangen. Men indtræffer det oftere, da gjælder det dem Fjörbaugsgaard.

8. Om Söndages Helligholdelse.

Vi skulle helligholde Herrensdagen, hver syvende Dag, saa at da skal intet Arbeide finde Sted, uden det, som jeg (Lovsigemanden) nu skal opregne. Mænd maae (om Söndagen) drive sit Bofæ hjem og hjemmefra, og maae Kvinder malke det, og bære Melken hjem, hvorhen Melken end skal bæres, eller ogsaa føre den over paa Skib, eller paa Hest, dersom Vande rinde imellem Gaarden og Malkepladsen, og maae Kvinder berede Melken til Husholdningen. Det er fastsat, at dersom Ild kommer i en Mands Huse eller i Forraadsstakke, af hvilkensomhelst Art, eller dersom Vande true med Skade, eller Fjeld- eller Sneskred, eller voldsomt Veir, paa hvadsomhelst Maade de Ting ville skade en Mands Gods, da skal han bjerge alle sine Midler for Skaden, som om det var Søgnedag. Dersom en Mands Fæ bliver sygt ude paa Græsgang, da er det ret for ham

at føre det hjem paa Hest, dersom det derved snarere bliver i Live; ogsaa er det ret for ham, at slagte det Fæ og berede Indvoldene, som om det var Søgnedag. Man kan reise sin Reise paa Herrensdag, og kan hver af dem have en halv Væt (en Væt = 80 Pund) Töi, der tilhører ham, med, og bör ingen af dem yde den anden Tjeneste med at bære for ham, om end den ene har mere Töi, den anden mindre; de kunne bære paa sit eget Legeme, eller føre paa Skib, eller bære paa Hest. Omvandrende Betlere kunne og fare med sit Töi paa Herrensdag, om det end veier mere, end en halv Væt. Man kan og fare med sit Thing-Töi og med Mad, om det end veier mere end en halv Væt, saadant, som han skal bruge paa Althinget. Ret er det, at have en halv Væt Handelsvarer derudover, dersom han vil. Dersom en Mand har större Kløvbyrder, og han kommer paa Tvætdag, da er Bonden (som han kommer til) pligtig at give dem Føde Helligdagen over. Saaledes skulle de indrette det (paa Reisen), at een Mand har at passe een Lasthest, eller to Mænd tre, dersom det er bekvemmere. Bonden (paa Veien) er pligtig at give Thingmænd Føde, lige saa mange, som han har Tyende, dem, som komme først (den paagjældende Dag eller Aften), og som reise i den Agt at være tilstede ved Thingets Begyndelse, eller som reise efter Thingets Slutning fra Thinget. Bodskyldig er Bonden, dersom han vægrer sig, og er den søgsmaalsberettiget, hvem Herberge nægtes, og er det ret, at stevne strax der, og tilkalde fem Nabobønder paa Thinge. Det er ret for en Mand at fare, skjöndt det er Herrensdag, til Sæterhytten med Bøtter, eller med Slæde, eller med sine Redskaber, skjöndt de veie mere end en halv Væt, hvadsomhelst Redskaber det er, naar det er saadanne, som han behøver til Brug ved de Gjenstande, som han vil føre fra Sæterhytten efter Helligdagen. Det er ret for en Mand at fare, skjöndt det er Herrensdag, til Forstrande eller til Skove, dersom han eier saadanne, med sine Redskaber, som han behøver til Brug ved det Ved eller de Kul, som han vil føre hjem efter Helligdagen. Saaledes skulle de forud indrette det, at de ikke have flere Heste, end at een

Mand har een Hest i Tömme. Ei gjælder det Straf, om løse Heste løbe efter dem. Klæder er det ret at törre ude, skjöndt det er Herrensdag, eller Vare, saafremt Mænd ere stædte i Nød. Bær er det og ret at samle og bringe hjem, ikke mere, end at man kan bære dem med sine Hænder. Naar en Mand flytter sit Bo i Fardage, paa Herrensdag, da er det ret for ham at drive sit Malkefæ til den Gaard, hvor han skal boe de to følgende Halvaar; ikke skal man da före dem paa Baad eller paa Heste over Vande. Dersom en Mand finder en Bede i Ret (Plads, hvorhen Böigdens Faar fra Fjeldgræsgangene neddrives, for at komme til deres Eiere) om Hösten, da er det ret for ham at føre den Bede hjem, hvad enten han vil føre den paa Hest, eller paa anden Maade. Dersom man kjøber Goldfaar om Hösten, da er det ret for ham at drive dem og føre dem hjem, skjöndt det er Herrensdag; han skal ikke føre dem paa Baad eller paa Hest over Vande. Dersom Mænd komme fra Havreise, og de ere i saadanne Omstændigheder, at der er Fare for Mændene eller deres Gods, eller ogsaa dersom Mænd føre Ladning her langs med Landet, da er det ret at rydde Skibet og bære Ladningen i Land, skjöndt det er Herrensdag, dersom de finde at Gods eller Skib er i nogen Fare. Hver Mand, som var i de Omstændigheder, skal have givet inden Udløbet af de næste syv Nætter fra den Tid, de afladede Skibet, en Alen Vadmel, eller et Faareskind med den vedhængende Uld, af dem, hvoraf sex udgjöre en Haspe, — give det til saadanne Mænd, som eie saa lidet Gods, at de ikke udrede Thingreiselönsafgiften. Skyldig er man til tre Marks Bod, dersom man ikke giver; den er søgsmaalsberettiget, som vil. En Mand er og berettiget til at fiske paa Herrensdag eller paa Messedag, eller foretage anden Fangst eller Jagt, om han vil; han skal høre Messe om Morgenen för, og ikke lade Fangsten være til Hinder for Besøgelsen af Gudstjenesten; forholder han sig paa anden Maade, bliver han bodskyldig derfor til tre Mark. Dersom en Mand finder et Stykke Drivtømmer, paa Skib, da er det ret for ham, at lægge det op i Skibet; ifald Tømmeret er större, end at han kan lægge det op i Ski-

bet, da skal han dog ei hugge det i Stykker; ret er det for ham at føre det til Land, og give deraf Femteparten. Dersom en Mand finder et Stykke Drivtømmer paa sin Strand, da kan kan vælte det op, skjöndt det er Herrensdag, fra Flodmaalet; kan han ikke faae det bragt op, da kan han sætte Mærke paa Tømmeret; ei skal han hugge det i Stykker. Han bliver Eier deraf, hvorsomhelst det kommer i Land, dersom han har sat Lov-Mærke derpaa. Det er bestemt om al Herrensdages Fangst og Messedages Fangst, at deraf skal man give Femteparten, og have givet det inden Udløbet af de næste syv Nætter, fra den Tid, Fangsten gik for sig; det skal man give til Indenhrepsmænd, dem, der ei betale Thingreiselönsafgiften. Dersom en Mand ikke giver saa, da bliver han derfor skyldig til tre Marks Bod; den er sögsmaalsberettiget, som vil. Dersom en Mand reiser sin Reise paa Herrensdag, og kommer til et Sted, hvor et Lov-Led (lovbestemt Gjerdeaabning) er lukket, da kan han bryde det op, skjöndt det er hellig Dag. Hin er bodskyldig, som lukkede Leddet.

9. Om Løverdages Holdelse.

Vi skulle holde Løverdagen, hver syvende Dag, den Dag, som er næst forud for Herrensdag, hellig fra Non (nona, Nonsangstiden, Kl. 3 eller $3^1/_2$); da skal intet Arbeide forrettes fra Økt (Tiden fra Kl. 3 til $4^1/_2$) af, uden hvad jeg nu skal opregne. Da kan man forrette alt det samme Arbeide, som det er tilladt at forrette paa Herrensdag. Da ansees Økten begyndt, naar Sydvestkanten deles i Trediedele, og Solen har gjennemløbet de to Dele, men har den tredie tilbage (= Kl. $3^1/_2$). Dersom Mænd slagte Fæ paa Tvætdag da skal Kjødet og Indvoldene være baaret ind fra Skindet (Fæets afflaaede Skind, hvorpaa man har ladet Kroppen ligge under Opskjæringen af de indre Dele), inden Økt: derpaa kunne Mænd hakke og skjære Fedtet (til Talg) og tilberede den Mad, som man behøver Helligdagen over; om man da end indretter det saa, at noget skal blive tilovers, da gjælder det ikke Straf. Dersom Mænd arbeide paa Økt (efter Kl. $3^1/_2$) paa Tvætdag, da blive de bodskyldige til tre Mark, og skal

man først sagsøge Bonden, dersom han har været i Arbeide. Dersom Tjenestekarle have været i Arbeide, samt Skyldtrælle (Gjældstrælle), eller (virkelige) Trælle, da bör man først sagsøge de fribaarne; dersom de have arbeidet paa Økt, og de sagsøges derfor, da finde de Værn (slippe de frie) i Sagen, dersom de kunne tilveiebringe Kvidudsagn for, at Solen ikke kunde sees, og at de vilde have arbeidet kortere, dersom Solen havde været at see; det er ogsaa Værnkvid, dersom det Udsagn gives, at de havde forrettet saa lidet, at de ikke turde gaae hjem, for haard Medfart af Bonden, og bliver Bonden da bodskyldig, men ikke de. Dersom en Mand fører Kløvbyrder paa Heste paa Tvætdag, og han vil stræbe hjem, da kan han före, indtil Solen er skafthöi. Dersom hans Vei er saa lang, at han ikke kan stræbe hjem, da skal han have taget sig Herberge og afløftet sine Kløvbyrder, inden Solen er i Vest (d. e. Kl. 6). Bodskyldig er Bonden, (som derom bedes,) om han nægter Herberge. Hin skal føre Kløvbyrderne til den næste Gaard fremad Veien, og begjære Herberge; bodskyldig er Bonden, om han nægter. Hin skal fare til den tredie Gaard, og nedlægge der Kløvbyrderne og begjære Herberge og Bevaring af sit Gods. Dersom Bonden nægter ham Herberge, da bliver han bodskyldig derfor, og bærer han derhos Ansvar for Kløvbyrderne, dersom Eieren lader dem ligge tilbage der paa Hjemmemarken. Føre kan man Klövbyrder ned ad Fjeldvei, dersom Reisen er gaaet langsommere for ham, end han havde troet, om end Etmaal ere lov-hellige.

10. Om Løverdages Holdelse.

Brudmænd (de, som reise til Bryllup) kunne føre Kløvbyrder paa Løverdag, indtil Solen er skafthöi. Bonden (paa Veien) er pligtig at give dem Føde (og Natteherberge), fem i Tallet, ifald Brudgommen er med paa Reisen, eller Bruden, men ellers tre i Tallet; bodskyldig er Bonden, ifald han nægter dem Herberge. Havreisende Mænd kunne føre Kløvbyrder paa Løverdag, indtil Solen er skafthöi. Bonden er pligtig at give dem Føde, fem i Tallet, ifald Styr-

manden er med paa Reisen, ellers tre i Tallet; bodskyldig er Bonden til tre Mark, dersom han nægter dem Herberge, og ere de søgsmaalsberettigede, hvem Herberge nægtes, og skal man indstevne Sagen hjemmefra og tilkalde fem Nabobønder paa Thinge. De Bønder ere pligtige til at give disse Mænd Føde, som skulle svare Thingreiselönsafgiften, men ikke dè, som eie mindre Gods. For den Mand er det ret, som reiser for at beklæde Godeværdighed til Vaarthing, om det end er sildigere end Økt, at føre Kløvbyrder eller at fare paa Skib, og ligeledes for alle andre, som have Thingmandsret, og reise for at være tilstede ved Thingets Begyndelse; sine Klæder og Telte samt Telduge (til Boderne paa Thinget) og Mad kunne de have; have kan en Mand en halv Væt Varer derudover, om han vil. Bonden er pligtig at give de Mænd Føde Natten over, som fare til Vaarthinget, Halvdelen færre i Antal, end hans Tyende, — naar der komme rette Thingmænd. En Gode skal ei komme sildigere til Vaarthinget, end at han har opslaaet Telt over sin Bod paa Løverdag, inden Solen er skafthöi, og da er beredt til at gaae hen og hellige (fredlyse) Thinget; bodskyldig er han, dersom han arbeider længere. Da er Solen skafthöi: dersom en Mand staaer ved Havbredden, hvor Hav og Land mødes, naar Havet er halvsunket (midt imellem Flod og Ebbe), og han kan see ud paa Havet, naar Solen daler mod Vandet, og det da synes ham saa, at, ifald et Spyd blev stillet under Solen, af den Længde, at en Mand kan naae med Haanden op til Spydbladets nederste (hule) Ende (hvori Skaftet befæstedes), vilde Odden naae op til Solen, men Spydskaftshalen (Skaftets nederste Ende) ned til Söen, — ifald man kunde see det i klart Veir. Dersom en Mand arbeider paa Herrensdag eller Løverdag eller (anden) lov-hellig Dag, efter Økt, mere end nu er opregnet, da bliver han derfor bodskyldig til tre Mark, og er den søgsmaalsberettiget som vil; den Sag skal man indstevne hjemmefra og tilkalde paa Thinge fem Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges. Saa skal man holde Natten forud for lov-hellig Dag, som (selve) Dagen, der følger derefter. Dersom der er Søgnedag efter hellig Dag, da er det ret for en Mand, at gaae til sit Arbeide den sidste Del (fra Otte, Kl. 1½) af Natten (efter Helligdagen).

11. Om Juls Helligholdelse.

Julefest bör vi holde her i Landet. Det er tretten Dage. Deraf skal man holde den første Juledag, og den ottende og den trettende, som første Paaskedag; og anden Juledag og den tredie og den fjerde, dem skal man holde som Herrensdag i alle Henseender, undtagen deri: da er det ret at skuffe Møg bort af Fæstald, enten den tredie Juledag eller den fjerde, hvilken af de to man vil. Men alle Mellemdagene i Julen er det ret at skuffe Møg bort af Fæstald og føre Møget (paa Heste eller Oxer) ud paa Hjemmemarken (til Gjødning), den Del af Hjemmemarken, som er nærmest Kostalden, dersom han har Arbeidsdyr dertil, og der at vælte det af Kurvene (som det bæres i). Dersom man skuffer Møg ud, men ikke har Arbeidsdyr til at føre det ud paa Marken, da skal man kaste det paa Møddingen. Det kunne Mænd og arbeide paa Mellemdagene i Julen: at berede Indvoldene af, og slagte det Fæ, som man i Julen behøver, og at koge Øl, og at føre hjem Høforraad (fra Marken), som er fornødent, dersom han finder det hensigtsmæssigere, at give Fæet saadant Hø i Foder, end det Hø, der för havdes hjemme, og de ikke have kunne faae Arbeidsdyr dertil för Julen; ikke bör han føre större Forraad af Hø hjem, end der vel kan være tilstrækkeligt om Julen.

12. Om Paaskefest.

Paaskefest bör vi holde. Det er fire Dage. Den første Paaskedag skulle vi holde som den første Juledag; men anden Paaskedag, og den tredie, og Midugedagen (Onsdagen), dem skulle vi holde, som Herrensdag. Men fra første Paaskedag skulle være fem Uger til den Herrensdag, hvorefter Gangdage- (Processionsdage; de mindre Litaniedage) Ugen begynder. Den anden Dag i Ugen i Gangdagene, og den tredie, og Midugedagen skulle vi holde som Løverdag, men faste saaledes, at der kun holdes eet Maaltid, de Mænd som efter Loven ere pligtige at faste. Ret er det at have hvid Mad (Melkemad) om Natten, om man vil. Dersom Philippus og Jacobs Messe, eller Crucismesse (Korsmisse), eller Kirkeindvielsesdagen indtræffer paa anden eller tredie Dag i

Ugen i Gangdagene, da er det ret at spise to Maaltider, dog ikke Kjød; dersom disse Messedage indtræffe paa Midugedag i Gangdage, da skal man faste som ellers. Den femte Dag i Ugen i Gangdagene er Himmelfartsdag; den skulle vi helligholde som Paaskedag. Fra første Paaskedag skulle være syv Uger til Herrensdag i Hvidedage (Pintse); imellem dem og Gangdageugen er en hel Uge. Løverdag för Hvidedagene er det Pligt for Mænd at faste Dagfaste (faste om Dagen). Herrensdag i Hvidedage skal man holde som Paaskedag; den anden Dag i Ugen og den tredie skulle vi holde som Herrensdag. Midugedagen er det ret for Mænd at føre Klövbyrder, dersom Mænd flytte sit Bo, og at føre Gods paa Skib, og føre sine Varer til Skibet, at drive sit Fæ til Afret, og klippe Beder.

13.

Lovbestemte Messedage bør vi holde, dem som jeg nu skal opregne. Fra den trettende Dag i Jul ere syv Nætter til den ottende Dag efter den trettende; da ere otte Nætter til Agnesmesse; da ere fire Nætter til Paulsmesse, og er der ikke Faste forud. Derfra ere syv Nætter til Brigidamesse; der er ikke Faste forud; da er der een Nat til Mariamesse; da ere tyve Nætter til Pettars- (Petersmesse og ikke Faste forud; da ere to Nætter til Mathiasmesse og Faste forud en Dag og Nat. Da ere sexten Nætter til Gregoriusmesse, sytten, om det er Skudaar; da ni Nætter til Benedictusmesse; da fire til Mariamesse; da er det een Nat færre end tredive til Johannesmesse; da ere to Nætter til den ene Gangdag (den store Litaniedag); den skulle vi holde som Tvætdag, og faste, med mindre den indtræffer i Paaskeugen eller paa Kirkeindvielsesdagen; da er det ret at spise to Maaltider, dog ikke Kjød; men indtræffer den i Paaskeugen, da er det ret at spise Kjød, om man vil. Derfra ere syv Nætter til Philippus- og Jacobs-Messe; der er ikke Faste forud; da ere to Nætter til Crucismesse og ikke Faste forud; da syv og tredive Nætter til Kolumbamesse og ikke Faste forud; da femten Nætter til Johannesmesse og Faste forud i to Etmaal; da fem Nætter til Pettarsmesse og Faste forud i to Etmaal; da ni Nætter til Selia-

mændsmesse (for Martyrerne paa Øen Selia) og ikke Faste forud; da sytten Nætter til Jacobsmesse og Faste forud en Dag og Nat; da fire Nætter til Olafsmesse og Faste forud en Dag og Nat; da tolv Nætter til Laurentiusmesse og Faste forud en Dag og Nat; da fem Nætter til Mariamesse og Faste forud en Dag og Nat; da ni Nætter til Bartholomæusmesse og Faste forud en Dag og Nat; da femten Nætter til Mariamesse og ikke Faste forud; da sex til Crucismesse og ikke Faste forud; da syv Nætter til Matthæusmesse og Faste forud en Dag og Nat; da otte Nætter til Michialsmesse og Faste forud en Dag og Nat; da een Nat færre end tredive til Simons- og Judas-Messe og Faste forud en Dag og Nat; da fire Nætter til Allehelgenesmesse og Faste forud en Dag og Nat, med mindre den indtræffer paa den anden Dag i Ugen, da skal man faste Fastedags (Fredags)-Natten næst forud, og skal Bonden give sine Tyendes Nadver — de Tyendes, som ere pligtige til Lov-Faste — til de Indenhrepsmænd, som ikke svare Thingreiselönsafgiften, ligesom og Maaltiderne (som hans Tyende spare ved Fasten) paa tvende af Imbredagsaftenerne. Hver Bonde er pligtig at give tre Nadvere for sine Tyende (nemlig i Anledning af de tre nævnte Faster), dog ikke Fiskenadver (bestaaende af Fisk), og skulle Hrepsbønderne fordele de Madgaver mellem de trængende om Høsten, paa Repsmøder. Fra Allehelgenesmesse ere ti Nætter til Marteinsmesse og ikke Faste forud; da elleve Nætter til Cæciliamesse, og gaaer der Dagfaste forud for samme, dersom den indtræffer paa Fredag; da en Nat til Clemensmesse, og ikke Faste forud; da syv Nætter til Andreasmesse, og Faste forud en Dag og Nat; da sex til Nicholasmesse, og Faste forud en Dag og Nat; da en Nat til Ambrosiusmesse; da tre til Magnusmesse; da otte Nætter til Thomasmesse, og Faste forud en Dag og Nat; derfra ere 2 Nætter til Thorlaksmesse, og Vandfaste (saa at intet andet maa nydes end Vand), forud en Dag og Nat; den indtræffer en Nat för Jul.

14. Om Höitiders Holdelse.

Femten ere de Dage i tolv Maaneder, paa hvilke Mænd ikke skulle foretage videre Fangst, end jeg nu skal opregne. En Hvidbjörn (Isbjörn) maae Mænd tage og foretage

Tog hjemmefra dertil, og er den Eier af Björnen, som først bibringer den Banesaar, hvo der end eier Grunden, med mindre Trælle foretage Jagten eller Gjældstrælle, da eier den Mand Björnen, hvem deres Fortjeneste tilkommer. Hvalros kunne Mænd fange, og eier den, som fanger den, Halvdelen af den, men hin som eier Grunden, Halvdelen. Hval, som driver paa Havet, maae Mænd slæbe og fæste ved Landjorden, eller skjære, dersom den ikke kan fæstes. Dersom Landløb finder Sted af Fiske, da skulle Mænd tage dem; da er det Landløb af Fiske, naar Mænd kunne komme til at hugge Fiskene med Hugvaaben eller tage dem med Hænderne; ei skal man anvende Net eller Angler. Fugle maae man fange, som ere lidende fordi de nylig have fældet om de kan tages med Hænderne; give skal man deraf femte Parten, som af anden Herrensdagsfangst. Den første Juledag maae Mænd foretage saadan Fangst, som nu er sagt, men ikke af flere Dyr, og ligeledes den ottende Juledag og den trettende, og den første Paaskedag, Himmelfartsdag og Hvidesöndag (Pintse), de fire Marie-Messer og Allehelgenesmesse og Johannesmesse, Pettars- og Pauls-Messe, som indtræffer om Sommeren, og Kirkeindvielsesdagen og Thorlaksmesse. Men alle andre Herrensdage og Messedage, de skulle alle holdes eens (mindre strengt end hine femten Dage).

15. Langefastes Helligholdelse.

Langefaste bör vi holde. Det ere syv Uger. Paa den Herrensdag skulle vi gaae i Fasten, som (hvert Aar) forkyndes paa Thinge og paa Leidsammenkomster. Naar man gaaer i Faste, skal man spise Kjød för Midnat, men derefter skal man ikke spise Kjød i de syv Uger, indtil Solen skinner paa Fjældene paa Paaskedag. Den anden Dag i Ugen — den første Dag i Langefaste — og den tredie er det ret at spise to Maaltider, dog ikke Kjød, men alle andre Dage derfra til Paaske, undtagen Herrensdagene, skal man faste. Elleve ere de Nætter, som det er Lov-Pligt at faste i Langefasten: de syv Fredagsnætter og første Midugenat og den sidste, samt Midugenat og Tvætdagsnat i Imbredagene.

Julefaste bör vi holde. Vi skulle begynde at afholde

os fra Kjød paa den Mandag, imellem hvilken og første Juledag der indtræffe tre Herrensdage; da skal man ikke spise Kjød i det Tidsrum, undtagen paa Herrensdagene og lovvedtagne Messedage. Paa Fredagene, samt Nætterne forud for dem bör vi faste i Julefaste; og Dagen forud för Jul skulle vi faste Dagfaste, og Dagen forud for den trettende Juledag. Imbredage bör vi helligholde med Faste, tolv i tolv Maaneder, og Nætterne forud for dem. Vi skulle holde Imbredage i den anden Uge af Langefasten og i Hvidedage-Ugen; ret er det at have hvid Mad Tvætdagsnat i de Imbredage, som indtræffe i Hvidedagene. Paa de Tider skulle vi holde Imbredagene för Jul og för Michialsmesse, som forkyndes paa Althinget og paa Leidsammenkomster.

16. Om Fastetider.

I Langefaste og paa Imbredage og alle Fastedage (Fredage) og Tvætdag för Hvidedage, gjælder det Fjörbaugsgaard for en Mand, dersom han spiser Kjød, men til alle andre Fastetider bliver man bodskyldig til tre Mark, ifald man spiser Kjød, og er den søgsmaalsberettiget, som vil. Bodskyldig bliver altid den Mand, som efter Loven er pligtig til Faste, dersom han har Melkemad, naar der er Lov-Faste, om han end ikke har Kjød, og skal man stevne i Böigden, og tilkalde paa Thinge Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges, ni til Fjörbaugsgaardssagerne, men fem til Bødesagerne. Dersom en Mand kommer i de Omstændigheder paa Øer i Havet i Langefasten, at han ingen anden Mad har end Kjød, da skal han heller spise det, end opgive sin Aand formedelst Mangel paa Mad; han skal ikke spise Kjødet paa Imbredage eller Fredage; saaledes maa han spise, at han derved opholder Livet, men ei skal han samle sig Huld derved. Gaaet skal han have til Skrifte hos en geistlig Mand inden Udløbet af de næste syv Nætter, efterat han kommer fra Øen. Det er Kjød, naar Mænd slagte Oxer, eller Beder, eller Geder, eller Svin. Dersom Svin æder Hestekjød, da skal man føde det i tre Maaneder og lade det fælde Huld, men fede det derefter andre tre. Dersom Svin æder Menneskelig, da skal man føde det i sex

Maaneder, og lade det fælde Huld, dersom det har vundet Huld derved, og fede det derefter i andre sex Maaneder; da er det ret, at benytte Svinet til Føde. Björne maae Mænd fange og anvende til Föde, hvad enten det er Skovbjörn eller Hvidbjörn, samt Röddyr: Hjort og Ren; dette kan man spise, naar det er tilladt at spise Kjød. Hvalros og Sæl kan man spise paa dé Tider alene, som det er tilladt at spise Kjød. Fugle maae Mænd spise, dem, som flyde paa Vand. Klofugle skulle Mænd ei benytte til Føde, dem, som have Aadselsklo: Örne og Ravne, eller Falke eller Høge. Ret er det at spise Höns og Ryper. Æg er det tilladt at spise af de Fugle, som selv kunne spises. Paa de Tider maa man spise Æg, som man spiser hvid Mad (Melkemad).

Kvæg maae Mænd benytte til Føde, det som de selv slagte; dog er det ret at benytte det til Føde, om de end ikke selv slagte det, naar man veed, hvad der har foraarsaget dets Død: hvad enten det omkommer i Vande, eller ogsaa Fjeld- eller Sneskred eller Uveir dræber det, eller hvad der end foraarsager dets Død, naar man ikkun veed Aarsagen, da skal man benytte det Fæ til Føde, — naar det ikke er omkommet paa en saadan Maade, at Dødsmaaden ei kjendes; og skal man give Femteparten af alt Fæ, som mister Livet anderledes end ved Menneskehaand, — have givet det inden syv Nætter efterat det Fæ omkom, til de Indenhrepsmænd, som ei have at svare Thingreiselönsafgiften; skyldig er man til tre Mark, dersom man ikke giver saa. Kalv skal man føde i tre Nætter; dog er det ret at benytte den til Føde, om den end slagtes tidligere, dersom der gives den Mad, men man skal da give Femteparten af den. Det Fæ er det ikke tilladt at spise, som man veed, har tilföiet en Mand Bane. Heste bör Mænd ikke spise, eller Hunde, eller Ræve ller Katte, og endvidere ingen Klodyr, og ikke Aadselsfugle. Dersom en Mand spiser de Dyr, som det er forbudt at spise, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard.

For den Mand er det Pligt at faste paa de lovbestemte Fastetider, som har fyldt tolv Vintre ved Sommermaal (naar fem Nætter ere tilbage af Vinterhalvaaret forud); ikke skal man regne ham det for en Vinter, dersom han fødes

efterat kun en enkelt Nat er forløben af Vinteren. Mænd bör holde sin Lov-Faste, indtil de ere halvfierdsindstyve Aar. Sund Mand bör faste Lovfaste, men ei den, som er syg. Yngre Mand end tolv Vintre, og ældre end halvfjerdsindstyve er ei pligtig at faste, uden han vil. For den Kvinde er det ikke Pligt at faste, som har levende Barn i Livet. Den Kvinde er ikke efter Loven pligtig til Faste, som har Barn ved Brystet, i den første Langefaste; have maa hun Barn ved Brystet til den tredie Langefaste (dersom nemlig Barnet fødes i selve Langefasten); ikke skal den Omstændighed længere være i Veien for Kvinders Lov-Faste, end igjennem een Langefaste. Lige Pligt er der for disse (undtagne) Personer at afholde sig fra Kjød paa Fastetider, som for hine, der efter Loven ere pligtige til Faste. Dersom den Mand, som har en ung Mand, eller en vanvittig under Værgemaal, lader ham spise Kjød paa Fastetider, eller forbuden Føde, om det end ikke er Fastetid, da gjælder det ham samme Straf, som om han selv havde spist, men ingen Straf gjælder det for den, der spiser, dersom han ikke havde Forstand til at afholde sig derfra. Dersom en Mand kommer forbuden Føde i en Mands Mad, og han vil gjøre det til Beskjæmmelse for ham, gjælder det ham Fjörbaugsgaard, men ingen Straf for hin, som spiser.

17. Om Fastetider.

For siddende Mænd er det Pligt at faste under Engearbeiderne (den Tid, da Engene slaaes), men ikke de Arbeidere, som ere i Engearbeide, og ikke den Mand, som driver Fæet hjem, og ikke den, som forretter strengt Arbeide for en Mands Bo; det er strengt Arbeide, dersom man arbeider hver Dag, hvad Bonden vil. Ei skal siddende Mand løbe til Arbeide, naar han skal faste, for at komme til at spise snarere end ellers. Lige gjælder Lov-Faste for alle Mænd (siddende o. s. v.), efter at Imbredageugen begynder om Høsten, indtil Pettarsmesse er forbi om Sommeren.

Den Mand, som skal faste, skal have spist sin Mad för Midnat, naar han faster Dagen efter, og ikke tage Mad til sig förend Non er forbi. Saa skal man og afholde sig om

Nætterne fra Kjød, de Nætter som det er Lov-Pligt at faste, ligesom om Dagen. Da skal det være Nat om Høst og om Vinter, naar Dagen ei længere kan sees, forudsat man var paa et Sted, hvor man kunde see ud paa Havet i skyfrit Veir. Da skal det være Nat om Sommer, naar Solen gjennemløber Nordkanten; det er Nordkant, naar Solen er kommen midt imellem Nord og Nordvest (Kl. $10^1/_2$) og indtil den er kommen midt imellem Nord og Nordost (Kl. $1^1/_2$). Naar en Mand faster om Nat, skal han have tör Mad; det er tör Mad: Græs og Olden og al Jordfrugt. Det maa en Mand og spise, naar han faster: Fiske af alle Slags, og Hvale, undtagen Hvalros og Sæl; dem kan man spise, naar det er tilladt at spise Kjød. Hvalros skal man ikke spise eller Narhval, eller Rödkjæmming (en ukjendt Hvalart).

Det er fastsat om alle de Sager, som nu ere opregnede i Kristenretsafsnittet, at de Sager skal man indstevne hjemmefra og tilkalde paa Thinge ni Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges, til Skoggangssager og Fjörbaugsgaardssager, undtagen man har stevnet for Trolddom, da skal man opfordre den Gode til at danne Tylfterkvid, som den er i Thinglaug med, som sagsøges; men til Tremarkssager og Bødesager skal man tilkalde fem Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges.

Saa satte Biskop Ketil og Biskop Thorlak, efter Raadførsel med Erkebiskop Øssur og Sæmund (den frode) og mange andre geistlige Mænd Kristenretsafsnittet, som nu blev forklaret og forkyndt (1123).

18. Ny Lov om Mænds Giftermaal.

Det Nymaal (ny Lov) blev vedtaget, da Magnus Gissurssön (1216—1236) var bleven Biskop, at nu er det Lov-Pligt at faste de otte Nætter, som det för ikke var Lov-Pligt; een er Julenat, den anden: Paaskenat; den tredie: forud for Himmelfartsdag; den fjerde: forud for Hvidesöndag, samt de fire Midugenætter i Langefasten, som ikke tidligere vare lov-vedtagne.

Det var et andet Nymaal, at Ægteskab kan indgaaes i lige Grader i Svogerskab og Frændskab, ved femte Mand i

begge Tilfælde, og skal man, naar Frændskabet er ved den lige Sidelinies femte Led betale den större Tiende, men hvor Frændskabet er ved den ulige Sidelinies femte og sjette Led skal man betale Hundrede og tyve Alen Vadmel. Men hvor Frændskabet er ved sjette Mand paa begge Sider, der skal man betale 10 Ører (trediesindstyve Alen); da paaligger det ikke at betale noget derefter i de fjernere Grader, om end Ægteskab indgaaes. Det var gammel Lov, at naar Mænd vare beslægtede med hinanden i den lige Sidelinies femte Led, skulde man (den formuende af dem) til Forsörgelse (af den af dem som var trængende) udrede ti Ører, men nu er det ophævet.

19. Aarstiders Beregning.

Den første Dag i Sommeren skal være paa en Torsdag; derfra skal man tælle trende tredive Nætters Maaneder og fire Nætter til Midsommer. Men fra Midsommer skulle være trende tredive Nætters-Maaneder til Vinteren. Den første Dag i Vinteren skal være paa en Løverdag; men derfra skulle være sex tredive Nætters-Maaneder til Sommeren, men ti Uger skulle være forløbne af Sommeren, naar Mænd komme til Althinget. Dagen skal i al Aarstidsberegning komme førend Natten.

Alle Love skulle være forkyndte i hvert Tidsrum af tre Sommere; derpaa skal Lovsigemanden nedlægge Lovsigemandsembedet. Intet Nymaal skal være fastsat for længere Tid end tre Sommere, og skal det forkyndes den første Sommer paa Lovbjerget, samt paa helligede Vaarthinge eller paa Leidsammenkomster. Ophævede ere alle Nymaal, dersom de ikke blive forkyndte hver tredie Sommer.

Thingsordningsafsnittet.

20.

Det er fastsat i vore Love, at vi skulle have fire Fjerdingsdomstole. Hver Gode, som har gammelt og fuldt Godord (Böigdsforstanderskab) skal udnævne en Mand i Domstol; men det vare fulde og gamle Godord, da der vare tre Vaarthinglaug i hver Fjerding, og tre Goder i hvert Vaarthinglaug; dengang vare Vaarthinglaugene udelte.[1] Dersom Godord ere delte i mindre Parter (paa Grund af de yngre Godords Oprettelse), da skulle de, som have Part af gamle Godord, forene sig om, at der blive udnævnte Dommere, som nu er sagt; da ere Fjerdingsdomstolene fulde.

Det er fastsat, at Domstolene skulle idag (Althingets Aabningsdag, Fredagen i Sommerens ellefte Uge) være udnævnte og beskikkede. Hver Gode skal udnævne en Mand af sin Tredjedel (Godord) til Dommer, med mindre han har Lovrettesmændenes Samtykke til andet. En tolv Vintre gammel Karl eller ældre skal man udnævne til Dommer, en saadan, som kan raade for Ord eller Ed, en fri Mand og som har fast Hjemstavn. Den Mand skal man ikke udnævne til Dommer, som er Sagsøger eller Sagvolder (og selv vil føre sin Sag), eller som har ved Haandslag overdraget til en anden Søgsmaalsret eller Værn i en Sag, som nu er beredet til Thinge. Den Mand skal man ikke udnævne til Dommer, som ikke i Barndommen har lært at tale paa den danske Tunge, förend han har været tre Vintre i Island eller længere. Dersom en saadan Mand lader sig udnævne i Domstol, som nu blev undtaget derfra, eller han overdrager Sagen til en anden Mand, fordi han vil lade sig

---

[1]) *istedenfor at Nordfjerdingens tre Vaarthingsdistricter udentvivl meget snart bleve til fire, med tolv Godord, samt at navnlig længere hen (1004) tre egentlig saakaldte nye Godord bleve oprettede i hver Fjerding.*

udnævne til Dommer, da bliver han derfor bodskyldig til tre Mark, og hans Sag tabt, Søgsmaal eller Værn, dersom han havde saadanne, med mindre han (naar det nemlig er en sagsøgt) kan faae Kvídudsagn for, at han ikke vidste, at Sager vare beredte til Anlæggelse mod ham. Dersom en Gode udnævner en Mand til Dommer, som (nys) blev undtaget derfra, eller udnævner Dommer i en anden Domstol, end det tilkommer ham, da er han skyldig for hver af de Handlinger til tre Mark og til Fortabelse af Godord, med mindre han kan faae Kvidudsagn for, at han ikke vidste, at Dommeren havde overdraget et Søgsmaal eller Værn ved Haandslag til en anden, eller var Sagsøger eller Sagvolder (og selv vilde føre sin Sag). Fra Lovbjerget skal man stævne Goden og tilkalde hans Nabobønder, og kan hver anlægge den Sag, som vil.

Goden skal gaae til Klippesnevringen[1] og sætte der ned sin Dommer, ifald han vil udnævne Domstol, og nævne sig to Vidner eller flere: „jeg nævner til det Vidnesbyrd, at jeg udnævner denne Mand til Dommer“ — og nævne ham ved Navn — „at dömme om alle de Sager, som her komme i denne Domstol, og Lov forpligter ham til at dömme om, og byder jeg Sagsøgeren og Sagvolderen at rydde (anvende Forkastelsesretten imod) denne Domstol, og under jeg ham Sæde i Domstolen, med mindre ret Lov-Rydning finder Sted; da skaffer jeg en anden ret Dommer i hans Sted, dersom han bliver forkastet efter Loven,“ — og anføre til hvilken Domstol han udnævner, — „og udnævner jeg Lov-Domstol.“

Domstolene skulle fare ud paa Tvætdag (Dagen efter Thingets Begyndelse) og være ude til Rydning indtil Solen skinner paa Thingvöll paa Herrensdag. Dersom man da ikke kan gaae tört over til Holmen[2] ....

21. Om Lysning.

Mænd skulle i Dag og i Morgen lyse alle de Sager, som til Fjerdingsret skulle lyses; men det er ogsaa ligesaa ret at lyse den anden Dag i Ugen (Mandagen efter Thin-

[1]) *Indgangen til Kløften Almannagjá, gjennem dennes østlige Klippevæg.*
[2]) *Udentvivl Holmen i Öxaraaen, hvor Rydningen maaskee er gaaet for sig.*

gets Aabning), dersom Mænd (Lovrettesmændene) ville have det i Thingsordningen. Og ligeledes, dersom Mænd ville lyse Tiendesager, — de Mænd, som (for Bispetiendens Vedkommende, af Biskoppen) ere antagne til at anlægge den Sag eller (for de øvrige Tiendefjerdedeles Vedkommende) ere rette Sagsøgere, eller af disse have overtaget Sagen — da skulle de Mænd have lyst, ikke senere end nu er sagt. Men andre Mænd[1] kunne lyse Tiendesager indtil Domstole fare ud (til Sagers Paakjendelse).

Dersom en Mand vil lyse Sag imod en anden, da skal han nævne sig tre Vidner eller flere: „jeg nævner til det Vidnesbyrd, at jeg lyser Sag imod ham" — og nævne ham ved Navn, og angive Sagen, saavelsom hvad Paastand han nedlægger imod ham. Han skal lyse fra Lovbjerget, saaledes at den större Part af (de thingbesøgende) Mænd, saavelsom Lovsigemanden, er tilstede, og lyse Lov-Lysning og ved Haandslag overdragen Sag, dersom det er saa, og lyse til Fjerdingsdomstol. Anføre skal man det, dersom det er en Sag, som man har lyst (ved Althingets Slutning) forrige Sommer.

22. At spörge om Mænds Thingstavn.

Mænd bör spörge om de Mænds Thingstavn (det Vaarthinglaug, hvortil de høre), som Mænd ville søge her paa Thinge, og spörge i Dag eller i Morgen, — ifald Mænd ville rydde Domstol; dog er det ogsaa ret at spörge indtil Domstole fare ud til Sagers Paakjendelse. Den Mand, som vil vide en Andens Thingstavn, han skal nævne sig Vidner: „jeg nævner til det Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg spörger alle Bønder, under de hørendes Lyd, fra Lovbjerget, hvo ved Haandslag har lovet N. N. Lov-Opholdssted; paa dette Spörgsmaal ligger mig Magt, for at vide, hvilke Nabobønder jeg skal æske til den Sag, som jeg har anlagt imod ham; jeg spörger Lov-Spörgsmaal." Han skal nævne Vidner til de Svar, som fremkomme. Dersom en Mand vedgaaer, at den Mand har Hjemstavn paa hans Gaard,

---

1) *Idet nemlig enhver, der vilde, kunde anlægge Sagen, naar de nærmest interesserede forsömte at foretage Lysningen beltimelig.*

som Sagsøgeren spurgte om, eller ogsaa dersom ingen vedgaaer det, da skal han endnu nævne Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg spörger alle Goder, under de hørendes Lyd, fra Lovbjerget, hvo der vedkjender sig N. N. for Thingmand (hørende til sit Vaarthinglaug), eller Trediedelsmand; paa dette Spørgsmaal ligger mig Magt, for at vide, for hvilken Fjerdingsdomstol jeg skal søge Sag imod ham; jeg spörger Lov-Spörgsmaal.“ Han skal nævne Vidner til de Svar som fremkomme. Men dersom en Gode vedgaaer den Mands Thingstavn, som der blev spurgt om, da bör han fremsige sin Sag for den Domstol, der hører til Fjerdingen, hvori Goden er, som vedkjendte sig hans Thingstavn. Den Gode bör han æske til Dannelse af Tylfterkvid, dersom det er en saadan Sag, hvortil Tylfterkvid hører. Dog er det ret, at han spörger den sagsøgte selv om hans Hjemstavn og Thingstavn, og bliver det ligesaa fuldt, som naar en Gode vedkjender sig hans Thingstavn. Ret er det, at Goden vedgaaer hans Thingstavn, saalænge der ikke endnu er kastet Lod om Ordenen for Sagernes Fremsigelse, dersom ikke allerede forinden er skeet Opfordring om Dannelsen af Tylfterkvid. Ogsaa er det ligesaa ret, at Goden vedkjender sig en Mands Thingstavn (blot) under Tilkaldelse af Vidner, uanseet det ikke er ved Lovbjerget, dersom Sagsøgeren træffer Goden selv. Dersom man har spurgt en Mand hjemme i Böigden om hans Hjemstavn og Thingstavn, da behøver man ikke at spörge paa Thinge, — om den Mands Thingstavn, hvorom han spurgte svigløst i Böigden. Dersom man har stævnet en Mand för Fardage for en saadan Sag, hvortil Tylfterkvid hører, og han ikke har spurgt ham i Böigden om hans Thingstavn, men Stævning er foretaget paa den sagsögtes Hjem, da skal han spörge paa Thinge om hans Thingstavn, inden den Fjerding, hvor den sagsögte havde sit Hjem, da han stævnede ham, og spörge alle Goder, fra Lovbjerget, hvo der regnede den Mand för Fardage for sin Thingmand eller Trediedelsmand. „Paa dette Spörgsmaal ligger mig Magt, fordi jeg vil vide, hvilken Gode jeg skal æske til Dannelsen af Tylfterkvid i den Sag, som jeg har stævnet ham for. Jeg spörger Lov-Spörgsmaal.“ Naarsomhelst en Mand spörger en anden Lov-Spörgsmaal,

eller ogsaa om han spörger flere Mænd, da skal han nævne sig Vidner til sit Spörgsmaal og til Svarene, og ligeledes om end intet Svar bliver givet. I Henseende til de Sager, som Mænd have lyst forrige Sommer til Søgsmaal her, eller have stævnet för Fardage, uden at vide den sagsøgtes Hjem, da skal man spörge, hvem der den forrige Sommer har regnet sig den Mand for Thingmand — naar han ikke har spurgt dengang. Naar en Mands Thingstavn ikke er vedgaaet, skal man fremsige Sagen for den Fjerdingsdomstol, som hører til Fjerdingen, hvori Sagsøgeren er. Dersom en Mands Hjemstavn ikke er vedgaaet, i en Sag, hvortil hörer Kvid af Nabobønder, da skulle den Mands Nabobønder tilkaldes, som er rette Sagsøger i Hovedsagen. Og ligeledes, naar en Mands Thingstavn eller Hjemstavn ikke er vedgaaet, eller naar den sagsøgte ikke svarer, naar han selv bliver spurgt, eller ogsaa naar han anvender Lovsvig i sit Svar; men det er Lovsvig, naar en Mand svarer andet, end der er sandt, eller han tier til Spörgsmaalet. Dersom en Mand spörges om sin Thingstavn, og han svarer andet, end hvad sandt er, da gjælder det Bod, og er det ret at opfordre den Mand til Dannelse af Tylfterkvid, som han sagde sig at være i Thinglaug hos, og skal man dömme, som om Kvidudsagnet var gaaet ham imod, ifald denne vægrer sig ved at danne Kviden, hvad enten han undskylder sig med, at den sagsøgte ikke er i det Thinglaug, eller han siger sig ikke at have Godord. Kun i det Tilfælde er det nødvendigt at spörge anden Gang om en Mands Thingstavn, dersom han har spurgt ham för Thinge, og den Mand ikke kommer til Thinge, som den sagsøgte sagde sig at være i Thinglaug hos; eller dersom han har spurgt forrige Sommer, og en Gode da har vedkjendt sig den sagsøgtes Thingstavn, da bör han (i Tilfælde af Godens Fraværelse paa Thinge) spörge, hvem der varetager det Godord. Dersom Mænd ikke have, inden Domstolene drage ud (til Sagers Paakjendelse), vedkjendt sig den Mands Thingstavn eller Hjemstavn, hvorom der er blevet spurgt, eller dersom den sagsøgte intet Svar giver, naar han selv spörges, eller ogsaa dersom han anvender Lovsvig i sit Svar og vil bruge det til Værn for sig

i Sagen, ved at bevirke, at Sagsøgeren kommer til at fremsige Sagen for en anden Domstol, end den bör komme for, eller at en anden Gode kommer til at afgive Tylfterkvidudsagn om den sagsøgte, end han er i Thinglaug hos, eller at andre Bønder komme til at afgive Nabokvidudsagn om ham, end hans Naboer, ifald dette Bevismiddel skal anvendes — da skal Sagsøgeren lade de Mænd afgive Vidnesbyrd for Domstolen, som Sagen anlægges for, hvilke han tilkaldte som Vidner, da han spurgte om den sagsøgtes Thingstavn eller Hjemstavn, og derpaa de Mænd, som han kaldte til Vidner paa, at Thingstavn eller Hjemstavn ei blev vedgaaet, eller paa Lovsvigen, dersom han har tilkaldt Vidner derpaa. Dersom man har spurgt om, hvor den sagsøgte er i Thinglaug, og denne ikke veed det, da svarer han ret, naar han siger: „jeg har Opholdssted hos den og den“ — og skal han nævne Bonden. Dersom en Mand spörges om, hvor han er i Thinglaug og flere Mænd eie det Godord, hvortil han hører, end een, da svarer han ret, naar han svarer: „jeg er i Thinglaug hos den og den af de Mænd som ere Eiere af Godordet“ — og skal han nævne dem, som eie Del i det Godord. Dersom en Gode, naar han derom bliver spurgt, vedkjender sig den sagsøgtes Thingstavn, men denne i Virkeligheden ikke er i Thinglaug hos ham, da er han derfor skyldig til tre Marks Bod og til Fortabelse af Godord, med mindre han kan faae Kvidudsagn for, at den sagsøgte har været i Thinglaug der, men er dragen bort derfra, uden at han vidste det; da slipper han fri i Sagen. Dersom en Gode dølger en Mands Thingstavn, som er i Thinglaug hos ham, da bliver han derfor skyldig til tre Marks Bod og Fortabelse af sit Godord, med mindre han kan faae Kvidudsagn for, at den sagsøgte har begivet sig til Thinglauget, uden at Goden vidste det.

Sager om Fattigforsørgelse er det tilladt at lyse (endog) imedens Domstolene ere ude (for at paakjende Sager).

23. Hvorledes Goderne skulle komme til Thinge.

Alle Goder skulle komme til Althinget den femte Dag i Ugen, naar ti Uger ere forløbne af Sommeren, forinden Solen ophører at skinne paa Thingvöll, men dersom de

ikke komme til den Tid, da ere de skyldige til Bod og Fortabelse af sit Godord, med mindre Forfald hindre dem — dersom de ikke komme. Medgoderne i Thinglauget skulle raade for, hvem af den Godes Trediedelsmænd, som sidder hjemme, skal beklæde og overtage Godebestillingen.

Thingmænd skulle komme den femte Dag i Ugen til Thinge, og fare til Bod med den Gode, som de ere i Thinglaug hos, og skal hver af dem have et særskilt Rum, dannet ved et Forhæng tværs over Boden. Da skal hver af dem nyde Thingreiselön og være fri for Thingreiselönsafgift, og har hver af dem da Thingmandsrettigheder baade i sine Sager og andre Mænds. Goden er da pligtig at besørge ham Bodrum; dersom han ikke gjör det, da gjælder det Thingmanden ikke Straf, om han begiver sig til en anden Bod, og kan han ligefuldt fordre Thingreiselön. Nu kommer en Mand ikke til Begyndelsen af Thinget, men han kommer den förste Herrensdag i Thinget, da har han dog Thingmandsrettigheder baade i sine Sager og andre Mænds, og skal han ikke udrede Thingreiselönsafgift, men ei skal han heller nyde Thingreiselön, og skal han ikke fare bort fra Thinget för Thingets Slutning, med mindre det tillades ham (af Lovretten); dersom han farer bort, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard. Ret er det, at han nyder Thingreiselön, dersom han udnævnes til Dommer eller afgiver Kviddsagn. Ret er det at udnævne de Mænd til Dommere, som komme til Thinge, förend Domstole ere udnævnte. Alle de Mænd, som have Sager at søge eller værge, eller de Mænd som opfordres til Thingreise (for at afgive Kvid- eller Vidnebevis) — om dem er det bestemt, at de skulle komme den förste Herrensdag i Thinget. Dersom de ikke komme til den Tid, da ere deres Søgsmaal ugyldige, saavelsom de Værn, de fremføre; og agtes de Vidnesbyrd for intet, som de afgive, naar det er Mænd, som ere blevne opfordrede hjemme i Böigden til Thingreise. Dersom en Mand kommer sildigere, end den förste Herrensdag i Thinget, da har han ikke Thingmandsrettigheder, hverken i sine Sager, eller andre Mænds, og kan han ride fra Thinge, naar han vil, og skal han udrede Thingreiselönsafgift, men ei nyde Thingreiselön. Efter de Regler skulle Mænd udrede Thingreiselönsafgiften, som

Mænd ere enige med Goden om i hver Trediedel. Thingmænd skulle ei være en Nat borte fra Thinget eller længere. Da ere de borte fra Thinget, naar de ere udenfor det afgrændsede Thingsomraade. Fare kunne Mænd om Dage, for at lede efter sine Heste, dog saaledes at det ikke sinker Beviser for Mænd eller Domstoles Udnævnelse for Goden, for det Tilfælde, at han vil udnævne dem til Dommere, eller dersom han vil anvende dem i nogen Lov-Handlinger i Forening med sig [1]. Men dersom de fare bort, da er det Thingkrænkelse, og det gjælder Fjörbaugsgaard. Rette Thingmænd ere Bønder og Goder og de Mænd, som hjemme i Böigden ere opfordrede til Thingreise og til at afgive Vidnesbyrd paa Thinge. Dersom Thingmænd ikke fare til Bod med den Gode, som de ere i Thinglaug hos, og Goden vil søge dem derfor, da skal han stævne Thingmanden fra Lovbjerget og i Stævningen erklære ham skyldig til tre Marks Bod, og stævne til Domstol der paa Thinge. Dersom hin griber til at løbe ud af Godens Trediedel, fordi han blev sagsøgt, da gjælder det ham tre Marks Bod til Goden, og skal man foretage Stævning hjemme i Böigden og tilkalde paa Thinge fem Bønder, Naboer af den Mand, som sagsøges, til Kvidudsagn, om han foer bort af den Grund, eller ikke.

24. Om Lovbjergsgang.

Vi skulle fare til Lovbjerget imorgen, og føre Domstole ud til Rydning, — ikke sildigere end saa, at Solen skinner paa den vestlige Kløftbredde [2], fra Lovsigemandens Plads paa Lovbjerget at see. Lovsigemanden skal gaae först ud, dersom han har Helbred dertil, dernæst bör Goderne gaae med sine Dommere, dersom de ere uden Forfald; i modsat Fald skal hver af Goderne sætte en Mand i sit Sted. Derpaa skal Goden nedsætte sin Dommer, og skal hver af de Mænds Myndighed, som da varetager Godebestillingen, (ogsaa de i Godernes Forfald beskikkedes) være lige stor. Lovsigemanden skal raade for og opgive, hvor hver Domstol skal sidde, og skal Lovsigemanden lade ringe til Domstoles Udførsel.

---

1) *Navnlig i Tylfterkvid, og som Suppleanter i Lovretten.*

2) *Den höiere, Lovbjerget fjernere Side af Kløften Almannagjá.*

De Mænd ere berettigede til at søge og værge Sager, som her ere komne den förste Herrensdag i Thinget, men ingen af dem, som komme sildigere, med mindre det begiver sig, at Sager reise sig eller blive bekjendte saa sildig, at de vedkommende ikke have kunnet komme för til Thinge, end efter Herrensdagen; og blive de Mænd ikke destomindre berettigede til at anlægge Søgsmaal og til at udöve Thingmandsrettigheder i alle de Sager, som de have at føre, dersom de komme saa tidligt, at de kunne gaae hen og opfordre Mænd til Kvidudsagn eller Vidnesbyrd forinden Domstolene fare ud. De kunne ikke rydde Domstole med Hensyn til sine Sager.

25. Domstoles Rydning.

Den Mand, som vil anvende Forkastelsesretten mod en Domstol, han skal gaae derhen, hvor den Mand sidder i Domstolen, som han vil rydde, og tale saaledes at han eller den Gode, som udnævnte ham til Dommer, hører det; men om ingen af dem er der, da kan han dog fremsige Rydningsordene, hvor han troer, at den Mand har siddet, som han vil rydde af Domstolen, og er den Handling gyldig, om han end ikke veed at træffe lige det Sted, hvor den andens Plads har været. Sagsøgere og Sagvoldere kunne rydde Domstol, om de ville, og skulle sværge Eder derved.

Dersom en Mand vil rydde Domstol, da skal han nævne sig Vidner: „jeg nævner til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed paa Korset, Lov-Ed, og siger det Gud, at jeg vil saaledes rydde en Mand af Domstolen, som jeg troer det sandest og rettest og mest stemmende med Loven.“ Dersom han ikke önsker at sværge oftere i Sagen, da skal han tilföie: „saaledes vil jeg søge Sager“ — skal han sige — „og værge Sager, og fremstille Vidner og føre Vidnesbyrd, og foretage alle lovlige Handlinger, hvilke det tilkommer mig at udføre, medens jeg er paa dette Thing.“ Den som anvender Forkastelsesretten, skal begynde Frændskabsopregningen ved (to) Brødre, eller ved Broder og Søster, eller ved (to) Søstre, og tælle Leddene paa begge Sider, indtil man er kommen til den Mand, som sidder i Domstolen, og den Mand (den ryddendes Modpart), som er Sagsøger eller Sagvolder i den Sag.

Dersom den, som (saaledes) har opregnet Frændskabet, er fjernere beslægtet med Sagsøgeren eller Sagvolderen (paa hvis Vegne det skeer) end Næstsødskendebarn, da behøves ikke andre Mænd for, som Mededsmænd, paa sin Ære, at bevidne Rigtigheden af Frændskabsopregningen. Dersom man angiver Frændskabet paa den Maade, at Dommeren er beslægtet med Modparten enten i den eller i den Slægtskabsgrad (uden at anføre det bestemt), da er han ei pligtig til at reise sig af Domstolen. Dersom man anförer Frændskabet urigtig, eller afgiver falsk Vidnesbyrd paa Althinget, da gjælder det Skovgang. Paa Grund af Slægtskab til dem skal man rydde, som ere rette Sagsøgere eller Sagvoldere (uden Hensyn til Dommerens Slægtskab med dem, som paa disses Vegne maatte føre Sagen.) Ret er det, at hvem, som vil, forlanger Værnkvid for den Mand, hvem Sag gives, dersom han ei er paa Thinge og han ei har overdraget til nogen Mand at føre sit Forsvar; ei kan den Mand rydde Domstol, som ikke har overtaget Forsvaret i Sagen af den sagsögte, men rydde kan han alle Kvider, eftersom han vil. Lige Ret til Rydning har hver af Parterne, de, som søge, og hine, som værge.

Næstsødskendebörn skulle reise sig fra Domstolen og de som ere nærmere beslægtede med Modparten, eller, i Drabssager, med Drabsmanden, den dræbte eller Sagsøgeren, — samt tre nærbesvogrede: dersom man er gift med en Mands Datter eller Søster eller Moder, hvo af dem som er gift med den andens Frænke, den Mand, som sidder i Domstolen, eller Parten. Tre aandelig beslægtede skulle reise sig fra Domstolen: dersom den ene har holdet den anden under Primsignelse eller under Daab eller under Biskops Haand (Confirmation); ei skal man anvende Forkastelsesret formedelst aandeligt Slægtskab imellem Dommeren og sig selv. Mænd skulle nævne sig Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg erklærer paa min Ære, at det er sand og ret Opregning af Frændskab imellem dem“ — og nævne dem begge, den, der af Domstolen skal ryddes, og Modparten. Dersom han rydder paa Grund af Svogerskab: „jeg erklærer paa min Ære, at det Svogerskab finder Sted imellem dem, at han er gift med den Kone, eller var gift med hende, da jeg vidste sidst;“ da bliver hans Bevidnelse

paa sin Ære gyldig, om hin end (senere) er skilt fra Konen, men ei er det da Pligt for ham at reise sig fra Domstolen. Naar en Mand vil rydde Domstol paa Grund af aandeligt Slægtskab, da skal han bevidne paa sin Ære, hvilket aandeligt Slægtskab der er imellem dem, Parten og Dommeren, og nævne hver af dem. Dersom han skal rydde Domstol paa Grund af uafgjorte Drabssager, da skal han opregne Frændskab imellem den, som sidder i Domstolen, og enten Drabsmanden, eller Sagsøgeren for Drabet, eller den dræbte, og erklære paa sin Ære 'at det „er sand og ret Opregning af Frændskabet mellem dem paa begge Sider, som nu er fremsagt, og der ere disse uafgjorte Sager imellem Modparten og den som sidder i Domstolen" — og skal han nævne hver af dem ved Navn. Ifølge Slægtskab med den Mand skal man rydde, paa Grund af uafgjorte Drabssager, som (af Sagsøgeren, blandt de flere Deltagere i Drabet,) er kaaret til Drabsmand efter Loven (og af hvis Æt Frændebøder for Drabet derfor skulde udredes), men ikke ifølge Slægtskab med flere Mænd, skjöndt de have været med ved Drabet.

Dersom den, som paa sin Ære har bevidnet Frændskabet, ikke er ret Opregner (ikke er fjernere beslægtet med den, paa hvis Vegne han anvender Forkastelsesretten, end Næstsødskendebarn), da skal han have to andre Mænd, som skulle erklære paa sin Ære, at „det er sand og ret Opregning af Frændskabet, som han foretog" — og nævne ham ved Navn. Mededsmændene skulle sværge de Eder, som bör ledsage en Bevidnelse paa sin Ære. Med Hensyn til Mededsmændenes Frændskab med Modparten skal man vælge dem saaledes, at de ere fjernere beslægtede med ham end Næstsødskendebarn. Den, som anvender Forkastelsesretten, skal nævne Vidner paa, „at jeg tager dig ud af Domstolen" — og nævne ham ved Navn — „fordi at nu er ret Lov-Rydning skeet" — og angive, om han tager ham ud af Domstolen ifölge sin egen Forkastelsesret eller en anden Mands (nemlig Partens, der ikke selv fører sin Sag). Dersom han ikke vil reise sig fra Domstolen, men vil ligefuldt blive siddende, da er det Thingkrænkelse, og gjælder det Fjörbaugsgaard. Da skal han nedlægge Forbud mod hans Sæde i Dom-

stolen. Dersom Goden ikke har selv hørt paa hans Rydning, og ei heller den, som er ryddet, da skal han gaae til Godens Bod og sige ham, at han har ryddet hans Tredjedelsmand af Domstolen, og betegne Domstolen, og nævne Dommeren ved Navn, og nævne hans Fader eller Moder. Dersom Goden ikke vil troe, at han har rettelig ryddet Dommeren, da er den ryddende pligtig at fremsige alle de Ord for Goden, som han talede, da han ryddede Dommeren af Domstolen, dog uden at han behøver at sværge Ed. Kan han ikke naae at gaae ind i Boden, da skal han fremsige Rydningsordene foran Boddören, saaledes at hine höre det ind. Han skal fremsige Rydningsordene, hvor de kunne komme fremmest, dersom de ikke naae at gaae til Boden. Dersom de gaae ind i Boden, og der mellem de Mænds Æt, som ere bodfaste der, og deres Æt, der gaae ind, henstaae uafgjorte Drabssager, saaledes at hine, som den dræbtes Frænder, kunne forbyde disse, som Drabsmandens Frænder, at dele Tag med sig, da skulle de indtrædende gaae ud, og den først, som sidst gik ind. Dersom Goden fritager den ryddende for at fremsige Rydningsordene anden Gang, da skal den ryddende tilkalde Vidner paa Fritagelsen, og er Goden da pligtig at udnævne en anden Dommer strax, saaledes, at han kan see det, ifald han vil give Agt derpaa. Dersom han ikke saae, hvem Goden udnævnte til Dommer anden Gang, da er Goden pligtig at sige ham, hvem han har udnævnt til Dommer, naar han spörger derom, og nævne Dommeren ved Navn, saavelsom hans Fader, eller Moder, dersom de vare islandske. Dersom Goden ikke vil sige det, da skal den ryddende nævne sig Vidner: „til det Vidnesbyrd“ — skal han sige — „at jeg beder dig“ — og nævne Goden, — „at sige, hvem du udnævnte til Dommer“ — og betegne Domstolen — „jeg beder dig Lov-Bön.“ Dersom Goden da ikke vil sige det, bliver han skyldig til Bod og Fortabelse af sit Godord. Dersom han ikke træffer Goden, da skal han fremføre sin Begjering ved hans Plads (i Lovretten), og angive, hvor Goden har sin Bod. Dersom Goden søger at undgaae at tale med ham, paa det at han ikke skal faae Vished om, hvem han har udnævnt til Dommer, eller han forhaler Dommer-

udnævnelsen, paa det at færre Dommere skulle blive ryddede, da gjælder det ham Bod og Fortabelse af sit Godord. Naar Mænd rydde Domstole, da er den, som er ryddet, pligtig at reise sig fra Domstolen, dersom Rydningsord ere blevne fremsagte efter Loven, om end Bevidnelsen paa sin Ære er feilagtig (i Henseende til Slægtskabs- eller Svogerskabsgradens nöiagtige Betegning), undtagen naar Mænd bevidne Svogerskab paa sin Ære, og den, som sidder i Domstolen, (nu) er skilt fra Konen.

Derpaa skal Goden gaae ud og udnævne en Mand til Dommer, og skal have udnævnt ham inden Solen skinner paa Thingvöll, dersom der er Tid dertil. Dersom Goden ikke har en Trediedelsmand at udnævne til Dommer og Rydningerne trænge saa stærkt paa, da skal han bede de Goder, som have Godord i det Vaarthinglaug, at overlade ham en af deres Trediedelsmænd, og ham skal Goden udnævne til Dommer. Goden, som bedes derom, er pligtig at overlade ham en Mand, dersom han har nogen. Dersom den ene af Goderne har en Mand, men den anden ikke, da er den pligtig at overlade ham en Mand, som har en, og er Manden pligtig at gaae i Domstolen, som om den Gode havde udnævnt ham til Dommer, som han er i Trediedel hos; men dersom han ikke gaaer i Domstolen, da gjælder det ham Fjörbaugsgaard. Men dersom han er i Domstolen, da skal han derhen (til Fjerdingsdomstolens Forsvar) medtage Thingmænd af den Godes Omraade, som udnævnte ham til Dommer. Men dersom Goderne tviste om, hvem af dem skal overlade ham en Thingmand, da skulle de kaste Lod imellem sig, og skal den af dem overlade ham en Thingmand, som Loddet træffer, dersom han har en Mand. Dersom (kun) den ene af dem har en Thingmand, da er han pligtig at overlade ham til Goden, men dersom han ikke vil overlade ham, da er han skyldig til Bod og Fortabelse af sit Godord.

Dersom Goden ikke kan giöre Domstolen fuldtallig, förend Sol skinner paa Thingvöll, da er han skyldig til Bod og Fortabelse af Godord, og ligesaa, dersom han udnævner en anden til Dommer, end han bör; i det Tilfælde bör Dom-

stolen dömme om alle Sager, som om den var fuldtallig. Ei skal man rydde Dom længere, end indtil Solen skinner paa Thingvöll. Den skal sagsøge Goden, som vil søge ham efter Lovens Strænghed, blandt de Mænd, som have Sager for den Domstol; men dersom de tviste derom, da skulle de kaste Lod imellem sig, og skal den anlægge Sagen, som Loddet træffer.

26. Om Vidnesbyrd.

Sagsøgeren skal have æsket alle de Vidnesbyrd og Søgsmaalskvider, som bör følge hans Sag, forinden Domstolen drager ud (til Sagers Paakjendelse). Ret er det at æske Tylfterkviden, inden Domstolen farer ud, saavelsom ogsaa for Domstolen. Da er den ret æsket, dersom Goden hører selv derpaa, eller dersom der æskes ved hans Plads (i Lovretten) eller ogsaa saaledes, at hans Bodfæller höre det. Naar en Mand vil æske Tylfterkvid, da skal han nævne sig Vidner „til det Vidnesbyrd“ — skal han sige — „at jeg spörger dig derom“, — og nævne Goden ved Navn — „om du har fuldt Godord, saa at du dermed kan nævne fulde Domstole og afgive Tylfterkvidsudsagn dermed. Jeg spörger Lov-Spörgsmaal“. Dersom Goden siger sig at have det, da skal han nævne Vidner til hans Svar, „og til det Vidnesbyrd“ — skal han sige — „at jeg æsker dig til Dannelse af Tylfterkvid“ — og nævne Goden, og betegne hvad han opfordrer ham til, — „og til at afgive Kvidudsagn med elleve Mænd af din Trediedel, men du selv skal være den tolfte. Jeg æsker Lov-Æskning.“

27. Nabokvids Tilkaldelse.

Naar en Mand vil æske Nabokvid, da skal han gaae hen til den Bod, hvor den Mand er, som han vil tilkalde, og kan han tilkalde ham, hvor han hører selv derpaa, men det er ogsaa gyldigt at foretage Tilkaldelsen ved dens Plads (i Boden), som han vil tilkalde, saaledes at Bodfællerne der höre det. Dersom han ikke veed, om den, han vil tilkalde, er Bonde eller Tjenestekarl, da skal han spörge ham, under Tilkaldelse af Vidner, „om han er Bonde

eller Tjenestekarl" og sige, hvad Magt der ligger ham paa Spörgsmaalet, „og spörge Lov-Spörgsmaal", og nævne Vidner til de Svar, som fremkomme. Dersom han vil tilkalde en Mand, som er Thingmand for en anden Mands Gaard (der har sendt ham i sit Sted), da skal han spörge ham, under Tilkaldelse af Vidner, ifald han ikke veed det för, om han har der Lov-Hjem eller ikke, og om han er Thingmand for den Mands Gaard — og nævne Bonden paa Gaarden. Han skal forholde sig med Hensyn til Tilkaldelsen af Manden efter de Svar, som denne giver paa Spörgsmaalet. Men dersom den, som spörges, intet Svar vil give, eller han siger Usandhed derom, da bliver han skyldig derfor til tre Mark, og er den søgsmaalsberettiget mod ham, som spurgte, eller dersom denne ikke vil have Sagen, den Nabobonde, som blev tilkaldt i hans Sted. Den Sag skal man stævne fra Lovbjerget og tilkalde fem Kvidmænd, Naboer af den, som sagsøges. Dersom man tilkalder Tjenestekarle, og mente, det var Bønder, eller dersom man tilkalder en Tjenestekarl som Thingmand for anden Mands Gaard, som ikke har der Lov-Hjem, da bliver den Tilkaldelse gyldig, om end Indsigelse fremsættes derimod, naarsomhelst han kan faae Kvidudsagn for, at han tilkaldte de Mænd, som han troede vare de retteste, og at det ikke har staaet i hans Magt at spörge. Dersom man til Nabokvid tilkalder Tjenestekarle, eller tilkalder den som Thingmand for en anden Mands Gaard, som ikke er Thingmand for Gaarden, og han tilkalder dem saaledes, at de høre selv paa hans Tilkaldelse, og han (saaledes) har det i sin Magt at spørge Lov-Spørgsmaal, om han vil, da gjör han sin Sag uefterrettelig; (kun) i det Tilfælde hjælper Værnkviden ham, (Kvid for at han har været i god Tro) naar han har tilkaldt dem saaledes, at de ikke hørte derpaa.

28. Domstoles Udførsel.

Domstole skulle fare ud (til Sagers Paakjendelse) den Dag, som Lovrettesmændene bestemme, og ikke sildigere end naar Solen skinner paa den höiere (vestlige) Kløftbredde, fra Lovsigemandens Plads paa Lovbjerget at see. Da er Lovsigemanden og alle Goderne pligtige at gaae ud

med sine Dommere, saavelsom de Mænd, som have Sager at anlægge. Den Mand, som har Sag at anlægge, bliver bodskyldig, dersom han gaaer med flere Mænd end ti til Domstolen.

29. Om Lodkastning.

Dersom sex Dommere ere komne ud eller flere, da er det ret for den Mand, som har Sager at anlægge, at byde alle de Mænd, som have Sager at søge for den Domstol, til Lodkastning ved Domstolen, — og angive det Sted, hvor de skulle kaste Lod imellem sig, om den Orden, hvori Sagerne skulle fremsiges. Enhver af de Mænd, som have Sager at anlægge for Domstolen, skal lægge et Lod i en Flig, eet Lod, om han end har flere Sager for den Domstol. Hver Mand skal mærke sit Lod og skal man lægge dem alle sammen i en Flig, og skal en Mand optage fire Lodder paa engang. Dersom den Mand, som har Sag at søge, ikke kommer ud, naar Solen skinner paa den vestlige Kløftbredde fra Lovsigemandens Plads at see, da bliver han skyldig derfor til tre Mark, og er den søgsmaalsberettiget, som han har Sag imod; den Sag skal man stævne fra Lovbjerget, og tilkalde fem Bønder, Naboer af den Mand som sagsøges. Dersom han kan faae Kvid for, at han vilde have kommet ud för, ifald Solen havde været at see, da er det Værn for ham i Sagen. De skulle først fremsige sine Sager, som de første Lodder træffe; derpaa den ene efter den anden, eftersom deres Lodder have faldet. Nu komme nogle ikke til Lodkastningen, da skulle de sidst fremsige deres Sager. Det er og gyldigt, at en anden Mand lægger hans Lod i Fligen, og skal da Sagen fremsiges efter den Lodkastning, som de have foretaget. De Sager skal man ikke kaste Lod om, som der ei blev dömt om (men bleve tilbage fra) den forrige Sommer, dersom de ikke ere flere end fire og heller ikke færre; i det Tilfælde skulle de kaste Lod om Fremsigelsesordenen, dersom Sagerne ere flere end fire; alle disse Sager skal man først fremsige, og dernæst de Sager, som have reist sig her paa Thinget.

Dersom den ikke er beredt til at fremsige sin Sag, som

det første Lod har truffet, da skal den, som har faaet det følgende Lod, bede om Tilladelse til at fremsige sin Sag først, og skal hans Formand tillade ham det; men dersom han ikke tillader ham det, da er han berettiget til at fremsige sin Sag først, ifald hin ikke er beredt, saafremt Dommerne tillade det.

30. At byde at paahøre sin Ed.

Den Mand skal nævne sig Vidner, som vil fremsige sin Sag: „Jeg nævner til det Vidnesbyrd, at jeg byder den Mand, som jeg her vil søge Sag imod, at lytte til min Ed og til Fremsigelse af Sagen," eller „(jeg byder) den Mand, som har overtaget Forsvar for ham, og den Gode, som skal afgive Tylfterkvidsudsagn om de Mænd", som Sagsøgeren har Sag imod.

31. Om Fremsigelse af Sag.

Han skal sværge Ed paa, at han fremsiger sin Sag, — og angive, hvem han stævnede, og hvad Paastand han i Stævningen har gjort imod ham, og betegne til hvilket Thing han stævnede, — og at han har stævnet Lov-Stævning, og at han nu fremsiger sin saadan beskafne Sag, saaledes som han har stævnet ham, over N. N.'s[1] Hoved. Da skal et af Stævnevidnerne fremføre Vidnesbyrd, og anføre alle de Ord i sit Vidnesbyrd, som Sagsøgeren har anvendt i Stævningen, men de øvrige Vidner skulle tilkjendegive sin Enighed med det Vidnesbyrd, som han saaledes har fremført; dog er det ret for dem, at affatte sit Vidnesbyrd kortere end han. De skulle betegne, hvem han stævnede, og hvad Paastand han gjorde i Stævningen, og at han har fremført alle de Ord, som han under Fremsigelsen af Sagen har forklaret, og at han stævnede Lovstævning, „og det Vidnesbyrd give vi alle" — skulle de sige — „og vi fremsige et saaledes beskaffent Vidnesbyrd for Domstolen." Men dersom de ikke blive enige om, hvem af dem skal fremsige Vidnesbyrdet, da skulle de kaste Lod imellem sig, og skal den af dem fremføre det, som Loddet træffer.

---

1) *Den Dommers, som skulde referere Sagen, jvfr. det følgende.*

Dersom en Mand fremsiger sin Sag uden forudgaaende Edsaflæggelse, da er det, som om han ikke har fremsagt sin Sag, og skal han sværge Ed og fremsige Sagen anden Gang, og føre Stævningsvidnesbyrd, og bliver det ham ei til Sagspilde, dersom han forholder sig saa, men ei skal han begaae den Feil oftere end een Gang. Dersom Stævnevidnesbyrd afgives, uden at Ed aflægges derved, da er det som om det ei var afgivet, og skulle de sværge Eder og afgive derefter Stævningsvidnesbyrd, og bliver det Sagsøgeren ei til Sagspilde, dersom de ei forsee sig saaledes oftere end een Gang. Dersom Sagsøgeren fremsiger sin Sag uden forud at have bedet Modparten at paahøre sin Ed eller Fremsigelse af Sagen, da er det som om Sagen ei er bleven fremsagt. Han skal fremsige Sagen anden Gang og saaledes i alle Maader forhandle Sagen, som om han ikke för har fremført noget i Sagen, men han redder dog kun Sagen under den Betingelse, at ikke andre Forhandlinger imidlertid ere gaaede for sig. Dersom en Mand fremsiger en Sag, hvortil hører Tylfterkvid, og han ikke byder Goden at lytte til, da er han pligtig at fremsige Sagen anden Gang for Tylfterkviden, med mindre Goden giver ham Tilladelse til andet.

32. Dersom Stævnevidner sidde hjemme.

Dersom Sagsøgerens Stævnevidner ikke komme til Thinge, efter hvad i Loven er fastsat, da skal han stævne dem fra Lovbjerget for Udeblivelsen og i Stævningen erklære dem skyldige til Fjörbaugsgaard. Det er ret for ham at stævne enten den første Mandag i Thinget, eller ogsaa til den Tid, han skal bruge dem. Han skal fremsige sin Sag mod Stævnevidnerne for den Domstol, hvor Hovedsagen bliver at anlægge. Han skal lade de Mænd afgive deres Vidnesbyrd, som han nævnede som Vidner, da han i Böigden opfordrede Stævnevidnet til Thingreise. Han skal tilkalde fem Bønder, Naboer til den sagsøgte, til Kvidudsagn, om han var kommen her den første Herrensdag i Thinget, eller ei. Men dersom de give det Udsagn, at han ei var kommen her den første Herrensdag i Thinget, da bliver han Fjörbaugsmand derfor, med mindre han faaer den Lov-Indsigelse gjort

gjældende, at han ei er istand til Thingreise formedelst Svaghed, men det skulle hans fem Nabobønder bevise ved Kvidudsagn. Den Mand skal tilkalde Kviden, som varetager den sagsøgtes Værn, og slipper denne fri i Sagen, dersom han faaer noget saadant Værn-Kvidudsagn, som Loven hjemler. Dersom kun eet af Stævnevidnerne er paa Thinge, skal det dog afgive Stævnevidnesbyrd, saafremt de Vidner have indfundet sig, som Sagsøgeren tilkaldte. da han opfordrede sine Stævnevidner til Thingreise, men fem Mænd skulle bekræfte Stævnevidnets Forklaring og bevidne paa sin Ære, at de og de Mænd, der sidde hjemme, ere blevne (oprindeligt) nævnede som Vidner til (i Forening med ham) at afgive saadant Stævnevidnesbyrd, som han har fremsagt. Saadanne Mænd skulle bekræfte Stævnevidnesbyrdet, som Sagsøgeren vilde kunne anvende som Stævnevidner. Dersom samtlige Stævnevidner udeblive fra Thinge, eller dersom de tilbageholde Vidnesbyrdet, uagtet de ere blevne opfordrede til at vidne paa Thinge, da gjælder det Fjörbaugsgaard. Da skal han tilkalde sine fem Nabobønder til at paahøre sin Fremsigelse af Hovedsagen og til at afgive Kvidudsagn, om han, da han foretog Stævningen, har nævnet Vidnerne til at afgive saadant Stævnevidnesbyrd, som han paaberaabte sig, da han fremsagde Sagen, samt om han har foretaget Stævning i en saaledes beskaffen Sag, som den, han for Domstolen har fremsagt. Dersom Sagsøgeren gaaer glip af de Vidner, han har anvendt ved Opfordringen til Stævnevidnerne om at reise til Thinge, da bliver det ham ei til Sagspilde, naarsomhelst han ikke giver dem Tilladelse til at sidde hjemme, og en Kvid derhos giver det Udsagn, at han har anvendt saadanne Opfordringsvidner, som han har troet, vilde reise til Thinge, og hedde de Tillidsvidner. Han skal tilkalde sine fem Nabobønder i Opfordringsvidnernes Sted, dersom disse ikke ere komne til Thinge, for at give Udsagn, om han har opfordret det udeblevne Stævnevidne til Thingreise — og nævne dets Navn — saaledes som han siger, eller han ikke har opfordret Vidnet dertil. Den samme Nabokvid skal give Udsagn derom, som har udsagt, at det til Thingreise opfordrede Stævnevidne ikke var kommen til Thinge paa Herrensdagen.

I hver Sag, som fremsiges, skal Stævnevidnesbyrd följe næst efter Fremsigelsen, men da er det ligegyldigt, hvilke Bevismidler fremkomme derefter.

Dersom man har en Sag at søge, hvortil hører Vidnebevis, da skal han bede Vidnerne at affatte og fremsige Vidnesbyrdet. Vidnerne skulle forud sværge Ed og derefter afgive Vidnesbyrdet. Da afgive de ret Vidnesbyrd, dersom de fremsige alle de Ord, til hvilke de bleve nævnte (oprindelig tilkaldte) som Vidner. Fremsige de end nogle af de Ord ret, til hvilke de bleve nævnte som Vidner, men udelade andre, saadanne, som have Indflydelse paa Sagens Afgjörelse, da er det Lögnvidnesbyrd. Om en Mand end forklarer alle de Ord ret, hvortil han blev nævnet som Vidne, men han tilföier et eller andet Ord, hvortil han ei blev tilkaldt som Vidne, Ord, som have Indflydelse paa Sagens Afgjørelse, da er det Lögnvidnesbyrd. Skjöndt Vidnet ikke fremsiger alle Ordene, saaledes som det blev tilkaldt til at vidne om dem, da er dog Vidnesbyrdet ret afgivet, naar Afvigelsen ei har Indflydelse paa Sagens Afgjørelse.

Saasnart Vidnerne ere blevne enige, skal en af dem fremsige Vidnesbyrdet, men de øvrige skulle tilkjendegive deres Enighed. Nu blive de ikke alle enige, da skal Flertallets Udsagn gjælde, og skal en Mand af deres Flok fremsige Vidnesbyrdet. Hine, som ere færre i Tallet, skulle tilkjendegive sin Enighed, eftersom de ikke have Styrke til andet, men efterat det Vidnesbyrd er fremsagt, skulle de erklære, at de vilde have afgivet et andet Vidnesbyrd, dersom de havde haft Styrke dertil, og angive, hvad Vidnesbyrd de vilde have aflagt, og ansees de da ei skyldige i Lögnvidnesbyrd, om end Flertallet af Vidnerne bliver sagsøgt for saadant. Nu blive der lige mange paa begge Sider, saaledes at hver vil afgive sit Vidnesbyrd, da skal deres Udsagn giælde, som afgive længere Vidnesbyrd, længere med Hensyn til de Ord, som have Indflydelse paa Sagens Afgjörelse, med mindre det bevises at være Lögnvidnesbyrd. Nu afgive begge Partier lige langt Vidnesbyrd, og der ere lige mange paa begge Sider, da skal det agtes, som om Vidnesbyrdet er aflagt til Fordel for den af Parterne, som æskede Vidnesbyrdet.

Dersom en Mand bliver opfordret (til Thingreise og) til Aflæggelse af et Vidnesbyrd, som han formener, at han ei er bleven (oprindelig) tilkaldt som Vidne til at afgive, da skal han desuagtet fare til Thinge, og frigjöre sig derfor for Domstolen, og anvende de Ord: „jeg erklærer mig fri for at aflægge det Vidnesbyrd;“ — og angive, hvad Vidnesbyrd det er —, „jeg erklærer mig fri derfor, fordi jeg ei blev nævnet som Vidne til at afgive det Vidnesbyrd.“ Og gjælder det ham samme Straf, som om han havde afgivet Lögnvidnesbyrd, dersom han er bleven nævnet som Vidne, og han desuagtet erklærer sig fri for at aflægge Vidnesbyrd. For den gjælder det Fjörbaugsgaard, som har opfordret ham til Aflæggelse af Vidnesbyrdet, dersom han ikke er bleven nævnet som Vidne, og dersom han ikke netop har opfordret ham dertil, fordi han har troet, at han var ret Vidne. Den som (saaledes urettelig) i Böigden er opfordret til Aflæggelse af Vidnesbyrd, kan stævne den Sag fra Lovbjerget, og søge samme Sommer, men ogsaa kan han vælge at anlægge Sag senere. Ingensinde skulle færre Mænd være tilstede, naar man stævner fra Lovbjerget, eller lyser Sager, end tyve, undtagen i Fattigsager.

Naar Vidner opfordres til Aflæggelse af Vidnesbyrd, da er det ikke Pligt for dem at vidne, naar Parten foretager saadan Opfordring efter hvad han omtrentlig erindrer, (saa at han ikke netop opfordrer alle dem, som han oprindelig har tilkaldt som Vidner), med mindre Vidnerne have, da de bleve nævnede, samtykket i at ville afgive Vidnesbyrd, om de end kun vare to sammen; da skulle de dog aflægge Vidnesbyrd. Det er Pligt for Vidnerne at afgive alle de Vidnesbyrd, som de ere blevne tilkaldte til at afgive, dersom de opfordres til Thingreise paa den Maade, som i Loven er fastsat. Man skal have opfordret sine Vidner eller Kvidmænd i Böigden til Thingreise i det seneste 14 Nætter för Thinget. Men dersom en Mands Vidne bliver sygt eller saaret, da skal det sende Bud til den Mand, som har opfordret ham til Thingreise, om at træffe sammen med sig paa et Sted, som Vidnet bestemmer, eller (ialfald) i den syges Hjem, dersom han ikke føler sig istand til at

begive sig til et andet Sted. Parten skal igjen sende Bud til de øvrige Vidner, som han har opfordret til Thingreise, og skulle de da fare hen og træffe sammen med det syge Vidne, og skal den syge fremsige Vidnesbyrdet i den affattede Form for dem, og sværge Ed, inden de have affattet Vidneudsagnet. Saaledes skal han affatte Vidnesbyrdet, som de komme overens om, og saaledes tale alle Ord, som om det var for Domstolen. Der skulle to Mænd modtage hans Vidnesbyrd, men dersom tvende Vidner blive syge, da er det ret, at tre modtage de tvendes Vidnesbyrd, og bliver det Vidnesbyrd da lige saa gyldigt, som disse Mænd (paa anden Haand) afgive, som om hine (oprindelige) Vidner selv aflagde Vidnesbyrd. Dersom en Mand, som er opfordret til Vidnesbyrds Aflæggelse og Thingreise, er kommen med sine Varer til Skibs, og Varerne ere komne ud paa flydende Fyr, da skal han forholde sig med sin Vidnepligt, som om han er syg, men han skal, ifald han ikke vil reise til Thinge, begive sig til hin, som har opfordret ham til Thingreise, og tilbyde ham at fare hen og mødes med Vidnerne og at affatte Vidneudsagnet i Forening med dem.

33. At kræve Befordring.

Dersom en Mand, som ikke har Thingmandsrettigheder, bliver opfordret til at aflægge et Vidnesbyrd paa Althinget, som han ikke (da han blev nævnet som Vidne) kunde erklære sig fri for at afgive[1], og han ikke har vidst, at han vilde komme til i den Anledning at reise til Althinget, (uden dog dengang at stille noget Krav) da kan han forlange Hest og Mad af den Mand, som opfordrede ham til Thingreise, og angive, hvorhen samme skal bringes ham. Han kan fremføre sit Krav, hvor Parten selv paahører det, eller ogsaa i Partens Hjem. Han er ikke pligtig til at reise til Thinge, med mindrn ham bringes en Hest, som er dygtig nok til at han kan paa samme ride til Thinge i Selskab med andre Mænd, men han skal følge den Mand til Thinge og til Bod, som har opfordret ham til Thingreisen, om denne ønsker det, men derpaa skal han, efterat de ere komne til Thinge, under

1) *hvilket nemlig i nogle Sager var tilladt, i andre formeent.*

Tilkaldelse af Vidner, forlange af ham den Mad, som han har krævet af ham. Men dersom hin ikke afgiver den Mad til ham, da skal han stævne ham derfor og i Stævningen erklære ham skyldig til Bod, og skal Parten ligefuldt afgive Mad til ham; men Vidnet skal ikke destomindre forblive paa Thinge, om han end nægter det Maden, indtil det har afgivet alle de Udsagn, som det i Böigden blev opfordret til at afgive.

Man skal have opfordret i Böigden Flertallet af de Vidner til Thingreise, som man mindes at have nævnet som Vidner, med mindre de, da de bleve nævnede som Vidner, have samtykket i at aflægge det Vidnesbyrd, om de end ikke bleve flere i Tallet end to, og vil det da være tilstrækkeligt for ham, om han end kun har opfordret Mindretallet af sine Vidner til Thingreise. De ere da pligtige at afgive det Vidnesbyrd, om end kun tvende ere blevne opfordrede til Thingreise.

Men hvor baade Vidneudsagn og Kvidudsagn hører til een Sag, der skal Vidnesbyrd afgives för end Kvidudsagn.

Dersom alle en Mands Stævnevidner døe eller miste Mælet, da skal han tilkalde sine fem Nabobønder og skulle de da afgive Stævningsbeviset for ham, paa samme Maade, som naar de Vidner sidde hjemme, som ere blevne opfordrede til Aflæggelse af Stævnevidnesbyrd.

34. Dersom Nabobønder sidde hjemme.

Dersom de Nabobønder, som ere blevne opfordrede i Böigden til Thingreise og Afgivelse af Kvidudsagn, sidde hjemme, da kan Parten stævne efter den første Herrensdag i Thinget, fra Lovbjerget, og i Stævningen nedlægge Paastand imod den udeblivende til saadant Ansvar, som Hovedsagen, naar Bevis for samme blev ført og ingen Feil bleve begaaede under Sagen, vilde gaae ud paa. Det er ogsaa lige saa ret at stævne til den Tid, da Parten savner ham: naar Kviden skulde anvendes. Han skal først anlægge Sagen imod ham, efterat Hovedsøgsmaalet er fremsagt, og skulle begge for samme Domstol, og skulle den sagsøgtes fem Nabobønder tilkaldes til Udsagn, om han var paa Thinge den første Herrensdag i Thinget, eller ikke. Han skal føre for Dom-

stolen de Vidner, han tilkaldte, da han i Böigden opfordrede den udeblivende til Thingreise, og er han berettiget til at tilkalde en anden Kvidmand i den udeblevnes Sted til Brug under Hovedsagen. Enhver, som vil, kan æske Værnkvid for den sagsøgte, fem Naboer af ham, til Udsagn, om han er udebleven paa Grund af saadanne Forfald, som ere fastsatte i Loven, eller ikke. Dersom en Mand i Bøigden opfordres til Afgivelse af Kvid- eller Vidneudsagn, og han ikke kan reise fulde Dagsreiser, hvilkensomhelst Svaghed der end paakommer ham, saa at han ei er pligtig til Thingreise, da er det Lov-Værn, saavelsom og dersom han er urettelig bleven opfordret, saaat han af den Grund ei er pligtig til Thingreise, naar han ei selv vil, hvadsomhelst Feil der er ved Opfordringen, saaledes at han af den Aarsag ikke er pligtig til at ride til Thinge, og er den Sag da (i det sidste Tilfælde) uefterrettelig, som Parten har opfordret ham til at give Udsagn i, hvad enten han foretager Reisen ifølge Opfordringen eller ikke.

Men efterat Kviden har afgivet Udsagn om Udeblivelsen, da skal Parten tilkalde en anden istedet, den Bonde, som af dem, der ere paa Thinge og have de Egenskaber, som udfordres til at være Medlem af Kvid, boer nærmest det Sted, fra hvis Nabolav han har tilkaldt Kviden. Men dersom den udeblivende ikke faaer det Værnkvidudsagn, at han er udebleven paa Grund af saadanne Forfald, som hjemles i Loven, da gjælder det ham sligt Ansvar, som jeg för anførte, og skal Parten anlægge Sagen imod ham efterat Hovedsagen er fremsagt og Stævnevidnesbyrdet aflagt, og skulle begge Sager for samme Domstol.

35. At rydde Kvid.

Naar Kvid skal afgjøre Retstrætter imellem Mænd, da skal Sagsøgeren, efterat han har sammensat sin Kvid, gaae til Domstolen og, under Vidners Tilkaldelse, „byde den Mand, som han har Sag imod" — og nævne ham — „byde ham at fare hen og rydde den Kvid, som han har sammensat", — og angive, paa hvilket Sted den er, og nævne alle Kvidmændene og tale „saaledes, at Flertallet af Dom-

merne kan höre det, dersom de ville lytte dertil." — Men den, som vil rydde den Kvid, skal gaae derhen. Han skal aflægge Ed, inden han skrider til at rydde Kviden. Derefter skal han tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg erklærer paa min Ære, at den og den, der ei er udmeldt som Kvidmand, boer nærmere ved det Sted, fra hvis Nabolag Kvidmændene skulle tilkaldes, (end een eller flere af de tilkaldte)" — og skal han nævne den Mands Navn, og angive, i hvilken Bod (paa Thinget) han opholder sig.

Men dersom han rydder Kvid paa Grund af Frændskab, da skulle Næstsödskendebörn og nærmere Slægtninge vige Sæde af Kviden, saavelsom disse tre nærbesvogrede: naar den ene er gift med den andens Moder eller Datter eller Söster. Han kan rydde paa Grund af Kvidmandens Slægtskab eller Svogerskab (ei blot med Modparten, men ogsaa med sig selv). Han kan rydde paa Grund af de 3 Slags aandeligt Slægtskab: naar den ene har holdt den anden under Daab eller under Primsignelse eller under Confirmation. Ei skal en Mand rydde Kvid paa Grund af Kvidmandens aandelige Slægtskab med den ryddende selv.

Dersom en Kvidmand er saa svag, at han ikke vilde have været pligtig til Thingreise, dersom han (i den Tilstand) var bleven tilkaldt som Kvidmand (hjemme i Böigden), da er han berettiget til at rydde ham.

Dersom en Mand har Sæde i Kviden, som har mindre Formue, end som saa, at han er pligtig til at betale Thingreiselönsafgiften, eller det er en Bonde, som ingen Tjenestekarl har, da er han berettiget til at rydde ham.

Han skal rydde paa Grund af Kvidmandens Forhold til rette Sagsøger eller rette Sagvolder, hvo der end (ifölge Overdragelse fra disse) fører Sagen. Naar han rydder Kvid paa Grund af aandeligt Slægtskab, eller Frændskab eller Svogerskab, skal han anvende 2 Mededsmænd, med mindre den (ryddende), der opregner Slægtskabet eller Svogerskabet (er saa fjernt beslægtet med den, paa hvis Vegne han anvender Forkastelsesretten, at han) vilde kunne være gyldigt Medlem af Kviden; Mededsmændene skulle være fjernere beslægtede med rette Sagsøger eller Sagvolder, end Næst-

sødskendebörn. Rydder han Kvid paa Grund af Veilængde (fra det Sted, af hvis Omegn Kviden skal tilkaldes), da skal han med 2 Mededsmænd aflægge Bevidnelse paa sin Ære, om han end (med Hensyn til Slægtskab til Parten) er ret Opregner.

Dersom Rydningen gaaer saa rask for sig, at Flertallet af Kvidmændene i en Kvid, der er tilkaldt hjemme i Böigden, viser sig at være uretteligen tilkaldt, da bliver det ei til Sagspilde for Parten, dersom han sværger Ed paa, at han har tilkaldt dem, som han troede, vare de retteste, men bøde skal han tre Mark til den, som han har Sag at forfølge imod.

Saa skulle Rydningsordene fremsiges, at Flertallet af Thingmændene kan höre det. Han skal derefter nævne Vidner paa „at han tager ham ud af Kviden", og angive, om han anvender Forkastelsesretten paa egne eller en anden Mands Vegne.

Dersom samtlige Kvidmænd i Nabokviden ere uretteligen tilkaldte, kan den ryddende oprykke dem alle under eet, under Anvendelse af 2 Mededsmænd. Den ryddende og Mededsmændene skulle (da) bevidne paa sin Ære, „at alle de og de Mænd boe nærmere det Sted, hvorfra Nabobønder skulde tilkaldes" — og nævne alle de Mænd og angive, i hvilke Boder de ere. Modparten skal istedet tilkalde de Mænd, som den ryddende har nævnet, og bliver det ham ikke til Sagspilde, forsaavidt angaaer saadan Nabokvid, som han har tilkaldt paa Thinge, om ogsaa samtlige Kvidmænd ere uretteligen tilkaldte med Hensyn til Naboskab, dersom han har forholdt sig ret med Tilkaldelsen.

Naar en Tjenestekarl, der (som Broder, Sön, Stedsön, Svigersön eller Ægtemand) er ret Thingmand for en Bondes Gaard, er bleven tilkaldt som Kvidmand, da er den, der udöver Forkastelsesretten, berettiget til at rydde ham, dersom han ikke har fast Hjem der paa Gaarden. Nu vil han ikke rydde, men (derimod senere), for at forspilde Modpartens Sag, gjöre den Indsigelse gjældende, at den Tjenestekarl, der ei var gyldigt Medlem af Kviden, har der afgivet Kvidudsagn, og han vil lade det blive til Sag-

spilde for Modparten, da bliver det ham til Sagspilde, med mindre Vidneudsagn fremkommer for at Tjenestekarlen inden Tilkaldelsen har givet det Svar, at han havde fast Hjem paa den Gaard, for hvilken han iövrigt med Gyldighed kunde udmeldes som Kvidmand, eller — for det Tilfælde, at Modparten ikke har truffet Tjenestekarlen, da han tilkaldte ham, og heller ikke (iövrigt) har haft Leilighed til at spörge ham — 5 Nabobønder give det Udsagn, at han, da han tilkaldte ham, har troet, at han var hjemfast paa den Gaard, for hvilken han (iövrigt) var ret Thingmand og ret Kvidmand. Hvergang en Mand, som er ret Thingmand for en Bondes Gaard, reiser til Thinge for ham, da er Bonden pligtig at besörge ham baade Hest og Mad, — en saadan Hest, som er dygtig til Thingreise, og skal da Bonden ei betale Thingreiselönsafgiften, men hin, som reiser til Thinge, skal nyde Thingreiselön, ligesom andre Thingmænd.

Sagsøgeren skal nævne Vidner paa, at Modparten har sluttet Rydningen, eller paa at han erklærer, at han ikke vil rydde den Kvid. Derpaa skal han opfordre Kvidmændene til Fremsigelse af Udsagnet. Det er fastsat, at inden Kvidudsagn afgives, skulle alle Kvidmændene först sværge Ed for Domstolen. De skulle alle indbyrdes sammenföie deres Ord, saa at de alle kunne komme overeens. De skulle indbyrdes kaste Lod om, hvem af dem skal fremsige Kvidudsagnet, men den af dem, som Loddet træffer, skal fremsige det, med mindre de blive enige om en anden Bestemmelsesmaade, i hvilket Tilfælde de ei behøve at kaste Lod. De øvrige skulle tilkjendegive sin Enighed. Blive de ikke enige om, hvilket Kvidudsagn de skulle afgive, da skal Flertallets Udsagn gjælde, og Flertallet fremsige Kviden, men samtlige Kvidmænd skulle tilkjendegive sin Enighed. Men Mindretallet skal for Domstolen erklære, at de vilde have afgivet et andet Udsagn, dersom de havde haft Styrke dertil, og angive hvad de vilde have udsagt. Men dersom det viser sig, at Kvidudsagnet er falsk, da gjælder det ikke Straf for dem, der vilde have afgivet et andet Udsagn, naar de have talet disse Ord for Domstolen.

Dersom Kvidmændene saggives for at Kvidudsagnet er

blevet afgivet sildigere end det er fastsat i Lovene, og dette benyttes til en Anklage mod dem for at have tilbageholdt Kvidudsagnet, da skulle de æske Forsvarskvidudsagn, om en saadan (Naturens eller menneskelig) Magt har været til Hinder for Afgivelsen af Udsagnet, at de derfor ikke have kunnet afgive det, eller de vare saaledes forhindrede ved Sæde i andre Hovedkvider[1], at de af den Grund ikke have afgivet Kvidudsagnet som det i Loven er fastsat; da slippe de frie i Sagen, dersom de faae saadant Forsvarskvidudsagn. Dersom nogle af Kvidmændene ikke ere saaledes forhindrede ved andre Retshandlinger, da skulle de gaae til Domstolen og tilkalde Vidner paa, at de ere beredte til at afgive det Kvidudsagn, saasnart de faae Selskab af sine Fæller. Dersom Kviden æskes, eller Tilbud til Rydning skeer saa sildigt, at de af den Grund ikke kunne afgive det Kvidudsagn saa tidligt, som det er fastsat, da gjælder det ingen Straf for Kvidmændene, men Partens Sag er ugyldig og gjælder det ham derhos Fjörbaugsgaard og er det Thingkrænkelse. Dersom den, hvem Rydning er tilbudt, dølger sine Indsigelser, eller fremfører Rydningen eller de andre Skjel han vil forebringe saa sildigt, at Kvidudsagnet af den Grund ikke bliver afgivet rettelig, saa tidlig, som fastsat er, da gjælder det Straf af Fjörbaugsgaard for de Mænd, som derved foretage Thingkrænkelse, men ingen Straf for Kvidmændene, og skal da ogsaa deres Udsagn agtes som om det i rette Tid var blevet afgivet. Dersom Kvidmænd tilbageholde et Hovedkvidudsagn indtil Solen (om Morgenen) skinner paa (Gaarden) Thingvöll, da bör deres Udsagn, der afgives sildigere, agtes for intet, med mindre det falder ud imod den sagsögte. Og er Sagsögeren da, — dersom Kvidudsagnet afgives imod den sagsögte — ikke pligtig at sagsøge Kvidmændene for Tilbageholdelsen, uagtet de ikke have afgivet Udsagnet inden Solen er kommen til Thingvöll. Men naarsomhelst Kvidudsagn tilbageholdes, da er Parten ikke pligtig at saggive flere af Kvidmændene end een, uden han vil.

---

1) *I Modsætning til Forsvarskvid.*

Dersom en Gode opfordres til Dannelse af Tylfterkvid i en Sag, hvortil Nabokvid hører, eller Nabobønder tilkaldes til Nabokvid i en Sag, der bör afgjöres ved Tylfterkvid, da skulle de gaae til Domstolen og tilkalde Vidner paa (at de erklære), at de „lade det være til Hinder for Afgivelsen af deres Kvidudsagn, at de ere opfordrede til saadant Udsagn, som det ikke tilkommer dem at afgive“.

Naar en Mand behøver Forsvarskvid i én Sag, hvori en Nabokvid forud har givet Udsagn imod ham, da skal han tilkalde 5 Nabobønder af den Kvid, som forhen har erklæret sig imod ham, uagtet en Kvid af 9 Nabobønder har givet hint Søgsmaals-Udsagn imod ham. Han er berettiget til (foruden enkeltvis) at tilkalde dem hvor de findes alle samlede. Han skal tilbyde den Mand, som har Sag imod ham, at rydde Kviden, og sige ham, hvor de sidde, men han kan rydde af den Grund, at „de og de Mænd, der ei ere tilkaldte, men havde Sæde i Søgsmaalskviderne, boe nærmere (ved det Sted, fra hvis Nabolag Kvidmændene vare at udmelde)“. Men behøver Sagvolderen flere Forsvarsudsagn i den Sag, da skal han bede de saaledes tilkaldte Kvidmænd at fremsige samtlige de Udsagn for Domstolen, men de ere pligtige til at give alle de Kvidudsagn, som lovligen afæskes dem, og have Indflydelse paa Sagens Udfald mellem Parterne. Dersom Forsvarsudsagn, som lovligen ere begjerte og have Indflydelse paa Sagen, tilbageholdes, da gjælder det Straf af Fjorbaugsgaard og bør det da agtes som om Forsvarskviden har erklæret sig til Fordeel for Sagvolderen. Æsker man saadant Kvidudsagn — være sig til Begrundelse af Saggivelse eller af Forsvar — der er uden Indflydelse paa Sagens Udfald mellem Parterne, da er den æskendes Sag tabt og kalde Mænd det Ophidsningskvid. Naar en Tylfterkvid afgiver Udsagn imod en Mand, og han behøver Forsvarsudsagn, da skal han tilkalde sine 5 Nabobønder.

Man skal tilbyde Modparten at rydde enhver Hovedkvid, hvad enten den skal tjene til Bevis for Sagsøgeren eller Sagvolderen, men ei behøver man at gjöre saadant Tilbud oftere end een Gang (om end Kviden afgiver Udsagn om flere Gjenstande).

Alle de Mænd, som have noget Lov-Anliggende at fremføre for Domstolene paa Althinget, være sig at forfølge Sag eller værge Sag, eller afgive Vidnesbyrd eller Kvidudsagn, de skulle sværge Eder, inden de fremsige de Anliggender, og saaledes at Dommerne kunne höre det. Naarsomhelst en Mand har aflagt en Ed, hvorved han har omfattet flere Retshandlinger, og der, naar han skal foretage de følgende Retshandlinger, der skulle være ledsagede af Eder, yttres Tvivl, om han har aflagt Eden, da skal han lade de Vidner, han ved Edens Aflæggelse tilkaldte, afgive Vidnesbyrd desangaaende, eller ogsaa sværge Ed anden Gang.

Naarsomhelst man tilbageholder Bevismidler paa Althinget, da gjælder det Fjörbaugsgaard og skal Forseelsen forfølges ved den Domstol, for hvilken Hovedsagen er anlagt. Men i alle de Sager, der ere beredte til Anlæggelse, inden Domstolene drage ud til Sagers Paakjendelse, skal Saggivelse være tilendebragt inden Solen er gaaet ned, men bliver Saggivelsen ikke tilendebragt (inden den Tid), da er det en Frifindelsesgrund for Sagvolderen. Men de Hovedbeviser, som skulle ledsage Saggivelsen, skulle være førte inden Solen skinner paa Thingvöll Dagen derefter.

Har man Sager for flere Domstole end een, da er han desuagtet ikke pligtig til at aflægge Ed oftere end een Gang, men findes det, at der yttres Tvivl, om han har aflagt Eden, skal han lade de Vidner, han tilkaldte ved Edsaflæggelsen, afgive Vidnesbyrd desangaaende for hin anden Domstol.

36. Om Kvidudsagn.

Dersom en Mand har æsket Tylfterkvid, da skal Goden udmelde Mænd af sit Godord til at deltage i Kviden med sig, og er det gyldigt, hvad enten han vælger Bønder eller Tjenestekarle; han skal udnævne 11 Mænd foruden sig selv. Goden skal gaae til Domstolen og tilbyde den Mand, som opfordrede ham til Dannelsen af Tylfterkvid, at rydde Kviden, og skal han nævne ham ved Navn og sige ham, paa hvilket Sted han har sammensat Kviden. Men han skal rydde Tylfterkvid efter samme Regler som Domstolen. Der-

som de ikke blive enige om, hvad Kvidudsagn de skulle afgive, skal Flertallet raade, men ere de lige mange paa begge Sider, skulle de give det Udsagn, som Goden vil.

Dersom saadan Sag, hvortil Tylfterkvid hører, reises imod Goden, da skal han sammensætte Kvid til Udsagn om sig selv, men Sagsøgeren skal opfordre en af Goderne i samme Thinglaug — den af dem, som han vil, dersom de begge ere i lige nært Slægtskab med den sagsøgte, men ellers den af dem, som er fjernest beslægtet med denne — til at fremsige Kvidudsagnet. Men den saaledes opfordrede Gode og de elleve Kvidmænd skulle gaae til Domstolen og sværge Ed der, men Goden skal fremsige de Udsagn, som de 11 blive enige om. Dersom Goden har en Sag, hvorom Tylfterkvid skal give Udsagn, imod en Mand af sit Trediedelsdistrict, da skal han tilkalde 11 Mænd af sin Trediedel til at affatte det Kvidudsagn, men de 11 skulle gaae hen at affatte med hinanden det Udsagn og skal Flertallet af dem raade, dersom de ikke blive enige, men Goden skal fremsige det Udsagn, som Kvidmændene, ham selv undtagen, blive enige om.

Dersom Goden tilbageholder et Tylfterkvidudsagn, da er han derfor skyldig til 3 Marks Bod og Fortabelse af sit Godord, men den forurettede kan vælge om han vil sagsøge Goden eller ikke.[1] Men saa skal det agtes, naar Goden tilbageholder Udsagnet, som om det var faldet ud imod den sagsøgte, med mindre denne tilveiebringer Forsvars-Udsagn, at Goden ikke vilde have afgivet Kvidudsagn imod ham, men at han af den Grund har tilbageholdt det, at han vilde skade den sagsøgte, og skulle dennes 5 Nabobønder afgive Udsagn om Tilbageholdelsen er skeet for at skade ham, og om Kvidmændene vilde have erklæret sig for hans Frifindelse, dersom de havde afgivet deres Udsagn.

37. Om Vidneudsagn imod Kvidudsagn.

Saggivelse skal i enhver Sag gaae forud for Forsvaret, med mindre begge falde sammen i eet, og Forsvaret i den ene Sag indeholder Saggivelse i den anden. Naar Kvidud-

1) *Goden slap da i sidste Fald for at Straf.*

sagn ere æskede til Begrundelse af Saggivelse, men Sagvolderen har Vidner for sin Sag, da skal Vidnesbyrd afgives forud for Kvidudsagn, uagtet hint hører til Sagens Forsvar. Ei skal Sagvolderen (i saa Fald) trække Vidneförselen saa meget ud, at Kvidudsagnet ei kan være afgivet inden Solen skinner paa Thingvöll. Dersom ikke det Udsagn som Kvidmændene og det som Vidnerne ville afgive falder sammen, og begge skulle give Udsagn om samme Gjenstand, da skal Sagvolderen sige, at han har Vidnesbyrd i den Sag, hvori Kviden er bleven tilkaldt, men derefter skal han nedlægge Forbud mod Afgivelsen af Kvidudsagnet. Nu afgive de tiltrods for Forbudet sit Kvidudsagn, inden Vidnesbyrdet er blevet aflagt, da bör det Kvidudsagn for intet at ansees, og bliver derhos hver af Kvidmændene skyldig til 3 Marks Bod, men Vidnesbyrdet skal derefter ikke desto mindre føres. Dersom det da ikke viser sig at Vidnesbyrdet er falsk, da staaer det til Sagvolderen at saggive Kvidmændene for at have givet falsk Kvidudsagn.

Ei heller skulle Mænd afgive Modvidnesbyrd her paa Thinget; men afgive Mænd det, da gjælder det Bod, og bör Modvidnesbyrdet for intet at ansees. Men det er Modvidnesbyrd, naar der gives Udsagn imod hvad der forhen er blevet udsagt — Vidneudsagn imod Kvidudsagn, eller Kvidudsagn imod Vidneudsagn — saaledes at begge Udsagn ikke kunne være rette. Men viser det sig at begge Udsagn staae i Strid imod et forhen afgivet, da er Straffen Skovgang for det (første) falske (Mod-) Vidnesbyrd, og Fjörbaugsgaard for det (andet) Modvidnesbyrd.

38. Om Forsvaret.

Inden Sagvolderen fremfører sit Forsvar, skal han under Tilkaldelse af Vidner, spörge den Mand, som har Sag imod ham, om han har fremført sin Saggivelse, saaledes som han troer det tilstrækkeligt, eller ikke. Da skal Sagsøgeren svare at han har fremført Saggivelsen saaledes som han troer det tilstrækkeligt, med mindre noget maatte fremkomme i Modpartens Forsvar, der kunde give Anledning til, at han senere kunde önske at fremføre noget til Begrun-

delse af Søgsmaalet. Da er Sagvolderen berettiget til at skride til Forsvaret, naar disse Ord ere blevne talte. Dog er han berettiget til at fremføre Forsvaret, uagtet hin ikke svarer disse Ord, dersom Dommerne tillade det, og de finde, at Sagsøgeren derved vil forspilde hans Forsvar, og er det Thingkrænkelse, dersom Sagsøgeren forhaler Forsvaret for Modparten. Sagvolderen kan begynde Forsvaret, naar han vil, men 5 Bønder, Naboer til den sagsøgte, skulle afgive alle Forsvarsudsagn, med mindre han er saggivet med en Kvid af 9 Nabobønder, da skal han tilkalde 5 af de 9 til Forsvarskvid for sig, dem af dem, som boe nærmest det Sted, fra hvis Nabolag Kviden er tilkaldt.

Dersom en Mand bliver syg i Nabokvid, da skulle de øvrige Kvidmænd indhente hans Udsagn i Boden, hvor han opholder sig. Han skal aflægge Ed paa, hvilket Udsagn han erklærer sig for; de skulde tilkalde Vidner paa hans Ord og fremsige (det endelige) Kvidudsagn for Domstolen. Dersom en Mand af Kviden døer eller mister Mælet, da skal man tilkalde en anden i hans Sted; om han skal ansees at have Mælet eller ikke, skal beroe paa, om han har det eller ikke paa den Tid, da de spörge ham.

Den Mand, som vil fremføre Forsvar, han skal gaae til Domstolen og nævne sig Vidner „til det Vidnesbyrd, at han byder ham“ — og nævne ham ved Navn — „den Mand, som har fremført Saggivelse imod ham, at lytte til sin Edsaflæggelse“ — dersom han ikke för har aflagt Ed — „og til det Forsvar, som han der vil fremføre.“ Men siden skal han fremføre sit Forsvar, hvad enten han dertil anvender Kvid- eller Vidneudsagn. Naar Forsvarsbeviserne ere førte, skal Sagsøgeren under Vidners Tilkaldelse spörge, om han har fremført Forsvar for sin Sag saaledes som han troer det tilstrækkeligt, men Sagvolderen skal give det Svar, at han nu har fremført Forsvar, som han troer det tilstrækkeligt — naar det forholder sig saaledes. Men naar han har ført nogle Beviser hørende til Forsvaret, da behøver Sagsøgeren ei at vente indtil han har fremført sit Forsvar som han troer det tilstrækkeligt: da bör hver af dem fremme sin Saggivelse eller sit Forsvar, eftersom hver for sig er beredt dertil.

39.

Paa Althinget kan Forsörgelsessag anlægges imod den trængendes nærmeste eventuelle Arving. Den Sag skal lyses imod Arvingen fra Lovbjerget „til Forsørgelse og Bevaring af den trængende" — og skal Sagsøgeren nævne begge ved Navn, baade den trængende og den sagsøgte, og angive til hvilken Domstol han lyser — „og lyse Lov-Lysning". Den Mand, som anlægger Sagen[1], skal tilkalde 5 Bønder, Naboer af den sagsøgte, til at give Kvidudsagn, „om den sagsøgte er nærmest til at tage Arv efter den trængende, eller han i det hele er pligtig til at forsörge den trængende" — og skal han nævne begge ved Navn. Giver Kviden det Udsagn, at Forsörgelsespligten paahviler den sagsøgte, skal denne dømmes til at modtage den trængende. Den som vil føre Forsvaret[2], skal opfordre de samme 5 Nabobønder til at give Udsagn, om Arvingen har Gods eller Formue til at forsörge den trængende eller ikke. Dersom Udsagnet gaaer ud paa hans Uformuenhed, da er man berettiget til at lyse Forsörgelsessag imod hvem som man vil af dem, som ere nærmest beslægtetde med den trængende, og som have Gods og Formue til Forsörgelsen.

Under Sagen skal Sagsøgeren opregne Frændskabet mellem den trængende og den, mod hvem Forsörgelsessag anlægges, og erklære paa sin Ære med 2de Mededsmænd, „at det og det er ret Frændskabsopregning mellem de to, N. N. og N. N.", da skal den Mand dömmes til at overtage Forsörgelsen, med mindre lovligt Forsvar findes i Sagen. Berettiget er den, som vil lyse Forsörgelsessag, til strax at lyse Sagen mod den, som er nærmest beslægtet med den trængende af de Slægtninge, som have Gods og Formue til Forsörgelsen — uden at han forinden behøver at have (forgjeves) lyst Sagen imod den trængendes nærmeste eventuelle Arving.

40. Om Sagernes Fremstilling.

Saasnart (samtlige) Parter have fremfört Saggivelse og

---

1) *I Reglen den tidligere Forsörger, eller en anden fjernere Slægtning til den trængende.*

2) *Være sig den eventuelle Arving selv eller en anden, der i hans Fraværelse optraadte paa hans Vegne, hvad der var tilladt enhver.*

Forsvar for Domstolen som de ville, da skal enhver, som har Sag at forfølge eller forsvare for den Domstol, have en Fremstiller af sin Sag, være sig af Saggivelse eller af Forsvar. Som Fremstiller af sin Sag kan man gyldigen anvende den af de Mænd, der ere udnævnte til Sæde i Domstolen, som frivillig vil paatage sig det. Dersom Dommerne ikke frivillig ville paatage sig at fremstille Sagen, skal han, under Vidners Tilkaldelse, bede dem at fremstille Sagen. De bör (da) kaste Lod indbyrdes om, hvem der skal fremstille hans Sag, og skal den af dem fremstille Sagen, som Loddet træffer. Kaste de ikke Lod imellem sig, da gjælder det Fjörbaugsgaard for alle dem, som have Sæde i den Domstol — men det er Thingkrænkelse, som de foretage, naar de (saaledes) ikke overtage hans Sag til Fremstilling. Det er og fastsat, at Søgsmaalsretten i den Sag tilkommer den, som har den Sag, hvilken Dommerne ikke ville paatage sig at fremstille.

Dersom Sag anlægges imod en Mand, som er udnævnt til Dommer, da er han berettiget til, hvilket han vil, at værge sin Sag, (selv), eller overdrage sit Forsvar til en anden. Dersom Sagen kommer for den Domstol (hvori han har Sæde), da skal han dog have Ret til at sidde i Domstolen, men han skal tilkjendegive sin Enighed i den Dom, de øvrige fremsige. Det er og fastsat, at, dersom han har en Sag at søge, hvis Anledning hidrörer fra en Tid, senere end han blev udnævnt til Dommer, da er han berettiget til, hvilket han vil, at saggive selv, eller overdrage det til en anden. Kommer Sagen for den Domstol, hvori han er, skal han dog have Ret til at sidde i Domstolen. Ei skal hans Stemme gjælde i den Sag, og skal han ei heller deltage i Moddomme[1] i den Sag. Han skal og tilkjendegive sin Enighed i den Dom, som de øvrige fremsige.

41. Om Dommerne.

Det er og fatsat, at inden Dommerne skride til Dommen, skulle de först sværge Ed, naar de ikke för (under andre Forhandlinger paa samme Thing) have gjort det. De

[1]) *Jfr. c. 45 i det følgende.*

skulle tilkalde Vidner: „Jeg nævner Vidner til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed paa Korset, Lov-Ed, og jeg siger det Gud, at jeg vil dömme den Dom, som jeg troer er Lov“.

Det er og fastsat, at de skulle fremstille Parternes Sager, de Sager först, som först ere fremkomne. De skulle fremstille Saggivelsen i hver Sag forud for Forsvaret. Den Mand, som fremstiller Saggivelse eller Forsvar, han skal opregne de Handlinger[1], der af Parten ere foretagne i Sagen, og angive imod hvem de vare rettede, hvad enten det var til Begrundelse af Søgsmaal eller Forsvar. Men Saggivelse skal för fremstilles end Forsvar i samme Sag. Den Mand, som skal give Fremstilling af Forsvaret, han skal anføre alle de Handlinger, der af Sagvolderen ere foretagne i Sagen.

Dersom Dommerne tykkes, at Mænd komme Domstolen for nær. Dommerne skulle (da) bede de 3 Goder, der ere i den Fjerding, hvortil Domstolen hører — under Vidners Tilkaldelse bede dem at afgive til dem 3 Mænd til Domstolsvagt, men Goderne ere skyldige til Bod og Fortabelse af sit Godord, dersom de ikke gjöre saa, — at afgive Mænd til Domstolsvagt, og ere Dommerne søgsmaalsberettigede i den Sag mod Goderne. Goderne skulle indbyrdes indrette det saaledes, at de afgive en Mand af hvert af de gamle Thinglaug[2]. De Mænd, som tages til Domstolsvagt, skulle riste tvende Furer udenfor den Plads, hvor Dommerne sidde, men dersom Mænd gaae udenfra derover, da skulle Vogterne tilkalde Vidner paa, at de ere gaaede indenfor over Furerne. Nu løber han ud igjen, da bliver han ei bodskyldig, men forbliver han der, da er han skyldig til (3 Marks) Bod, og ere Domvogterne søgsmaalsberettigede i den Sag. De skulle gaae til Lovbjerget og foretage Stævning der, og bör Sagen komme for den Domstol, der hører til Fjerdingen, hvorfra Domvogterne ere; de skulle føre Beviset i Sagen med Vidner, og tilfalder Halvdelen af Boden Domvogterne, Halvdelen Dommerne.

Dersom en Mand, som har Sæde i Domstolen, er for-

1) *Edsaflæggelse, Sagens Fremsigelse, Bevisførelse, o. s. v.*
2) *Jrfr. c. 20, S. 37.*

hindret ved Lov-Forhandlinger, der skulle gaae for sig for en anden Domstol, skal han, inden han gaaer bort, sige, at han erklærer sig enig i den Dom, som de øvrige komme overens om, medens han er borte.

De Sager skulle først paadömmes, som der ikke har været Tid til at paakjende den foregaaende Sommer, dersom der ere nogle saadanne Sager. Men dernæst de Sager, hvis Anledning er en her paa Thinget skeet Begivenhed, dersom de anlægges for den (Fjerdings-) Domstol. Derefter skal man paadömme de Sager, som først ere blevne fremstillede, med mindre der i Anledning af dem er (paa Grund af Dommernes Uenighed) Udsigt til Moddomme; da skal der dömmes sidst i de (først fremstillede) Sager, dersom det tegner til Moddomme i dem.

De skulle foretage Tælling af de tilstedeværende Dommere, for at erfare om Domstolen er fuldtallig, og skulle de afsige sin Dom med fuldtallig Domstol, dersom det kan skee. Dersom en Mand, som er udnævnt til Dommer, bliver syg eller saaret, saa at han ikke kan være ude, da skulle de gaae derhen til Boden, hvor den syge er, og skal han aflægge Ed for dem, saaledes som han skulde have aflagt den i Domstolen. Han skal tilkjendegive sin Enighed i den Dom, som de komme overens om. Da ere de øvrige berettigede til at paadömme samtlige Sager, med mindre der er Grund til at vente Moddomme i dem[1]. Dersom en Mand, som er udnævnt til Dommer, deer eller mister Mælet, da ere de tilbageblevne lige berettigede til at dömme, som om deres Domstol var fuldtallig.

De skulle dömme efter (de i Sagen foretagne Handlinger og navnlig) de Beviser, der ere blevne førte der for Domstolen fra Sagsøgerens eller fra Sagvolderens Side. De skulle dömme enten for eller imod i hver Sag. Dersom Indsigelse fremsættes mod (de i Sagen foretagne Handlinger og navnlig) de Beviser, der ere førte for Domstolen og som ville have Indflydelse paa Sagens Udfald, da skulle Dommerne først paadömme andre Sager, efter de Beviser,

---

1) *I hvilket Fald samtlige Dommere skulde begive sig til den syges Bod, nedenf. c. 42.*

som ere fremkomne. Nu formener Sagsøgeren, at den sagsøgte har fremsat Indsigelse imod Beviserne i den Hensigt at forhale Dommens Afsigelse, men ikke fordi han vil indanke Sagen for Femterretten[1], da skal han stevne ham fra Lovbjerget for Thingkrænkelse og paastaae ham skyldig til Straf af Fjörbaugsgaard og tilkalde (den sagsøgtes) 9 Nabobønder til Kvidudsagn og anlægge Sagen for den Domstol, hvorfor Hovedsagen staaer. Dersom Kviden erklærer ham skyldig i Thingkrænkelse, da bliver han Fjörbaugsmand, og Hovedsagen skal derefter paadömmes, som om Indsigelse mod Beviserne ei var fremsat.

Dersom Dommerne undlade at paadömme Parternes Sager, da skal man gaae til Lovbjerget og bede Dommerne at gaae ud at dömme om de Sager, som de ikke have sluttet, og Goderne, som have udnævnt de Dommere, skal man bede at føre sine Dommere ud. Ifald Dommerne da, efterat de ere blevne opfordrede, gaae ud at paadömme hans Sag, da ere de skyldfrie. Nu ville nogle af Dommerne dömme, men andre ikke, da gjælder det Fjörbaugsgaard for dem, der ikke ville paadömme Sagen, og er man berettiget til strax fra Lovbjerget at stævne Dommeren (der saaledes undlader at dömme) for Thingkrænkelse og anlægge Sagen samme Sommer for den samme Domstol, saasnart i det mindste 6 Dommere ere komne ud og have indtaget sine Sæder, og bliver da deres Dom ligesaa gyldig, som om alle Dommerne deltog i Dommen. Dersom Dommerne undlade at paadömme en Parts Sag, da er han berettiget til at saggive dem enten den samme eller den paafølgende Sommer, hvilket han vil, og Beviset skal han føre ved 9 Nabobønder.

Dommerne skulle paa det Sted, hvor de have taget Sæde, paadömme alle de Sager, der svæve for Domstolen, dersom de ikke hindres ved Vold. Kunne de ikke blive siddende paa deres Plads formedelst Vold, da er det fuldgyldigt, at de tage Sæde paa det Sted, hvor de formene helst at kunne afslutte sin Dom, og bliver den Dom, de der fælde, gyldig. Dersom Dommerne ikke kunne blive siddende paa

---

1) *Hvilket var Virkningen af en saadan Indsigelse.*

deres Plads formedelst Vold, da skal den af Dommerne, som har fremstillet Saggivelsen, angive et Sted, hvor de skulle mødes for bedst at kunne afslutte sin Dom. Derhen bör de gaae og afslutte der sin Dom, dersom de kunne. Nu ville de ikke alle gaae derhen, da bliver deres Dom fuldgyldig, om end ikke flere Dommere deltage i Dommen, end sex; men for de Dommere, som ikke indfinde sig der, gjælder det Straf af Fjörbaugsgaard og er det Brud paa Thingsordenen. Naarsomhelst nogle af Dommerne begaae Brud paa Thingsordenen ved ikke at ville paadömme de Sager, som det paaligger dem at dömme i, bör den Dom være ligesaa gyldig, der bliver afsagt af dem, der ville paadömme Sagen, naar de ere 6 i Tallet eller flere, som om Domstolen var fuldtallig. Den Dommer, som har fremstillet Sagen, skal afsige den Dom, som de blive enige om, den som har fremstillet den indstævntes Sag, dersom de ville frifinde, men den som har fremstillet Sagsøgerens Sag, dersom de ville domfælde. Men den, som afsiger Dommen, skal tale saaledes: „Jeg erklærer at vi dömme Lov-Dom, naar vi afsige den Dom" — og angive Dommens Indhold. „Den Dom er vor alles", — skal han sige. De skulle ogsaa alle yttre deres Enighed i den Dom, som de ere komne overens om, og svare: „at den Dom afsige de alle." Tier nogen dertil og vil ikke tilkjendegive sit Samtykke til den Dom, som de ere blevne enige om, er det Brud paa Thingsordenen, og gjör han sig ved sin Taushed skyldig til Fjörbaugsgaardsstraf.

42. Om Moddomme.

Dersom der ere nogle Sager, hvori de ikke blive enige om deres Dom, da skulle de afsige Moddomme. Ei skal Domstolen være besat af færre Personer end 6, naar Moddomme skulle afsiges. De skulle da skifte Pladser, uden Hensyn til hvorledes de för have siddet, og skulle da alle de, der deltoge sammen i Moddommen, sidde sammen. Begge Partier skulle sidde saa nær hinanden, at det ene Parti kan opfatte det andets Ord; hvert af Partierne skal opfordre det modstaaende Parti til at slutte sig til dem, og til-

kalde Vidner paa, at de tilbyde Deltagelse i den Dom, de ville afsige, og angive hvad Dom det er; de Ord skulle begge Partier fremsige.

Dersom nogen af Dommerne er saa syg, at han ei kan være ude, men kan dog tale, skulle begge Partier begive sig til ham og sige ham hvad Moddomme hver for sig af dem vil afgive; han skal aflægge Moddomsed og erklære, til hvilket af Partierne han vil slutte sig.

De skulle gaae til deres Pladser. Derpaa skulle de Dommere, som ville give Sagsøgerens Paastand Medhold, byde Modpartiet Lodkastning om, hvilket af Partierne først skal fremsige Moddomsformlerne; de, hvem Loddet træffer, skulle gjöre det først. De skulle gjensidigen, under Vidners Tilkaldelse, byde hinanden at paahøre, at de aflægge Moddomsed eller fremsige andre Moddomsformler, som de skulle fremføre, og opfordre dem til at slutte sig til dem, og bede dem at deltage i den Dom, de ville afsige, og angive hvad det er for en Dom; saaledes skulle begge Partier tale til hinanden. Siden skulle de, der deltoge sammen i Moddom, aflægge Moddomsed. De skulle tage i Haanden et Kors eller en (hellig) Bog, större end dem, der bæres om Halsen, og tilkalde Vidner til Vidnesbyrd om: „At jeg sværger Ed paa Kors eller paa Bog, Moddomsed, og det siger jeg Gud, at jeg vil afsige den Moddom, som jeg troer er stemmende med Loven" — og angive, hvad Moddom han afgiver og hvorfor han afgiver den Moddom; slig Ed skulle begge Partier aflægge. Siden skulle begge Partier fremsige den Dom, som de ville afsige. Saaledes skal den sige, som fremstillede Sagsøgerens Sag: „Den Moddom fremføre vi, og den Dom dømme vi og fremsige vi, at vi domfælde ham" — og nævne den indstævntes Navn, og angive hvad Domfældelse det er. Hine, som deltoge med ham i Moddommen, skulle tilkjendegive deres Enighed. Saaledes skal den tale, som fremstillede den indstævntes Sag: „Den Moddom fremføre vi, og den Dom dömme vi og afsige vi, at vi frifinde ham paa Grund af, at vi ansee lovgyldigt Forsvar at være fremkommet"; de som deltoge i Moddommen med ham, skulle tilkjendegive deres Samtykke.

Sagsøgeren og Sagvolderen skulle gaae til Lovbjerget, og tikalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at jeg paalyser de og de Dommere Saggivelse for at de have afsagt en ulovlig Dom" — og angive hvad Dom det er. De skulle lyse Sag til Underkjendelse af Dommen, og paastaae Dommerne dömte i Bøder, og lyse Sag til Femterretten. Det skulle begge Parter fremsige mod de Dommere, der have givet hans Modpart Ret.

43. Om Femterret.

Vi skulle have (endnu) en femte Domstol, den hedder Femterret. Til Dommere i den Ret skal en Mand udnævnes for ethvert af de gamle Godordsdistricter, 9 Mænd af hver Landsfjerding. De Goder, som beklæde de nye Godord skulle udnævne 12 Dommere; da bliver Dommernes Tal 4 Tylter, og ere da 12 Mænd af hver Landsfjerding.

Femterretten skal dannes efterat Fjerdingsdomstolene ere blevne udnævnte, og skulle alle disse Domstole samtidig drage ud til Sagers Paakjendelse, med mindre Lovrettesmændene blive enige om at det bliver anderledes. Men Femterretten skal have sit Sæde i Lovretten.

44.

Disse Sager skulle komme for Femterretten: falske Kvidudsagn, som her paa Thinge blive afgivne, ligeledes falske Vidnesbyrd eller falske Bevidnelser paa sin Ære, saavelsom de Moddomme, der her afgives, naar man tilbyder, modtager eller betinger sig Bestikkelse her paa Thinget, alle falske Vidnesbyrd, som fremkomme her paa Althinget, om Føde, der gives Skovmænd, hvis Straf her uden Svig er forkyndt, og om hvem det gjælder at de ikke maa underholdes af nogen, om Modtagelse i sit Huus af Gjældstrælle og af de egentlige Trælle, der for Gjæld maa arbeide ifølge Forkyndelse derom her paa Thinge, saavelsom naar man lader saadanne arbeide for sig, om Modtagelse i sit Huus af Præster, der ere oplærte til en bestemt Kirke, eller naar man er sammen med dem, naar de forholde dem anderledes, end i Loven er bestemt.

Alle de Sager, som nu ere anførte, skulle lyses idag eller imorgen; dog er det ogsaa gyldigt, at det skeer paa Mandag eller Tirsdag — dersom det ikke er Helligdage.

Lyser man Sag for Femterretten angaaende Understøttelse der er ydet en Skovmand, skal han angive Sagens Omstændigheder og erklære, at den Paagjældende „deri har ydet Skovmanden saadan Understøttelse som Loven omtaler". Ingen Sag maa fremsættes ubestemt.

45. Om Dommeres Udnævnelse.

Alle Goderne skulle gaae til Lovretten, og skal hver af dem nedsætte sin Dommer. Goden skal tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg udnævner Dommer i Femterretten" — og nævne ham — „at dömme om alle de Sager, som komme her for denne Domstol og som Loven gjör det til Pligt at dömme om, og vil jeg at han skal have Sæde i Retten, dersom han ikke bliver ryddet; jeg udnævner Lov-Domstol." Han skal tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg sværger Ed med Bog i Haanden, Femterrets-Ed; hjælpe mig saavist Gud i dette og det andet Lys, som jeg troer, at jeg har udnævnet en saadan Mand til Dommer, at ei vil nogen anden Mand eller Indbygger her i Landet raade bedre for vore Love end den Mand" — og nævne ham — „af de Mænd, som jeg har at vælge imellem blandt mine Godordsmænd her paa Thinge." Slig Ed skal hver Gode aflægge, der udnævner Dommere i Femterretten.

46. At byde til Lodkastning.

De Mænd, som have Søgsmaal for Femterretten, skulle gaae til Domstolen, og skal en af dem tilkalde Vidner og indbyde alle de Mænd, som have Søgsmaal for Femterretten, til Lodkastning og angive, hvorhen de skulle gaae, og der skulle de lægge Lodder i en Flig og forholde sig med den Lodkastning som ved Fjerdingsretten. Om de Sager skal ei kastes Lod, der anlægges i Anledning af Moddomme; de skulle anlægges først, med mindre de ere flere end 4; men ere de flere, da skal der kastes Lod om dem.

Han skal gaae til Domstolen og byde den Mand, som han har Sag imod, eller den, som har overtaget Forsvaret for denne, at lytte til sin Ed, og bede ham at paahøre Fremsigelsen af sin Sag — og angive hvad Sag det er. Men han skal tage en Bog i sin Haand, större end en saadan Bog, som bæres om Halsen, og tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed, med Bog i Haanden, Femterrets-Ed; hjælpe mig saasandt Gud i dette og det andet Lys" — skal han sige — „som jeg vil saaledes søge min Sag imod ham" — og nævne ham — „som jeg troer det sandest og rettest og mest overensstemmende med Loven og jeg troer ham skyldig i den Sag, som jeg har imod ham" — og angive Sagen — „og jeg har ei budet Bestikkelse i denne Domstol for denne Sag, og jeg vil ei byde den; ei har jeg givet Bestikkelse, og ei vil jeg give den, hverken til Befordring af Ret eller Uret". To Mededsmænd skulle følge ham; dem skal han vælge af samme Egenskaber som Stævnevidner. De skulle tage en Bog i Haanden, större end en Bog, der bæres om Halsen, og tilkalde Vidner, „til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed med Bog i Haand, Femterrets-Ed, hjælpe saasandt mig Gud" — skal han sige — „i dette og det andet Lys, som jeg troer at N. N. vil saaledes søge sin Sag imod N. N., som han troer det sandest og rettest og mest overensstemmende med Loven, og at han troer ham skyldig i den Sag" — og angive Sagen, som han har imod sin Modpart — „og han har ei budet Bestikkelse i denne Domstol for denne Sag, og han vil ei byde den, og han har ei givet Bestikkelse, og han vil ei give den, hverken til Befordring af Ret eller Uret." Saadan Ed skulle hans Mededsmænd sværge. Derefter skal han fremsige sin Sag imod ham, saaledes beskaffen som han lyste den. Man skal sværge alle Ederne ved Femterretten med en Bog i Haanden, hvorpaa hellige Ord ere skrevne, og som er större end en saadan (hellig) Bog, der bæres om Halsen.

47.

Den Mand, som har Sag at forsvare, han skal tilkalde Vidner og byde den Mand, som har Sag imod ham, at lytte

til den Ed, som han vil sværge ved Fremførelsen af Forsvaret, og at paahøre det Forsvar, som han vil fremføre for den Sag, som Sagsøgeren har imod N. N. Men derefter skal han tage en Bog i sin Haand og tilkalde Vidner „til det Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg sværger Ed med Bog i Haand, Femterrets-Ed, hjælpe mig saasandt Gud i dette og det andet Lys, som jeg vil saaledes værge den Sag for mig" — og angive Sagen — „som han har imod mig" — og nævne hans Navn — „som jeg veed rettest og sandest og mest stemmende med Loven, og jeg er ikke skyldig i den Sag" — dersom han er istand til at gjöre saadan Paastand — og angive hvad han har at anføre til Forsvar; „og jeg troer at det er Lov-Værn, og jeg haver ei budet Bestikkelse i denne Ret til min Sags Fremme i denne Sag, og jeg vil ikke give den, hverken til Befordring af Ret eller Uret." Der skulle og 2 Mededsmænd stadfæste hans Forsvar, og skulle de vælges af samme Egenskaber som Stævnevidner. Men de skulle tage en Bog i sin Haand, större end saadan Bog, der bæres om Halsen, og tilkalde Vidner — „til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed med Bog i Haand, Femterrets-Ed; hjælpe mig saasandt Gud i dette og det andet Lys, som jeg troer at han vil saaledes forsvare sin Sag, som han troer det sandest og rettest og mest stemmende med Loven" — og nævne dem begge — „og jeg troer at han er ikke skyldig i den Sag, som Sagsøgeren har imod ham" — og angive Sagen — „og han har ei givet (budet) Bestikkelse i denne Ret til Fremme for sin Sag, og han vil ikke byde den, og han har ikke givet Bestikkelse, og han vil ikke give den, hverken til Befordring af Ret eller Uret." Han skal tilkalde Vidner; „til det Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg fremfører Forsvar for mig her i denne Ret" — og angive, hvad han har til sit Forsvar, og hvilken Indsigelse det er — „og det kalder jeg Lov-Forsvar." Slig Ed skal hver af hans Mededsmænd aflægge, som jeg nu har anført. Dersom en Mand har flere Sager for Femterretten end een, være sig han har dem mod een Mand eller flere, da skal han sværge slig Ed ved hver Sag, som jeg sagde för, og skulle Mededsmænd saaledes an-

vendes i hver Sag, og saaledes aflægge Ed, som för er sagt. Den som har Sag at forsvare for Femterretten, være sig han har een eller flere Sager, han skal saadan Ed, Forsvarsed, sværge ved hver Sag, som jeg för anførte, og saaledes ogsaa hans Mededsmænd.

Den Mand, som har Sag at søge i Femterretten, skal udtage 6 Mænd af Domstolen, og tilkalde Vidnesbyrd derved, og nævne dem alle, „og jeg udtager Eder af Domstolen og jeg tilsteder Eder ikke Sæde i Retten i den Sag" — og angive Sagen. Men de skulle reise sig op fra Domstolen, men ville de ikke reise sig op fra Domstolen, da ere de bodskyldige og deres Ord ugyldige. Den Mand, som har Sag at værge i Femterretten, han skal og udtage 6 andre Mænd af Domstolen, og nævne dem alle ved Navn, „jeg tilsteder Eder ei Sæde i Retten i denne Sag, som han har fremsagt mod mig" — og nævne dens Navn, som har Sagen imod ham, og angive Sagen. Men de skulle reise sig op fra Domstolen og sidde indenfor Domkredsen, medens denne Sag bliver paadömt; ei skulle de gaae bort, uden de have nødvendigt Ærinde. Men dersom de ikke ville reise sig fra Domstolen, da gjælder det dem Bod, og er deres Stemme ugyldig. Dersom Sagvolderen ikke vil udtage dem af Domstolen, da skal Sagsøgeren udtage baade sine og Sagvolderens (6) Dommere. Men vil Sagsøgeren ikke tage dem ud af Domstolen, da er hans Sag uefterrettelig. De der ere udtagne af Domstolen, kunne dog anvendes til at referere Parternes Sager, men ei skulle de dömme i Sagen.

Alle Dommerne skulle, inden de skride til Dommen, sværge Ed, Femterretsed, paa at ville dömme den Dom, som de troe at være Lov. Dommeren skal tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Ed med Bog i Haand, Femterretsed, hjælpe saasandt mig Gud i dette og det andet Lys, som jeg vil dömme den Dom, som jeg troer er Lov, og jeg har ei betinget mig Bestikkelse i denne Ret, og jeg vil ei betinge mig den, og jeg har ei taget og jeg vil ei tage den, hverken til Befordring af Ret eller Uret." De skulle referere Parternes Sager, baade Søgsmaal og Forsvar, ligesom ved Fjerdingsretten, men til at referere Par-

ternes Sager kunne anvendes de, som ere udtagne af Domstolen (ligesaavel som de øvrige Dommere). Naar en Sag er paadömt, skulle de (udtagne Dommere) igjen tage Sæde i Retten; men 12 Mænd skulle Parterne udtage af Domstolen i hver Sag, men vælge kunne de, om de ville udtage de samme eller andre. De skulle paadömme alle de Sager, som komme for Femterretten, den først, som først er bleven fremsagt, og er det vel dersom de komme vel overens. Nu blive de ikke enige, da skal Flertallet af Dommerne gjöre Udslaget, men blive der lige mange Stemmer for de forskjellige Meninger, da skulle de dömme skyldig; men hvor Moddomme ere afsagte (ved Fjerdingsretterne), da skulle de (naar Stemmerne i Femterretten ere lige og Indvending ei haves mod nogen af Moddommenes Form eller Lovlighed) ved Lodkastning afgjöre, hvilken af Moddommene skal gjælde. Men er der lige mange Stemmer paa begge Sider med Hensyn til alle de Puncter, hvori Moddomme ere fremkomne, og dersom begge Partier have anvendt den rette Adfærd ved deres Moddomme, da bör den af Moddommene være ugyldig, der er mindst stemmende med Lovens Strenghed. Men har det ene Parti anvendt den rette Adfærd ved sin Moddom, det andet ikke, da bör deres Dom staae ved Magt, som have anvendt den rette Adfærd ved Moddommen, om end det andet Parti oprindelig maatte have rettere i Hovedsagen. Men dersom intet af Partierne har anvendt den rette Fremfærd ved sin Moddom, da bör deres Dom være ugyldig, som i deres Moddom have fjernet sig mest fra Lovens Strenghed, og bör den Dom være ugyldig, som Femterretten finder er mest uoverenstemmende med Lovens bogstavelige strenge Indhold.

I alle de Sager, hvis Anledning er passeret her paa Thinget, er det tidsnok at opfordre (Fjerdings-) Domstolen til at drage ud (til Sagens Paakjendelse), saalænge Aarsregningen endnu ikke er forkyndt. Men ville Dommerne ikke paadömme Sagerne, da gjælder det dem Fjörbaugsgaard.

Ingen Mand kan ustraffet dræbes, för end, ifølge hvad Domstolen dömmer ham (som Skovmand), efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag.

48. Om Namsret.

Namsret skal holdes over hver Mands Gods, som er bleven dömt til Fjörbaugsmand eller Skovmand, naar 14 Nætter ere forløbne fra det Thing, paa hvilket han blev dömt. Den Ret skal holdes paa det Sted, som var hans Hjem, da Sagen blev anlagt imod ham, — inden han blev dömt skyldig. Nu veed den, der har søgt ham til Domfældelse, ikke, hvor det er, da skal det være paa den Godes Bopæl, i hvis Thinglaug Sagsøgeren er. Nu har han ved Haandslag hjemme i Böigden overdraget til en anden at bestemme sin Strafskyld, eller hans Straf bliver bestemt ved Forlig, da skal man begjære Namsret paa næste Althing efter at hans Straf blev bestemt. Den Mand, som sagsøgte ham til Straf, skal spörge paa Lovbjerget om hans Hjemstavn og Vaarthingstavn, dersom han ikke veed det för. Nu vedgaaer ingen at være den (Husbond o. s. v.), hos hvem den Domfældte har Hjem, men en Gode vedgaaer at have ham i Vaarthinglaug, da skal Namsretten holdes paa den Godes Bopæl, og man skal bede ham at danne Retten. Nu er ingen af Delene vedgaaet, da skal Namsret holdes paa den Godes Bopæl, i hvis Thinglaug Sagsøgeren selv er, og bede ham at danne Retten. Han skal, efterat Retterne ere afholdte, begjære Namsret fra Lovbjerget eller hvor Goden selv hører paa; var Goden ikke tilstede ved Lovbjerget, skal han underrette Goden derom, men begjærer han paa et andet Sted, skal han forkynde det paa Lovbjerget. Den Mand, som vil begjære Namsret, skal tilkalde Vidner „til det Vidnesbyrd, at jeg kræver og beder N. N., at udnævne Namsret over N. N. 14 Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag"; han skal angive Stedet og bede ham komme saa betimelig, at Domstolen kan være udnævnt för Middag. Den Domstol skal udnævnes udenfor Hjemmemarksgjerdet, hvor der hverken er Ager eller Eng, og ei fjernere fra Gjerdet, end i Pileskuds Afstand derfra, og paa den Side af Gjerdet, der vender i den Retning, hvor Sagsøgeren har sit Hjem, dersom det beqvemmeligen kan være der. Til at ledsage Goden til Namsret ere alle de Mænd pligtige, som boe nærmest, dersom han vil opfordre dem dertil, hvad enten de

ere hans Thingmænd eller ei. Tre Marks-Bod gjælder det for dem, som undslaae sig derfor, dersom han (ligefuldt) kan faae Domstolen fuldtallig, men ellers Fjörbaugsgaard. Goden skal komme der för Middag, og inden den Tid udnævne Domstolen, og til samme Tid skulle de Mænd komme der, som der have retlige Forretninger. Der skal være en 12 Mænds Domstol. Den Ret kan ryddes som Tolvmændskvid. Den som begjærer Namsret, skal derhen have tilkaldt 5 Nabobønder, tre Nætter eller længere Tid för, dem, som boe nærmest det Sted, hvor Retten skal holdes. De ere pligtige at afgive alle de Kvidudsagn, som der behøves, hvemsomhelst der forlanger dem. Han skal og have tilkaldt Domsafsigelsesvidner eller de ved Forlig tilkaldte Vidner, dersom hans Straf blev bestemt ved Forlig. De Mænd, som paa den Tid da hans Straf blev bestemt havde Gjæld at fordre af ham, skulle have tilkaldt sine Vidner, eller, dersom de ikke have Vidner, sine Nabobønder (til Kvidudsagn), og skal Tilkaldelse til Afgivelse af alle de Beviser, som der behøves, skee 14 Nætter eller længere Tid för.

49. Om Saggivelsen.

Den Mand, som har begjært Namsret, skal tilkalde Vidner: „til det Vidnesbyrd, at jeg sværger Lov-Ed, med Bog i Haand, og jeg siger det Gud, at jeg vil saaledes fremføre alle Sager her ved denne Namsret imod N. N., som jeg veed det rettest og sandest og mest stemmende med Loven". For Retten skal føres Domsafsigelsesvidnesbyrd eller Vidner om det Forlig, hvorved hans Straf blev bestemt. Efter at Retten er bleven ryddet, skulle der føres Vidner om, hvorledes hans Strafskyld blev bestemt og hvorfor han blev strafskyldig og hvor hans Straf blev bestemt. Da skulle Mænd kaste Lod om, hvorledes de der skulle fremføre deres Sager. For Namsretten skulle alle Gjældssager anlægges ligesaavel som for Gjældsret efter død Mand, og paa samme Maade skal der forholdes med Vurdering af Jorder (til Efterretning ved Udlægget), og paa samme Maade skal Konen tildömmes hendes Eiendele, dersom hun har nogen, og Panthaverne deres Pant, dersom de have saadant,

og enhver tilkjendes fuldt Udlæg for sin Fordring, dersom det kan skee, men i modsat Fald skal alle Fordringer afkortes ligesom ved Gjældsret. Personlig Bod skal tildömmes (den fornærmede) af Godset, dersom det er en Sag, hvori saadan Bod falder, men Tyvsbøder, dersom det er en Tyvsag. Men strækker Godset til mere, da skal man tilkjende den Gode, som udnævnte Domstolen, en Ko eller 4aarig Oxe. Men er der mere Gods, da skal der tildömmes den, som har erhvervet Straffedommen over ham, Halvdelen, men Halvdelen Fjerdingsmændene, dersom hans Straf blev bestemt paa Althinget, men dersom han blev dömt paa Vaarthinget, Vaarthingsfællerne, dem som boe i det Thinglaug, hvori Namsretten afholdes. Den, som erhvervede Straffedommen, skal tildömmes Bevaringen af det Gods som Fjerdingsmændene skulle have, men det skal deles paa næste Vaarthing; ham skal ogsaa Bevaringen tildömmes, om end Thinglaugsmændene eie det, men han skal medtage det til næste Efteraarsthing i det Thinglaug, hvortil han selv hører. Dersom han og Thinglaugsmændene høre til samme Thinglaug, skal alt det Gods, som han til den Tid har indfordret, deles der mellem dem. Men hvad han da ikke har enten indfordret og modtaget eller erholdt Haandslagsløfte for, det skal deles paa Vaarthinget. Men dersom den, der erhvervede Straffedommen over den skyldige, hører til et andet Thinglaug, da skal det deles paa næste Althing. Ved Namsretten skal alt deles, som skee kan, og skal gives den Gode i Hænde, som udnævnte Domstolen.

Det Gods, som tilkommer Thinglaugsmændene, skulle de, saavidt det strækker, anvende til Underhold for de trængende, hvilke det paalaae den domfældte at forsörge, dersom han har nogen trængende at forsörge, men ellers til Underhold for de andre fattige, som skulle gaae paa Omgang i det eller de Thinglaug.

Fjörbaugsgaard gjælder det, dersom man understikker Gods, der ved Namsret skulde confiskeres, og skal man tilkalde paa Thinge 9 Bønder, Naboer til den Sagsøgte.

50.

Dersom trængende komme til Namsretten, da skal man kræve Tylfterkvidudsagn, om de ere berettigede til at forsörges af den domfældte eller ikke. Men dem skal man dömme at være berettigede til Forsörgelse af ham, som han er nærmest eventuel Arving til, og dem desuden, som Nabobønder ved Kvidudsagn bevise, at han har modtaget Penge med (ifølge Forsörgelses- eller Arvesalgscontract), og det saaledes, at Vilkaarene paa begge Sider have været billige. Dersom flere Mænd ere lige nær beslægtede med den trængende, da skulle de 5 Nabobønder, som have indfundet sig ved Namsretten, dele Forsörgelsespligten, og skulle de alle dömmes til, for den Deel, som deres Forsörgelse tilkommer ham, at gaae paa Omgang i den Fjerding, hvor Namsretten blev afholdt, dersom han blev dömt paa Althinget. Dersom Fjerdingsmændene have inddelt Fjerdingen i Parter med Hensyn til Fattigforsörgelse, da skal det holdes alt, som de ere blevne enige om. Nu have 2 Thinglaug Thingsted sammen, da skulle de forsörgelsesberettigede af dem, som i det ene Thinglaug bleve dömte og over hvilke der er bleven holdt Namsret, gaae paa Omgang i begge Thinglaug. Det er fastsat, at ei er det Pligt at føre det Barn til Namsretten paa Grund af Paterniteten, til hvilken den paagjældende (netop) er bleven domfældt, og ei behøver man at tilkalde Vidner eller Kvid til Bevis herom, men det bör dömmes til at gaae paa Omgang. Nu føre de Mænd, som dertil efter Loven ere pligtige, ikke de fattige til Namsretten, da paadrage de sig selv Forsörgelsespligten, dersom de vidste, at Namsretten skulde afholdes, og de ikke ved Forfald bleve forhindrede fra at komme derhen. Nu skjuler nogen de trængende for dem, da paadrage disse sig Forsörgelsespligten; dog ere (naar de døe) deres Arvinger ikke pligtige til at fortsætte Forsörgelsen. Nu erfare Mænd ikke, at Namsret skulde holdes, eller de kunne ikke komme derhen med deres trængende, da skal man Sommeren derefter lyse Sag imod de Fjerdingsmænd eller Thinglaugsmænd, som den Gode er i Thinglaug med, der lod Namsretten udnævne, og afæske ham Tylfterkvidudsagn, om N. N. var forsörgelses-

berettiget af den Domfældte eller ei, og tilkalde sine 5 Nabobønder til Udsagn, om han kunde komme til Namsretten eller ikke, formedelst Forfald. Dersom de Kvidudsagn afgives i hans Faveur, og der ei fremkomme lovgyldige Indsigelser, da skal de trængende ved Althingsdom dömmes til at gaae paa Omgang, ligesom Namsretten skulde have dömt, dersom de trængende havde været tilstede.

51. Om Namsret.

Ligesaavel skal Namsret holdes efter en Fjörbaugsmand, som efter en Skovmand, og alle Bevismidler ligesaafuldt der fremføres, og ligesaavel skulle Mænd der gjöre de Fordringer gjældende, som de have havt imod den domfældte, og ligesaavel skulle der de trængende, som han har havt at forsørge, dömmes til at gaae paa Omgang. Nu er en Mand bleven dömt (til Fjörbaugsmand) formedelst Oversiddelse af Dom (der gik ud paa et ringere Onde for den domfældte) eller for Pengesag, da skal alt det Gods betales ved Namsretten, saameget som Beviser føres for. Men dersom det Gods ikke betales der, bliver han Skovmand, som ei maa bringes ud af Landet. Nu bliver han domfældt formedelst Vold paa andres Eiendele og Skadebøder blive ikke betalte ved Namsretten, da bliver han ogsaa Skovmand, som ei maa underholdes af nogen.

Der ved Namsretten skal en Mark i lovgyldige Betalingsvarer udlægges til den Gode, som udnævnte Namsretten; det Gods hedder Livsringen[1], men een Øre af Marken hedder Underholdspantet. Dersom det Beløb ikke betales, da bliver han Skovmand, som ei af nogen maa underholdes. Nu betales der Livsring og Underholdspant, da skal der med Hensyn til den domfældtes Gods forholdes som med Skovmands Gods. Der skal Goden ogsaa have en Ko eller en 4aarig Oxe, og skal der da forholdes med Livsringen, som med andet domfældt Mands Gods; ellers faaer Goden den Mark. Det er ret at betale den Mark der ved Namsretten, men det er ogsaa ret at man ved Haandslag lover at betale

---

1) = *Livsbod, fordi Guld- og Sölvringe brugtes som Omsætningsmiddel.*

den inden 14 Nætter paa Godens Bopæl, og det skal være Betalingsterminen for det Gods. Tilladt er det at betale med Kostbarheder, eftersom Lov-Vurderingsmænd ansætte disse i Forhold til lovgyldige Betalingsvarer.

52. Fjörbaugsmandens Tilholdssteder.

Naar Namsret holdes over en Fjörbaugsmand, da skulle hans Tilholdssteder tilkjendegives. Han skal have 3 Tilholdssteder; imellem dem skal der ei være længere, end at man paa en Dag kan reise fra det ene Sted til det andet. Han skal være fredhellig paa de Tilholdssteder og i Pileskudsafstand derfra paa alle Sider og paa Veien imellem Tilholdsstederne, dersom han ikke befarer Veien oftere end een Gang om Maaneden, og i Pileskudsafstand fra Veien. Nu komme Mænd ham imøde, da skal han gaae ud af Veien, saa at de ikke med Spydsodderne kunne naae til ham. Ufredhellig bliver Fjörbaugsmanden, dersom hans Hjemstavne ikke blive forkyndte ved Namsretten. Ved den Leilighed skal der tilkaldes Vidner paa, at der blev betalt Livsring eller de andre Udredelser, hvis Udeblivelse vilde have medført, at han var bleven Skovmand. Dersom Namsret holdes over den Mand, som er straffet med Skovgang, men med den Bestemmelse, at han frit kan føres ud af Landet, da skal man ved Namsretten tilkalde Vidner ved Forkyndelsen af al den Straf, som ved Beviser var godtgjort, at for ham var bestemt, og bör al den Straf at overholdes. Men dersom han er Skovmand, paa samme Maade at behandle som en Fjörbaugsmand, da skal man der ved Namsretten vælge ham 3 Tilholdssteder, ligesom for en Fjörbaugsmand. Dersom en Fjörbaugsmand gjör sig skyldig i Fjörbaugssag, da gjælder det ham Skovgang. Men ingen Mand skal forbyde en Fjörbaugsmand eller en Skovmand, som har Tilladelse til at maatte føres ud af Landet, at reise bort, uagtet han har Gjæld at kræve hos ham.

53. Begjære Skibsleilighed for en Fjörbaugsmand.

Den Mand, som følger en Fjörbaugsmand til Skibs, skal med tilkaldte Vidner begjære Skibsleilighed for ham, at de

modtage ham, og lade føre de Vidner, der ved Namsretten bleve tilkalte ved Afgivelsen af Vidnesbyrdet om hvorledes hans Straf blev bestemt, samt, dersom han var Fjörbaugsmand, Vidnerne om, at Livsringen eller de andre Udredelser, hvis Udeblivelse vilde gjöre ham til Skovmand, bleve betalte. Dersom disse Vidnesbyrd fremkomme, da gjælder det 3 Marks Bod, baade for Styrmand og Roerkarle, dersom de ikke modtage ham. Ellers ere de straffrie. Han er ligesaa fredhellig paa Veien, naar han begiver sig til Skibet, som om han reiste mellem sine Tilholdssteder. Man skal begjære Leilighed for ham med et andet Skib og lade de Vidner, som bleve tilkaldte ved det første Skib, afgive Vidnesbyrd. Nægtes det ham der, da skal han paa samme Maade begjære ved det tredie Skib, men da er det ei Pligt, at bede ved flere Skibe den Sommer, om de end vægre dem, men for dem alle gjælder Vægringen samme Straf. Da ere de frie for Bod, om de end vægre dem, naar de havde modtaget 3 Fjörbaugsmænd eller Skovmænd, inden de bleve opfordrede til at tage denne. Han skal da begive sig til sine samme Opholdssteder; han er ogsaa ligesaa fredhellig paa den Reise, indtil han kommer tilbage til sine Tilholdssteder og ligeledes hvor han er (Natte)gjæst, saafremt han reiser fulde Dagsreiser. Men næste Sommer skal han ganske paa samme Maade forsøge at komme bort, og paa samme Maade blive ogsaa da de, der vægre dem, bodskyldige. Men den tredie Sommer er der Straf af Fjörbaugsgaard for alle dem, som da vægre sig, og da hjælper det ham ikke Vinteren efter, dersom han da opholder sig her. Dersom de modtage ham, og han er paa Skibet, medens de have Boder i Land, da er han fredhellig i Pileskudsafstand fra Boden til alle Sider paa Landjorden, men selv om Skibet ligger fjernere fra Boden end saa, da er han dog fredhellig der imellem. Men efterat de have opslaaet Boder paa Skibet, da er han fredhellig i Pileskudsafstand til alle Sider op ad Landjorden til, fra det Sted paa Strandbredden, hvor der er nærmest fra Skibet til Land, og saaledes skal det allevegne være, hvor de den Sommer komme til at ligge ved Island, eller ved de Øer (ved Island), som ere beboede.

Men, altid, naar de ligge ved Skibsbro ved Island, da er han fredhellig i Pileskudsafstand til alle Sider fra den øverste Ende af Broen. Dersom de blive drevne tilbage eller de ved Vind holdes tilbage i samme Havn og de ikke kunne komme bort, da skal han ei forlade Skibet førend Skibet er sønderbrudt, saaledes at det ikke kan udredes til Udenlandsreise i den Sommer, eller paa den anden Side har mistet saa mange Folk, at de ikke have Mandskab nok til at reise bort. Dersom de blive drevne tilbage og de komme til en Havn, hvor de ville trække Skibet paa Land i Vinterleir, da er slig Fredhellighed tilsagt ham der ved Skibet, som da han kom til Skibet, medens Boder holdes ved Skibet og Styrmændene ere der — og altid er han lige fredhellig, naar han befinder sig ved Skibet; men paa samme Maade skal han stedse hver af de 3 Sommere bestræbe sig for at komme bort, og er samme Fredhellighed tilsagt ham fra den ene Sommer til den anden. Men dersom han nogen Sommer ikke bestræber sig for at komme bort, som fastsat er, da er han det Efteraar Skovmand, som kan Vinteren derefter dræbes af enhver og af ingen maa underholdes. Dersom han (paa Grund af Modvind) drives tilbage, da skal han begive sig til sine forrige Tilholdssteder, dersom han kommer i Land paa et Sted, der er inden samme Fjerding, som de. Nu kommer han ikke til den Fjerding, da skal han tage sig Opholdssted hvor han vil inden Udløbet af den første halve Maaned efterat de ere komne i Land, og er han lige fredhellig paa Veien derhen og hvor han underveis er Nattegjæst, som da han begav sig til Skibet. Ret har han til at begive sig til sine forrige Hjemstavne, dersom han vil det; og er hans Fredhellighed den samme, medens han forholder sig som fastsat er; hvorsomhelst han begiver sig hen i fulde Dagsreiser, da er hans Fredhellighed den samme; men den tredie Sommer bliver han Skovmand Vinteren efter, dersom han ikke da slipper bort.

Dersom han kommer för herud end han har været 3 Vintre borte, da bliver han Skovmand. Nu faaer han Tylfterkvidudsagn for, at han er faret vild paa Søen og at hans Bestemmelse havde været at begive sig til et andet Land,

da skal han saaledes bestræbe sig for at komme bort, som om han den Sommer var bleven Fjörbaugsmand. Dersom han kommer ud hertil, efterat han har været 3 Vintre borte, da er han saa skyldløs, som om den Straf aldrig var overgaaet ham. Han skal da modtage al Arv, som tilfalder ham, og ligeledes skal han da modtage til Forsörgelse de trængende, som for hans Skyld bleve dömte til at gaae paa Omgang, saavelsom de trængende, som da tilfalde ham, og ligesaa skal han da, om han har Formue dertil, betale sin Gjæld, dersom nogen saadan blev ubetalt, da han reiste herfra. Fjörbaugsmands Straffen bortfalder, dersom der ikke bliver paa lovlig Maade afholdt Namsret over ham, og skal der anlægges Sag derfor imod dem, som skulde afholde Namsretten, og overbevise dem derom og kan hvo som vil anlægge den Sag: og bortfalder Fjörbaugsmandens Straf, hvosomhelst der anlægger Sagen.

54. Dersom Namsret ikke afholdes.

Dersom man ikke holder Namsret efter de Mænd, som man har faaet domfældte, eller de ikke holde Namsret paa lovlig Maade, da gjælder det Fjörbaugsgaard, hvadsomhelst der maatte fattes i at den Namsret, som det paaligger ham at afholde, ikke bliver fuldbyrdet paa lovlig Maade, men de Mænd ere søgsmaalsberettigede i den Sag, som staae nærmest til at overtage Forsörgelsen af de trængende, der skulde være blevne dömte ved Namsretten til at gaae paa Omgang, dersom saadan Ret var bleven afholdt. Nu ville de ikke, da skulle de, som havde Gjæld at kræve hos ham, da han blev domfældt, men ville de ikke, da kan hvo som vil anlægge Sagen. Dersom Goden ikke vil udnævne Namsretten og han er paa lovlig Maade bleven anmodet derom, eller hvilkesomhelst Forseelser, der hidrøre fra Goden, saaledes at der ikke holdes Namsret paa lovlig Maade, da gjælder det Fjörbaugsgaard for Goden, og er den søgsmaalsberettiget som begjærede Namsret. Goden er berettiget til at overdrage til en anden Mand at udnævne Namsret, dersom flere end een have bedet ham at udnævne Namsret — til en Mand af sin Trediedel; og gjælder det ogsaa Fjörbaugsgaard

før den, som Goden har overdraget det Hverv at udnævne Namsret, dersom han er Skyld i at Namsretten ikke bliver afholdt paa lovlig Maade. Goden bliver strafskyldig, dersom han ikke kan skaffe nogen til at udnævne Namsretten og er dette hans Ansvar, om end flere Mænd end een have fordret Namsret. Dersom den Mand, som har erhvervet Straffedommen, bliver sagsøgt fordi Namsret ei er bleven afholdt efter Loven over den Mand, hvem han har ladet domfælde, da kan han forsvare sig ved at sagsøge Goden og føre Bevis for, at han er Skyld i at Namsretten ikke er bleven afholdt paa lovlig Maade. Dersom Goden sagsøges og han paa lovlig Maade har overdraget det Hverv til en anden, at udnævne Namsretten, da skal han igjen sagsøge ham og saaledes forsvare sin Sag. Den af dem bliver strafskyldig, der bliver overbevist om at være Skyld deri. I de Sager skal Stævning finde Sted hjemme i Böigden og skulle tilkaldes paa Thinge 9 Bønder, Naboer af den sagsøgte. Hvad angaaer de Mænd, som have det Gods at bevare, hvilket den Mand havde eiet, som er bleven domfældt, — dersom de erfare paa hvad Sted hin har begjært Namsret afholdt, da ere de pligtige at komme did og anmelde der det Gods, hvad enten der nu bliver noget af Namsretten der eller ei. Nu finder ingen Samling af Mennesker Sted der, eller han erfarer ikke hvor Namsretten skal holdes, eller kunde han ikke komme der formedelst Forfald, da skal han paa Efteraarsthinget i det Thinglaug, som han hører til, saavelsom paa Vaarthinget og paa Althinget derefter om Sommeren anmelde, hvad af det Gods han har at bevare; ogsaa er det ret, at han den Sommer, han veed at den paagjældende er bleven erklæret strafskyldig, anmelder det paa Althinget, saaledes at Flertallet af de Tilstedeværende og af Thingmændene hører det. Det er fastsat om de Mænd, som have haft Gjæld at kræve hos den Mand, som er bleven erklæret for Skovmand, men over hvem ei er bleven holdt Namsret, at de skulle da stævne de Mænd, som de vide, at have det Gods, som den domfældte eiede, stævne dem alle til Althinget og til Fjerdingsretten for den Fjerding, hvori han blev domfældt; ogsaa kunne Udenfjerdingsmænd eller de,

som erfare det saa sildig, at det er for sildigt til at stævne, lyse Sag fra Lovbjerget og anlægge Sag samme Sommer; derhen skulle alle de Mænd, som havde haft Gjæld at kræve af ham, føre sine Bevismidler ligesom til Namsretten, og skal da Fjerdingsretten tildömme dem alle hver sin Fordring, saaledes som Namsretten skulde have dömt, dersom den var bleven afholdt efter Loven. Dersom den Mand, som er bleven domfældt, römmer bort af Landet med sit Gods, eller dersom han, naar Straffen overgaaer ham, er udenlands med sit Gods, der skulde være blevet confiskeret ved Namsretten, og han kommer ud her til Landet med saadant Gods, eller det, som han ved Hjælp af samme har indvundet, og det Gods bliver frataget ham her, hvad enten han bliver dræbt eller ei, da kan den, som har ladet ham straffe, gjöre Fordring paa det Gods. Hvad angaaer de Mænd som blive landsforviste paa den Maade, at deres Gods ikke bliver confiskeret, da skulle deres Arvinger tage Arven efter dem, dersom de døe inden de have forbrudt den Strafformildelse, som er blevet dem tilsagt. Men naar han har forbrudt sin Strafformildelse, der var bleven ham tilsagt inden han blev Skovmand, som ei maa underholdes og ei føres ud af Landet, da er den, som bevirkede hans Domfældelse, berettiget til det hele Gods, og skal dermed da forholdes som med andet domfældt Mands Gods.

55.

Det er fastsat om de Mænd, som blive Skovmænd, fordi de fulde (for Fjörbaugsmanden bestemte) Straffebøder ikke efter Althingsdommen blive betalte, da skal der stævnes, dersom der bliver ydet dem Underhold, og skal i Stævningen nedlægges Paastand paa Straf af Fjörbaugsgaard, og skal man stevne til Fjerdingsret og opfordre den Gode, som den sagsøgte er i Thinglaug med, til Dannelsen af Tylfterkvid, og skal man der lade føre for Retten de Vidner, der ved Namsretten bleve tilkaldte ved Afgivelsen af Vidnesbyrdet om, hvorledes hans Straf blev bestemt. Er der ikke blevet afholdt Namsret, da skulle de Vidnesbyrd føres for Fjerdingsretten, som skulde være blevne førte for Namsretten,

dersom den var bleven afholdt. Nu efterat en Mand, er bleven sagsøgt for Underhold af den Skovmand, paa den Maade, som nu er anført, og efterat hine Vidnesbyrd ere blevne førte for Namsretten, da gjælder det Skovgang for alle dem, som derefter yde Skovmanden Underhold, og skulle de Mænd sagsøges for Femterretten, men mod dem, som för have ydet ham Underhold, skal Søgsmaal skee paa samme Maade, som för er sagt.

De Skovmænd, hvem Ret er tilsagt til at maatte føres ud af Landet, og over hvem ei bliver afholdt Namsret, — for dem skal udvælges et Tilholdssted og skal det kundgjöres for de 5 Nabobønder, der boe nærmest Tilholdsstedet, og bliver han da derefter fredhellig paa det Tilholdssted, som om det var blevet bestemt for ham ved Namsretten, og ligeledes paa Veien til Skibet fra Tilholdsstedet; han skal ogsaa der føre Vidnerne om at Skibsleilighed er begjært for ham, som skulde været førte for Namsretten, dersom den var bleven afholdt, med mindre större Fredhellighed er ham tilsagt end en Fjörbaugsmand, og behøver man da ikke at bestemme ham noget Opholdssted. Hvad angaaer de Skovmænd, hvem saadan Strafformildelse er tilsagt i Lovretten og senere forkyndt fra Lovbjerget, at de have Ret til at maatte føres ud af Landet, da skal der begjæres Skibsleilighed for dem som for en Fjörbaugsmand eller for en saadan Skovmand, hvis Straf ved Forlig er bestemt, og føre de Vidner derved, som bleve tilkaldte ved Forkyndelsen af den Strafformildelse, som ham er tilsagt. Dersom disse Mænd forbryde den Strafformildelse, som dem var tilsagt, da skal Sag anlægges for til dem ydet Underhold, og i Stævningen nedlægges samme Paastand derfor, som for Underhold af Skovmænd, hvis Straf ved Forlig er bestemt.

Dersom Strafformildelse begjæres for Skovmænd eller Fjörbaugsmænd i Lovretten, da bör Beslutningen derom ikkun gjælde, forsaavidt alle Lovrettesmænd tillade det og ingen Mand (af den forsamlede Mængde) udenfor Lovretten nedlægger Forbud derimod, saa at de Mænd, der sidde i Lovretten høre det; men ei skulle Indsigelser fra andre Mænd

end Lovrettesmændene komme i Betragtning, naar de ikke nedlægge Forbud.

Domfældte Mænd, hvem det ei var forbudt at føre ud af Landet, og som reise udenlands herfra, de ere fredhellige udenlands, som om ingen Straf paahvilede dem her for deres Gjerninger. Dersom Mænd, som her ere erklærede for Skovmænd, hvem ingen maa underholde og ingen føre ud af Landet, (reise bort), da kunne de ligesaa vel dræbes og ere ufredhellige udenlands som her, for vore Landsmænd.

56.

Vi skulle holde Vaarthing paa vort Land. Tre Goder skulle holde Thing sammen; de skulle ikke holde længere Thing end en Uge langt, og ikke kortere end 4 Nætters Thing, med mindre Tilladelse dertil begjæres i Lovretten. Vaarthing skulle de ikke holde senere end at 6 Uger ere forløbne af Sommeren, naar Søgsmaalsafdelingen af Thinget er forbi. Vaarthinget skal ei være tidligere, end saa, at 4 Uger ere forløbne af Sommeren naar de komme did. Ikke skal man stævne nærmere Vaarthinget end 2 Uger för Thinget, for hvilket Sagen er stevnet, men Vidner og Kvidmænd skulle være tilkaldte en Uge eller længere Tid för Thinget, med mindre Anledningen til Sagen hidrører fra en sildigere Tid, da kan man stævne saa kort för Vaarthinget man vil, med mindre Vidner eller Kvidmænd skulle tilkaldes hjemme i Böigden, da skal der stævnes og Tilkaldelse foretages i det seneste en Uge för Thinget. De Sager kunne stævnes for Vaarthinget, i hvilke Parterne ere af samme Thinglaug. Man er berettiget til at stævne til det Thing, hvortil han selv hører, men det er ogsaa ret at stævne til det Thing hvortil den hører, som han har Sager imod. Alle Goderne i Thinglauget skulle indfinde sig i Begyndelsen af Thinget. Den Gode, som har at vaage over Thingfreden der, skal fredlyse Thinget den første Aften, de komme til Thinge; den personlige Bod skal forhöies til det dobbelte for fornærmelige Ord og for alle personlige Voldsgjerninger, medens man

ophholder sig paa Thinget. Men Goden skal (i sin Fredlysningstale) angive, hvilke Thingstedsgrændserne ere, og skal han fredlyse Thinget, som det skeer med Althinget, og skal han angive Thingets Navn. Dersom Goderne ikke indfinde sig ved Thingets Begyndelse, gjælder det dem Bod og Fortabelse af sit Godord, undtagen naar nogen Sager ere beredte til Anlæggelse paa Thinge; da gjælder det Fjörbaugsgaard, dersom Sagerne ere beredte til Anlæggelse paa Thinge, og det uagtet de der blive forligte, og ere de Mænd berettigede til Søgsmaalet (mod Goderne), som have beredet Sagerne til Anlæggelse paa Thinget. Nu ville de ikke, da skulle hans Medgoder i Thinglauget, den af dem, som helst vil søge og som er paa Thinge, dersom begge ikke ere det. Nu ville de ikke, da skulle Indenthinglaugsmænd først, men derefter hvem der vil. Ethvert Vaarthing skal gives et Navn, men Thingmændene skulle ei senere komme til Vaarthinget, end efterat en Nat er forløben af Thingtiden og ligesaa de Mænd, som have Sager at anlægge eller forsvare, og ligeledes skulle de Mænd, som ere tilkaldte hjemme fra Böigden til at afgive Beviser, ikke komme senere til Thinge end jeg har nu sagt. Men dersom de Mænd, som have Sager at anlægge eller forsvare, komme sildigere, da blive deres Søgsmaal og Forsvar ugyldige, dersom de komme sildigere til Vaarthinget, end efterat en Nat er forløben af Thingtiden. Det er ret at Vaarthinget varer kortere end 4 Nætter, dersom alle Thingmændene ere enige og alle de Sager, som vare beredte til det Thing, ere afgjorte. For Reiseomkostninger til Vaarthinget skulle Vidnerne intet Vederlag kræve. Alle de Mænd kunne udnævnes til Dommere, som komme til Tinge, inden Domstolen skal dannes. Dersom Anledning til Sagen hidrører fra en senere Tid end 2 Uger för Vaarthinget, og der skulle tilkaldes Vidner eller Kvidmænd hjemme i Böigden, da skal der stevnes og Tilkaldelse foretages en Uge för Thinget. Nu opstaaer Anledningen til Sagen sildigere end en Uge för Thinget, da skulle Kvidmænd tilkaldes paa Thinge. En Bonde er berettiget til at sende en Mand til Thinge, som Thingmand i sit Sted,

en Mand af samme Thinglaug. Og dersom Sager ere beredte til Vaarthinget, da gjælder det Fjörbaugsgaard for Goden, dersom han ikke kommer i Begyndelsen af Thinget, og det uagtet Sagerne der blive forligte. For Gjæld, der er bestemt til at betales paa Vaarthinget, kan man, om man vil, stævne til Althinget i den stille Uge, naar den indtræffer i Vaarthingstiden. Dersom de Mænd, som ere tilkaldte hjemme i Böigden, for at foretage Retshandlinger paa Thinget, komme senere til Thinge, end naar en Nat er forløben af Thingtiden, da blive de Retshandlinger, som de Mænd ville foretage, ugyldige. Dersom Thingmænd komme senere til Vaarthinget, end naar en Nat er forløben af Thingtiden, eller de ikke komme til Vaarthinget, da blive de derfor bodskyldige til Goden. En Bonde er berettiget til at sende sin Tjenestekarl i sit Sted, og bliver han da lige saa ret Thingmand som Bonden. Han skal anmelde for Goden, at han vil overtage Thingmandshverv for hans Trediedelsmand, og nævne den anden.

57.

Goderne skulle der udnævne Domstol, og skal hver af dem udnævne 12 Mænd til Sæde i Retten, at dömme i alle de Sager, der komme for den Domstol og som de ifølge Lov ere pligtige at dömme i. Han skal tilbyde Sagsøgeren og Sagvolderen at rydde de Mænd af Domstolen — „og er jeg beredt til at udnævne en anden Dommer, dersom disse blive ryddede efter Loven." Det er og ret, at de anvende de Thingholdsregler, som Thingmændene blive enige om, naar de blot ikke tage noget bort af Althingsreglerne; men de have Ret til at føie dertil, dersom de ville. Flertallet af Goderne skal bestemme, naar Domstolen skal drage ud til Sagers Paakjendelse. I alle de Sager, som Indenthingsmænd have sammen, kunne de vælge, hvilket de ville, at bringe Sagerne for Althinget eller for Vaarthinget, undtagen hvor Sagen alene dreier sig om Bøder, men de skulle bringes for Vaarthinget; og Bødesager skulle ei henstaa Vaarthinget over, naar Sagen dreier sig alene derom, dersom de opstaa in-

den den Tid, da Stævning skal skee. Det er fastsat om Fattigforsörgelsessager, at med Hensyn til dem kan man vælge hvilket man vil, (blot) at lyse Sag om Forsörgelse af den trængende paa Vaarthinget, eller ogsaa stævne hjemme i Böigden. Alene i det Tilfælde er det ret at lyse Forsörgelsessag imod en Mand paa Vaarthinget, dersom den er selv paa Thinge, som Sagen lyses imod, og skal man under Vidners Tilkaldelse sige det til ham selv, dersom han ikke paahører Lysningen. Men dersom Mænd ville berede Drabs- eller Leiermaals-Sager til Vaarthinget, da er det ret, hvilket man vil, at stævne hjemme i Böigden eller lyse paa Thingskrænten (paa Vaarthinget). Dersom Sager skulle lyses, da skal man tilkalde Kvidmænd en halv Maaned eller længere Tid för Thinget. Det er og fastsat, at alle Kvider og Bevismidler, der høre til Sagsøgerens Bevisførelse, skulle være tilkaldte inden Domstolen drager ud (til Sagers Paakjendelse), ligesom paa Althinget.

58. Om Domstoles Udførsel.

Domstolene skulle drage ud saa betimelig, at alle Sager kunne være faldne i Rette inden Solen er gaaet under; men Mænd skulle kaste Lod om Ordenen for Sagernes Fremsigelse, ligesom paa Althinget, og saaledes skulle Mænd aflægge Eder og forholde sig med al Saggivelse og Forsvar, som paa Althinget. Dersom Mænd tilbageholde sit Kvid- eller Vidne-Udsagn, da gjælder det dem samme Straf, som om de paa Althinget tilbageholdt samme, men stævne skal man dem derfor der paa Thingskrænten for Domstolen.

Dersom Mænd opfordres til Afgivelse af Nabokvid i et Tilfælde, hvor Tylfterkvid skulde anvendes, da skulle de erklære, at det er til Hinder for deres Kvidudsagn, at de ere opfordrede til at afgive Udsagn om det, som det ikke tilkommer dem at vidne om. Dersom en Gode opfordres til at afgive Tylfterkvidudsagn i et Tilfælde, hvor Nabokvid skulde afgive Udsagn, da skal han erklære, at det er til Hinder for hans Kvidudsagn, at det ikke tilkommer ham at afgive Udsagn om Sagen.

Dersom en Udenthingsmand tilbageholder Kvidudsagn eller Vidnebevis, da er Parten berettiget til at stævne ham enten der for Domstolen eller for Althinget. Dersom en Thingmand begiver sig bort derfra udenfor Thingmarken og er borte en Nat eller længere, da gjælder det Fjörbaugsgaard, og er det ret at stævne den Sag paa Thingskrænten og for Domstolen paa Vaarthinget; man skal tilkalde paa Thinge 9 Bonder, Naboer til den sagsøgte. Alt Brud paa Thingsordenen, som Mænd der begaae, straffes der med samme Straf, som naar Mænd begaae saadant paa Althinget, og saaledes skal der sagsøges i enhver Henseende for Brud paa Thingsordenen paa Vaarthinget, som om det var skeet paa Althinget. Dersom saadant Brud skeer mod Thingsordenen paa Vaarthinget, at Forretningerne af den Grund ei kunne føres til Ende, da skal den, der havde Sagerne at forfølge, stævne de skyldige for Brudet paa Thingsordenen og i Stævningen gjöre Paastand paa Fjörbaugsgaard. Dersom Kviden vidner imod dem, da kan han anlægge de Sager paa Althinget og i Fjerdingsretten for den Fjerding, hvor Vaarthinget var, og skal der i dem dömmes paa Althinget efter den Paastand, som i Stævningen var nedlagt; og skulle alle de Bevismidler, som för vare blevne tilkaldte, men paa Vaarthinget ikke bleve førte, være uden Tilkaldelse varslede til Althinget, og ligesaa Vidnesbyrd om Beviser, der tidligere ere førte. Dersom Thinget falder ind i den hellige Uge, da skal dette ikke være til Hinder for de Forretningers Fremme, som der skulle foretages paa Thinget, hverken Eder eller Stævninger, men ei skal der da stævnes til Althinget undtagen for Fordringer, for hvilke Betalingsterminen er fastsat paa selve Vaarthinget. Dersom Indenthingsmænd afgive enten falske Kvidudsagn eller falske Vidnesbyrd, da skal man stævne dem der for Domstolen og (i Stævningen) erklære dem skyldige til Fjörbaugsgaard og afæske den Gode, som den sagsøgte er i Thinglaug hos, Tylfterkvidudsagn. Dersom en Mand udenfor Thinglauget afgiver falsk Kvidudsagn eller falsk Vidnesbyrd, da er man berettiget til hvilket man vil, at stævne ham for Domstolen der eller og-

saa for Althinget, og skal man paa Vaarthinget afæske den Gode Tylfterkvidudsagn, som den sagsøgte er i Thinglaug hos.

Naarsomhelst Indsigelser paa Vaarthinget fremkomme imod de anvendte Bevismidler og der er stævnet til Althinget, da bör Domstolen afsige Dom, som om Beviserne vare ret afgivne. Dersom Indsigelse paa Vaarthinget fremkommer mod saadanne Bevismidler, som antages at have Indflydelse paa Sagens Udfald, da skal Domstolen dömme, som om Beviserne vare ret afgivne. Derpaa skal den, som gjör Indsigelse imod Beviserne, stævne Dommen til at kjendes ugyldig, og bliver Dommen ugyldig, dersom Vidnesbyrdet erkjendes at være falsk — dersom Dommen (ellers) kjendes ugyldig.

Da skal der forholdes med Refereringen af Sagen og i alle andre Maader, som ved en Althingsdomstol. Men Dommerne skulle dömme i Folks Sager, og er det da vel, dersom de blive enige, men blive de ikke enige, da skulle de afsige Moddomme; Moddomme skulle de ikke afsige, naar ikke Mindretallet udgjör i det mindste 6 i Tallet; de skulle forholde sig derved som ved en Domstol paa Althinget. Der kan man stævne Dommerne paa Thinge, efterat Retterne ere hævede, for Moddommene og i Stævningen paastaae dem dömte til Bod og stævne til Fjerdingsretten for den Fjerding, hvori Thinglauget er, og stævne deres Dom til at kjendes ugyldig; ogsaa kan man vælge at stævne dem for Moddomme hjemme i Böigden, hver i sit Hjem. De Sager, hvori Moddomme ere blevne afsagte paa Althinget, skulle afgjöres i Fjerdingsretten for den Fjerding, hvori Thinget er, dersom de kunne bringes til Endelighed. Men blive Moddomme endnu afsagte der, da skulle Sagerne endeligen paadömmes i Femterretten. Alle de Vidner skulle føres for Fjerdingsretten, som Sagsøgeren tilkaldte (paa Vaarthinget) til Vidnesbyrd om, hvorledes begge Partier forholdt dem med Moddommene. Ei skal man, medens Søgsmaalsafdelingen af Thinget varer, stævne Indenthinglaugsmænd i Sager, der ei skulle søges der paa Thinge, og er det ret at stævne Indenthinglaugsmand til Althinget, efterat Søgsmaalsafdelingen er forbi, uagtet Omsætningsafdelingen endnu varer.

Man skal stævne ham saaledes at han selv hører derpaa; ogsaa er det ret at stævne ham ved (hans) Bod (paa Thinget), dersom de træffe ham der og faae ham i Tale; ogsaa er Stævningen gyldig, dersom han hører Begyndelsen, naar Vidnerne tilkaldes, uagtet han løber bort. Det er ogsaa ret at stævne Udenthinglaugsmænd paa Vaarthinget, uagtet Søgsmaalsafdelingen endnu vedvarer, og ligeledes kunne Udenthinglaugsmænd stævne Indenthinglaugsmænd, uagtet Søgsmaalsafdelingen endnu ikke er forbi. Dersom en Udenthinglaugsmand stævnes til Vaarthinget, da skulle Dommerne paadömme den Sag, dersom der ikke nedlægges Forbud mod Sagens Fremme. Men han er berettiget til hvilken af Delene han vil, at lade Forbud fremkomme mod den Sag, som er anlagt mod ham, eller (bagefter) at stævne Dommen til at kjendes ugyldig; han kan vælge hvilket han vil, at stævne een eller flere af Dommerne, og stævne for at de have paadömt en Sag mod en Udenthinglaugsmand, og skal Dommen stævnes til at kjendes uefterrettelig. Da skal han tilkalde sine 5 Nabobønder til Hjælpekvidudsagn, om han var i det og det Thinglaug, hos den og den Gode, eller ikke, da han blev stævnet. Men dersom han faaer det Kvidudsagn, at han var i det Thinglaug, da han blev stævnet, da bliver Dommen uefterrettelig og Sagen tabt. Dersom han saa seent erfarer det, at han ikke kan stævne til rette Stævnetid, da er han berettiget til hvilket han vil, at stævne saa kort Tid för Althinget, som han vil, eller fra Lovbjerget lyse Søgsmaal samme Sommer. Nu kommer han ikke til Thinge, da er det ret at den som vil, tager hans Forsvar, som om han var ret Sagvolder, dersom den anden ikke forinden har faaet Underretning derom. Man er berettiget til at lade nedlægge Forbud mod den Sags Fremme, som er anlagt mod ham. Han skal begive sig til den Gode, som han er i Thinglaug hos; ogsaa er det ret, at en anden Mand modtager Forbudet af Goden. Han skal tilkalde Vidner — „til Vidnesbyrd om, at jeg adspörger dig" — og nævne Goden — „om du har dit Godord, i Kraft af hvilket du kan udnævne Domstole eller afgive Tylfterkvidudsagn, eller om du ikke har det?" Men Goden skal svare ham.

Men hiin skal tilkalde Vidner paa de Svar, som fremkomme og som Goden svarer ham. Men dersom Goden svarer, at han har saadant Godord, da skal hiin tilkalde Vidner — „til Vidnesbyrd om, at han modtager Forbudet af Goden, men Goden overdrager ham et Godeforbud, et fuldt Lovforbud, til at forbyde Dommerne at dömme i den Sag" — og nævne Sagen og den Mand som har stævnet ham — „og til at forbyde Foretagelsen af alle retlige Handlinger, som Forbud kan forhindre." Men dersom en Mand, som Sagen ikke er anlagt imod, modtager Forbudet paa dens Vegne, som Sagen er imod, da skal man (i Formularen) nævne den sagsøgtes Navn, og derefter forholde sig med den Forretning saaledes som för er sagt. Nu vil Goden ikke overdrage Forbud til en Mand af sit District, da skal denne bede ham derom med Vidner, fremsætte Lov-Begjæring, og gjælder det ham da Fjörbaugsgaard, og Beviset i Sagen føres ved de Vidner, der bleve tilkaldte, da Opfordringen blev stillet til Goden. Goden skal tilkalde sine 5 Nabobønder til Forsvarskvidudsagn, om det var ham bekjendt, at den sagsøgte var af det Trediedelsdistrict, eller han vidste det ikke. Nu dersom Kviden vidner, at han vidste det ikke og at han vilde have overdraget Forbudet, dersom han sikkert havde vidst, at den Mand var der i Trediedelsdistrictet, da bliver han fri i Sagen. Den som har modtaget Forbud af Goden, skal begive sig til Thinge og gaae til det Sted, hvor Retten er sat, og han skal nedlægge Forbudet hvor Dommerne paahøre det. Han kan fremføre det, hvilket han vil, för eller efter at Saggivelse er fremsagt mod ham. Han skal tilkalde Vidner, inden han fremfører Forbudet: „til det Vidnesbyrd, at jeg ved Forbud, Gode-Forbud, fuldt Lov-Forbud, forbyder Dommerne at dömme i den Sag" — og angive Sagen, — „som Sagsøgeren har imod den sagsøgte eller (dersom Forbudet nedlægges af denne selv) mig" — og nævne Goden og den Mand, som Sagen er imod, dersom han nedlægger Forbud for en anden Mand. Ogsaa kan han paa samme Maade, om han vil, nedlægge Forbud mod at Kvidmændene afgive Kvidudsagn om ham, og paa samme Maade forbyde al anden

Bevisførsel, undtagen Stævnevidnesbyrd eller de flere (andre) Beviser, der allerede maatte være blevne førte. Dersom Mænd anvende Overmagt imod dem og ikke tilstede dem at gaae til Domstolen, da skulle de tilkalde Vidner og bede, at de kunne gaae frit til Domstolen; men naae de ikke at gaae til Domstolen, da skulle de der nedlægge Forbud, hvor de trængte længst frem, og tale der alle de samme Ord, som ved Domstolen. De Vidner skulle føres, der bleve tilkaldte, da han modtog Forbudet af Goden, men disse Vidner skulle i deres Vidnesbyrd anføre alle de Ord, som de bleve kaldte til Vidne paa, da han modtog Forbudet af Goden. De skulle sværge Eder inden de afgive Vidnesbyrd, ligesom paa Althinget. Dersom Goden fremfører selv sit Forbud, hvad enten han fører det for sig selv eller for en anden Mand af sit Trediedelsdistrict, da skulle der ingen Vidner føres om Modtagelse af Forbud. Han skal tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at jeg ved mit Forbud, Lovforbud, forbyder Dommerne at paadömme den Sag"; der behøves hverken Vidner om Modtagelse af Forbud eller Eder.

59. Om Dommerne.

Dommerne skulle tilkalde Vidner og erklære, at det staaer til Hinder for Afsigelsen af deres Dom, at Godeforbud er fremkommet mod den Sag — og nævne Sagen eller Sagerne, om de ere flere. Dersom Kvidudsagn er æsket i den Sag, skulle Kvidmændene tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at de erklære det at være til Hinder for sit Kvidudsagn" — dersom Forbud blev nedlagt mod Afgivelsen af Udsagnet — „at Godeforbud er fremkommet imod den Sag". Dersom Vidner skulde føres i Sagen, da skulle Vidnerne erklære, at de lade det være til Hinder for Vidnesbyrdet, at Godeforbud er fremkommet mod den Sag. Den Mand, som har nedlagt Forbud, skal tilkalde Vidner paa, hvilke Beviser ere førte eller Retshandlinger ere foretagne fra Sagvolderens Side, og opregne samme og nævne den, som Sagen er imod. Men Sagsøgeren skal tilkalde Vidner „til Vidnes-

byrd om", hvilke Beviser ere førte eller Retshandlinger foretagne til Saggivelsens Fremme; de Vidner skal han føre for Domstolen paa Althinget. Om alle de Sager, mod hvis Fremme Forbud kommer frem paa Vaarthinget (gjælder det at) de skulle gaae til Althinget, til Fjerdingsretten for den Fjerding, hvori Thinget er, og alle de Kvider eller Vidner, der ikke bleve førte paa Vaarthinget, og Vidner, der ere blevne tilkaldte ved Foretagelse af Retshandlinger, skulle uden Tilkaldelse være varslede til Althinget.

Dersom Goden overdrager Forbud til en Mand af en anden Godes District, da er han derfor skyldig til Bod og Fortabelse af sit Godord. Dersom en Mand fremfører andet Forbud end Gode-Forbud, gjælder det Fjörbaugsgaard baade for ham og Overdrageren af Forbudet, og skal Stævning i begge de Sager foretages hjemme i Böigden, og man skal tilkalde paa Thinge 9 Bønder, Naboer til den sagsøgte, til Kvidudsagn, om han modtog Forbud af en Gode eller ikke. Da skal han tilkalde sine 5 nærmeste Naboer til Forsvarskvidudsagn, om han troede at den Mand, som overdrog ham Forbudet, havde Raadighed over et Godord. Men dersom det Kvidudsagn afgives mod Goden, at han ikke paa den Tid, han overdrog Forbudet, havde Raadighed over et Godord, da bliver han strafskyldig. Dersom en Gode sagsøges for at have overdraget Forbud til en Mand af en anden Godes District, da skal han tilkalde sine 5 Nabobønder til Forsvarskvidudsagn, om den paagjældende paa den Tid, da han blev stævnet, var der i Thinglauget eller ikke. Men dersom Kviden udsiger, at han paa den Tid var der i Thinglauget, da frifindes Goden. Naar en Mand under Vidners Tilkaldelse bliver spurgt, i hvilket Thinglaug eller Godedistrict han var, og han svarer, at han var i det Thinglaug, hvori han blev stævnet, og han nedlægger Forbud mod den Sags Fremme, da bör det Forbud ei at gjælde, naar de Vidner føres for Retten, der bleve tilkaldte, da den sagsøgte blev spurgt om sit Thinglaugsdistrict. Dersom man spörger en Mand under Tilkaldelse af Vidner, i hvad Thinglaug han er, og han træffer ham

alene ude paa Gaardens Udmark, da er han berettiget til at svare, at de skulle gaae til Huus og at han der vil svare ham, hvor han har Vidner tilstede — dersom han ikke vil lade sig nöie med de Vidner, som de andre have. Svarer man intet, naar man under Tilkaldelse af Vidner bliver spurgt om, i hvad Thinglaug han er, da gjælder det ham Bod, og skal Sagsøgeren stævne ham til det Thing, hvortil han selv hører, og bör der ei komme Lov-Forbud mod den Sags Fremme. Dersom der ere flere, som i Forening eie det Godord, hvortil den paagjældende hører, da er det ret at han svarer saaledes: „hos den og den af dem, som have Raadighed over det Godord, er jeg", og nævne dem. Dersom man stævner en anden til et Thing, hvortil ingen af dem hører, da bliver han derfor bodskyldig og hans Sag uefterrettelig.

En Bonde er berettiget til at sende en anden Mand til at møde paa Thinge for sig, en Mand, som er af samme Thinglaug, men denne skal den første Aften, han kommer til Thinge, begive sig hen for at tale med Goden og sige ham at Bonden har sendt ham did, at møde paa Thinge for sig, og kan han da gyldigen udnævnes til Dommer og afgive Tylfterkvidudsagn tilligemed Goden. Men Goden er berettiget til, hvilket han vil, at sagsøge Bonden for Hjemmesidden, eller afkræve ham en halv Øre i Thingreiselönsafgift, dersom Bonden ingen Mand sender til at møde paa Thinge for sig. Dersom Bonden gaaer ud af Godens Thinglaug paa Grund af at han var bleven sagsøgt for Hjemmesidden, da gjælder det ham 3 Marks Bod, og Goden er søgsmaalsberettiget i den Sag. Dersom Thingmænd ere en Nat borte fra Vaarthinget, eller saaledes at det er til Hinder for Retshandlingernes Fremme, da gjælder det dem Fjörbaugsgaard, og man skal tilkalde 9 Naboer paa Thinge, hvilke man vil, enten den sagsøgtes Naboer, eller dem som boe nærmest Thingstedet, men hvo som vil kan søge den Sag.

Dersom en Mand opfordres til at afgive Vidnesbyrd paa 2 Vaarthinge, da skal han gaae til det Thing, hvortil han selv hører, men han skal affatte det Vidneudsagn (og

overdrage dets Afsigelse til en anden), der skal til det andet Thing. Dersom han opfordres til at afgive Nabokvidudsagn paa et Thing og Vidnesbyrd paa et andet, da skal han affatte Vidnesbyrdet og gaae til det Thing, hvor han er opfordret til Kvidudsagn. Dersom han opfordres til at afgive Nabokvidudsagn paa 2 Thing, da skal han begive sig til det Thing, hvor det Udsagn, hvortil han først er bleven opfordret, skal afgives.

Goden er berettiget til, om han vil, at gaae til Thingskrænten paa Vaarthinget og tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at han beder alle Thingmænd, som ere der i hans Godedistrict, at gjöre ham Følgeskab til Althinget;" og de skulle da kaste Lod eller ogsaa forene sig derom paa anden Maade, men hver 9de af hans Thingmænd og Thingpligtige skal gjöre Reisen med.

Vaarthinget skal erklæres hævet om Middagen paa den Dag, da Mænd have været 4 Nætter paa Thinge, men ikke för, med mindre alle Thingmændene blive enige derom og derhos alle de Sager, som vare beredte til Anlæggelse paa Thinget, ere blevne forligte eller paadömte. Alle Vaarthing skulle vedblive at bestaae paa de Steder, hvor de nu ere satte. Men dersom Mænd ville forandre Vaarthingspladsen, da skulle Goderne i Thinglauget ved Haandslag komme overens derom og forkynde det for sine Godordsmænd paa Efteraarsthinget. De ere ogsaa berettigede til, om de ville, at ophæve et Vaarthing paa den Maade, at de holde 2 Thing, der för holdtes paa særskilte Steder, paa eet Thingsted, dersom alle de Goder, der findes i de Thinglauge, blive enige derom; men Goderne skulle begjære Tilladelse dertil i Lovretten og forkynde Tilladelsen fra Lovbjerget, og skulle de give Thinget Navn og bestemme Thingstedsgrændserne. Dersom Mænd blive erklærede forviste eller fredløse paa Vaarthinget, skal man paa den Dag, da Søgsmaalsafdelingen af Thinget er ude, opfordre den Gode, i hvis Thinglaug den domfældte er, til Afholdelse af Namsret 14 Nætter senere paa den skyldiges Bopæl og forholde sig saaledes ved den Namsret, som om han efter Althingsdom var bleven skyldig.

Dersom Mænd blive erklærede forviste eller fredløse paa Vaarthinget, og der bliver ydet dem Underhold i Mellemtiden, fra den Tid da Namsret blev holdt over dem og indtil deres Straf bliver forkyndt paa Lovbjerget, da gjælder det Fjörbaugsgaard; men i den Sag skal Stævning skee hjemme i Böigden, og man skal opfordre den Gode, i hvis Thinglaug den sagsøgte er, til at afgive Tylfterkvidudsagn. Men for Underhold af Mænd der domfældes paa Vaarthinget, (men hvis Straf endnu ei fra Lovbjerget er forkyndt), blive kun de strafskyldige, som faae Kundskab derom.

For alle falske Beviser, der blive afgivne paa Vaarthinget eller ved Domstole hjemme i Böigden[1], være sig Bevidnelse paa sin Ære eller Kvidudsagn eller Vidnesbyrd, — er Straffen Fjörbaugsgaard; Stævning skal foretages hjemme i Böigden, og man skal opfordre den Gode, i hvis Thinglaug den sagsøgte er, til Afgivelse af Tylfterkvidudsagn.

60.

Dersom en Mand bliver forvist eller fredløs ifølge Forlig. Men da bliver han forvist eller fredløs ifølge Forlig, dersom han ved Haandslag slutter Overenskomst, om at overtage Straffen, eller han giver Haandslag paa, at den anden skal, om han vil, bestemme hans Straf. Det er fastsat, at ikke kan een Mand bestemme Nogens Straf, med mindre Straffen angives samtidig med at han ved Haandslag overdrager til hiin at bestemme Straffen, og de da strax slutte Overenskomst derom. Dersom den skyldige har givet Haandslag paa, at den anden kan bestemme hans Straf, dersom han vil, da kan Voldgiftsmanden ikke bestemme hans Straf paa anden Maade, end ved at udnævne 11 Mænd, men selv skal han være den 12te Mand. Men dersom hans Straf var bleven betegnet, da Bestemmelsen af samme ved

1) *Herved sigtes udentvivl til de forskjellige Specialretter i nogle Sager, f. Ex.* engidómr.

Haandslag blev voldgivet, da kunne Voldgiftsmændene ikke bestemme nogen anden Straf for ham, end der under Vidners Tilkaldelse var angivet. Men förend Voldgiftskjendelsen forkyndes, skulle i Voldgiftsmændenes Paahør de Vidner føres, der bleve tilkaldte, da den skyldige ved Haandslag voldgav Bestemmelsen af Straffen. Dersom en anden end han selv (paa hans Vegne) ved Haandslag voldgav Bestemmelsen af Straffen, da skal, förend Voldgiftskjendelsen forkyndes, de Vidner føres, der bleve tilkaldte, da den skyldige havde overdraget til ham ved Haandslag at voldgive Bestemmelse af Straffen. Vidnerne skulle forud aflægge Ed, og saaledes skulle de aflægge Ed og afgive Vidnesbyrd, at Voldgiftsmændene høre det. Dersom en Mand overdrager til en anden at fastsætte hans Straf, eftersom han vil bestemme den. Usque in finem. da bör det være gyldigt. Dersom man ved Haandslag overdrager til en anden Bestemmelsen af hans Straf og angiver Straffen bestemt, da er det ikke nødvendigt at afsige Dom. Straffen kan da forkyndes paa Lovbjerget. Ei kan en Mands Straf bestemmes ved Voldgift, med mindre Straffegraden er bleven bestemt, da han ved Haandslag overdrog til den paagjældende Ret til at bestemme Straffen; og han kan ikke ved Voldgift bestemme Straffen, uden han gjör det selv tolvte. Men Vidnesbyrdet om Overdragelsen af Voldgiften skal føres inden nogen anden Mand ved Haandslag slutter Forlig om hans Straf. Vidnerne skulle aflægge Ed og afgive Vidnesbyrd saaledes, at Voldgiftsmændene høre det. Disse ere Lov-Straffe i vort Land: dersom man bliver gjort til Skovmand, der ei maa føres ud af Landet, eller til Fjörbaugsmand, men den tredie bestaaer i, at Fjörbaugsstraffen skjærpes saaledes, at den straffede ikke faaer Ret til at føres tilbage til Landet.

Dersom der ere to søgsmaalsberettigede i samme Sag og den ene vil anlægge Sagen paa Vaarthinget, den anden paa Althinget, da skal den raade, som vil anlægge den for Althinget. Men dersom den anden allerede har beredet Sagen til Anlæggelse paa Vaarthinget, da er den anden be-

rettiget til, hvilken af Delene han vil, at anlægge Sagen paa Althinget og lade nedlægge Forbud mod Sagens Fremme (paa Vaarthinget), eller ogsaa (bagefter) stævne Vaarthings Dommen til at kjendes uefterrettelig.

Dersom 2 Fjörbaugssager haves imod een Mand og for samme Domstol, da skal han dömmes til Skovmand, dersom der er samme Sagsøger i begge Sager. Dersom disse 2 Sager haves imod een Mand, nemlig Fjörbaugssag og Skovgangssag for een Ret, da skal Dommen bestemmes i Henhold til Skovgangssagen, og skal Sagsøgeren i samme holde Namsret. Men om 2 Skovgangssager haves imod een Mand og der ere 2 (forskjellige) Sagsøgere i de Sager, da skulle de indbyrdes kaste Lod om, hvem af dem skal afholde Namsretten, men hver af dem skal medbringe sine Bevismidler til Namsretten og lade före Vidnesbyrd om, hvorledes hans Straf ved Dommen blev bestemt. Men de ere begge lige berettigede til det ved Namsretten forbrudte Gods og til at anlægge Sag i Anledning af Underhold, der ydes ham. Men dersom 2 Mænd have Sager imod samme Mand, da skulle de indbyrdes kaste Lod om, hvem af dem skal afholde Namsretten. Nu hvilke end de Retskrænkelser ere, for hvilke han af begge kunde paastaaes domfældt, da skulle de fordele det saaledes imellem sig, som om de begge havde gjort ham til Skovmand. Men dersom Retskrænkelserne mod den ene ere mindre end imod den anden, da er det som om den sidste alene havde faaet ham domfældt; men dele skulle de det forbrudte Gods i alle andre Henseender som ellers. Hvad enten der fattes meget eller lidet i at hans Straf kunde bestemmes til Skovgang med Forbud mod at före ham ud af Landet, og dersom der opstaaer en Skovgangssag imod ham, da skal han sagsöges som skyldfri Mand og søges til fuld (Skovgangs) Straf. Dersom en Mand

bliver Fjörbaugsmand, da skulle Mænd ikke forbyde ham Udenlandsreise; og ei bör hans Straf at skjærpes, med mindre han gjör sig skyldig i saadan Forseelse, hvorfor han bliver Skovmand. Naar en Mands Straf bliver bestemt ved Forlig eller paa Vaarthinget, og der (iforveien) henstaae uafgjorte Sager imod ham, enten Fjörbaugssag eller Skovgangssag, da skal den Mand, som har at søge de Sager, stævne den, som har faaet Straf erklæret over den skyldige. og i Stævningen paastaae ham dömt til Fjörbaugsgaard, fordi han svigagtig har faaet Straf erklæret over den skyldige og fordi han derved har villet forspilde hans Sag, og at han ei vilde have sagsøgt ham, dersom ikke hin Sag henstod uafgjort imod ham; og skal han tilkalde 9 Bönder, Naboer af den sagsøgte til Udsagn om det har været hans Hensigt at anlægge den Sag imod ham for (virkelig) at gjöre den skyldige forvist eller lös, og om han derved har villet forspilde den Sag, som Sagsögeren har imod den skyldige. Dersom Kviden giver det Udsagn, at han derved vilde forspilde hans Sag, da gjælder det Fjörbaugsgaard for den, som har faaet Straffen erklæret over ham og det hedder Svigstraf, og bör Dommen (hvorved den er fastsat) da kjendes ugyldig.

61. Bestemmelse om Efteraarsmöder.

Vi skulle holde Leidsammenkomster (Höstmöder), og skulle de Goder, som ere i Thinglaug sammen, afholde Höstmöde sammen; det skal holdes paa deres Vaarthingsted, med mindre de faae (Lovrettens) Tilladelse til at indrette det anderledes. Höstmödet skal ikke holdes sildigere end den Söndag, da der, Löverdagen för, ere 8 Uger tilbage af Sommeren; tidligere skal Höstmöde ei holdes end 14 Nætter efter Althingets Slutning. Men intet Höstmöde skal være kortere end en Dag, fra Morgen til Aften, og ikke længere end to Nætter. Höstmödet skal indvies ganske som et Thing, og for Fornærmelser udövede paa indviet Höstmöde forhöies den personlige Bod som paa Thinge.

Der paa Höstmödet skulle forkyndes alle nye Love, og Beregning af Aarstiderne (for det nys begyndte Aar) og Bestemmelser om Tamperdages Helligholdelse og om Begyndelsen af Langefasten, samt om Aaret er et Skudaar, og om Tillægsdage blive at föie til Sommeren, samt om man skal möde tidligere paa Althinget end naar 10 Uger ere forlöbne af Sommeren. Men dette skal foredrages af den Gode, som det tilkommer at fredlyse Thinget, med mindre han og de andre Goder have fordelt det paa anden Maade imellem sig.

Alle (rette) Thingmænd ere berettigede til, om de ville, at bygge sig Boder paa deres Thingsted; de ere berettigede til at have deres Heste der, medens de ere paa Höstmöde eller Vaarthing eller medens de opföre deres Boder der. Dersom Mænd, som ere komne til et andet Thinglaug, eie Boder paa Thingstedet, da ere de ikke berettigede til oftere at opföre (nye) Boder der, men de kunne istandsætte deres Boder hvis de ville; opföre de Boder der, da falde Boderne til Grundeieren, hvad enten denne er en af Thinglaugets Thingmænd eller ikke, men hin straffes for Opförelsen af Boden. Naar Folks Boder enten paa Althinget eller Vaarthinget styrte ned og falde til Jorden og ligge saaledes nede i 3 Sommere, da er, hvo som vil, berettiget til der at gjöre sig Bod.

62. Namsret.

Det er fastsat, at over hver Mand, som er bleven dömt til Fjörbaugsmand eller Skovmand, skal Namsret holdes. Begjæring om Namsret skal ved Thingets Slutning fremsættes for den Gode, i hvis Thinglaug den skyldige er; og skal Namsretten afholdes 14 Dage efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag, paa den skyldiges Bopæl, i Pileskuds Afstand fra samme, paa et Sted, hvor der hverken er Ager eller Eng. Men veed Sagsögeren ikke den domfældtes Bopæl, da skal han holde Namsretten paa den Godes Bopæl,

hos hvem Sagsögeren er i Thinglaug. Dersom han ikke veed hvor han er i Thinglaug, skal der forholdes paa samme Maade, som naar han ikke veed hans Hjemstavn. Det er fastsat, at han skal til Vidnesbyrds Afgivelse tre Nætter eller længere Tid för Namsretten tilkalde de Vidner, der vare tilstede ved Afsigelsen af Dommen, dersom den skyldiges Straf blev bestemt ved Dom, men ellers de Vidner, der bleve tilkaldte, da han ved Forlig var bleven erklæret for Fjörbaugsmand eller Skovmand, og skal man (i Tilfælde af at den skyldige ikke personlig har sluttet Forliget) lade före de Vidner, der ved Forliget bleve tilkaldte ved Afgivelsen af Vidnesbyrdet om, at den skyldige har givet en anden Fuldmagt til at afslutte Forliget om Straffen. De som have Gjæld at fordre af den skyldige, skulle have ved Haanden Vidner om, at de have afkrævet ham Gjælden, men de som ei have Vidner, skulle have Nabobönder; de skulle tilkaldes idetmindste 4 Nætter för. Den som har forfulgt den skyldige til Straf, har 3 Nætter eller længere Tid för at tilkalde Nabobönder, for at give Kvidudsagn om, hvilke Gjenstande der blive at confiskere. Disse Nabobönder ere ligeledes pligtige til afgive Udsagn om alle de Fordringer, som de, der have Gjæld at fordre af den domfældte, fremkomme med uden at have Vidner til at bevise samme.

Dersom trængende komme til Namsretten, skal der fordres Udsagn af Tylfterkviden, om de ere berettigede til at forsörges af den domfældte eller ikke. Dem skal man erklære for berettigede til Forsörgelse af ham, som han er nærmest eventuel Arving til, og desuden dem, som Nabobönder ved Kvidudsagn bevise, at han har modtaget Penge med, (ifölge Forsörgelses- eller Arvesalgscontract), og det saaledes, at Vilkaarene paa begge Sider have været billige. Men ere flere lige nær beslægtede med den trængende, da skulle de omtalte Nabobönder dele Forsörgelsespligten mellem dem; for den Deel, som Forsörgelsespligten vilde tilkomme den domfældte, skal den trængende dömmes til at gaae paa Omgang. Naar man er bleven domfældt paa Grund af Paterniteten til et Barn, er det ikke nödvendigt at bringe dette til Namsretten (for at træffe Bestemmelse om dets

Forsörgelse). Men dersom (ellers) de Mænd, som dertil ere pligtige, ikke före den domfældtes trængende Slægtninge til Namsretten, da paadrage de sig selv Forsörgelsespligten, dog uden at deres Arvinger (efter deres Död) ere pligtige at fortsætte Forsörgelsen.

Dersom en Mand underslaaer Gods, der ved Namsret skulde confiskeres, gjælder det Fjörbaugsgaard; og skal Stævning i den Sag skee hjemme i Böigden, og paa Thinge skulle tilkaldes 9 Bönder, Naboer til den sagsögte, til Udsagn om han har forstukket det paastevnte Gods eller ikke.

Der skal enhver tildömmes, hvad Gjæld han har at fordre, dersom den domfældtes Gods strækker dertil. Personlig Bod skal tildömmes (den fornærmede) af Godset, dersom den Sag, der er Anledning til Domfældelsen er af dem, hvori saadan Bod falder, men Erstatning for Tyvekosterne, dersom det er en Tyvssag. Strækker Godset til mere, da skal der tilkjendes den Gode, som udnævnte Namsretten, en Ko eller 4aarig Oxe. Strækker Godset ikke til, skulle alle Fordringer lide lige Afkortning. Dersom den Domfældte er gift, skal der afgives Dom angaaende Konens Eiendele ligesom ved Gjældsret efter död Mand. For Namsretten skulle alle Gjældssager anlægges ligesaavel som ved Gjældsret efter död Mand; og paa samme Maade som ved Gjældsret skal der forholdes med Vurdering af Jordegodset (til Efterretning ved Udlægget) og med Tilkjendelsen af Pant til Panthaverne og med alle (andre) Gjældsfordringer, som Folk har haft mod den domfældte, inden han blev dömt; ei skal Konens Medgift beskjæres og ei heller Brudekjöbesummen, dersom han, da Ægteskabet blev indgaaet, eiede skyldfrit saa meget, som Brudekjöbesummen belöber sig til. Men eiede han ikke saa meget, da skal Brudekjöbesummen lide Afkortning, som enhver anden Fordring. Dersom Ægtefolkene have stiftet Laan ifölge fælles Overeenskomst, da skal hver af Ægtefællerne betale saa stor en Deel af slig Gjæld, som svarer til den Nytte, hver af dem har haft deraf. Dersom noget Gods befindes der, hvori Pant er givet Creditorerne, da skal den af Panthaverne nyde godt af sin Panteret, som har iagttaget de lovbestemte Former. Men dersom 2 Creditorer

have betinget sig Pant i samme Ting, da tilkommer Tingen den af dem, hvis Panteret er först stiftet, med mindre denne ikke har iagttaget de lovbestemte Former; har den, hvis Panteret er yngre, iagttaget de lovbestemte Former, da tilkommer den pantsatte Ting ham, ikke hin, der ikke havde iagttaget Formerne. Men de lovbestemte Former ere iagttagne, naar den pantsatte Ting bliver forevist for Vidner; dog er det ogsaa gyldigt, (uagtet Forevisning ei finder Sted), naar den pantsatte Gjenstand er Vidnerne ligesaa bekjendt, som om de havde seet den; men Pantecontracten skal forkyndes for 5 Bönder, Naboer til Pantsætteren. Dersom ved Namsretten andre Gjældskrav maa lide Afkortning (fordi Formuen ikke strækker til), tilkommer der Panthaveren ikke mere, end hans Fordring oprindelig belöb sig til, dersom Pantet er af större Værdi end Fordringen.

Alle de Mænd, som have retlige Forretninger der, skulle aflægge Ed, ligesom ved Domstolene paa Althinget eller Vaarthinget. Namsretten skal kjende den Mand, som har forfulgt den domfældte til Straf, pligtig til at bevare det konfiskerede Gods indtil næste Althing; men Halvdelen af Godset skal tildömmes Sagsögeren, Halvdelen Indbyggerne af Fjerdingen. Dommerne skulle dömme de trængende Slægtninge af den domfældte, som komme til Namsretten, til at gaae paa Omgang i det Thinglaug, hvor Namsretten er afholdt. Ere der tvende Thinglauge, som have fælles Thingsted, skulle de trængende gaae paa Omgang i begge Thinglaug. Dersom Godset strækker til mere end at betale Gjælden, da skal Halvdelen af det Overskydende tilkjendes Thingmændene i det Thinglaug, hvor Namsretten afholdes og hvor de trængende, om der ere nogen, skulle gaae paa Omgang, Halvdelen Sagsögeren. Sagsögeren skal kjendes pligtig til at bevare det Gods, som Thingmændene eie, men han skal til Höstmödet i det Thinglaug, hvortil han selv henhörer, medbringe hvad han til den Tid har indkrævet, og dele der med dem, forudsat, at han hörer til det Thinglaug, der har Deel i det konfiskerede Gods; hvad han da ikke har indkrævet, enten ved Betaling eller ved at erholde Haandslagslöfte om Betalingen, skal han paa Vaarthinget dele med Thingmæn-

dene. Men er Sagsögeren af et andet Thinglaug, skal han skifte paa næste Althing. Alt hvad der kan, skal skiftes ved Namsretten, og (hvad der tilfalder Thingmændene) afgives til den Gode, der har udnævnt Namsretten. Det Gods, der tilfalder Thingmændene, skal anvendes til Forsörgelse for den domfældtes trængende Slægtninge, om der er nogen, saavidt tilstrækker. Men strækker det til mere, da skal det anvendes til de övrige trængendes Behov, som skulle gaae paa Omgang der i Thinglauget.

Afholder Sagsögeren ikke Namsret, som det er fastsat i Loven, da gjælder det ham Fjörbaugsgaardsstraf; og sögsmaalsberettiget i den Sag er den Mand, der staaer nærmest til Forsörgelsen af de trængende, hvilke ved Namsretten burde været dömte til at gaae paa Omgang. Men havde den domfældte ingen trængende at forsörge, saa er den, som har Gjæld tilgode hos den domfældte, sögsmaalsberettiget. Men stod han ikke i Gjæld til nogen, da er hvo som vil sögsmaalsberettiget; Stævning i den Sag skal foretages hjemme i Böigden, og ni Bönder, Naboer til den sagsögte, skulle til Kvidudsagn tilkaldes paa Thinge.

Man skal indfinde sig ved Namsretten saa tidlig, at den kan blive udnævnt inden Middag; dette gjælder ogsaa om Kvidmænd eller Vidner og om alle de Mænd, som der have Gjæld at kræve, og ligeledes skulle alle de, der have trængende at bringe derhen, indfinde sig med disse (inden fornævnte Tid). Dersom man ikke saa betids faaer Kundskab om Namsrettens Afholdelse, at man kan komme til samme med de trængende, da skal han næste Sommer fra Lovbjerget lyse Sögsmaal til Forsörgelse af den trængende mod Thingmændene i det Thinglaug, hvor den Gode er, som lod udnævne Namsretten, og kræve Tylfterkvidudsagn om den trængende var berettiget til at erholde Forsörgelse af den domfældte eller ikke, og 5 af sine Nabobönder skal han tilkalde, til Udsagn om det var ham muligt at komme til Namsretten eller ikke. Men den trængende skal gaae paa Omgang.

63. Om Vold paa andres Eiendele.

Naar en er dömt som Fjörbaugsmand formedelst Vold

paa andres Eiendele, da skal der ved Namsretten til Sagsögeren udredes Skadeserstatning, saa stor som 5 Nabobönder ved deres Ed med Bog i Haanden taxere den. Betales der ikke ved Namsretten Skadeserstatning, som foreskrevet er, da er han, naar Namsretten er hævet, ifalden samme Straf, som om han ved Domstolene paa Althinget var dömt til Skovmand, der ikke maa underholdes af nogen og ikke maa föres ud af Landet.

64. Om Goderne.

Dersom en Gode ikke kommer til Vaarthinget i Begyndelsen af samme, da kan han derfor dömmes til Bod og til Fortabelse af sit Godord. Sögsmaalsretten mod ham tilkommer dem, som havde beredt Sager til Anlæggelse paa Thinget. Ville de ikke anlægge Sagen, da ere de 2 andre Goder i Thinglauget sögsmaalsberettigede, hvem af dem der helst vil og som er paa Thinge, dersom de ikke begge ere der. Ville de ikke, da ere först Thingmændene af samme Thinglaug sögsmaalsberettigede, dernæst enhver som vil.

Dersom Anledningen til en Sag opstaaer kort för Vaarthinget og Sagen er af dem, hvori Vidner eller Kvidmænd skulle tilkaldes hjemme i Böigden, saa kan Sagen ikkun anlægges paa Vaarthinget, saafremt (det ikke er sildigere end saa at) Kvidmænd i det seneste en Uge forinden Thinget ere blevne tilkaldte og Stævning til samme Tid foretaget.

Dersom man paa Vaarthinget sagsöger en Mand af et andet Thinglaug for falsk Kvidudsagn, skal man opfordre den Gode, man selv er i Thinglaug hos, til Afgivelse af Tylfterkvidudsagn.

Dersom nogen gjör sig skyldig i den Ugjerning at ödelægge Folks Eiendele, saaledes at Skaden svarer til en Koes Værdi eller mere, gjælder det Skovmandsstraf; der skulle paa Thinge tilkaldes til Kvidudsagn 9 Bönder, der boe nærmest det Sted, hvor Ugjerningen er begaaet. Men det er Ugjerning, naar man unödigen og af ond Villie vil ödelægge Folks Eiendele. Slig Sag om Ugjerning skal lyses fra Lovbjerget og anlægges samme Sommer.

65. Om 3 Marks Böder.

Naar 3 Marks Bod er idömt, uden at Straffe af anden Art dermed ere forbundne, skal det ved Dommen bestemmes, at samme skal betales paa det Sted paa Thingmarken, hvorom Thingmændene ere komne overeens, 14 Nætter efter at Sögsmaalsafdelingen af Thinget er sluttet. Af alle 3 Marks Böder og confiskeret Gods efter Fjörbaugsmænd og Skovmænd, forsaavidt samme falde ifölge Vaarthingsdom, tilkommer Halvdelen Thingmændene, Halvdelen Sagsøgeren.

66.

Dersom man hjemme i Böigden overdrager til en anden ved Forlig at bestemme sin (Fredlösheds eller Forvisnings) Straf, eller man (iøvrigt) ved Forlig bliver Skovmand eller Fjörbaugsmand, da skal der paa næste Althing, efterat Straffen blev bestemt, begjæres Namsret. Sagsögeren skal, dersom han ikke veed det iforveien, fra Lovbjerget spörge om hans Hjemstavn og Thingstavn. Dersom ingen vedgaaer at have ham paa sit Hjem, men en Gode vedgaaer at have ham for Thingmand, skal Namsretten holdes paa den Godes Bopæl, og han skal opfordres til at danne Domstolen. Vedgaaes ingen af Delene, skal han afholde Namsretten paa den Godes Bopæl, i hvis Thinglaug han selv er, og opfordre denne til at udnævne Domstolen.

67. Dersom Godset ikke strækker til.

Dersom ikke de Præstationer, der ved Namsret skulde betales, blive erlagte, da bliver han Skovmand, som ikke maa underholdes og ikke föres ud af Landet. Betales der ved Namsretten Fjörbaug og Underholdspant, da skal forövrigt Godset confiskeres ligesom det var Skovmandsgods. Dersom Godset strækker til, skal der ogsaa tilkjendes den Gode, som har udnævnt Domstolen, en Ko eller fireaarig Oxe og skal der da forholdes med Fjörbaug — og den udgiör en Mark — ligesom andet confiskeret Gods; ellers erhverver Goden denne ene Mark. Denne Mark kan betales

ved Namsretten; men man kan ogsaa ved Haandslag forpligte sig til at betale den 14 Nætter senere paa Godens Bopæl, og bliver det da lovlig Betalingstermin paa det Sted; man kan, om man vil, betale det i Gjenstande, hvorpaa Taxt ikke er sat, og skal da hver af Parterne tage en Mand til at taxere Gjenstandene.

Naar Namsret afholdes over en Fjörbaugsmand, da skal der forkyndes, hvilke Opholdssteder han skal have. Han skal have 3 Opholdssteder; imellem dem skal Afstanden ikke være længere end at man paa en Dag kan reise fra det ene til det andet; han skal være fredhellig paa disse Opholdssteder og i Pileskuds Afstand derfra til alle Sider. Han er og fredhellig paa Veien mellem Opholdsstederne og i Pileskudsafstand fra Veien, dersom han ikke oftere end en Gang om Maaneden reiser imellem dem. Dersom nogen kommer ham i Möde paa Veien, skal han gaae ud af Veien saa langt, at de ikke med Spydsodden kan naae hen til ham. Han bliver ikke fredhellig, dersom hans Opholdssteder ikke ere blevne bestemte ved Namsretten, og ei bliver han fredhellig, dersom ikke de Præstationer blive betalte, som der skulle udredes.

68.

En Tjenestekarl, (som bliver opfordret til at afgive Vidnesbyrd paa Althinget) kan fordre til Reisen Hest og Mad og al den Udredning, som han behöver paa Thinget. Det samme kunne ogsaa alle de Bönder fordre, som ikke have saa stor Formue, at de ere pligtige at betale Thingreiselönsafgiften. Det kunne de og forlange, at Hesten kommer til deres Hjem. En saadan Hest, som er fuldkommen dygtig til Thingreise, skal bringes til dens Bopæl, som er opfordret til at afgive Vidnesbyrdet. Befordring er man berettiget til at fordre, naar man er nævnet som Vidne til en Handling uden dengang at vide at man vilde komme til at reise til Thinge for at afgive Vidnesbyrd derom, eller det er en Sag, hvori man ikke kunde undslaae sig for at være Vidne. Befordring skal kræves saasnart skee kan, i dens Paahör, som samme forlanges af eller paa hans Bopæl.

Man kan forlange Befordring af hvilken af to man vil, enten af den som opfordrer Vidnet til Thingreise, eller (dersom denne ikke er Parten i Sagen) af den der har givet ham Fuldmagt til at stille saadan Opfordring.

I Fattigforsörgelsessager skal Tylfterkvidudsagn ikke anvendes, undtagen naar den nærmeste eventuelle Arving til den trængende, hvem Sagen angaaer, er udenlands. Dersom en Mand, der er her i Landet, sagsöges til at overtage Forsörgelsen af en trængende, da skulle der tilkaldes 5 Bönder, Naboer til den sagsögte, til Udsagn om han er nærmest til at arve den trængende eller ikke, eller om Forsörgelsespligten er gaaet over paa ham ved Arv.

69. At begiære Namsret.

Efterat Domstolene ere hævede skal man fra Lovbjerget opfordre Goden til Afholdelsen af Namsret, og dersom han ikke er tilstede der. skal man (bagefter) sige ham det; eller man kan opfordre ham dertil paa et Sted, hvor han kan höre paa det, og skal man da derefter forkynde fra Lovbjerget at han har opfordret Goden til at udnævne Namsretten; han skal og sige hvor Namsretten skal holdes. Den der vil begjære Namsret skal tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om at jeg opfordrer og beder dig N. N. at afholde Namsret over N. N. om 14 Nætter“ — og bede ham indfinde sig saa betids, at Domstolen kan være udnævnt för Middag. Tolv Mænd skulle udnævnes til Sæde i den Domstol, og den skal ryddes som Tylfterkvid. Den, der har begjært Namsret, skal tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om at jeg sværger Ed med Bog i Haand, Lov-Ed, og siger det Gud, at jeg vil saaledes fremföre alle Sager her ved Namsretten imod N. N, som jeg veed det rettest og sandest og mest stemmende med Loven.“ For Retten skulle föres de Vidner der bleve tilkaldte ved Afsigelsen af Dommen eller Afslutningen af Forliget, da hans Straf blev bestemt, og skulle de tillige vidne om, hvorfor han blev erklæret fredlös eller forvist og hvor han blev erklæret det. Derefter skal man indbyrdes kaste Lod om, i hvilken Orden Sagerne skulle fremföres.

70. Om Skovmænd.

Dersom man bringer her til Landet en Mand, som samme Sommer var bleven erklæret for Skovmand, gjælder det Skovmandsstraf; vidste de ikke, at han var erklæret fredlös, da slippe de for Straf, med mindre de beholde ham 3 Nætter efter at de have erfaret det, da straffes de med Skovgang. Dersom man förer over her til Landet en Mand, som Sommeren iforveien var bleven erklæret for Skovmand, da skulle de enten dræbe ham eller bringe ham til den, som har forfulgt ham til Straf, inden en halv Maaned efter at de have erfaret at han er fredlös. Ville de ingen af Delene, da straffes de med Skovgang.

71. Om Haandslag.

Dersom man ved Haandslag overdrager til en anden paa sine Vegne at slutte et saadant Forlig, som man finder for godt, og de ikke træffe nogen nærmere Bestemmelse derom, da er Fuldmægtigen ikke berettiget til at slutte noget Forlig, hvorved den, der har givet Fuldmagten, erklæres for forvist eller fredlös, og ei kan han indgaae paa at bestemte Gjenstande der tilhöre ham skulle afstaaes, dersom det ikke i deres Haandslagsovereenskomst var (særlig) betegnet. Forlig om Pengebetaling kan han slutte, som han vil, og bestemme hvor meget han skal udrede i lovgyldige Betalingsmidler, eller hvorledes samme skulde beregnes, eller hvor meget deraf skal bestaae i Gienstande, hvorpaa Taxt ei pleier at sættes, eller hvor meget der skal bestaae i Kreaturer. Dersom man paa anden Maade, end nu er sagt, ifölge Fuldmagt slutter Forliget, hvad enten man gaaer ind paa, at hin bliver forvist eller fredlös, eller at han skal afstaae sin Jord eller sit Godord. eller man særlig betegner visse af hans Eiendele, da skal det ganske være uden Kraft. Ved et Forlig bör alt være i Kraft hvad der i Vidners Nærværelse er givet Fuldmægtigen Bemyndigelse til at gaae ind paa; dersom hin vil, kan det altsammen gjælde.

72. Om Stævninger.

Dersom en Mand stævnes för Fardag i sit lovlige Hjem, da skulle Kvidmænd tilkaldes fra Nabolaget af dette Hjem, selv om Tilkaldelsen skeer i Althingstiden, og de Mænd skulle tilkaldes, som da boe nærmest det Sted, fra hvis Omegn Tilkaldelsen skeer. Dersom en Bonde, der först om Mandagen kommer til Vaarthinget, afgiver Kvidudsagn, bliver Sagen derved uefterrettelig.

73. Om Understöttelse af Skovmand.

Ulfhèðinn[1] forklarede, at det var Lov, at dersom man vil anlægge Sag mod en, fordi han har underholdt en Skovmand eller en Fjörbaugsmand, hvem det var tilladt at före ud af Landet, men som ei gjör Forsög paa at komme bort som Loven foreskriver, da skal i slig Sag om Underhold Stævning foretages hjemme i Böigden, til Althinget og til Fjerdingsretten; i Stævningen skal der nedlægges Paastand paa Fjörbaugsgaardsstraf. Sagen skal fremsiges saaledes beskaffen som Stævningen medförer, og de Vidner skulle föres, som vare tilstede ved Stævningen, dernæst de Vidner, der bleve tilkaldte ved Namsretten, om at Domstolen dömte ham til Skovmand, hvem det var tilladt at före ud af Landet, men med hvem man ligesaalidt maatte have Samkvem som med en Fjörbaugsmand, og — forsaavidt saadant var bestemt — der, naar han var kommen udaf Landet, ikke maatte komme tilbage. Naar man anlægger Sag om Understöttelse af Fjörbaugsmand, skal næstefter Saggivelsen föres Stævnevidner og dernæst de Vidner, der bleve tilkaldte ved Namsretten, ved Afgivelsen af Vidnesbyrdet, om hvad Straf han var idömt ved den Dom der giorde ham til Fjörbaugsmand; det tredie Vidnesbyrd, der skal föres, er angaaende at hans Straf blev fra Lovbjerget forkyndt uden Svig og uden List, saadan som han var idömt eller saadan som en

---

[1]) *Lovsagmand fra 1109 til 1117.*

Forligsmægler har erklæret den. Dernæst skulle de Vidner föres, der (ved Namsretten) bleve tilkaldte, til Afgivelse af Vidnesbyrd om at Namsret blev holdt over ham.

Ulfhèðinn forklarede, at det var Lov, at Namsretten skal ved Dom bestemme, at den Strafskyld, som den fredlöse eller forviste er idömt eller ved Forlig ifalden, skal træde i Virksomhed.

Den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte er, skal opfordres til at afgive Tylfterkvidudsagn om den sagsögte har haft Samkvem med Skovmanden og derved ydet ham Understöttelse. Saa mange Vidnesbyrd skulle (under denne Sag) afgives, som oprindelig vare tilkaldte.

74. Om Kvidudsagn.

Det skal ansees som om Kvidudsagnet er afgivet til Fordeel for den sagsögte, dersom den, som begjerede Udsagnet, forhaler samme indtil Solen skinner paa Thingvalle[1].

Dersom Kvidmænd eller Vidner udelade noget Ord der har Indflydelse paa Sagens Afgiörelse, da er det som om Kvid- eller Vidneudsagnet blev tilbageholdt.

75.

Dersom En ved Haandslag har modtaget Fuldmagt til at anlægge en Pengesag, og han döer paa Reisen til Thinget eller paa Thinget, da kan den rette Sagsöger overtage sin Sag og anlægge den samme Sommer. Er han ikke paa Thinget, kan han anlægge Sagen næste Sommer derefter. Dersom hin har fremsagt Sagen inden han döde, da kan Sagsögeren begynde hvor den anden slap og i alle Henseender forholde sig som ellers, med Undtagelse af at han skal (igien) fremsige Sagen. Har hin erhvervet Dom for Gjælden inden sin Afgang, skal hans Arving anlægge Sag for Oversiddelse af Dommen, men den rette Sagsöger i Gjældssagen skal modtage Gjælden. Paa samme Maade skal forholdes i Fredlöshedssager, at Sögsmaalet om Understöttelse ydet en Skovmand skal anlægges af den, der forfulgte Skovmanden til Straf, eller, dersom han er död, af hans

1) *Stedet hvor Althinget holdtes.*

Arving. Men Sagsögeren i Hovedsagen eller hans Arving er berettiget til de Böder, som hin (forsaavidt Straffen nedsættes ved Overeenskomst) tager til Gjengjæld for Formildelsen i Straffen.

En Mand kan gyldigen have Sæde som Dommer i Femterretten, uagtet han har Sager at före for Fjerdingsretten.

Dersom en (Fierdings) Domstol paa Althinget dömmer urigtigt, skal Dommen stævnes til at kjendes ugyldig, og Sag derom anlægges for Femterretten samme Sommer. Men dersom Sagsögeren ikke er tilstede paa Thinget, skal han anlægge Sagen næste Sommer.

76. Om Ansvar for Heste.

Naar man paa Althinget ved lovlig Contract overdrager til en Mand at vogte sine Heste, skal den, der har modtaget dem, i ingen Henseende bruge dem, undtagen forsaavidt han driver Hestene til det Sted hvor de skulle vogtes eller fra samme til Thingvöll, eller naar han begiver sig til det Sted hvor han mod Betaling anbringer dem til Bevogtning, og ikke skal han ride mere paa Hestene end saa, at de ikke derved blive magre. Han skal ved Thingets Slutning vise Eieren hans Hest, levende eller död; og bærer den der modtog Hesten til Bevogtning ikke Ansvar for samme, naar den ikke er död paa Grund af hans Forsömmelse. Dersom han ikke ved Thingets Slutning viser Hesten, enten levende eller död, skal Eieren inden Thingets Oplösning lyse Sag mod Vogteren af Hesten, til Erstatning af samme, til Sögsmaal næste Sommer.

77.

Goden kan paa sin Thingmands Vegne (der ikke er tilstede paa Thinge) ved Haandslag indgaae Overenskomst om at han skal overtage Forsörgelsen af en Trængende, eller udrede Forsörgelsesbidrag til en saadan, eller hvilke andre Overenskomster, der maatte være nödvendige, paa saa billige Vilkaar, som han kan opnaae, med Hensyn til Fordringer, hvilke Goden troer at forholde sig rigtigt. Hvad han saaledes ved Haandslag har lovet paa Thingmandens Vegne, kan han fordre af denne; og Betalingsterminen derfor bliver paa det Vaarthing, som Goden har at afholde, om

Mandagen, paa Thingskrænten; og skal Stævning i Sagen der foretages, og 5 Bönder, Naboer til den sagsögte, skulle tilkaldes til Kvidudsagn, om Goden har ved Haandslag paa hans Vegne lovet Betaling, eller ikke, paa saa billige Vilkaar, som han kunde opnaae, og det for en Fordring, som han troede, med Rette paahvilede Thingmanden. Men kun under den Betingelse bliver dette Betalingsterminen, naar Skyldneren er bleven underrettet derom paa det Höstmöde, som Goden har at afholde. Erfarer han det da ikke, skal han i det seneste i de sidste Dage inden Sommerhalvaarets Begyndelse have Kundskab derom, men faaer han det ikke at vide til den Tid eller tidligere, bortfalder Betalingsterminen, og kan der da ved Althingets Slutning lyses Sag i den Anledning at anlægge næste Sommer. Ogsaa troer jeg, at det er rigtigt at stævne til Dom paa Vaarthinget, dersom den sagsögte (da) har Kundskab om Haandslagslöftet, og han hörer til Godens Thinglag. Andre Mænd kunne först tilbyde Goden at give Haandslagslöfte paa sin Thingmands Vegne; vil han det ikke, kunne andre Mænd, om de ville, give Haandslagslöftet, og er da enhver saadan berettiget til lignende Erstatning i Sögsmaal, som Goden.

Naar man overtager Fuldmagt til at anlægge eller forsvare en Sag for en anden, bliver Overenskomsten fuldgyldig, om de end ikke nævne Modpartens Navn, saafremt de ikke da have Kundskab derom.

Om Onsdagen skulle Namsretterne afholdes efter ethvert Vaarthing, som paa en Onsdag er hævet. Namsretten skal være samlet til Kl. 3 om Eftermiddagen, dersom man veed, at der endnu kunne ventes trængende eller Beviser (for de fremkomne Fordringer).

Aldrig nogensinde kan et Sögsmaal overdrages (fra Fuldmægtigen) til (endnu) en tredie Mand, med mindre Fuldmægtigen bliver syg eller saaret paa Thingreisen eller paa Althinget; i saa Fald kan man overdrage til en anden at anlægge et Sögsmaal, som man ved Haandslagscontract har overtaget, men ellers aldrig. Overtager man det Hverv at anlægge en Sag for en Mand, uden at have isinde at anlægge Sagen, og han saaledes vil forspilde Sagen for ham, da kan han af Sagsögeren forfölges til Straf af Landsforvis-

ning. Dersom den rette Sagsöger döer efter at have overdraget til en anden at anlægge Sagen paa sine Vegne, eller efter selv at have beredet Sagen til Anlæggelse, da tilfalder Sagen hans Arvinger; men har han intet Skridt gjort til Sagens Anlæggelse inden sin Död, er det som om han aldeles ikke havde været Sagsöger i Sagen.

Til Kvidmænd kunne paa Thinge (forsaavidt Tilkaldelse der finder Sted) for vedkommende Gaarde gyldigen tilkaldes de Mænd, forudsat at de der ere tilstede, og uagtet Beboeren af Gaarden, der sidder hjemme, er sund og frisk, hvilke hjemme i Böigden gyldigen kunne tilkaldes i Beboerens Sted, naar denne ikke er dygtig til Thingreise[1]. Men det Kvidudsagn man hjemme i Böigden er tilkaldt til at meddele, kan ingen afgive paa en andens Vegne, undtagen Fader for Sön eller Sön for Fader. Naar en Mand har undskyldt sig for at være Kvidmand, kan man for hans Gaard tilkalde de Personer til Kvidmænd, hvilke gyldigen kunne tilkaldes istedetfor en Mand, der ikke er dygtig til Thingreise. Naar Kvidmænd tilkaldes paa Thinge, eller naar de skulle anvendes ved Namsretten, skulle de samme Betingelser gjöres gjældende med Hensyn til deres Formue, som naar Tilkaldelse skeer hjemme i Böigden. Alle de Sager, hvori det ikke er nödvendigt at tilkalde Kvidmændene i Böigden, kan man gyldigen indstævne til Althinget lige indtil den Torsdag er forbi, da 7 Uger ere forlöbne af Sommeren; ei er det gyldigt at foretage Stævning senere, med mindre Anledningen til Sagerne opstaae sildigere.

Paa Dage, der (paa Grund af en paafølgende Helligdag) ere hellige fra Kl. 3 om Eftermiddagen, kan man vedblive med Tilkaldelse af Kvidmænd indtil Kl. $7^1/_2$ om Aftenen, dersom man aarle har paabegyndt Tilkaldelsen, og man ei kan tilendebringe den inden Kl. 3, og man tilkalder den ene efter den anden.

Boe to Mænd sammen, og den ene af dem modtager en Skovmand, men den anden vil det ikke, da skal den, der ikke billiger det, tilkalde Vidner paa „at han bifalder det ikke og at det skeer mod hans Villie", og derefter skal han kundgjöre det for de nærmest boende 5 Bönder; da

---

[1]) *nemlig Bondens Sön, Stedsön, Svigersön eller Fostersön.*

straffes han ei for Samkvem med Skovmanden, naar han ikke i nogen anden Henseende yder ham Understöttelse. Ganske det samme gjælder om Tyende, og bör saadan Sag anlægges inden 12 Maaneder; men 3 Nætters uvitterligt Underhold (af en Fredlös), være sig i Træk eller til forskjellige Tider, er ikke strafbart. Sin Fader eller Broder eller Sön kan ingen Mand bruge som Stævnevidner, dersom han selv er rette Sagsöger; er Saggivelsen ved Haandslag overdraget til en anden, skal denne ikke bruge den rette Sagsöger eller hans Sön eller Fader eller Broder som Stævnevidner; ugyldigt er deres Vidnesbyrd; ei medförer det Sagens Tab, ifald der desuden er to eller flere andre Vidnër, og disse fremsige Vidnesbyrdet i Retten. Fader og Sön eller Brødre ere som een Mand i hver Sag eller i Vidnesbyrd, naar den samme Part kalder dem til Vidne; gyldige Vidner ere de i ethvert Tilfælde, hvor begge Parter tilkalde dem.

Alle Indsigelser mod (de af Modparten tilkaldte) Kvidmænd eller mod Dommerne skulle begrundes paa disses Forhold til rette Sagsöger eller Sagvolder, ikke til den, der anlægger eller forsvarer Sagen, naar han ikke er selve Parten.

Dersom en anden end rette Sagsöger anlægger en Sag om Leiermaals- eller Drabsböder, fordi han troer at han er den sögsmaalsberettigede, og den virkelig sögsmaalsberettigede ikke befatter sig dermed, fordi han troer at en anden er sögsmaalsberettiget end han selv, da skal den sögsmaalsberettigede have $^{3}/_{4}$ Dele af Böderne, men den, der anlagde Sagen, $^{1}/_{4}$ Deel. Har denne haft nödvendige Udgifter i Anledning af Sagen, eller har han maattet ved Pengegaver formaae Folk til at yde sig Bistand under Sagen, skulle disse Udlæg tages af Böderne, men det tiloversblivende deles mellem dem. Veed den, der anlægger Sagen, at han ei er rette Sagsöger, har denne Fordring paa hele Bödens Belöb, saaledes som den blev bestemt.

Naar man overförer Skovmænd hertil Landet, uden at have Kundskab om deres Strafskyld, straffes man ikke herfor, förend man har været længere end 3 Nætter sammen med dem fra den Tid at Skibet er blevet fastgjort ved Landjorden. Veed han ikke, at en er Skovmand, og han yder ham Understöttelse fordi han er syg eller saaret eller svag

af Alderdom, eller han yder ham Hjælp for sin Sjælebods Skyld, da straffes han ei for saadant uvitterligt Underhold, skjöndt det er langvarigt. Ei er det tilladt at före Skovmanden ud af Landet.

For den Gaard, hvor en Bonde boer, naar 8 Uger ere forlöbne af Sommeren, skal han tilkaldes som Kvidmand, og skulle Thingmandspligterne for den Gaard paahvile ham i det Aar (selv om han tager Bopæl andensteds), med mindre han skaffer en anden, der har de bestemte Egenskaber, i sit Sted, hvilken da skal tilkaldes for Gaardens Vedkommende, dersom han beholder sin Sundhed, saaledes at han kan tilkaldes; dette gjælder ogsaa, naar Beboeren er reist ud af Landet. Men til at overtage hans Thingmandspligter kan den gyldigen antages, som (efter hans Bortflytning eller under hans Fraværelse) har overtaget Gaarden, eller den af hans Hjemmefolk, som han paa Höstmöde, paa det Sted, hvor Forkyndelser finde Sted, eller senere for de nærmestboende 5 Bönder kundgjör, at han skal overtage Udförelsen af de retlige Pligter, der paahvile ham.

En Bonde, der ingen Tjenestekarle har, kan (kun) gyldigen tilkaldes, naar han har saa megen Formue, at 2 Koesværdier falde paa hver af dem, som han har at forsörge.

Samles der Folk til Modstand mod de Mænd, som skulle tilkalde Kvidmænd, og de paa Grund af Vold ikke ere istand til at iværksætte Tilkaldelsen, da kan man foretage Stævning i den Sag, hvori Tilkaldelsen skulde skee, paa det Sted, hvor de kunne trænge længst frem for at stævne; og höre Modstanderne ikke Stævningen, kan man lyse den[1], og (derefter) tilkalde 9 Nabobönder paa Thinge; og skal det regnes, som om ingen Kvidmand er blevet tilkaldt hjemme i Böigden, naar man ikke har været istand til at kunne tilkalde dem alle.

Vil en Mand reise bort ud af Landet, kan han, om han vil, overdrage en anden at anlægge eller forsvare sin Sag og at varetage sit Gods, som han her efterlader. Den Haandslagscontract skal gjælde i 3 Vintre, men fra den Tid ere hans nærmeste Arvinger berettigede til at bevare Godset.

---

1) *Udentvirl for Nabobönderne.*

78. Om Hjemstavn.

Vi skulle have 4 Fardage her paa Landet; den förste er Torsdagen, naar 6 Uger ere forlöbne af Sommeren[1]; den Dag, aarle, er man berettiget til at flytte til sin nye Bopæl. Den anden er Fredagen, den tredie Löverdagen, den fjerde er Söndagen. Den Dag om Aftenen byder Loven, at man skal have forladt den Tjeneste, man hidtil har haft. Har man ikke skaffet sig Tjeneste den Söndag om Aftenen eller aarle Dagen efter, straffes man med Böder. Er man gift, skal man i det seneste den Torsdag, naar 7 Uger ere forlöbne af Sommeren, have skaffet hende Tjeneste og ladet hende vide det; er der til den Tid ikke, saavidt hun veed, skaffet hende noget Sted, er hun berettiget til at tage sig Tjeneste, hvor hun vil, og skal hun være paa det Sted i de fölgende 12 Maaneder. Har man ei den sidste Fardag skaffet de Folk, man skal sörge for, et Sted, er Straffen 3 Marks Bod for hver af disses Vedkommende, og til at anlægge Sag mod den skyldige er hvo som vil berettiget.

Man skal tiltræde sin Tjeneste til den Tid, man kommer overeens om med Husbonden, enten ved Fardag eller ved Midsommer[2]. — En Mandsperson, 16 Aar gammel eller ældre, kan selv bestemme sit Opholdsted; Mö, 20 Aar gammel eller ældre, kan og selv vælge sit Opholdsted. Man er berettiget til, om man vil, först at gaae i Tjeneste ved Midsommer, og beskjæftige sig med andet indtil den Tid. Paatager han sig Arbeide ved Landhusholdningen, er han ikke berettiget til at tage större Betaling end 4 Ører — hver Øre til 6 Alen — indtil Midsommer (forsaavidt han först til den Tid skal tiltræde Tjenesten). Fra Midsommer (efterat han har tiltraadt Tjenesten) indtil Vinterens Begyndelse skal han forrette for Husbonden alle de Arbeider denne vil, med Undtagelse af at vogte Faar. Han skal (om Efteraaret) en Gang gaae til Fjelds, for at deltage i Faareindsamlingen, samt slagte og gjöre Reiser med Husbonden og udföre Gjödning om Foraaret, og istandsætte Hjemmemarksgjerdet; dette (Efteraars- og Vinterarbeide) skal han for-

---

1) *Sidst i Mai eller först i Juni.*
2) *Begyndelsen af den 4de Sommermaaned, Höhöst-Maaneden (Juli-August).*

rette, for at fortjene Maden[1]. Ogsaa er det tilladt uden at paadrage sig Straf, at Tjenestekarle tage 2 Ører i Lön fra Vinternætterne[2] til Allehelgensmesse[3]. Dem som have trængende at forsörge og ikke have Midler til Forsörgelsen, er det tilladt at tage höiere Lön, om de ville. Vogter man Nöd, da skal Vogtning af en Ko eller 4aarig Oxe betales med en Alen; men 2 Nöd regnes lige med en Ko, naar de ere yngre end 4 Aar; 6 Alen for Vogtningen af 30 gamle Beder, men for Vogtning af 40 Lam, en Øre; for at uddele Madvarer til 10 Personer 6 Alen Vadmel, det er: en Lov-Øre, eller hvad der ved Vurdering ansættes lige dermed. Husbonden er og berettiget til at skjænke Tjenestekarlen noget foruden hans Lön. Stævnes han derfor, bliver det ei regnet for Gave, dersom der fremkommer Kvidudsagn for at der har stedfundet en hemmelig Aftale. Tager man en Tjenestekarl mod höiere Lön end fastsat er, slipper han for Straf, dersom Kviden udsiger, at han ikke har kunnet faae Tjenestekarlen paa anden Maade, og dersom han (i Virkeligheden) ikke betaler mere end den lovbestemte Lön; vil Husbonden (af denne Grund) unddrage ham hele Lönnen, har Tjenestekarlen Ret til at fordre den hele Lön udbetalt.

Tre Marks Bod er Straffen, naar man ikke indfinder sig i sin Tjeneste; Sagen kan indstævnes for Althinget eller Vaarthinget (næste Foraar) eller næste Aars Althing. Det samme gjælder om Lönnen, dersom Husbonden har (forud) betalt ham saadan. Den der modtager Tjenestekarlen straffes ogsaa med 3 Marks Bod, dersom han veed, at Tjenestekarlen havde taget Tjeneste andensteds; Boden tilfalder den Husbond, hos hvem Tjenesten var taget. Tjeneste ansees for taget, naar Nabobönder afgive det Kvidudsagn, at Overeenskomst var sluttet mellem dem. Bryder Tjenestekarlen sit Ord mod flere, have disse alle lige Ret til Sögsmaal mod ham. Lignende Sögsmaal tilkommer Tjenestekarle mod Husbonderne, dersom disse ikke opfylde Overeenskomsten med dem. Bortjaget af Tjenesten ansees en Karl for, naar der ei uddeles ham Mad til de sædvanlige Spisetider; at eet Maaltid forholdes ham kommer ikke i Betragtning.

1) *ɔ: for den lovbestemte Lön, der ikke findes angivet.*
2) *De sidste Dage för Vinterens Begyndelse.* — 3) *1. Novbr.*

Dersom en Tjenestekarl forlanger höiere Lön end förhen er sagt, eller dersom han slutter Övereenskomst om saadan höiere Lön, da er Straffen i begge Tilfælde 3 Marks Böder. Tager en Husbonde en Tjenestekarl til höiere Lön end forhen omtalt, gjælder det ham 3 Marks Bod. Haandværksfolk, som opföre Huse af norsk Tömmer, eller Broer over Elve eller Vande, hvori der ere Fiske, der fanges med Net, eller opföre Boder paa Althinget, have Ret til at arbeide som Dagleiere i den Tid af Sommeren, naar Höet slaaes paa Engene. De skulle dog ved Fardag have taget sig lovlig Tjeneste, uagtet de ikke blive i denne. Enten Husbonden eller Haandværkeren skal have forkyndt for Nabobönderne, at den Mand har Tjeneste der, uanseet, at han er reist ud af Landet, eller han beskjæftiger sig med saadanne Arbeider, som omtalt, og bliver han da at ansee som den, der har fast Tjeneste hos den Husbonde og i Thinglag hos samme Gode, som Bonden i hvis lovlige Tjeneste han er. Tager nogen Tjeneste hos en Mand (og reiser derefter ud af Landet), bliver det hans lovlige Hjemstavn, medens han er ude af Landet. Döer Husbonden eller kommer den bortreiste tilbage samme Sommer, kan denne tage sig andet Hjem om han vil; og kan man gyldigen stævne ham paa dette Hjem eller ogsaa ved de Pæle, hvorved det Skib han kom med er fastgjort. Stævnes der ved Skibspælene, kunne Indsigelser ei fremsættes mod Kvidmændene med Hensyn til deres fjernere eller nærmere Naboskab til dette Sted, og ei heller med Hensyn til Naboskabet til det Hjem, han senere tog sig, med mindre han paa Althinget eller paa Höstmöde eller for sine Nabobönder har forkyndt, at han der har lovligt Hjem. Dersom nogen tager Tjeneste hos en Mand, og bliver ikke i Tjenesten, men beskjæftiger sig med Fiskeri eller andre Arbeider, og Husbonden og Tjenestekarlen ere delagtige med hinanden i saadan hemmelig Overenskomst, straffes hver af dem med 3 Marks Bod. Veed man ikke en Mands lovlige Hjem, eller hvor han er i lovlig Tjeneste, og Manden er flyttet bort ud af Fjerdingen, eller veed man ikke hvor Skibspælene ere, uagtet det er inden Fjerdingen, da kan man stævne paa det Sted, man vidste var hans sidste lovlige Hjem.

79.

Kommer en Mand til Landet fra Udenlandsreise, kan man gyldig stævne ham ved Skibet, medens han har sine Boder derved; og skal han have taget sig lovligt Hjem inden en halv Maaned, efter at han er kommen fra Skibet, ifald han vil være i den Landsfjerding. Vil han tage Ophold i en anden Fjerding, skal han have skaffet sig et Hjem inden en halv Maaned efter at han er ankommen til den Fjerding.

Er en Mand gift og kommer ikke overens med Husbonden, hvor Konen har været i Tjeneste, om at de begge kunne blive der, har Manden Ret til at tage Tjeneste baade for sig og Kone paa et andet Sted, og straffes hun ikke for Bortgangen; men det Arbeide hun har gjort og hvad hendes Underholdning har kostet, skal taxeres.

Fisker en Mand til Midsommer og begiver sig derefter i Tjeneste, saa bliver han i Thinglag paa det Sted, saafremt han er i lovlig Tjeneste, og kan han gyldigen stævnes paa det Opholdsted; men medens han er i Fiskeboderne, kan man gyldigen stævne ham der for hvad han der foretager sig, eller hvad han forhen har foretaget sig. Fisker en Mand i Sommerarbeidstiden og gaaer i Tjeneste ved Vinterens Komme, kan han gyldigen stævnes paa det Opholdsted for alle de Forseelser han begaaer, efter at han kom i Tjenesten. Ved Fiskeboderne skal han stævnes for alle de Forseelser, han begaaer inden han kommer i Tjenesten, men hans Thingstavn ansees at være det samme som den Mands, som eier Jorden, hvorfra han drog ud paa Fiskeri.

80. Om Præsters Hjemstavn.

Præster skulle tage sig lovligt Hjem, senest naar 8 Uger ere tilbage af Sommeren, og forkynde hvad Hjem de have. Forkynder Præsten ikke hvad Hjem han har, kan han gyldigen stævnes paa hvilken af de Kirkeeieres Bopæl, man vil, ved hvis Kirker han har holdt lovlig Gudstjeneste. Kommer Præsten til Landet sildigere end ved Begyndelsen af den 5te Sommermaaned[1], skal han have skaffet sig et Hjem inden en halv Maaned efter at han er ankommen til den Fjerding, hvor han vil være.

[1]) *August-September.*

Tager nogen sig Tjeneste for et Aar og er i Tjenesten 2 Uger för Althinget, og under Althingstiden og 2 Uger efter samme, skjöndt han da forlader Tjenesten, saa er hans lovlige Hjem og Thingstavn paa den Bondes Bopæl, hvor han har været i de 6 Uger, og der kan han gyldigen stævnes. Arbeider en Mand for Daglön, kan han gyldigen stævnes, hvor han i Sommerarbeidstiden opholder sig en halv Maaned eller længere. Men opholder han sig ingensteds en halv Maaned paa eet Sted under Sommerarbeidstiden, kan man gyldigen stævne ham, hvor han i den Tid har opholdt sig i det mindste i 3 Nætter; har han intetsteds været saa længe, kan man stævne ham, hvor han, saavidt man veed, sidst har haft Natteherberge. I alle Tilfælde, naar man ikke veed en Mands lovlige Hjemstavn, og man ikke har Leilighed til at forelægge ham lovligt Spörgsmaal derom, kan man gyldigen stævne ham, hvor han, saavidt man veed, sidst har haft lovligt Hjem; man skal tilkalde sine 5 Nabobönder til Udsagn, om det er det sidste Hjem man vidste han havde, eller ikke, samt om man har haft Leilighed til at forelægge ham de lovlige Spörgsmaal derom eller ikke. Kun i det Tilfælde er man pligtig at spörge en Mand om hans Hjemstavn, for derefter at bestemme Stævningsstedet, dersom man træffer den Mand og kommer til at tale med ham under saadanne Omstændigheder, at man kjender ham og man har Vidner, man kan tilkalde, og det er paa et Tidspunkt, da man har erfaret Forurettelsen og man vil stævne ham.

Vil en Tjenestekarl ikke begive sig til en Tjeneste han har taget, eller forlader Tjenesten uden lovlig Grund, straffes han med 3 Marks Bod og kan Husbonden paa sin Bopæl stævne ham med Hensyn til Lönnen, ifald han har betalt ham den. Bryder Bonden Overenskomsten med Tjenestekarlen, straffes han med 3 Marks Bod.

Dersom den Husbond, der ved Haandslag har taget en Karl i Tjeneste, döer för Fardag, og Arvingen bliver ved samme Gaard, staaer Tjenestecontracten urokket. Arvingen kan om han vil fratræde Gaarden. Bliver han boende der, gjælder det 3 Marks Böder for hvilken af Parterne, der bryder Overenskomsten. Döer Husbonden i den 7de Uge (af Sommeren), kan Arvingen vælge enten at blive ved Gaar-

den, eller ogsaa at fratræde den og at skaffe de Tjenestekarle, der för vare antagne, et lige saa godt Sted og Vilkaar, som de havde betinget sig. Vil Arvingen ingen af Delene gjöre, kan hver af Karlene sagsöge ham til 3 Marks Bod. Döer Husbonden, naar 7 Uger ere forlöbne af Sommeren eller sildigere, skal Arvingen blive ved Gaarden.

Ligger en Tjenestekarl syg saa at han ei kan forrette sit Arbeide, skal Husbonden beholde ham en halv Maaned, dersom den syge ei behöver Vogtning; behöver han Vogtning og han ikke er afsindig, er han berettiget til at flytte ham til den Mand, der (som nærmeste Slægtning) er pligtig til at forsörge ham. Er han afsindig, skal man bringe ham til den Bonde, som er nærmest beslægtet med den afsindige blandt dem, der ikke behöve at foröge Tallet af deres Tjenestefolk for at vogte ham; da ansees han ikke at behöve at forögc Tallet af sine Tjenestefolk for at vogte ham, naar han har Tjenestefolk nok til Vogtningen, forudsat at han kan faae dem til det. Dersom Bonden (til hvem den afsindige er bragt) ikke er den, der efter Loven er nærmest forpligtet til Forsörgelsen, skal den afsindiges nærmeste eventuelle Arving begive sig hen for at vogte ham, ifald Bonden finder det nödvendigt. Begiver Arvingen sig ikke derhen, paadrager han sig 3 Marks Bod, men den[1], der skal forsörge den afsindige, skal udrede Underholdspenge til Bonden, efter som Nabobönder vurdere det, og bör han derhos modtage den afsindige, naar Fardag kommer. Ligger en Tjenestekarl syg, saa at han ei kan arbeide, kan Husbonden, naar han har ligget en halv Maaned, vælge om han vil bringe ham til den Mand, der er pligtig til at forsörge ham, eller han vil have ham til Fardag og fordre Underholdspenge. Den forsörgelsespligtige kan, om han heller vil det, tage den syge hjem til sig, istedetfor at betale for ham hos andre. Hvad enten en Tjenestekarl ligger syg en lang eller kort Tid, saa at han ei kan arbeide, skulle Nabobönder taxere Omkostningerne ved hans Underhold og det Arbeide, han har forrettet, eller det der staaer tilbage; det skal taxeres efter den Overeenskomst, der var mellem dem. Dersom en

---

[1]) ɔ: *den nærmeste eventuelle Arving.*

Karl, der skulde forrette et bestemt Arbeide, döer i Tjenesten, skulle Nabobönder taxere, hvad der er af störst Værdi, Arbeidet fra den Tid han blev syg, eller Omkostningerne ved hans Underhold. Dersom en Mand, som var tinget i Underhold döer, skulle Nabobönder beregne, hvad han havde oppebaaret og hvad han endnu ikke havde oppebaaret af Underholdet, eller hvorvidt han faldt besværligere at underholde, medens han var syg, end da han fik Ophold der. Dersom en Tjenestekarl i den Tid, Engene slaaes, ligger syg i tre Dage, være sig efter hinanden, eller tre enkelte Dage, da skal det ikke godtgjöres Bonden; men ligger han længere, da kan Bonden lade taxere alt det Gavn, Karlen har gjort. Dersom en Tjenestekarl gifter sig og hver af Ægtefolkene har forskjelligt Hjem, skal hver af dem blive, hvor de have deres Hjem, ifald de ere beskjæftigede med fast Arbeide. Men have de ikke fast Arbeide, da skulle de opholde sig paa hans Hjem to tredie Dele af Tjenestetiden og paa hendes en tredie Deel.

Dersom en Tjenestekarl taler saadanne Ord til en anden Tjenestekarl, der straffes med fuld personlig Bod, eller tilföier ham saadanne Fornærmelser, der afsones med halv personlig Bod, skal han vige Tjenesten uden at have nogen Erstatning for Vinterophold (som han maa give Afkald paa). I alle de Sager, han har paadraget sig, inden han forlader Tjenesten, samt i den Sag, der giver Anledning til at han tager bort, kan Stævning gyldigen foretages der paa Gaarden, og ansees han med Hensyn til disse Sager at have Thingstavn der. Han skal inden Forlöbet af den næste halve Maaned, efter at han tog bort, have skaffet sig lovlig Tjeneste, og bliver Stævning at foretage der i de Sager, han senere paadrager sig under sit Ophold der, og ansees han med Hensyn til de Sager at have sin Thingstavn der.

Dersom en gift Tjenestekarl tager bort af Tjenesten paa Grund af Drabssager (der henstaae uafgjorte mellem hans Æt og en anden af Gaardens Folk) og hans Kone tager bort med, da straffes hun ikke, fordi hun forlader Tjenesten, og kan han gjöre Krav paa Godtgjörelse for hendes Afsavn af Vinterophold paa Gaarden; ligeledes dersom Konen tager bort paa Grund af uafgjorte Drabssager, og

hendes Mand følger hende, kan der gjöres Krav paa Godtgjörelse for Vinterophold for ham.

Dersom Husbonden (naar en Tjenestekarl har fornærmet en anden Tjenestekarl) lader den Fornærmede tage bort, kan denne gjöre Krav paa Godtgjörelse for Vinterophold og skal ikke give Erstatning for, at de Arbeider han skulde forrette, ikke blive fuldförte. Dersom en Tjenestekarl tilföier sin Husbond en Fornærmelse, som straffes med fuld personlig Bod, skal Tjenestekarlen forlade Tjenesten uden at faa nogen Godtgjörelse for Afsavnet af Vinterophold, og kan Bonden derhos anlægge Sag imod ham. Dersom en Tjenestekarl taler saadanne Ord til Husbonden, som straffes med halv personlig Bod, skal han forlade Tjenesten; gjör han det ikke, regnes Fornærmelsen som om den egnede sig til fuld personlig Bod, og straffes han derfor med Landsforvisning. Dette er det eneste Tilfælde, hvor der for Fornærmelser, der (kun) egne sig til halv personlig Bod, kan anlægges Sag[1]. Endvidere er det bestemt med Hensyn til de Ord eller Gjerninger, hvorved Tjenestekarlen fornærmer sin Husbonde eller Madmoder og hvorfor der skal betales fuld personlig Bod, at dersom han ikke tager bort, fordobbles den personlige Bod. Dersom en Bonde jager sin Tjenestekarl bort af Tjenesten uden lovlig Grund, straffes han derfor med tre Marks Böder, og kan Tjenestekarlen af Bonden fordre Godtgjörelse for Afsavnet af Ophold, hvis han har begjært det under Vidners Tilkaldelse, og denne da har nægtet ham det.

Dersom der mellem Folk, der ere paa samme Gaard, opstaae Drabssager af den Beskaffenhed, at en af Folkene som Slægtning til den Dræbte kan nedlægge Forbud imod at være sammen med en anden af Folkene som Drabsmandens Frænde, skal Drabsmandens Frænde tage bort fra Gaarden og nyde Godtgjörelse for Afsavn af Vinterophold, efter som Nabobönder vurdere det til. Sager, hvori saadant Forbud kan nedlægges, ere de hvor i det mindste en Øre skal betales (eller oppebæres) i Frændeböder for Drab, efter Reglerne om disse Böders Beregning, nemlig naar man er beslægtet med Drabsmanden eller den Dræbte i 5te Led eller nærmere.

[1]) ɔ: *Sögsmaal til egentlig Straf, hvilket personlig Bod ei ansaaes for.*

81.

Den Mand, som begynder en Landhusholdning om Foraaret, skal indmelde sig i et Thinglag, hvilket han vil. Det er Landhusholdning, naar En holder malkende Kreaturer; dog skal han, ihvorvel han ikke holder malkende Kreaturer, vælge sig et Thinglag, hvis han er Jordeier. Hvis han hverken er Jordeier og heller ingen malkende Kreaturer har, saa bliver han i samme Thinglag, som den Bonde, han har taget Ophold hos. Har han sit Ophold i en Fiskerbod, bliver han i det Thinglag, hvortil den Mand hører, som eier den Grund, han boer paa. Man skal erklære, i hvad Thinglag man vil være, enten paa Althinget eller, om man foretrækker det, paa Vaarthinget, for den Gode, man vil. Man kan bemyndige en anden til paa Althinget eller Vaarthinget at indmelde sig i Thinglag. Hvis han lader sig indmelde paa Althinget, bör han om Foraaret iforveien have underrettet Goden om, at han vil være i hans Thinglag. Har han ikke erklæret i hvad Thinglag han vil være, og han bliver spurgt om i hvad Thinglag han er, skal han navngive den Gode, i hvis Thinglag han vil være, og til dette kommer han da til at høre, hvis Goden ikke har noget derimod. Hvis en paa Vaarthinget ikke har erklæret, i hvad Thinglag han vil være, skal han have gjort det paa Althinget, forinden Dommerforretningerne tage deres Begyndelse. Enhver kan vælge sig Thinglag hos den Gode, han selv vil; de skulle begge, baade han og Goden, tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om, at han erklærer sig at høre til det Thinglag med sine Tyende og Gaard og Creaturer, og den anden modtager ham". Dersom en anden end den, som Godebestillingen tilhører, betjener samme, og Goden har lovet at modtage ham i sit Thinglag, men den, der betjener Godebestillingen, ikke vil modtage ham, skal han dog erklære sig at høre til det Thinglag og fremdeles ansees som saadan. Dersom nogen melder en anden ind i Thinglag hos en anden Gode, end denne havde givet ham Fuldmagt til, saa kommer han til at høre til det Thinglag i hvilket han er bleven indmeldt, dersom han vil. Men vil han ikke være i det Thinglag, skal han, saafremt han faaer Kundskab derom, erklære for sine Nabobönder, at han vil være i det

Thinglag, i hvilket han havde bedet om at blive indmeldt. Den, som indmeldte ham i et andet Thinglag end det, han havde bestemt, straffes med 3 Marks Böder til hver af de tre, begge Goderne og den, som han havde indmeldt i Thinglag. Den Gode, i hvis Thinglag den paagjældende blev indmeldt, straffes ikke, fordi han vedgaaer ham som tilhørende samme, og heller ikke den anden, fordi han ikke vedgaaer ham. Dersom en Gode boer hos en Mand af sit Gode-District, ansees han at høre til sit eget Thinglag. Boer Goden hos en Mand af en anden Godes District, skal han om Foraaret paa Vaarthinget, paa det Sted, hvor offentlige Anliggender forhandles, saaledes at största Delen af de forsamlede Thingmænd kan höre det, erklære, at han förer Landhusholdning i Fællig med hin Mand, ihvorvel han ikke bærer de offentlige Forpligtelser, og ansees han da at höre til sit eget Thinglag. Dersom han ikke förer Landhusholdningen i Fællig med Bonden, ansees han at höre til det Thinglag, hvor han opholder sig. Dersom en Gode har sit Ophold hos en Bonde, som ikke er hans Thingmand, bliver han derfor straffet med 3 Marks Böder og mister sit Godord, hvis han betjener det selv, og kan hver som vil, anlægge Sagen. Dersom nogen begynder en Landhusholdning efter at Althinget er afholdt, kan han erklære i hvad Thinglag han vil være, paa Höstmödet efterat dette er indviet. Dersom en Tjenestekarl kjöber sig et Landhusholdningsbo, kommer han til at höre til det Thinglag, hvorunder Gaarden hörte för, ligesom det ogsaa ansees for hans Hjem med Hensyn til de Sager, hvis Anledning derefter opstaaer. Dersom to Mand komme overens om at före Landhusholdning i Fællig, vedbliver enhver af dem at höre til det samme Thinglag som för, med mindre de begge önske at være i samme Thinglag, og skal i saa Fald den ene af Landhusholdningerne udmeldes af Thinglaget. Forlader man en mindre Landhusholdning og flytter ind i en störrc, skal han lade opsige det Thinglag, hvortil han indtil da havde hört, og lade sig optage i det Thinglag, hvortil hans Bofælle hörer; det skal gjöres inden Dommerforretningerne afholdes. Driver nogen to Landhusholdninger i samme Landsfjerding, skal han opfylde sine offentlige Forpligtelser for det störres

Vedkommende; og ere de begge lige store, skal han paa Vaarthinget erklære, for hvilket af dem han vil opfylde dem. Undlader han at give nogen Erklæring herom, skal han opfylde Forpligtelserne for begge Landhusholdninger. Dersom to Mænd af forskjellige Landsfjerdinger lægge deres Landhusholdninger i Fællig, skal de for deres Nabobönder erklære, hvilke Tjenestekarle hver af dem har. Hvis de undlade denne Erklæring, ansees de for deres Tjenestekarle, som hver for sig har ved Haandslag fæstet. Have de ei ved Haandslag fæstet Tjenestekarlene, kunne deres Tyende sagsøges i hvilketsomhelst af de Thinglag, Bönderne ere bosatte i. Dersom Nogen har Landhusholdning der hörer til tvende Landsfjerdinger, skal Landhusholdningen meldes i Thinglag i hver af Fjerdingerne, og Tyendets lovlige Hjem skal være i det af Thinglagene, hvor de ere antagne i Tjeneste. Hvis Folkene skifteviis tjene ved forskjellige Landhusholdninger, skal Bonden om Foraaret have erklæret, hvilke Tyende have deres Hjem ved hver af Gaardene. Hvis dette bliver undladt, er man berettiget til at indstævne dem i hvilketsomhelst Thinglag man vil, og det saavel Bonden selv som hans Tyende. Dersom en Bonde gifter sig med en Qvinde, som er i Besiddelse af en Landhusholdning, kan han ved Brylluppet erklære, enten at han vil have Thinglag og Hjem, hvor hun har sin Landhusholdning, eller at hun skal have Thinglag og Hjem paa hans Gaard, og ligesaa de Mænd, for hvis Ord og Gjerninger Ægtefællerne skulle staae til Ansvar. Undlader han at træffe noget saadant Valg, ansees hver af dem at høre til det Thinglag, hvortil de för hörte. Dersom en Tjenestekarl gifter sig med en Qvinde, der er i Besiddelse af en Landhusholdning, kan han erklære, at han vil have Hjem og Thinglag, hvor hendes Gaard er. Dersom en Tjenestekarl gifter sig med en Tjenestepige, ansees hver af dem at tilhøre det samme Thinglag som för; imidlertid kan han ved Brylluppet erklære, at hendes Thinglag skal være, hvor han hidtil har været. Gifter en Bonde sig med en Qvinde, som ikke driver Landhusholdning, gaaer hun over til det Thinglag, hvortil hans Gaard hører. Dersom en Bonde ved Döden afgaaer, er hans Enke berettiget til, hvis hun vil, inden 14 Nætter efter Dödsfaldet, i Nær-

værelse af 5 Nabobönder at erklære, at hun med dem, for hvis Ord og Gjerning hun skal staae til Ansvar, vil være i samme Thinglag som hendes Lavværge. Dersom en gift Mand skilles fra sin Kone, gaaer hun ifølge Loven over til det Thinglag, hvor hendes Lavværge er. Ere disse flere, har hun Valget, med hvem af dem hun vil være i Thinglag.

82.

Dersom En flakker omkring inden Landsfjerdingen i en halv Maaned eller en længere Tid, straffes han med Böder; ligesaa, hvis han flakker om i en heel Maaned uden for sin Landsfjerding uden noget Ærende. blot for at spare sin Kost hjemme eller unddrage sig Arbeide. Hvis nogen flakker omkring og modtager Almisse i en halv Maaned eller længere, eller tager Natteherberge hos Folk hvor han kan, da er han en Betler. Dersom nogen, som er fuldkommen sund og saa rask, at han, hvis han gad arbeide, efter som han duede til, vilde kunne faae Aarstjeneste, giver sig til at vanke om, som Betler, straffes han som Skovmand; og er man berettiget til at foretage Stævning paa det Sted, hvor man veed, at han overnattede sidst, og tilkalde paa Thinge 9 Bönder, der boe nærmest Stævningsstedet. Dersom nogen vil vælge sig et andet Thinglag, skal han dog blive paa samme Sted 3 Hovedthing over, Vaarthing, Althing og Höstmöde.

83.

Dersom nogen vil opsige sit Thinglag, skal han gjöre det paa Vaarthinget, hvis han gaaer over til en Godes District, der har Vaarthing sammen med den Gode, hos hvem han för har været, eller til en Gode, som (uden at höre til samme Vaarthingsdistrict), holder Vaarthing paa samme Thingsted, som hin Gode. Han kan gyldigen opsige sit Thinglag paa Althinget, efter at Domstolene ere hævede, paa Lovbjerget, i Godens Paahör. Hvis Goden ikke hörer det, skal han melde ham det; ogsaa kan han gyldigen i Godens Nærværelse opsige Thinglaget i tilkaldte Vidners Paahör, men samme Dag skal han erklære sig i Thinglag hos en anden Gode. Dersom nogen uden dertil given Fuldmagt opsiger andres Thinglag, skal det ansees gyldigt, hvis Vedkommende selv ville det; ville de ikke, skulle de for 5

af deres Nabobönder erklære, at de ville være i samme Thinglag som för; men hin straffes med 3 Marks Böder til hver af dem. Dersom nogen flytter sin Landhusholdning fra en Landsfjerding til en anden, ansees han ifölge Loven som udtraadt af Thinglaget, undtagen i Hrutafjorden[1], naar han nemlig blot flytter tværs over Fjorden; thi i det Tilfælde kan han vedblive at være i det samme Thinglag. Kun i det Tilfælde er man berettiget til at höre til et Thinglag i en anden Landsfjerding end den, hvor man er bosat, hvis Goden paa Lovbjerget har erholdt Tilladelse til at tage en Thingmand af en anden Landsfjerding. Dersom en Gode vil opsige sin Thingmand Thingstavnen i sit Thinglag, skal han sige ham det 14 Nætter eller længere Tid forinden Vaarthinget; ogsaa er det ret, at han siger ham det paa Vaarthinget.

84. Om Goden reiser bort af Landet.

Dersom en Gode vil reise bort af Landet, skal han paa Vaarthinget forkynde, hvem der skal forestaae hans Godebestilling. Dersom han reiser ud af Fjerdingen i den næste Maaned efter Paaske, skal han forinden paa et Repsmöde kundgjöre hvem der imidlertid skal forestaae hans Godebestilling. Dersom der ere 2, der eie en Godebestilling i Fællesskab, skal den samme beklæde Godeværdigheden 3 Thing over. Vaarthing, Althing og Höstmöde; de skulle skifte om paa Höstmödet, efterat det er sluttet; da ansees et Höstmöde sluttet, naar Forkyndelserne ere forbi. Man kan ogsaa overdrage et Godord paa Thinge, efter at Domstolene ere hævede. Vil den, som beklæder Godeværdigheden ikke overdrage samme (til Medeieren), skal Medeieren stævne ham til at opfylde denne sin Pligt og i Stævningen gjöre Paastand paa, at han mister sin Andeel i Godordet og betaler 3 Marks Böder. Men siden skulle de lade det gaae til Domstolene. Kun en Mand af sit eget Godedistrict kan man overdrage Godebestillingen, men ikke nogen af et andet. Dersom Goden har sit Opholdssted hos en Mand af et andet Godedistrict, skal han ikke overtage Godebestillingen, förend han er flyttet derfra. Naar ingen af de to Goder vil overtage Godebestillingen, skal den, som

---

[1]) *der dannede Grændsen mellem Vester- og Nord-Fjerdingen.*

beklæder Godeværdigheden, tilbyde den anden at overtage samme. Hvis han da ikke overtager det, mister han sin Andeel i Godordet og paadrager sig 3 Marks Böder, men modtager han det, skal han da bestyre det 3 Thing over.

Naar en Gode bliver dömt til Böder og til Fortabelse af Godebestillingen, tilfalder samme altid Thingmændene i Godedistrictet; de skulle kaste Lod om hvem af dem der skal forestaae den. Dersom nogen har kjöbt et Godord, eller det er blevet givet ham, skal det gaae i Arv. Bliver en Gode erklæret fredlös eller landsforvist, tilfalder Godordet Thingmændene i Godedistrictet, men det skal vurderes ved Namsretten. Dersom en Gode bliver syg, skal han overdrage Godordet til en anden. Döer han og efterlader sig en 12 Aar gammel Sön, kan denne (uagtet sin Ungdom) overtage Godebestillingen, hvis Lovretten tillader det. Er det en Qvinde, som arver, skal hun overdrage Godordet til en af Thingmændene i Godedistrictet. Döer Goden inden sidste Vintermaaned[1], skulle Thingmændene afholde et Möde og kaste Lod om, hvem der skal overtage Godordet, skjære Budstikker i Form af Kors og sende dem omkring til alle Kanter. Indtræffer Godens Död efter sidste Vintermaaned, skulle Thingmændene i Godedistrictet möde paa Vaarthinget en Nat forud for andre og kaste Lod om, hvem der skal overtage Godordet. Döer Goden en kort Tid för Althinget eller paa Reisen til samme, skal den paa Thinget tilstedeværende nærmeste Slægtning forestaae Godordet. Er der ingen saadan Slægtning tilstede, skulle de Goder, som höre til samme Vaarthingsdistrict bestemme, hvem der skal forestaae Godebestillingen; og skal Bestemmelsen derom træffes, forinden Domstolene dannes.

Ere der Sager beredte til Anlæggelse paa Vaarthinget og Goden ikke er tilstede der ved sammes Aabning, straffes han med Landsforvisning; det samme gjælder, dersom Sager reise sig der, (og Goden ikke betimelig er tilstede).

85. Hvorom Kvidmænd ere pligtige at afgive Udsagn.

Ei ere Nabobönder pligtige til at afgive Kvidudsagn om hvilketsomhelst det skal være; de skulle ikke afgive

[1] *Marts-April.*

Udsagn om noget Anliggende, der er foregaaet udenlands eller östenfor Midten af Havet, skjöndt Sagen bliver anlagt her. Nabobönder skulle heller ikke afgive Kvidudsagn om, hvad der er gjældende Lov hertillands. Dersom Nabobönder kaldes til Udsagn angaaende nysnævnte Gjenstande, hvorom de ikke have at afgive Udsagn, skulle de begive dem hen til Domstolen, og tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om, at de desaarsag ikke afgive Kvidudsagn, at de kaldes dertil angaaende et Anliggende, hvorom det ikke tilkommer dem at give Udsagn"; paa samme Maade skal der forholdes, hvis der er tilkaldt 9 Nabobönder, hvor der kun skulde være 5, eller ogsaa, hvis der ere 5 Nabobönder, hvor der skulde være 9, eller hvis det tilkommer en Tolvmands Kvid at afgive Udsagn angaaende en Sag, i hvilken Nabobönder ere tilkaldte; da skulle Kvidmændene gaae til Domstolen og tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om, at de af den Grund ikke ville afgive Kvidudsagn, at der ere tilkaldte 9, hvor kun 5 skulde afgive Udsagn, eller kun 5, hvor der skulde være 9, eller at de ere kaldte til at afgive Udsagn om et Anliggende som Tolvmandskvid skulde give Udsagn om." Dersom en Gode opfordres til at danne Tylfterkvid angaaende et Anliggende, han ikke har at afgive Udsagn om, skal han gaae til Domstolen og tilkalde Vidner „til Vidnesbyrd om, at der affordres ham Godekvid i en Sag, som skulde afgjöres ved Nabokvid eller Vidnesbyrd". Altid naar saa stor Feiltagelse finder Sted med Hensyn til Bevismidlerne, er der ingen Straf for at tilbageholde Kvidudsagn, ligesom Sagen ogsaa er tabt, hvad enten det er paa Sagsögerens eller Indstævntes Side, at Feilen er begaaet.

Her begynder Afsnittet om Manddrab.

86.

Det er fastsat, at, naar man træffer hinanden paa farende Vei, og man gjör et lovforbudt Angreb paa en anden, da er Straffen Landsforvisning. Men disse 5 Slags Angreb ere lovforbudte: naar man hugger til en Mand, eller stikker til ham, eller skyder eller kaster eller slaaer. Men det er Angreb, naar en Mand hæver sit Vaaben, og det bevidnes af Kviden, at han vilde træffe en Mand dermed, og han derhos er saa nær ved, at han for den Sags Skyld kunde naae til ham, hvis ikke Vaabenet blev standset i Farten, eller han kunde træffe, eller paa hvilkensomhelst Maade han skyder eller kaster saaledes, at det kunde naae til den anden, dersom det ikke blev standset i Farten, eller han kunde ramme. Et Angreb ansees standset i Farten, dersom Vaabenet, efter at det er hævet eller udkastet, gribes af Modstanderen i Luften, eller det stöder paa et andet Vaaben eller slaaer ned i Jorden eller stöder paa Klæder. Det er det 6te lovforbudte Angreb, dersom en fælder en anden, og er Straffen Fredlösbed; men det er Fald, dersom man slaaer Knæet eller Haanden til Jorden, allerhelst om man falder

endnu mere. Det er det 7de Angreb, dersom man rusker en Mand, og er Straffen Fredlöshed. Det 8de Angreb er Haandran, det straffes med Fredlöshed. Det 9de er, dersom en kværker en anden, det gjælder Fredlöshed. Den Mand, som gjör et lovforbudt Angreb paa en anden, gjör derved sig selv samt alle de Mænd som vare paa Raad med ham deri der paa Angrebspladsen ufredhellige, med mindre Modstanderen för havde begaaet noget, hvorved han var bleven ufredhellig. Det er fastsat, at dersom en Mand af Modstandernes Flok igjen angriber en Mand, der ikke var medvidende med den Förste, saa ansees der at være Angreb foretaget fra begge Parters Side. Det er ogsaa fastsat, at hvis nogen saarer en anden, saa straffes han med Fredlöshed. Det er fastsat, at dersom nogen gjör et lovforbudt Angreb paa En paa et Sted, hvor Mænd (derefter) blive dræbte eller saarede, da straffes hin (förste) Angriber med Fredlöshed. Det er fastsat, at dersom der paa begge Sider bliver nogen saaret eller dræbt, og der paa den Kampplads ialt blive 3 eller flere saarede, da skal der gives Kvidudsagn om, at Angrebet er skeet fra det Partis Side, hvorfra det i Virkeligheden er skeet. Dersom man dræber en Mand, gjælder det Fredlöshed. Det er forbudt (endog i Mellemrummet) indtil Dom falder i Sagen, at yde den Mand Underhold, som dræber en anden eller tilföier ham et Hulsaar eller Hjernesaar eller Marvsaar. Det er Hjernesaar, naar der kommer en Aabning paa Hovedet, hvad enten det er klövet eller splittet. Det er Hulsaar, naar Blodet fra Saaret kan strömme ind i Legemets Hulheder. Det er Marvsaar, naar et Been, hvori der er Marv, er itu lige indtil Marven; dette gjælder ogsaa, naar Benet er brudt.

Naarsomhelst man begiver sig etsteds hen i den Hensigt at dræbe eller saare Mennesker, gjælder det Fredlöshed, hvis det bliver fuldfört; ligesom de, der först begive sig hjemme fra i saadan Hensigt til et Möde, hvor Drab eller Saar finde Sted, ere ufredhellige, hvad Legems-Beska-

digelser dem end maatte blive tilföiede, uagtet det er den anden Part, som begynder Angrebet.

Det er fastsat, at dersom man til Forsvar stiller sig foran En, som har dræbt eller saaret en Mand, eller yder ham Hjælp der paa Kamppladsen, da er Straffen derfor Fredlöshed; ligesom han da ogsaa ansees ufredhellig, hvilkesomhelst Legemsbeskadigelser der tilföies ham af dem, som ville yde Modstanderen Hjælp paa samme Kampplads; med mindre han har villet skille dem retteligen ad og han derved er kommen til at yde den ene af Parterne Hjælp, thi for saadan Understöttelse straffes han ikke. Men da ansees han at skille dem retteligen ad, dersom han kan tilveiebringe Kvidudsagn for, at han vilde paa samme Maade have skillet dem fra hinanden, ifald den saarede havde tilföiet Modstanderen lignende Saar som dem, der vare blevne ham tilföiede af denne.

Dersom man frelser en Mands Liv, som har foretaget det förste Angreb, og som derpaa har udövet Drab eller Saar, paa en saadan Maade at de forsvare ham med Od eller Eg, saa gjælder det Landsforvisning, hvis det ikke er paa Kamppladsen. Hvis Manden, der har udövet Drabet eller Saarene, löber hen paa et Sted, hvor der kun er Plads for een Mand at komme til, og de der stille sig foran ham til Forsvar, da skulle Forfölgerne opfordre dem til at gaae bort eller udlevere ham. Saadant Forsvar straffes som nu er blevet sagt, dersom der blandt Forfölgerne er nogen, som efter Loven er berettiget til der at udöve Hævn for sig selv eller en Anden, men desuagtet blive de, der udöve Forsvaret for Angriberen, ikke ufredhellige med Hensyn til de Saar de modtage, med mindre det er paa selve Kamppladsen. Med Hensyn til Saar eller Drab, som för eller senere blive lyste, paa en saadan Maade, at det bliver Gjenstand for Straf at yde den skyldige Underhold, straffes Forsvar for den skyldige udenfor Kamppladsen. I alle de Tilfælde, hvor Forsvar er udövet udenfor Kamppladsen, skal Stevning foretages hjemme i Böigden, og paa Thinge tilkaldes (til Kvidudsagn) 9 Bönder, der boe nærmest Gjerningstedet.

Det er fastsat, at dersom nogen tilföier en anden Stöd, saaledes at Been brydes, da ansees det lige med de större Saar. Paa hvilkensombelst Maade man tilföier en anden Stöd, er Straffen Fredlöshed. Det er et Stöd, dersom man slaaer en anden med en Øxehammer eller hvilketsomhelst andet Kampredskab man har. Stöd er det ogsaa, naar man stikker til en anden, eller kaster paa ham, hvis det træffer. Det samme er Tilfældet, uagtet enten Klæder, eller Brynje, eller Hjelm optage Stödet, naar dette vilde have rammet, ifald disse Gjenstande ikke havde dækket ham. Det er ogsaa Stöd, dersom nogen sparker med Foden til en anden eller giver ham Nævehug. Det ansees og for Stöd, naar man trækker til sig et Kampredskab, som Modstanderen holder paa, fordi man veed at det vil ramme ham, naar man giver Slip. Ligeledes dersom man kaster noget ned paa en Mand, hvoraf han faaer et Slag.

Dersom ikke flere end to Mænd ere blevne saarede eller dræbte eller paa en saadan Maade stödte, at Huden er blaa eller röd bagefter, og een af dem hörer til hver af de modstaaende Partier, da er det ikke strafbart at yde dem Underhold i Mellemrummet, indtil Dom falder i Sagen, dersom de begge, hver fra sin Side, have foretaget Angreb mod hinanden, hvorledes saa Vidnesbyrd maatte falde om, fra hvilken af Siderne det förste Angreb er skeet.

Det er fastsat, at den Mand, som er blevet saaret, er berettiget til, dersom han vil, at udöve Drabshævn i Mellemtiden, indtil det Althing, paa hvilket han skal anlægge Sögsmaal i Anledning af de ham tilföiede Saar; det samme gjælder med Hensyn til alle dem, som ere berettigede til at udöve Hævn for Drab. Men de ere berettigede til at udöve Hævn for Drab, som ere berettigede til Sögsmaal i Anledning af Drabet. Den som har tilföiet Manden Saar eller dræbt ham, falder ufredhellig for denne og for alle dem, der ere i Ledtog med ham; ogsaa ere andre berettigede til at udöve Hævn for ham, om de ville, indtil samme Tid i næste Etmaal.

Disse Legemsbeskadigelser ansees lige med de större Saar: dersom man skjærer Tungen ud af en Mands Hoved, eller stikker Øinene ud paa ham, eller bryder Tænder ud

af hans Hoved, eller skærer Næsen eller Ørene af ham — men skaaret ansees det for, naar Brusk eller Been er beskadiget, — eller man gilder en Mand, eller tilföier ham et Forsmædelses-Hug tværsover Lænderne.

Det er fastsat, at den, som kun tilföier en anden et Muskelsaar, ikke maa ydes Underhold i Mellemtiden indtil Dom falder i Sagen, ifald han bliver greben i Gjerningen, og Vidner tilkaldes derpaa.

Sag kan gyldigen anlægges i Anledning af Angreb, uagtet man istedetfor at lyse, tilkalder Vidner paa at Angrebet foretoges. Ei kan Sögsmaal finde Sted i Anledning af Angreb, naar man ikke gjör een af Delene (lyse eller tilkalde Vidner).

Det er fastsat, at dersom man paalyver sig et Saar eller tilföier sig selv et saadant, eller formaaer en anden dertil, i hvilken Hensigt det end maatte være, da straffes det med Landsforvisning. I det Tilfælde maa han ei heller — mere end i de anförte Tilfælde — underholdes i Mellemtiden indtil Dommen falder; men den er sögsmaalsberettiget, som han giver Skyld for Saaret, eller den af Modstanderne der vil.

Skjöndt man bliver slaaet imellem Skuldrene eller paa Næsen, saaledes at Blodet löber ud af Munden eller Næsen, ansees det ikke at være Saar, dersom det ikke blöder just paa det Sted, hvor Slaget traf. I det Tilfælde saarer man en anden, dersom det blöder paa det Sted, hvor Slaget traf. Hvadsomhelst man gjör, hvorved en anden bliver saaret, skal man lyse ham skyldig i Saaret eller i Banesaar, dersom Manden döer deraf.

Det ansees for Kampplads, saa langt man kan skyde en Pil til alle Sider fra det Sted, hvor det förste Angreb forefaldt, hvad enten det er ude eller inde. Dette skal ansees at være Kampplads, om de saa fjerne dem længere bort, inden de skilles; men skilte ansees de for, naar det ene af Partierne har fjernet sig længere bort end et Pileskuds Afstand fra det Sted, hvor de sidst kæmpede.

Det staaer den, hvem et Stöd er tilföiet, frit for at sagsöge sin Modpart til Landsforvisning for Angrebet, uagtet han ikke anlægger Sag i Anledning af selve Stödet. Men dersom Modparten (under Sagen) praler af at have tilföiet ham Stöd, bliver det ham ikke til Forsvar i Sagen, hvorimod han straffes derfor med Landsforvisning, og skal Sag anlægges derfor som for andre Æresfornærmelser.

Der gives 3 Slags Stöd, som alle straffes med Fredlöshed, og Beviset for dem alle skal föres ved Tolvmandskvid. Det er det förste Stöd, naar Slaget rammer saa svagt, at det ikke efterlader noget synligt Spor; for saadant Stöd kan Hævn udöves paa selve Kamppladsen, men ikke senere. Det andet Stöd kaldes Beskadigelse: naar nogen slaaer en anden saaledes, at det rammede Sted af Legemet bliver blaat eller rödt, eller hovner, eller Kjödet viger tilside, eller Blodet springer ud af Munden eller Næseborene eller under Neglene; for saadant Stöd kan man hævne sig ligesaa længe som for Saar, og ligesaa de Mænd, der ere i Ledtog med ham. Det samme gjælder om Nævehug eller Spark, hvis samme efterlader synlige Spor. Det er ogsaa Beskadigelses-Stöd, naar Hörelsen eller Synet derved beskadiges; ligeledes naar nogen bliver stödt saaledes for Brystet eller Kjönsdelene, at han derved falder i Besvimelse, uagtet det ikke efterlader synlige Spor, og det samme gjælder altid, naar man bliver slaget, saaledes at man besvimer; i saa Tilfælde kan man lyse Angrebet særskilt og Stödet særskilt, saaledes at der blive 2 Sögsmaal, og skal der angives, hvilke af de Beskadigelser, som nys ere blevne opregnede, der ledsagede Stödet. Det er det tredie Stöd, naar Been brydes, i hvilket Tilfælde den, der har tilföiet Stödet, ikke maa ydes Underhold i Mellemtiden indtil Dommen falder, ligesom han heller ikke maa ride til Thinge. For saadant Beenbrud skal der, naar samme er blevet lyst, sagsöges som for de större Saar, og skal det (udtrykkelig) angives, at man lyser et saadant Stöd, der var ledsaget af Beenbrud. Saar og

Angreb kan gyldigen lyses saavel ved Nattetid som om Dagen, ligeledes paa hellige Tider og i Langefasten, og skal Lysning foretages for 5 Nabobönder. I ingen Henseende skal man tage Hensyn til de Nabobönders Egenskaber, for hvem Lysning iværksættes, undtagen forsaavidt det angaaer den Afstand hvori de boe fra Kamppladsen, samt at de ikke ere skyldige i at have tilföiet Saar eller andre Lov-Overtrædelser (ved den stedfundne Kamp). Naar man skal lyse et Angreb eller Legemsbeskadigelse, da er det ret at foretage Lysningen samme Dag efter at Begivenheden forefaldt og den paafölgende Nat og de næstpaafölgende 2 Dage og 2 Nætter; i saa Fald er Lysningen fuldfört inden tredie Solemærke, saaledes som foreskrevet er i Forkyndelsesafsnittet[1], naar det, som der staaer, forstaaes ret. Bliver et Angreb, der er efterfulgt af Saar, ikke lyst, da kunne de skyldige ustraffet underholdes i Mellemtiden til Dom falder, og de ere berettigede til at ride til Thinge.

87.

Alle de Lov-Overtrædelser, som her ere blevne opregnede, Drab, Saar, Stöd og Angreb af alle Slags, skulle lyses for 5 Nabobönder, som alle med Hensyn til Afstand fra Kamppladsen gyldigen vilde kunne være Medlemmer af en Nimandskvid, sammensat af de Kamppladsen nærmeste Bönder; Lysning skal foretages inden tredie Solemærke fra det Tidspunkt at regne, da de skiltes. Med Hensyn til alle de Angreb, som bestaae i Haandran, Jordskuf, Rusken eller Kværken, er det fastsat, at det er ikke nödvendigt at lyse dem, naar de forefalde ene og der ikke foregaaer flere Voldsgjerninger paa det Möde; men 9 Bönder, som boe nærmest

---

1) *Dette Afsnit synes ikke at kunne paavises i nærværende Lovbog, saaledes som samme nu haves.*

Kamppladsen, skulle til Afgivelse af Kvidudsagn tilkaldes hjemmefra. Men ifald flere Voldsgjerninger forefalde der, skal Lysning foretages paa samme Maade som ved andre Angreb, og medförer det da, at Vedkommende blive ufredhellige. Alle andre Angreb skal man lyse, dersom man agter at anlægge Sag om dem.

Dersom man ikke troer at vide med Bestemthed, hvem det var, som gjorde Angrebet, er det ret, at han, dersom han vil, lyser alle dem, som vare i Ledtog med den, der gjorde Angrebet, skyldige i samme. Dersom man har faaet eet Saar, skal man kun lyse een Mand skyldig deri; men har man faaet to Saar, da kan man lyse to Mænd skyldige deri, ligesom det ogsaa er ret, dersom han har faaet tre Saar, at han erklærer tre skyldige; men imod flere Mænd end tre kan Lysning ikke foretages, med den Virkning, at det hindrer deres Thingreise, om man end har faaet flere Saar end tre. Dersom man vil, kan man overdrage til en anden at lyse sit Saar eller sine Saar, hvis de ere flere end et. Det er fastsat, at dersom en saaret Mand ikke er istand til at lyse, og den, som han har givet Fuldmagt dertil, har gjort det paa en feilagtig Maade, kan han lyse anden Gang, og skal han derved forholde sig saaledes, at han i den förste halve Maaned, efter at han er bleven rask, skal begynde sin Reise og være færdig med Lysningen inden tredie Solemærke fra det Tidspunkt at regne, da han begyndte samme; det samme gjælder, dersom han fra först af ikke har faaet nogen til at foretage Lysningen. Det er fastsat, at dersom nogen paa Grund af Saar har mistet sit Mæle, skal den Mand, om han er tilstede, foretage Lysningen, som, ifald den saarede var dræbt, vilde have været den rette Sagsöger i Drabssagen, og skal han forinden tilkalde Vidner paa, at den saarede ikke kan tale, eller at han ikke taler med fuld Forstand, dersom dette er Tilfældet. Men er han ikke der tilstede, da kan den foretage Lysningen, som vil. Det er fastsat, at dersom han kommer sig igjen, kan han vælge,

om han vil lade denne Lysning gjælde eller lyse selv anden Gang og forholde sig da paa samme Maade, som forhen er sagt om det Tilfælde, naar man först har overdraget til en anden at foretage Lysning.

Det er fastsat, at dersom en Mánd bliver dræbt og den sögsmaalsberettigede er der tilstede, da skal han lyse Drabet og fuldföre Lysningen inden trende Solemærker; han kan lyse en Mand skyldig, dersom han vil, men han er ogsaa berettiget til at lyse ligesaa mange Mænd skyldige i Drabet, af dem der vare tilstede, som den Döde har Banesaar; han bör tilkalde Vidner ved hvert af Banesaarene og vise dem Saarene; ei skulle de give Vidnesbyrd om, hvor mange Banesaarene ere. Vidner angaaende Banesaar skulle have saadanne Egenskaber, at de i Henseende til Slægtskab med den sögsmaalsberettigede gyldigen kunde være Medlemmer af en Nabokvid. Men blive Vidner ikke tilkaldte ved Banesaarene, skulle Nabobönderne give Udsagn om begge Dele, baade hvem der ere skyldige i Banesaarene, og hvormange disse ere. Det er fastsat, at hvor saadanne Beskadigelser findes paa en död Mand, at de kunde ansees lige med de större Saar, skal man lyse samme som Banesaar. Det er fastsat, at hvis den sögsmaalsberettigede ikke er tilstede, kunne andre Mænd tilkalde Vidner ved Banesaarene og lyse dem. Det er fastsat, at naar andre Mænd have (allerede) tilkaldt Vidner paa Banesaarene og lyst dem, kan den sögsmaalsberettigede lade dette gjælde, dersom han vil, men han kan ogsaa i Löbet af den næste halve Maaned, efter at han er underrettet om Drabet, begynde sin Reise (for selv at lyse paany); han kan da lyse andre Mænd skyldige, hvis han vil, og erklære andre Mænd skyldige i hvert af Banesaarene; han skal have tilendebragt Lysningen og tilkaldt Vidner til Banesaarene, dersom Liget endnu ikke er jordet, inden trende Solemærker fra det Tidspunkt at regne, da han begyndte Lysningen; men er Liget allerede kommet i Jorden, skal en Kvid af Nabobönder give Udsagn om, hvor mange Banesaar der ere; han kan iövrigt, af hvad de andre have foretaget til Forberedelse af Sagen, benytte

hvad han vil, alt eller noget deraf. Det er fastsat, at naar et större Saar lovformeligen er blevet paalyst en Mand, og det senere bliver til Banesaar, da haves der, uagtet Drabet ikke bliver paalyst den samme Mand, samme Ret til Sögsmaal, hvis Underhold ydes, som i hint Tilfælde.

Det er fastsat, at dersom man lyser et större Saar, hvor Saaret hörer til de mindre, da ansees det mindre Saar at være retteligen lyst; men det beroer paa hvorledes Saaret bliver helt, om Ydelse af Underhold til den skyldige bliver strafbart. Det er fastsat, at dersom man lyser det mindre Saar, hvor der er et större, da skal der med Hensyn til ydet Underhold anlægges Sag, som om det var et mindre, men i alle andre Henseender ere Virkningerne de samme. Det er fastsat, at naar man ved Sammenkomster, hvor 9 eller flere Bönder ere tilstede, tilföie hinanden Saar eller Drab, da er det ret at lyse for alle de 9 Bönder tilsammen, hvis de selv ikke ere skyldige i Saar eller Drab (der paa Stedet), uagtet de ikke vilde være de nærmest boende ved Kamppladsen; ogsaa er det ret, at lyse for de 5 Bönder, der boe nærmest ved Kamppladsen, om de ere tilstede, med mindre der gives dem Skyld enten for Saar eller Drab.

Det er fastsat, at naar Modstandere mödes (og Kamp finder Sted) paa Fjelde eller Fjorde, da skal Lysningen være tilendebragt inden tredie Solemærke efter at de ere komne tilbage. Lysningen skal foretages, overensstemmende med hvad sagt er, naarsomhelst lovlige Fortællere eller lovlige Øienvidner gaae fra Kamppladsen til begge Sider (af Fjeldet eller Fjorden). Som lovlige Fortællere eller lovlige Øienvidner ansees Karlfolk 12 Aar gamle eller ældre, der have Forstand paa at aflægge Eed. Det er fastsat, at naar Mænd (derimod) kun ad een Vei gaae bort fra Drabsstedet, skal Drabsmanden i samme Etmaal paalyse sig Drabet, medmindre han er paa et Fjeld eller en Fjord, da skal han gjöre det i samme Etmaal, han kommer derfra. Han skal gaae hen til den nærmeste af de Gaarde, hvor han mener sit Liv sikkert med Hensyn til det forefaldne, og sige det til en eller flere Mænd, som have lovligt fast Hjem der, og udtrykke sig saaledes: „Vort Möde fandt Sted“, skal han

sige, og navngive sin Modstander og sige hvor det var. „Jeg paalyser mig de Saar og al den Legemsbeskadigelse, der er ham tilföiet; jeg lyser Saar, hvis det kun befindes at være Saar, men Drab, hvis han befindes at være dræbt.“ Han skal dække det döde Legeme, dersom Manden er död, naar han forlader ham, saa at hverken Fugle eller Dyr kunne æde det, han skal sige, hvor det er. Det er fastsat, at hvis han ikke saaledes dækker Liget, straffes han med Landsforvisning; i den Sag skal Stævning foretages hjemme i Böigden, og 9 Nabobönder tilkaldes paa Althinget af dem, der boe nærmest det Sted, hvor Liget ligger. Det er fastsat, at dersom den saarede gaaer senere et Pileskuds Vei eller længere hen og selv fortæller til andre hvad der er forefaldet ved deres Möde, da er Modstanderen ikke pligtig til at lyse. Kan den saarede, skjöndt han gaaer en Pileskuds Vei eller længere hen, ikke træffe paa lovfaste Mænd, som han kan faae i Tale, da skal den anden, som har tilföiet ham Saaret, i samme Etmaal som han faaer Efterretning om hins Död, lyse Drabet for de 5 Bönder, der boe ham nærmest, paa den Tid han erfarer hans Död. Det er fastsat, at dersom han lyser anderledes end nu er sagt, da regnes det for Mord, saa at den dræbte ansees ikke at være faldet paa sine Gjerninger, hvadsomhelst Skyld han end maatte have paadraget sig för; heller ikke bör da nogen Indsigelse komme i Betragtning.

88. Om Mord.

Det er fastsat, at dersom nogen myrder en Mand, da straffes han med Fredlöshed; men det er Mord, naar man lægger Skjul paa Gjerningen, eller skjuler Liget eller ikke vedkjender sig Gjerningen.

Det er fastsat, at dersom en Mand bliver slaaet, uden at foretage Lysning, eller han har Samkvem med den, som slog ham, og sover sammen med ham, spiser sammen med ham eller arbeider sammen med ham, og han vilde være

istand til at begive sig bort derfra, da er han ikke berettiget til at fordre den personlige Bod — det er 48 Örer i lovlige Betalingsmidler af hans Gods — med mindre den Fornærmede er en, der ikke selv har Raadighed over sine Sögsmaal, af hvad Grund det end maatte være; men forövrigt er der samme Ret til Sögsmaal som ellers.

Det er fastsat, at dersom nogen lyser selv sine Saar, og det senere viser sig at være Drab, da skal den sögsmaalsberettigede uagtet hin Lysning lyse Drabet, dersom han vil, og tilkalde Vidner til Banesaarene og, om han vil, paalyse samme andre Mænd end skeet er ved Drabsmandens egen Lysning.

Dersom man jager efter en Hest, hvorpaa en Mand rider, saa at denne falder af, eller hvis man jager efter Lastheste eller gjör Kreaturer sky eller paa hvilkensomhelst anden Maade bevirker, at en Rytter falder af Hesten, straffes det med Landsforvisning, dersom han kommer ned paa Födderne; og skal i den Sag Stevning foretages hjemme i Böigden, og 9 Nabobönder tilkaldes paa Thinge. Dersom nogen slaaer en Hest, hvorpaa en Mand rider, da straffes det med Landsforvisning, uagtet Rytteren ikke falder af, dersom det bevidnes af Kviden, at Fornærmeren vilde have tilföiet Rytteren et Stöd; i dette Tilfælde skulle Kvidmænd tilkaldes hjemme i Böigden, og ansees det lige med et Angreb. Dersom de Heste, som föres af en anden Mand, hvad enten de gaae med Byrder eller ikke, stöde en Mand af Hesten, eller hvis nogen staaende eller gaaende Mand bliver stödt om af dem, da straffes den der förer Hestene med Landsforvisning, men med Fredlöshed, hvis Manden blöder eller bliver forslaaet, og skulle 9 Nabobönder tilkaldes paa Thinge. Men dersom Manden derved mister Livet, skulle Nabobönder tilkaldes hjemme i Böigden. Dersom man jager Heste eller Nöd eller andre Kreaturer paa en anden ved at gjöre dem sky, i den Hensigt, at de enten skulle træde ham under Födder, eller stange ham, eller forslaae ham, da straffes det med Landsforvisning, dersom Manden falder omkuld, eller Huden paa det forslaaede Sted bliver blaa eller röd, eller det blöder; og skulle 9 Bönder, der

boe nærmest Gjerningsstedet, tilkaldes hjemme i Böigden. Dersom man hidser en glubsk Hund eller en tam Björn paa en Mand, da er Straffen Landsforvisning, hvis derved ikke forvoldes nogen Skade, men Fredlöshed, hvis derved tilföjes ham synlig Beskadigelse eller han bliver kastet omkuld; til Kvidudsagn herom skulle de Gjerningsstedet nærmest boende Bönder tilkaldes; men skeer der ingen Skade, de Bönder, der boe nærmest det Sted, hvor Dyret blev hidset. Faaer man et af de större Saar, eller bliver dræbt, eller faaer mindre Saar ved at blive angrebet af et Dyr, hvilketsomhelst Dyr det er, være sig en Hest, eller et Nöd, eller en Hund, eller en Björn, da straffes den, der har hidset Dyret for at foraarsage Skade, som om han selv havde tilföiet den, og Sögsmaalet skal i alle Henseender anlægges paa samme Maade, som om dette var Tilfældet; og foretages der Lysning, bliver han ufredhellig og maa ikke af nogen ydes Underhold i Mellemtiden, indtil Dommen falder. Det er fastsat, at dersom en Mand bliver dræbt, uden at udvortes Vold kan sees paa ham og uden at noget Banesaar er at see: dersom han er blevet jaget ud i Vandet, eller ned af steile Klipper, eller han er kværket ihjel, eller banket ihjel, eller paa hvilkensomhelst Maade hans Modstandere dræbe ham, saaledes at hans Död er foraarsaget af dem, men uden at udvortes Vold er kjendelig paa hans Legeme, da kan saadant Drab ikke med den Virkning, at det hindrer de Vedkommende fra Thingreise, paalyses flere end 3, uagtet flere have været i Ledtog.

Det er fastsat, at den Mand, som paalyser en anden et Angreb eller et Saar eller et Stöd eller et Drab, skal tilkalde 2 eller flere Vidner: „til Vidnesbyrd om, at jeg lyser N. N. skyldig i et lovforbudt Angreb“ — og nævne den, der blev angrebet, samt den, paa hvis Vegne han foretager Lysningen — „og jeg lyser Lov-Lysning.“ Han kan, om han vil, indbefatte i en Lysning baade Angrebet og den Legemsbeskadigelse, der ved samme blev tilföiet, og angive, hvad Slags Beskadigelse det var, være sig Stöd eller Saar, og skal han kun anlægge een Sag, hvis han vil anvende saadan Lysning; men han kan ogsaa lyse hver af

Delene særskilt, Angrebet for sig, og den Beskadigelse, der ved samme blev tilföiet, for sig; og skal der da anlægges 2 Sager. Den Mand, som lyser Saar eller Stöd, skal tilkalde 2 eller flere Vidner paa: „at han lyser Lovlysning om Saar eller Stöd" — og angive, hvad Art Beskadigelse det er, være sig Hjernesaar, eller Hulsaar, eller Marvsaar, eller da, at han tilföiede ham det Saar, som — den og den Tid, da den saarede döde — viste sig at være Banesaar; han skal navngive begge, saavel den, som blev saaret, som den, for hvem han foretager Lysningen, og „lyse Lov-Lysning". Han kan gyldigen foretage Lysningen under eet for alle Nabobönderne, som han vil lyse for, naar han træffer sammen med dem paa eet Sted; men han kan ogsaa foretage Lysningen for hver især.

89. Om Sagers Anlæggelse.

I Anledning af alle de her opregnede Sager angaaende Saar og Drab, samt alle de Lov-Overtrædelser, der blive begaaede paa en Kampplads, hvor Saar eller Drab finder Sted, hvad enten de bestaae i Anslaget, Tiltrædelsen af Toget, Nærværelse ved Kampen eller Forsvar for Fornærmerne, skal der hjemme i Böigden til Kvidudsagn tilkaldes 9 Bönder, der boe Kamppladsen nærmest. Naar man tilföier en anden Stöd, skal Stevning foretages i Böigden, og skal den Gode, som den sagsögte er i Thinglag hos, opfordres til at danne Tolvmandskvid, og skal denne Opfordring fremsættes paa Thinge, med mindre der paa samme Kampplads er udövet baade Stöd og Saar; da skulle de Bönder, der boe nærmest ved Kamppladsen, give Kvidudsagn om begge Dele. Hævner man paa samme Kampplads et Stöd med et andet Stöd, og Angreb finder Sted fra hver af de modstaaende Partiers Side, da skulle 9 Bönder, der boe nærmest Kamppladsen, give Udsagn om, fra hvilken Side det förste Angreb blev foretaget, men Tolvmandskvider skulle give Udsagn om Stödene. Dersom man paa en anden Kampplads hævner et Stöd med et andet Stöd, da skulle Tolvmandskvider give Udsagn angaaende Stödene, men den, der udövede Hævnen, skal tilkalde sine 5 Nabobönder til Forsvars-Kvidudsagn, om hvem der har givet det förste Stöd. Naar man paa en anden Kampplads hævner et Stöd med

Drab eller Saar, da skulle de nærmest Kamppladsen boende Bönder give Udsagn om Drabet eller Saarene, men Tylfterkviden om Stödet. Det er fastsat, at Drabsmanden kan af de 9 nærmest Kamppladsen boende Bönder, som ved Kvidudsagn have erklæret ham skyldig i Drabet eller Saarene, opfordre 5 til at give Forsvars-Kvidudsagn om, hvad der gik först for sig, enten at han fik Stödet, eller at han dræbte eller saarede sin Modstander. Ni Bönder, der boe nærmest Kamppladsen, skulle tilkaldes til Udsagn om alle de Voldsgjerninger, som her ere omtalte. Det er fastsat, at de Bönder skulle tilkaldes som Kvidmænd, der ikke med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab staae i for nært Forhold til dem, der ere sigtede for Voldsgjerninger, samt til Sagsögeren. De Nabobönder kunne ikke være Medlemmer af Kviden, der ere Næstsödskendebörn til Sagsögeren eller den sagsögte eller nærmere beslægtede. Disse 3 nærbeslægtede kunne heller ikke være gyldige Medlemmer af Kviden, den nemlig som er gift med Partens Moder eller Datter eller Söster. Ligeledes disse 3 aandelig beslægtede: nemlig den, som holder En under Primsignelse, eller under Daab, eller under Konfirmation; ligesaalidt kan en Bonde være Kvidmand, naar der mellem hans Æt og Sagsögerens eller den sagsögtes Æt er forefaldet Drabssager, som naar han er beslægtet med Parterne. Naar Drabssager ere forefaldne, skal man kun rydde Kviden paa Grund af Slægtskab til den Mand, der paa lovlig Maade er udkaaret til Drabsmand, men ikke til flere, uagtet disse have været med ved Drabet. Den Mand, som er bleven kaaret til Drabsmand, saavelsom hans Slægtninge og 3 nærbesvogrede i de Grader, som för er meldt, kan aldrig derefter være gyldigt Medlem af en Kvid mod den, der var sögsmaalsberettiget i Drabssagen. Men med Hensyn til Beregningen af det indbyrdes Slægtskabsforhold mellem disse Mænd skal der forholdes saaledes, at man skal opregne Slægtskabet imellem den, der er valgt til Medlem af Kviden, og Drabsmanden, eller paa den anden Side mellem Kvidmanden og Sagsögeren (i Drabssagen), samt den dræbte, og skal man bevidne paa sin Ære, at den og den Slægtskabs-Opregning er sandfærdig og rigtig mellem de to Personer, som den da er fremsat, men den og

den Drabssag har fundet Sted mellem Kvidmandens og Sagsögerens Familier, og skal man nævne dem begge ved Navn. Man kan anvende Forkastelsesretten mod en Kvidmand paa Grund af dennes Slægtskab eller Svogerskab til en selv, men ikke paa Grund af at man staaer i aandeligt Slægtskab til Kvidmanden.

Nabobönder ansees gyldige Medlemmer af Kviden, uagtet de have været tilstede paa Kamppladsen, dersom de ikke ere sigtede for paa samme at have udövet Lovovertrædelser. Dersom man anlægger Sag imod en Mand, i den Hensigt at gjöre ham udygtig til at være Kvidmand, og ikke fordi han anseer ham for skyldig i den Sag han sigtes for, da er Straffen Landsforvisning; og sögsmaalsberettiget mod ham er Sagsögeren i Hovedsagen, som giver Anledningen til denne Sag; Stevning skal foretages hjemme i Böigden, og paa Thinge skulle tilkaldes 9 af den sagsögtes Nabobönder.

Det er fastsat, at kun de Nabobönder kunne gyldigen tilkaldes som Kvidmænd, der have saa megen Formue, at det tilkommer dem at udrede Thingreiselönsafgiften. Men til at betale Thingreiselönsafgiften er en Bonde pligtig, naar han for enhver af sine nödvendige Husfolk har et Höved: en Ko — gjældfri — eller en Koes Værdi eller et Næt eller en Baad og derhos alle de Landhusholdningsredskaber, som til hans Gaard ikke kunne undværes. Som hans nödvendige Husfolk ansees alle de, som han har at forsörge, og de Tjenestefolk, som ere nödvendige til Husholdningens Drift. En Bonde, der ingen Tjenestefolk har, kan tilkaldes som Kvidmand, dersom han har saa megen Formue, at der paa hver af hans nödvendige Husfolk falde 2 Ko-Værdier. Den Bonde ansees ikke at være uden Tjenestefolk, der ved Fardag modtager en Mand i sin Tjeneste paa et Aar og beholder ham Althinget over, en 12 Aars gammel Svend eller ældre, saa rask, at han ved sit Arbeide kan i det mindste fortjene sin Mad. I alle de Tilfælde, naar Tilkaldelse af Kvidmænd foretages för Fardag, kan han kun under den Forudsætning være Medlem af Kviden[1], dersom han den næstforegaaende Sommer har havt en 12 Aar gammel eller ældre Svend, som endnu er hos ham.

---

1) *Vi have i Oversættelsen fulgt den utvivlsomt rigtigere Læsemaade:* þvi at eins rettr í quoð (A. M.)

Dersom 2 Mænd boe i samme Hus, da kan man gyldigen tilkalde dem begge, om det behöves; men den, som boer nærmest (ved Partens Hjem eller Gjerningsstedet), hvis ikke begge behöves. Dersom de begge kun holde een Faarehyrde, men ingen flere Folk, da ansees hver af dem at være uden Tjenestefolk. Men dersom den ene af dem alene föder Hyrden, da er han gyldigt Medlem af Kviden. Dersom 2 Mænd drive Landhusholdning i Fællig, og den ene er Jordeier, den anden Landbo, da skal Jordeieren tilkaldes. Dersom 2 Jordeiere, eller 2 Landboer, som have de Egenskaber, der udfordres til at være Kvidmand, have Landhusholdning i Fællig, skal den tilkaldes, som har den störste Andel i Fælliget. Men have de lige Andel i Landhusholdningen, kan man tilkalde hvem af dem man vil, og det uagtet de ingen Tjenestekarl holde. Dersom 2 Mænd, som have at udrede Thingreiselönsafgiften, og ingen Tjenestekarl holde, have Landhusholdning i Fællig, og den ene af dem har de Egenskaber, der udfordres til at være Kvidmand, skal den anden (dog) tage Del i alle Omkostninger derved i Forhold til den Andel, han har i Landhusholdningen, dersom han (er saa arbeidsdygtig, at han) kan tjene sin Mad eller mere end det.

En Mand, der ikke er dygtig til Thingreise, skal ikke tilkaldes som Medlem af Kviden. Dygtig til Thingreise ansees en Mand for, naar han kan ride fulde Dagsreiser og paa Bedesteder er istand til at fange sin Hest, forsynet med Fodbaand[1], og gaae alene henad sin Vei paa Steder, der ere ham bekjendte. Det er fastsat, at en Mand kan ikke gyldigen tilkaldes som Kvidmand, naar han lider af en saadan Sygdom, at det ikke kan forudsættes, at han i Mellemtiden (indtil Thinget skal holdes) vil være kommen sig saa vidt, at han vil være dygtig til Thingreise. For en Mands Gaard, som er udygtig til Thingreise, kan man tilkalde disse 4 Mænd, hvis de have fast Ophold paa hans Gaard: den förste er hans Sön, den anden hans Stifsön, den tredie hans nærbesvogrede, som er gift med hans Datter, og den fjerde hans lovlige Fostersön, som han har opdraget; kun under den Forudsætning kunne disse tilkaldes, at de have opnaaet en saadan Alder og Forstand, at de i denne Henseende have de Egenskaber som ud-

[1]) *der brugtes for at den ei skulde gaae for langt bort.*

fordres til at være gyldig Thingmand, ligesom baade Bonden og den, der i hans Sted tilkaldes, ikke maa med Hensyn til Slægtskab eller forefaldne Drabssager staae i et for nært Forhold til Parterne. Det er lovlig Fostring, naar man modtager en 8 Aars gammel eller yngre Dreng og opfostrer ham indtil han er 16 Aar gammel. For en Qvindes Gaard kunne gyldigen tilkaldes de samme som for en Mands, der er udygtig til Thingreise; ogsaa kan hendes Mand tilkaldes som den femte, ifald han har fast Ophold der hos hende. Det er fastsat, at hvor der boer en Mand, som er udygtig til Thingreise, eller en Qvinde, som dog, naar Tilkaldelsen begynder og Althingstiden over, har en Tjenestekarl, der er fæstet for 1 Aar og (er saa arbeidsdygtig, at han) tjener sin Föde eller mere — og der da kommer udenlands fra en af de Mænd, som gyldigen kunne overtage Thingmandspligterne for den der skal tilkaldes, da kan denne gyldigen tilkaldes, dersom han ankommer för end Tilkaldelsen er begyndt, forudsat at han derhos har fast Ophold der. Dersom man er i Tvivl om en vil være gyldigt Medlem af Kviden eller ei, skal man tilkalde to eller flere Vidner: „til Vidnesbyrd om, at jeg spörger dig — skal han sige og nævne ham ved Navn — om du er den rette Thingmand (for Gaarden), eller ikke", eller „om det tilkommer ham at varetage de retlige Forpligtelser for sin Gaard eller for en til Thingreise udygtig Mands eller en Qvindes Gaard", hvis han snarere behöver at stile Spörgsmaalet saaledes; han skal „spörge Lov-Spörgsmaal". Han er da ogsaa berettiget til at forholde sig med Tilkaldelsen i Overensstemmelse med det Svar, som den anden giver; men denne straffes med 3 Marks Böder, hvad enten han lyver eller han intet Svar giver; og sögsmaalsberettiget mod ham er den som gjorde ham Spörgsmaalet; vil han ikke anlægge Sagen, er den Bonde sögsmaalsberettiget, som blev tilkaldt i hans Sted; men vil han ikke, kan hvo, der vil, anlægge Sagen, og skulle der paa Thinge tilkaldes 5 Nabobönder, der boe nærmest den sagsögtes Hjemstavn.

Naar Nabobönder tilkaldes hjemme i Böigden og man træffer paa Fader og Sön (paa samme Gaard), da kan, uagtet kun den ene af dem driver Landhusholdning, hvem af dem

man vil, gyldigen tilkaldes, naar begge (iövrigt) have de bestemte Kvidmandsegenskaber, og skal den ældste af hans Sönner tilkaldes, hvis der ere flere. Den af Sönnerne, der kommer paa Thinge, kan gyldigen afgive Kvidudsagnet, uagtet en anden af Sönnerne, der sidder hjemme, er blevet tilkaldt. Men reiser ingen af dem til Thinge, skal Sag for Hjemmesidden anlægges imod den, der blev tilkaldt; men begiver nogen af dem sig paa Reisen, hvad der end senere forhindrer ham, stiles Sögsmaalet mod denne.

Det er fastsat, at Tilkaldelse af Kvidmænd skal begynde om Morgenen, og den ene tilkaldes efter den anden, indtil de alle ere tilkaldte; de skulle alle tilkaldes paa en og samme Dag, hvis det er muligt. Man skal tilkalde 9 Nabobönder. Naar der er skeet Angreb fra begge de kæmpendes Side (og derfor begge Parter foretage Tilkaldelse), skulle de, der sidst begynde Tilkaldelsen, tilkalde de samme Nabobönder, og kunne de da anvende Forkastelsesret med Hensyn til de (saaledes) tilkaldte Kvidmænd. Dersom begge Parter samtidig begynde Tilkaldelsen af Kvidmænd, og hver af dem begynder paa sin Ende (af Böigden) og de træffe hinanden, da ere de hver for sig pligtige til at forklare, hvem de have tilkaldt og hvem de endnu have isinde at tilkalde. Det er fastsat, at de skulle (da) begge tilkalde de samme Kvidmænd, og kunne hver for sig udöve Rydningsret med Hensyn til de Bönder, som hver af dem tilkaldte senest. Dersom de træffes og ikke komme overens om, hvilke af de Bönder, som ingen af dem endnu har tilkaldt, skulle tilföies, da skulle de, der först begyndte Tilkaldelsen, bestemme dette, og tilkommer (denne) Bestemmelse dem, der havde tilkaldt de fleste Bönder dengang de traf hinanden. Men have de paa begge Sider tilkaldt ligemange Bönder, og de ere uenige om, hvem der först begyndte, da skulle de 9 Kamppladsen nærmest boende Bönder, som blive gyldige Medlemmer af Kviden i Hovedsagen, afgive Udsagn om, hvem der först begyndte Tilkaldelsen; og de tabe da (Hoved-) Sagen, som Kvidudsagnet falder imod. Dersom de træffe hinanden, efter at de hver for sig have fremmet Tilkaldelsen saa vidt, at der paa Grund heraf ville fra Omegnen af Kamppladsen blive tilkaldte i det Hele

flere end 9, ifald de tilkalde efter hinanden, saaledes som fastsat er, — da skulle de, som paa den Tid de mödtes, ikke have at bestemme, hvem flere der skulle tilkaldes, begive sig hjem til de Bönder, som de alene have tilkaldt, og tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at de fritage dem for denne Tilkaldelse, paa Grund af, at der fra Omegnen af Kamppladsen ere tilkaldte flere end 9“; det skulle de sige i Mænds Paahör, der have fast Hjem paa Gaarden, og anvende den samme Fremgangsmaade derved, som ved Tilkaldelsen. Dersom de ikke fritage Bönderne for Tilkaldelsen, tabe de alle de Sager, i hvis Anledning Tilkaldelsen af dem er foretaget; heller ikke straffes Bönderne, fordi de blive hjemme, dersom Kvidudsagnet udfalder vedkommende Parter imod, at de nemlig sidst begyndte Tilkaldelsen. Selv uagtet de, der höre til det modsatte Parti, og som ikke dertil ere pligtige, undtagen de ville, fritage de af dem tilkaldte Nabobönder for Tilkaldelsen, saa tabe dog de andre deres Sager, naar Kvidudsagnet udfalder dem imod, at de have undladt at fritage de af dem tilkaldte Nabobönder for Tilkaldelsen inden 3die Solemærke fra den Tid, de bleve tilkaldte. Dersom de komme overens om, hvem af dem der skal fritage Bönderne for Tilkaldelsen, skulle de derefter afgjöre, hvilke af de Tilkaldte de skulle fritage eller hvilke den anden Part skal tilkalde. Naar de kan blive enige om, hvem der skal fritage Bönderne for Tilkaldelsen, da skader det ikke deres Sag, om de end först have tilkaldt flere Bönder end 9, naar de blot kunne fritage dem, der overskride dette Antal, for Tilkaldelsen inden 3die Solemærke. Sagsögerne straffes med 3 Marks Bod, dersom de holde Tilkaldelsen hemmelig eller lyve, naar de blive spurgte (derom), ligesom da ogsaa alle de Sögsmaal, i Anledning af hvilke de have tilkaldt Kvidmænd, blive ugyldige. Nabobönderne straffes med Landsforvisning, hvis de ikke udsige, om de ere tilkaldte eller ei, eller de lyve derom; men dersom de, der senere foretage Tilkaldelsen, ikke vide, hvem de andre have tilkaldt, da ere de berettigede til at tilkalde dem, de ansee for de gyldigste Medlemmer af Kviden.

Dersom nogen opsætter sin Tilkaldelse eller paaskynder samme til den Dag, paa hvilken han veed at Modparten vil

foretage den, paa Grund af, at han dermed vil skade Modpartens Sag, da forspilder han den Sag, i Anledning af hvilken han foretager Tilkaldelsen, og straffes derfor med Landsforvisning. Dette er en Sag, i hvilken Stevning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge tilkaldes 9 Nabobönder til den sagsögte.

Det er fastsat, at naar man i Anledning af Saar vil tilkalde Nabobönder . . . .

Dersom man ved Fardag eller tidligere tilkalder Nabobönder hjemme i Böigden, skal man tilkalde dem, der i Althingstiden have været bosatte paa de Gaarde, hvorfra der foretages Tilkaldelse, dersom de da ere i Live og indenlands. Man skal da foretage Tilkaldelsen paa Vedkommendes Gaarde, uagtet de ere reiste bort og lyse Tilkaldelsen for tre Mænd.

Dersom der samles Folk til Angreb paa de Mænd . . . . .

90.

Der ere 6 Qvinder, for hvilke man er berettiget til at udöve Drabshævn. Den förste er Hustru, den anden Datter, den tredie Moder, den fjerde Söster, den femte Fosterdatter, som han har opdraget, den sjette Fostermoder, der har opdraget ham. Det er fastsat, at dersom En kommer til, idet en Mand voldtager en Qvinde, som han er berettiget til der paa Stedet at udöve Drabshævn for, og hin har kastet hende ned og lagt sig ovenpaa hende, da kan han udöve Drabshævn der paa Stedet; og ligesaa, dersom han træffer ham i Sengen hos Qvinden, saaledes at de hvile der begge sammen, i den Hensigt, at han vil bedrive Utugt med hende; og man kan i begge Tilfælde udöve Drabshævn, uagtet Samleiet ikke er blevet fuldbyrdet. Naar man dræber eller saarer en Mand til Hævn for en Qvinde i et Tilfælde, hvor Samleiet, skjöndt tilsigtet, ikke er blevet fuldbyrdet, skulle de samme Nabobönder afgive Kvidudsagn saavel om Drabet eller Saarene, der ere blevne tilföiede, som ogsaa om det,

hvorpaa man vil begrunde den dræbtes Ufredhellighed. Men er Samleiet blevet fuldbyrdet, da skulle de Bönder, der boe nærmest det Sted, hvor Drabet er udövet, afgive Udsagn angaaende Drabet og Saarene, men andre Bönder, der boe nærmest det Sted, hvor Samleiet er fuldbyrdet, skulle give Udsagn om Leiermaalet; med mindre begge Dele ere gjorte paa samme Sted, da skulle de samme Nabobönder give Udsagn om begge Dele, saavel Mandens Fredhellighed som hans Ufredhellighed. Det er fastsat, at naar man dræber en Mand i Anledning af Leiermaal med en Qvinde, som man er berettiget til at udöve Drabshævn for, men en anden Mand er Sagsöger i Leiermaalssagen, og denne ikke vil anlægge Sagen, da er den, der har udövet Drabet, berettiget til at anlægge Sagen, og kan han forfölge Sagen eller overdrage den til en anden, som om han var rette Sagsöger. De Mænd, der ville fremföre Forsvar i Sagen for de Mænd, der med Drabsmanden have deltaget i Drabet, eller for ham selv, skulle til alle Forsvars-Kvidudsagn til Bevis for hvad de ville fremföre med Hensyn til den dræbtes Ufredhellighed, eller Drabsmandens Forsvar, tilkalde 5 Nabobönder, som boe Stedet nærmest af dem, der ere Medlemmer af Sögsmaalskviden, der har erklæret vedkommende skyldig i Drabet eller Saarene. Dersom man dræber en Mand paa Grund af en Leiermaalsforseelse med en Qvinde, man er berettiget til at udöve Drabshævn for, skal man stevne den döde og tale saaledes: „Jeg tilkalder Vidner til Vidnesbyrd om, at jeg stevner ham i Anledning af den og den Gjerning", som han angiver; „jeg paastaaer alt hans Gods confiskeret, jeg paastaaer, at han er faldet paa sine Gjerninger, og at han ikke har Adgang til at begraves paa Kirkegaarden", hvis han vil anföre dette; og han skal angive, til hvilket Thing han stevner; han kan ogsaa stevne ham til Fredlöshedsstraf, om han vil, og erklære hans Saar ufredhellige, ifald han er i Live.

91.

Det er fastsat, at dersom en Mand, der er yngre end 12 Aar, dræber nogen, da bliver han ikke fredlös for Drabet, men hans Slægtninge skulle betale Frændeböder for den dræbte. Dersom en Mand yngre end 12 Aar tilföier Nogen Saar, skal man tildele ham legemlig Tugtelse, saaledes som han vilde gjöre, ifald han var hans Fader eller Fosterfader, men ei skal han tilföie ham Saar. Men tilföier den voxne Mand ham Saar, ansees den Unge ikke for at være falden paa sine Gjerninger.

92. Om Vaades-Gjerninger.

Det er fastsat, at ingen Vaades-Gjerninger skulle finde Sted (med den Virkning, at man derfor slipper for Straf). Ikke straffes (derimod) en Mand, som holder et Vaaben stille, naar en anden falder mod samme og bliver saaret, og Kviden udsiger, at det ikke var hans Hensigt, at den anden deraf skulde faae Saar. Hvorsomhelst man har anbragt sine Vaaben, straffes man ikke, om end en anden bliver saaret af samme, naar man ikke selv har holdt paa dem, dersom Kviden afgiver Udsagn om, at det ikke var hans Hensigt, at den paagjældende skulde tage Skade deraf, og at han har anbragt Vaabnene paa et Sted, hvor han ikke formodede, at nogen vilde komme til Skade ved dem; men alle disse Forsvarskvider skulle udtages af den Sögsmaalskvid, der er anvendt ved Saggivelsen, og skulle af den udtages 5 Nabobönder. Dersom man har ophængt sine Vaaben

paa et Sted, hvor de af dem selv falde ned, og nogen derved kommer til Skade, da staaer den Mand til Ansvar derfor, som ophængte Vaabnene. Naar nogen frivilligen tager Del i Brydning eller Leg og han ikke deltager længere deri end han selv vil, da skal han selv bære Ansvaret for hvad Skade han kommer til, med mindre den andens Hensigt var at tilföie ham Skade, eller der tilföies ham Saar eller Bane; thi i saa Fald ansees det, som om det ingen Leg er.

93. Om Vanvids-Gjerninger.

Det er fastsat, at dersom en afsindig tilföier en Mand Saar eller dræber ham, da skal det kun da ansees som Vanvids-Gjerning, dersom han för har tilföiet sig selv saadanne Legemsbeskadigelser, der have medfört Fare for hans Liv eller Lemlæstelse, og ansees det dog kun som Vanvids-Gjerning, dersom Nabobönder ville give Kvidudsagn om at dette er Tilfældet. Det er fastsat, at naar der afgives Udsagn om, at der er skeet Vanvids-Gjerning, tör der ikke gives den afsindige Underhold i Mellemtiden til Dommen falder, og han bliver straffet for Beskadigelser, paa samme Maade, som en Mand med fuld Forstand; men i den Sag tör der sluttes Forlig uden Lovrettens Samtykke.

94. Sögsmaalsberettigelse.

(Den dræbtes) Sön er den rette Sagsöger i en Drabssag, naar han er 16 Aar gammel eller ældre, fribaaren og arveberettiget og saa forstandig, at han kan forestaae Sögsmaalet. Er Sön ei til eller er han yngre end anfört, da kommer (den dræbtes) Fader næst efter ham; dernæst Broder, der har samme Fader som den dræbte; derpaa Broder, som har samme Moder som den dræbte. Dersom der ere

flere Brödre paa fædrene Side, da tilfalder hver af dem en lige Part af Böderne. Dersom nogle ville anlægge Sagen men andre indgaae Forlig, da skal den raade, som vil forfölge Sagen efter Lovens Strenghed. Det er fastsat, at de ere berettigede til alle i Forening at anlægge Sagen, uden at nogen af dem behöver at overdrage Sögsmaalsret til de andre. Men ville de allesammen forfölge Sagen efter Lovens Strenghed, bör Sagen paakjendes efter den ældstes Paastand, den ældstes af dem, der ville forfölge Sagen efter Lovens Strenghed. Men dersom den ældste Broder overdrager Sagen til en anden Mand, medens den yngre forfölger den selv, bör Sagen paakjendes efter dens Paastand, som forfölger den selv. Dersom en af de sögsmaalsberettigede har meddelt Fuldmagt til Sagens Anlæg, og en anden af de sögsmaalsberettigede, der er lige saa nær i Slægtskab til den dræbte, selv förer Sagen og vil slutte Forlig, da skal Sagen paakjendes efter Fuldmægtigens Paastand, naar denne vil forfölge Sagen efter Lovens Strenghed, og de andre Sagsögere, som selv före Sagen, ikke ville det. Disse Mænd regnes efter Loven blandt Sagsögernes Tal. Næst efter Brödre er uægte Sön sögsmaalsberettiget; dernæst uægte Broder paa Moderens Side. Ere disse ikke til, da er den nærmeste Slægtning, der er fribaaren, arveberettiget og indenlands, berettiget til at anlægge Sag. Ere der flere lige nærbeslægtede, da skal den raade, som vil forfölge Sagen efter Lovens Strenghed. Ikke gjör Alderen Udslaget imellem ligenær beslægtede Mænd, undtagen mellem Brödre. Sögsmaalsret og Böder for Drab deles paa samme Maade mellem Linierne i Slægtfölgen som Arv, uagtet der kun er en Mand i den ene men flere i den anden Linie. En Sön, 12 Aar gammel og yngre end 16 Aar, kan, dersom Sagsögeren tillader det, gyldigen anlægge Drabssag, men han behöver ikke at modtage Fuldmagt til at före den.

En Enke eller 20aarig Mö er selv berettiget .....

Dersom den sögsmaalsberettigede ikke vil anlægge Sag i Anledning af Leiermaals- eller Drabsböder, som tilkomme en Mand, der er yngre end 16 Aar, da er den unge Mand,

naar han veed, at den anden har forspildt Sagen for ham, berettiget til, efterat han er bleven 16 Aar eller ældre, at optage Sagen og anlægge den paa samme Maade, som om han nylig havde faaet Kundskab om den. Han er berettiget til at give en Anden Fuldmagt til at före denne Sag. Dersom en Mand endnu ikke har naaet den fastsatte Alder, og en Sag opstaaer, i hvilken han vilde være sögsmaalsberettiget, hvis han var gammel nok, da er den Mandsperson, som er nærmest beslægtet og har den fastsatte Alder, berettiget til at anlægge Sögsmaalet. Dersom denne hverken har anlagt Sagen eller overdraget den til nogen eller forberedt den til Anlæggelse den förste Torsdag i Sommerhalvaaret, efterat den unge Mand har fyldt sit 16de Aar, da kan den unge Mand selv anlægge sin Sag og slutte Forlig i samme.

Dersom en udenlandsk Mand fra de nordiske Lande, bliver dræbt.....

Dersom der bliver begaaet Drab paa Althinget.....

Dersom Saar tilföies en Mand, der er yngre end 16 Aar, da er den sögsmaalsberettiget, som vilde være Sagsöger i Drabssagen, hvis den unge Mand var bleven dræbt. Den unge Mand kan selv forfölge denne Sag, dersom Sagsögeren tillader det, og han behöver ikke at lade sig den overdrage af en Anden.

Dersom en Mand bliver dræbt, til hvem Paterniteten ei paa lovlig Maade er bevist, uagtet han regnes for en Sön af en eller anden, da tilkommer Sögsmaal og Böder for Drabet hans Mödrenefrænder, og ligesaa forholdes der med Arven efter ham. Dersom Saar tilföies en Mand, som har opnaaet den lovbestemte Alder, men er saa uforstandig, at han ikke er betroet Raadighed over sit Gods, da tilkommer Sögsmaalet hans rette Formynder. Paa samme Maade, som nu er anfört om Saar, skal der forholdes med Hensyn til alle

(andre) Fornærmelser, som tilföies ham. En Enke og en Mö, der er tyve Aar eller ældre, skulle selv raade for deres Sager, dersom Angreb udöves mod dem eller der tilföies dem mindre Saar, hvad enten de ville overdrage Sögsmaalet til en Anden eller slutte Forlig; men de maae ikke tage mindre end lovlige Böder. Dersom en udenlandsk Mand fra de nordiske Lande eller af Norges Konges Rige, som er gift her i Landet, bliver dræbt, da tilfalder Sögsmaalsretten for Drabet dem, som vilde have haft denne Ret, ifald hans Kone var bleven dræbt.

Slægtninge i 5te Led eller nærmere Beslægtede.....

Dersom en Mand bliver dræbt eller mister Mælet.....

95.

Dersom en Mands Hustru, med hvem han har arveberettigede Börn, bliver dræbt, da er hendes Mand Sagsöger i Drabssagen. Har Konen arveberettigede Sönner, der ere komne til fuld Alder, ere de lige delagtige med Manden i Sögsmaalsretten, ligesom de ogsaa ere berettigede til Halvdelen af Böderne i Forhold til hinanden. Dersom Kvinden ingen Sön har, men hendes Fader eller Broder paa fædrene Side er i Live, bliver den ene af dem[1] sögsmaalsberettiget i Drabssager halvt med Manden. Ere disse Mænd ikke til, tilfalder Sögsmaalsretten Hustruens Mand; men er der en anden Mand i Live, saa nær beslægtet med Kvinden, at han ifölge Loven kunde være hendes Arving, tilfalder denne det Halve af Böderne imod Ægtemanden.

Ei bör man dræbe en Kvinde, som er frugtsommelig med et levende Foster, uagtet hun har begaaet noget, der gjör hende ufredhellig, eller er dömt til Forvisning; og hun

1) *den nærmest beslægtede.*

falder i saa Fald ikke som ufredhellig. Dersom en Kvinde, som bliver dræbt, er frugtsommelig med et levende Foster, er der 2 Drabssager, og Sagen angaaende Fosterets Drab skal behandles som andre Drabssager.

Alle Böder for Drabssager tilfalde Arvingerne, hvad enten de ere Mandfolk eller Kvinder, hvem der saa anlægger Sagen eller er sögsmaalsberettiget; og kun den er berettiget til at meddele Fuldmagt til Sagens Anlæg, som er den rette Sagsöger.

Moderen er berettiget til en tredie Del af Drabsböderne efter sine ægtefödte Börn i Forhold til den dræbtes Brödre paa fædrene Side, og ligeledes tilhörer der hende en tredie Del af Leiermaalsböder i Anledning af hendes Döttres Forförelse, i Forhold til Brödre paa fædrene Side. Dersom en anden end den rette Sagsöger anlægger en Bödesag, fordi han anseer sig at være sögsmaalsberettiget, og den virkelig sögsmaalsberettigede ikke befatter sig med Sagen, fordi han troer, at en anden er rette Sagsöger, da tilfalder der den virkelig sögsmaalsberettigede tre fjerde Dele af Böderne, men en fjerde Del den som anlagde Sagen; dersom han behöver at anvende Penge til Sögsmaalets Fremme, eller for at skaffe sig Bistand under Sagen, da skulle disse Udlæg tages af Böderne, men Resten deles imellem dem. Dersom den, der anlægger Sagen veed, at han ikke er sögsmaalsberettiget, kan hin gjöre Krav paa hele Bödens Belöb, saaledes som den er bleven bestemt.

96.

Det er fastsat, at naar en Gjældstræl er den dræbtes Arving, skal han ikke anlægge Sagen; men der tilkommer ham saa meget af Böderne, som svarer til Belöbet af hans Gjæld, for hvilken han tjener som Træl. Dersom en Gjældstræl bliver dræbt, tilkommer Sögsmaalsretten hans Frænder; de skulle tilbyde den Mand, hos hvem han tjente for Gjæld, et lige saa stort Belöb, som den Gjæld hvorfor han var Træl.

Gjöre de ikke dette Tilbud, da tilkommer Sögsmaalsretten den, hvis Gjældstræl den dræbte var.

Det er fastsat, at dersom en Frigiven bliver dræbt, tilkommer Sögsmaalsretten hans fribaarne Sön, men ellers (ifald han ei har en saadan) den, som har frigivet ham. Men dersom Frigiveren dræber sin Frigivne og denne ingen Sön har, tilkommer Sögsmaalsretten den Gode, til hvis Thinglag den dræbte hörte. Men er Goden og Drabsmanden en og samme Person, tilkommer Sögsmaalsretten de Goder, som höre til samme Thinglag. Kunne de ikke blive enige, skulle de indbyrdes kaste Lod. Dersom en Frigivens Frigiven bliver dræbt, tilhörer Sagen den först frigivne.

97. Om udenlandske Mænds Drab.

Dersom udenlandske Mænd, danske eller svenske eller norske, blive dræbte her i Landet, — fra de tre Kongers Riger, hvor vor (Islændernes) Tunge er, — tilkommer Sögsmaalsretten den dræbtes Frænder, dersom saadanne ere her i Landet. Men med Hensyn til Drab af udenlandske Mænd fra alle andre Lande, end der hvor de Tunger tales, som jeg nu anförte, kan ingen anlægge Sag derfor paa Grund af Frændskab, undtagen Fader eller Sön eller Broder, og disse dog kun da, naar dræbte har för kjendtes ved dem her. Dersom nogen, som ingen Frænde har her i Landet, bliver dræbt ved Skibet (naar han er kommen hertil, eller vil reise herfra), tilkommer Sögsmaalsretten hans Formuesfælle. En Mand ansees for lovlig Formuesfælle, naar den mindre karske af dem har indsat alt sit Gods i Fælliget. Men er der ingen Formuesfælle eller er denne Drabsmanden, tilkommer Sögsmaalsretten hans Madfælle, som oftest har spist sammen med ham. Ere der flere Madfæller, som lige ofte have spist sammen med ham, skulle de kaste Lod om, hvem der skal anlægge Sagen, men alle have lige Andel i Böderne. Men er der ingen Madfæller, skulle Styrmændene anlægge Sagen, og (ifald der ere flere) den af dem, der eier den störste Part i Skibet. Men eie de lige stor Part i Skibet, skulle de ved indbyrdes Lodkastning afgjöre, hvem der skal anlægge Sagen; men af Böderne tilfalder dem alle en lige Andel. Dersom Styrmanden dræber en Mand, som

hverken har nogen Formuesfælle eller Madfælle, tilfalder Sögsmaalsretten dem, der eie Skibet i Fællig med ham; i Böderne have de alle lige Andel. Den anlægger Sagen, som eier den största Part i Skibet; eie de lige Part i Skibet, skulle de afgjöre ved indbyrdes Lodkastning, hvem der skal anlægge Sagen. Dersom en Styrmand, der spiser for sig selv, bliver dræbt, eller der er kun een Styrmand og han er Drabsmanden, skal Goden, i hvis Thinglag den Mand er, der eier Grunden hvorpaa de boe, anlægge Sagen. Dersom en Mand bliver dræbt paa Veien fra Skibet til dèt Sted, hvor han vil tage (Vinter-) Ophold, skal der med Hensyn til den Sag forholdes, som om han var dræbt ved Skibet. Dersom han bliver dræbt, medens han har sit Ophold hos en Bonde, tilkommer Sögsmaalsretten Bonden. Men dræber Bonden ham, er den Gode sögsmaalsberettiget, i hvis Thinglag han er. Men er Bonden og Goden en og samme Person, tilkommer det de Goder, der ere i samme Thinglag, at anlægge Sagen. Dersom han har Ophold paa en Kvindes Gaard og bliver dræbt der, og en Mand har Ophold der hos hende, som gyldigen kan udföre Thingmandsforretningerne for hendes Gaard, da tilkommer Sögsmaalsretten ham, men Böderne tilfalde hende. Men er en saadan Mand ikke der, eller er det (netop) ham, der udövede Drabet, tilkommer det den Gode, i hvis Thinglag hun er, at anlægge Sagen. Indtil han for fuldt og alt er ankommen til Skibet for at afreise, skal der ogsaa forholdes med Sögsmaalsretten, ifald han bliver dræbt, som om Drabet fandt Sted, hvor han havde Ophold; men da efterat han er ankommen til Skibet, skal der forholdes paa samme Maade, som sagt er med Hensyn til den foregaaende Sommer (da han ankom til Landet).

Dersom en udenlandsk Mand, som driver Landhusholdning her, men ingen Frænder har her, bliver dræbt, tilkommer Sögsmaalsretten den Gode, til hvis Thinglag han hörer. Men ifald det (netop) er denne Gode, som dræber ham, da tilfalder Sögsmaalsretten de Goder, som höre til samme Thinglag; med mindre den dræbte har fribaarne Börn, thi i det Tilfælde gaaer Sögsmaalsretten over til den med Börnene nærmest beslægtede Mandsperson, der har den lovbestemte Alder og er istand at forestaae Sögsmaalet.

Paa denne Maade, som her er sagt, skal der forholdes med Hensyn til Sögsmaal for udenlandske Mænds Drab, med mindre der her i Landet findes Frænder til den dræbte fra Lande, der tale samme Sprog som vi; saadanne Frænder ere: de der ere beslægtede i femte Led eller nærmere. De ere berettigede til her at anlægge Drabssagen og tage Böder. Endog ifald de senere komme her til Landet, skulle alle Drabsböder udbetales til dem uden Rente.

98.

Med Hensyn til alle de Drab, jeg nu har opregnet, saavelsom med Hensyn til större Saar er det ikke tilladt at slutte Forlig uden Althingets Tilladelse; Landsforvisning er Straffen, hvis man indgaaer Forlig i de Sager, hvilke ikke kunne forliges uden Tilladelse. Dersom nogen slutter Forlig i en Drabssag uden Tilladelse, tilkommer Sögsmaalsretten derfor först de nærmeste Frænder; men ville de ikke, kan hvem der vil forfölge den efter Lovens Strenghed, anlægge Sagen. Det er en Sag, i hvilken Stævning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge tilkaldes 9 Nabobönder.

Landsforvisning er Straffen for Underhold af Mænd, hvem et Drab eller et större Saar ere blevne lovligen paalyste, eller som have udövet Röveri, eller indebrændt Folk, saaledes at disse enten omkom eller fik Saar deraf, eller hvilketsomhelst de maatte have udövet mod Andre, hvorfor de ifölge Loven ere pligtige til at betale Frændeböder for den dræbte. Det er altsammen Sager, i hvilke Stævning skal foretages i Böigden, og skal den Gode, til hvis Thinglag den sagsögte hörer, opfordres til at danne Tolvmandskvid. Ei straffes Underhold af en (landsforvist eller fredlös) Mand, naar .....

Det er ikke strafbart at yde saadanne Mænd Underhold, som have dræbt ufredhellige Mænd eller tilföiet dem Saar; ei heller forbydes det dem at indfinde sig paa fredlyst Thing.

99.

Det er fastsat, at de Mænd have ikke Ret til at ride til Thinge, hvilke et Saar eller Banesaar er lovligen paalyst; men indfinde de dem paa et indviet Thing, straffes de med

Landsforvisning; og blive alle de Sögsmaal eller Forsvar, som en saadan fremkommer med paa Thinget, ugyldige, og det samme gjælder med Hensyn til alle de Sager, han som Fuldmægtig for andre har beredet til Anlæggelse paa det Thing enten som Sagsöger eller Sagvolder. Dersom saadanne Mænd indfinde dem paa Althinget, skal Stævning mod dem foretages paa Lovbjerget. Men dersom de indfinde sig paa andre indviede Thing, skal i den Sag Stævning foretages i Böigden, og 9 Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge, til Kvidudsagn om han har indfundet sig paa et indviet Thing efter at Saar eller Banesaar vare blevne ham paalyste; med mindre Sagen er blevet beredt til Anlæggelse paa det Thing, da kan man, om man vil, stævne Sagen til Dom der; samme Kvidudsagn skal og afgives, naar vedkommende indfinder sig paa Althinget. Men det gjælder Straf af Landsforvisning for alle de Mænd, der ride i Selskab med ham af den Grund, at de ville understötte ham i at foretage Thingreise. Dersom Mænd, som ikke maae ride til Thinge, reise derhen eller de ere tilstede paa et indviet Thing, ere de ufredhellige for Legemsbeskadigelser, og ligesaa alle de, som have gjort Fölgeskab med dem af den Grund, at de vilde yde dem Understöttelse. Naar man paa et indviet Thing træffer en Mand, hvem det er forbudt at reise til Thinge, kan man tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at han har truffet ham paa et indviet Thing", og skal han stötte sit Sögsmaal paa det Vidnesbyrd. Dersom en Kvid erklærer en Mand skyldig i Thingreise, kan han tilkalde sine 5 Nabobönder til at afgive Forsvarskvidudsagn, om den anden har paalyst ham et Saar eller Banesaar i den Hensigt at forhindre hans Thingreise, og ikke fordi han ansaae ham skyldig; og kan han faae saadant Kvidudsagn, at dette har været hans Hensigt, da frifindes han i Sagen angaaende Thingreisen.

Alle de Sager, som her ere opregnede i Anledning af Legemsbeskadigelser, skulle anlægges for Fjerdingsretten (paa Althinget), der hörer til den Fjerding, hvori Beskadigelserne ere udövede. Men dersom Kampen finder Sted paa Grændsen mellem tvende Fjerdinger, skal Sagen anlægges ved Fjerdings-

retten for den Fjerding, fra hvilken de fleste Nabobönder ere blevne tilkaldte.

100.

Paa indviede Vaarthing eller Höstmöder skal man lyse Saar, paa Thingskrænten eller paa det Sted, hvor man pleier at foretage Forkyndelser. Man maa ikke uden Tilladelse slutte Forlig i Anledning af de Saar, som der blive tilföiede. Dersom Mænd, som (der) have udövet Legemsbeskadigelser, löbe ind i Boderne der, da er Straffen Landsforvisning for dem, der yde dem Forsvar, naar det ikke er paa selve Kamppladsen; er det paa selve Kamppladsen, da er Straffen Fredlöshed. Men dersom det er (selve) Eieren af Boden, som yder dem Forsvar, da er Boden ufredhellig, saa at den kan nedbrydes, dersom de forinden under Tilkaldelse af Vidner have været opfordrede til at vige bort. Men som Kvidmænd skulle tilkaldes de Bönder, der boe nærmest Kamppladsen og ikke ansees delagtige i Legemsbeskadigelserne.

101.

Det er fastsat, at naar Legemsbeskadigelser udöves paa Althinget, da skal der tilkaldes Bodkvid fra de tre Boder, der ere nærmest, og hvoraf der i hver ere tre Mænd, der med Hensyn til Slægtskab kunne være Medlemmer af Kviden; ei skal der nogen tilkaldes fra Garveres eller Sværdfeieres Boder. Men de Mænd skulle först tilkaldes, der ere Eiere af Boderne, hvis de ere gyldige Medlemmer af Kviden, og först de som eie den störste Andel i Boden, dersom de ikke behöves alle. Dersom Bodeierne ikke ere gyldige Kvidmænd, eller dersom der behöves flere end disse, skulle andre Bönder tilkaldes; men strækker det ikke til paa anden

Maade, skulle Tjenestekarle tilkaldes. Med Hensyn til alle Legemsbeskadigelser og Angreb og Anslag og alle de Lovovertrædelser, som blive udövede paa Althinget paa det Sted, hvor der tilföies Saar, skal en Bod-Kvid afgive Udsagn; men de Angreb og Saar, som blive tilföiede paa Althinget, skulle lyses paa Lovbjerget. Naar Mænd paa Althinget blive tilkaldte som Medlemmer af en Bod-Kvid og ikke have afgivet Udsagnet, ere de pligtige til den næste Sommer at reise til Althinget, ligesaa fuldt, som om de vare (paany) tilkaldte i deres Hjem. Dersom nogen döer af de Saar, han fik der, kan man foretage Lysning for de 5 Bönder, der boe nærmest det Sted, hvor han döde.

Dersom nogen dræber eller saarer en Mand paa Thinge eller paa indviede Höstmöder, straffes han med Fredlöshed, og den personlige Bod foröges med det halve. Vil man hævne sig, men Fornærmeren er löbet ind i en Bod og man der yder ham Forsvar, skulle Forfölgerne begjære Tilladelse til at maatte gaae ind i Boden. Ville de andre ikke tillade det og stille sig til Forsvar for den undvegne, da straffes saadant med Landsforvisning, naar det ikke er paa (selve) Kamppladsen, men ellers med Fredlöshed, og Boden er derhos ufredhellig — med mindre de ligesaavel vilde have skillet dem ad, ifald den havde begyndt Angrebet, som nu er den svagere Part. De Bönder skulle tilkaldes, som boe nærmest ved Thingstedet, hvis de ikke ansees delagtige i de udövede Legemsbeskadigelser. Dersom man tilföier hinanden Stöd eller Saar eller Drab paa Althinget, fordobbles den personlige Bod for de Mænd, som Fornærmelsen tilföies, og ei er det strafbart, at man der stiller sig til Forsvar for den undvigende.

Dersom der udöves Legemsbeskadigelser paa Althinget, naar nye Love blive forkyndte, er det ikke Pligt at före Domstolene ud; de Bönder skulle tilkaldes i Anledning af den Sag, som boe nærmest Thingmarken og som med Hensyn til Slægtskab og Frændskab ere gyldige Medlemmer af Kviden.

Dersom nogen bliver dræbt eller mister Mælet eller Forstanden ved Legemsbeskadigelser, som tilföies ham paa Althinget, tilkommer Sögsmaalsretten den, der af de paa Thinget tilstedeværende Mænd er den nærmest beslægtede.

102.

Dersom nogen i Anledning af et paa Althinget forövet Drab bliver fredlös, da er Prisen paa hans Hoved 3 Mark i lovlige Betalingsmidler. Den anden, paa hvis Hoved samme Pris er sat, er den som indebrænder Folk. Den tredie er Trællen, som dræber sin Herre eller sin Herskerinde eller deres Börn eller Fosterbörn. Den fjerde er Forbryderen, der udöver lönligt Drab. Men paa alle andre Skovmænd er Prisen 8 Ører.

Naar nogen bliver fredlös formedelst Drab, skal Sagsögeren for Retten eller ved Forligsmöde, i Voldgiftsmændenes Nærværelse, kaare en Mand til Drabsmand, den han vil af de Mænd, der vare med ved Drabet; og han skal af dennes Æt fordre Frændeböder, og han er berettiget til at rydde Kvid med Hensyn til Slægtskab med ham; men undlader han at kaare Drabsmand, kan han hverken forlange Frændeböder og heller ikke rydde Kvid (med Hensyn til Slægtskab).

103.

Det er fastsat, at der i Anledning af Mord skal foretages Stævning (hjemme i Böigden), og man skal opfordre den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte opholder sig, til at danne Tylfterkvid. Man kan ogsaa vælge at tilkalde hjemme i Böigden, til Kvidudsagn, 9 af den sagsögtes Nabobönder og lyse Sagen paa det Thing, hvortil han tilkaldte Kvidmændene. Det tredie Valg, man har, er, at man, efter at Liget er fundet, tilkalder de Bönder, der boe nærmest Stedet, hvor Liget fandtes, og lyser Sagen paa Thinge.

I alle de her opregnede Sager skal Lysning foretages paa Thinge, og Kvidmænd tilkaldes i Böigden, ligesom det

(overhovedet) er gyldigt, at lyse alle de Sager, i hvilke Nabobönder ere tilkaldte hjemme i Böigden —; ogsaa kan man gyldigen foretage Stævning i ethvert Tilfælde, hvor det er gyldigt at foretage Lysning.

104.

I alle disse Sager, skal Sagsögeren, ifald han har faaet Kundskab om Anledningen til samme, naar 4 Uger ere forlöbne af Sommerhalvaaret eller tidligere, have foretaget Stævning, i det seneste den Onsdag, naar der Torsdagen næstefter ere forlöbne 6 Uger af Sommeren; men Nabobönder skulle være tilkaldte til Kvidudsagn Löverdagen derefter i Sommerens 7de Uge. Men faaer Sagsögeren senere Kundskab om Sagens Anledning, eller Begivenheden, der giver Anledningen til samme, indtræffer senere end som saa, men forinden den sidste Fardag, da kan Stævning gyldigen foretages, indtil i det seneste naar 7 Uger ere forlöbne af Sommeren; men Nabobönder skulle være tilkaldte, naar 8 Uger ere forlöbne af Sommeren. Men naar Modparten ogsaa tilkalder Kvidmænd, og den ene Part har tilkaldt Kvidmænd för Fardag, medens den anden vil tilkalde dem efter Fardag, skulle disse dog tilkalde de samme Kvidmænd (som hine). Men have Kvidmændene forandret deres Hjem i denne Mellemtid, skulle de tilkaldes paa det Sted, hvor deres Hjem var, dengang den förste Tilkaldelse skete. Men den, som efter Fardag begynder Tilkaldelse af Kvidmænd, skal tilkalde de Nabobönder, som i det nysbegyndte Aar skulle boe nærmest det Sted, fra hvis Nabolav han tilkalder Kvidmænd. Dersom en faaer Kundskab om Anledningen til en Sag, i hvilken han er Sagsöger, Söndag i Fardag (-Ugen) eller senere, kan han undlade at anlægge det Sögsmaal i den Sommer. Han kan da anlægge Sagen paa næste Althing, og er det en Sag, i hvilken der hjemme i Böigden skulle tilkaldes Kvidmænd, skal han, dersom han har det i Sinde, have foretaget Stævningen og tilkaldt Kvidmænd i det seneste den Torsdag, naar 8 Uger ere forlöbne af Sommeren. Enten skal man tilkalde alle de Nabobönder, som have boet paa vedkommende Gaarde indtil femte Fardag, eller ogsaa skulle de alle være dem, der boe der efter Fardag.

I alle de Sager, hvis Anledning opstaaer senere end 8 Uger ere forlöbne af Sommeren, og hvori Kvidmænds Tilkaldelse i Böigden ikke skal finde Sted, saavelsom alle de Sager, hvori Kvidmænds Tilkaldelse i Böigden skal finde Sted, men hvis Anledning opstaaer saa seent, at man ikke kan faae tilkaldt Kvidmænd, inden 8 Uger ere forlöbne af Sommeren, skal Stævning foretages saa nær Althinget man vil, ifald Sagsögeren ikke destomindre vil anlægge Sagen paa det næste Althing. Men dersom Tilkaldelse hjemme i Böigden burde have fundet Sted, saafremt Sagens Anledning var stedfunden tidligere, da skal man paa Thinge (af de der tilstedeværende) tilkalde de 9 Bönder, der paa den Tid boe nærmest det Sted, fra hvis Omegn han skulde tilkalde, hvis han i den samme Sag havde tilkaldt Bönder i Böigden.

Ny-Lov. Dersom Sagsögeren faaer saa seent Kundskab om en Drabssag .....

Dersom Sagsögeren opholder sig udenfor Landsfjerdingen, da er han berettiget til at anvende den Behandlingsmaade, at foretage Lysning paa Thinge og tilkalde Bönder i Böigden, eller ogsaa stævne i Böigden og tilkalde paa Thinge 9 Bönder, der boe nærmest Kamppladsen. Dersom Tiden er rykket saa nær Althinget, at Udenfjerdingsmænd ikke finde Tiden tilstrækkelig til at kunne reise hen for at berede Sag til Anlæggelse den Sommer, hvad der nu saa er til Hinder, da kan man, om man vil, ved Thingets Slutning lyse, at man agter at anlægge Sagen næste Sommer, og han kan da tilkalde Kvidmænd i Sagen, som han vil, hjemme i Böigden eller paa Thinget.

105.

Dersom Mænd paa Thingreise foretage Angreb paa hinanden, saare hinanden eller dræbe hinanden, da kan Lysning gyldigen foretages for 9 eller flere Bönder, hvis saadanne ere der tilstede, om hvem man troer, at de ikke ville blive sigtede for Lovovertrædelser paa den Kampplads; ogsaa kan Lysningen gyldigen iværksættes for 5 Bönder, der boe nær-

mest Kamppladsen, og som alle med Hensyn til Afstand fra denne vilde være gyldige Medlemmer af en Nimandskvid. Det tredie Valg, man har, er at lyse det paa Lovbjerget, efter at Thinget er indviet, dersom Kampen er forefaldet saa kort för Althinget, at Lysningen kan foretages der inden tredie Solemærke. I en saadan Sag skal Stævning foretages hjemme i Böigden paa den sagsögtes Hjem eller ogsaa paa et Sted, hvor han selv paahörer Stævningen, og skulle 9 Bönder, der boe nærmest Kamppladsen, tilkaldes paa Thinge, ligesom det ogsaa er ret, at man der foretager Stævning, forinden man lyser Angreb eller Legemsbeskadigelser. Den Sag kan gyldigen lyses paa Thinge og anlægges samme Sommer, og kunne paa Thinge tilkaldes til Kvidudsagn Bönder, der boe nærmest Kamppladsen, hvis der gives Tid dertil, forinden Domstolene drage ud til Sagers Paakjendelse. Dersom en Mand fra Lovbjerget lyser nogen skyldig i Legemsbeskadigelser, som ere tilföiede paa Thingreiser, da maa han, uagtet han (allerede) er der tilstede paa Thinget, ikke bliver længere, men skal i samme Etmaal som Lysning mod ham er foregaaet, forlade Thinget.

106.

I alle de Sager, hvis Anledning opstaaer under Althingstiden, saaledes at Sagsögeren da först faaer Kundskab om dem, kan Stævning gyldigen foretages i Böigden, naar Sagsögeren (blot) kan tilkalde Kvidmænd, forinden Domstolene drage ud til Sagers Paakjendelse.

107.

Det er fastsat, at naar der er beredt Sager imod den dræbte, sigtende til at faae ham dömt ufredhellig, og Sagsögeren först faaer Kundskab om Drabet paa Thinge eller saa seent, at han ikke er pligtig til at berede Sagen til Anlæggelse den Sommer, med mindre han selv vil, da kan han gyldigen strax (paa Thinge) foretage Lysning af Sögsmaalet og anlægge det samme Sommer. Dersom Modparten har i Böigden tilkaldt til Kvidudsagn Bönder fra Omegnen af Kamppladsen, hvor den dræbte fik Banesaar, da skal

han paa Thinge tilkalde de samme Nabobönder, som Modparten har tilkaldt i Böigden. Men dersom Modparten bereder Sagen senere (end saa, at Kvidmænd tilkaldes i Böigden), og tilkalder paa Thinge Nabobönder fra Omegnen af Kamppladsen, hvor den dræbte fik Banesaar, til Udsagn om, at han var ufredhellig, da skulle de foretage Tilkaldelsen i det seneste en Nat, förend Domstolene drage ud til Sagers Paakjendelse. Men Sagsögeren skal tilkalde de samme Nabobönder, som den anden har tilkaldt för, og det tilkommer den, som foretog Tilkaldelsen sidst, at udöve Forkastelsesret mod Kvidmændene. Dersom de Kvidmænd, som Modparten tilkalder (med Hensyn til Ufredhelligheden), ikke ere de samme[1], som Bönderne nærmest Kamppladsen, hvor den dræbte fik Banesaar, skal den, der anlægger Drabssagen, paa Thinge tilkalde de Kamppladsen nærmest boende Bönder, hvilke han anseer for de retteste Medlemmer af Kviden. Dersom Drabsmanden paa en anden Kampplads har udövet en Gjerning, hvorved han har gjort sig ufredhellig i Forhold til den dræbte, og Sagsögeren er paa Thinge, men Sag er beredt mod den dræbte, sigtende til at faae ham kjendt ufredhellig, med tilkaldte Kvidmænd fra Omegnen af den Kampplads, hvor han fik Banesaar eller Legemsbeskadigelser, da skal Sagsögeren i Drabssagen lyse Sögsmaal imod Drabsmanden baade for Drabet og for den Lovovertrædelse, han för havde udövet, og hvorved han havde gjort sig ufredhellig i Forhold til den dræbte, og skal han paa Thinge tilkalde Bönder, der boe nærmest den Kampplads, hvor Drabsmanden har udövet den Gjerning, hvorved han har gjort sig ufredhellig i Forhold til den dræbte. Dersom Sagsögeren ikke er tilstede paa Thinget, men Sag er beredt mod den dræbte, sigtende til at faae ham kjendt ufredhellig, og der paa Thinge ere tilstede Frænder til den dræbte, — Næstsödskendebörn eller nærmere beslægtede — kan den af dem, som vil, anlægge Drabssagen, som om han var den rette Sagsöger. Men enes de ikke om, hvem der skal anlægge Sagen, tilkommer det den af dem, som er nærmest beslægtet. Men dersom der paa Thinge ingen er tilstede, der er saa nær beslægtet, eller de, der ere tilstede, ikke

[1]) *d. e. ere tilkaldte fra Omegnen af et andet Sted.*

ville anlægge Sagen, da tilkommer Sagens Anlæggelse den Gode, i hvis Thinglag Sagsögeren er. Hvad enten nogen bliver dræbt eller saaret, saa at han ikke selv er i Stand til at berede Sagen til Anlæggelse, og han heller ingen anden kan faae dertil, da ere hans Frænder berettigede til i alle Maader at behandle Sagen som Sagsögeren, hvis han var tilstede paa Thinget, og samme Ret tilkommer Goden. Det er fastsat, at hvosomhelst af de Mænd, som her ere opregnede, anlægger Sagen, da skal, dersom Beviserne falde ud til den dræbtes Fordel, denne kjendes uskyldig i de Sager, der bleve beredte imod ham, men Drabsmanden skyldig til fuld Fredlösheds Straf. Dersom Sagsögeren ikke er tilstede paa Thinge og ingen af dem, der nu ere opregnede, og Sag til Ufredhellighed er beredt imod den dræbte, men Drabssagen ikke er beredt, da kan hver, som vil, tilkalde Mænd til alle de Forsvarskvider for den dræbte, som ere nödvendige; han skal tilkalde Kvidmændene paa den Maade som för er sagt om Fremgangsmaaden, naar Sag beredes til Anlæggelse der paa Thinget. Hvilketsomhelst Udsagn der da afgives til den dræbtes Fordel, saa at Drabsmanden vilde blive fredlös, dersom Sagen paa lovformelig Maade var bleven beredt hjemme i Böigden imod Drabsmanden, da skal den dræbte og hans Gods kjendes fri for Tiltale i de Sager. Paa samme Maade som sagt er om det Tilfælde, naar Sagsögeren ikke er tilstede paa Thinge, skal der forholdes, naar nogen bliver dræbt paa Thinge, og Sag er beredt imod den dræbte sigtende til at faae ham kjendt ufredhellig.

108. Om Anslag til Legemsbeskadigelser.

Straffen er Landsforvisning, om man beder en anden at drage hen med sig for at tilföie andre Legemsbeskadigelser eller lægger Anslag til Legemsbeskadigelser imod en Mand. Samme Straf er og for enhver, der lover Deltagelse i Voldsgjerning. I den Sag skal Stævning foretages i Böigden, og 9 Bönder tilkaldes i Böigden, der boe nærmest den sagsögtes Hjem. Dersom man lægger sig i Baghold for Folk, skulle hjemme i Böigden tilkaldes de Bönder, som boe nærmest ved Bagholdsstedet. Men det er Baghold, naar Mænd tøve paa et Sted, fordi de have til Hensigt der at tilföie

Folk Legemsbeskadigelser eller derfra at begive sig til det Sted, hvor de vil angribe Folk. Men mödes de, saa, uagtet de, imod hvilke Bagholdet blev lagt, have begyndt Angrebet, ansees de ufredhellige, der laae i Bagholdet, hvis de blive dræbte. Det er fastsat, at ethvert Anslag, sigtende til at tilföie andre Legemsbeskadigelser, straffes med Landsforvisning, uagtet Anslaget ikke fuldbyrdes, men med Fredlöshed, hvis det bliver fuldbyrdet.

Dersom man lægger Anslag imod en Mand, sigtende til at der tilföies ham Stöd eller Saar eller Legemsbeskadigelser, hvilkesomhelst af disse Anslag han lægger, da skal Sag anlægges for den Skade, som virkelig bliver tilföiet, uagtet der kun tilsigtedes et Stöd eller Saar, hvor det faldt ud til Banesaar. Dersom man hævner et Angreb med Stöd, skulle de Bönder, der boe nærmest ved Gjerningsstedet, give Kvidudsagn om Angrebet, men en Tolvmandskvid om Stödet. Det er Anslag imod en Mand, naar man giver Folk saadanne Forholdsregler, at hin vil være sin Bane nærmere og sin Sundhed fjernere, ifald det som han sagde bliver udfört.

Det er Anslag til Legemsbeskadigelser, naar man underfundigen mager det saaledes, at Vaaben eller anden farlig Gjenstand skal falde paa en Mand eller kastes paa ham; ligesaa naar man viser en Mand udi Sumpe eller til Steder, hvor der ere vilde Dyr. I alle disse Sager skulle Kvidmænd tilkaldes i Böigden, fra Omegnen af det Sted, hvor Skaden blev tilföiet. Men blev ingen Skade ham tilföiet, men var tilsigtet, skulle den sagsögtes Nabobönder tilkaldes. Det sagde Gudmund var Lov, at der med Hensyn til de Anslag til Legemsbeskadigelser, der lægges paa selve Kamppladsen samt udföres der, skulle tilkaldes 9 Bönder der boe nærmest ved Kamppladsen, men 9 (af den sagsögtes) Nabobönder i Anledning af alle de Anslag, der ikke komme til Udförelse; og skulle 9 Bönder tilkaldes, der boe nærmest ved dens Hjem, der lagde Anslaget.

109. Om Brandstiftelser.

Det er fastsat, at dersom man beder en anden at gaae med sig for at indebrænde Folk eller deres Kreaturer, da

er Straffen derfor Landsforvisning, og ligesaa for enhver, som lover det; og skal der hjemme i Böigden tilkaldes 9 Nabobönder til hver af dem. Dersom de begive sig paa Toget og tage Ild, skulle Kvidmænd tilkaldes fra Omegnen af det Sted, hvor de toge Ilden. Men træffes de med Ild, som de have taget for at iværksætte Brandstiftelse, da falde de ufredhellige, og Straffen er Fredlöshed. Men brænde de Folk eller deres Kreaturer inde, straffes de med Fredlöshed, og skulle Bönder tilkaldes hjemme i Böigden fra Omegnen af Brandstedet. ....

....

109 a.

Det er fastsat, at der i Tilfælde af fredlöses Drab skal forholdes saaledes, som her nu vil blive sagt. Naar man fanger en fredlös, skal man ikke före ham længere bort end et Pileskud fra det Sted, hvor man skal dræbe ham. De skulle dække Liget paa et Sted, hvor der hverken er Ager eller Eng, hvor der ei ere Vande, der rinde hen til beboede Gaarde, og længere borte fra Bondens Gjerde end et Pileskud. Dersom de ikke dække Liget af en fredlös, er Straffen 3 Marks Böder. Men dræbe de en fredlös paa et andet Sted end befalet er, straffes det med 3 Marks Böder, og skal Domstolen kjende dem pligtige til at bringe den fredlöse bort inden Udlöbet af de næste 14 Nætter; den Sag er Grundeieren berettiget til at anlægge. Men kun da blive de strafskyldige for Behandling af en fredlös, om de end bringe ham længere bort end i Pileskuds Afstand, ifald de reise Stendyssen over ham paa en anden Mands

Grund, end hvor de toge ham fangen. Men ville de före en fredlös til den Mand, som erhvervede Straffedommen over ham, da ere de berettigede dertil, og skulle de före ham bunden derhen og tilbyde sin Hjælp ved at fölge med til det Sted, hvor han vil dræbe ham. Dersom den, der erhvervede Straffedommen over den fredlöse, lader ham slippe bort, straffes han med Fredlöshed; og Sögsmaalsretten mod ham tilkommer de Mænd, som förte den fredlöse til ham; ogsaa mister han al Ret til Tiltale mod andre for Underhold ydet den fredlöse. Dersom den, som erhvervede Straffedommen, sender ham hen til andre Folk eller yder ham Hjælp i nogen Henseende, da taber han al Ret til Tiltale mod andre, som have ydet den fredlöse Understöttelse, og straffes han derhos med Fredlöshed, og hvo, som vil, er berettiget til at anlægge Sag mod ham, for at han med Vidende har ydet en fredlös Hjælp, som han selv har forfulgt til Straf; Sagsögeren skal i Stævningen gjöre Paastand paa Fredlöshedsstraf, Fortabelse af Tiltale mod dem, som have ydet den fredlöse Understöttelse, og om at Sögsmaalsretten mod disse skal tilfalde ham selv. Ingen straffes fordi han giver en fredlös Mad underveis, naar han föres til den, der erhvervede Straffedommen over ham. Naar en fredlös bliver dræbt, tilkommer Prisen paa hans Hoved den, der först saarede ham med sine Vaaben. Men jages han imod Vaaben eller ud i Sumpe, tilkommer dem alle lige Del i Prisen, og det samme gjælder, naar de före ham til den, der forfulgte ham til Straf, og skulle de kaste Lod om, hvem af dem der skal indfordre Prisen.

109. b.

Dersom fredlöse Mænd flygte til ubeboede Huse eller til ubeboede Sæterhytter, da kan man bryde Husene ind til dem, om man vil, eller brænde Husene, hvis man ikke kan angribe dem paa anden Maade. De skulle erstatte Eieren Huset, efter som 5 Nabobönder vurdere det med Haanden lagt paa en (hellig) Bog. Dersom fredlöse Mænd flygte for deres Forfölgere ind i Huse, hvor fredhellige Folk ere inde, da skulle Forfölgerne opfordre disse til at gaae ud. Men ville de ikke gaae ud, da gjælder det dem Fredlöshed,

ifald det bliver de fredlöse til Frelse. Bryder man Hus ind til fredlöse Mænd, da ansees Huset ufredhelligt og ligesaa de ikke fredlöse Mænd, som stille sig til Forsvar for de fredlöse; men Huseieren tilkommer der Skadeserstatning, efter som 5 Nabobönder vurdere det, ifald de ikke gaae ud (og Huset maa brydes). Ei skal man, for at faae fat paa fredlöse Mænd, brænde Huse, som ikke ere ubeboede. Dersom de fredlöse ere ligesaa mandstærke eller mere mandstærke, end de, der ere inde i Huset tilligemed dem, og disse blive forhindrede af de fredlöse fra at gaae ud, da straffes de ikke for at de forblive inde, dersom de faae Forsvarskvidudsagn for at de ikke kunde gaae ud eller ikke turde det. Dersom Slaver eller Gjældstrælle dræbe en fredlös, tilhörer Prisen de Mænd[1], som have Gjæld at fordre af den fredlöses Drabsmænd.

110.

Naar man dræber en fredlös, skal man lyse Drabet i samme Etmaal og forkynde det for en Mand, som har fast Hjem (paa Gaarden). Men forkynder han det ikke i samme Etmaal, kan han ikke fordre Prisen for den fredlöses Hoved. Men kun da skal Drabet af en fredlös ansees for Mord, naar Kviden giver Udsagn om, at han vilde holde det hemmeligt.

Man kan dræbe fredlöse Mænd, for derved at opnaae Strafformildelse for fredlöse, som ere skyldige i Forbrydelser, hvori Forlig kan sluttes, med Undtagelse af Tyvsager. Naar en Mand, som ikke er fredlös, dræber en fredlös til Strafformildelse for en anden fredlös, da erhverver denne Ret til at maatte föres ud af Landet, naar een fredlös er bleven dræbt til Strafformildelse for ham. Dræber han endnu en fredlös til Strafformildelse for ham, bliver han landsforvist. Men dræber han en tredie, bliver den fredlöse aldeles fri for Straf. Samme Virkning har det med Hensyn til en fredlös Mands Straffrihed, naar han selv dræber andre fredlöse, for at opnaae Formildelse i sin Straf. Hvad enten en Mand, der ikke er fredlös, dræber en Skovmand til

---

1) ɔ: *Herrerne eller Eierne.*

Strafformildelse for en anden fredlös, eller denne selv gjör det for at opnaae Strafformildelse, da skal den af dem, der udöver Drabet, erklære, at han, som Pris for den fredlöses Hoved, vil have den Mands eller sin egen Strafformildelse, og skulle de forkynde det for 5 Nabobönder, idet de lyse Drabet. Man skal hvergang forkynde saadan Strafformildelse, som ved Drabet er erhvervet. Det er fastsat, at flere Mænd kunne, om de ville, udöve Drab til Strafformildelse for samme fredlöse; enhver af dem skal lyse for 5 Nabobönder, at de ville udöve Drabet til Formildelse af den Mands Straf. Og han opnaaer Ret til at maatte föres ud af Landet, naar een er dræbt; men naar to ere dræbte, er Straffen nedsat til Landsforvisning, men aldeles straffri er han, naar tre ere dræbte. Men förend Lysning er foretaget fra Lovbjerget, gjælder hans Strafformildelse kun i Forhold til de Mænd, som have spurgt den Nedsættelse af hans Straf, som er opnaaet ved Drabet af Skovmænd, og skal der den næstpaafölgende Sommer (paa Althinget) forkyndes, hvad Strafformildelse han har opnaaet.

Naar en Træl bliver fredlös for Drab af sin Herre eller Herskerinde, da skulle de, som paagribe ham, före ham — dersom det er inden Landsfjerdingen — til den Mand, som har erhvervet Straffedommen over den fredlöse; men denne skal hugge Hænder og Födder af den fredlöse og lade ham leve saalænge han vil. Vil den, der erhvervede Straffedommen, ikke afhugge Hænder og Födder af ham, straffes han med Landsforvisning; men de, som overbragte ham den fredlöse, ere berettigede til at anlægge Sag mod ham derfor; ville de det ikke, da kan Sagen anlægges af hvem der vil forfölge den efter Lovens Strænghed. Dersom Mænd inden Fjerdingen slaae saadan Skovmand ihjel og ikke ville före ham til den, som forfulgte ham til Straf, og de have kunnet angribe ham paa anden Maade end med Vaaben, da straffes de med Landsforvisning. Men Sögsmaalet mod dem tilkommer den, som erhvervede Straffedommen over den fredlöse. Naar det er Udenfjerdingsmænd der paagribe den fredlöse, kunne de vælge enten at lemlæste ham paa samme Maade som den, der erhvervede Straffedommen over

ham, eller före den fredlöse hen til ham. De ere pligtige til at pine ham til at give Forklaring, og lade de nærmestboende 5 Bönder være tilstede derved; Landsforvisning er Straffen for dem, der pine ham, ifald de ikke berette hans Ord sandfærdigen eller lægge Skjul paa dem. — Paa samme Maade skal der forholdes med Gjældstrælle, som paa lovlig Maade ere tagne i Gjældstrældom, og om hvilke Forkyndelse er skeet paa Lovbjerget. — Samme Ret til Sögsmaal haves der mod Udenfjerdingsmænd, som mod dem, der boe indenfor Fjerdingen, hvis Udenfjerdingsmændene ikke gjöre en af Delene (at lemlæste eller hidföre den fredlöse), og skal der paa Thinge tilkaldes 9 Nabobönder til Kvidudsagn.

Ei er nogen pligtig til at dræbe en fredlös, om han end træffer ham og kommer i Tale med ham, naar han ikke tager ham fangen og ikke yder ham Bistand til hans Frelse, — undtagen han selv har erhvervet Straffedommen over den fredlöse. Den, som har dræbt en fredlös, skal i Thingskrænten (paa Vaarthinget) eller paa Lovbjerget (paa Althinget) lyse Sögsmaal om Prisen paa den fredlöses Hoved, en Mark i lovlige Betalingsmidler, imod den Gode, til hvis Thinglag han hörer, og dennes Medgoder i Thinglaget og alle deres Thingmænd; han skal lyse „til Betaling og til Udredelse"; han skal skaffe 2 Mænd, som paa deres Ære ville bevidne, at de gjenkjendte den fredlöse og at han blev dræbt paa det Sted, som Sagsögeren udsiger. Har han ikke (saadanne) Mededsmænd, skal han tilkalde sine 5 Nabobönder til Kvidudsagn, om den og den blev dræbt der eller ikke. Domstolen skal dömme Goderne pligtige til at udrede 1 Mark i lovlige Betalingsmidler, saaledes, at hver af de 3 Goder og deres Thingmænd udreder lige stor Del af den Mark, og skal Retten fastsætte Betalingsterminen for samme foran Boddören hos hver af Goderne, naar Folk have været en Nat paa Thinget. Den Gode, som ikke har Bod, skal betale foran en af sine Medgoders Boddör. Men Goden skal fra sine Thingmænd indkræve (den Del af Marken, som falder paa ham), og skulle de betale det i Forening med Thingreiselönsafgiften. Dersom man dræber nogen af de tre Slags fredlöse, paa hvis Hoved der er sat en höiere Pris, skal

man paa Lovbjerget lyse den Sag imod alle Goder her i Landet og deres Thingmænd, til Udredelse af Prisen for en Skovmands Drab, 3 Mark i lovlige Betalingsmidler; han skal lyse Sag til Anlæggelse for den Fjerdingsret, som hörer til den Fjerding, hvorfra han selv er; men Belöbet skal ved Dommen bestemmes til at udredes næste Sommer, den Dag der er midt i Thinget, paa Thingstedbondens Kirkegaard; de samme Beviser skulle anvendes, som naar Sag anlægges for at erholde Prisen paa en anden Skovmands Hoved.

111.

Trælledrab ere disse: dersom man dræber en andens Træl eller Trælkvinde; Straffen derfor er Landsforvisning; men Sagen skal anlægges som anden Drabssag, undtagen at der paa Thinge skal tilkaldes Nabobönder. Uagtet flere end een have deltaget i Trællens Drab, skal den dræbtes Herre udkaare en af dem til Drabsmand, hvem han vil. Bliver han dömt skyldig, tilkommer der Sagsögeren af hans Gods Erstatning for Trællen, efter som Sagsögerens 5 Nabobönder med Haand lagt paa (hellig) Bog for Retten ansætte Trællens Værdi. Dersom en Mand, der paa Grund af sit Slægtskab til Herren, kan være gyldig Thingmand for hans Gaard[1], dræber hans Træl, da straffes han ikke derfor, men skal betale Trællens Værdi. En Træl bliver ufredhellig, dersom han tilföier en Mand Fornærmelser i Ord, saaledes at fuld personlig Bod derfor skal betales, eller i Gjerning saaledes, at halv personlig Bod skal betales. Dersom Trællens Herre er tilstede, naar Trællen bliver dræbt, da er Drabsmanden ufredhellig for ham og alle dem, der kunne være gyldige Thingmænd for hans Gaard, der paa Gjerningsstedet, med mindre Trællen maatte have foretaget noget, hvorfor han var at ansee ufredhellig. Paa det Sted, hvor Trællen er bleven fældet, kan man udöve Hævn for ham, men ellers ikke. Naar en Træl, for at forsvare sin Herre, löber imod Modstanderens Vaaben, straffes hans Drab med Fred-

1) *Se ovenfor c. 89.*

lösbed, ifald han derved faaer Bane. Dersom Herren dræber sin Træl, straffes han ikke derfor, med mindre han gjör det paa hellige Tider eller i Langefasten, da er Straffen Landsforvisning; og skal der paa Thinge tilkaldes 9 Nabobönder til Kvidudsagn, og den Gode er sögsmaalsberettiget, i hvis Thinglag Drabsmanden er. Vil han ikke, kan hvo som vil, anlægge Sagen. Ikke straffes han for Trællens Drab, til hvad Tid han saa dræber ham, dersom han udöver Drabet formedelst Fornærmelser, for hvilke en fri Mand vilde falde ufredhellig.

Dersom man tilföier en Træl et svært Hug, da bödes derfor til Herren 6 Ører og til Trællen 3 Ører. Men slaaer han Trællen fordærvet eller saarer ham, skal han til Herren betale Trællens Værdi, saaledes som Nabobönder med Haand paa hellig Bog vurdere den, og derhos efter Nabobönders Vurdering, Erstatning for den Byrde, som det vil medföre for Herren, dersom Trællen paa Grund af Slagene bliver udygtig til at arbeide for Föden. Dersom Trælle, tilhörende forskjellige Herrer, slaaes med hinanden, skal den, som slaaer, betale til Herren 6 Ører og til Trællen 3 Ører, ifald han har Evne dertil, men ellers ikke. Dersom Trælle, tilhörende forskjellige Herrer, dræbe hinanden, kan Herren til den Træl, som har udövet Drabet, vælge, enten at overlade til Vedkommende at sagsöge Trællen, eller ogsaa at betale den dræbte Træls Værdi, efter som Nabobönder med Haand paa hellig Bog ansætte den. Dersom Trællene slaae hinanden fordærvede, skulle begge Herrer i Forening nyde Gavn af den sunde Træl, og begge i Forening underholde den lemslagne.

Större Ret har Trællen i een Henseende fremfor en fri Mand: Trællen er berettiget til at udöve Drabshævn for sin Kones Forförelse, uagtet hun er Trælkvinde; men ei har en fri Mand Ret til Drabshævn for en Trælkvindes Forförelse, uagtet hun er hans Kone.

112. Om Trælles Frigivelse.

Den Mand, som frigiver en Træl, skal forsörge hans Börn; derom gjælder det samme som om Arv. For Trælles

Vedkommende gjælder det, at den Mand, som er berettiget til Pengefordelen af dem, skal forsörge dem. Trællen bliver ikke fri, förend han har erlagt det Halve af sin Værdi eller mere. Friheden er fuldstændig givet Trællen, naar han er indfört i Samfundet. Den Gode, i hvis Thinglag han er, skal indföre ham i Samfundet. Han skal tage Korset i sin Haand og tilkalde Vidner til Vidnesbyrd om, at han sværger Ed paa Korset, Lov-Ed „og jeg erklærer for Gud", at han vil holde Loven som en Mand, der holder den vel, og at han nu vil være i lovligt Samfund med andre Mennesker; „Guden være gram imod den, som nægter at holde Loven, med mindre han böder sit Gods derfor". Ei behöver en Træl at aflægge denne Ed, dersom han er bleven frigiven som ung. Halv personlig Bod (for Fornærmelser) skal han tage, hvis han kommer til at boe paa en Jarls Jord, men fuld og hel, hvis han kommer til at boe paa Kongens Jord. En Penning skal han give den Gode, som indförer ham i Samfundet; den skal være $^1/_{10}$ af en Øre. Man kan frigive en Træl, som man har betalt fuld Kjöbesum for. Frigiver man en Træl, som man ikke har kjöbt for fuld Betaling, da er han, men ikke hans Frænder, pligtig til at forsörge Trællen, dersom han bliver trængende. Man er berettiget til at kjöbe sig en Trælkvinde til sin Vellyst for 12 Ører uden Tilladelse fra Lovretten. Dersom en Træl er frigiven, uden at være indfört i Samfundet enten paa Althinget eller (fremstillet) paa Thingskrænten (paa Vaarthinget), da skal han hverken tage personlig Bod som fri Mand eller som Træl, og kaldes han da frigiven fra Spaden.

Dersom Kreaturer dræbe hinanden, skal altid Halvdelen af Skaden erstattes efter 5 Nabobönders Vurdering.

Ring-Opregning[1].

113.

Fire ere de lovbestemte Ringe. Den förste er tre Mark stor; den anden tyve Ører; den tredie to Mark; den fjerde tolv Ører. Med Hovedringen fölge sex Ører i Ringdække og otte og fyrgetyve Hvid[2]. Med tyve Ørers Ringen fölger en halv Mark i Ringdække og to og tredive Hvid. Med to Marks Ringen fölge tre Ører i Ringdække og fire og tyve Hvid. Med tolv Ørers Ringen fölge to Ører i Ringdække og sexten Hvid. Til den förste Ring ere tre Mænd baade Ringydere og Ringmodtagere, nemlig (den dræbtes og Drabsmandens) Fader, Sön og Broder. Til tyve Ørers Ringen ere fire Mænd baade Ringydere og Ringmodtagere, nemlig Farfader og Sönnesön, Morfader og Dattersön. Til to Marks Ringen ere ogsaa fire Mænd baade Ringydere og Ringmodtagere, nemlig Farbroder og Brodersön, Morbroder og Söstersön. Tolv Ørers Ringen skal modtages af (den dræbtes) Farbroders Sönner, Fasters og Morbroders Sönner og Mosters Sönner, og ydes af den dræbtes lige nære Frænder. Dermed ere Ringene forbi.

De Mænd, der ere (en Grad) fjernere beslægtede med den dræbte end Farbroders Sönner, Fasters og Morbroders Sönner eller Mosters Sönner, skulle modtage een Mark af Drabsmandens lige nær Beslægtede. Drabsmandens Næst-

1) ɔ: *Opregning af Frændeböder for Drab; Guld- og Sölv-Ringe brugtes som Betalingsmiddel.*

2) *Saaledes have vi troet at kunne oversætte* þveiti, *et Omsætningsmiddel af uvis Værdi.*

södskendebörn — mandlige Slægtninge i tredie Led — skulle til den dræbtes mandlige Slægtninge i tredie Led böde fem Ører og en Ørtug[1]. De, der ere en Grad fjernere beslægtede med Drabsmanden end Næstsödskendebörn, skulle betale halvfjerde Øre til den dræbtes lige nær beslægtede Frænder. Den dræbtes mandlige Slægtninge i fjerde Led skulle af Drabsmandens mandlige Slægtninge i fjerde Led modtage to Ører og en Ørtug. De, der ere en Grad fjernere beslægtede med Drabsmanden end som saa, skulle böde halvanden Øre til den dræbtes lige nære Frænder. Den dræbtes mandlige Slægtninge i femte Led skulle modtage en Øre af Drabsmandens mandlige Slægtninge i femte Led. Dermed sluttes Bödeopregningen. Men i alle de Tilfælde, hvor der skal bödes en Øre eller mere, kan Forbud nedlægges (af den dræbtes Frænder, mod Samkvem med Drabsmandens Frænder).

Dersom retlöse Mænd dræbes, kan der ikke i saa Fald fordres Frændeböder. Dersom flere end een have deltaget i et Drab, skal Sagsögeren, for Retten eller, ved Voldgift, for Voldgiftsmændene, udvælge en Mand til Drabsmand, hvem han vil af dem, der deltoge i Drabet, og af hans Æt skal han fordre Frændeböder; udvælger han ikke en Drabsmand, kan der ikke fordres Frændeböder. Dersom Sagsögeren i en Drabssag indgaaer Forlig om Drabet uden forudgaaet Samtykke fra (Lovretten paa) Althinget, skal han ingen Del tage med de andre Frænder i Frændeböderne. Kun da kan Sagsögeren i en Drabssag modtage (den for ham efter hans Slægtskab til den dræbte bestemte) Ring, naar han ikke (som Arving til den dræbte) skal modtage (personlige) Drabsböder, og naar han ikke (ved Forlig) mod Pengebetaling indrömmer Drabsmanden större Formildelse af Straffen end at han bliver landsforvist; naar dette ikke er indrömmet, bör Sagsögeren (tilligemed Ringen) modtage Ringtilgiften (Ringdække og Hvid). Sagsögeren beröver sig (disse) Tilgiftsböder, dersom han förer Drabssagen mindre efter Lovens Strenghed eller til ringere Böder, end han vilde have gjort, dersom han (selv) skulde have havt Böderne, og en

1) *En Mark = 8 Ører; en Øre = 3 Ørtug; en Øre = 10 Penninge; see S. 203, jvfr. dog c. 245; þveiti, som vi oversætte ved Hvid, regnes af nogle for 1/3 af en Ørtug.*

Kvid[1] bevidner dette ved sit Udsagn. Dersom en, der er yngre end 12 Aar, dræber en Mand, og ingen anden bliver overbevist om at have været med i Raad, faaer Sagsögeren alene samtlige Frændeböder. Foretages der ikke Lysning af Drabet, eller skeer Lysningen paa urigtig Maade, kan dog ligefuldt Krav gjöres paa Frændeböder, og dette gjælder ogsaa, om end Drabssögsmaalet (paa Grund af feilagtig Anlæggelsesmaade) bliver ugyldigt, naar blot ikke nogen Indsigelse tages til Fölge, hvorefter den dræbte ansees at være falden paa sine Gjerninger. Bliver Drabsmanden (iffölge Dom i Drabssagen eller Forlig) fredlös eller forvist, eller han bliver dræbt, er der dog samme Krav paa Frændeböder som ellers.

Alle Ringe skulle udredes, hvor mange (eller faa) der er, som skal böde, eller hvor mange eller faa der er, der skal modtage dem, og skal ingen böde större Ringe, end han (naar han hörte til den dræbtes Frænder) skulde have modtaget. Den störste Ring skal den dræbtes Fader og Sön og Broder tage, og de skulle modtage den af Drabsmandens Fader og Sön og Broder, og skal hver af dem tage en Mark af Ringen og to Örer af Ringdækket og sexten Hvid, og paa samme Maade skal hver af Yderne betale — dersom alle disse Slægtninge ere til baade paa den modtagende og bödende Æts Side. Er der een Sön af den dræbte, men mange Brödre, skulle Brödrene ligefuldt tage en Mark, og (ligesaa) skulle Sönner tage en Mark, om der end er mange af dem, men kun een Broder; paa samme Maade skulle Drabsmandens Frænder dele Udredelsen mellem sig, uagtet der ikke er lige mange Brödre som Sönner. Dersom der baade lever en samfædre Broder og en sammödre Broder til den dræbte, skal sammödre Broder modtage Tofemtedele af Marken, men samfædre Broder Trefemtedele, og skal denne alene have Ringdække og Hvid. Fader skal tage Totrediedele af Ringen, dersom Sön ikke er til, og Sön Totrediedele, dersom Fader ikke er til. Lever der (kun) een lovlig Modtager af Hovedringen, hvem af dem det er (Fader, Sön eller Broder), skal han tage Ringen ubeskaaren, med Ringdække og Hvid. Lever hverken den dræbtes Fader eller Sön, men der dog lever nogle dels samfædre dels

1) *Jury.*

sammödre Brödre, skulle de sammödre Brödre tage Tofemtedele af Ringen og de samfædre Brödre Trefemtedele, og skulle disse sidste have hele Ringdækket og Hvidene. Lever Fader eller Sön og een Broder, som er sammödre, skal denne af Ringen tage fuld Broderlod, som om han var samfædre — dersom kun en af dem (Fader eller Sön) er til. Men er baade Fader og Sön til, og een Broder, som er sammödre, skal Broderen af Ringen modtage en halv veiet Penning mindre end halvsjette Øre, af Ringdækket en Øre, og otte Hvid. Er der ingen lovlig Modtager til Hovedringen, uden sammödre Broder, skal han tage Ringen ubeskaaren, med Ringdække, men ingen Hvid. Men ere lovlige Ydere af Hovedringen ikke til, skulle alle Modtagerne af ligestore Böder miste lige meget, — stedse efter det Forhold, hvori de kaldes til at modtage Böderne.

Den anden Ring er Tyveörersringen; den Ring skal den dræbtes Farfader og Sönnesön, Morfader og Dattersön tage, og modtage den af de fire Mænd, som ere i lige Slægtskab med Drabsmanden. Den Ring skal deles i fem Dele mellem dem, og skal Farfader og Sönnesön have Trefemtedele af Ringen samt hele Ringdækket og Hvidene, men Morfader og Dattersön Tofemtedele. Er kun een af dem, enten Farfader eller Sönnesön, til, men begge de andre (Morfader og Dattersön) ere til, eller er kun een af disse, enten Morfader eller Dattersön, til, men hine begge ere til, skal Ringen ligefuldt deles mellem dem paa den Maade, som för er sagt, og kaldes det Mandssidesböder, som de Mænd tage, der ere beslægtede (med den dræbte) paa Mandssiden, men Kvindesidesböder, som de Mænd tage, der ere beslægtede paa Kvindesiden. Om der end er særdeles mange Sönnesönner eller Dattersönner, tage de ikke större Del af Ringen end ellers, og paa samme Maade skal ogsaa, naar der er andre Frænder, der skulle modtage Ringböder, Böderne deles lige mellem alle (lige nære) Linier, uden Hensyn til, om der er een Mand i den ene Linie, men særdeles mange i den anden, naar (dog) begge Linier ere paa Kvindesiden, eller begge paa Mandssiden. Er der ingen lovlige Modtagere til Tyveörersringen, uden enten Farfader eller Sönnesön, skal han tage Ringen ubeskaaren, med Ringdække

og Hvid. Men er der ingen til, undtagen Morfader eller Dattersön, skulle de ligefuldt tage Ringen ubeskaaren, med Ringdække, men ingen Hvid.

Tomarksringen skulle den dræbtes Farbroder og Brodersön, Morbroder og Söstersön modtage af de fire Mænd, der ere lige beslægtede med Drabsmanden, og skal Morbroder og Söstersön have Tofemtedele af Ringen, men Farbroder og Brodersön Trefemtedele, og skulle disse have Ringdækket og Hvidene. Dersom der enten alene er Farbroder, eller alene Brodersön, til at modtage Ringböderne, skal han dog tage den fulde Ring med Ringdække og Hvid. Men er der kun enten Morbroder alene, eller Söstersön alene, til at modtage Ringböderne, skal han dog tage den fulde Ring, med Ringdække, men ingen Hvid. I samme Forhold skal denne Ring tildeles Slægtninge paa Kvindesiden, som Tyveörersringen.

Tolvörersringen tilfalder den dræbtes Farbroderssönner, Fasters- og Morbroderssönner, samt Mosterssönner, og de skulle modtage den af alle de Mænd, der staae i lige Slægtskab til Drabsmanden. Den Ring skal ogsaa deles i fem Dele mellem dem, og skulle Farbroderssönner tage Trefemtedele af Ringen, samt Ringdækket og Hvidene, men Mosterssönner samt Fasters- og Morbroderssönner Tofemtedele af Ringen. Om der end kun er een Farbroderssön, men særdeles mange Mosterssönner eller Fasters- og Morbroderssönner, skal han dog tage den hele Farbroderssöns-Lod. Er der een Mosterssön, men særdeles mange Farbroderssönner, skal han (dog) have den hele Mosterssöns-Lod. Lige Andel skulle Sönner af (den dræbtes) Faster eller Morbroder tage af disse Kvindesidesböder, som Sönner af (den dræbtes) Moster. Men er der ingen til (i denne Slægtskabsgrad), undtagen een Farbroderssön, skal han dog tage Ringen ubeskaaren, med Ringdække og Hvid. Er ingen af dem til, undtagen een Mosterssön, skal han dog tage den fulde Ring med Ringdække, men ingen Hvid.

Dersom ingen lovlige Modtagere til Tremarksringen ere til, men de lovlige Ydere af den ere til, skal Farfader og Sönnesön, Morfader og Dattersön modtage Hovedringen, formindsket med en halv Mark — og skulle Slægtningene paa Kvindesiden i samme Forhold tage Del i den Ring, som i

Tyveörersringen; deres (egen) Ring skulle de tage med Ringdække og Hvid, men med en beskaaren Ring skal aldrig fölge Ringdække eller Hvid. Er der ingen nærmere Ringmodtagere til, end Farbroder og Brodersön, Morbroder og Söstersön, da skulle de tage tre Ringe. Deres (egen) Ring skulle de tage, med Hvid, ubeskaaren og bedækket (med Ringdække), Hovedringen, formindsket med en Mark, og Tyveörersringen, formindsket med en halv Mark; da ere alle (tre) Ringe hver to Mark stor. Kun i det Tilfælde skulle de modtage paa denne Maade, dersom der er nogen lovlige Ydere af hver Ring til, og skulle de ligefuldt modtage det, om der end kun er Slægtninge paa Kvindesiden til, der skulle modtage eller udrede Böderne. Men er ingen i Live af den dræbtes Slægt, der skal modtage Ringe, undtagen Farbroderssönner eller Mosterssönner eller Fasters- og Morbroderssönner — medens lovlige Ydere ere til i alle Slægtskabsgrader — da skulle de tage fire Ringe. Sin Ring skulle de tage ubeskaaren, med Ringdække og Hvid; de skulle fremdeles tage Hovedringen, beskaaren med det halve; da bliver i saa Fald den störste Ring lige med den mindste Ring; de skulle endvidere tage Farfaders-Ringen, beregnet til tolv Ører og Brodersöns-Ringen, beregnet til tolv Ører; da er Tyveörersringen beskaaren med en Mark og Tomarksringen med en halv Mark. Med ingen af Ringene skal Ringdække eller Hvid fölge, undtagen med Farbroderssöns-Ringen. Alle disse Ringe skulle deles i fem Dele, og skulle Trefemtedele tilfalde Farbroderssönner, men Tofemtedele Södskendebörnene paa Kvindesiden. Er der kun een Mosterssön til, men ingen Farbroderssönner, skal han ligefuldt tage alle Ringene.

Dersom ingen Ringmodtagere ere i Live, undtagen Fader eller Sön eller Broder, men alle de Frænder paa Drabsmandens Side ere til, som skulle udrede Ringe — men det ansees, som om alle ere til, naar der for hver Ring er nogle til af de lovlige Ydere — da skal Fader og Sön og Broder, hvad enten alle disse ere til, eller een af dem, modtage alle Ringene ubeskaarne; de skulle dele de andre Ringe imellem sig paa samme Maade, som deres (egen) Ring, og skal alene med Hovedringen fölge Ringdække og Hvid.

Er der een Farbroderssön til, men ingen Mosterssönner eller Fasters- og Morbroderssönner, skal han ligefuldt (naar ingen af de nærmere Frænder er i Live) modtage alle Ringene som foranfört.

Er der af den dödes Frænder, der skulle modtage Ringe, ingen i Live, undtagen Farfader eller Sönnesön, Morfader eller Dattersön, men alle Drabsmandens Frænder, der skulle udrede Ringe, ere i Live, da skulle de (Farfader o. s. v.), hvad enten de alle ere til eller een af dem, tage alle Ringene ubeskaarne, med Undtagelse alene af Hovedringen; den skal formindskes med en halv Mark; med ingen af Ringene skal Ringdække eller Hvid fölge, uden med Tyveörersringen. Er der af den dræbtes Frænder, der skulle modtage Ringe, ingen i Live, undtagen Farbroder eller Brodersön, Morbroder eller Söstersön, men Bodyderne ere til i alle Slægtskabsgrader, da skulle hine, hvad enten de alle ere til eller nogle af dem, tage alle Ringene. Hovedringen skulle de tage, formindsket med en Mark, og Tyveörersringen, formindsket med en halv Mark; deres (egen) Ring skulle de tage ubeskaaren, og ligesaa Farbroderssöns-Ringen. Med ingen af Ringene skal Ringdække eller Hvid fölge uden med Tomarksringen. Men er der ingen nærmere Ringmodtagere til, end Farbroderssönner, skal der forholdes som foranfört. Ere de til, der skulle modtage Hovedringen og Tomarksringen, men ingen af dem, der skulle modtage Tyveörersringen, skal denne fölge med den störste Ring, forudsat at de ere til, der skulle udrede den. Men er der nogen Ring, hvortil der hverken er lovlige Udredere eller Modtagere, da bortfalder den Ring.

Drabsmandens Frænder ere de lovlige Ringydere og skulle deltage i Udredelsen af hver Ring efter den Orden, hvori de ere anförte. Drabsmandens Frænder paa Mandssiden skulle af hver Ring udrede en saa meget större Del end Frænder paa Kvindesiden, som den dödes Frænder paa Mandssiden modtage mere end Frænder paa Kvindesiden, og paa samme Maade (som gjælder med Hensyn til Modtagelsen af Böderne) skulle Drabsmandens Frænder — hvad enten der er flere eller færre, som skulle deltage i Udredelsen af hver Ring — fordele Udredelsen af alle Böderne imellem sig, og yde en dertil svarende Del af alle Böder, om det end kun er

Frænder paa Kvindesiden, der ere de lovlige Udredere af Böderne. Den dræbtes Frænder skulle fordele Modtagelsen af Böderne mellem sig i alle Tilfælde. Er der ingen lovlige Udredere af Hovedringen, men de ere til, som skulle modtage den, skal Drabsmanden udrede Hovedringen, ubeskaaren, med Ringdække og Hvid, dersom han slipper fri for Fredlöshed eller Forvisning og er i Landet, men flere Ringe skal han ikke böde. Men er han ikke til, skulle de, der skulle udrede Tyveörersringen, böde to Ringe: deres (egen) Ring, ubeskaaren, og Hovedringen, formindsket med en halv Mark. Er der ingen nærmere Ydere end Farbroder og Brodersön, Morbroder og Söstersön, da skulle de udrede tre Ringe: deres (egen) Ring, ubeskaaren, to Mark af Tremarksringen, og to Mark af Tyveörersringen — forudsat at Modtagerne til disse Ringe ere til. Er der ingen nærmere beslægtede Ringydere, end Farbroderssönner, da skulle de, dersom Modtagerne ere til, böde fire Ringe, tolv Ører i hver Ring; med ingen af Ringene skal Ringdække og Hvid fölge, undtagen med Farbroderssöns-Ringen. Er der ingen af de Frænder, der skulle udrede Ringe, i Live, uden Fader og Sön og Broder, da skulle de — dersom Modtagerne ere til — böde alle Ringene ubeskaarne, og skal alene med Hovedringen fölge Ringdække. Men er der ingen Ydere til, undtagen Farfader og Sönnesön, Morfader og Dattersön, da skulle de böde fire Ringe; Hovedringen skal udredes, formindsket med en halv Mark, men de tre (andre) Ringe ubeskaarne, og skal alene Tyveörersringen ledsages af Ringdække — (alt) under Forudsætning af at de, der skulle modtage enhver af Ringene, ere til. Er der ingen Ydere til, uden Farbroder og Brodersön, Morbroder og Söstersön, men alle den dræbtes Frænder, der skulle modtage Ringe, ere i Live, da skulle de böde fire Ringe; de skulle udrede to Mark i Hovedring, to Mark i Tyveörersring, deres (egen) Ring ubeskaaren — og med den alene skal fölge Ringdække — og tolv Ører som den mindste Ring. Ere (kun) Udrederne af den störste og den mindste Ring i Live, og de, der skulle modtage enhver af Ringene, ere til, da skal Fader og Sön og Broder böde tre Ringe, ubeskaarne; med Hovedringen alene skal Ringdække og Hvid fölge; er ingen af

dem til, undtagen sammödre Broder, skal han ligefuldt udrede den hele Bod, med Undtagelse af Hvid.

Een Kvinde er der ogsaa, som baade skal böde Ring og modtage Ring, dersom hun er eneste Barn, og den Kvinde hedder Ringkvinde; det er den dödes Datter — forudsat at ingen lovlig Modtager af Hovedringen er til, men de, der skulle udrede den, ere i Live; i saa Fald skal hun, saafremt hun ikke ifölge Forlig har modtaget fulde (personlige) Drabsböder, modtage Tremarksringen som (om hun var) Sön, indtil hun er gift, men fra den Tid af (at hun er bleven gift) skulle Frænderne tage Böderne. Er hun Drabsmandens Datter, og ingen rette Udreder af Hovedringen er til, men Modtagerne ere til, da skal hun böde Tremarksringen som Sön, indtil hun kommer i Ægtemands Seng, men da kaster hun Böderne i Frændernes Skjöd.

Der er ogsaa fem Mænd, der hedde Bodforögere. Den förste er Sön, avlet med en Trælkvinde, eller uægtefödt Sön; den anden er Stifsön, og endvidere tre nærbesvogrede: naar man er gift med den dræbtes Moder eller Datter eller Söster. De skulle alle tilsammen tage tolv Ører og fem veiede Penninge, og tage et saadant Belöb, hvad enten een af dem eller de alle ere til, og hver af dem skal have en ligestor Del af Böderne, og skulle de modtage dem af de fem Mænd, der staae i lige Slægtskabs- eller Svogerskabsforhold til Drabsmanden, og et lige saa stort Belöb skulle disse da böde, om der end (kun) er een af dem, der skal betale, som om de alle vare til. Men er der enten paa den dræbtes eller Drabsmandens Side ingen af disse Mænd til, da bortfalder denne Frændebod.

Men dersom ingen af de Frænder til den dræbte, der ere en Grad fjernere beslægtede med ham end Södskendebörn[1], ere til at modtage Böder, skulle de mandlige Slægtninge i tredie Led tage hines Lod, formindsket med en Trediedel, men deres egen Lod ubeskaaren. Naarsomhelst, efter at Ringene ere forbi[2], ingen Frænder (i en Grad) ere til at modtage Böderne, skulle altid de, der ere nærmere

---

1) *Den ulige Sidelinies andet og tredie Led.*
2) *ɔ: i de fjernere Slægtskabsgrader, hvor Böderne ikke udrededes med Ringe, see ovenfor S. 192.*

beslægtede (med den dræbte) næst foran dem, tage deres Lod ubeskaaren, men ere disse (nærmere Frænder) ikke til, skulle de fjernere Frænder tage deres Lod: den Lod, deres Fader skulde have taget, formindsket med en Trediedel — forudsat at de, der skulle udrede Böderne, ere til. Dersom i de Grader, hvor Böderne ikke betales med Ringe, nogle af de rette Bodudredere ikke ere til, skulle de nærmere beslægtede udrede hele Boden; er der ingen nærmere beslægtede til, skulle de fjernere Frænder udrede de Frænders Böder, som ikke ere til: den Bod, deres Fader skulde have udredet, formindsket med en Trediedel. Men de Böder falde bort, hvor der i en Slægtskabsgrad hverken er Frænder til at udrede, eller til at modtage Böderne. Alle Böder i de Grader, hvor Böderne ikke betales med Ringe, skulle i lige Lodder tilfalde alle (lige nære) Linier (uden Hensyn til Personernes Antal i hver Linie).

Dersom en frigiven Træl bliver dræbt, skal den störste Ring være tolv Ører og Ringdækket to Ører; den anden Ring ti Ører og Ringdækket fire Ørtuger; den tredie Ring en Mark og Ringdækket en Øre; den mindste Ring sex Ører og Ringdækket to Ørtuger.

Trælleringe skulle finde Sted, naar Trælle ere rette Modtagere (af Böder). Nu skulle de mindste Ringe opregnes, de, som Træl skal böde til Træl. Hovedringen bestaaer da af tre og tyve Hvid og Ringdækket af syv Hvid; men Farfadersringen af tyve Hvid og Ringdækket af tre Hvid; Farbrodersringen af femten Hvid og Ringdækket af tre Hvid; Farbroderssönsringen af tolv Hvid og Ringdækket af to Hvid. Der skal ogsaa, efter at Ringene ere forbi, (i de fjernere Slægtskabsgrader) betales i Frændeböder: otte Hvid, fire og en Trediedel Hvid, tre og en halv Hvid, to og en Trediedel Hvid, og halvanden Hvid. Een Hvid skulle Slægtninge i femte Sidelinie tage og give, og bliver dette den mindste Frændeböde. Kun da skulle Trælle böde, naar de, der skulle udrede Böderne, have særlig Formue.

Der er endvidere fire Mænd, som kaldes Dödninge, uagtet de leve: naar en Mand bliver hængt, eller kværket, eller sat i Grav, eller paa Skjær, eller bunden paa Fjæld eller i Flodmaal; det hedder Galgedödning og Gravdödning

og Skjærdödning og Fjælddödning. For alle disse Mænd, om de end blive i Live, skulle Frændeböder betales ligesaa fuldt, som om de ere blevne dræbte.

Det er fastsat, at Krav paa Frændeböder skal reises samme Sommer, som Drabssagen (angaaende Straffen for Drabet) bliver forligt eller anlagt eller skulde anlægges, og er man da berettiget til at lyse strax til Sögsmaal imod alle de Mænd (af Drabsmandens Slægt), som have faaet Kundskab om Drabet. Sagsögeren skal for Domstolen opregne Frændskabet mellem den sagsögte og Drabsmanden, og mellem sig og den dræbte. Derefter skal han tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om“ — skal han sige — „at jeg erklærer paa min Ære, at dette er sand og ret Opregning af vort Frændskab paa begge Sider, som nu er anfört, og der er disse uafgjorte Drabssager mellem mig og N. N.“ Han skal og have to Mededsmænd, som erklære paa deres Ære, at de troe, at den Frændskabsopregning er rigtig, men forövrigt forholdes der med (Maaden at anlægge) disse Sager, som med andre Bödesager. Man er ogsaa berettiget til (istedetfor Lysning paa Thinget) at foretage Stævning hjemme i Böigden angaaende Frændeböder. Men dersom den sagsögte regner nogen for at være ligesaa nær eller nærmere beslægtet (med Drabsmanden), da skal han opregne dette Frændskab for Sagsögeren og bekræfte det med Ed, og skal da hver af dem dömmes til at udrede hvad Loven (efter deres Slægtskab med Drabsmanden) hjemler. Ogsaa skal Fredslöfte altid gives til Gjengjæld for Frændeböder; ellers kan der ikke gjöres Krav paa disse.

Dersom der mellem Mænd henstaaer Drabssager, i hvilke Frændeböder ikke ere udredede, og som ere af den Beskaffenhed, at Forbud kan nedlægges [1], skal Drabsmandens Frænde ingensteds dele Ophold med den dræbtes Frænde, med mindre han forinden har taget fast Ophold der, eller han der har taget Natteherberg, uden at vide, at den anden dengang kunde ventes der. Men retter han sig ikke herefter, er den dræbtes Frænde berettiget til at nedlægge Forbud imod, at den anden opholder sig sammen med ham. Begiver Drabsmandens Frænde sig (da) ikke bort, paadrager

1) *See ovenfor S. 193.*

han sig Straf af Landsforvisning, og skal i den Sag Stævning foretages hjemme i Böigden, og skal der paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte, for at afgive Kvidudsagn, om han har været sammen i Hus med den dræbtes Frænde efterat Forbud var nedlagt, eller ikke, men Slægtskabet (som Sagsögeren og den sagsögte staae i til den dræbte og Drabsmanden) skal dog bevises som foranfört.

Dersom man bryder Fredslöfte, der er givet efterat Frændeböder ere betalte, da forhöies den personlige Bod for enhver af dem, der har udredet Böderne, med det halve ligeoverfor Fornærmeren, og er man i saadanne Sager ikke berettiget til at slutte Forlig uden (Lovrettens) Tilladelse.

Dersom de, der skulle modtage (Frænde-) Böder, ikke ere fuldvoxne, eller ere reiste ud af Landet, da kunne de (senere) fordre hvad der tilkommer dem af dem, der have modtaget deres Andel. Men dersom Böderne ere dengang blevne betalte med et formindsket Belöb (fordi de ere modtagne af fjernere Slægtninge), skulle Drabsmandens Frænder udrede det, som blev fradraget. Dersom Drabsmandens Frænder ikke vare fuldvoxne, eller de vare udenlands, da Ringene bleve udredede, skulle de, naar de blive voxne eller komme her til Landet, udrede, hvad der tilkom dem, og (med Hensyn til Bödernes Störrelse, naar disse i sin Tid ere blevne udredede med et ringere Belöb) forholde sig som nys anfört.

Saadant Sölv er gyldigt til Frændeböder: til Ringe og Ringdække og Hvid, som ei er slettere, end det gamle Lov-Sölv, hvoraf ti Penninge udgjöre en Øre, og som har mere Farve af Sölv end af Messing og taaler Indsnit (uden at forandre Farven) og er eens udvendig som indvendig. Ogsaa kan man gyldigen betale Frændeböder med alle (andre) lovlige Betalingsmidler.

114. Leide-Formular.

„Alle vide Omstændighederne ved N. N.'s og N. N.'s Uenighed, men nu ere deres Venner komne tilstede og ville forlige dem. Nu tilstaaer N. N., for sig og sin Arving og alle de Mænd, paa hvis Vegne han kan tilstaae Leide, N. N.

Leide til det Forligsmöde, som de have berammet, men N. N. modtager Leide af N. N., for sig og sine Arvinger og alle de Mænd, som han behöver at tage Leide for. Men den förste af dem (der skulle overholde Leidet) er Gud selv, som er den bedste, og alle hellige Mænd og alle hellige Ting, Paven i Rom og Patriarken, vor Konge og vore Biskopper og alle boglærde Mænd og alt kristent Folk. Jeg udnævner tolv Mænd til at haandhæve dette Leide imellem N. N. og N. N., som nu staae hver paa sin Side som Modparter" — og skulle de tolv Mænd navngives.

Derefter skal den Mand, som fremsiger Leideformelen, tilkalde to eller flere Vidner: „til Vidnesbyrd om, at dette Leide, som nu er anfört, skal være fuldt og fast imellem alle de Mænd, som komme her paa denne Forsamling, og i hvor lang en Tid Mænd ere her paa denne Forsamling, og indtil hver Mand kommer til sit Hjem, og om der end oftere bliver berammet Möder i Anledning af Parternes Sager, skal dog Leidet holdes, indtil deres Sager ere afsluttede, saaledes som de bedst kunne afsluttes. Nu holder Jorden Leidet oppe, men Himmelen omgjærder det foroven, men mod uden det mægtige Hav, der ligger omkring alle de Lande, som vi have Kundskab om. Men indenfor disse Grændser, som jeg nu her har opregnet for Folk, skal den Mand ingensteds trives, der bryder dette Leide, som jeg her har omtalt, og han skal binde sig saa tung en Byrde, at han aldrig kan undslippe den, men det er Gud Herrens Fortörnelse og en Leidebryders Navn. Men alle de Mænd, som holde dette Leide vel, skulle have Guds Miskundhed og alle Helgenes Forbönner for al deres Nödtörft hos den almægtige Gud. Være Gud huld den, som holder Leidet, men gram mod den, som bryder Leidet, huld imod den, som holder det. Hil være Eder, at I have forenet Eder om dette Leide."

Det er gammel Lov i vort Land, at dersom en Mand gjör sig skyldig i Leidebrud, skulle de tolv Mænd, der ere udnævnte til at haandhæve Leidet, tage personlige Böder af hans Gods: otte og fyrgetyve Ører. Men det er Lov i Norge og overalt, hvor den danske Tunge tales, at dersom nogen ikke holder Leide, er han forvist langs over hele

Norge og forbryder baade sine Jorder og Lösöre, og skal aldrig senere komme til Landet.

115. Formular for Fredslöfte.

„Imellem N. N. og N. N. har der henstaaet (Drabs-) Sager, men nu ere de forligte og Böder betalte derfor, saaledes som Skjönsmænd vurderede det, og Opregningsmænd opregnede det, og Domstolen dömte det, og Modtagerne modtoge det og bragte det derfra, med fuldt Belöb og udredet Betaling, afgivet til dem, der skulde have den. I skulle være forligte og enige Mænd, ved Øl og ved Mad, paa Thinge og paa Folkestævne, ved Kirkeforsamlinger og i Kongens Hus, og overalt, hvor Folk komme sammen, skulle I være saa enige, som om dette aldrig var opstaaet mellem Eder. I skulle dele Kniv og Kjödstykke og alle Ting med hinanden, som Frænder, men ikke som Fjender. Dersom Sager senere opstaae imellem dem, andet end hvad godt er, det skal med Böder sones, men Spyd ei med Blod farves. Men den af Eder, som bryder indgaaet Forlig eller begaaer Drab efter givet Fredslöfte, han bör og skal saa vide jages som Ulv, som Mænd videst jage Ulve, saa vide som kristne Mænd söge Kirker, hedenske Mænd offre i Templer, Ild brænder til Aske, Jorden groer, Sön kalder paa sin Moder, Moder fostrer sin Sön, Folk tænde Baal, Skib skrider over Havet, Skjolde blinke, Solen skinner, Sneen falder, Finnen löber paa Skier, Fyrren voxer, Falken flyver den lange Vaardag, medens Bören blæser den lige under begge Vinger, Himmelen dreier sig omkring Jorden, Verden er beboet, Vinden suser, Vande strömme til Havet, Mandfolk saae Korn; han skal flye Kirker og kristne Mænd, Guds og Menneskers Huse, enhver Verden uden Helvede. Nu holde I begge paa een Bog[1], og paa Bogen ligge nu de Böder, som N. N. betaler for sig og sin Arving, födt og ufödt, undfangen og ikkeundfangen, nævnet og unævnet. N. N. modtager Fredslöfte, men N. N. giver evigt Fredslöfte, som stedse skal holdes, saalænge Jorden er til og Mennesker

---

1) *Ved Edsaflæggelse lagdes Haanden paa Bibelen eller en anden hellig eller gudelig Bog.*

leve. Nu ere de, N. N. og N. N., forligte og enige, hvorsomhelst de træffes, paa Land eller Sö, paa Skib eller paa Skier, paa Havet eller til Hest, til at dele med hinanden Aarer eller Øsekar, Roerbænk eller Skibsdæk, naar behov gjöres, ligesaa forligte, den ene med den anden, som Fader med Sön, eller Sön med Fader, i al Samværen. Nu lægge de, N. N. og N. N., deres Hænder sammen; holder Fredslöftet vel, efter Kristi Villie og alle de Mænds Villie, som nu hörte Fredslöfteformelen. Have den Guds Naade, som holder Fredslöftet, men den hans Vrede, som bryder ret Fredslöfte, hans Naade den som holder det. Hil være Eder, at I have sluttet Forlig, men lader os være Vidner, som ere tilstede derved".

Lovsigemandsafsnittet.

116.

Det er endvidere fastsat, at der stedse skal være en Mand i vort Land, der er pligtig til at sige Folk hvad der er Lov, og han kaldes Lovsigemand. Men dersom Lovsigemanden afgaaer, skal der af den Landsfjerding, hvor han sidst havde sit Hjem, tages en Mand til at foredrage Thingsordningsafsnittet den fölgende Sommer. Man skal derpaa tage sig en Lovsigemand og beskjæftige sig med Valget af ham om Fredagen[1], inden Lysning af Retssager finder Sted. Det er og godt, om alle blive enige om at vælge samme Mand. Men dersom en enkelt Lovrettesmand modsætter sig hvad Flertallet vil, skal der kastes Lod om, hvilken Landsfjerding det skal tilfalde at vælge Lovsigemanden. Men Lovrettesmændene for den Fjerding, som Loddet har truffet, skulle tage den til Lovsigemand, som de blive enige om, hvad enten han er fra deres Fjerding eller fra en anden Fjerding, en saadan, som de kunne formaae til at overtage Stillingen. Blive Lovrettesmændene for Fjerdingen ikke enige, skal Stemmeflerhed gjøre Udslaget mellem dem. Men dersom der er lige mange Lovrettesmænd, der hver ville have sin Lovsigemand, skal deres Stemme gjöre Udslaget, som Biskoppen i Fjerdingen slutter sig til. Dersom der er nogle (enkelte) Lovrettesmænd, som modsætte sig hvad de andre ville, bör de ikke selv kunne sætte noget Lovsigemandsvalg igjennem, og deres Stemmer bör ikke tages i nogen Betragtning. Lovsigemanden bör udnævnes i Lovretten, efterat man har bestemt, hvem det skal være, og

---

1) *Althingets Aabningsdag, den Fredag, hvormed Sommerens ellevte Uge begyndte.*

skal een (Lovrettes-) Mand före Ordet, men de övrige tilkjendegive deres Samtykke, og skal den samme have Lovsigemandsbestillingen i tre Sommere uafbrudt, undtagen man (efter de tre Aar) ikke vil vexle Lovsigemand. Fra den Afdeling af Lovretten, hvor Lovsigemanden er antagen, skal man begive sig til Lovbjerget, og skal Lovsigemanden gaae til Lovbjerget og sætte sig paa sin Plads og give de Mænd Plads paa Lovbjerget, som han vil, men Folk skulle da fremföre deres Anliggender.

Det er ogsaa fastsat, at Lovsigemanden er pligtig til at foredrage alle Lovafsnit i hvert Tidsrum af tre Aar, men Thingsordningsafsnittet skal han foredrage hver Sommer. Lovsigemanden skal fra Lovbjerget forkynde alle (af Lovretten tilstaaede) Straf-Formildelser eller Eftergivelser — paa en Tid, naar den störste Del af de Thingbesögende er tilstede, dersom det kan lade sig gjöre; endvidere Tidsberegningen (for det fölgende Aar), og ligeledes dersom man skal möde paa Althinget tidligere end naar ti Uger ere forlöbne af Sommeren, og han skal angive, naar Tamperdagene og Fastelavn indtræffer, og dette skal han alt foredrage ved Althingets Slutning. Det er og fastsat, at Lovsigemanden skal saa nöiagtigen foredrage alle Lovafsnit, at ingen veed det særdeles meget bedre. Men strækker hans Kundskab ikke dertil, skal han de næste Etmaal forud holde Möde med fem eller flere lovkyndige, hos hvem han fornemmelig kan faae Oplysning, inden han foredrager hvert Afsnit, og paadrager enhver, der uden Tilladelse indfinder sig ved deres Samtale, sig Straffeböder af tre Mark, og er Lovsigemanden sögsmaalsberettiget i den Sag.

Lovsigemanden skal hver Sommer for sin Bestilling have to Hundrede Alen Vadmel af Lovrettens Midler. Ham tilkommer ogsaa Halvdelen af alle Straffeböder (paa tre Mark), der blive idömte her paa Althinget, og skal Betalingstiden for alle saadanne Böder ved Dommen ansættes til den fölgende Sommer, her paa Bondens Kirkegaard (paa Thingstedet), den Onsdag, der indtræffer midt i Althinget. Skyldig til Straffeböder af tre Mark er enhver, der lader Dom afsige om Böder, dersom han ikke underretter Lovsige-

manden derom, samt om, hvem Vidnerne ved Dommens Afsigelse have været.

Det er og fastsat, at naar Lovsigemanden har i tre Sommere havt Lovsigemandsbestillingen, skal han foredrage Thingsordningsafsnittet den fjerde Sommer, den förste Fredag i Althingstiden; da er han ogsaa fri for Lovsigemandsbestillingen, dersom han vil. Vil han beholde Lovsigemandsbestillingen længere, forsaavidt andre ville indrömme ham det, da skal Flertallet af Lovrettesmændene raade derfor.

Det er og fastsat, at Lovsigemanden paadrager sig Straffeböder af tre Mark, dersom han ikke indfinder sig paa Althinget den förste Fredag (i Althingstiden), inden Folk begive sig til Lovbjerget — forudsat at han ikke har havt Forfald — og kan man da antage en anden Lovsigemand, om man vil.

Lovrettesafsnittet.

117.

En Lovrette skulle vi og have og holde her hver Sommer paa Althinget, og skal den stedse have sit Sæde paa det Sted, hvor den længe har været. Paa det Sted skal der være tre Bænke omkring Lovretten, saa vide, at der paa hver af dem rummelig kan sidde fire Tylter Mænd; det er tolv Mænd fra hver Landsfjerding, der have Sæde i Lovretten, og Lovsigemanden desuden, hvilke der skulle raade for Love og Bevillinger; de skulle alle sidde paa den midterste Bænk, og der have vore Biskopper Plads. De tolv Mænd have Sæde i Lovretten fra Nordlændings-Fjerdingen, der ere i Besiddelse af de tolv Godedömmer[1], som fandtes der, dengang man havde fire Thinglag, og tre Goder i hvert Thinglag. Men i alle (de tre) andre Fjerdinger have de ni Mænd Sæde i Lovretten fra hver Fjerding, der ere i Besiddelse af de ubeskaarne og gamle Godedömmer, hvoraf der da var tre i hvert Vaarthinglag, medens der i hver af de tre Fjerdinger var tre Thinglag, og skulle de (ni Goder) alle tilsammen have en Mand med sig fra hvert af de gamle Thinglag, saaledes at dog tolv Mænd fra hver Fjerding erholde Sæde i Lovretten. Men alle Nordlændingernes gamle Godedömmer ere, med Hensyn til Udnævnelsen af Dommere paa Althinget, beskaarne med en Fjerdedel, i Forhold til alle andre fuldstændige Godedömmer her i Landet. Det er og fastsat om alle de Mænd, der ere berettigede til Sæde i

1) *Bøigdsforstanderskaber.*

Lovretten, saaledes som nu er anfört, at hver af dem skal i Lovretten anbringe to Mænd af sit Thinglag til at raadföre sig med, den ene foran sig, den anden bagved sig; da blive Bænkene fuldt besatte og fire Tylter Mænd paa hver Bænk.

Ingen maa sidde indenfor Bænkene, naar Afstemning foretages i Lovretten, undtagen de, der have Andragender at forhandle mod hinanden — men til alle andre Tider kunne Folk sidde der — og skal Lovsigemanden bestemme, hvem der kan opholde sig paa den Plads (indenfor Bænkene); udenfor Bænkene skal Befolkningen sidde. De Mænd alene have Ret til at staae op ved Lovretten, naar Love eller Bevillinger der skulle vedtages, som skulle tale om Folks Andragender, og endvidere de, der ere yderst af de tilstedekomne; enhver, der ikke retter sig herefter, skal betale tre Mark i Straffeböder og kan sagsöges derfor af hvem, der vil. Men dersom Folk af ond Villie trænge saa stærkt ind paa Lovretten, eller gjöre der saadan Larm, eller blive saa höiröstede, at Folks Andragender derved hindres i deres Fremme, er Straffen derfor Landsforvisning, ligesom for ethvert Brud paa Thingsordenen. Dersom Mænd, der have Sæde i Lovretten, indfinde sig i denne, men andre have sat sig paa deres Pladser, skulle de forlange deres Pladser, og ere hine straffrie, dersom de da gaae bort. Men dersom de töve, naar Pladsen begjæres, paadrage de sig Straffeböder af tre Mark. Eieren skal da, under Tilkaldelse af Vidner, begjære sit Sæde, og er Straffen Landsforvisning, dersom det da nægtes. Dette er alt Sager, hvori Stævning skal foretages hjemme i Böigden, og skal der (til Kvidudsagn) tilkaldes, hvor Straffen er Landsforvisning, ni Nabobönder, men hvor Sagen gaaer ud paa Straffeböder, fem Nabobönder til den sagsögte.

Det er ogsaa fastsat, at Lovretten skal begive sig ud begge de Söndage, der indtræffe i Thingtiden, samt Thingets Slutningsdag og i Mellemtiderne, hver Gang Lovsigemanden eller Flertallet af (Lovrettes-) Mændene vil det, og hver Gang Afstemning skal skee i Lovretten. Der skal man forbedre sine Love og vedtage nye Love, om man vil. Der skal man andrage paa alle Bevillinger for Folk til Strafnedsættelse

eller Strafeftergivelse, samt paa Tilladelse til alle saadanne Forlig, hvortil der skal bedes om særlig Bevilling, og paa mange andre Bevillinger, saaledes som er anfört i Lovene.

Enhver Bevilling skal ansees som vedtaget i Lovretten, naar ingen af dem, der have Sæde i Lovretten, stemmer imod den, og naar ikke heller nogen udenfor Lovretten nedlægger Forbud imod Bevillingen. Enhver, der har Sæde i Lovretten, skal gjöre en af Delene med Hensyn til enhver Bevilling, enten sige ja eller nei til den; ellers paadrager han sig Straffeböder af tre Mark. Andrages der i Lovretten paa en Bevilling, paa en Tid, da de, der have Sæde i Lovretten, ikke alle ere komne tilstede eller ere gaaede bort, men der dog (iberegnet dem, der have Sæde paa den inderste og yderste Bænk) er tilstede fire Tylter Mænd eller flere, kan Lovsigemanden give dem Sæde paa de Mænds Pladser (paa Midtbænken), hvem Sæde med fuld Beslutningsret tilkommer, og paadrager enhver sig Straffeböder (af tre Mark), der vægrer sig (for at indtage Pladsen). Nu bliver den midterste Bænk fuldt besat. Lovsigemanden skal da tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om" — skal han sige — „at alle disse sidde i Lovretten efter min Bestemmelse, berettigede til at give Love og Bevillinger Gyldighed; disse Vidner tilkalder jeg efter Loven, (til Bedste) for enhver, til hvis Tarv det er." Og skulle da alle Bevillinger være ligesaa gyldige, som om Goderne selv sad der, og alene for dem skulle de, der have indtaget Pladserne, reise sig.

Det er og fastsat, at det skal være Lov her i Landet, som staaer i (Lov-) Haandskrifterne. Men dersom Haandskrifterne ikke stemme overens, skal det gjælde, som staaer i de Haandskrifter, som Biskopperne eie. Er der endvidere Uoverensstemmelse mellem deres Haandskrifter, skal det af dem tages tilfölge, som med flere Ord omhandler det Punkt, hvorom Spörgsmaalet mellem Parterne dreier sig. Men dersom begge Haandskrifter ere lige udförlige, men dog uoverensstemmende, skal det Haandskrift gives Fortrinet, som er i Skalholt. Det skal alt gjælde, som findes i det Haandskrift, som Haflide lod skrive, med mindre en Forandring er gjort senere, men af andre lovkyndiges Fremstillinger skal ene det gjælde, der ikke staaer i Strid med

Haflides Haandskrift, og skal alt det gjælde (af andre lovkyndiges Haandskrifter), som fattes i Haflides Haandskrift eller (i hine Haandskrifter) er tydeligere. Trættes man om (Forstaaelsen af) et Lovbud, kan Lovretten foretage Afstemning, dersom Haandskrifterne ikke afgjöre Spörgsmaalet. Men dermed skal saaledes forholdes, at man paa Lovbjerget, under Tilkaldelse af Vidner, skal bede alle Goderne og Lovsigemanden at begive sig til Lovretten og til deres Sæder, for at forklare dette Lovbud, saaledes som det herefter skal være; „jeg beder paa lovlig Maade“ — skal den sige, der vil forsöge denne Afgjörelsesmaade. Dersom nogle af de Mænd, som have Sæde i Lovretten, ikke begive sig til deres Pladser, naar de vide, at Lovretten skal afstemme, er Straffen Landsforvisning, ligesom for andet Brud paa Thingsordenen; ogsaa kan man (istedet derfor) paastaae enhver Gode (som heri gjör sig skyldig) dömt til Straffeböder af tre Mark og til at fortabe sit Godedömme. Ganske den samme Straf gjælder og for alle de Mænd, som det paaligger at tage Sæde i Lovretten (ogsaa dem, der have Sæde som Raadgivere), i den Afdeling af samme, hvor de efter Lovene ere pligtige at have Sæde. Saasnart Goderne ere komne til deres Sæder, skal hver af dem anbringe en Mand paa Bænken foran sig, og en anden Mand paa den yderste Bænk bagved sig, til at raadföre sig med. Dernæst skulle de Mænd, mellem hvilke Trætten finder Sted, anföre det Lovbud, som de ere uenige om, og angive, hvori Meningsforskjellen mellem dem bestaaer. Derpaa skulle Lovrettesmændene overveie Parternes Anliggende, indtil de have bestemt sig til, hvad Mening de ville vælge, og derefter skal man opfordre alle de Lovrettesmænd, der sidde paa den midterste Bænk, til at erklære, hvad hver af dem vil, at der skal være Lov i det Punkt. Dernæst skal hver Gode sige, hvad han vil ansee for Lov, og til hvilken af Parternes Mening han vil slutte sig i den Sag, og skal Flertallets Mening gjælde, men er der lige mange Lovrettesmænd paa begge Sider, som hver er af sin Mening om hvad de ansee for Lov, skal deres Mening tages tilfölge, til hvem Lovsigemanden slutter sig, men er der flere paa den modsatte Side, skulle de raade; de skulle paa begge Sider af-

lægge Spaltningsed til Bestyrkelse af deres Mening, og aflægge Ed paa, at de formene det at være Lov i det Anliggende, som de udtale sig for, og skulle de anföre, af hvad Grund det er Lov. Er da nogen Lovrettesmand saa syg eller saaret, at han ikke kan være ude, skulle begge uenige Parter (af Lovrettesmændene) indhente hans Stemme i Boden (hvor han opholder sig), og sige ham, hvori Meningsforskjellen bestaaer, men han skal aflægge en lignende Ed som de andre, og angive, til hvilket af Partierne han vil slutte sig. Men dersom nogen Lovrettesmand, naar saadan Afgjörelse skal finde Sted, ikke har Brug af Mælet eller Forstanden eller er död, skal den Mand træde i hans Sted, der skulde have overtaget Udnævnelsen af Dommere, dersom han, naar saadan Udnævnelse skulde finde Sted, var afgaaet. Nu tilkjendegive Lovrettesmændene deres Mening, og dersom Mindretallet udgjör tolv eller flere, skulle de, der ere i Mindretallet, bekræfte deres Mening med Ed. Da blive de andre, der ere i Flertallet, ogsaa pligtige at bekræfte deres Mening med Ed, saaledes at de sværge i det mindste i et Antal af een flere, eller, dersom Lovsigemanden er i Mindretallet, af to flere (end Mindretallet). Men dersom de, der ere i Flertallet, ere uenige om, hvem af dem skal aflægge Eden, skulle de kaste Lod derom, med mindre de alle ville sværge. Dersom Mindretallet bestaaer af færre end tolv, er Sagen derved strax afgjort imod dem, og ingen af Flertallet er pligtig til at aflægge Ed, imod Ed af et ringere Mindretal, end tolv. Dersom der er nogle Lovrettesmænd, der erklære, ikke at ville slutte sig til nogen af de modstaaende Meninger, eller de forövrigt vægre sig for at opfylde deres Pligter i disse Sager, da straffes alt saadant saaledes som forhen er anfört, og tilkommer Sögsmaalsretten i saadanne Sager den, som af de Parter, der have foredraget Sagen for Lovretten, er tilböieligst til at forfölge Sagen efter Lovens Strenghed, men vil ingen af Parterne anlægge Sagen, tilkommer Sögsmaalsretten hvem der vil. Og skal Lovsigemanden (istedetfor de Lovrettesmænd, der unddrage sig fra at stemme) besætte Pladserne med Mænd, der opfylde deres lovlige Pligter, og skal han, dersom det lader sig gjöre, tage en Mand fra

det Vaarthinglag, hvortil den Lovrettesmand hörer, der har begaaet Bruddet paa Thingsordenen, og gjælder det da Landsforvisningsstraf for enhver, der vægrer sig ved at indtage Pladsen. Men har Lovsigemanden ikke Kjendskab til Folk i den Böigd, skal han bede de Goder, der ere fra samme Thinglag som den, der vægrer sig ved at opfylde sin Pligt, at skaffe ham en Mand i Stedet, saaledes at Lovretten derved kan blive fuldt besat, og er der da samme Straf for den, der undslaaer sig herfor, som for hin, der gjorde Bruddet paa Thingsordenen. Vil ingen af Goderne fra samme Thinglag gjöre hvad der (i saa Henseende) paaligger dem, skal Lovsigemanden anmode Goderne i et andet Thinglag derom, og i et tredie, dersom det ikke opnaaes för, og skulle da disse Stedfortræderes Stemmer have ligesaamegen Gyldighed, som andre Lovrettesmænds. Det er ogsaa fastsat, at en eller anden (af Lovrettesmændene) skal, under Tilkaldelse af Vidner, fremsige den Lovbestemmelse, som Flertal er opnaaet for, men alle skulle tilkjendegive deres Samtykke dertil; derefter skal Lovbuddet forkyndes paa Lovbjerget.

Det er ogsaa Pligt for alle de Mænd, som have Sæde i Lovretten, altid ved sin Nærværelse at stötte Foredraget, naar Lovsigemanden vil foredrage Love, hvad enten det skeer paa Lovbjerget, eller i Lovretten, eller endog i Kirken, dersom Veiret er umildt ude. Men dersom nogle Lovrettesmænd ikke have Tid dertil, skulle de to Mænd höre paa Foredraget for hver af dem, som ere antagne af dem til at sidde paa Bænkene i Lovretten. Bliver ingen af Delene iagttaget, kunne de Lovrettesmænds Stemmer, der forholde sig saaledes, ikke den Sommer tages i Betragtning, dersom der tvistes om det Lovbud, som da blev foredraget, og paadrage de sig derhos Straffeböder af tre Mark, og tilkommer Sögsmaalsretten i den Sag de övrige Lovrettesmænd, og skal Stævning foretages paa Lovbjerget og fem Nabobönder til den sagsögte tilkaldes (til Kvidudsagn).

Men Lovsigemanden skal bestemme, hvem der maa have Plads paa Lovbjerget, og de, der uden hans Tilladelse sidde der, paadrage sig Straffeböder af tre Mark. Gjör man sig skyldig i det Brud paa Ordenen mod Lovsige-

manden, at hindre ham eller de Mænd, som han særlig har udnævnt til at sidde paa Lovbjerget med sig, fra at komme til deres Sæder, er Straffen Landsforvisning, og skal Sagen anlægges ligesom Sager for andet Brud paa Thingsordenen.

Lovsigemanden er pligtig til, baade her (paa Althinget) og hjemme, at sige alle dem, som derom spörge ham, hvad Loven byder, men ei er han pligtig til videre at give Folk Raad i deres Retstrætter. Han skal ogsaa foredrage Thingsordningsafsnittet hver Sommer, og alle andre (Lov-) Afsnit skal han foredrage i hvert Tidsrum af tre Sommere, dersom Flertallet af (Lovrettes-) Mændene vil höre derpaa. Den förste Fredag i Thingtiden skal Thingsordningsafsnittet altid foredrages, dersom (Lovrettes-) Mændene have Tid til at höre derpaa. Lovsigemanden ansees altid med Straffeböder af tre Mark, dersom han — uden at være forhindret ved Forfald — ikke udförer alle de Forretninger, som paahvile ham, og tilkommer Halvdelen af Böderne den, der sagsöger ham, men Halvdelen Dommerne. Men dersom Lovsigemanden gjör sig skyldig i noget utilbörligt Forhold, som Flertallet af (Lovrettes-) Mændene vil erklære for Brud paa Thingsordenen, straffes han derfor med Landsforvisning. Det er ogsaa fastsat, at alene paa Vaarthinget i det Thinglag, hvortil han selv hörer, tilkommer ham (Tremarks-) Straffeböder.

Arveafsnittet.

118.

Sön, fribaaren og arvedygtig, skal tage Arv efter sin Fader og Moder. Er ikke Sön til, da skal Datter tage (Arv). Er Datter ikke til, skal Fader tage. Dernæst samfædre Broder. Dernæst Moder. Er hun ikke til, skal samfædre Söster tage. Er hun ikke til, da skal sammödre Broder. Er han ikke til, skal sammödre Söster tage.† Er

† Efter sammödre og ægtebaaren Söster skal uægtebaaren Sön tage Arv efter sin Fader. Dernæst uægte Datter. Næst efter uægte Datter skal samfædre uægte Broder tage Arv; dernæst samfædre uægte Söster; dernæst sammödre uægte Broder; sidst sammödre (uægte) Söster. Disse fire skulle forsörge deres Södskende, dersom de have Formue dertil, og skulle Slægtningene i samme Orden kaldes til Forsörgelsespligt som til Arv. Dersom de skulle forsörge deres (ægte) Södskende og de ere (eventuel) nærmest til at arve disse, skal der ikke spares mere paa de Midler, de have, til deres Södskende, end til dem selv. Samfædre uægtebaaren Broder og ligeledes sammödre uægte Broder ere sögsmaalsberettigede i Anledning af deres Södskendes Drab, og de ere Fæstningsmænd for deres Söstre og sögsmaalsberettigede i Anledning af Leiermaal, begaaet med dem, i samme Orden, hvori de kaldes til Arv. Samfædre uægte Söster og ligeledes sammödre uægte Söster ere ligesaa nær berettigede til Leiermaalsböder for deres Södskende, som

hun ikke til, skal uægte Sön tage. Er han ikke til, da skal uægte Datter tage. Er hun ikke til, da skal samfædre uægte Broder tage. Er han ikke til, skal samfædre (uægte) Söster tage. Er hun ikke til, skal sammödre (uægte) Broder tage. Er han ikke til, skal sammödre uægte Söster tage. Derefter kaldes ægtebaarne Personer til Arv: da er nærmest til Arv: Farfader og Morfader, Sönnesön og Dattersön; næst efter dem skulle Farmoder og Mormoder, Sönnedatter og Datterdatter tage. Dernæst er Farbroder og Morbroder, Brodersön og Söstersön. Sidst arve Faster og Moster, Broderdatter og Sösterdatter. Ere ikke disse Personer til, skulle Farbroderssönner og Mosterssönner (samt Fasters- og Morbroderssönner) tage (Arv), i lige Dele, med mindre der er een Person af mödrene Slægt eller fædrene Slægt, men flere paa den anden Side, da tager han halvt mod disse. Derefter kaldes stedse den nærmeste Slægtning til at tage Arv. Er der flere Personer lige nær til at arve, skal Arven deles lige mellem alle Linier; men det er Linie, naar man tæller (Leddene nedad) fra Sødskende. Dersom Mand og Kvinde ere lige nær, skal Manden altid tage Arven. Ere Kvinder de nærmeste, deles Arven ligeledes lige mellem lige nære Linier.

De först anförte fjorten Personer siges at have en ved Loven bestemt Arveret, fordi (Nærheden af) Slægtskab der ikke gjör Udslaget; af dem er ægtebaaren Sön den förste, og sammödre uægte Söster den sidste.

---

til Arv; det samme gjælder om deres Ægtemænd, og paa samme Maade tilkommer disse Fæstningsret, dersom den kommer til Anvendelse. Efter fjernere beslægtede Personer kaldes ægtebaarne Mænd til Arv og Forsörgelsespligt — naar Södskende ikke ere til; da ere nærmest til at arve: Farfader og Morfader, Sönnesön og Dattersön. Sidst tage Arv: Faster og Moster, Broderdatter og Sösterdatter. Derefter kaldes stedse den nærmeste Slægtning til at tage Arv.

Uægte Sön er sögsmaalsberettiget for Drab . . . . . . efter en trængende Slægtning.

Ny Lov. Dersom arvedygtige Sönner ere til, bör Fader og Moder ikke give deres Datter, uden Sönnernes Samtykke, större Medgift, end at en ligesaa stor Del vilde tilfalde hver af dem, dersom Arven da blev skiftet.

Dersom enten Fader eller Moder döer, og deres Datter er i Barndomsalderen, skal Værgemaalet for hende tilfalde hendes Brödre i samme Forhold, hvori hver af dem tager Arvemidler efter den af Forældrene, som er död.

Det er og fastsat, at naar Moder giver sin Sön, eller en Mand, som hun bliver Arving efter, giver hendes Sön noget til Opfostring eller Undervisning eller Udenlandsreise eller til Brudekjöbesum, eller betaler Böder for ham, eller hvilkesomhelst Midler hun eller den Mand, hun arver, anvender for ham, det skal hun, og ligeledes, dersom hun er död, hendes Börn, fremfor Faderen, tage efter Sönnens Död, om han er barnlös: ligesaa meget, som hun gav, uden Renter.

Dersom nogen, som antages for at være rette Arving, tager Arv efter en Mand, men den ene eller den andens Slægtskab senere viser sig at være anderledes, da skal han, naar det godtgjöres, udrede til Arvingerne alt det Gods, som han har modtaget, uden Renter. Saaledes skal der ogsaa altid forholdes, naar andre tage Arv fremfor den rette Arving paa Grund af Vildfarelse med Hensyn til Slægtskabet.

Dersom en Mand har givet sine Sönner Gods til Udenlandsreise eller til Brudekjöbesum, eller dersom han har givet sin Sön Midler ihænde, inden han er bleven sexten Aar gammel, da skulle de andre Sönner tage ligesaa meget af uskiftet Arv, som det belöb sig til, da han var sexten Aar gammel; hver af dem skal tage dette, naar Arven tilfalder dem. Har der været overladt eller givet Midler til flere af Sönnerne, men mere til nogle end til andre, skulle de skifte saaledes, at hvad der er givet eller overladt dem bliver (ved at de, der have faaet mindre, faae Godtgjörelse) lige meget for dem alle; de skulle fordre den Forskjel, som der har været gjort imellem dem, uden Renter, naar Arven tilfalder dem. Er der blevet gjort större Forskjel paa dem, end at deres Lodder kunne gjöres lige ved Arven, have de

Krav paa hvad der tilkommer dem, saameget som der fattes, fra dem, der tidligere have modtaget noget af Godset. Det er ogsaa fastsat, at naar Söstre tage Arv efter deres Fader eller Moder, og nogle af dem tidligere have faaet Medgift, men andre ikke, da skulle de andre tage ligesaa meget af uskiftet Arv, som hine havde för faaet, uden Renter; og skal der forholdes mellem dem, som forhen anført om Brödre, paa hvilkensomhelst Maade der har været gjort Forskjel paa dem i den Henseende. Moder, og ligeledes hendes Börn, skulle, forud for Faderen, af hendes barnlöse Datters Efterladenskab tage saa meget, som hun har givet hende i Medgift, og endvidere den Brudekjöbesum, uden Renter, der blev udredet til Gjengjæld for Medgiften. Hvosomhelst der giver en Kvinde Medgift, skal tage den Gave af hendes Efterladenskab, om hun er barnlös, saavelsom den til Gjengjæld ydede Brudekjöbesum, dersom han kundgjör saadant Vilkaar ved Fæstemaalet eller ved Brylluppet. Dersom en Moder giver sin Sön Midler til Udenlandsreise eller til Brudekjöbesum, da er hun og hendes Börn berettigede til, fremfor Faderen, at tage de Midler af Sönnens Efterladenskab, om han er barnlös, ligesaa meget som hun gav, uden Renter.

Ikke ere alle Mænd arvedygtige, om de end ere fribaarne. Den Mand er ikke arvedygtig, hvis Moder ikke er kjöbt for Brudekjöbesum: en Mark eller mere, eller med hvem Bryllup ikke er holdt, eller som ikke er bortfæstet. Da er en Kvinde kjöbt for Brudekjöbesum, dersom en Mark — af sex Alens Ører[1] — eller et höiere Belöb er udredet — eller ved Haandtag lovet — i Brudekjöbesum. Da er Bryllup holdt efter Loven, dersom Formynderen bortfæster Kvinden, og der er sex Mænd i det færreste tilstede ved Brylluppet, og Brudgommen gaaer aabenlyst i Seng sammen med Kvinden. Det Barn, hvis Moder er kjöbt for Brudekjöbesum, er arvedygtigt, dersom det kommer levende til Verden og Mad kommer i dets Mund. — Den Mand er ei heller arvedygtig, der ikke veed, om en Mandssaddel skal vende mod Hestens Fordel eller Bagdel, eller hvorledes den

---

1) *En Mark = otte Ører; en Øre var i Almindelighed sex Alen (Vadmel).*

skal vende; men har han mere Forstand end saa, skal Arv tildeles ham. Men dersom han ikke har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender, skal den nærmeste Slægtning have Værgemaalet over hans Gods, som over en formedelst Ungdom umyndigs Midler. De skulle, naar han er sexten Aar gammel, stævne ham til Bevis og til Undersögelse om, at han ikke har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender, og gjöre Paastand paa, at han beröves Raadigheden over sit hele Gods, og at Raadigheden gaaer over til Sagsögerne, dersom den sagsögte ved Kvidudsagn overbevises om ikke at kunne forestaae sine Anliggender. Man skal paa Thinge tilkalde ni Nabobönder til den sagsögte til Kvidudsagn, om han forstaaer at bestyre sine Formuesanliggender eller ikke, og skal der derefter afsiges Dom i Henhold til hvad Kviden udsiger. Dersom Kviden giver det Udsagn, at han ikke forstaaer at bestyre sine Formuesanliggender, skal Værgemaalet over hans Gods tildömmes den, der lod ham stævne, men denne skal lade Godset vurdere paa samme Maade som umyndiges Midler, og behandle det paa samme Maade i alle Henseender. Men bliver hans Forstand bedre, skal han, naar han er tyve Aar gammel, stævne den, der har Godset under Værgemaal, til Betaling og Udlevering af Godset, og skal han paa Thinge tilkalde sine ni nærmeste Nabobönder til Kvidudsagn, om han har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender eller ikke. Dersom Kvidudsagnet falder ud til hans Fordel: at han har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender, skal han endvidere paa Thinge tilkalde ni Nabobönder til den sagsögte til Kvidudsagn om, hvor meget Gods, ham tilhörende, den sagsögte har modtaget. Dernæst skal der ved Dom tilkjendes ham Ret til at varetage det Gods, som den sagsögte modtog, uden Renter, dersom Kviden giver det Udsagn, at han til den Tid har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender, men ellers ikke. Han skal da kjendes berettiget til selv at bestyre sit Gods, dersom Kvidudsagnet da udfalder til hans Fordel, men ellers ikke; men ei har han Ret til oftere (end engang, dersom Sagen da gaaer ham imod) at reise Krav (paa at indsættes i Raadigheden over sin Formue). Dersom en saadan Mand gifter sig uden sin (even-

tuelle) lovlige Arvings Samtykke, bör det Barn (han faaer) ikke tage Arv, og bör Forsörgelsen af Barnet tilfalde Moderens Slægt, indtil det er sexten Aar gammelt. Men den, der (som Formynder) har bortfæstet Kvinden til ham, straffes med Landsforvisning, dersom Ægteskabet fuldbyrdes, og tilkommer Sögsmaalsretten den, der er berettiget til Værgemaalet for den taabeliges Gods, men ikke kan der anlægges Sag, uden der bliver noget af Ægteskabet; ei er der heller (fra Kvindens Side) nogen Ret til at fordre den Brudekjöbesum, som den taabelige har ved Haandtag lovet at udrede; det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte (til Kvidudsagn). — Ny Lov. Dersom en Mand döer, som har Barn i Vente, da er Barnet ikke arvedygtigt, undtagen det kommer levende til Verden og det faaer Mad ned. — Den Mand er ikke arvedygtig, som er avlet af en Træl med en fri Kvinde. Det Barn er ei heller arvedygtigt, som er blevet levende i Moderens Liv, förend Frihed er givet hende, og er dog det Barn fribaarent, men man skal give det Frihed anden Gang; det Barn kaldes Kratbarn. Men dersom der er givet Kvinden Frihed, inden Barnet er blevet levende i hendes Liv, behöver man ikke at frigive Barnet. Dersom en Kvinde giver sin Træl Frihed, i den Hensigt at leve med ham og gifte sig med ham, er det Barn ei heller arvedygtigt, som de avle; det kaldes Krogbarn. Det Barn er ei heller arvedygtigt, som den Kvinde undfanger, der er erklæret fredlös, om hun end faaer det med sin ikke fredlöse Ægtemand; det Barn kaldes Baasbarn. Det Barn er ei heller arvedygtigt, som den Mand avler, der er erklæret fredlös, om han end avler det med sin egen Kone; det Barn kaldes Ulvedraabe. — Dersom en Mand, der er firsindstyve Aar eller ældre, gifter sig uden sin (eventuelle) lovlige Arvings Samtykke, er han ikke berettiget til at betale större Brudekjöbesum end tolv Ører; men det Barn, som de avle, skal ikke tage Arv efter ham, men al anden Arv skal det tage. — Den Mand er ikke arvedygtig, som er födt paa Tiggervandring. — Dersom en Mand bliver skilt fra sin Kone, og han var beskyldt for at have forladt hende, og Biskoppen ikke tillader ham at indgaae (nyt) Ægteskab, men

han (desuagtet) gifter sig anden Gang, straffes han med Landsforvisning og de Börn, han avler med den (sidste) Kone, blive ikke arvedygtige. Dersom en Kone bliver skilt fra sin Mand fordi hun beskyldes for at have forladt ham, og hun gifter sig med en anden Mand, uden Biskoppens Tilladelse, straffes hun med Landsforvisning og de Börn, hun avler med den Mand, ere ikke arvedygtige; hvem som vil kan anlægge saadanne Sager; Stævning skal foretages hjemme i Böigden og ni Nabobönder tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn). — Kun i det Tilfælde er den, der er födt paa Tiggervandring, arvedygtig og kan tage Arv og nyde de Goder, som med Arveretten skulle fölge, dersom hans Fader eller Moder ikke have gaaet paa Tiggeri formedelst Vanart, og dog ikke förend den paa Tiggervandring födte har havt fast Hjem i sex Halvaar. Den Mand, der gaaer fra Hus til Hus paa Tiggeri, som en rigtig Landstryger, og hverken er for ung eller for gammel til at arbeide, eller som vel er gammel, men egenraadigen gaaer paa Tiggeri — de skulle ikke tage Arv, medens de vandre saaledes omkring og de ere ufredhellige. — Nu hvadsomhelst af dette man vil anföre som Grund til at paastaae, at en Mand ikke er arvedygtig, da skal man stævne ham til Bevis og til Undersögelse, og tilkalde paa Thinge ni Nabobönder til den sagsögte til Kvidudsagn om det, man vil anföre som Grund.

Mandsperson er först da berettiget til at overtage (falden) Arv, naar han er sexten Aar gammel. Men gift Kone, hvad enten hun er sexten Aar eller yngre, kan overtage Arv, naar den tilfalder hende, og ligeledes Værgemaal for andre Personers Gods. Er hun Enke, yngre end sexten Aar, kan hun overtage Arv saavelsom Værgemaal for andre Personers Gods, dersom saadant tilfalder hende, saafremt hendes Formynder giver sit Minde dertil.

Det er fastsat, at en lovlig Gjældstræl, der er taget i lovlig Gjældstrældom, er Arving til levende Kreaturer, men ikke til (fast Eiendom eller andre) livlöse Ting. Naar han er fri for Gjældstrældommen, arver han begge Dele.

Dersom Mandspersonen er yngre end sexten Aar gammel, naar Arven tilfalder ham, skal han, naar han er bleven sexten Aar gammel, overtage Arven saavelsom Besty-

relsen af den; da er han og berettiget til at raade for sit Opholdssted, men ikke til at overtage Værgemaal for andre Personers Gods, förend han er tyve Aar gammel, forudsat, at han voxer op til Overtagelse af Arven. Men dersom han det Foraar, da Arven tilfaldt ham, var sexten Aar gammel eller ældre, da tilkommer ham strax Værgemaal for andre Personers Gods, naar saadant tilfalder ham. Mö skal, naar hun er sexten Aar gammel, overtage Arv, og da tilkommer hende Renter af hendes Gods, men ei har hun Ret til Værgemaal for sine eller andres Midler, eller til at raade for sit Opholdssted, förend hun er tyve Aar gammel.

Dersom en Mand gifter sig i en anden Konges Rige end i Norges Konges, og han (iforveien) har en Kone her, da er det Barn, som han avler der, ikke arveberettiget. Dersom en Mand har to Koner her i Landet eller hvor vore Love gjælde[1], er Straffen Landsforvisning, og de Börn ere ikke arvedygtige, som han avler med den Kone, som han tog sidst. Men to Koner har han, naar han gaaer hen og gifter sig og holder Bryllup med hende, eller betaler Brudekjöbesum for hende, og han har en anden Kone iforveien. Det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte, og tilkommer Sögsmaalsretten hvem der vil.

Ny Lov. Dersom fredlöse eller landsforviste Mænd reise herfra til Udlandet og gifte sig udenlands, da ere alle deres Börn, som de avle der, arveberettigede her, dersom de gifte sig der efter rette Landslove. Det samme gjælder, dersom gifte Mænd reise udenlands herfra og tage sig andre Koner i Norges Konges Rige efter Landets Love (der); da skulle de Börn, som der avles, tage Arv her i Landet.

Dersom en Arv tilfalder en Mand, som er udenlands, skal den Mand tage Arven i Besiddelse, som her i Landet er den nærmeste Slægtning til den afdöde. Han skal lade fem Jordeiere vurdere Godset paa samme Maade som umyndiges Midler, og forholde sig med det i alle Maader, som med umyndiges Gods. Men kommer den, der skal

---

1) *Den af Islænderne bebyggede Del af Grönland.*

have Godset, fra Udlandet hertil, skal han modtage Hovedstolen uden Renter. Men döer den, der er udenlands, skulle hans Arvinger, dersom han döer senere (end den, efter hvem Arven er falden), tage Godset. Blive de ikke enige om, hvem af dem der er död sidst, skal derom gives Udsagn af en Tolvmandskvid, dannet af den Gode, i hvis Thinglag Sagsögeren er. — Ny Lov. Dersom en Mand kommer hertil fra en Udenlandsreise, der har Krav paa (Arve-) Gods, som en anden Mand her har taget i Besiddelse for at nyde Renterne deraf, og denne ikke vil udlevere det, skal hin — i hans Paahör eller paa hans Hjem — stævne ham til Udlevering af Godset og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straffeböder (af tre Mark), og under Sagen anvende en Kvid af ni Nabobönder og tilkalde dem paa Thinge.

119.

Man er berettiget til at tage Arv efter en Mand eller Kvinde, man har frigivet, medmindre de have avlet enten en Sön eller en Datter; — i dette Tilfælde skal Sönnen arve, dersom Börnene ere ægtebaarne; men er ikke Sön til, skal Datter tage Arven. — Men dersom de döe uden Börn, indtræder igjen Frigiverens Arveret. Men dersom den frigivnes Börn döe barnlöse, skal Efterladenskabet ogsaa da igjen tilfalde Frigiveren: saa meget som den frigivne og hans Kone eiede, da de döde; men er Godset mere, skulle Frænderne til den frigivnes Börn tage det overskydende. Men dersom den frigivnes Arv kommer til Börnebörnene, skal Godset paa samme Maade (som i det sidstanförte Tilfælde) tilfalde den frigivne Mands og Kvindes Slægt. Men dersom flere Mænd give en Mand Friheden, skal hver af dem tage en saadan Andel af Arven efter den frigivne, som svarer til det Forhold, hvori de have givet Friheden.

En frigiven skal tage Arv efter den, han har frigivet, ligesom en fribaaren Mand; det samme gjælder om en frigiven Kvinde (der giver en Træl Friheden); men dersom den, der er frigiven af en frigiven, döer barnlös, skal

Efterladenskabet igjen tilfalde Frigiveren, der har givet den förste frigivne Friheden.

Den frigivne er berettiget til efter sine Börns Död — dersom de döe barnlöse — at tage det Gods, som han har givet sin Sön til Udenlandsreise eller til Brudekjöbesum, og ligesaa hvad han har givet sin Datter i Medgift, og den Brudekjöbesum, som til Gjengjæld for Medgiften er udredet, uden Renter, og har den frigivne Kvinde samme Ret til at tage dette, som den frigivne Mand.

120.

Dersom en Mand döer, der ikke har nogen Frænde her i Landet, og han döer ved Skibet, skal hans Formuesfælle tage hans Efterladenskab i Besiddelse. Dersom han ikke har en Formuesfælle, skal hans Madfælle tage det. Men dersom hans Madfæller ere flere end een, skal den tage det, sem oftest har spist sammen med ham, men dersom han spiste lige ofte med flere, skulle de alle tage Efterladenskabet til lige Dele. Men spiser han alene uden Madfæller, skal Skibsstyreren tage det. Er der flere Skibsstyrere end een, skal hver af dem tage en saadan Andel af Efterladenskabet i Besiddelse, som svarer til den Part, han eier i Skibet. Dersom Skibsstyreren spiser alene uden Madfæller og er Eneeier af Skibet (og det er ham, der döer), skal Goden, i hvis Thinglag den Bonde er, paa hvis Grund Skibsfolkene have deres Bod, tage Efterladenskabet i Besiddelse. Men dersom han tager sig et Opholdssted, og döer paa Veien, naar han begiver sig (derhen) fra Skibet, skal der forholdes med Godset, som om han döer ved det Skib, han eiede. Men kommer han til det Sted, hvor han har taget Ophold, og döer der, skal hans Formuesfælle tage Efterladenskabet i Besiddelse, med mindre de have sluttet Fælliget i den Hensigt, at andre Mænd ikke skulle tage Arv efter (nogen af) dem; i saa Fald er det, som om intet Fællig var sluttet mellem dem. Men er der ikke nogen Formuesfælle, skal Bonden (paa Gaarden) tage Efterladenskabet i Besiddelse. Dersom han har Ophold hos en Kvinde (der beboer Gaarden), naar han döer, skal

hun tage Efterladenskabet i Besiddelse, som om det var en Bonde. Men döer han, naar han begiver sig til Skibet, skal der forholdes med Efterladenskabet, som om han ikke var reist fra Gaarden. Men dersom de opholde sig (her) som Husmænd, og en af dem döer, uden at have nogen Formuesfælle, skal Goden, i hvis Thinglag den Bonde er, paa hvis Grund de boe, tage Efterladenskabet i Besiddelse. Men dersom en Mand boer her som Bonde, og döer, uden at have nogen Arving her i Landet, skal den Gode, i hvis Thinglag han var, tage Efterladenskabet i Besiddelse. Döer en Mand her, som ingen Frænde har her i Landet, skal der forholdes med Arven efter ham, som med Sögsmaalsretten for Drab, dersom han var bleven dræbt. Döer han paa en Bondes Gaard, skal Bonden, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren, lade Efterladenskabet vurdere, og tilkommer Renterne af Godset ham, indtil Arvingen kommer efter det. Gjöre den afdödes Frænder (der ikke ere hans Arvinger) Fordring paa at tage Godset i Besiddelse, er Bonden ikke pligtig til at udlevere dem det. Dersom engelske Mænd, eller Folk, der her er endnu mere ubekjendte, döe her, er man ikke pligtig til at udlevere Frænderne Arven, undtagen der tidligere her har været en Sön eller Fader eller Broder til den afdöde, og den afdöde og de da have vedkjendtes hinanden (og disse Slægtninge nu fordre Arven udleveret). Alt det Efterladenskab, som andre tage end Arvinger, skal man lade vurdere som umyndiges Midler. Ogsaa har den Mand stedse at (tage) Arv . . . . . . dersom (han) har det för. Dersom her döer en Udlænding af dansk Tunge, skal hans Efterladenskab, uden Tillæg af Renter, her oppebie hans Arving.

121. Om Arv efter en omvandrende Tigger.

Dersom en omvandrende Tigger döer paa en Mands Bopæl, skal den, der har huset ham, tage hans Efterladenskab i Besiddelse, baade hvad han bærer paa sig og tillige hvad Besiddelsestageren faaer Kundskab om, at Tiggeren har eiet. Men dersom Tiggerens Arving gjör Krav paa at faae Efterladenskabet udleveret fra den, der har det, og en

Kvid af fem Nabobönder til den sagsögte giver det Udsagn, at der var skaffet Tiggeren et Opholdssted, hvor det var taaleligt for ham at være, og at han desuagtet er gaaet fra sit Hjem paa Tiggeri efter sin egen fri Villie og imod Arvingens Villie, da bör det af Tiggerens Efterladenskab, som han eiede paa andre Steder (end det, hvor han döde), tildömmes Arvingen, men i modsat Fald tilkommer det ham ikke. Men dersom en, der nyder Fattigforsörgelse, eller en Tigger döer ude paa en Mands Grund, skal Jordeieren, dersom han bærer noget paa sig, tage det, men Arvingerne hvad der paa andre Steder tilhörer den afdöde.

Naar man forsörger en Mand for Guds Skyld, uden at være pligtig til at forsörge ham, og den, der nyder Forsörgelsen, döer, og Forholdene ordne sig saaledes, at han efterlader sig Gods, skal den tage det, der havde ham (i Forsörgelse), men ikke Arvingerne.

122. Om Værgemaal for Gods.

Fader skal have Værgemaal for sit Barns Gods og nyde Renterne (eller Frugterne) af det. Dersom ikke Fader er i Live, skal samfædre Broder; men dersom ikke samfædre Broder er til, skal Moder tage Værgemaalet. Dette er de tre Personer, fra hvem man ikke kan fordre Værgemaalet eller Renterne af Godset afstaaede. Til Værgemaal kaldes Slægtningene i samme Orden, som til Arv. Dersom en Arv tilfalder den, der er yngre end sexten Aar gammel, skal Værgemaalet over det Gods tilfalde de Mænd, der vilde være nærmest til at tage Arv efter den unge Mand, saadanne Mænd, der baade have Raadighed over deres eget Gods og ere berettigede til at före Værgemaal over andres Gods, dersom det tilfalder dem. Værgemaal skal fordeles mellem (lige nære) Slægtskabslinier, ligesom Arv. Den skal have den umyndige hos sig, som förer Værgemaalet over Godset.

De Mænd, hvem Værgemaalet tilfalder, skulle lade Godset vurdere med Haand paa (en hellig) Bog, den Torsdag, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren, paa den dödes Hjem, og lade dets Værdi beregne i lovlige Örer

(hver Öre til sex Alen). Men er den Dag en Helligdag, skal Vurderingen finde Sted den næste Sögnedag derefter. Man skal (til at foretage Vurderingen) en Uge eller længere Tid iforveien tilkalde fem Nabobönder, der ere Jordeiere og med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab til Parterne vilde gyldigen kunne være Medlemmer af en Kvid. Dersom nogle af de tilkaldte Nabobönder ikke komme for at vurdere den umyndiges Gods, er den, der tilkaldte dem, berettiget til at tilkalde andre i deres Sted — forudsat, at dog nogle af de tilkaldte Nabobönder ere komne og med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab til Parterne kunne deltage i Vurderingen — og bliver da ikke destomindre den Vurdering, de alle tilsammen foretage, gyldig. Den Mand, der skal have Værgemaalet over den unge Mands Gods, skal tilkalde to eller flere Vidner, til Vidne paa, til hvor stort et Belöb Nabobönderne have vurderet Godset. Nabobönderne skulle, efterat de have vurderet Godset, aflægge Ed paa, at de have vurderet det saaledes, som det tyktes dem rettest. Men derefter skal Værgen tilkalde Vidner paa, at han modtager den unge Mands Gods, som Nabobönderne da have vurderet, til at nyde Renterne deraf, og at indestaae for, at Hovedstolen ikke forringes, med mindre trængende Slægtninge falde til Forsörgelse af den unge Mands Midler. Det er endvidere ret, at lade Godset vurdere paa det Sted, hvor den störste Del deraf er samlet. De (der skulle overtage Værgemaalet) skulle tilkalde Nabobönderne fra Nabolaget af det Sted, hvor Godset skal vurderes. Men dersom de tilkaldte Nabobönder ikke möde, eller de ikke ville vurdere, paadrage de sig Straffeböder af tre Mark, og skal Domstolen dömme dem til at foretage Vurderingen fjorten Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag. De skulle lade alt det Gods vurdere, som den unge Mand tager i Arv, undtagen Jordegods eller Godedömme, dersom saadant haves. De Mænd, der lade Godset vurdere, skulle vise Nabobönderne alt det Gods, som bestaaer af Gjenstande af Værdi (hvorpaa ikke er sat Taxt), men opregne andre Gjenstande, med mindre Nabobönderne ere saa bekjendte med Godset, at de, uden saadan Fremgangsmaade, ville vurdere det, og bliver (da) Vurderingen desuagtet gyldig.

Dersom uægte Börn ere berettigede til Böder i Anledning af Leiermaal, begaaet med deres Moder, ... der for dets Undfangelse udredes.

Dersom en Mand varetager en Jord, tilhörende en Person, som han er Værge for, skal han istandsætte Bygningerne, saaledes at de ikke falde ned. Ere Bygningerne slettere, naar han afleverer dem, end da han modtog dem, skal han ikke give Erstatning derfor. Ere de bedre, end da han modtog dem, skal der ikke gives ham Godtgjörelse derfor. Har han opfört nye Bygninger, der ikke vare til för, skal han nedbryde dem og bortflytte Tömmeret, dersom den anden ikke vil kjöbe (dem). Men dersom der er Skov, kan han der hugge Ved til Bygninger og istandsætte Husholdningsredskaber og brænde Kul til Skjærpning af Leer. Dersom han der forarbeider nye Husholdningsredskaber, eier den umyndige dem.

Dersom den, der skal overtage Værgemaalet, opholder sig udenfor Fjerdingen, skal han bevare Godset i den Fjerding, hvor den störste Del deraf var samlet, og ikke före det bort derfra til noget andet Sted. Er Godset i flere Fjerdinger end een, skal han lade Godset före til det Sted, hvor den störste Del af det fra först af var samlet, med mindre der er Jorder i een Fjerding, men Lösöre i en anden; da skal det föres til det Sted, hvor Jorden er. Er der flere Jorder end een, skal Vurderingen (af alt Godset) finde Sted, hvor den af Jorderne, hvis Værdi er störst, ligger. Dersom en Hval eller Drivtömmer kommer paa den unge Mands Grund, skal man lade Hvalen vurdere og föie den til den unge Mands Hovedstol, og ligesaa det af Værdien af Drivtömmeret, der bliver tilovers fra hvad der behöves der til Bygninger paa den unge Mands Jorder, og skulle de fem Nabobönder, der boe nærmest Forstranden og ere Jordeiere, vurdere det. Dersom den Mand, der skal före Værgemaalet over Godset, flytter dette fra en Fjerding til en anden, paa anden Maade end nu er anfört, straffes han med Landsforvisning. Det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skulle ni Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn). Dersom en Arv tilfalder den

unge Mand, skal man lade det Gods vurdere og lægge det til Hovedstolen.

Dersom Mænd, der ere fjernere beslægtede (med den umyndige) end (de Slægtninge) jeg för anförte[1], overtage Værgemaalet, da er man berettiget til, om man vil, ved at tilbyde bedre Vilkaar for den umyndige, at fordre Værgemaalet afstaaet til sig fra Værgen. Den er berettiget til at gjöre det, som eier dobbelt saa meget Gods, som den umyndige, men eier han ikke dobbelt saa meget Gods, skal han skaffe i Forbindelse med sig, hvad han helst kan, een Mand eller to, saaledes at de alle i Forening eie dobbelt saa meget Gods, som den umyndige. Den skal dog beholde Godset (under sit Værgemaal), som för havde det, om han vil, dersom han eier ligesaa meget som den umyndige. Ei skal man ved bedre Tilbud fordre Værgemaalet afstaaet fra Værgen, inden denne har modtaget Godset og i tolv Maaneder havt det, som overleveret ham eller ved Haandtagslöfte tilsagt ham. Paa den Betingelse skal hver for sig af dem, naar der efter Loven ved Tilbud af bedre Vilkaar er fordret Afstaaelse af Værgemaalet, have dette, at de skulle tilbyde at lægge lovlige Renter til Godset, eller at tage det til Laans for Lov-Renter og Lands-Renter; derhos skal den umyndiges Underhold ikke regnes ham til Udgift.

Er der trængende Slægtninge, der skulle forsörges af den umyndiges Gods, skulle Renterne af dette anvendes dertil, med mindre Renterne ere ringere (end Udgiften til Forsörgelsen), da skal der tages af Hovedstolen dertil. Dersom Fader eller Moder skulle forsörges af den unge Mands Gods, skal der af dette ikke spares mere til disse Slægtninge, end til den umyndige (selv). Men dersom fjernere beslægtede Personer skulle forsörges af hans Gods, men dog saadanne, som han vilde være nærmest til at arve, skal han (foruden hvad der vil medgaae til den trængende Slægtning) have tilovers Midler til sit eget Underhold indtil han er sexten Aar gammel. Men inden andre trængende Slægtninge tages til Forsörgelse af hans Gods, skal han have Midler for fire Halvaar fra den Tid han bliver sexten Aar gammel, til sit

1) *Fader, samfædre Broder, Moder.*

eget Underhold samt for alle de trængende Slægtninge, der allerede ere overtagne til Forsörgelse af hans Gods.

Den Mand, der, ved Tilbud af bedre Vilkaar for den umyndige, vil fordre Værgemaalet afstaaet til sig fra Værgen, skal stævne Værgen til at være hjemme en Uge för Sommerens Begyndelse, og (i Stævningen) sige, at han da ved Begyndelsen af den sidste Vinteruge vil komme og ved Tilbud af bedre Vilkaar fordre Værgemaalet afstaaet til sig, og at den anden da strax har at vælge (om han vil give samme Vilkaar eller afstaae Værgemaalet). Nu kommer han der en Uge för Sommerens Begyndelse. og skal han da tilkalde Vidner paa, at han paa lovlig Maade ved Tilbud om bedre Vilkaar fordrer Værgemaalet afstaaet til sig fra Værgen, og skal han have gjort Tilbudet inden Middag. Er Værgen ikke hjemme, uagtet han var bleven stævnet til at være det, eller han ikke giver noget Svar, er det som om han erklærede at ville afstaae Værgemaalet. Erklærer han at ville afstaae Værgemaalet, skal han paa den unge Mands Vegne före Ordet (angaaende Overenskomsten med Overtageren af Værgemaalet). Men vælger han at beholde Værgemaalet, skal den, der fordrede dette afstaaet til sig, före Ordet paa den unge Mands Vegne (med Hensyn til de nye Vilkaar, Værgen gaaer ind paa). Men Valget er gjort, naar Haandtag er givet. De skulle alle give Haandtag; den, der da skal have Værgemaalet, og hans Ledsagere skulle give den, der ikke skal have Værgemaalet, Haandtag; de skulle ogsaa give Haandtagslöfte paa, at den unge Mand skal have lovlige Renter af Godset, og at de ikke ville regne ham hans Underhold til Udgift. Dersom han senere (end i Ugen för Sommerens Begyndelse) vil ved bedre Tilbud fordre Værgemaalet afstaaet til sig fra Værgen, skal han begive sig til den Mands Hjem, der har Godset under sit Værgemaal, eller faae ham selv i Tale, en Uge eller længere Tid för (Vaar-) Thinget, og sige, at han paa Vaarthinget i det Thinglag, som Værgen hörer til, vil gjöre Fordring paa Værgemaalets Afstaaelse til sig. Han skal der paa Thinget fordre Værgemaalet afstaaet til sig, og fremsige sin Fordring paa Thingskrænten, dersom han ikke faaer Værgen selv i Tale; han skal der anvende ganske samme Fremgangsmaade, som forhen

er anført. Samme Fremgangsmaade kunne ogsaa Udenfjerdingsmænd bruge, dersom de ville fordre Værgemaalet afstaaet til sig, og kunne de ogsaa fremsætte Fordringen derom paa Althinget, om de ville, og de skulle da gjöre det Onsdagen midt i Thinget. Men hvad enten Fordring om Afstaaelse af Værgemaalet er gjort paa Vaarthinget eller paa Althinget, skal Værgen afgive Godset det næste Foraar efterat han har valgt at afstaae Værgemaalet, og skal da udrede det med Renter. Men dersom Fordringen om Værgemaalets Afstaaelse er skeet i Ugen för Sommerens Begyndelse, skal han samme Foraar afgive Godset, og udrede det paa den til Betalingstermin (paa Vaarthinget) bestemte Dag, dersom de (som hörende til samme Thinglag) have saadan Termin sammen. Men have de ikke Betalingstermin sammen, skal han betale den Torsdag, da syv Uger ere forlöbne af Sommeren, paa sit Hjem. (De förste) tyve Örer skal han have rentefrit.

Hörer der Skov til den unge Mands Jord, er Værgen berettiget til at hugge Ved til Bygninger og at istandsætte Husholdningsredskaber og at brænde Kul til Skjærpning af Leer. Gjör han nye Husholdningsredskaber, da tilhöre de den unge Mand.

Det er fastsat, at dersom Godset (ved Værgemaalets Overtagelse) ikke vurderes, eller uretteligen vurderes, tilkommer der den unge Mand Renter af hans Gods.

Ikke bör man sælge ventende Arv, dersom (Sælgerens) nærmeste eventuelle Arving gjör Indsigelse derimod, med mindre Handelen ved Kvidudsagn erklæres at være ligelig for begge Parter.

123. Om ventende Arv.

Naar man kjöber ventende Arv af en anden, skal det altid, dersom Kjöbet skeer uden Svig, være gyldigt, naar derom er Spörgsmaal mellem dem eller deres Arvinger. Dersom den, der solgte sin ventende Arv, döer, og andre Mænd end de, som sluttede Kjöbet, eller deres Arvinger staae nærmest til den solgte ventende Arv, skal der forholdes med Arven, som om intet Salg af den var skeet, og Kjöbe-

summen for Arven skal (da) med Renter tilbagebetales til den, der har udredet Kjöbesummen, eller hans Arvinger, dersom den afdöde (Sælger af Arven) eller hans Arvinger eie noget (til at betale den med), og skal Tilbagebetalingen fordres samme Sommer, som Forandringen med Hensyn til hvem der staaer nærmest til den ventende Arv indtræffer. Men eier han eller hans Arving intet, taber Kjöberen af Arven det hele.

124.

Dersom en Arv tilfalder en Mand, der er udenlands, skal den Mand, der her i Landet er nærmest beslægtet med den afdöde, tage Arven i Besiddelse, men han skal lade Godset vurdere, ligesom umyndiges Midler, og behandle det i alle Henseender som umyndiges Gods. Han nyder Renterne af Godset, men bærer Ansvaret for det. Men kommer den Mand, der skulde tage Arven, her til Landet, skal han alene have Hovedstolen. Men dersom Arvingen döer udenlands, skal hans Arving stævne den Mand, der er i Besiddelse af Godset, og lade bevise den (i Udlandet afdöde, oprindelige) Arvings Död. Det er fastsat, at dersom ingen Efterretninger haves om en Mand, skal det ansees som han lever, indtil hans Död er bevist. Arvingen til den af dem, der levede længst, skal tage Arven (efter den her i Landet afdöde), men en Tolvmandskvid, dannet af den Gode, i hvis Thinglag Sagsögeren er, skal give Udsagn om, hvem af dem först er död. Dersom en Mand, der er udenlands, faaer Kundskab om, at en Arv er tilfaldet ham her, skal han, naar han kommer tilstede, ikkun have Hovedstolen, dersom Godset (da det i hans Fraværelse blev overtaget af en fjernere Slægtning) var blevet rettelig vurderet og rettelig taget i Besiddelse. Dersom Arvingerne til den Mand, der var udenlands, og den, som har Godset i Besiddelse, ikke blive enige om, hvorvidt den, der var udenlands, er död eller ikke, eller om, hvilket der er indtruffet först, Arvefaldet eller dens Död, der var udenlands, da skulle Arvingerne til den, der döde i Udlandet, stævne den Mand, der har Godset i Besiddelse, til Betaling og til Udlevering af

Godset. De skulle ved Domstolen lade före Bevis for den Mands Död, der var udenlands, men den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte er, skal afgive Tolvmandskvid-Udsagn om, hvad der först er indtruffet, Arvefaldet eller dens Död, der var udenlands, og Arvingerne til den af dem, der sidst er afgaaet ved Döden, skulle tage Efterladenskabet.

125.

Dersom en Mand döer udenlands, skal den tage Efterladenskabet efter ham, som der er nærmest beslægtet med den afdöde af de Mænd, hvem ikke Reisen til Island er forbudt (paa Grund af, at de ere fredlöse eller landsforviste). Han skal lade vurdere det alt til Værdi i renset Sölv, men dersom noget af det ikke vurderes, er det som om alt er uvurderet. Dersom Arvingen er der, behöver han ikke at lade Godset vurdere, saafremt hele Arven tilfalder ham. Fem islandske Mænd skulle vurdere Arven, men dersom de ikke kunne faaes, er det dog gyldigt, at to Mænd, der have fast Hjem paa Stedet, deltage i Vurderingen (med tre Islændere). Men de skulle vurdere Godset med Haand paa (en hellig) Bog, men gjöre de det ikke, skal Besiddelsestageren bede dem at aflægge Eden, og bliver da deres Vurdering desuagtet gyldig, dersom en Tolvmandskvid giver det Udsagn, at de have vurderet Godset paa samme Maade, som de vilde have gjort det, dersom de havde vurderet det med Haand paa Bog, og at han paa lovlig Maade har opfordret dem (til edelig Vurdering). Han skal ikke afhænde andet af Godset, end til at betale for Gravsted og Ligsang og Liglagen og (Lig-) Kiste. — Ny Lov. Det er fastsat, at dersom en Mand i Udlandet tager Efterladenskabet efter en afdöd i Besiddelse, er han berettiget til at give Gaver af Godset for at faae det i Besiddelse, dersom han ellers ikke kan faae det, men skal give saa lidet deraf, som han kan. — Han skal lade alt det af Efterladenskabet, som han kan faae i sit Værge, vurdere; han skal lade Guld og renset Sölv og alt, hvad der kjöbes efter Vægt, veie, men hvilkesomhelst Varer man kjöber i Alenvis skulle Mænd,

der have rigtige Alenmaal, maale, og ligeledes skulle de veie, hvad der skal veies, og paasee, at det er ret veiet. Han er pligtig til at vise dem alt det af Godset, som han kan faae i sit Værge. Han skal lade Godset vurdere paa det Sted, hvor den störste Del af det er samlet paa den Tid, da han tager det i Besiddelse. Han skal til intet andet Sted bortflytte Godset fra den Gaard (hvor det er), inden det alt er vurderet. Han skal, efter at Vurderingen af Godset er tilendebragt, tilkalde Vidner paa, at han modtager det Gods, som han der lod vurdere, og tager det i sit Ansvar. Kan han ikke paa engang faae alt Godset der samlet, for at lade det vurdere, skal han lade det vurdere paa det Sted, hvor han tager det, og forholde sig med Vurderingen, som foranfört. Dersom Godset er paa et Skib eller ved et Skib, skal han lade det vurdere ved den överste Ende af Skibsbroen, og forholde sig med Vurderingen der, ligesom andensteds. Dersom Godset er stuvet i Skibslasten, naar den anden döer, er Besiddelsestageren ikke pligtig til at indestaae for Godset; han skal eiheller have Renterne, dersom han ikke lader Godset vurdere, men Vurderingen (dersom den foretages) er dog gyldig, dersom det Gods, der er stuvet i Skibslasten, er Vurderingsmændene ligesaa bekjendt, som om de saae det. Efterlader den afdöde et Skib, der ved hans Död er opsat paa Landjorden, er Besiddelsestageren ikke pligtig til at bære Ansvar for det, förend det er draget en Skibslængde fremad mod Strandbredden. Ei skal han, inden Godset er vurderet, kjöbe större Skibspart (til Overförelse af Godset til Island), end der kan faaes solgt igjen. Han skal under Vidners Tilkaldelse vælge, om han vil overtage Ansvaret for Godset eller om han ikke vil det. Men kun under den Betingelse tilkommer ham Renter af Godset, dersom han overtager Ansvaret for det; og skal han, dersom han gjör det, her udrede det halve Belöb i renset Sölv af hvad han har modtaget. Men giver han ingen Erklæring, om han vil indestaae for Godset eller ikke, skal han have Ansvaret for det, men ikke oppebære noget af Renterne.

Det er og fastsat, at kun den Mand af dansk Tunge, der er rette Arving efter sin (her) afdöde Frænde, (derimod

ikke fjernere udenlandske Slægtninge til den afdöde) er berettiget til her i Landet at tage Arven efter ham, og ligger Efterladenskabet her aldrig arvingslöst hen (saaledes at Arvingen ikke kan faae det udleveret).

Dersom en af vore Landsmænd döer i Norge, skal Godset tages i Besiddelse af den, der ikke er fjernere beslægtet end Næstsödskendebarn, men den tredie Julenat ansees Efterladenskabet (naar det ikke inden den Tid er taget i Besiddelse) for arvingslöst. Mænd, der ikke ere fredlöse eller landsforviste, og saadanne Mænd, der have Ret til at opholde sig her i Landet, skulle (i Udlandet) tage afdöd Mands Gods i Besiddelse for at bringe det hertil, men ikke andre.

Dersom en Mand er længere borte herfra end tre Vintre, skulle de Mænd bevare hans Gods, som, i Tilfælde af hans Död, skulde have taget det i Besiddelse, uanseet om han forhen har bemyndiget en anden til for en længere Tid (end tre Vintre) at bevare det.

Dersom en Mand döer i Saxland eller sydligere, er det fastsat, at det Gods (som han efterlader sig) skal man ikke lade vurdere, förend det kommer til Danmark, men dersom Besiddelsestagerens Gods eller Liv er der i Fare, skal det skee i Norge. Döer en Mand i England eller paa Öerne vestpaa[1], eller i Dublin, er det fastsat, at hans Efterladenskab ikke skal vurderes, förend Besiddelsestageren kommer til et Sted, hvor hans Gods og Liv er uden Fare. Kommer han med Godset til Norge, og en anden Mand, som er nærmere beslægtet (med den afdöde), er der, skal hin paa lovlig Maade udlevere Godset; han skal have alle Renterne, som ere faldne indtil den Tid, hvorsomhelst han har taget Godset i Besiddelse. Dersom en Mand reiser fra Danmark eller fra andre Lande end Norge til Island med en afdöds Gods, og han ikke tröster sig til at lade Godset vurdere (inden Afreisen), skal han, naar han vil, efterat de ere komne tilsöes, tilkalde Skibsfolkene, og sige dem, hvormeget det Gods er, og tilkalde Vidner paa, at han overtager Ansvaret for Godset, og erhverver han da Renter af Godset paa samme

1) *Orknöerne, Syderöerne, Shetlandsöerne og Færöerne.*

Maade, som om han modtog det i Norge paa lovlig Maade — forudsat at han faaer Udsagn af en Kvid for, at han vilde have ladet Godset vurdere, dersom han var kommet til Norge, og havde vidst, at han vilde opnaae at före det bort derfra til Island for Nordmændenes Skyld.

Dersom Mænd her i Landet indgaae Formuesfællig med hinanden, og reise bort, og den ene döer, skal den efterlevende ikke oplöse Fælliget, förend han træffer Arvingen (til den afdöde); han skal nyde saa meget af det hele Gods, som der (mellem ham og den afdöde) var Overenskomst om.

Ei skal en Mand i Udlandet sælge den Arv, han (her i Landet) har i Vente, eller den Arv, der her i Landet er ham tilfalden, men som han ei selv har indfundet sig for at overtage, men alle andre Kjöbslutninger skulle holdes der, ligesom her, angaaende alle de Midler, som han her har ladet blive tilbage, eller som komme hertil fra Udlandet.

Dersom man tager en afdöds Efterladenskab i Besiddelse i Grönland, skal man lade Godset vurdere, ligesom det var i Norge, og reise derfra hertil med det Skib, der först afgaaer. Samme Sögsmaalsret er der imod Besiddelsestageren, dersom han ikke begiver sig derfra hertil, som om Godset var taget i Besiddelse i Norge, og samme Frifindelsesgrunde gjælde ogsaa for ham.

Dersom Folk indgaae Formuesfællig med hinanden i Udlandet (og den ene döer), skal den efterlevende have Ret til at oplöse Fælliget, dersom han vil, og lade Godset vurdere, og nyde samme Vilkaar med Hensyn til Efterladenskabet, som om han var den afdödes Frænde, men han skal udlevere det, naar en, der (paa Grund af Slægtskab) er nærmere til at overtage det, kommer tilstede. Dersom den ene af to Ægtefolk döer udenlands, skal den efterlevende af dem bringe Efterladenskabet hertil, og ikke udlevere det til nogen, undtagen til Arvingen. Dersom de begge döe i Udlandet, og de Mænd paa begge Ægtefællers Side komme tilstede, der ere berettigede til at bringe Efterladenskabet til Island, skulle de skifte dette imellem sig, efter det Forhold, hvori Ægtefællerne eiede Andel med hinanden i Formuen, dersom de vide det. Dersom de ikke vide, hvor stor Del af Godset

hver af Ægtefællerne har eiet i Forhold til den anden, skulle Konens Frænder have en Trediedel, men de andre to Trediedele.

Kommer der flere lige nær beslægtede Mænd tilstede, skal Efterladenskabet deles — med lige Andel til hver (lige nær) Linie — mellem dem, som der forholde sig paa lovlig Maade (for at erhverve Besiddelsen af Godset). Naarsomhelst en Mand, som dertil er berettiget, ikke opnaaer at faae Efterladenskabet, for at bringe det hertil Landet, udleveret fra den, der bringer det hertil, uagtet han i Udlandet har forholdt sig paa lovlig Maade (for at komme i Besiddelsen), da har han her Krav mod den, der bragte Godset hertil, paa et saa stort Belöb, som vilde have tilkommet ham, dersom han havde bragt det hertil, og han paa lovlig Maade havde i Udlandet taget det i Besiddelse.

Men Arvingerne (til den i Udlandet afdöde) have Krav paa at faae den Del af Efterladenskabet, der tilkommer dem, udleveret af den, der bragte det hertil Landet. Den, der har taget det i Besiddelse, skal næste Sommer begive sig hertil Landet, men naar han kommer hertil, skal han, dersom han samme Sommer vil reise til Udlandet, sende Arvingerne Bud, og betale til dem, strax naar de komme tilstede, og udrede her Halvdelen af det Belöb i renset Sölv, som han tog i Besiddelse i Udlandet, dersom han har forholdt sig med Vurderingen og Besiddelsestagelsen saaledes som nu er blevet sagt; men har han ikke forholdt sig saaledes, er det som om Godset ikke var vurderet. Han skal da udrede en Mark — hvoraf hver Öre beregnes til sex Alen — (i sædvanlige Betalingsmidler) for hver Öre (renset Sölv), dersom han vil (betale med andet end Sölv). Godset skal her udredes i renset Sölv eller i nye Lærreder eller i Vox eller i islandske Varer eller i Kvæg, og betales alt efter den Taxt, som er den gjældende paa det Sted, hvor Betalingen skal skee. Reiser han ikke samme Sommer tilbage til Udlandet, skal han det næste Foraar efterat han kommer hertil Landet udrede Godset i sit Hjem, Torsdagen, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren. Udreder han ikke Godset saaledes som fastsat er, er Arvingen berettiget til at stævne ham for saa stort et Belöb, som Arvingen

finder Anledning til, og kan faae Beviser for, at den anden har modtaget, og opfordre den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte er, til Dannelsen af en Tolvmandskvid, til Udsagn om, hvormeget Gods den sagsögte modtog. Han er ogsaa berettiget til at foretage en anden Stævning med Hensyn til Renterne, til et saadant Belöb, som han kan skaffe Beviser for at der er faldet af Godset paa Reisen hertil, og kan han vælge at tilkalde, hvilket han vil, ni Nabobönder til den sagsögte, eller en Tolvmandskvid, til Udsagn om, hvor store Renterne ere af det Gods.

126. Den som forsvarer sig med Hensyn til död Mands Gods.

Den anden skal fremföre det Forsvar, at lade de Vidner for Domstolen aflægge Vidnesbyrd, som han tilkaldte, da han i Udlandet overtog Ansvaret for Godset, og ligesaa alle de Vidner, som han i Udlandet tilkaldte ved Godsets Vurdering, og som han har tilstede, og skulle alle de Vidnesbyrd være gyldige her, som afgives af Vidner, der i Udlandet ere tilkaldte. Men med Hensyn til alt det, hvorom det skorter Sagsögeren paa Vidner, skal han fordre Tolvmandskvid-Udsagn af den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte er, og saaledes fuldstændiggjöre sit Sögsmaal, dersom han vil faae Renterne sig tilkjendte. Paa samme Maade skal den sagsögte fordre Tolvmandskvid-Udsagn om alt hvad han vil, og som han ei har Vidner til at bevise. Dernæst skal Retten dömme, eftersom Parterne skaffe Beviser. Det er fastsat om den Mand, som vilde have været berettiget til at bringe Efterladenskabet her til Landet og paa lovlig Maade i Udlandet har gjort Krav derpaa (men ikke opnaaet det), at han skal forholde sig saaledes med her i Landet at fordre Godset udleveret, at han skal anlægge Sag under Anvendelse af samme Bevisligheder, som forhen anfört, undtagen naar han ved sit Krav i Udlandet har anvendt Vidner, da skal han lade alle de Vidner aflægge Vidnesbyrd her. Kan han ikke skaffe Vidner, skal han fordre Tolvmandskvid-Udsagn om alt det, hvorved han kan fuldstændiggjöre sit Sögsmaal, angaaende hvorledes han ved Fordringen af God-

set har i Udlandet forholdt sig, og skal han fordre (Tolvmands-) Kvidudsagn af den Gode, i hvis Thinglag han selv er, angaaende alt, hvad han ikke har Vidner paa.

Dersom en Mand döer paa Havet eller ved Skibet (i Udlandet), saaledes at Vurdering af Efterladenskabet (ved Besiddelsestagelsen) ikke kan finde Sted, tilkommer Varetagelsen af Godset de Mænd, der skulde have taget i Besiddelse Efterladenskabet efter en Mand, der var her i Landet uden Frænder og döde ved Skibet; de skulle, naar de komme her til Island, sende Arvingerne Bud og afgive Godset til dem, saasnart de komme tilstede. Komme Arvingerne ikke tilstede, inden de reise bort (igjen), skulle de oplægge Godset og afgive det til den Jordeier, der boer nærmest den Havn, hvor de fleste af dem bare deres Klæder i Land fra Skibet. Ogsaa skulle de paa samme Maade, som forhen anfört, forholde sig med Efterladenskabet, dersom en Mand döer ved Skibet, naar de skulle reise herfra, eller naar de — ved deres Afreise, eller senere den Sommer — opholde sig ved Skibet, og dette ved Landtoug er fortöiet ved Island eller beboede Öer herved Landet. Forholde de sig anderledes med Godset end nu er anfört, er Straffen Landsforvisning; ogsaa er Straffen Landsforvisning for alle de Mænd, som, vidende derom, reise herfra til Udlandet med samme Skib, som Godset er med. Men dersom nogle ville gjöre Rigtighed, men andre ikke, straffes de, som ikke gjöre det. Men det er Sager, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og der skal (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkaldes ni Bönder fra Nabolaget af det Sted, hvor Forseelsen er begaaet.

Naar en Mand paa lovlig Maade afleverer en afdöds Efterladenskab, skal han angive alle de Gjenstande, som han tog i Besiddelse. Lægger han Skjul paa noget af Godset, kan den, der skal modtage det, vælge, om han vil anlægge Sag mod ham for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse[1]. Naar man udreder en afdöds Efterladenskab til den, der skal modtage det, og erklærer at have berigtiget alt, og de blive enige derom, men den, der skulde modtage

---

1) *See nedenfor cap. 227.*

Godset, senere faaer Kundskab om, at den afleverende har lagt Skjul paa noget deraf, da bliver det ikke denne til noget Forsvar, at de vare komne overens om Sagen. Dersom en Mand begiver sig bort (fra Landet) med det Gods, han i Udlandet har taget i Besiddelse, er den, der skal modtage det, berettiget til at erklære, at der af Godset skal svares lovlig Rente. Men vil han ikke bruge denne Fremgangsmaade, er han berettiget til at anlægge Sag til Betaling af Hovedstolen og af Frugter, til et saadant Belöb, som en Tolvmandskvid bestemmer disse til. Dersom hin eier Gods her i Landet, skal Sögsmaalet gaae ud paa Fyldestgjörelse af dette Gods; han er ogsaa berettiget til at stævne ham for Bortförelsen af Godset og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straf af Landsforvisning og under Sagen anvende Tolvmandskvid. Og skal der ved Namsretten forholdes, som om han var skyldig i Brud paa Forlig, indgaaet paa Althinget.

Dersom den, der i Udlandet har taget Arven i Besiddelse, ikke reiser her til Landet den næste Sommer med Godset, kan Arvingen sagsöge ham til Landsforvisning; ogsaa er han berettiget til at erklære, at der af Godset skal svares lovlig Rente, dersom han foretrækker dette. Men dersom den Mand, der har taget Arven i Besiddelse, har Gods her i Landet, kan Arvingen, om han vil, stævne til Betaling af dette Gods, og fordre Udsagn af en Tolvmandskvid om, hvormeget hin tog. Han skal stævne den Mand, der bevarer hans Gods her i Landet, og stævne til Betaling ved Hjælp af det Gods, som den udenlandsværende eier, og tilkalde ni Nabobönder til Udsagn om, hvormeget Gods den sagsögte har, tilhörende den, der er udenlands. Dersom den sagsögte vil forsvare den udenlandsværende, skal han fordre Udsagn af en Tolvmandskvid, om hin er paa Söen drevet for Vind og Veir til andre Lande den Sommer, han vilde her til Landet, og ligeledes, om at han ikke har kunnet faae Godset udleveret for mægtige Voldsmænds Skyld, eller han ikke kunde komme ombord paa Skibet, hvadsombelst Grunde dertil har været.

Dersom et Skib bliver borte og der ikke höres noget om det i tre Sommere, og man dog har havt Efterretninger

fra alle de Lande, hvor vor Tunge tales, saavelsom fra det Land, hvorfra Skibet er afgaaet, skal man den fjerde Sommer fordre Efterladenskabet (efter de med Skibet afdöde) udleveret (fra dem, der have det i Besiddelse). Sagsögeren skal skaffe fem af vore Landsmænd, der skulle bevidne paa deres Ære, at man ingen Efterretning har havt om dem i de tre Sommere efter (deres Afreise), og at de formene, at de ere döde, og det Udsagn give de; da skal Domstolen dömme Besidderen til at udlevere Godset, og skal det da ansees som om de ere döde, men ikke för, med mindre opdrevne Vragstykker af deres Skib ere blevne gjenkjendte. Haves der ingen Efterretninger om en Mand, skal det ansees som han er i Live, saalænge der ikke berettes, at han er död, og han skal ogsaa ansees at være i Live, indtil hans Död er bevist. Naar der föres Bevis for et i Udlandet indtruffet Dödsfald, skal der til Kviden, som derom skal afgive Udsagn, vælges Mænd af samme Egenskaber, som naar et i Udlandet begaaet Drab skal bevises.

Det er fastsat, at dersom man i Udlandet sælger eller laaner Gods til en Mand, og betinger sig Vederlag, skal der her i Landet anvendes en Tolvmandskvid til Udsagn om, hvor stort det Vederlag var, dersom Vidner ikke ere til. Man skal stævne ved de Pæle, hvorved Skibet (hvormed den sagsögte er kommen eller vil reise) er fortöiet; ogsaa kan Stævning gyldig foretages paa den sagsögtes Hjem, eller hvor man faaer ham i Tale. Man kan ogsaa stævne den, der her i Landet har Gods, der tilhörer ham, til at udbetale det, og anvende en Kvid af ni Nabobönder til Udsagn, om han er i Besiddelse af ligesaa meget Gods, tilhörende den udenlandsværende, som Sagsögeren gjör Krav paa. Men en Tolvmandskvid skal give Udsagn om, hvad Gods Sagsögeren i Udlandet har afgivet til hin.

Om det end viser sig, at de Personer ere i Live, for hvis Död Bevis er fört i saadanne Tilfælde (ved Skibes Bortebliven), som nu ere anförte, er det fastsat, at de Mænd ere frie for Straf, der have afgivet Beviset for de paagjældendes Död, men med Hensyn til Bevarelsen af disses Gods skal der, saasnart Bevis for deres Död er blevet fört, forholdes som om de (virkelig) ere döde.

Naar Folk döe ved Fjeldskred eller i Vand eller ved Vaaben, eller hvilkensomhelst Död de alle faae, saaledes at ingen kommer bort, og Folk ikke see deres Undergang paa saadan Maade, at man veed, hvorledes det er gaaet til, skal det ansees, som om de alle ere döde paa eengang; thi ingen af dem skal tage Arv efter den anden. Dersom nogen af dem kommer bort derfra, skal det tages for gyldigt, hvad han fortæller om, hvem der har levet længst.

En Mand skal selv raade for sit Gods, saalænge han har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender. En firsindstyveaarig eller ældre Mand bör hverken sælge Jord eller Godedömme fra sine (eventuelle) Arvinger, med mindre han ikke kan beholde det formedelst Gjæld. Det er fastsat, at ingen Mand bör sælge Jord fra sine (eventuelle) Arvinger, naar han er firsindstyve Aar gammel eller ældre, eller dersom han ligger i Helsot, med mindre hans Arvinger tillade det. Men dog skal man (forövrigt) selv raade over sit Gods, saalænge man vil, naar man har Forstand til at forestaae sine Formuesanliggender.

127. Om Gaver.

Man er berettiget til at give den större Tiende[1] af sit Gods eengang, til sin Sjæls Frelse, dersom man vil. Ei bör man oftere give den större Tiende af sit Gods end eengang, uden sin lovlige (eventuelle) Arvings Samtykke. Tilfalder der den Mand senere Gods eller voxer hans Formue, da er han berettiget til at give en saadan Tiende (foruden den allerede givne), som om han (nu) paa eengang skulde give den större Tiende af hvad han eier. Giver man ikke den större Tiende af sit Gods, er man berettiget til at give Sjælegaver til at ligesaa stort Belöb, som om man havde givet den större Tiende af Godset. Men det er Sjælegaver, naar man giver til Personer, der ikke have saamegen Formue, at de ere pligtige til at betale Thingreiselönsafgift, og som behöve alt deres Gods eller deres Arbeide til deres trængende Slægts Underhold. Man er berettiget til at give

1) *En Tiendedel af sin Formue.*

Vennegaver i levende Live, dersom man vil. Det er fastsat, at Arvingen har to Vilkaar, dersom han finder, at den, han skal tage Arv efter, foretager sig noget, der gaaer ud paa at besvige ham for hans (eventuelle) Arv: enten at stævne ham til Landsforvisning, eller ogsaa paastaae ham sat ud af Raadighed over hans Formue, og Raadigheden tilkjendt sig, og han skal paa Thinge tilkalde ni Nabobönder til Kvidudsagn, om Arveladeren ved de Handlinger, som Stævningen omhandler, har besveget ham for Arven, eller ikke. Alle de, der modtage (Gaverne), straffes ogsaa med Landsforvisning, saafremt de (og Giveren) alle have været sammen paa Raad og saafremt Kvidudsagn gives om at Arveladeren har gjort sig skyldig i Arvebesvigelse, og bör der ved Dommen fastsættes, at Gaverne skulle gaae tilbage; Arvingen skal tildömmes Bestyrelsen af alt det Gods, som Giveren eiede, saavelsom Overtagelsen af de trængende Slægtninge, som denne skulde forsörge.

Ingen Mand bör tilbagekalde en Gave, han har gjort. Men lover Modtageren Vederlag for Gaven, har Giveren Krav paa Vederlaget, saa meget som Nabokviden giver Udsagn om at der er blevet lovet.

Dersom en frigiven besviger sin Frigiver for den Arv, som tilkommer denne efter ham, er Frigiveren, dersom han vil, — eller dennes Arvinger — berettiget til at beröve ham Friheden og paastaae sig tildömt alt det Gods, den frigivne eier.

Uægtefödt Person skal tage Arv efter sine Börn og sin frigivne paa samme Maade som en ægtefödt.

Dersom nogen giver en anden, hvem han hverken har at gjengjælde Tjenester eller Gaver, tolv Örer eller mere, og Gaven ikke bliver for det halve vederlagt, er Giveren berettiget til at fordre Gaven tilbage, naar Modtageren döer. Man er berettiget til, dersom man vil, at give sit uægte Barn tolv Örer uden sin lovlige (eventuelle) Arvings Samtykke, men ikke mere, med mindre Arvingerne tillade det. Ei skal man give sin Sön, der ikke er ægtefödt, mere end tolv Örer, og kun paa den Betingelse saameget, at der ikke falder mindre i andres Lod — med mindre (de eventuelle) Arvinger samtykke deri.

Ny Lov. Intet Arvesalg[1] er gyldigt efter Loven, med mindre fem Nabobönder aflægge Ed paa, at Overenskomsten findes ligelig for begge Parter; ellers er det som om ingen Overenskomst er sluttet. Men om ogsaa Ed er aflagt, skal Overenskomsten dog ikke holdes, dersom den, der har overtaget Forsörgelsen, hverken har anvendt Gods eller Arbeide til Arvesælgerens Underhold i Löbet af de næste tolv Maaneder efterat Overenskomsten er sluttet. Naar Arvesalg finder Sted, skal den ene af dem, der slutte Overenskomsten, i fem Nabobönders Nærværelse aflægge Ed paa, at deres Handel er saaledes som dé sige, og at der ingen andre hemmelige Vilkaar eller Bibetingelser ere vedtagne; ellers bliver deres Kjöbslutning ikke gyldig; derom skulle Nabobönder give Kvidudsagn. Naar Arvesalg finder Sted, skal det være gyldigt, dersom det ved Kvidudsagn erklæres for at være ligeligt, men ellers ikkun dersom (Arvesælgerens og Forsörgerens eventuelle) Arvinger give deres Samtykke. Men dersom Arvingen (efter Arvesælgeren) finder, at Overenskomsten ikke er ligelig, skal han stævne i den Anledning, og tilkalde paa Thinge fem Nabobönder til Kvidudsagn, om det er en ligelig Overenskomst eller ikke. Give de det Udsagn, at Overenskomsten ikke er ligelig, bör den være ugyldig, dersom der er en Forskjel af fem Örer eller mere (som er ydet formeget). Finde Forsörgerens (eventuelle) Arvinger, at der er blevet taget for lidet Vederlag, paadrager Forsörgeren ikke andre end sig selv Pligten til at underholde Arvesælgeren, med mindre Overenskomsten ved Kvidudsagn erklæres for ligelig, eller ogsaa Arvingerne have givet deres Samtykke til den. Naarsomhelst Arvesalg bliver ugyldigt, har den Mand, som (derpaa) overtager Forsorgen for Arvesælgeren og hans Familie, Fordring paa alt det Gods, som ikke er medgaaet til hans Underhold (i den Tid, Arvesalget har staaet ved Magt). Fem Nabobönder skulle give Kvidudsagn om, hvad der er medgaaet af Godset eller hvad der er tilbage deraf. Ingen bör ved Arvesalg tinge sig i Underhold bort fra saadanne trængende Slægtninge, som han bör gaae i Gjældstrældom for (for at for-

1) ɔ: *en Overenskomst, hvorved man overdrager sin Formue til en anden, mod at forsörges af denne.*

sörge dem), eller hvis Forsörgelse allerede paahviler hans Gods, eller som han er nærmest til at tage Arv efter; Straffen er Landsforvisning, dersom en Mand sælger sig i Arvesalg fra saadanne trængende Slægtninge, uden at der er skaffet disse et fast Forsörgelsessted. Bliver der noget tilovers, foruden hvad han ved Arvesalget har givet i Vederlag for Forsörgelsen, eller der senere tilfalder ham Arvegods, skulle hans trængende Slægtninge underholdes deraf, dersom det tilfalder ham at forsörge saadanne. Dersom den, der er nærmest til at tage Arv efter Arvesælgeren, finder Vederlaget for den betingede Forsörgelse for stort, skal han være berettiget til at omstöde Overenskomsten inden næste Althing; ei skal den Sag henstaae længere.

Paa samme Maade skal der forholdes i Grönland med at tage en afdöds Efterladenskab i Besiddelse (for at bringe det til Arvingen i Island), som i Norge.

Det er fastsat om alle de Afhændelser af Gods, hvorved den eventuelle Arvings Ret til Arven krænkes, at Arvingen er pligtig til, dersom han vil omstöde dem, at erklære sin Utilfredshed dermed i det seneste paa det tredie Althing, efterat han har faaet Kundskab derom. Bliver det (senere) en anden Slægtning til Afhænderen, der kommer til at staae nærmest til at arve ham, skal Slægtningen, i sine fem nærmeste Nabobönders Nærværelse, i Löbet af den næste halve Maaned, eller paa det förste Althing, efterat han har faaet at vide, at han er (nærmest eventuel) Arving, erklære sig utilfreds med Afhændelsen.

Dersom man eier en Jord eller en anden Ting af Værdi, som en anden skal sælge, om han vil, skal man (dersom man er utilfreds med Salget), under Vidners Tilkaldelse, enten til Sælgeren eller Kjöberen have erklæret sin Utilfredshed i Löbet af de næste tolv Maaneder, eller paa Lovbjerget næste Sommer, saaledes at Lovsigemanden hörer det; ellers haves der ikke Krav paa, at Kjöbet skal gaae tilbage.

Dersom en Kvinde avler Börn med en Mand, som hun ikke staaer i lovlig (Ægteskabs-) Forbindelse med, og hun dölger det for sine Frænder, men der dog udredes Leiermaalsböder derfor, da tilkommer hende ikke Værgemaal

over disse Böder, om de end skulle tilfalde hendes ægtefödte Börn; ogsaa bör hun efter den Tid ikke tage (nogen) Arv.

Dersom en Mand, der her i Landet har Gods, döer i Udlandet, og man ikke bliver enig om han er död eller ikke, ere hans Arvinger berettigede til at före Bevis for hans Död. De skulle for Domstolen fremföre fem af vore Landsmænd, af hvilke to, da han döde eller senere, have været i den Konges Rige, hvor han var. Alle disse fem Mænd skulle med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab (til de i Sagen interesserede) have saadanne Egenskaber, at de kunne være Medlemmer af en Kvid. Saaledes skulle de udsige: „at vi bevidne paa vor Ære, at vi formene, at den Mand er död."

GRÁGÁS

ISLÆNDERNES LOVBOG I FRISTATENS TID,

udgivet efter

det kongelige Bibliotheks Haandskrift

og oversat

af

VILHJÁLMUR FINSEN,

for

det nordiske Literatur-Samfund.

Fjerde Del.

Oversættelse II. Efterskrift.

KJØBENHAVN.

TRYKT I BRØDRENE BERLINGS BOGTRYKKERI.

1870.

GRAAGAASEN.

Fattigafsnittet.

128.

Det er fastsat, at sine trængende Slægtninge bör hver Mand her i Landet forsörge. Sin Moder bör man först forsörge. Men om man orker mere, skal man forsörge sin Fader. Dersom man kan mere, skal man forsörge sine Börn. Kan man mere, skal man forsörge sine Södskende. Dersom man kan mere, skal man forsörge de Personer, som man er nærmest til at tage Arv efter, og de Personer, hvis Forsörgelse man mod Arvesalg[1] har overtaget. Dersom man kan mere, skal man forsörge sin frigivne, som man har givet Friheden. Men dersom nogen af de Personer, som nu ere anförte, gaaer paa Tiggeri, med dens Villie, hvem (efter det anförte) Forsörgelsespligten paahviler, og han har Midler til at forsörge dem, paadrager han sig derved Straffeböder (af tre Mark). En Mand er uberettiget til ved Arvesalg at unddrage sig fra at forsörge nogen af disse Personer, eller nogen af de trængende Slægtninge, som (forövrigt allerede) ere komne til at paahvile ham til Forsörgelse af hans Midler.

Har han ikke Midler til Forsörgelsen, skal han gaae i Gjældstrældom for sin Moder. Er det ikke Moderen, men Faderen, der trænger til Forsörgelse, skal han gaae i Gjældstrældom for ham. Dersom han er gaaet i Gjældstrældom for sin Fader, og hans Moder senere behöver Underhold, skal hans Faders Forsörgelse gaae over til dennes Frænder, men han skal gaae i Gjældstrældom for sin Moder. Har han ikke Formue til at forsörge sine Forældre, skal han

---

1) *See ovenfor c. 127, I, p. 246.*

gaae til deres nærmeste Slægtning, der har Formue til at forsörge dem; han skal tilbyde Slægtningen at gaae i Gjældstrældom for dem hos ham; ei kan Slægtningen fordre större Gjæld (aftjent) af Gjældstrællen, end denne vilde være værd, dersom han var (virkelig) Træl. Dersom han tidligere er taget i Gjældstrældom (hos en anden), men den Mand, der har enten hans Fader eller Moder til Forsörgelse, finder det bedre at have ham i Gjældstrældom hos sig end ikke at have ham, skal denne Mand gaae hen og byde for ham et ligesaa stort Belöb, som den Gjæld udgjör, hvorfor han er Gjældstræl, og skal han da udgaae af Gjældstrældommen paa det Sted, og gaae i Gjældstrældom hos den anden for sin Fader eller sin Moder. Dersom han ikke vil gaae i Gjældstrældommen, er den anden dog ligefuldt berettiget til at erklære ham for sin Gjældstræl. Men vil han undgaae den anden eller flygte, skal denne begive sig til hans Hjem og opfordre ham til at begive sig hen (med ham), men vil han ikke begive sig derhen, skal den anden, dersom han vil, ligefuldt paalægge ham Gjældstrældom. Han skal lyse det for sine fem nærmeste Nabobönder. Han skal (ligeledes) lyse paa Lovbjerget, at han har paalagt ham Gjældstrældom, og er efter den Tid berettiget til at nedlægge Forbud imod at andre Folk huse Gjældstrællen eller lade ham arbeide for sig.

Ere de, der trænge til Forsörgelse, fjernere beslægtede, end at den paagjældende er nærmest til at arve dem, skal han desuagtet forsörge dem af sin Formue, dersom han har saadan. Men Formue har han dertil, dersom han har tilstrækkeligt til Underhold i fire Halvaar for sig og den trængende Slægt, han (allerede) har at forsörge, og for dem, som han da overtager til Forsörgelse, og skal der regnes fuldt Underholdsbelöb for enhver af dem, naar noget mangler i, at den vedkommende ved sit Arbeide kan fortjene tilstrækkeligt til sit Underhold.

Man kan gjöre hvilket man vil, at gaae i Gjældstrældom for sine Börn eller ogsaa at overdrage dem til andre i Gjældstrældom. Sit Barn skal hver Mand her i Landet forsörge. Fader skal forsörge sit Barn for Totrediedele, men Moder for en Trediedel; men have de sluttet Formuesfællig,

skal hver af dem i et saadant Forhold forsörge Barnet, som svarer til deres Andel i Formuen. Dersom Skilsmisse finder Sted mellem Ægtefolk, og de ikke begge have Formue til at forsörge deres Afkom, skal hver af dem forsörge Börnene i et saadant Forhold, som de have Formue dertil. Men dersom den ene af dem formaaer at forsörge Börnene, skulle disse, saalænge det er Tilfældet, ikke fordeles bort mellem andre Slægtninge til Forsörgelse. Og bör hver af Ægtefællerne forsörge Börnene i Forhold til deres Arbeidskræfter, dersom ingen af dem har Formue dertil. Dersom to Ægtefolk skifte Börnene imellem sig, skal Skiftet skee saaledes, at hun har det Barn, som dier, det förste Aar, om de end ville senere skifte paa anden Maade. Dersom Faderen döer först, skal Moderen have Börnene hos sig, men Faderens Arvinger skulle yde hende Underholdningsbidrag. Döer Moderen för end Faderen, og der er efterladt Formue, skal han have Börnene hos sig, saalænge de ere i Barnealderen, men hendes Arvinger skulle yde ham Underholdningsbidrag. Dersom baade Faderens og Moderens Formue slipper op, skulle Börnene fordeles mellem Familierne, for Totrediedele til Faderens og for en Trediedel til Moderens Æt. Dersom den ene af Forældrene har mere end til sit eget Underhold, skulle Nabobönder vurdere, hvor meget denne har mere end til sig selv, og skal det ydes til Börnenes Forsörgelse paa det Sted, hvor de ere, men af den Del af Forsörgelsen, Forældrene ikke kunne bestride, skulle Totrediedele tilfalde Faderens og en Trediedel Moderens Æt.

Det er ret at fordele trængende (mellem de flere lige nær beslægtede, der skulle forsörge dem) paa det Sted, hvor de blive trængende til Forsörgelse; ogsaa er det ret at Slægtningene i deres eget Hjem fordele de trængende. Dersom de blive trængende til Forsörgelse för Fardag, skulle de fordeles saasnart de blive trængende. Det er ret at fordele trængende ved Fardagstid, dersom der er Udsigt til, at Forældrene ville lide Mangel i Aarets Löb, saavelsom at fordele deres Formue med dem, dersom der er nogen — forudsat at der kun haves Midler til Underhold for to Halvaar eller mindre for dem, som der skulle forsörges. Alle de

som have Andel i de trængendes Forsörgelse, skulle, dersom de ere i samme Böigd, paa Vaarthinget opfordres til at komme tilstede, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren. Men skal Fordelingen foretages senere, skulle de, syv Nætter för Mödet, indbydes til dette, men Nabobönder (til at foretage Fordelingen) skulle altid tilkaldes tre Nætter för Fordelingen, og de skulle tilkaldes fra Omegnen af det Sted, hvor Slægtningene lade foretage Fordelingen af de trængende. Fem Nabobönder skulle fordele de trængende med Haanden paa (en hellig) Bog; er der kun een trængende, skulle de dele saaledes, at hver af dem, hvem det tilkommer at forsörge ham, underholder ham i to Halvaar (ad Gangen), men ikke i længere Tidsrum. Dersom Nabobönderne, uagtet de ere tilkaldte, ikke indfinde sig til Fordelingen, paadrage de sig Straffeböder af tre Mark. Dersom der kommer tre Bönder og to Tjenestekarle, bliver deres Fordeling desuagtet gyldig. Den, der opfordrede til Fordelingen, skal bede Nabobönderne at fordele de trængende med Haand paa Bog. Ville de det ikke, da paadrage de sig Straffeböder (af tre Mark), og skal Domstolen dömme dem til at foretage Fordelingen fjorten Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag. Faderen skal lade fordele sine Börn til Forsörgelse og före dem, under Aflæggelse af Ed, til den, hvem Forsörgelsen er tilfalden. Men dersom Faderen ikke foretager Fordelingen, skal den gjöre det, som har Andel i de trængendes Forsörgelse, eller, naar han ikke gjör det, hvem der vil, og skal Fordelingen skee ved Lodkastning. Dersom flere Personer ere lige nær beslægtede med det Barn, der skal forsörges, skal den, der lader Fordelingen foretage, opfordre sine fem nærmeste Nabobönder til at dele Forsörgelsen imellem dem; og skulle Nabobönderne kaste Lod mellem dem om, hvem af dem först skal modtage Barnet, eller dernæst eller sidst. Den, der lader Fordelingen foretage, skal bringe Barnet til den, som det tilfaldt först at overtage Forsörgelsen, og sige ham, hvorlænge han skal beholde det og til hvem han skal overbringe det. Ikke skal den samme trængende oftere under Aflæggelse af Ed föres til ham end eengang (hvorimod Eden udelades, naar Omgangen igjen kommer til ham), og skal Overbringelsen skee under

Angivelse af det Forhold, hvori den trængendes Underhold er ham tildelt. Den, der först modtager den trængende, skal (naar han har havt ham i den bestemte Tid) aflevere ham fra sig under Tilkaldelse af Vidner, og paa samme Maade skulle de övrige, der forsörge den trængende, aflevere ham, den ene til den anden. Men ville de ikke modtage den trængende, paadrage de sig Straffeböder (af tre Mark), men den, der vilde have afleveret ham, skal tage ham hjem med sig og fordre af hine dobbelt Underholdsbetaling.

Den trængende skal underholdes af den Linie af Ætten, som han ved Fordelingen er tilfalden, indtil han er sexten Aar gammel. Dersom en trængende, der er tilfalden een Linie af Ætten, döer för end en trængende, der er tilfalden en anden Linie, skal det være dens Fordel, som den trængende var tildelt. Det er fastsat, at Forsörgeren (hvor Fordeling mellem Ætlinierne har fundet Sted) skal, naar den trængende er sexten Aar gammel, före ham til den nærmeste Slægtning — hvem det saa er, der indtil da har underholdt ham; da er han udover Barnealderen og hans Forsörgelse skal tilfalde hans Slægtninge paa samme Maade som anden Arv; man skal före ham under Edsaflæggelse til Slægtningens Hjem og meddele hjemfaste Mænd, med hvad Hjemmel man har fört ham derhen.

129. Om Edförsel.

Det er fastsat, at man skal, under Aflæggelse af Ed, overlevere den trængende til den Slægtning, der skal modtage ham, i Slægtningens Hjem, og forholde sig dermed, som med Stævning. Dersom Folk opholde sig i Sæterhytten, og den hele Landhusholdning er der, er det ret, at edföre den trængende der. Dersom man træffer Slægtningen ved hans Arbeide ude, kan den trængende edföres til ham der; men er den trængende ikke istand til alene at gaae hjem til Huset, skulle de, som medbragte ham, tilbyde at före ham til Huset, dersom den anden er ved sit Arbeide. Paa den Maade skal den, der medbringer den trængende, edföre, at han skal tilkalde to eller flere Vidner — „til Vidnesbyrd om, at jeg sværger Ed paa Korset, Loved, og

det siger jeg Gud, at jeg veed ikke nogen anden Mand inden Böigden, som har Formue eller Evne dertil, nærmere forpligtet til at forsörge denne trængende end dig" — og skal han nævne hans Navn og angive, af hvad Grund han förer den trængende til ham — „og jeg edförer ham til dig efter Loven" — og skal han nævne baade den trængende og den, der skal modtage ham. De to Mænd, der ledsage ham, skulle aflægge samme Ed og sværge, at Edföreren ikke veed nogen anden Mand inden Böigden nærmere forpligtet til at forsörge den trængende, end ham.

Naar den trængende er sexten Aar gammel eller ældre, skal han edföres (til den, der da skal modtage ham), uagtet han (allerede engang) för er bleven edfört, da han var yngre, og skal den, der edförer, ved Edens Aflæggelse anvende hvilket han vil, enten et Kors eller en (hellig) Bog, som er större end en Bog, man bærer om Halsen.

Naar Mænd edföre en trængende og der gjöres Modstand mod dem, saa at de ikke kunne naae at komme til Hjemmemarken, kunne de gyldigen edföre paa det Sted, hvor de kunne komme længst hen. Dersom de blive saaledes overmandede, at Modstanderne tage den trængende og edföre ham til den Mand, der förte ham med sig derhen, skal hver af dem, der har deltaget i Modstanden, betale tre Mark i Straffeböder, og skal deres Edförsel være ugyldig. Dersom man förer en trængende til en Mand, som ingen Formue har, er det som om han ikke er bleven fört. Dersom man förer den trængende til en Mand, som ikke staaer i noget Slægtskabsforhold til den trængende, er det som om denne ikke er bleven fört. Dersom nogen förer en trængende, som han selv bör forsörge, til en anden, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark). Dersom en Mand, der ikke er i noget Slægtskab med den trængende, eller som ikke er pligtig at forsörge ham, edförer ham til den Mand, der bör modtage den trængende, og denne Mand lader den edförte trængende gaae paa Tiggeri, paadrager han sig Straffeböder af tre Mark; men döer den trængende af den Grund paa aaben Mark, straffes han med Landsforvisning, og skal der (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder, men fem Nabobönder, dersom Sagen gaaer ud paa Straffe-

böder; den, der medbragte den trængende, kan vælge at tage ham hjem med sig, om han vil, og fordre dobbelte Uuderholdspenge af den anden, og skal denne desuden betale Straffeböder (af tre Mark).

Man skal före den trængende til den Mand, som er nærmest beslægtet med den trængende, af dem, der have Formue til at modtage ham; ogsaa er det gyldigt at före ham til en fjernere beslægtet af ham, men som er i samme Böigd, og denne skal da ved Dom overföre den trængende fra sig til den, der bör modtage ham, og fordre Underholdspenge (for den forlöbne Tid) af ham. Man er berettiget til at före den trængende til hans (nærmeste eventuelle) Arving, om denne end ikke har saa stor Formue, at han er forpligtet til at forsörge ham, men Arvingen skal overföre den trængende fra sig med Bistand af Hreppens[1] Beboere. Dersom Hrepsbeboerne ere uenige, og nogle ikke ville före den trængende til Slægtningene, skulle de raade, der ville före ham; er der nogle (af Beboerne), som intet foretage sig (hverken for at före den trængende til Slægtningene, eller for at lade ham blive), regnes det som om de nægte Förselen; de, der ikke ville före den trængende, skulle da forsörge ham. Det er ret at overlevere den trængende ved Skib, dersom den, der skal modtage ham, vil reise bort. Dersom den Mand, til hvem en trængende er edfört, ikke har Formue til at forsörge ham, skal han ved Dom overföre Forsörgelsen fra sig (til en anden), og tilkalde sine fem nærmeste Nabobönder til Kvidudsagn, om han har Formue til at forsörge den trængende eller ikke. Man kan paa Vaarthinget edföre en trængende, dersom den, der skal modtage ham, selv hörer derpaa.

Dersom en Mand döer fra de trængende, som ere edförte til ham, skulle de, dersom han var deres (nærmeste eventuelle) Arving, fölge med Arven (efter den afdöde), saalænge den strækker til; de skulle fölge med Arven i Forhold til den Andel, hvori han skulde have arvet den trængende. Er der intet Efterladenskab, eller den afdöde ikke var nærmest til at arve den trængende, skal den Mand

1) *Communens*, *Fattigdistrictets*.

modtage den trængende, som har Formue eller Evne dertil og er nærmest beslægtet. Dersom dens Formue, der forsörger den trængende, slipper op, skal hver af dem (baade Forsörgeren og den trængende) tilfalde sin nærmeste Slægtning til Forsörgelse; det kalder man Fattigmöde.

Ei skal man edföre til den samme Mand flere end een trængende af een og samme Slægtslinie i Tidsrummet mellem to Althing, men er der flere end een trængende af samme Linie, skulle de (övrige) afgives til Mænd, der ere fjernere beslægtede; men Modtageren skal ved Dom overföre Forsörgelsen fra sig, og fordre Erstatning for Underholdet fra den, der skal forsörge den trængende.

Dersom en Mand underholder en trængende, hvis Forsörgelse paahviler en anden, og den forsörgelsespligtige (senere) erhverver Formue, skal Underholderen fordre Erstatning af den forsörgelsespligtige for Underholdet, saameget som han dertil har anvendt, uden Renter. Dersom den trængendes Formue voxer op eller der tilfalder ham Formue, skal Forsörgeren af ham fordre Erstatning for Underholdet, saa meget som han dertil har anvendt, uden Renter. Ei kan han fordre det Belöb af den trængendes Efterladenskab, dersom han ikke har villet fordre det af ham selv, medens han levede.

130. Om Lysning af Fattigsag.

Det er fastsat, at man skal paa Thinge lyse til Sögsmaal angaaende den trængendes Forsörgelse imod den, der er nærmest til at tage Arv efter denne, og skal Sagsögeren fordre Kvidudsagn af Nabobönder, om den sagsögte er (nærmest eventuel) Arving til den trængende eller ikke, eller om det paahviler ham at forsörge den trængende eller ikke, og skal han da til saadant Kvidudsagn tilkalde fem Nabobönder til den, mod hvem Lysning er foretagen. En saadan trængende skal han dömmes til at forsörge, med mindre han skaffer sig et Forsvarskvidudsagn. Og skal han til Forsvarskvid tilkalde sine fem nærmeste Nabobönder, til Udsagn, om han har Formue eller Evne til at forsörge den trængende. Dersom Kviden giver det Udsagn, at han ikke

har Formue eller Evne til at forsörge den trængende, skal den, der har foretaget Lysningen, tilkalde hans fem nærmeste Nabobönder til Kvidudsagn, om han for en Del formaaer at underholde den trængende eller slet ikke. Han skal for en saadan Del forsörge den trængende, som Kviden udsiger, at han kan det. Den, der foretog Lysningen imod ham, skal fordre Forsvarskvidudsagn for ham, dersom andre ikke ville det. Gives der Udsagn om, at han ingen Formue har, skal Sagsögeren lyse til Sögsmaal imod den Frænde til den trængende, som han formener at have Formue til Forsörgelsen. Han skal ved Domstolen opregne Slægtskabet mellem den trængende og den, han lyser til Sögsmaal imod, og bevidne paa sin Ære, at det og det — som han da har anfört — er sand og ret Opregning af Slægtskabet mellem dem. Han skal have to Mededsmænd; de skulle bevidne paa deres Ære, at det og det, som Sagsögeren da har anfört, er ret og sand Slægtskabsopregning imellem dem. Da skal den sagsögte dömmes til at forsörge den trængende, med mindre han skaffer sig et lovligt Forsvar. Men det er lovligt Forsvar, dersom Kviden udsiger, at han ikke har Formue til Forsörgelsen; men et andet Forsvar er det, dersom han skaffer en nærmere beslægtet, der har Formue eller Evne til Forsörgelsen, og skal Sagsögeren da strax lyse til Sögsmaal imod den Mand, og beholde den trængende selv, dersom han ikke hos ham faaer denne anbragt til Forsörgelse; da (först) skal den sagsögte (der saaledes er angivet som den nærmere beslægtede) indlade sig paa den Forsörgelsessag, der er tillyst mod ham, naar der iforveien er afgivet Kvidudsagn i den tidligere Sag, eller han ved Haandtagslöfte er gaaet ind paa (uagtet saadant Kvidudsagn ikke er afgivet) at modtage Sögsmaalet. Dersom Sagsögeren ikke veed, hvor dens Hjemstavn er, mod hvem han anlægger Fattigsag, og Sagsögeren skal tilkalde Nabobönder til Kvidudsagn, skal han tilkalde disse fra den trængendes Nabolag. Kjender han ikke dette, skal han tilkalde dem fra sit Nabolag. Dersom den trængendes (nærmeste eventuelle) Arving og den, hvem Forsörgelsen (i hans Sted) kommer til at paahvile, ere blevne sagsögte hver for sin (Fjerdings-) Domstol, skal Sagsögeren ved den Domstol, hvor den sagsöges, imod

hvem Lysning senere fandt Sted, lade före de Vidner, der bleve tilkaldte, da Kvidudsagn blev givet om, at Arvingen ikke havde Formue til Forsörgelsen.

Naar Kviden giver det Udsagn, at den Mand, mod hvem Fattigsag er tillyst, er uden Midler til Forsörgelsen, og Sagsögeren ikke vil foretage videre for at skaffe den trængende et Forsörgelsessted, kan enhver, der vil, anlægge Sag for at skaffe ham dette. Vil ingen gjöre det, skal den trængende tildömmes Forsörgelse paa det Sted, hvor han hidtil har havt den. — Dersom intet Forsvar fremkommer for den, der sagsöges til at overtage Forsörgelsen, skal han og den Hrep, hvori han er, dömmes til Forsörgelsen, og skulle Hrepsmændene beholde den trængende det Aar, men næste Sommer skulle de begjære Forsvarskvidudsagn for den, der var dömt til Forsörgelsen, saaledes, at dersom Kviden udsiger, at der Sommeren iforveien vilde være blevet afgivet Kvidudsagn om at han var uformuende til Forsörgelsen, dersom der da var blevet begjært Forsvarskvidudsagn, da bör Domstolen tildömme den trængende samme Forsörgelse, som han har havt næstforhen, og frigjöres da den, der det foregaaende Aar er dömt til Forsörgelsen.

Dersom de Mænd, som ere dömte til at forsörge den trængende, og de, der för have havt ham, ere i samme Fjerding, skulle de, der för have havt ham, bringe ham til den Mand, der er dömt til Forsörgelsen. Dersom man ikke vil modtage en tildömt trængende af samme Fjerding, er Straffen Landsforvisning, og er det ret at stævne derfor, saasnart det viser sig, at den trængende gaaer paa Tiggeri. Man er berettiget til, om man vil, at bringe en tildömt trængende til den, der skal modtage ham, naar det er i samme Fjerding, og er Straffen, naar den trængende ikke modtages, som foranfört, og stedse er der Straf af Landsforvisning, dersom man lader en tildömt trængende gaae paa Tiggeri. Dersom den trængende er udenfjerdings, skal det ved Domstolen fastsættes, paa hvilket Sted den forsörgelsespligtige skal afhente den trængende, og skal han paa det Sted afhente ham og have fört ham bort i det seneste naar sex Uger ere tilbage af Sommeren. Vil han ikke afhente ham til den Tid, skulle de, der have havt den

trængende för, beholde ham det Aar og fordre dobbelt Underholdsbelöb af hin; de skulle stævne desangaaende og fordre Belöbet betalt den fölgende Sommer, Onsdagen midt i Althinget, og foretage Stævningen, hvilket de ville, enten paa Bondens Kirkegaard (paa Thingstedet) eller paa Lovbjerget, og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straffeböder (af tre Mark); Sagsögeren skal, inden han stævner, have tilkaldt sine fem nærmeste Nabobönder, for med Haand paa (en hellig) Bog, at vurdere, til hvor stort Underholdsbelöb den trængende i det Aar kan ansættes. Det Belöb skal den sagsögte dömmes til at betale næste Sommer, Onsdagen midt i Thinget, paa Bondens Kirkegaard, med Böder og med Renter. Den, der hidtil har havt den trængende, har det Vilkaar, om han vil, at medtage denne til Althinget, og bringe ham til den Bod, hvor den, der skal modtage ham, har sit Opholdssted, og före ham til denne under Vidners Tilkaldelse — forudsat at den, der skal modtage den trængende, er paa Thinge. Men er han der ikke, skal han, under Vidners Tilkaldelse, före den trængende til den forsörgelsespligtiges Hrepsfæller, til den Bod, hvor det störste Antal af dem er samlet, og sige saaledes: „at jeg förer den trængende til Eder, fordi I ere alle i een Hrep.“ De bör da tage den trængende hjem med og fordre sine Omkostninger godtgjorte af den, som er dömt til at forsörge den trængende. Dersom den, der hidtil har havt den trængende, ikke medtager ham til Thinget, skal den anden afhente den trængende fjorten Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag. Men dersom den, hvem den trængende er tildömt, da ikke afhenter ham, skal den hidtilværende Forsörger tilkalde Vidner derpaa, og dernæst stævne der paa Stedet og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straf af Landsforvisning.

Ingen bör medtage en trængende, han skal forsörge, til Althinget og lade ham bede om Mad der. Men medtager han ham, er Straffen Landsforvisning. Ingen skal lade en trængende, han skal forsörge, blive tilbage paa Althinget, naar han reiser bort. Men dersom han lader ham blive tilbage, er Straffen Landsforvisuing. Dersom en Mand flytter eller förer en trængende, som en anden Mand

er pligtig til at forsörge, til Althinget, og den trængende gaaer om der og tigger og beder om Mad, straffes han med Landsforvisning.

131. Om omvandrende Tiggere.

Ingen skal give omvandrende Tiggere Mad her paa Thinget. Ei skal man i den Hensigt lade sine Boder staae aabne ved Spisetid. Komme omvandrende Tiggere derind ved Spisetid for at bede om Mad, skulle Bodeierne skaffe Mænd til at före dem ud. Om de end föres ud paa en meget haard Maade, ere de ikke berettigede til Böder derfor, dersom der ikke tilföies dem noget Saar. Men giver man dem Mad, er Straffen Landsforvisning. Straffen er ogsaa Landsforvisning for den, der eier Boden, dersom han ikke skaffer Folk til at före dem ud. Saadanne omvandrende Tiggeres Boder, der bede om Mad paa Althinget, ere ufredhellige, dersom de nedbrydes. Dersom Folk ville forsvare deres Boder, er Straffen for enhver, der gjör det, Landsforvisning, og Forsvarerne falde som ufredhellige, dersom de blive dræbte. Dersom de omvandrende Tiggere före Gods med sig, kan man, om man vil, tage det altsammen fra dem. Laaner eller leier man omvandrende Tiggere sit Gods for at medtage det til Thinget, og Godset bliver taget fra dem, da haves der intet Krav paa Tilbageleveringen deraf. Det Gods alene har man Krav paa at faae udleveret, om det end er taget fra Tiggere, som disse have tyvstjaalet, eller som de have faaet med paa en saadan Maade, at det var uden dens Samtykke, der havde Raadighed over det.

132.

Dersom en Mand efterlader en trængende, han skal underholde, uden Forsorg, eller förer ham til en anden Hrep, end den trængende skal være i, straffes han derfor med Tremarksböder. Dersom en Mand löber til en anden Hrep fra de trængende, han skal forsörge, er Straffen derfor nu Landsforvisning; Hrepsmændene skulle ikke lade den trængende gaae paa Tiggeri; de skulle före den trængende

til ham. Dersom en Mand löber ud af Fjerdingen fra en trængende, han skal underholde, eller han förer ham til en anden Fjerding, end han skal være i, er Straffen derfor Landsforvisning, og tilkommer Sögsmaalsretten i saadanne Sager Hrepsmændene. Ligesaa, dersom han löber bort ud af Landet fra den trængende, han skal forsörge, da er Straffen derfor Landsforvisning. Dersom en Mand faaer Mistanke om, at den, der skal forsörge en trængende, vil löbe bort ud af Landet fra denne, kan han nedlægge Forbud, hvad enten han vil paa Lovbjerget eller ved Skibet, imod at han reiser bort. Han skal ved lovligt Forbud forbyde Skibsstyrerne saavelsom Skibsfolkene at före ham bort fra de trængende, som han er pligtig til at forsörge; Skibsstyrerne straffes, for at medtage ham, med Landsforvisning, dersom de faae Kundskab om det nedlagte Forbud, men Skibsfolkene med Straffeböder (af tre Mark). Dersom den trængende sidder tilbage paa Stranden, naar de reise bort, er Straffen for at medtage Forsörgeren med Skibet den samme, som om Forbud var nedlagt. Tager en Mand en trængende og skjuler ham for den, der vilde tage ham bort med, paadrager han sig Forpligtelsen til at forsörge den trængende saalænge han har Formue dertil og han har Efterretning om at den bortreiste er i Live. Dersom en Mand har tinget en trængende, han skal forsörge, i Underhold her i Landet, og (derefter) reiser ud af Landet, skal den, der har modtaget den trængende, beholde denne i sex Halvaar, dersom han ikke passer paa, naar den anden reiser bort. Man skal tinge den trængende, som man skal forsörge, i Underhold for sex Halvaar; da kan man straffrit reise bort.

133.

Dersom der er to, der i Forening skulle forsörge en trængende, og de begge ere i een Fjerding, skulle de flytte den trængende imellem sig. Ere de Mænd, der have en trængende at forsörge sammen, i to forskjellige Fjerdinger, skulle de fordele Forsörgelsen saaledes, at hver af dem skal efter Omgang have den trængende i to Halvaar eller længere Tid. Er der flere end een trængende, og de,

der skulle forsörge dem, ikke ere alle i een Fjerding, skal den af de forsörgelsespligtige, der vil tilveiebringe en Afgjörelse, tilkalde paa Thinge sine fem nærmeste Nabobönder til at fordele de trængende imellem de forsörgelsespligtige. Men disse skulle derefter paa Lovbjerget indbyrdes kaste Lod om de trængende. Dersom den trængende ikke er istand til at reise fra den ene Böigd til den anden, skal den, hos hvem den trængende har Ophold, paa Thinget tilkalde sine fem nærmeste Nabobönder for at vurdere den trængende imellem Slægtningene: til hvor stort Belöb det skal ansættes, at tage den trængende for bestandig; men Betalingsterminen for den Godtgjörelse, de (övrige Slægtninge) skulle udrede, skal fastsættes til den fölgende Sommer, paa Bondens Kirkegaard, Onsdagen midt i Althinget; men da er den trængende ikke istand til at reise fra en Böigd til en anden, naar han ikke kan reise fulde Dagsreiser. Dersom den (Slægtning), der boer udenfor Fjerdingen, finder, at Ansættelsen er for höi, kan han vælge at hente den trængende og fordre Godtgjörelse efter samme Vilkaar, som forhen var bestemt. Dersom den trængende döer snart (efter Fordelingen), skal Forsörgeren, saafremt det findes, at han har havt ham i for kort Tid (i Forhold til Godtgjörelsen), udrede et saadant Belöb, som hans fem nærmeste Nabobönder vurdere det til. Dersom flere have en trængende sammen at forsörge, og den trængende döer, skal det være deres alles Gavn.

134. Om trængende.

Sin frigivne skal hver Mand forsörge, med mindre den frigivne har Midler til sit Underhold, eller der er födt ham en efter Loven arvedygtig Sön eller Datter, der formaaer at forsörge ham. Frigiveren er berettiget til, naar den frigivnes Forsörgelse kommer til at paahvile ham, at tage Börnene, dersom saadanne ere til, hvad enten han vil flere eller færre af dem, i Gjældstrældom i Löbet af tolv Maaneder, efterat den frigivnes Forsörgelse er tilfaldet ham. Men for en saadan Andel skal han forsörge den frigivne, som svarer til det Forhold, hvori han (i Forening med andre) har givet ham Friheden.

Dersom to Mænd have en trængende at forsörge i Forening, og den ene vil reise bort fra Landet, skal den af dem, der vil tilveiebringe en Afgjörelse, tilkalde sine fem nærmeste Nabobönder for at vurdere, til hvor stort et Belöb det skal ansættes at have den trængende for bestandig her i Landet. Den af dem skal vælge, som her i Landet vil holde den trængende. Ville de begge her i Landet beholde den trængende, skulle de kaste Lod indbyrdes om, hvem af dem skal have ham. Men Terminen for Udredelsen af Godtgjörelsen skal fastsættes til fjorten Nætter efterat de kastede Lod, paa dens Bopæl, som det tilfaldt at forsörge den trængende.

135. Om den, der skal forsörges ifölge Arvesalg.

Dersom man overtager en Persons Underhold imod Arvesalg[1], skal det altid holdes, naar Kviden giver det Udsagn, at Overenskomsten er ligelig for begge Parter. Finder dens (nærmeste eventuelle) Arving, der har overtaget Forsörgelsen, at Overenskomsten ikke er ligelig, skal han tilkjendegive sin Utilfredshed, naar han faaer Kundskab derom, og lyse sin Indsigelse paa Lovbjerget, og skal da Overenskomsten være ugyldig.

Dersom en Mand tinger en trængende i Underhold mod Vederlag, og der senere (af andre) bliver lyst til Sögsmaal mod ham til at overtage Forsörgelsen, kan han ikke anvende det (at han har indtinget den trængende) til Forsvar for sig paa anden Maade, end ved at anlægge Sag mod den, der havde modtaget Betaling for at bestride Underholdet, eller, dersom denne er död, mod dem, der (som Arvinger efter ham) skulle overtage Forsörgelsen.

Dersom en trængende tinges i Underhold paa saadanne Vilkaar, at den, der overtager Forsörgelsen, derved selv vil blive forarmet, paadrager Forsörgeren, om han end modtager den trængende, ikke sine Arvinger Forpligtelsen til at forsörge denne.

---

1) *See c. 127, I, p. 246.*

136. Om trængende, der skulle forsörges af udenlandsværende Mænd.

Dersom den Mand er udenlands, der er (nærmest eventuel) Arving til den trængende, skal der lyses til Sögsmaal imod ham til at overtage Forsörgelsen, og skal man opfordre den Gode til at danne Tolvmandskvid i Sagen, der vedgaaer at have den sagsögte i sit Thinglag, eller, naar ingen vedgaaer det, den Gode, i hvis Thinglag Sagsögeren selv er, og fordre Udsagn af Kviden, om det tilkommer den sagsögte (som Arving) at forsörge den trængende eller ikke. Giver Kviden det Udsagn, at det tilkommer ham, skal Sagsögeren begjære Udsagn af Tolvmandskviden, om den sagsögte vilde have Evne til at forsörge den trængende eller ei, dersom han var her i Landet med de Midler, han eier. Men dersom Kviden udsiger, at han vilde have Evne til at forsörge den trængende, dersom han var her med de Midler, han har, skal Domstolen dömme den Mand til at overtage Forsörgelsen, som — blandt dem, der have Formue eller Evne til at overtage Forsörgelsen — her i Landet er nærmest beslægtet med den (udenlandsværende), der er pligtig til at forsörge den trængende, uanseet, at den Mand (der saaledes skal overtage Forsörgelsen) ikke er i noget Slægtskab med den trængende. Sagsögeren skal opregne Slægtskabet mellem den, der er udenlands, og den, som kommer til at overtage Forsörgelsen, og skulle tre Mænd bevidne paa deres Ære, at den Opregning af Slægtskabet mellem dem, som de da have anfört, er sand.

Dersom den (i Udlandet værende) Mand, der har at forsörge den trængende, eier Gods her i Landet, skal den, der har den trængende hos sig, stævne den Mand, der har det Gods i Bevaring her i Landet, og stævne med Hensyn til det Gods, som den udenlandsværende eier; han skal paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkalde fem Nabobönder til den sagsögte; men de skulle give Udsagn, om det Gods er der i hans Bevaring eller ikke, eller hvor meget Gods der er, og skal Domstolen dömme Ihændehaveren af Midlerne til at udrede saa meget deraf til Forsörgelsen, som denne be-

regnes til. Men dersom intet Gods er her i Landet, skal den, der bestrider Forsörgelsen, fordre Erstatning for Underholdet af hin, naar han kommer her til Landet, med Renter.

137. Dersom en frigiven bliver trængende.

Naar en Mand vil skaffe en frigiven anbragt hos hans rette Forsörger, skal han lyse til Sögsmaal imod Frigiveren, dersom denne er i Live, men ellers imod den, der, af arvedygtige Mænd, er nærmest beslægtet med Frigiveren og er i Live. Sagsögeren skal fordre Kvidudsagn af Nabobönder, om hin gav ham Friheden eller ei. Dersom han sagsöger Frigiverens Arving til at forsörge den trængende, skal en Kvid af Nabobönder give Udsagn, om Arvingen skulde tage Arv efter Frigiveren eller ikke. Men sagsöger han en fjernere beslægtet, skal Slægtskabet mellem Frigiveren og den, som den trængende fordres forsörget af, opregnes. Den sagsögte skal tilkalde sine fem nærmeste Nabobönder til Forsvarskvidudsagn, om han har Formue eller Evne til at underholde den trængende eller ikke, og han slipper fri, dersom det udsiges, at han ikke har Formue. Et andet Vilkaar har han: at han kan fordre Forsvarskvidudsagn, om Frigiveren har givet sin (egen) Træl Friheden eller ikke. Udsiger Kviden, at han har frigivet en anden Mands Træl (ved at kjöbe ham fri), men ikke sin egen, bör han dömmes fri, men ellers ikke. Det tredie Vilkaar har han, at begjære Forsvarskvidudsagn, om Frigiveren kjöbte Trællen for at frigive ham, eller ikke. Udsiger Kviden, at han kjöbte ham for at frigive ham, og betalte mere end Halvdelen af Kjöbesummen, da frikjendes han for Forsörgelsen, og denne tildömmes den, der skulde modtage Kjöbesummen af ham for den frigivne.

138. Om trængende, der skulle forsörges af udenlandske Mænd.

Dersom en Mand, der ingen Frænde har her i Landet, bliver trængende, skal man lyse til Sögsmaal om Overtagelse af Forsörgelsen imod hvem man vil, og imod Be-

boerne af Fjerdingen (hvor den trængende og den sagsögte er). Sagsögeren skal opfordre den Gode, i hvis Thinglag den, han har navngivet som sagsögt, er, til Dannelsen af Tolvmandskvid, til Udsagn, om den, der skal forsörges, er i den Fjerding bleven trængende til Fattigforsörgelse; udsiger Kviden, at han i den Fjerding blev trængende til Forsörgelse, skulle alle Fjerdingsmændene dömmes til at forsörge ham.

Dersom en Mand kjöber en Træl for at bruge ham som Avlskarl, bör han forsörge ham, om han bliver trængende, og ligeledes bör Trællen underholdes af Kjöberens Slægt.

139. Om trængendes Overförsel her til Landet.

Dersom en Mand overförer hertil en trængende, der ikke kan skaffe sig Mad i to Halvaar med den Helbred, han havde, da Overföreren modtog ham, da paadrager han sig Forpligtelsen til at forsörge den trængende, og skal der lyses til Sögsmaal imod ham og en Tolvmandskvid tilkaldes til Udsagn, om han har overfört den trængende til Landet; da bör han dömmes til at forsörge denne. Er der flere Skibsstyrere end een, skulle de underholde den trængende efter det Forhold, hvori de vare Medeiere af Skibet, — med mindre de skaffe sig lovligt Forsvar: de skulle tilkalde deres fem nærmeste Nabobönder til Kvidudsagn, om de efter Loven vare forpligtede til at före den trængende hertil eller ei, eller om de ved en Konges eller andre mægtige Mænds Overmagt bleve nödte til at medtage ham hertil, eller om de troede, at den trængende havde Formue her i Landet. Tilveiebringe de et af disse Forsvarskvidudsagn, som jeg nu anförte, kommer Forsörgelsen af den trængende ikke til at paahvile dem.

140.

Man bör hverken tinge sin Fader i Underhold ud af Landet eller sin Moder, og ei sin Kone og ei sine Börn, eller noget af sit Afkom, med mindre de have saadanne Lyder, at de, dersom de vare Trælle, vilde have staaet

lavere i Værdi paa Grund af deres slette Egenskaber; ei skulle Lyderne tages i Betragtning, förend den vedkommende er sexten Aar gammel. — Men tinger man de anförte Slægtninge i Underhold udaf Landet, er Straffen Landsforvisning.

141. Om Börns Opfostring.

Dersom man opföder et Barn for en anden og tager det til Opfostring, skal man opföde Barnet indtil det er sexten Aar gammelt. Men dersom Barnet faaer slette Egenskaber, inden det er sexten Aar gammelt (saa at Fostringen ophörer), skal Vederlaget betales tilbage, og skal Hovedstolen (der er betalt i Vederlag for Opfostringen) beregnes med et lige Belöb for hvert Aar. Dersom Fosterfaderen sender Barnet hjem fra Opfostringsstedet, skulle samtlige de Midler fölge med Barnet hjem, som han havde modtaget. Dersom den anden havde vist ham Tjenester, og han derfor har taget et Barn til Opfostring for ham, og han derpaa sender Barnet hjem, skulle Nabobönder vurdere, hvor meget Tjenesterne kunne ansættes til. Dersom Faderen tager Barnet bort fra Fostringsstedet, skulle samtlige Midler, der fulgte med Barnet derhen, blive tilbage, med mindre Nabobönder give det Udsagn, at Barnets Behandling paa Fostringsstedet ikke var til at udholde; da skal det hele Vederlag for Opfostringen tilbagebetales. Dersom enten Fosterfaderen eller Fostermoderen döer, skal den efterlevende af dem beholde Barnet med de Midler, som da ere tilbage. Dersom den Mand, der tog Barnet til Opfostring, efterlader sig Arvinger, skulle de, om de ville, beholde Barnet med de Midler, som da ere tilbage. Ville de lade Barnet reise hjem, skulle de (tilkaldte Nabobönder) beregne, hvor meget af Opfostringspengene er vederlagt (ved at Barnet i den forlöbne Tid er blevet fostret), og hvormeget ikke. Dersom Faderen, efterat Fosterfaderen og Fostermoderen ere döde, vil tage Barnet bort, skulle Nabobönder vurdere, hvad der af Opfostringspengene er vederlagt og hvad ikke. Dersom Barnet er sygeligt paa Fostringsstedet,

skulle de, der fostre det, före det hjem, og skulle Nabobönder vurdere, om det hele Opfostringsvederlag eller noget deraf er fortæret.

142. Om fredlöses Börn.

Fredlöses eller landsforvistes Börn og uarbeidsdygtige Slægtninge — alle saadanne, som de fredlöse eller landsforviste vare nærmest til at tage Arv efter — skulle gaae paa Omgang i den Fjerding, hvor Namsretten (til Deling af den fredlöses eller landsforvistes forbrudte Formue) er afholdt.

Hvosomhelst det er (enten Faderen til det uægte Barn eller en anden paa hans Vegne), der ved Haandtag indgaaer Forlig (om Leiermaalsstraffen), skal dog Barnet, dersom Faderen ved Haandtag vedgaaer at være Fader til det, forsörges af Faderens Slægt, uanseet at Faderen er uformuende, og det samme gjælder om alle de Börn, der ere i Moders Liv inden Ægteskabet er indgaaet, indtil de ere sexten Aar gamle.

En Mand er berettiget til Leiermaalsböder for en Kvinde, han i Ungdommen har forsörget, dersom der ligges hos hende, men Sögsmaalsretten for Leiermaalet tilkommer hendes Frænder; han skal fordre Leiermaalsböderne af Sagsögeren (der under Leiermaalssagen skal inddrive dem), paa samme Maade som man fordrer andet Tilgodehavende.

143.

Det sagde Gudmund[1] var Lov, at Faderen til et Barn og de Brödre eller Söstre, som Barnet er nærmest til at tage Arv efter, skulle fortære alle Barnets Midler, ligesom det selv. Er der fjernere Slægtninge, der skulle forsörges af dets Midler, skulle disse vige bort af Barnets Formue, dersom der ikke er mere end Underholdsmidler indtil det er sexten Aar gammelt.

Kun i det Tilfælde er en Mand pligtig til at modtage andre trængende Slægtninge til Forsörgelse (foruden dem,

1) *Gudmund Thorgeirsson, der var Lovsigemand fra 1123—1134.*

han har), naar han har tilstrækkeligt til Underhold for fire Halvaar for sig og sin Slægt, som han (allerede) har at forsörge, og endvidere for dem, han da skal modtage. Alle de, der ikke kunne arbeide tilstrækkeligt for at fortjene deres Underhold, skulle regnes for fulde trængende, uagtet det ikke er saa.

Naar man under Aflæggelsen af Ed förer en trængende til den, der skal forsörge ham, kan Edförselen foretages paa dennes Bopæl, dersom Mænd, som have lovligt fast Hjem, eller Folkene der i Huset höre derpaa, eller ogsaa kan man före den trængende til ham selv personlig (om det end ikke er paa hans Bopæl).

Man er berettiget til, om man vil, at före de trængende, som en anden, der er i samme Fjerding, er dömt til at forsörge, til denne, og er Straffen ligesom forhen er anfört, dersom den trængende ikke modtages, og stedse er Straffen Landsforvisning, dersom man lader en trængende, man er dömt til at forsörge, gaae om at tigge.

Man er ikke pligtig til at forsörge uægte Börn af en Mand, naar man tidligere for det halve eller mere har deltaget i at forsörge deres Fader, og denne burde været forsörget af andre Slægtninge, dersom disse havde havt Midler dertil.

Hver Mand skal, uagtet han er uægtefødt, dersom han har Formue dertil, forsörge sin Fader og sin Moder, og han skal tage Arv efter dem, dersom ingen er i Live af dem[1], der have en ved Loven bestemt Arveret.

Ligesaa nöie skal Gods vurderes til (Bestemmelse af, om man har tilstrækkelig Formue til at overtage) Fattigforsörgelse, som til Tiende. Alt skal vurderes undtagen Foraarslevninger i Landhusholdningen, samt Hverdagsklæder og tilsvarende Natteklæder for dem, man har at forsörge.

Naar en Fattigsag tillyses imod en gift Kone, skal hendes Mand, dersom han er paa Thinge, begjære Forsvarskvid for hende, men Sagsögeren skal, naar han har foretaget Lysningen, underrette ham derom. Men er Konens Mand ikke paa Thinge, naar en Fattigsag er lyst imod hende, og

1) *Nemlig Forældre samt ægtefödte Börn og Södskende, cfr. ovenfor cap. 118, I, S. 218.*

ligeledes naar den Mandsperson ikke er paa Thinge, som Sagen anlægges imod, skal Sagsögeren opfordre den Gode, i hvis Thinglag den sagsögte er, til at begjære Forsvarskvidudsagn for denne, men Goden skal vælge, om han vil begjære Kvidudsagnet eller ikke, saaledes at Sagsögeren (ellers) kan gjöre det inden Domstolene drage ud for at paakjende Sager. Naar Sagsögeren skal begjære Kvidudsagn, om den sagsögte har Formue eller Evne til at forsörge den trængende, skal han have tilkaldt Kviden inden Domstolen drager ud; det er da en Sögsmaalskvid. Men dersom andre begjære Kvidudsagnet, skulle de begjære det ved Domstolen, og efterat Sagsögeren först har opfordret Modparten til at fremkomme med sit Forsvar, og er det en Forsvarskvid. Men dersom der gives det Udsagn, at den Mand, imod hvem Sagen, inden Domstolen drog ud, var tillyst, ikke har Formue til Forsörgelsen, kan man lyse til Forsörgelsessag (imod en anden) saalænge Domstolene ere ude (og beskjæftigede med Sagers Paakjendelse), og behöver Sagsögeren da ikke at underrette den, han sagsöger, om Lysningen; desuagtet skal enhver tage sig i Vare (for at Sagen kan blive anlagt mod ham), men Sagsögeren skal dog, dersom andre ikke ville det, begjære Kvidudsagn (for ham).

Dersom en Mand fra Norge eller Hjaltland (Shetlandsöerne) eller Orknöerne eller Færöerne eller Katanes (Caithness) eller (iövrigt) fra Norges Konges Rige avler et uægte Barn her og lader det blive tilbage, og det ved Haandtagsoverenskomst eller Ildpröver afgjöres, at han er Fader til det, kan man gyldigen före det til en Mand, der er af samme Fylke som Faderen, og skal det föres til ham en halv Maaned inden han drager bort med sine Klæder fra sit Opholdssted hos den Bonde, hvor han har været, og skal man med Barnet tilbyde ham ti Örer Vadmel. Vil han ikke modtage Barnet, skal hin for anden Gang före det til ham, under Aflæggelse af Ed, ved Skibet (hvormed han vil bortreise), og dernæst anlægge Sag, dersom det behöves; til en saadan Mand skal Barnet föres, som har sex Hundrede Alen eller mere Gods. Ei er man da (naar Förselen skeer anden Gang) pligtig til at lade Bidraget (af de ti Örer) fölge med, undtagen man vil.

Ei er nogen pligtig til at modtage til Forsörgelse en trængende Slægtning, der er beslægtet med ham i den ulige Sidelinies tredie og fjerde Led, eller i den lige Sidelinies fjerde Led, med mindre han har Midler til sex Halvaars Underhold for sig selv og for dem, han (allerede) har at forsörge, saavelsom for dem, som da skulle overtages til Forsörgelse. Han kan vælge imellem enten at bidrage ti Örer — hver Öre beregnet til sex Alen — til en saadan trængendes Underhold, der er beslægtet med ham i den ulige Sidelinies fjerde og femte Led eller den lige Sidelinies femte Led, eller ogsaa at modtage ham. En Mand er ikke pligtig til at modtage til Forsörgelse en trængende, der er beslægtet med ham i den ulige Sidelinies fjerde og femte Led eller den lige Sidelinies femte Led, med mindre han har saamegen Formue, at han har Midler til Underhold i otte Halvaar for sig selv, og for sin Familie, saavelsom for den, som da skal overtages til Forsörgelse.

Ei er nogen pligtig til at modtage til Forsörgelse flere end to, i den lige Linies fjerde Led med ham beslægtede uægte Börn af samme Fader, med mindre Börnenes Fader er gildet.

Den ene af Ægtefællerne skal, dersom den har Formue, forsörge den anden Ægtefælle, med mindre denne er vanvittig, men naar Vanviddet er helbredet, skal Ægtefællen vende tilbage til sin Mage og til det ægteskabelige Samliv.

Kun i det Tilfælde kan en trængende föres til sin (nærmeste eventuelle) Arving paa en saadan Maade, at Forsörgelsen skal paahvile Arvingens Hrep, dersom Arvingen har Formue til sit Underhold i de næste tolv Maaneder, eller han kan arbeide for sin Mad, og dog kun under den Betingelse, at han selv har Bestyrelsen af sin Formue.

Dersom man löber ud af Hreppen fra dem, man skal forsörge, til en anden Hrep, er Straffen Landsforvisning, og tilkommer Sögsmaalsretten Jordeieren eller Hrepstyrerne, men, om de ikke ville, da hvem der vil.

Man er berettiget til at lyse til Sögsmaal imod alle Fjerdingens Beboere til Overtagelse af en saadan trængendes Forsörgelse, som ikke her i Landet har nogen Frænde, der har Formue til at overtage Forsörgelsen, og skal man, som

den, Sagen anlægges imod, nævne en Bonde, der boer i det Thinglag, hvori den, der skal forsörges, blev trængende, og man skal opfordre den Gode, i hvis Thinglag den, imod hvem Sagen blev tillyst, er, til Dannelse af Tolvmandskvid, til Udsagn om, at den trængende ingen Frænde har her i Landet, der har Formue til at forsörge ham.

Dersom der mod een Mand paa engang lyses Sögsmaal til Forsörgelse af tvende trængende, skal han modtage den af dem, der er nærmest beslægtet med ham, dersom han ikke har Midler til at forsörge dem begge. Ei skal der lyses til Sögsmaal mod een Mand paa samme Thing til Forsörgelse af flere trængende end tre af een Slægtslinie.

Man er berettiget til at anlægge Forsörgelsessag, uagtet man ikke er ankommen til Thinget i Begyndelsen af dette, dersom man ikke kan faae en anden Mand til at anlægge Sagen paa sine Vegne.

Det er lige rigtigt, hvilket man vil, med Hensyn til Erstatning for en trængendes Forsörgelse, som Nabobönder skulle vurdere, at de ansætte den edelig hjemme eller paa Thinge ved Domstolen. Men vil man anlægge Sag til Udredelse af dobbelte Underholdspenge, skal man (tillige, for Unddragelsen af at overtage Forsörgelsen) gjöre Paastand paa Tremarksböder.

Naar man forsörger en trængende, som man ifölge Loven er forpligtet til at underholde, og man ikke har givet den trængende hvad man har anvendt paa hans Underhold, og den forsörgede senere erhverver Formue, eller Formue tilfalder ham, kan Forsörgeren selv eller hans Arving, der ikke er fjernere beslægtet med Forsörgeren end Mosterssön — forudsat, at han, ved Forsörgerens Död, var Arving efter denne — fordre Underholdet erstattet, uden Renter. Forsörge to Ægtefolk en trængende, skulle Arvingerne efter den af dem, som den trængende var beslægtet med, fordre Erstatningen for Underholdet. Paa samme Maade kunne (til Erstatning for Underholdet) fordres de Böder, der betales for den forsörgedes Drab, eller for Leiermaal med den forsörgede Kvinde, dersom Böderne vilde tilfalde saadanne Personer, der ere Frænder til Forsörgeren, og det i den Slægtslinie, i hvilken denne er beslægtet med dem, der

ellers skulde tage Böderne. Dersom den, der er nærmest til at arve den trængende, ikke er istand til at forsörge ham, og Forsörgelsen derfor efter Loven kommer til at paahvile en fjernere beslægtet, og den trængende ikke er fjernere beslægtet med den, der var nærmest til at arve ham, end som Mosterssön, kan den, der har forsörget den trængende, dersom den, der var nærmest til at arve den forsörgede, erhverver Formue eller Formue tilfalder ham, fordre (af ham) hvad han har anvendt til Underholdet erstattet uden Renter, og ligesaa Forsörgerens Arvinger, der ikke ere fjernere beslægtede med denne end Mosterssönner.

Ei skal Forsörgelsen af flere end to uægte Börn tilfalde Faderens Fædrenefrænder, medens de ere i Barndomsalderen, og ei heller hans Mödrenefrænder.

Börn af Personer, der formedelst Vanart gaae fra Hus til Hus og tigge, skulle ikke tilfalde Frænderne til Forsörgelse, saalænge Forældrene gaae om paa Tiggeri. Men dersom Forældrene, efterat have gaaet om paa Tiggeri, have i to Halvaar havt fast Opholdssted, kunne Börnene föres til Slægtningene til Forsörgelse. Har den ene af Forældrene efter Tiggervandringen taget fast Ophold, skal den af dem, der gaaer om paa Tiggeri, have Börnene, med mindre Kviden giver det Udsagn, at den tiggende ikke ved sit Arbeide kan fortjene Mad og Klæder, og skal det da være rigtigt at före Börnene til Frænderne til Forsörgelse. Gaae Forældrene senere igjen paa Tiggeri, er det ret, at Börnene föres til dem fra Forsörgelsesstedet. Det er Vanart, dersom Folk gaae paa Tiggeri fra Hus til Hus formedelst Ladhed eller andre Udyder, som afholde gode Mænd fra at ville have dem hos sig.

Fæsteafsnittet.

144.

Sön, sexten Aar gammel eller ældre, fribaaren og arvedygtig og saa forstandig, at han kan bestyre (sin) Arv, er Fæstningsmand for sin Moder. Men er ikke Sön til, da er den Datter, som er gift, (nærmest dertil) og skal da hendes Mand bortfæste sin Svigermoder. Men dernæst er Fader Fæstningsmand for sin Datter. Men dernæst skal samfædre Broder bortfæste sin Söster. Men er ikke Broder til, skal Moder bortfæste sin Datter; det er det eneste Tilfælde, i hvilket en Kvinde bortfæster en Kvinde. Er ikke Moder til, skal den Mand bortfæste Kvinden, der er gift med hendes samfædre Söster. Dernæst skal sammödre Broder bortfæste sin Söster. Dernæst den Mand, der er gift med hendes sammödre Söster. Men derefter skal den nærmeste Frænde blandt arvedygtige og indenlandske Mænd være Fæstningsmand, med mindre Kvinder, der ere gifte, ere nærmere beslægtede; da skulle deres Mænd bortfæste.

Naar en Enke bortfæstes til en Mand, skal hendes Samtykke fölge med, med mindre det er Faderen, der bortfæster hende: da skal han raade. Er der flere Mænd, der skulle tage Bestemmelsen om en Mö skal bortfæstes, skal den raade, der er ældst af Brödrene. Men blive de ikke enige, skal den raade, der er af samme Mening som hun. Men dersom de ville forhale hendes Giftermaal, og give to Friere Afslag, der maatte ansees for passende Partier, skal hun raade med Hensyn til den tredie, dersom ogsaa det Parti findes at være passende, med en eller anden af hendes Frænders Samtykke. Enke er berettiget til selv at bortfæste sig til en Mand, hun för har været gift med, uagtet hendes

Formynders Samtykke dertil ikke er erhvervet, dersom de ikke ere beslægtede i de forbudne Grader og dersom de ikke ere blevne skilte formedelst Uformuenhed til at forsörge deres trængende Slægt.

Dersom saadant Slægtskab opdages mellem den Mand, der har fæstet sig en Kvinde, og Fæstemöen, at Ægteskab mellem dem ikke kan finde Sted, skal den af dem, der vil oplöse Forbindelsen, begive sig i Löbet af den næste halve Maaned, efterat samme har faaet Kundskab derom, til den anden, og opregne Slægtskabet, som for en Domstol, og bevise det ved at bevidne Rigtigheden deraf paa sin Ære, ligesom ved en Domstol, og have fem Mænd til (som Mededsmænd) at bevidne det med sig Men dersom Slægtskabet ikke er saa nært, at det er til Hinder for at de kunne indgaae Ægteskab, men nærmere end den lige Sidelinies syvende Led, skal der betales en Kjendelse til Lovretten af den af deres Formue, der ikke vil lade Slægtskabet være til Hinder for Ægteskabets Indgaaelse. Naar Slægtskabet er i den ulige Sidelinies sjette og syvende Led, skal der betales ti Örer[1] til Lovretten, men, naar det er i den lige Sidelinies sjette Led, Hundrede Alen. Men er Slægtskabet i den ulige Sidelinies femte og sjette Led . . . . . og tilkommer Sögsmaalsretten hvem der vil. Naar man skal betale den större Tiende af sit Gods for at faae Tilladelse til Ægteskab (i de halvforbudne Grader), skal der af det Tiendebelöb til Lovretten betales Hundrede Alen, og er det da, som om der af hver Fjerdedel af Tienden betales fem Örer. Man skal og, om man end udreder den större Tiende, betale den lovbestemte Tiende hvert Aar af sit Gods, ligesaavel da, som ellers, men det Foraar, som Udredelsen af den större Tiende finder Sted, skal der af hver Fjerdedel af den bortfalde saameget, som man betaler i hver Fjerdepart af den lovbestemte Tiende. Men af det Tiendebelöb, som da bliver tilbage, skal den Biskop, der forestaaer Landsfjerdingen, have en Fjerdedel, men en anden Fjerdedel af Tienden skal udredes til Thingvalla[2]. Dernæst

1) = *60 Alen; et Hundrede = 120 Alen (Vadmel); om större Tiende s. I, 244.*
2) *Thingsletten, Stedet hvor Althinget holdtes, ɔ: til Lovretten.*

skal den, der skal betale Tienden, raade for de to Fjerdedele af samme, der da ere tilbage, med Biskoppens Samtykke. Men dersom man ikke udreder den större Tiende (naar saadant skal gjöres, for at erholde Tilladelse til Ægteskab i halvforbudne Grader), er Straffen Landsforvisning, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder, og tilkommer Sögsmaalsretten hvem der vil. Naar man skal betale Tiende . . . . sex Lammeskind med Ulden paa. Men dersom Slægtskabet er nærmere end den ulige Sidelinies femte og sjette Led, er Straffen for at indgaae Ægteskabet Landsforvisning, med mindre de faae det Forsvarskvidudsagn, at Manden ikke vidste Slægtskabet, da han giftede sig med den Kvinde, og Slægtskabet (derhos) er fjernere end i Sideliniens fjerde Led; da dömmes han ikke til at betale nogen Pengestraf og bliver frifunden, og skulle Ægtefolkene dömmes til at skilles ad. Ei skal der heller være nærmere Svogerskab mellem dem, dersom han för har havt en Kone, eller hun en Mand, end i den lige Sidelinies femte Led. Aandeligt Slægtskab skal der ei være mellem dem af den Slags, at den ene af dem har holdt den anden, eller den ene den andens Börn under Daab eller under Primsignelse[1] eller (ved Confirmationen) under Biskoppens Haand, og den ene af dem skal ikke have döbt den anden eller den andens Börn. Den samme Bestemmelse gjælder om en Præst, dersom han har döbt Kvinden (han vil gifte sig med), eller hendes og hendes forrige Mands Börn.

Men dersom den Mand, som har fæstet sig en Kvinde, bliver syg, skal han en halv Maaned forud (for Brylluppet) sende Bud til den Mand, der har bortfæstet Bruden, om at han formedelst Sygdom ikke kommer til Brylluppet, og at man ikke behöver at före Fæstemöen hjem til ham, om end dette er vedtaget, og skal han angive, af hvad Grund han ikke kan indfinde sig til Brylluppet. Da skal Brylluppet ikke være för end Aaret efter til samme Tid, med mindre den, der skal tage Kvinden, vil lade det være för, og skal han i saa Fald sende Bud en halv Maaned eller længere Tid för, og skal da alene bestride Omkostningerne ved Brylluppet.

---

1) *Meddelelse af Korsets Tegn, en Ceremoni, der gik forud for Daaben.*

Men bliver han ikke helbredet i Löbet af de næste tolv Maaneder, skal Fæstemaalet være ophævet, med mindre begge Parter ville det anderledes. Naar man fæster sig en Kvinde, skal Fæstemaalet holdes saalænge som det var bestemt. Men dersom Fæstemanden efter Udlöbet af den fastsatte Tidsfrist forsömmer at holde Bryllup med Kvinden, da erklærer Loven Fæstemaalet for oplöst, og han har ikke större Ret til den Kvinde, end om hun ikke var bortfæstet til ham. Dersom det ikke er bestemt, naar Brylluppet skal holdes, eller hvor længe Fæstemaalet skal bestaae, gjælder Fæstemaalet i tolv Maaneder fra den Tid, Kvinden er bleven fæstet, men ikke længere. Men dersom hun bliver syg, skal den, der har bortfæstet hende, sende Bud om at hun er syg, men Fæstemanden skal raade, om han vil (fuldbyrde Ægteskabet ved at) gaae i Seng sammen med Kvinden. Men bliver Ægteskabet da ikke fuldbyrdet, skal den, der skal holde Bryllupsgildet, bestemme, om Brylluppet skal holdes för end til samme Tid det fölgende Aar eller ikke, og sende Fæstemanden Bud en halv Maaned för (Brylluppet); men bliver hun ikke helbredet inden samme Tid det næste Aar, da er Fæstemaalet ophævet, med mindre Fæstemanden vil vente længere. Men paadrager han eller hun sig Sager, der före til Straf af saadan Fredlöshed, at den fredlöse ikke maa underholdes af nogen, er det en Grund til at modsætte sig Ægteskabets Fuldbyrdelse. Men dersom Landsforvisnings- eller Fredlösheds-Sager blive reiste mod Fæstemanden, i hvilke han skal dömmes til at have sin Formue forbrudt, dersom han bliver overbevist, eller i Anledning af hvilke Drabshævn kan udöves inden Sagen foretages paa Althinget, kan Formynderen vælge, om han vil paadrage sig Ansvaret ved at holde Fæstemöen tilbage eller ikke; hun ansees rettelig holdt tilbage, dersom Fæstemanden overbevises om Sigtelsen, men viser det sig, at den er usand, er Fæstemöen ikke rettelig holdt tilbage. Dersom der findes at være Slægtskab, skal Fæstemanden eller den, der bortfæstede Kvinden, sende Bud, den ene til den anden, og opregne Slægtskabet og bevidne paa sin Ære Rigtigheden af samme, ligesom ved en Domstol, men dernæst skal Fæstemaalet erklæres oplöst.

Men dersom Fæstemanden vil oplöse Fæstemaalet, er der ingen Straf derfor; men Brudekjöbesummen skal fordres saaledes som den var betinget, og med de Vilkaar, som ved Fæstningscontracten vare vedtagne, dersom han (og ikke en anden for ham) skulde udrede Brudekjöbesummen. Men Fæstemöens Formynder har det Vilkaar at stævne paa den sagsögtes Bopæl — eller hvor det rette Stævningssted er — til Udredelse af hele Brudekjöbesummen, eller at stævne paa det Sted, hvor Brylluppet skulde holdes, den næste Sögnedag efterat det skulde have fundet Sted, til Betaling af hele Brudekjöbesummen, og skal der under Sagen föres de Vidner, der bleve tilkaldte ved Fæsteforholdets Stiftelse, men Domstolen skal fastsætte Betalingstiden efter hvad Vidnerne have udsagt om Overenskomsten. Men dersom den Mand, der har bortfæstet Kvinden, vil oplöse Fæstemaalet, skal Fæstemanden paa den Dag, der var bestemt til Brylluppet, begive sig derhen, og, dersom han ikke opnaaer det paa anden Maade, fordre Fæstemöen og Opholdssted der (i den Tid, Brylluppet skulde vare). Men den næste Sögnedag skal han begive sig derhen, og nedlægge Forbud imod, at hun holdes inde for ham, eller at der lukkes Dör og Hængsler for hende, og er han berettiget til at stævne til Udredelse af den Medgift, som da skulde udredes, samt det Bidrag, som Formynderen skulde afgive til Bryllupsudgifterne. Man kan fordre Medgiften med alle de samme Vilkaar, som forhen er sagt om Brudekjöbesummen, forsaavidt denne skulde fordres. Man er og berettiget til at stævne Formynderen den næste Sögnedag paa den Gaard, hvor Brylluppet skulde være, for at han har holdt Kvinden tilbage, og kan Stævningen foretages saaledes, at Formynderen hörer selv derpaa, eller ogsaa paa hans Bopæl, og skal man (i Stævningen) gjöre Paastand paa Landsforvisning, og samme Straf er der, efterat Fæstemanden har nedlagt Forbud mod at Kvinden holdes inde, for alle dem, der höre derpaa og (derefter) ere sammen med hende i Hus, og ligesaa for dem, der faae Kundskab om Forbudet og ere (derefter) sammen i Hus med hende. Alle de Mænd paadrage sig Landsforvisning, som forholde ham hans Fæstemö, hvad enten de gjöre det i Raad eller paa anden Maade;

der skal (til Kvidudsagn i saadan Sag) paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder fra den sagsögtes Nabolag. Dersom andre Mænd, end den, der har bortfæstet Kvinden, forhindre Ægteskabets Fuldbyrdelse, kan saavel den, der bortfæstede Kvinden, som Fæstemanden paastaae dem dömte til Landsforvisning, og er det rette Stævningssted mod alle dem, der forhindre Ægteskabet, paa det Sted, hvor Brylluppet skulde holdes; i det Tilfælde skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte. Men med Hensyn til Samværen i Hus med Fæstemöen skal en Tolvmandskvid tilkaldes. Den sagsögte skal tilkalde sine fem nærmeste Nabobönder til Forsvarskvidudsagn om, at han ikke har vidst, at han var i samme Hus som Kvinden, efterat Forbud var nedlagt mod at holde hende tilbage, eller ogsaa om, at han ikke har vidst, at Forbud var nedlagt mod hendes Tilbageholdelse. — Men dersom en Mand, der ikke er Kvindens Formynder, fæster hende bort, er det uden noget Ansvar for Formynderen eller for andre Mænd at oplöse Forbindelsen. Men gifter man sig med en Kvinde, som Formynderen ikke har fæstet bort, kan Formynderen stævne ham og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Landsforvisning og paa personlige (Leiermaals-) Böder af hans Gods; den, som har bortfæstet Kvinden, kan af Formynderen paastaaes dömt til Landsforvisning. Den Mand, der har taget Kvinden til Ægte, skal fordre (Kvidudsagn) eller begjære Forsvarskvidudsagn om, at han har forment, at den, der bortfæstede Kvinden til ham, var Formynderen. Kun i det Tilfælde hjælper det ham, dersom han ikke vidste Besked om, hvem Formynderen var, og kan han da paastaae den, der bortfæstede Kvinden til ham, dömt til Landsforvisning. Men ei nytter det ham, om han formedelst Retsvildfarelse ikke veed, hvem der er Formynder. — Ei skal man tage sig en Fæstemö, der bortfæstes af en Kvinde . . . . om hun end var Trælkvinde. — Dersom Kviden udsiger det (at Fæstemanden har troet, at det var Formynderen, der bortfæstede Kvinden), frifindes han i Sagen, men skal dog betale personlig Bod til den, der skulde have bortfæstet Kvinden, med mindre Kvinden selv har bortfæstet sig, da hjælper Udsagnet af Forsvarskviden ham ikke, og skal der da anlægges Sag der-

for som for andet Leiermaal. Dersom den, der (urettelig) har bortfæstet Kvinden, (efter Formynderens Paastand) bliver dömt til Landsforvisning, er den, der har taget hende til Ægte, berettiget til personlig Bod af hans Gods; men om end Formynderen ikke anlægger Sag mod ham, kan dog den, der har taget Kvinden til Ægte, fordre personlig Bod.

En Kvinde er fæstet, naar Fæstemanden har Vidner tilstede paa, at den anden bortfæster Kvinden, N. N., til ham ved lovligt Fæstemaal, et lydeslöst Parti og med fuld Hjemmel. Da er det med fuld Hjemmel, naar den rette Fæstningsmand bortfæster Kvinden. Men da er det lydeslöst, naar hun ikke vilde være ringere i Værdi, dersom hun var Trælkvinde, med den Helbredssvaghed, hun har, eller hun har andre Lyder eller Feil, der (naar hun var Trælkvinde, dog) ikke vilde forringe hendes Værdi. Men viser det sig, at hun har saadanne Feil (der vilde forringe hendes Værdi, dersom hun var Trælkvinde), da straffes den, der med Vidende derom bortfæstede Kvinden til ham, med Landsforvisning, og dersom Fæstemanden vil, kan han af den Grund vægre sig ved at fuldbyrde Ægteskabet. Vil Formynderen fordre Brudekjöbesummen, skal Fæstemanden stævne ham for, at han, med Vidende derom, har bortfæstet den Kvinde, der har saadanne Feil, at hun paa Grund af dem vilde være ringere i Værdi, om hun var Trælkvinde; han skal stævne ham til Straf af Landsforvisning og paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkalde hans ni nærmeste Nabobönder. Gaaer Kvidudsagnet Formynderen imod, dömmes han til Landsforvisning, men om Udsagnet end frikjender ham, kan han dog ikke gjöre Krav paa Brudekjöbesummen: giver Kviden det Udsagn, at han ikke vidste, at Kvinden havde Lyder, da frifindes han i Sagen, men ei er der Krav paa Brudekjöbesummen, med mindre Sagsögeren (der under en anden Sag fordrer Brudekjöbesummen) faaer det Kvidudsagn af Kvindens fem Nabobönder, at hun ikke har de Lyder, og skal da Brudekjöbesummen udredes.

145.

Dersom den, der har bortfæstet Kvinden, faaer Kundskab om at hun er med Barn, skal han sende Bud til Fæste-

manden og sige ham det, men han skal dernæst bestemme, om han vil gifte sig med hende eller ikke, og frifindes Formynderen for Skyld, dersom han kan faae Kvidudsagn for, at han ikke vidste, at hun var frugtsommelig, da han fæstede hende bort. Men ligges der senere hos Fæstemöen, skal Fæstemanden vælge, om han vil gifte sig med hende, og tilkommer da ham Leiermaalssögsmaalet, men den, der bortfæstede Kvinden, skal have Leiermaalsböder af (Forförerens) Gods. Men vil han ikke gifte sig med hende, tilkommer Leiermaalssögsmaalet Fæstningsmanden, og Fæstemanden skal da have Leiermaalsböderne, og vexler det saaledes mellem dem. Dersom der ligges hos en Kvinde . . . ogsaa Böderne.

146.

En frigiven skal være Fæstningsmand for sin Datter, ligesom en fribaaren Mand, og han er berettiget til Leiermaalsböder for hendes Forförelse; det samme gjælder om en frigiven Kvinde og om uægtefödte Personer.

147.

Dersom en Mand indgaaer Ægteskab med en Kvinde, skal han paa næste Vaarthing aflægge Ed paa, at han ikke veed noget Slægtskab mellem dem, hvorfor der (for at opnaae Tilladelse til Ægteskab) bör erlægges Kjendelse; det er ogsaa ret, at han aflægger Eden for den Gode, som han er i Thinglag med, men Goden skal, under Vidners Tilkaldelse, forkynde det paa Thingskrænten (paa Vaarthinget), naar Flertallet af de thingbesögende er der; men aflægger han ikke Eden, kan han af den, der sagsöger ham, paastaaes dömt til at böde sex Mark, og tilkommer Sögsmaalsretten hvem der vil. Men veed den, der har indgaaet Ægteskabet, at der er Slægtskab imellem dem, skal han erklære, at han vil lade Eden bortfalde, imod at han betaler Kjendelse til Lovretten, og angive hvor meget. Men dersom han ikke næste Sommer til Lovretten betaler Kjendelsen, ti Örer, naar Slægtskabet er een Grad for nær, skal han böde sex Mark; men hundrede Alen skal han betale, naar Slægtskabet

er to Grader for nær, og skal han da böde tolv Mark, dersom Kjendelsen ei betales, og tilfalder Halvdelen af Böderne Sagsögeren, men Halvdelen skal den sagsögte dömmes til at betale til Lovretten, men Sögsmaalsretten tilkommer hvem der vil; Domstolen skal dog ligefuldt (uden Hensyn til hvad der gjælder om Böderne) dömme den sagsögte til at betale Kjendelsen til Lovretten. Men hvad der tilkommer Lovretten, skal være betalt den förste Söndag i Althingstiden. Men de Böder, der skulle tilkjendes Sagsögeren, skal den sagsögte dömmes til at betale paa sin Bopæl, fjorten Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag, naar de ere i samme Fjerding, men er den sagsögte udenfor Fjerdingen, skal han dömmes til at betale Onsdagen midt i Althinget, paa Bondens Kirkegaard, den næste Sommer. Det er ligesaa ret at foretage Stævning i Böigden, som paa Thinge at lyse til Sögsmaal: man kan paa Lovbjerget lyse til Sögsmaal og anlægge Sag samme Sommer og tilkalde paa Thinge fem Nabobönder til den sagsögte til Kvidudsagn, om denne har betalt Kjendelse til Lovretten eller ei. Naar man anlægger Sag angaaende hvad der skal betales til Lovretten, er det ret at foretage Stævning i den Sag hjemme i Böigden, og skal man da for Domstolen opregne Slægtskabet, begynde med Södskende og tælle efter Ætlinier, og bevidne paa sin Ære, at det og det er sand og ret Opregning af Slægtskabet mellem denne Mand og denne Kvinde, som han er gift med, og skal man nævne dem begge. Ligesaa skulle ogsaa hans Mededsmænd bevidne paa deres Ære, at de formene, at den Slægtskabsopregning, som han anförte, er sand og ret. De skulle alle tre (Sagsögeren og Mededsmændene) have aflagt iforveien saadan Ed, som anvendes naar man bevidner noget paa sin Ære. Den anden skal opfordre sine fem nærmeste Nabobönder til Forsvarskvidudsagn om, at han ikke har vidst, at han og hans Kone vare i Slægtskab med hinanden, og hjælper det Udsagn (dersom han vedbliver Samlivet uden at betale) ham ikke længer end indtil det förste Althing (efter Ægteskabets Indgaaelse) er forbi.

148. Om Ægtefolks Giftermaal.

Dersom Personer indgaae Ægteskab, der eie mindre Gods end hundrede Lov-Örer — hver Öre ansat til sex Alen — foruden deres Hverdagsklæder — Personer, der ingen trængende Slægtninge have at forsörge — straffes de med Landsforvisning, med mindre Konen er udover den Alder, hvori hun kan faae Börn; men ei skal der (som ellers, naar Landsforvisning finder Sted) holdes Namsret og ei forbrydes deres Formue, og skulle de reise bort ud af Landet med den Familie, de have at forsörge, og ikke komme igjen, med mindre deres Formue foröges saaledes, at de eie hundrede Örer eller mere, eller Konen er naaet udover den Alder, at kunne faae Börn. Der er ogsaa Straf af Landsforvisning for den Mand, sem bortfæster Kvinden, med mindre han har saadan Formue, at han kan forsörge de Börn, som de avle, og paadrager han sig, men ikke sine Frænder, Forpligtelsen til at underholde Börnene. Om han end overdrager til en anden Mand at bortfæste Kvinden, eller tillader, at en anden Mand gjör det, da er det, som om han selv bortfæster hende. Dersom den, der har bortfæstet Kvinden, ikke har Formue til at modtage Börnene til Forsörgelse, gjælder samme Forpligtelse for den, der holder Brylluppet i sit Hus, og er der samme Straf for denne, som for Fæstningsmanden, og skal der (i Sagen mod ham, til Kvidudsagn) paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte. Sögsmaalsretten i saadanne Sager tilkommer dem, der vilde være nærmest til at forsörge Börnene, eller hvem der vil. Naar formueslöse Personer indgaae Ægteskab, og de (der staae nærmest til at forsörge Börnene) erklære deres Utilfredshed dermed, regnes det som om de intet sige, dersom de ikke anlægge Sag; det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte.

Man bör ikke holde Bryllup Natten forud for en lovbestemt Helligdag eller for en lovbestemt Fastedag. Bryllup skal ikke holdes nærmere för Paaske, end at det er sluttet Löverdagen för Niugersfasten, og ikke nærmere efter Paaske,

end naar en Uge er forlöben fra förste Paaskedag. Man skal ikke holde Bryllup fra Löverdagen næst forud for Litaniedagene[1] indtil den hellige Uge[2] er forbi. Bryllup skal være sluttet Löverdagen forud for Julefasten, og ei skal det være nærmere (efter) Julen end en Uge efter trettende Juledag. De Folk straffes med Landsforvisning, som holde Bryllup paa de Tider, der nu ere opregnede som undtagne, og skal Stævning foretages i Böigden og Sögsmaalsretten tilkomme hvem der vil, og skal der (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte.

149.

Ægteskabsskilsmisse skal aldrig finde Sted her i Landet uden Biskoppens Tilladelse, med mindre de skilles ad paa Grund af Uformuenhed til at forsörge deres trængende Slægt, eller de tilföie hinanden saadan Legemsbeskadigelse, der regnes for större Saar. Naar der er to Ægtefolk, og den ene af dem har Formue, men den anden ingen, og der tilfalder den af dem, der er uden Formue, trængende Slægtninge til Forsörgelse, eller de för ere tilfaldne samme og have fortæret Formuen, skal den af dem, der har Formue tilbage, melde det for sine fem nærmeste Nabobönder og tilkalde Vidner paa: „at jeg vil skilles fra min Fælle af den Grund, at jeg ikke vil lade min Fælles trængende Slægtninge fortære mit Gods.“ Den af dem, som gjör Skilsmisse, skal tilkalde Vidner paa deres Skilsmisse, saaledes at den anden hörer det, og forkynde det derefter for Nabobönder, dersom disse ikke ved Skilsmissen ere tilstede. Der skal, naarsomhelst Ægtefolk skilles af de Grunde, som her ere anförte, forholdes saaledes, at Biskoppen, der forestaaer Fjerdingen, skal bestemme, om de maae indgaae nyt Ægteskab eller ikke.

Dersom saadant Slægtskab opdages mellem to Ægtefolk, at de burde skilles ad, dersom de bleve sagsögte derfor, kunne de straffrit skilles fra hinanden, uden först at ind-

1) *Dagene forud for Chr. Himmelfartsdag.*
2) *Ugen fra förste Pintsedag.*

hente Biskoppens Tilladelse. Dersom Skilsmisse finder Sted imellem dem af disse Grunde, eller der opdages at være nærmere Svogerskab mellem dem, end i Sideliniens femte Led, skal den af Ægtefællerne raade for, om Skilsmisse skal finde Sted, der först bestemmer sig til at skilles fra den anden. Dersom Konen af den Grund vil skilles fra Manden, paadrager man sig intet Ansvar ved (derefter) at huse hende, om end Manden nedlægger Forbud derimod.

Dersom Skilsmisse finder Sted mellem to Ægtefolk af den Grund, at de ikke have Formue til at forsörge deres Börn, skal Skilsmissen være gyldig, hvad enten det er dem selv, der tage Bestemmelse derom, eller det er den Mand, som er nærmest til at forsörge Börnene. Denne skal forholde sig dermed saaledes, at han, naar han har været en Nat paa Sögsmaals- (Afdelingen af Vaar-) Thinget i det Thinglag, han selv hörer til, skal begive sig til Thingskrænten, saaledes at Flertallet af de thingbesögende hörer derpaa, og tilkalde Vidner paa, at han erklærer Skilsmisse mellem Ægtefolkene — og skal han nævne dem begge — fordi han ikke vil forsörge deres Börn (eller Slægt), og skal han först erklære saadan Skilsmisse efterat et af Börnene er tilfaldet ham til Forsörgelse af hans Gods. Men avle de senere Börn, kunne de sagsöges som for andet Leiermaal, og tilkommer Sögsmaalsretten Konens Frænder, men ville de ikke, tilkommer Sögsmaalsretten den, som tog Bestemmelsen om deres Skilsmisse.

Den af Ægtefællerne, som vil gjöre Skilsmisse, skal tre Nætter eller længere Tid för lade Nabobönder tilkalde, for at opgjöre deres Formuesforhold. Paa en Sögnedag skal Tilkaldelsen saavelsom Formuesdelingen skee. Ægtefolkene skulle sværge Ed paa Opgjörelsen, at den er rigtig beregnet. Dersom Nabobönderne finde, at den af Ægtefolkene, der har mindst Formue, ikke har Midler til Forsörgelse af Börnene, skal den af Ægtefællerne, der har Formue, erklære Skilsmisse og tilkalde Vidner derpaa.

Det er fastsat, at naar Ægtefolk blive uenige, kan Biskoppen, dersom han finder at der er gyldige Grunde dertil, tillade Konen at fordre sin hele Formue udleveret fra sin Mand, uagtet han ikke tillader dem lovlig Skils-

misse. Paa den Maade skal hendes Formue fordres, som Biskoppen foreskriver, være sig til næste Foraar eller senere. Konen behöver ikke at lade sin Mand stævne til Möde hos Biskoppen i den Sag, men kun i det Tilfælde, at hun vil erhverve lovlig Skilsmisse. Anlægges der Sag til Udlevering af hendes Formue, og (hendes Mand som) den sagsögte anförer til sit Forsvar, at han er rette Værge for hendes Gods, og at lovlig Skilsmisse ikke er skeet mellem dem, skal Sagsögeren lade före de Vidner, som bleve tilkaldte paa Biskoppens Ord, da han tillod Fordringen af Formuen, og skal da denne tildömmes i Overensstemmelse dermed, saameget, som der er Bevisligheder for. Dersom en Mand skilles fra sin Kone . . . . arvedygtige (Börn). Dersom en Mand skilles fra sin Kone . . . . (nyt) Ægteskab derefter.

Dersom saadant Slægtskab eller Svogerskab opdages mellem Ægtefolk, at de efter Loven ikke maae leve i Ægteskab sammen, men de ikke ville skilles fra hinanden, skal Biskoppen over Fjerdingen skaffe tre Mænd, der erklære paa deres Ære, at det og det Slægtskab eller Svogerskab er mellem dem. Og skal Biskoppen da erklære dem skilte fra hinanden, og bliver det da lovlig Skilsmisse mellem dem.

150. Om Ægtefællers Skilsmisse.

Naar Ægtefolk ville skilles, skal den af Ægtefællerne, som vil gjöre Skilsmissen, opfordre den anden Ægtefælle til at möde hos Biskoppen; Opfordringen skal skee ikke senere end naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren, dersom de, for at möde hos Biskoppen, skulle begive sig til Althinget. Manden skal levere sin Kone en Ridehest, der er dygtig til Reisen, uden Hensyn til hvem af dem har opfordret den anden til at möde hos Biskoppen. Men dersom Biskoppen ikke afgjör Spörgsmaalet, om de skulle skilles eller ikke, kan hendes Formue fordres udleveret fra Manden, ligesom om Biskoppen havde tilladt Skilsmissen. Dersom Konen giver en anden Fuldmagt paa sine Vegne, skulle de Vidner reise (til Thinget), som kunne bevidne, at hun har overdraget til den Mand at möde for hende. De skulle da forebringe deres Anliggende for den Biskop, der er over

Fjerdingen, hvorfra Ægtefællerne ere, den förste Fredag i Althingstiden. Men Biskoppen skal Löverdagen efter sige dem, hvad Tilladelse han giver. Man skal lade före alle de Vidner for Biskoppen, som bleve tilkaldte hjemme i Böigden. Men den af Ægtefællerne, som han giver Tilladelse til Skilsmisse, skal tilkalde Vidner paa Biskoppens Tilladelse, og anden Gang tilkalde Vidner paa deres Skilsmisse: at han eller hun erklærer Skilsmisse mellem dem.

Den af dem, hvem Biskoppen tillader Skilsmisse, skal have saa stor Andel af Formuen i Forhold til den anden, som om denne uden gyldig Grund havde erklæret Skilsmisse. Dersom Manden er Skyld i Skilsmissen, har Konen Krav paa sin Brudekjöbesum og Medgift, og kan der stævnes til Udbetaling deraf den næste Sögnedag efter (den i Althingstiden indtræffende förste) Söndag, dersom Bevismidler haves paa Althinget, men ellers den næste Sommer; dog kan hun fordre (sin Medgift og övrige hende tilkommende) Gods, om hun vil, uagtet hun (paa Grund af, at hun er den skyldige) ikke er berettiget til Brudekjöbesummen. Samme Befordring skal Manden afgive til hende fra Thinget i alle Maader, som til Thinget, hvorledes end Sagen falder ud mellem dem, men gjör han det ikke, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark). Hun skal forholde sig saaledes med Fordringen af sit Gods, at hun, næst efter Vidnesbyrdet om Stævningen i Sagen, skal lade före de Vidner for Domstolen, der bleve tilkaldte, da hun opfordrede ham til Möde hos Biskoppen, og dernæst de Vidner, der bleve tilkaldte, da Biskoppen tillod hende Skilsmisse, dersom saadan Tilladelse er given; dernæst dem, der bleve tilkaldte ved Skilsmisseerklæringen; derpaa skulle de Vidner föres, der bleve tilkaldte ved Fæstemaalets Indgaaelse, samt Fælligsvidnerne — dersom der har været Fællig — angaaende, hvilke Bestemmelser der ere blevne vedtagne om Ægtefællernes Formuesfællig. Men dersom Fællig ikke var stiftet mellem dem, eller stiftet paa den Maade, at det skulde hæves, naar Skilsmisse mellem dem fandt Sted, skulle hendes fem nærmeste Nabobönder afgive Kvidudsagn om, hvor meget (af sit indbragte) Gods hun har forbrugt siden Ægteskabets Stiftelse. Dersom Arv har tilfaldet dem, medens de levede

sammen i Ægteskabet, skal den af dem, som Arven tilfaldt, tage forlods et tilsvarende Belöb af Godset. Men begge skulle de have forbrugt Renterne af Godset, med mindre andet har været vedtaget ved deres Overenskomst om Fælliget. Den af dem, som en Arv tilfalder, er berettiget til at holde Arvegodset udenfor Fælliget og selv tage Renterne deraf.

Den af Ægtefællerne, som vil erhverve Skilsmisse fra den anden, og vil opfordre den anden til at möde hos Biskoppen hjemme i Böigden, skal give Varsel dertil en halv Maaned eller længere Tid för, (hvilken Adfærd kan bruges) naar man kan gjöre Reisen til Biskoppen paa fjorten Dage; der skal da forholdes med Sagen i alle Maader som paa Althinget, og paa samme Maade skulle alle Vidner föres der, som paa Thinge; ellers bliver deres Skilsmisse ikke gyldig.

151.

Dersom Manden vil löbe bort ud af Landet med sin Kones Gods, er hun berettiget til at give hvem hun vil Fuldmagt til at forbyde ham at reise bort, samt til, om det behöves, at sagsöge ham, saavelsom de Mænd, der medtage ham bort herfra.

Dersom Manden vil före sin Kone imod hendes Villie ud af Landet herfra, kan hun erklære Skilsmisse mellem dem, om hun vil, hvorsomhelst de da befinde dem, naar hun kan bevise, at det har været hans Hensigt, og straffes han, dersom han derefter bortförer hende og hendes Gods, som om de ikke havde staaet i noget Formuesforhold til hinanden; i ingen Henseende har han större Ret over Konen, efterat de (saaledes) ere lovlig skilte, end over en Kvinde, med hvem han ikke har staaet i noget Formuesforhold. Hun behöver ikke at vælge Vidner dertil paa anden Maade, end at tilkalde Mænd, der ere vidnedygtige, til Vidnesbyrd om, at hun erklærer Skilsmisse mellem dem, saaledes som den skal erklæres mellem Mand og Kone; de ere ikke berettigede til at undslaae sig for at tilkaldes som Vidner.

Men med Hensyn til, om Ægtefællerne maae indgaae nyt Ægteskab, skal der forholdes efter hvad Biskoppen tillader.

152.

Naar Ægteskab er stiftet, skal Manden raade for deres Gods og Kjöbslutninger. Ei er Konen pligtig til at være i Fællig med sin Mand med Hensyn til den Landhusholdning, han driver, undtagen hun vil, men er hun i Landhusholdningsfællig med ham, skal hun, om hun vil, raade for Husholdningen inde i Huset samt for Melken af Besætningen. Konen kan raade for et Kjöb af en halv Öres Værdi — Ören beregnet til sex Alen — eller mindre i hvert Tidsrum af tolv Maaneder. Hendes Mand kan omstöde Kjöbet, dersom hun kjöber mere end saa, men har Ret til hvad hun modtager; men den, der slutter Kjöb til höiere Værdi med hende end anfört, paadrager sig Straffeböder (af tre Mark), og har ikke Fordring paa at erholde den Ting tilbage, han solgte hende. Dersom Konen bortskjenker sin Mands Gods, har han Krav paa at erholde det alt tilbageleveret, og kan vælge at sagsöge Modtageren enten for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse. Sender Manden sin Kone til Thinge, for at afgjöre Gjæld for ham eller deres Pengesager, skulle hendes Haandtagslöfter i den Anledning være gyldige, og ligesaa, dersom hun efter hans Bestemmelse reiser til Skibe (der ere ankomne til Kysten med Varer), for at handle for dem begge, men ei gjælde flere af hendes Haandtagslöfter, med mindre han vil. Det skal og være gyldigt, dersom hun kjöber, hvad der nödvendigvis behöves til deres Husholdning hjemme, medens han er paa Thinge.

En Kvinde maa ikke sælge en halv beboet Jordpart eller mere, ei heller et Godedömme eller et Havskib, dersom hun eier et saadant, uden Formynderens Samtykke.

153. Om Ægtefolks Fællig.

To Ægtefæller kunne indgaae Fællig med hinanden, om de ville, dersom deres Formuesforhold ere ligelige, og Overenskomsten derom er ogsaa gyldig ligeoverfor deres Arvinger.

Fæstemaalscontracten bör gjælde mellem Ægtefolk, saalænge Fæstevidner leve og ikke anden Overenskomst bliver sluttet. Men dersom der ikke er i Live Vidner, der vare tilstede ved Fæstemaalscontracten og mindes, hvad den gik ud paa, da indtræder der et lovbestemt Formuesfællig mellem Ægtefællerne, saafremt Ægtemanden, da Ægteskabet blev indgaaet og efterat Brudekjöbesummen var betalt, var Eier af en Mark eller mere, og de have levet sammen i Ægteskab tre Aar eller længere. Dersom de fra Fattigdom arbeide sig Formue til, da indtræder der (ogsaa) lovbestemt Formuesfællig mellem dem, og er lovbestemt Fællig mellem Ægtefolk altid saaledes, at Manden eier Totrediedele og Konen en Trediedel.

154.

Ret har Konen til at forlange af sin Mand en Opgjörelse af deres Formuesforhold, medens to af de Vidner, der have været tilstede ved Fæstemaalscontracten, ere i Live, men Halvdelen af Vidnerne eller flere ere döde. Hun skal tilkalde deres fem nærmeste Nabobönder for at foretage Opgjörelsen, dersom Vidnerne ikke bringe dem til Enighed derom, eller Manden ikke gjör hende Ret og Skjel (med Hensyn til at hun kan faae Opgjörelsen foretaget).

Ei skal Konen være i Landhusholdningsfællig med sin Mand, undtagen hun samtykker deri.

Dersom Böder blive at udrede af den ene Ægtefælle, skal den, som har begaaet Forseelsen, böde derfor af sit Gods, men indgaae de Formuesfællig, skal den af dem, der ikke har paadraget sig Böderne, have et tilsvarende Belöb forlods uden Renter.

Men Nabobönderne skulle (naar de efter Konens Begjæring skulle foretage en Opgjörelse af Formuesforholdet) beregne med Ægtefællerne, hvor længe hendes Gods har været paa Rente hos Manden, samt hvormeget deraf hun har forbrugt. Hun, eller den ene af Ægtefællerne, skal tilkalde Vidner paa, hvad Nabobönderne udsige, og bör det derefter gjælde imellem dem, saalænge de Vidner ere i Live, med mindre de ville træffe anden Overenskomst.

Lige Ret har hver af Ægtefællerne i Forhold til den

anden Ægtefælle, til at modsætte sig, at der indtræder lovbestemt Fællig imellem dem. Dersom den ene af Ægtefællerne har Midler, og den anden er uden Formue, men denne er forholdsvis saa meget virksommere i at paasee deres Tarv, da indtræder der (naar ellers Betingelserne derfor ere tilstede) lovbestemt Formuesfællig mellem dem. Saa stor Udgift skal hver af Ægtefællerne afholde til deres (fælles) Börns Underhold, som sammes Andel er i Formuen i Forhold til den anden Ægtefælles, og ligesaa til deres Döttres Medgift. Dersom de ikke have indgaaet Formuesfællig, skal hun tilsvare en Trediedel af Udgifterne til deres (fælles) Börns Underhold, samt af Medgiften til deres Döttre, men han Totrediedele. Dersom de have Formuen i Fællig, skal hver af dem, dersom Arv efter deres Börn tilfalder dem, eller de skulle modtage Böder for Fornærmelser mod deres Börn, tage en saadan Del, som svarer til den Andel, hver af dem har i Fælliget.

155. Hvad der er strafbart ligeoverfor en Kvinde.

Dersom en Mand kysser en Kvinde i Lön, uden andre Folks Vidende, med hendes Samtykke, straffes han derfor med Böder af tre Mark, og tilkommer Sögsmaalsretten den, som er sögsmaalsberettiget for Leiermaal. Men vredes hun derover, tilkommer Sögsmaalsretten hende selv, og er da Straffen Landsforvisning. Dersom en Mand kysser en gift Kone lönligen, er Straffen Landsforvisning, uagtet hun tillader det, og ligesaa dersom hun forbyder det, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn derom) tilkaldes ni Nabobönder. Dersom en Mand beder en Kvinde om Samleie, er Straffen Landsforvisning; det er Sager, hvori Stævning skal foretages i Böigden og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte. Dersom en Mand gaaer til en Kvindes Seng, for at bedrive Utugt med hende, er Straffen Landsforvisning. Dersom en Mand svigagtig iförer sig den kvindelige Hovedbedækning for at forföre en Kvinde, straffes han med Landsforvisning. Dersom en Mand kaster en Kvinde omkuld eller gaaer i Sengen til hende, for at fuldbyrde

Leiermaal med hende, er Straffen Fredlöshed, og skal Stævning foretages i Böigden og ni Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge. Kvinden er sögsmaalsberettiget i alle disse Sager, dersom hun vil vredes derover, og Leiermaalet ikke er blevet fuldbyrdet, ifald hun vil anlægge Sagen, men ellers tilkommer Sögsmaalsretten hendes Formynder — dersom hun ikke vil söge.

Dersom Kvinder afvige saaledes fra Skik og Sædvane, at de gaae i Mandfolkedragt, eller hvilkensomhelst Mandfolkeskik de anvende for at være anderledes end andre, og ligesaa dersom Mandfolk anvende Kvindeskik, paa hvilkensomhelst Maade det er, da er Straffen Landsforvisning for den, enten Mand eller Kvinde, der gjör det; det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes fem Nabobönder til den sagsögte; Sögsmaalsretten tilkommer den, der vil anlægge Sagen.

Dersom en Mand ligger hos en Kvinde, der er fribaaren og har fast Hjem, er Straffen Fredlöshed. Det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skulle Nabobönder til Kvidudsagn tilkaldes fra Gjerningsstedets Nabolag, om man veed det, men ellers fra Nabolaget af den sagsögtes Hjem; ogsaa er det ret at foretage Tilkaldelse fra Nabolaget af hendes Bopæl, dersom man ikke veed noget af de andre Steder.

156.

Sagsöger (i Leiermaalssag) er först Kvindens Ægtemand (naar hun er gift), om han er arvedygtig (ægtefödt). Dernæst er Fader. Dernæst Sön, som er arvedygtig, sexten Aar gammel eller ældre. Dernæst den Mand, der er gift med den forförte Kvindes Datter. Da er samfædre Broder. Da er Moder. Da er sammödre Broder. Men dernæst er den stedse Sagsöger i Leiermaalssagen, som er rette Fæstningsmand.

Dersom der ligges hos en Kvinde, der er i lovlig Gjældstrældom, tilkommer Sögsmaalsretten den, som har Fordringen paa hende, men Straffen er Landsforvisning. Ligges der hos en Trælkvinde, skal man derfor böde tre Mark, og skal

der (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkaldes fem Nabobönder til den sagsögte. Dersom en Mand ligger hos en frigivens Kone, er Straffen Landsforvisning, undtagen Barnet er blevet frigivet, eller hun har en fri Sön, da er Straffen Fredlöshed, og skulle da ni Nabobönder i Böigden tilkaldes (til Kvidudsagn); det samme gjælder om en Kvinde, der er i Gjældstrældom, dersom hun har en saadan fri Sön. Dersom der ligges hos en omvandrende Tiggerske, er der ingen Straf derfor, dersom Forföreren vedgaaer Leiermaalet, men Sögsmaal skal anlægges for at faae ham dömt til at være Fader til Barnet; nægter Forföreren Leiermaalet, skal han betale personlig Leiermaals-Bod; i saadan Sag skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes fem Nabobönder; kun i det Tilfælde er der ingen Straf for Leiermaalet, dersom Kvinden i den halve Maaned, i hvilken Barnet er undfanget, har gaaet fra Hus til Hus paa Tiggeri. Dersom en Mand avler et Barn med en omvandrende Tiggerske, skal han modtage hende og beholde hende, indtil Barnet er födt og hun har faaet sin Helbred efter Barselen; dette skal han ogsaa gjöre, dersom han (for at godtgjöre, at han ei er Fader) vil underkaste sig Ildpröve. Gjör han ikke saa, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark), og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes fem Nabobönder til den sagsögte. Sögsmaalsretten tilkommer hvem der vil, undtagen nogen har Kvinden i sit Hus og gjör Udlæg for Udgifterne, da tilkommer Sögsmaalsretten ham, og skal der gjöres Paastand paa personlig Leiermaals-Bod og dobbelt Erstatning for Underholdet, og til at ansætte Erstatningen for Underholdet skal der paa Thinge tilkaldes fem Nabobönder af den Mand, der har gjort Udlæg for Kvinden eller Barnet. Dersom en Mand ligger hos en omvandrende Tiggers Kone, er der samme Straf derfor, som med Hensyn til andre gifte Koner, og tilkommer Sögsmaalsretten Konens Mand, dersom han gaaer paa Tiggeri i sin lovlige Hrep, men om han end gaaer videre omkring, skal han dog, dersom han er ude af Stand til at arbeide for sit Underhold, modtage (Leiermaals-) Böderne for Konen, uagtet en anden anlægger Sagen. Samme Straf er der da (naar det er en Tiggers Kone) for Blodskam i Slægtskab eller Svogerskab, som i andre Tilfælde,

og tilkommer Sögsmaalsretten hvem der vil söge. Dersom Leiermaalssag haves imod en död Mand, skal man foretage Stævning paa det Sted, hvor man vidste, at han sidst havde lovligt Hjem, og gjöre Paastand paa, at han bliver dömt til at ansees som Fader, og paa personlig (Leiermaals-) Bod af hans Gods, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes fem Nabobönder; men er Sagen anlagt, inden han döer, forbrydes alt hans Gods. Dersom man alene vil anlægge Sögsmaal mod en Mand, der er i Live, for at faae ham dömt til at ansees som Fader til et Barn, skal man foretage Stævning paa hans Bopæl, eller hvor han hörer selv derpaa, og paastaae ham dömt til at ansees som Fader og til at betale personlig (Leiermaals-) Bod, og skulle fem Nabobönder tilkaldes paa Thinge, og kan man lyse til Sögsmaal paa Thinget og anlægge Sag samme Sommer, om man foretrækker denne Fremgangsmaade. Dersom en fredlös avler et uægte Barn med en Kvinde, er det ret at lyse paa Lovbjerget til Sögsmaal imod ham, for at faae ham dömt til at være Fader, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes fem Nabobönder fra Omegnen af det Sted, hvor hun udsiger, at de have havt deres Möde. Udsiger hun ikke, hvor de have havt deres Möde, skulle Nabobönderne tilkaldes fra Nabolaget af hendes Hjem. Men er man noget i Tvivl om den sagsögte er fredlös, skal man sagsöge ham som en ikke domfældt Mand.

Gjör en Mand Fölgeskab med en Kvinde, der vil reise bort, være sig ud af Fjerdingen eller Landet, da er Straffen Landsforvisning for alle dem, der, efter deres egen Bestemmelse og med Vidende om Forholdet, ledsage hende, uden hendes Formynders Samtykke; man skal da (til Kvidudsagn) tilkalde Nabobönder fra Omegnen af det Sted, hvor Stævning foretages. Ledsager man en Kvinde, der vil reise ud af Landet, og fremmer hendes Reise til Skibet, og man veed, at hun ikke har Frænders eller Formynders Samtykke til Reisen, da er Straffen Landsforvisning, og samme Straf er der for Skibsstyrerne, der före hende bort, og for de Mænd, der paatage sig at ledsage hende, men de övrige af Skibsmandskabet straffes med Böder af tre Mark. Til hvilketsomhelst Sted en Mand fölger en Kvinde, og derved unddrager

hende hendes Formynders Raadighed, da er Straffen Landsforvisning.

Dersom en Mand i Udlandet ligger hos en Kvinde (der har Slægt i Island) og avler Barn med hende der, straffes han her i Landet derfor med Fredlöshed, og skal Sögsmaal ikke her foretages inden tre Aar ere forlöbne, med mindre enten Fader eller Moder eller Barnet kommer forinden hertil Landet; i saa Fald kan Sögsmaal strax anlægges her og skal der under Sagen anvendes en af Goden dannet (Tolvmands-) Kvid. Det samme gjælder, dersom der i Udlandet ligges hos en gift Kone; da er Straffen her i Landet Fredlöshed, og tilkommer Sögsmaalsretten her i Landet Konens Frænder, men (Leiermaals-) Böderne hendes Mand; men döer hendes Mand i Udlandet, skal hans Arving, dersom Manden er död der, modtage Böderne. Dersom Slægtskab finder Sted mellem de Personer (som have avlet et Barn sammen i Udlandet), kan der, dersom de sagsöges for Leiermaalet, (ogsaa) her anlægges Sag for Blodskam, som om dette var begaaet her i Landet.

I alle Tilfælde er der Straf af Landsforvisning for begge Parter, dersom de forliges om saadanne Sager, som man ikke er berettiget til at slutte Forlig om uden (Lovrettens) Samtykke, (nemlig) om Blodskam i Slægtskab eller Svogerskab eller i saadant aandeligt Slægtskab, der vilde medföre at et Medlem af en Kvid (der stod i saadant Slægtskab til Parterne) kunde forkastes, eller om (Leiermaal med) gifte Koner, og tilkommer Sögsmaalsretten hvem som vil söge, baade i den oprindelige Sag og i Sagen om, at de have sluttet Forlig i Tilfælde, hvor Forlig ikke maatte indgaaes; i de Sager skulle ni Nabobönder paa Thinge tilkaldes (til Kvidudsagn). Dette er alt Sager, der i det seneste skulle anlægges paa det tredie Althing efterat Forseelsen er begaaet, og det samme gjælder naar en Udlænding (her i Landet) avler Barn med en Kvinde.

Man skal ikke i en Leiermaalssag forliges om ringere Straf end den personlige (Leiermaals-) Bod; men tager man ringere Böder eller indgaaer paa ringere Forligsvilkaar, er Straffen sex Mark, men hvo som vil er sögsmaalsberettiget i begge Sager, saavel den oprindelige Sag, som Sagen i Anledning

af at den paagjældende ved Forlig er gaaet ind paa eller har fastsat ringere Straf.

157.

Alle de Kvinder[1], med Hensyn til hvilke der, naar de lade sig beligge, ikke kan bedes om Lovrettens Tilladelse til Forlig paa ringere Straf end den lovbestemte, de skulle ikke (senere) tage Arv, med mindre de ere blevne tvungne til Samleiet.

Dersom man vil anlægge Sag for Leiermaal, skal man stævne Forföreren for, at han har ligget hos Kvinden og er kommet i de Omstændigheder, at de vilde avle et Barn, dersom det var dem tilskikket; man skal nævne den, man stævner, saavelsom Kvinden og begges Fædre, dersom man veed dem; man skal (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straf af Fredlöshed, og paa personlig (Leiermaals-) Bod til sig selv af den sagsögtes Gods. Paa samme Maade skal man forholde sig med saadant Sögsmaal, om man end kun anlægger Sag for Leiermaal, som naar Kvinden er besvangret (og der tillige anlægges Paternitetssag); man skal forholde sig med Sagen som nu anfört, om man end lyser til Sögsmaal istedetfor at stævne; man skal tilkalde i Böigden (til Kvidudsagn) ni Nabobönder fra Omegnen af Gjerningsstedet.

Dersom en Kvinde döer som Fölge af Barnefödsel, tilkommer Sögsmaalsretten herfor den, der er Sagsöger i Leiermaalssagen, og Forföreren straffes med Fredlöshed; der skal i Böigden (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder fra Omegnen af det Sted, hvor Kvinden döer som Fölge af Barnefödsel.

Man kan stævne for Leiermaal, dersom et Barn er avlet, paa den Maade: „at han har ligget hos Kvinden“ — og skal man nævne hende — „og er kommet i de Omstændigheder, at han kunde være Fader til det Barn, som hun födte“ — og skal man angive, naar hun har barslet, og nævne Barnet; men bevises det ikke, at den sagsögte

1) *Herved maa antages at være sigtet til Kvinder, der skjulte deres Barnefødsel eller opgave en urigtig Barnefader eller havde Samleie med visse nærbeslægtede, see A. M. I, 228.*

er Fader, kan man anlægge Sag mod en anden næste Sommer.

Ligger en Mand hos en Kvinde, der er beslægtet med ham i Sideliniens tredie Led . . . . . . den er sögsmaalsberettiget, som vil. Dersom en Kvinde er besvangret . . . . ni Nabobönder til Kvinden.

158. Om Leiermaalssager.

Ingen Sag for Leiermaal, der har Besvangrelse i Fölge med sig, forældes, förend (fra den Tid at regne, da) den sögsmaalsberettigede har Kundskab om Forseelsen. Samme Straf er der for Forföreren, i hvor længe Forseelsen skjules for den sögsmaalsberettigede, som om Forseelsen var nylig begaaet paa den Tid, da han faaer Kundskab om den.

Dersom Sager om Leiermaalsböder . . . . . . forhen er anført.

Naar det er en anden, end den sögsmaalsberettigede, der anlægger Leiermaalssagen, og han gaaer ind paa ringere Forlig, end han vilde have gjort, dersom han (selv) skulde have hvad der af den sagsögte skal betales, straffes han med Landsforvisning og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder; Sögsmaalsretten mod ham tilkommer den, der skal modtage Belöbet.

Ei skal man anlægge Paternitetssag med Hensyn til samme Barn mod flere Mænd samme Sommer end een. Man kan sagsöge paa engang saa mange, som man vil, samme Sommer for Leiermaal med samme Kvinde. Anlægger man Paternitetssag mod en Mand, skal man stævne ham for, at han har ligget hos Kvinden N. N., og er kommet i de Omstændigheder, at han vilde have avlet det Barn N. N., som den Kvinde födte, dersom det var dem tilskikket; man skal angive, naar hun er kommet ned med Barnet, og nævne Barnet, dersom man veed dets Navn, saavelsom ogsaa Kvinden og den, man anlægger Paternitetssagen mod. Man skal foretage Stævningen paa den sagsögtes Bopæl eller hvor man faaer ham selv i Tale, og (i Stævningen) gjöre Paastand paa, at han dömmes til at ansees som Fader og til at betale personlig (Leiermaals-) Bod; man skal (til Kvidud-

sagn) tilkalde paa Thinge fem Nabobönder til den sagsögte. Ogsaa kan man lyse til Sögsmaal og anlægge Sag samme Sommer.

Ny Lov. Man kan udsætte at anlægge Leiermaalssag, indtil Barnet er födt. Sagen ansees for at være kommet for Dagen, naar den sögsmaalsberettigede har faaet Kundskab om den derved at Kvinden siger ham det, eller naar Barnet er födt.

Dersom en Kvinde ligger hos en Mand, kan den sögsmaalsberettigede, dersom han vil, tage af hende otte og fyrgetyve Örer, ifald hun har Midler dertil. Har hun ikke Midler dertil, kan han paalægge hende Gjældstrældom og forkynde det ved Forliget eller ved Namsretten (der afholdes for at fuldbyrde Dommen over Forföreren).

Ei kunne Fredlösheds- eller Landsforvisningssager (for Leiermaal) anlægges senere end paa det tredie Althing. Sag i Anledning af Paternitet og personlig (Leiermaals-) Bod kan anlægges senere, dersom det behöves. — Alle Leiermaalssager . . . . — Sögsmaal kan anlægges indtil det tredie Althing er forbi fra den Tid, Sagsögeren har faaet Kundskab om Sagen, for Leiermaal med gifte Koner eller for större (grov) Blodskam, samt naar en Udlænding avler Barn (her i Landet) med en Kvinde. Ei skal der lyses til Sögsmaal for Leiermaal . . . . Dersom en Kvinde er besvangret . . .

Dersom der ligges hos en Kvinde, inden hun er bortfæstet til en Mand, og det opdages efterat hun er bleven gift med ham, da ere hendes Frænder sögsmaalsberettigede i den Sag, men ei hendes Mand; dem tilkommer ogsaa (Leiermaals-) Böderne.

Alle Leiermaalssager skulle, naar Kvinden har födt Barnet ikke senere end Löverdagen i Fardagstiden, anlægges paa næste Althing, dersom Sagsögeren er indenfjerdings og da har faaet Kundskab om Sagen.

Ei skal man i Sager om Leiermaal eller om (fornærmelige) Digte, naar den sagsögte er en Indenfjerdingsmand, ved Althingets Slutning foretage Lysning af Sögsmaal for at anlægge et saadant til næste Sommer.

Dersom en fredlös Mand avler et uægte Barn med en Kvinde, da er det ret at lyse paa Lovbjerget til Paternitets-

sögsmaal imod ham; man skal (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkalde fem Nabobönder fra Nabolaget af det Sted, hvor hun siger at de have havt deres Möde. Siger hun ikke, hvor de have havt deres Möde, skulle Nabobönder tilkaldes fra Omegnen af hendes Hjem.

Naar en Mand, som Fader til et uægte Barn, bliver dömt til Fredlöshed eller Landsforvisning, behöve disse Börn ikke at föres til Namsretten, men der skal (ved Namsretten) tildömmes dem Forsörgelse paa Omgang i den Fjerding, hvor Namsretten er bleven holdt.

Dersom der ligges hos en udenlandsværende Mands Kone, tilkommer Sögsmaalsretten dem, som her i Landet ere nærmest beslægtede med Konen, men (Leiermaals-) Böderne tilfalde Manden; men döer han udenlands, skal hans Arving modtage (Leiermaals-) Böderne.

Dersom en Mand formedelst Modvillie undlader at sove i Seng sammen med sin Kone i sex Halvaar, ere hendes Frænder berettigede til at fordre hendes Gods udleveret fra Manden og til personlig (Leiermaals-) Bod i Tilfælde af hendes Forförelse, og skal hun da selv bestyre sit Gods. Dersom Ægtefolk leve adskilte i sex Halvaar, uden at det er paa Grund af Mandens Uvillie mod Konen, skal han, saaledes at hun hörer derpaa, eller paa hendes lovlige Bopæl, saaledes at Mænd, som der have fast Hjem, höre derpaa, tilbyde hende et Opholdssted (sammen med sig), som han forud har skaffet; han kan ogsaa gjöre Tilbudet paa Lovbjerget eller (paa Vaarthinget) paa Thingskrænten, og skal han gjöre det hvert Foraar; ellers kan han ikke fordre personlig (Leiermaals-) Bod i Tilfælde af at hun bliver forfört. Ei nytter det, at han byder hende hjem til sig, dersom Biskoppen tillader hende selv at bestemme sit Opholdssted.

Med Hensyn til större Blodskam i Slægtskab og i Svogerskab, skal, naar de Sager blive rettelig stævnede og man bliver overbevist om Skylden, ingen Indsigelse (om at den skyldige har været uvidende om Slægtskabet eller Svogerskabet) tages i Betragtning. Leiermaal med gifte Koner eller Nonner straffes ligesom större Blodskam i Slægtskab eller i Svogerskab.

Dersom en Kone forlader sin Mand, kan han indbyde hende til at komme hjem, og derefter, paa det Sted, hvor hun er, eller hvor han veed, at hun sidst har havt Natteherberge, nedlægge Forbud imod, at nogen huser hende, og straffes de, der vide, at Forbud er nedlagt mod at huse hende, men desuagtet ere sammen med hende, med Landsforvisning; Manden har ogsaa det Vilkaar paa Lovbjerget at nedlægge Forbud imod, at nogen huser hende.

Landsforvisning er Straffen for al urigtig Angivelse af Forældre. Det er urigtig Angivelse af Forældre, dersom man, med Vidende om at det er urigtigt, vedkjender sig at være Fader til anden Mands Barn, eller angiver en anden Mand at være Fader til sit Barn, og gjöre alle de sig skyldige i urigtig Angivelse af Forældre, der deltage deri, være sig at de urigtig opgive, hvem der er Fader til Barnet eller Moder til det, eller begge Dele.

Naar Biskopper ville bede om (Lovrettens) Tilladelse . . . . . og mindre Blodskam i Slægtskab.

Det er fastsat, at dersom en Mand avler et Barn med en Kvinde, der er beslægtet eller besvogret med ham, saaledes at det er mindre Blodskam i Slægtskab eller Svogerskab, eller dersom en gift Mand avler Barn med en anden Kvinde end sin Ægtehustru, eller en Mand avler et Barn med en Kvinde, hvis Mand lever, uagtet denne ikke er berettiget til personlig (Leiermaals-) Bod i Tilfælde af hendes Forförelse, og Biskoppen over Fjerdingen eller hans Ombudsmand forbyder dem at leve sammen, men de ikke rette sig efter hans Bestemmelse, da bör den skyldige betale til Biskoppen tre Mark Vadmel, og er Betalingsterminen derfor paa Bondens Kirkegaard (paa Althingsstedet), Onsdagen midt i Thinget, næste Sommer efterat der er blevet gjort Brud paa Biskoppens Bud, og er Straffen tre Mark, naar Belöbet ikke betales, og skal Sagen anlægges af den, som Biskoppen giver Fuldmagt dertil. I Löbet af et Aar (men ikke efter den Tid) kan Biskoppen fordre Böder i saadanne Sager.

Det er större Blodskam i Slægtskab . . . ni Nabobönder paa Thinge.

Naar Haandtagslöfte ikke kan opnaaes . . . Sagsögeren og den sagsögte.*

Naar man behöver . . . . . er Vidnesbyrd angaaende Afsigelse af Dommen.

Det er fastsat i Lovene, naar (Fader) . . . men Lovrettesmændene skulle give Svar.

159.

Dersom en Mand bortförer en Kvinde imod hendes Villie og vil ægte hende, straffes han med Fredlöshed, og ligesaa de, der bistaae ham i det Forehavende. Der er samme Straf for ham, uagtet det er en anden Mand, der bortförer Kvinden for ham efter hans Anslag, og ligeledes for dem, der ere med paa Færden. Dersom Folk fordre Kvinden udleveret fra ham eller fra de Mænd, der ledsage ham, og ikke faae hende udleveret, ere de ufredhellige med Hensyn til alle Legemsbeskadigelser ligeoverfor alle de Mænd, der fordre Kvinden udleveret. Ni Nabobönder skulle (til Kvidudsagn i Sagen mod Bortförerne) tilkaldes i Böigden fra Omegnen af det Sted, hvorfra Kvinden er bortfört. Den, som anlægger Sagen, kan vælge den Fremgangsmaade, at foretage Stævning imod dem alle i Böigden, paa det Sted, hvor Kvinden havde sit Hjem, da hun blev bortfört; ogsaa kan han, om han vil, vælge, at lyse paa Lovbjerget til Sögsmaal mod dem og anlægge Sag samme Sommer. Landsforvisning straffes alle de Mænd med, der, med Vidende om Sammenhængen, fra den Tid, Kvinden blev bortfört og indtil Sag anlægges, ere sammen med de Mænd, der vare med paa Færden, da Kvinden blev bortfört. De, som have bortfört Kvinden eller have deltaget i Anslag derom, eller som huse hende, skulle sagsöges ved Fjerdingsdomstolen for den Fjerding, hvorfra Flertallet af Nabobönderne (der skulle afgive Kvidudsagn i Sagen) ere tilkaldte. Naar en Kvinde bortföres, er hun ikke berettiget til at give Fuldmagt til at fordre hendes Gods udleveret eller til at före nogen (andre) Sager paa hendes Vegne, inden det Althing er forbi, hvorpaa Sögsmaal anlægges for Bortförelsen, med mindre hun kommer tilbage til sine Formyndere og Sögsmaal for Bortförelsen ikke anlægges.

160.

Bortförer man en Mands Fæstemö, kan hendes Formynder saavelsom hendes Fæstemand paastaae alle dem, der have Del i Bortförelsen, straffede med Fredlöshed. Den Mand, der gifter sig med den bortförte Kvinde, straffes for Giftermaalet med Fredlöshed, om han end ikke har deltaget i Bortförelsesfærden. Med Hensyn til alle de Sager, der reise sig af Bortförelsen: om Anslaget, om Henreisen, om Bortförelsen og om Giftermaalet, er det ret, at Nabobönder (til Kvidudsagn) tilkaldes fra Omegnen af Kvindens Hjem. — Kun i det Tilfælde skal i Sager om Anslag til Bortförelse Stævning foretages paa hendes Hjem eller Nabobönder tilkaldes fra Omegnen af dette, naar den sagsöges, med hvem hun gifter sig, og han ei har været med paa Bortförelsesfærden. Dersom andre Mænd, der ikke vare med paa Færden, sigtes for Anslag til Bortförelsen, skulle de stævnes paa deres Hjem, eller hvor Sagsögeren faaer dem i Tale, og Nabobönder tilkaldes paa Thinge.

161.

Dersom en Kvinde, der ikke er gift, er frugtsommelig, og den (i Leiermaalssagen) sögsmaalsberettigede kommer for at spörge hende, hvem der er Fader til det Barn, som hun er frugtsommelig med, da er hun pligtig til at sige ham det. Men dersom hun ikke vil sige ham det, kan den sögsmaalsberettigede kalde de fem Nabobönder til, der ere nærmest det Sted, hvor Kvinden da er, og (i Forening med dem) ved Pinsler bringe hende til Bekjendelse. Saaledes skal han pine hende, at hun hverken faaer Saar eller Huden bliver blaa. Dersom den, der er Fader til Barnet, med Vidende (om at han er det), dölger det med hende (at han er Fader), skal der ei indgaaes Forlig med ham om Leiermaalet, uden at særlig Tilladelse (af Lovretten) dertil er begjært. Samme Straf er der da for dem begge, som om de have begaaet större Blodskam i Slægtskab eller Svogerskab; lige Straf er der for urigtig Angivelse af Barnefader eller Barnemoder i det Tilfælde som ellers, og skal Stæv-

ning i Sagen foretages i Böigden, og ni Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn). Dersom hun siger, hvem der er Fader til Barnet, skal den sögsmaalsberettigede spörge hende, hvor deres Möde har fundet Sted, og skal han da (til Kvidudsagn) tilkalde de ni Nabobönder, der boe nærmest Mödestedet, forsaavidt de (med Hensyn til Slægtskab og Svogerskab til Parterne) kunne være Medlemmer af Kviden. Siger hun ikke, hvor deres Mödested har været, eller den sögsmaalsberettigede ikke kan komme til at spörge hende, skal han tilkalde ni Nabobönder til den sagsögte. Men veed han ikke den sagsögtes Hjem, skal han tilkalde ni Nabobönder til Kvinden.

Dersom der ligges hos en Kvinde, og hendes Barn eller en Person, over hvis Gods hun er Værge, skal modtage Böderne (for det med hende begaaede Leiermaal), skal hun ikke desto mindre (uagtet hun er Værge) ikke have Værgemaal over Böderne eller nyde Frugterne af dem.

Dersom en frugtsommelig Kvinde bliver fredlös eller landsforvist, er der ikke (som ellers med Hensyn til fredlöse og landsforviste) Straf for at yde hende Föde eller anden Hjælp, og ei bliver hun ufredhellig, inden hun staaer op af Barselsengen.

162.

Naar Biskopper ville bede om (Lovrettens) Tilladelse til at der maa sluttes Forlig om större Blodskam i Slægtskab eller om Leiermaal med gift Kone, skulle de, strax naar de bede om Tilladelsen, angive, hvilken Eftergivelse eller Formildelse af Straffen de ville, at de skyldige skulle have, samt hvad Forseelse de have begaaet, og skulle de vedkommende da slutte Forliget, eftersom der erhverves Tilladelse til. Det er större Blodskam, naar en Mand ligger hos en Kvinde, der er beslægtet med ham i den lige Sideliniens tredie Led eller nærmere. Gifter han sig med en Kvinde, der er beslægtet med ham i Sideliniens tredie Led eller nærmere, hjælper det ham ikke, om han faaer Forsvarskvidudsagn om, at han ikke har vidst Slægtskabet. Det er

större Blodskam i Svogerskab, dersom en Mand ligger hos, eller er gift med en Kvinde, som hans Farbroders Sön, eller en nærmere Slægtning, har været gift med, eller har avlet et Barn med, eller er bleven overbevist om at have begaaet Leiermaal med. Det samme gjælder ogsaa, dersom der mellem to Kvinder, han har været gift med, eller avlet Börn med, eller er bleven overbevist om at have begaaet Leiermaal med, er saadant Slægtskab, at de ere Börn af to Brödre eller to Söstre eller ere nærmere beslægtede. Större Blodskam i Slægtskab eller Svogerskab straffes med Fredlöshed, og skal den Sag anlægges inden tredie Althing, dersom det ikke er skeet för. Landsforvisning er Straffen for mindre Blodskam i Svogerskab og Slægtskab.

163.

Dersom Slægtskabet mellem Mand og Kvinde ikke er saa nært, at det er til Hinder for at de kunne indgaae Ægteskab, men en Grad nærmere end i den lige Sidelinies syvende Led, skal der betales tre Mark til Lovretten af den af deres Gods, som ikke vil lade Slægtskabet være til Hinder for Ægteskabets Indgaaelse. Dersom Slægtskabet er i den ulige Sidelinies sjette og syvende Led, skal der betales tre Mark til Lovretten, men naar det er i den lige Sidelinies sjette Led, sex Mark. Men er Slægtskabet i den ulige Sidelinies femte og sjette Led, kunne de desuagtet indgaae Ægteskab, om de ville, men de skulle betale den större Tiende af deres Gods, og skal der af Tiendebelöbet betales sex Mark til Lovretten, dersom det strækker dertil. Men om end Tienden er ringere, skal der dog betales sex Mark til Lovretten, og skal man betale Hundrede Alen for de sex Mark, men Biskoppen skal raade for den Del af Tienden, der bliver tilovers. Betaler man ikke den större Tiende, er Straffen Landsforvisning, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder; Sögsmaalsretten tilkommer hvem der vil.

164. Om Hesteridning.

Dersom en Mand springer op paa Ryggen af en andens Hest uden Tilladelse, paadrager han sig sex Örers Uhjemmels-

böder. Rider han frem fra Stedet, paadrager han sig Straffeböder af tre Mark. Trende Hesteridt er det, som straffes med Fredlöshed. Det förste er, dersom en Mand rider saa langt, at der er tre Gaarde paa hans ene Side og han rider forbi dem. Det andet er, dersom man rider over saadanne Fjelde, hvorfra Elve falde til begge Sider ned i Böigderne. Det tredie er, dersom man rider fra en Fjerding til en anden. Uagtet Ridtet hörer til de (tre) mere strafbare, kan man dog stævne som for det mindre strafbare. Naar man stævner en Mand for saadant Hesteridt, at han har redet Sagsögerens Hest forbi tre Gaarde, og gjör Paastand paa Straf af Fredlöshed samt Ubjemmelsböder — men naar Straffen er Fredlöshed, skal en Tolvmandskvid anvendes — og Kviden erklærer ham skyldig, kan den sagsögte begjære Forsvarskvidudsagn, om han har redet forbi saadanne tre Gaarde, der alle laae paa den ene Side, saa nærved, at en Mand med sunde Öine kunde ved Dagslyset see hans Ridt fra alle de Gaarde, dersom der blev lagt Mærke dertil, og der ikke har ligget i Veien Bakker eller Höider, der vilde forhindre det.

Dersom man laaner en Mand en Hest, eller denne har leiet Hesten, da paadrager han sig intet Ansvar for Behandlingen, med mindre han bruger Hesten i længere Tid eller paa en videre Strækning, end der var ham tilladt. Laaner man en Mand en Hest, der tilhörer en anden Mand, paadrager Udlaaneren sig samme Ansvar, som om han selv bruger Hesten. Eieren af Hesten kan ogsaa vælge at sagsöge den, hvem den blev laant til, men denne frifindes i Sagen, dersom Kviden udsiger, at han har troet, at den, der laante ham Hesten, har eiet eller leiet den. Dersom en Mand tager en Hest tilleie til Thingreise, indestaaer den for Hesten, som bruger den. Men faaer Hesten Saar (af Sadelen), skal den henstaae i fjorten Dage efterat den er kommet hjem; er den da helbredet, skal der intet betales derfor. Er Saaret ikke da helbredet, skal den hele Skade (Saaret og Afsavnet) vurderes, dersom Eieren har havt Men af at undvære Hesten imidlertid. Döer Hesten paa Thingreisen, skal Leieren betale den, som den blev vurderet, da han leiede den. Blev den ikke da vurderet, skulle fem

Nabobönder til den, der eiede Hesten, vurdere den, som den var værd, inden hin leiede den, og skal da Leien indbefattes i Hestens Vurderingssum. Eieren kan anlægge Sag mod den, der har udlaant eller udleiet hans Hest, og skal han dömmes skyldig, dersom Kviden udsiger, at Hesten er bleven beholdt i længere Tid end Eieren havde tilladt eller havde udleiet den; Eieren kan vælge at anlægge Sagen mod hvem han vil (den, der har gjort sig skyldig i Fremleie eller Fremlaan, eller den, som har leiet eller laant Hesten af denne). Dersom Eieren sender en Mand med sin (Ride-) Hest eller Arbeidshest i sit Ærinde, paahviler der den, der har den med, intet Ansvar for den, dersom han behandler den paa den Maade, som den anden böd, og som han vilde have gjort, dersom han selv havde eiet den.

Dersom en Hest kommer paa en Mands Græsgang, og den ikke tilhörer de Mænd, der boe nærmest ved ham eller deres Tjenestekarle, er han berettiget til at ride Hesten paa de Græsgange, som hans Kreaturer gaae paa, paa hans Grund, og samme Ret have de Mænd, der i hans Sted kunne möde paa Thinge fra hans Gaard[1], saavelsom de af Folkene paa hans Gaard, som han tillader det. Han skal ikke give den Fodbaand paa, i den Hensigt (at have den tilstede, for) at bruge den, og ikke ride den paa en saadan Maade, at den beskadiges. Bonden skal ved Kirkesamlinger eller Hrepsmöder kundgjøre, at den Hest, som han ei veed hvem eier, er kommen der. Har Hesten været der en halv Maaned efterat han har kundgjort det, er han berettiget til at tilkalde fem Nabobönder for med Haand paa (en hellig) Bog at vurdere den, men efterat den er vurderet, er han berettiget til at bruge den og skal indestaae for den, som om han eiede den. Ei skal han bruge Hesten længere end en halv Maaned, uden at den bliver vurderet. Dersom Eieren kommer til, er han berettiget til at have, hvilket han vil, Hesten eller dens Værdi; saaledes skal Hestens Vurderingssum være, som den var værd, da Bonden oplyste den. Bonden skal være ansvarlig for den Brug, han har gjort af Hesten, dersom Eieren vælger Hesten, og skal Bonden godtgjöre

1) See c. 77 og 89.

ham det, dersom Hesten da er slettere, end da han modtog den.

Dersom to Mænd eie en Hest sammen, er hver af dem berettiget til at benytte den til sin Fornödenhed, men ingen af dem har Ret til at udlaane eller udleie den til andre Mænd, uden begges Samtykke haves. Dersom den ene af dem udleier Hesten, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark); ogsaa straffes Leieren for Brugen, dersom han vidste, at Hesten tilhörte dem begge.

Hvad enten Mænd eie en Hest eller en anden Ting af Værdi sammen, og den ene af dem önsker Skifte, da skal han under Vidners Tilkaldelse med en Uges Varsel opfordre den anden til Foretagelse af Skifte; han skal med tre Nætters Varsel have tilkaldt fem Nabobönder til den, der har Tingen i sit Værge, for at foretage Skiftet og at vurdere Tingens Værdi med Haand paa (en hellig) Bog, i dens Hjem, der har den i sit Værge. Sameierne skulle derefter kaste Lod, og skal den af dem have Tingen, som Loddet træffer, men betale Værdien til den anden i dens Hjem, der skal betale den, inden to Ugers Forlöb. Kommer han ikke for at betale, og der ikke er givet Haandtagslöfte (paa at betale til en anden bestemt Tid), paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark) samt Modvillighedsböder.

Uagtet en Mands Nabobönder eie en Hest, er han berettiget til at ride den hjem fra sine Enge, eller fra de Steder, hvor han bjerger sit Hö, hvad enten det er om Vinteren eller Sommeren; han skal behandle den som sine (egne) Heste.

Dersom flere Mænd ride en Mands Hest, eller der er flere Mænd, der tage Bestemmelse om Ridtet, eller paa hvilkensomhelst Maade de bruge Hesten forbi tre Gaarde, eller foretage andet saadant Ridt, som medförer Straf af Fredlöshed, da straffes de alle med Fredlöshed, der i Forening raade for Brugen.

Dersom en Mands Hest, der er tæmmet saaledes, at Bidsel kan anvendes paa den, löber efter en (ridende) Mand til nærmeste Gaard, skal denne bede Folk (der) at tage Hesten, og straffes han da ikke, om den end löber til en anden Gaard; hine paadrage sig Straffeböder (af tre Mark), dersom de vægre sig (ved at holde Hesten tilbage); paa samme

Maade forholdes der paa den anden Gaard. Beder han paa den tredie Gaard (om at Hesten maa blive taget), og hans Bön ikke opfyldes, paadrage de Mænd sig Landsforvisning, der vægre sig, dersom han för har bedet om Bistand paa to Steder, men ellers Straffeböder (af tre Mark), og tilkommer Sögsmaalsretten ham. Hvad enten en Mand lader en Hest löbe efter sig forbi to Gaarde eller een Gaard, paadrager han sig Straffeböder af tre Mark, dersom han ikke paa den nærmeste Gaard har bedet Folk om at binde Hesten, men lader han den löbe forbi den tredie Gaard, paadrager han sig Landsforvisning. En Mand er berettiget til, dersom en Hest löber efter ham, at sætte den ind i Hus, og melde det for Folk (paa Gaarden). Dersom der er flere Bönder, der boe sammen paa Gaarden, og nogle af dem ville gjöre Ret og Skjel (ved at sörge for, at Hesten bliver tilbage) man andre ikke, straffes de, der ikke gjöre det. Dersom en Mand gaaer hen og tager en Mands Hest, og andre Mænd ikke med hans Vidende have Bemyndigelse til at have Hesten i sit Værge, og han strax förer den til Eieren, og behandler den som han vilde have gjort, om han havde eiet den, paadrager han sig ikke Straf derfor, dersom han af den Grund tog Hesten og förte den til Eieren, at han dermed vilde gjöre ham Gavn. Lader man anden Mands Hest löbe efter sig ud af Böigden og over saadanne Fjelde, hvorfra Elve flyde til begge Sider ned i Böigderne, er Straffen Landsforvisning. Lader man en Mands Hest löbe efter sig fra en Gaard i den ene Fjerding til en anden Fjerding, straffes han med Landsforvisning. Dersom en Hest kommer til en Mand i ubebyggede Egne, falder der intet Ansvar paa ham for at den löber efter ham, dersom han gjör den fast paa den nærmeste Gaard, om den end löber fra den ene Fjerding til den anden eller over saadanne Fjelde, hvorfra Elve flyde til begge Sider ned i Böigderne.

Binder man Halen af en Mands Hest i Munden paa den, er Straffen Landsforvisning. Straffen er Landsforvisning, dersom man skralder med Hesteskralden paa Bedestederne ad en Mands Heste, der er paa Thingreise, saaledes at de blive skye, men naar det skeer paa andre Steder, er Straffen Straffeböder (af tre Mark). Dersom man skjærer

Halen af en Mands Stodhingst, er Straffen Landsforvisning. Skjærer man Halen af en Mands Thinghest, eller af en Mands Hest, der er paa Reise til Bryllup, er Straffen Landsforvisning; en Thinghest er det, naar man er paa Thingreisen. Dersom man skjærer Halen af saaledes, at Snittet gaaer ind i Benet, er Straffen Landsforvisning. Skjærer man saaledes, at Snittet gaaer ind i Benet, er Straffen Landsforvisning. Skjærer man Halen af andre Heste, paadrager man sig Straffeböder af tre Mark. Saarer man en Hest, da paadrager man sig derved Straffeböder af fire Örer, dersom intet Tab foraarsages. Saarer man Hesten saaledes, at Skade derved er tilföiet, paadrager man sig Straffeböder af tre Mark. Bliver der fem Örers Skade deraf eller mere, er Straffen Landsforvisning.

165. Om Ansvar.

Hvilkensomhelst Ting man har til Laans fra anden Mand, da indestaaer Laantageren for den. Udlaaner man et Skib til en Mand, og denne beholder det i saa lang Tid, som det er laant ham og ikke til en længere Reise (end der var tilladt ham), da indestaaer Laantageren for Skibet, og er uberettiget til Fremlaan eller Fremleie af Skibet, og er det som han brugte det uden Tilladelse, dersom han bruger det i længere Tid eller for en længere Reise, end de bleve enige om. Han skal (efter Afbenyttelsen) anbringe det ligesaa sikkert som det var, da han tog det, og sætte det op paa Strandbredden paa samme Sted, med mindre de vare blevne enige om andet. Dersom han har saa faa Folk, at han ikke kan faae Skibet sat op paa en saadan Maade, at det er uden Fare, skal han sende Bud til Eieren og underrette ham om, hvordan det staaer til, og tilbyde sin Hjælp. Dersom Eieren begiver sig derhen saasnart han kan, indestaaer Laantageren for Skibet, indtil Eieren kommer, eller indtil han kunde være kommet, dersom han vilde, men ikke længere end saa. Dersom et Skib er udlaant til en Mand, kan han have saamange Folk, som han vil, med sig paa Skibet, men Last bör han ikke före paa det, med mindre det er ham tilladt.

Drager man en Mands Skib frem fra Stedet ud til Stranden uden Tilladelse, paadrager man sig Straffeböder af (tre Mark) og, dersom man bestiger det, Uhjemmelsböder. Den samme Straf er der, dersom man med Skibet gjör en saadan Reise, som regnes for mindre strafbar, skjöndt en anden drager Skibet ud paa Söen. Dersom man skyder anden Mands Skib ud paa Söen og lader det drive bort, er Straffen Landsforvisning; ni Nabobönder til den sagsögte skulle paa Thinge tilkaldes (til Kvidudsagn). Dersom en Mand omkaster eller borttager en af de Sidestötter, hvorved Skibet paa Stranden er opstillet, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark) og skal være ansvarlig for Skibet, og derhos betale Skadeböder, dersom Skade flyder deraf; men bliver der fem Örers eller större Skade, er Straffen Landsforvisning. Dersom man ifölge sin vilkaarlige Bestemmelse tager en Mands Skib og reiser med det tvers over Fjorde eller forbi tre Gaarde langs med Landet, saaledes at der er tre Gaarde paa den ene Side, er Straffen Fredlöshed; Sagen skal anlægges som for saadant Hesteridt, der regnes for det mere strafbare. Gjöre de en kortere Reise med Skibet end forbi tre Gaarde, eller kortere end tvers over en Fjord, paadrage de sig Straffeböder (af tre Mark) samt Uhjemmelsböder; der skal paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes fem Nabobönder til den sagsögte. Dersom en Mands Skib (der er opsat paa Strandbredden, ved Storm) hæves op og kastes over paa en anden Mands Skib, bærer den, der fastgjorde det Skib, der hævedes op, Ansvaret for begge Skibene. Paa samme Maade skal der forholdes, om en Mands Tömmer kastes over paa en andens Skib. Tager en Mand fra en andens Skib Aarer eller Gangbrædter eller andet Redskab, som hörer til Skibet, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark), dersom han leverer det tilbage; benytter han sig deraf til sin Fordel, straffes han for selvraadig Tilvendelse og skal betale dobbelt Erstatning. For alt hvad man beskadiger ved en Mands Skib, skal der betales Straffeböder (af tre Mark) og Beskadigelsesböder samt Skadeserstatning, men dersom Skaden er fem Örer eller mere, er Straffen Landsforvisning. Drager man anden Mands Skib ud af

Skibsskur (hvor det ifölge Overenskomst er hensat), skal man fastgjöre det, som man vilde gjöre, om man eiede det.

166. Om Havskibe.

Dersom to Mænd eie et Havskib sammen, og den ene vil udrede det til Reise, men den anden ikke vil, skal den, der vil udrede Skibet til Reise, begive sig hen for at tale med den, der eier Skibet sammen med ham, og under Tilkaldelse af Vidner bede ham at komme til Skibet fjorten Nætter senere og at tilstede saadan Vurdering af Skibet, som udföres af Nabobönder, og saadant Skifte, som de foretage; han skal, syv Nætter inden Skiftet skal foretages, tilkalde fem Nabobönder, Jordeiere, dem, som boe nærmest Skibet, saadanne Nabobönder, som have de Egenskaber, at de kunde være Kvidmænd og ei derfra vilde være udelukkede formedelst Slægtskab eller Svogerskab med Parterne, til at taxere og edelig vurdere Skibet mellem Parterne, og alt det Redskab skulle de samme Nabobönder vurdere, som fölger med Skibet, baade Master og Vandkar og Ankere og alt hvad de begge eie sammen. Nabobönderne skulle ansætte Skibet til Værdi i Varer eller renset Sölv, og vurdere det den Dag, som de bleve tilkaldte til. Men naar Nabobönderne have vurderet Skibet, skal den, der vilde gjöre Reise med samme, vælge, om han vil have Skibet eller dets Vurderingssum. Vil han heller have Vurderingssummen end Skibet, skal han fjorten Nætter derefter hente Belöbet paa den andens Hjem, og vælger han Skibet, skal han syv Dage derefter betale den anden Værdien paa det Sted, hvor Skibet er. Dersom Nabobönder ere tilkaldte for at vurdere et Skib, ere de pligtige til at begive sig derhen, men de, der ei gjöre det, paadrage sig Straffeböder (af tre Mark), og skulle de dömmes til at foretage Vurderingen fjorten Nætter efter (Althingets Slutning ved) Vaabentag og de straffes med Landsforvisning, dersom de da ikke begive sig derhen. Dersom tre af Nabobönderne komme tilstede, medens nogle af dem ikke möde, skulle Tjenestekarle tilkaldes for at foretage Vurderingen tilligemed de tre Nabobönder, saaledes at der bliver fem ialt. Det er fastsat med Hensyn til de

Skibe, som ere her om Vinteren eller komme saa tidlig (om Sommeren) hertil Landet, at der er Tid samme Sommer til at sagsöge Nabobönderne, naar de vægre sig ved at foretage lovligt Skifte (at i saa Fald skulle Nabobönderne betale Böder for deres Vægring). Dersom Skibsstyreren (naar han er Medeier af Skibet) modsætter sig Skifte af Skibet, og han ikke ved Haandtag samtykker deri, skal han sagsöges ligesom Nabobönderne og samme Straf er der for ham som for dem. Er der ikke Tid til at anlægge Sag samme Sommer, er Skibsstyreren, naar han bedes om Skifte og negter det, samt Nabobönderne, naar de tilkaldes og ikke indfinde dem, strax undergivne Landsforvisningstraf. Dersom den ene af Medeierne ikke vil indrömme Skifte af Skibet, skal den af dem, der vil gjöre Reise med Skibet, forholde sig, som om den anden havde samtykket i Skifte, og naar Nabobönderne have vurderet Skibet, skal han afgive Vurderingssummen til en af Nabobönderne syv Nætter efter at de have foretaget Vurderingen, og bliver da Skibet hans, men Vurderingssummen den andens.

Dersom begge Skibsstyrerne (der i Forening eie Skibet) ville gjöre Reise med Skibet, og de ere uenige om, hvem der skal beholde det, eller de ikke ville eie det sammen, uden at dog nogen af dem vil gjöre Reise med det, skal der forholdes med Vurderingen, som forhen anfört, men de skulle kaste Lod om, hvem der skal have Skibet og hvem dets Vurderingssum. Forpligter den, der skal have Skibet, sig til at betale Vurderingssummen for Skibet, men ikke har betalt den, skal den anden (ikke) bære Ansvaret for Skibet, (længere end) indtil det er draget en Skibslængde hen ad mod Stranden.

Lader en Mand et Havskib fremdrage (ud paa Søen) imod dens Villie, som eier Skibet sammen med ham, straffes han med Landsforvisning; reiser han bort med det, straffes han med Fredlöshed. Baade med Hensyn til Skibets Fremdragning og dets Anvendelse til Reise skulle (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkaldes de ni Nabobönder, der boe nærmest Havnen.

Tager man flere Personer med sit Skib, end at Skibet kan bære deres Varer, skulle de, der sidst komme til Skibet

med deres Klæder og mindst arbeide ved Skibets Udredning, fratræde. Skibsstyreren kan af hver af dem, der har betinget sig Overförsel med Skibet, men maa fratræde, sagsöges til Straffeböder (af tre Mark). Saamange skulle fratræde, som behöves indtil Skibet er istand til at foretage Reisen. Men de fratrædende skulle have (tilbage) den Overförselslön, som de skulde betale, saavelsom hvad de have udredet til Husholdningsredskaber i Skibsboden (paa Stranden) eller til Fortöiningsreb. Da er Skib ladet efter Söfartslovene, naar det deles i fem Dele, Trefemtedele under Vandet, og Tofemtedele over Vandet, og skal det maales ved Midten af Skibet. Dersom de Personer, der have betinget sig Overförsel, ikke komme til Skibet, kunne Skibsstyrerne paastaae dem dömte til Straffeböder (af tre Mark) og til Böder for brudt Haandtagslöfte; ogsaa have Skibsstyrerne Krav paa Overförselslönnen og alt hvad de vare blevne enige om at de skulde betale. Dersom saamange af dem, der skulle reise, udeblive, at Skibet ikke kan foretage Reisen, er Straffen Landsforvisning for alle dem, der fratræde paa en saadan Maade, at Kviden udsiger, at Skibet formedelst deres Udeblivelse ikke kan foretage Reisen.

Naar Mænd ere blevne opfordrede til at fremdrage eller opdrage Skib med syv Nætters eller længere Tids Varsel, og ikke komme tilstede, paadrage de sig Straffeböder (af tre Mark). Man kan foretage Opfordringen paa Steder, hvor et större Antal Folk er kommet sammen, og skal man betegne det Sted ved Stranden, hvor Skibet er, og er Opfordringen gyldig, om den end foretages paa en Helligdag. Alle de Bönder, som (ere saa formuende, at de) have at betale Thingreiselönsafgift og ikke drive deres Landbrug uden Tjenestekarle, skulle være pligtige til at begive sig derhen; de skulle medtage derhen deres Tjenestekarle, med Undtagelse af Faarehyrden. Holder Bonden sin Tjenestekarl fra at möde, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark), men er det Tjenestekarlen, der selv er Skyld i sin Udeblivelse, skal han betale Böderne. Tjenestekarlene skulle selv forsyne sig med Heste (for at ride til Stranden), dersom de have dem; have de ikke Heste, skal Bonden skaffe dem saadanne. Ei er Bonden pligtig til at skaffe Hest til

Tjenestekarlen, førend syv Uger ere forlöbne af Sommeren, og ei senere (paa Aaret), end naar fire Uger ere tilbage af Sommeren. Paa en saadan Maade skulle Bönderne opfordres til Skibsdragning, at alle erfare det, eller ogsaa skal der sendes Bud til dem; hvor Fjorde og Sunde ere imellem, skal Bonden skaffe Tjenestekarlene Baad (til Overfarten); ogsaa ere de pligtige til at tage derhen, naar Skibsstyrerne skaffe dem Baad. Men Skibsstyrerne skulle (den Dag, de möde) give dem Mad to Gange, Morgen og Aften. Skibsstyrerne skulle opföre Skibsskur og skaffe Rullestokke til at lægge under Skibets Kjöl ved Opdragningen, og Reb til at trække Skibet med, og forberede Alt, med Skibsfolkenes Bistand. Naar Folk komme for at drage Skib, frigjöre de sig for at betale Straffeböder dersom de tre Gange af alle Kræfter tage i Rebene, efterat Skibsstyrerne iforveien have forberedt Alt. Dersom det ikke lykkes at faae Skibet opdraget, bære de Ansvar for Skibet, som paa lovlig Maade ere opfordrede til at opdrage det og ikke indfinde sig. Havnen er det Sted, hvor Stævning skal foretages mod dem, der have betinget sig at reise med Skibet, men ikke indfinde sig, men man kan ogsaa lyse paa Lovbjerget til Sögsmaal i saadanne Sager og anlægge Sag samme Sommer; man skal da (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkalde fem Nabobönder af den sagsögte, med mindre saa mange af dem, der skulde reise med, fratræde, at Skibsstyrerne ikke faae tilstrækkeligt Mandskab til Reisen; i dette Tilfælde, samt til at vurdere Skaden, dersom Skibet beskadiges ved at de, der ere opfordrede til Skibsdragningen, ikke indfinde sig, skal der paa Thinge tilkaldes ni Bönder, der boe nærmest ved Havnen.

Paa saadanne Steder skal man søge Havn, hvor Opsætning af Skibe för har fundet Sted, dersom man kan komme dertil, og ere baade Folkene fra Skibet og de Mænd, der komme for at kjöbslaae med dem, berettigede til at benytte der Vand og Græsgange; ei skal den samme Mand være der længere i Træk med sine Heste for at kjöbslaae med dem end tre Nætter. Alle Mænd, med Undtagelse af Nordmænd, skulle betale Havneafgift: en Alen Vadmel, eller Ulden af et Faar — en saadan Uldtot, at sex lignende udgjöre et haspet Garnbundt — eller et Lammeskind med

Ulden paa; Jordeieren skal have den Afgift, men han skal ogsaa levere dem Husrum til deres Skibsredskaber; derhos skulle Skibsstyrerne betale Jordeieren Opsætningsafgift, ni Alen, for Skibet. Skibsstyreren kan hegne om sit Skib med Græstörv og Sten, og foretage det Arbeide paa Jordeierens Grund, paa et Sted, hvor der hverken er Ager eller Eng.

Skibsfolkene skulle yde Skibsstyreren Bistand og bære hans Varer ud paa Skibet og fra det. De skulle fölge hans Skib, indtil det er tilbörlig opsat paa Stranden, og vente paa ham fjorten Nætter, indtil det er skeet; ogsaa skulle de føre Skibsredskabet til Opbevaringsstedet med ham. Skibsstyrerne skulle i alle Maader udrede sit Skib saaledes, at det er vel södygtigt med Hensyn til alt Skibsredskab og med Hensyn til Vand, ikke mindre Vand, end at der er sex Mand om en Tönde. Skibsstyrerne ere berettigede til af den, der gjör Reisen med, at erholde Leie for Skibsboden og Husgeraadet i samme, saasnart saadant er blevet benyttet, samt den halve Overförselslön for Reisen med Skibet, naar de have brugt Seil, men det hele Beløb, naar de ere saavidt ankomne til et andet Land, at Landtunger fra Fastlandet gaae ud forbi deres Bagstavn eller de ere ankomne til en Ankerplads.

Dersom man befinder sig i den Tilstand paa Havet, at Flertallet af dem, der ere ombord, finder det raadeligt at udkaste en Del af Ladningen, skal det förat udkastes, som er överst af tunge Varer, men hvad der udkastes, skal regnes dem alle lige til Skade, om end faa af dem have været Eiere af det udkastede; Skaden skal fordeles lige paa alt Godset. Den Mand, der ikke vil udrede Skadeserstatning til Eieren af det udkastede, paadrager sig Straffeböder (af tre Mark), og skal betale det dobbelte af hvad han skulde have udredet i Erstatning; man kan stævne de Mænd paa det Sted, hvor de bære deres Klæder fra Skibet; ogsaa kan man paa Lovbjerget lyse til Sögsmaal og anlægge Sag samme Sommer.

Hver Mand skal skaffe Huder til Dækning af sine Varer, saaledes at lige mange Sække ere under lige store Huder.

Dersom man hugger et saadant Hug, der gaaer igjennem Yderklædningen, i en Mands Havskib, er Straffen Landsforvisning og ligesaa i hvadsomhelst Henseende man beskadiger et Skib eller Skibsredskab eller Master, undtagen naar Skaden er fem Örer stor eller mere, da er Straffen Fredlöshed; det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte. . . .

Lige pligtig er man til at opdrage som til at fremdrage Skib, dersom Opfordring dertil er skeet paa lovlig Maade. I Havnen ved Skibet er det Sted, hvor de Mænd, der ikke komme til Skibsdragning, skulle stævnes, men i saadanne Sager skal der (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkaldes fem Nabobönder til den sagsögte. Ei er man pligtig til oftere i een Sommer end eengang at indfinde sig til Opdragning af samme Skib; det samme er fastsat om Skibets Fremdragning.

167. Om Kjöbslutning ved Skibes Ankomst.

Det er fastsat i vore Love, at man skal ikke af reisende ved deres Skibe kjöbe udenlandske Varer til höiere Priser, end efter den Taxt, der ansættes af de tre Mænd, som antages dertil i hver Böigdkreds. Grændseskjellene for Kredsene ere fra Langanes til Lonshede, fra Lonshede til Arnarstakkshede, fra Arnarstakkshede til Mundingen af Thjorsaa, fra Mundingen af Thjorsaa til Reykjanes, fra Reykjanes til . . . . De skulle sætte Taxt paa Mel og paa Lærred og Ved og Vox og Tjære; men man skal böde tolv Mark Vadmel, dersom man kjöber dyrere end Taxten er. De skulle have sat Taxten inden Udlöbet af den næste halve Maaned, efterat Skibet er blevet landfast. Men kjöbes der för end Taxten er ansat, eller til höiere Pris end efter den, tilkommer Sögsmaalsretten de Mænd, der skulle bestemme Taxten; den, der anlægger Sagen, skal hjemme paa sin Bopæl foretage Stævning inden Udlöbet af en halv Maaned, efterat han har faaet Kundskab om Kjöbslutningen, og skal han anlægge Sagen ved en Hrepsdomstol. Han skal tre Nætter inden Rettens Afholdelse (til Kvidudsagn) tilkalde

sine fem nærmeste Nabobönder, der ere Jordeiere. Retten skal holdes fjorten Nætter senere end Stævningen er foretaget, men den sagsögte skal have Kundskab derom en Uge för Rettens Afholdelse. Det skal være en Domstol af tolv Mænd. Samme Straf (som anfört) er der, dersom saadanne Varer fölge med Kjöbet (af en Vare), som paa en eller anden Maade findes at gjöre Kjöbet mindre fordelagtigt (end om Varen var kjöbt alene). Domstolen skal tildömme Sagsögeren tolv Mark, men han kan nedsætte Belöbet, om han vil, og tage sex Mark, men ikke mindre. Sagsögeren er berettiget til, om han vil, at give en anden Mand Fuldmagt til at anlægge Sagen, og skal denne forholde sig med Sagsanlæggelsen ligesom Sagsögeren selv. Men ville de (der ansætte Taxten) ikke anlægge Sagen inden Udlöbet af den halve Maaned, kan hvo der vil af Indenböigdsmændene i Böigdkredsen anlægge Sagen med samme Fremgangsmaade. Men dersom flere Skibe komme til een Havn eller samme Kreds, skulle de samme Kredsforstandere bestemme, hvad Forskjel der skal gjöres paa Priserne ved hvert Skibs Ankomst; de skulle have fastsat det inden en Uges Frist, efterat Skibene ere blevne landfaste; ei skal man kjöbslutte den Uge, inden Taxten er sat. Ei er det mindre rigtigt at stævne de Sager til Althinget eller til Vaarthinget, dersom man vil det heller.

Man er berettiget til at anlægge Sag ved disse Böigddomstole mod Udlændinger for Drab og for Legemsbeskadigelser og for Leiermaal og for Ran. Sagen skal, inden Udlöbet af en Maaned efterat den sögsmaalsberettigede har faaet Kundskab om Sagen, anlægges paa en af de Mænds Bopæle, der skulle ansætte Taxt for Kjöbslutninger ved Skibes Ankomst; der skal, tre Nætter eller længere Tid för end Domstolen skal holdes, (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder fra Omegnen af Domstedet. Men Tolvmandsdomstolen skal dömme om Sagen fjorten Nætter efterat Sag er anlagt. Der skal dömmes om fattiges Forsörgelse (af deres Slægtninge) og om Gjæld, og alle saadanne Bevismidler anvendes som ved en Namsret, men ei skal en saadan holdes. Der skal Sagsögeren modtage Forlig, dersom det tilbydes ved Domstolen; en af de Mænd, der skulle sætte Taxt for Kjöbslutninger

ved Skibes Ankomst, skal fastsætte Forligsvilkaarene og aflægge saadan Ed, som anvendes ved Femterretten, paa at han ikke vilde have bestemt for sig selv et större Beløb for en lignende Sag. Men den sagsögte skal tilbyde at udrede Belöbet der paa Stedet, og er Sagsögeren ikke pligtig til at modtage Forligstilbudet, undtagen Forliget tilbydes paa saadan Maade.

168.

Fjorten ere de (Hellig-) Dage om Aaret, paa hvilke man ikke skal fremdrage et Havskib eller, dersom det forud er sat paa Sidestötter (og derved forelöbig sikkret for Söen), opdrage det.

Om den Mand, der, uagtet han er opfordret dertil, ikke indfinder sig for at fremdrage et Skib, eller, dersom det er det der behöves, opdrage det, (er det fastsat, at) han skal derfor böde sex Mark, dersom det ikke lykkes at faae Skibet frem eller op, og ere Skibsstyrerne sögsmaalsberettigede, og er det ret at stævne den næste Sögnedag derefter, saaledes at de höre derpaa, der paa lovlig Maade have betinget sig Reise med Skibet. Men höre de det ikke, skal der om Sagens Anlæg foretages Lysning for tre Nabobönder der paa Stedet.

169.

Alle Kjöbslutninger skulle holdes mellem Folk, uagtet Vidner ei ved samme ere tilkaldte, undtagen fire: naar man kjöber Jord eller Godedömme eller Havskib eller fæster sig en Fæstemö. Straffen er Landsforvisning, om man bryder disse Overenskomster, men Straffeböder af tre Mark for Misligholdelse af andre Kjöbslutninger — stedse, naar Nabobönder eller Vidner udsige, at Kjöbet er blevet afsluttet.

170.

Dersom en Mand finder Gods over Jorden paa sin Grund, skal han tre Sommere paa Althinget oplyse det;

da, dersom der ikke den tredie Sommer fremkommer nogen Eier dertil, erhverver han Eiendomsretten over Godset. Finder en Mand Gods under Jorden paa sin Grund, skal han paa Althinget anmelde det eengang; fremkommer der ingen Eier dertil, erhverver han da Eiendomsretten derover. Kun i det Tilfælde fremkommer der rettelig en Eier til Godset, dersom den melder sig, som det er blevet stjaalet fra, eller ogsaa hans Arvinger.

171. Om jordgravet Gods.

Dersom en Mand graver sit Gods i Jorden for at bevare det der, Guld eller Sölv, straffes han med Landsforvisning. Sögsmaalsretten tilkommer den, der vil anlægge Sagen; man skal (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkalde ni Nabobönder til den sagsögte.

Jordlösningsafsnittet.

172.

Det er fastsat, at naar en Mand voxer op til Indlösning af Jord (som hans Værge i hans umyndige Alder har afhændet), skal han begynde paa Lösningen naar han er sexten Aar gammel. Har han flere Jorder at indlöse end een, skal han indlöse en Jord hver Sommer, indtil alle ere indlöste, med mindre han vil indlöse flere Jorder paa engang. Begynder han senere eller lader han en Mellemtid gaae hen, skal han have sluttet Indlösningen Sommeren efter at han forud er bleven tyve Aar gammel. Ugyldig er hans Indlösning efter den Tid, og han har ikke senere noget Krav paa Lösning. Han skal paa Lovbjerget lyse til Indløsning af den Jord, han vil løse, og angive, hvad Jord det er, og nævne den Mand, fra hvem han indlöser Jorden: han skal lyse til Sögsmaal, som han vil anlægge næste Sommer ved Fjerdingsretten i den Fjerding, hvor Jorden er beliggende. Paa saadan Maade skal han foretage Lysning paa Lovbjerget, at Lovsigemanden hörer det, men Lovsigemanden er pligtig at sige Folk (naar de spörge derom) hvad der er Lov. Den, der indlöser Jorden, kan (vælge den Fremgangsmaade, at) spörge under Tilkaldelse af Vidner, om den anden erkjender den Jord, som han vil indlöse, for sin eller ikke, og om han er i Besiddelse af Retten til ved Forbud at hindre andre i dens Benyttelse. Erkjender han ikke Jorden for sin, er han pligtig til at sige, hvem han har overdraget den til. Formener den, der indlöser Jorden, at den anden siger ham andet, end hvad der er Tilfældet, skal han lyse til Sögsmaal imod den, som han formener, uden Hensyn til hemmelige Overenskomster, at have Ret til ved Forbud

at forhindre andres Benyttelse af Jorden. Dersom man vildleder en Mand med Hensyn til den Maade, hvorpaa han skal anlægge Jordlösningssag, er Straffen Landsforvisning; det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder. Hver af de Mænd, som have eiet Jorden, er pligtig til at stævne sin Hjemmelsmand til at hjemle ham Jorden, til det Thing, hvorpaa hin anlægger Jordlösningssagen. Det er ret, at hver af dem, der faaer Kundskab om, at Indlöseren har foretaget Lysning af Jordlösningssagen, stævner sin Hjemmelsmand, men ogsaa kan man vælge at bede sin Hjemmelsmand at hjemle sig Jorden.

Han skal den Sommer, han indlöser Jorden, foretage lovlig Lysning af den Jordlösningssag, som han den forrige Sommer har tillyst, og skal han lyse til (Sögsmaal ved) Domstolen der. Han skal tilkalde de ni Nabobönder, der ere nærmest den Jord, han indlöser, til Kvidudsagn, om hans Fader eller den Mand, han har taget Arv efter — han skal angive, hvem den Mand var, og nævne hans Navn — paa sin Dödsdag har eiet den Jord eller ikke. Dersom Nabokviden udsiger, at en Mand, som Sagsögeren har taget Arv efter, har paa sin Dödsdag eiet Jorden, skal Jorden tildömmes ham, med mindre den sagsögte tilveiebringer lovligt Forsvar. Den sagsögte skal tilkalde sine fem nærmeste Nabobönder til Kvidudsagn, om Gjæld er kommen til at paahvile Jorden, saaledes at den unge Mands Hovedstol maatte formindskes, eller om der var trængende Slægtninge, der skulde forsörges af Godset, eller ikke; dersom Kviden udsiger, at Gjæld kom til at paahvile Jorden, skal Sagsögeren fordre Nabokvidudsagn, om Jorden er bleven solgt til saa höi en Pris, som den var værd. Udsiger Kviden, at Jorden ikke er bleven solgt til saa höi en Pris, som den var værd, skal den sagsögte begjære Kvidudsagn, om Jorden er bleven solgt til saa höi en Pris, som Afhænderen kunde opnaae, eller ikke. Giver Kviden det Udsagn, at Afhænderen har solgt Jorden til saa höi en Pris, som han kunde opnaae, beholder den sagsögte Jorden. Da skal den, der indlöser Jorden, fordre Kvidudsagn, om det har været fordelagtigere for ham, at Jorden blev solgt som skeet er, eller ikke. Ud-

siger Kviden, at det har været fordelagtigere for ham, at Jorden blev solgt, end om den ikke var bleven det, kan Sagsögeren begjære Kvidudsagn, om der har været Forpagtningsgaarde eller Servituter i andre Mænds Jorder til at sælge først, saaledes at noget af Hovedbolet kunde beholdes uafhændet eller Hovedstolen beholdes uangrebet, uden at Hovedbolet blev afhændet, eller om dette ikke har været Tilfældet. Giver Kviden det Udsagn, at der har været Forpagtningsgaarde eller Servituter, som først kunde afhændes, gaaer Jorden tilbage til Indlöseren, men ellers ikke. Forpagtningsgaarde eller Servituter i andre Mænds Jorder, dersom saadanne höre til (Hovedbolet), skulle først sælges, men dernæst Hovedbolet, dersom Gjæld kommer til at paahvile det. Det er fastsat, at dersom Jorden ikke er bleven solgt til saa höi en Pris, som Afhænderen kunde opnaae, eller dersom Gjæld ikke er kommen til at paahvile Jorden, gaaer Jorden tilbage og skal tildömmes Indlöseren.

Dersom flere Mænd have eiet Jorden, og den er bleven solgt fra Mand til Mand, skal hver af dem ved Domstolen lade sine Kjöbslutningsvidner, som de have tilkaldt hjemme fra Böigden, afgive Vidnesbyrd, eller, dersom der mangler dem Vidner, lade Nabobönder afgive Kvidudsagn (om Kjöbet).

Den, der först solgte Jorden, kan baade af den, der kjøbte af ham, og af den unge Mand paastaaes dömt til Landsforvisning. Dersom den förste Kjøber med fuld Vidende har kjöbt en Jord, som han vidste, kunde ventes indlöst, kan han ikke fordre den förste Afhænder straffet, men han skal have erstattet af den, der först solgte Jorden, lige saa meget, som han har givet for den, og saaledes den ene af den anden, hver af sin Sælger. Domstolen skal tildömme Indlöseren Jorden til næste Betalingstermin[1], men den (hidtilværende Besidder), der boer paa Jorden, skal indtil Fardag, som Forpagter, beboe den. Domstolen skal tildömme alle de Mænd, der have eiet Jorden, Erstatning for deres udlagte Kjöbesum, at betale den Torsdag, da syv Uger ere forlöbne af Sommeren, paa den Jord, der indlöses,

1) *Herved sigtes udentvivl til Udlöbet af den syvende Sommeruge, see nedenfor, samt, blandt andet, ovenfor c. 122.*

med mindre de (som hörende til samme Thinglag. paa Vaarthinget) have Betalingstermin sammen; da skal det være Betalingsstedet. Kun i det Tilfælde er Straffen Landsforvisning, dersom det i det mindste er en halv Gaard, hvorpaa særlig Landhusholdning kan drives, som man ikke kan skaffe en anden Hjemmel for. Er Jorden mindre end saa, skal der betales Straffeböder af tre Mark. Er Jordparten saa liden, at en Domstol og de Mænd, som efter Loven der bör möde, ei kan sidde derpaa, skal Indlösningen finde Sted ved Domstolen paa Thinge, og skal Stævning i den Sag foretages i Böigden og fem Nabobönder paa Thinge tilkaldes (til Kvidudsagn).

Dersom Jordens Bygninger ere blevne bedre, men der er lige mange Bygninger, som da Jorden tilfaldt den unge Mand i Arv, skal han ikke (ved Indlösningen af Jorden) betale derfor. Men ere Bygningerne blevne slettere, og der er lige mange, som da Jorden tilfaldt den unge Mand i Arv, skal det ei erstattes ham. Er der opfört flere Bygninger, og den Mand, der boede der, har opfört dem af sit Tömmer, kan den unge Mand vælge at kjöbe Tömmeret i dem eftersom Nabobönder, med Haand paa (en hellig) Bog, vurdere det, og betale derfor saa meget, som de fastsætte; men vil han ikke kjöbe, bör den anden have sit Tömmer. Er der færre Bygninger end da Jorden tilfaldt Indlöseren i Arv, skal den, der har ladet dem forfalde, erstatte dem til den förste Sælger af Jorden, men denne skal betale det til den unge Mand eftersom Nabobönder vurdere det. Dersom der er Skovland, skal det (af den, der i Mellemtiden indtil Indlösningen besidder Jorden) benyttes, ligesom det forhen har været benyttet: man kan bruge Ved til Brændsel, hvor det för er blevet brugt dertil, og bruge Ved til Bygninger og til Kul for at skjærpe Leer med, samt til at istandgjöre Husholdningsgjenstande. Dersom en Forstrand hörer til Jorden, kan man benytte (Tömmeret, der opdriver paa) den, paa samme Maade, som Skov kan benyttes. Dersom Skoven benyttes mere end anfört, skulle Nabobönder vurdere det, saavelsom al den Forringelse, Jorden har lidt ved dens Skyld, fra hvem den indlöses.

173.

Dersom det tilfalder en Mand, som er udenlands, at indlöse Jord, skal han i det seneste begynde Indlösningen, naar han har været en Vinter her i Landet; ogsaa er det ret, at han begynder den Sommer, han kommer her til Landet, dersom han vil. Han skal forholde sig med al sin Jordindlösning, som den Mand, der her i Landet voxer op til Jordindlösning, med Undtagelse af, at han skal foretage den uden Mellemrum.

174.

Dersom man bestemmer sig til at afhænde sin Jord mod Kjøbesum til en anden Mand, skulle de begge med hinanden bestemme Grændseskjellene for Jord og Skove og Enge og Forstrande og Jagt og Fiskeri og Sommergræsgange, dersom der er saadanne, og alle de Herligheder, der skulle fölge med Jorden; de ere ogsaa pligtige til at omtale alle de Herligheder, som andre Mænd eie i Jorden, eller som den solgte Jord har i andre Mænds Jorder. Jordkjöb skal sluttes ved Haandtag; ellers er det som ukjöbt. De skulle aftale med hinanden at befare Markeskjellene inden den sidste Uge för Vinterens Begyndelse, og skal man da befare dem. Bestemme de ikke ved Kjöbslutningen, at Markeskjellene skulle befares, skal Kjöberen med fjorten Nætters eller længere Tids Varsel opfordre Sælgeren dertil, men Sælgeren skal med syv Nætters eller længere Tids Varsel opfordre de Mænd, der have tilgrændsende Jorder, samt de Mænd, med hvem Besidderen af den solgte Jord eier Skove eller Enge eller Forstrand sammen, til at befare Skjellene. De skulle indfinde sig ved Skjellene inden Middag paa det Sted, som Kjöberen, naar han opfordrer Sælgeren til Markeskjelsgang, angiver. Paa de Steder er det ikke Pligt at befare Skjellene, hvor Fjorde strække sig foran Landet (og danne Skjellet), eller hvor Skjellet dannes af saadanne Aaer, hvori Fiske, der fanges i Garn, gaae; men ligger der foran Aamundingen Sandbanker ude i Vandet, skal Skjellet angives (uden at befares). Dersom man eier Part af Öer, hvoraf

en anden Mand eier den anden Del, og hvori Skjel findes, skulle disse paavises, ligesom paa Fastlandet. Ei er det Pligt at befare Markeskjel, hvor der er saadanne Fjelde, hvorfra Elve flyde til to Sider ned i Böigderne. Ei er det Pligt at gaae op til Fjelds udenfor Fægræsgangene; paa saadanne Steder skulle Skjellene angives (uden at befares). Dersom Snee er paa Jorden, skulle de indfinde sig syv Nætter eller kortere Tid senere; det er ogsaa ret, at de ved Haandtag beramme Befarelsen af Markeskjellene til en (endnu) senere Tid, dersom alle de, der have Skjel sammen, blive enige derom.

Blive de ikke enige om Markeskjellene, skulle de, der have Jorder, der grændse til den solgte Jord, nedlægge Forbud mod Benyttelsen af deres Jorder indtil de Skjel, som de ansee for at være rette. Nedlægge de ikke Forbud, ansees det som om de erklære dem enige i de Markeskjel, som Sælgeren af den solgte Jord angiver. Dersom den, der nylig har kjöbt en Jord, indlader sig paa at nedlægge Forbud med Hensyn til sin Jord, skal det Forbud være ugyldigt, og paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark) for Nedlæggelsen af Forbudet; ogsaa skal da Forbud komme imod Forbud, og skulle de, der forhen havde Jorder, der grændsede til den kjöbte Jord, nedlægge (Mod-) Forbudet. Naar Forbud (af de tilgrændsende Jorders Eiere) er nedlagt med Hensyn til en Jord, skal den, der har kjöbt Jorden, vælge, om han vil frigjöre den for Forbudet, eller om han vil, at den, der solgte Jorden, skal gjöre det. Vælger han, at Sælgeren skal frigjöre Jorden for Forbudet, skal denne have frigjort Jorden inden Udløbet af de næste tolv Maaneder; men frigjör han ikke til den Tid Jorden, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark), og skal betale Kjöberen det Jordstykke, med Hensyn til hvilket Forbud er nedlagt, saaledes som fem Nabobönder med Haand paa (en hellig) Bog for Retten vurdere det. Den Mand, som frigjör Jord for Forbud, skal stævne den Mand, der nedlagde Forbudet, inden Udlöbet af den næste Maaned efterat det er nedlagt, til Afstaaelse af Jorden. Men den, som stævnes til Afstaaelsen, skal opfordre sin Hjemmelsmand til at hjemle ham Jorden, eller ogsaa stævne ham dertil, inden Udlöbet af den næste

Maaned, efterat han er bleven stævnet; hver af dem (der har besiddet Jorden), saalænge Jorden er gaaet i Kjöb og Salg mellem Mand og Mand, skal, inden Udlöbet af en Maaned, stævne sin Hjemmelsmand eller opfordre ham til Hjemmel. Er der nogen af dem, der ikke inden Udlöbet af en Maaned har foretaget Opfordringen eller Stævningen, forspilder han Sagen for sig selv, og hans Opfordring eller Stævning er ugyldig. Paa samme Maade skal den kræve Hjemmel, som fordrer Afstaaelse af Jord, og samme Fremgangsmaade skal han anvende, og saaledes skulle de alle forholde sig. Fem Nabobönder, der boe nærmest ved Jorden, skulle give Kvidudsagn om Markeskjel, men fem Nabobönder til den sagsögte om, hvem der har Adkomst til Jorden; alle Bönderne skulle tilkaldes paa Thinge. — Dersom en Mand nedlægger Forbud imod at andre benytte et Jordstykke, som er fem Örer eller mere værd, og han veed, at han ikke eier det Jordstykke, som han tilegner sig, straffes han med Landsvisning, og er det en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden; man skal (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkalde ni Nabobönder til den sagsögte. — Dersom Kjöberen vælger selv at frigjöre Jorden for Forbudet, er Sælgeren ikke pligtig til at erstatte ham det Jordstykke, med Hensyn til hvilket Forbud er nedlagt, med mindre han har solgt ham mere, end han skaffer Hjemmel for. Det Jordstykke, med Hensyn til hvilket Forbudet er nedlagt, skulle de (der nedlægge Forbudet) benytte, indtil det er frigjort for Forbudet, som om de eie det, og kan Kjöberen af Jorden foretage Frigjörelsen, naar han vil, og skal hver i det Tilfælde omsider have hvad der tilkommer ham.

175. Dersom man dølger Markeskjel.

Dersom man dølger Markeskjel, eller angiver urigtige Skjel, eller flytter Skjellene for Jord eller Skov eller Enge, er Straffen Landsforvisning, hvosomhelst det gjør, og er det en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden; ni Nabobönder skulle (til Kvidudsagn) tilkaldes paa Thinge.

Dersom den, der har solgt en Jord, kommer hen for at paavise Kjöberen Jordens Skjel, skal han hjemle ham Jorden til de Skjel, som han angav, da han

solgte ham Jorden, og som ere rette, saavelsom det halve af Skjellene. Dersom de Mænd ikke ere komne der tilstede, som have tilgrændsende Jorder, og de ere syv Nætter forud opfordrede til at befare Markeskjellene, erhverver Kjöberen Jorden med de Skjel, hvormed Sælgeren har overdraget ham den. Dersom Kjöberen ikke indfinder sig til Markeskjelsgang til den Tid, han har opfordret til samme, eller han ikke paa lovlig Maade har opfordret til den, staaer det den, der har tilgrændsende Jord, frit for, om han vil, at nedlægge Forbud imod at Kjöberen bruger den Trediedel af Jorden udenfor Hjemmemarksgjerderne, der ligger nærmest dens Jord, der nedlægger Forbudet. Ei skal han nedlægge Forbudet med Hensyn til den Del af Jorden, hvor Kjöberen har sin Bolig. Dersom den, der nedlagde Forbudet, er berettiget til at nedlægge Eiendomsforbud, tilkommer ham Benyttelsen af Græsset af Jordstykket, baade af Enge og Græsgange; ei skal han benytte Skov; og dersom den anden benytter det Jordstykke, med Hensyn til hvilket Forbudet er nedlagt, straffes han i det Tilfælde for Benyttelsen af sit eget. Dersom ingen af begge Partier indfinder sig for at befare Skjellene eller der ikke paa lovlig Maade er blevet opfordret til at befare dem, ere de, der forhen have havt de tilgrændsende Jorder, berettigede til at nedlægge Forbud; de skulle inden Udløbet af de næste tolv Maaneder efter den Tid, da de vare pligtige til at befare Skjellene, have nedlagt Forbud med Hensyn til Jorden, dersom de ville forbyde Benyttelsen af mere end deres egen Jord. Dersom Kjöberen af Jorden kommer for at befare Markeskjellene, men den, der solgte Jorden, ikke indfinder sig, uagtet han paa lovlig Maade er bleven opfordret dertil, kan han af Kjöberen paastaaes dömt til Straffeböder (af tre Mark), og skal Domstolen dömme ham til at paavise Markeskjellene den Torsdag, da en Maaned er tilbage af Sommeren, samt til at betale Erstatning for al den Skade, som Kjöberen har havt (af Udeblivelsen).

Naar Forbud er nedlagt mod at en Mand benytter et Jordstykke, skal han drive sit Fæ (til Græsning) til den Krog af Jorden, der er fjernest fra det Stykke, med Hensyn til hvilket Forbud er nedlagt. Er der flere, der have

nedlagt Forbud, skal han lade drive Fæet til Midten af sin Græsgang hver Aften, og skal Fæet være fundet (og samlet) naar Solen er midt i Öst; det[1] kaldes Hyrdens Opstaaelsestid; ogsaa skal han lade Folk vogte Fæet om Dagen. Om Fæet græsser paa andre Mænds Græsgange, paadrager han sig, naar det drives bort derfra som nu anført, ikke noget Straffeansvar mod dem for saadan Græsning. Græsser han Fæet videre end saa, kan han af dem, der nedlagde Forbud med Hensyn til deres Jord, paastaaes dömt til Straffeböder (af tre Mark). Dersom Bonden stævnes for Græsningen, kan han fordre Forsvarskvidudsagn, om han har havt en saadan Hyrde, der kunde have drevet hans Fæ ud af Sagsögerens Mark, dersom det havde været Hyrdens Hensigt at gjöre det, eller om han ikke har havt en saadan Hyrde. Giver Kviden det Udsagn, at han har en Hyrde, der kunde have uddrevet Fæet, da den Græsning fandt Sted, som Bonden sagsöges for, naar Hyrden (blot selv) havde havt Villien dertil, da straffes Hyrden med Straffeböder, men ikke Bonden.

176. Om Engedomstol.

Dersom en Mand vil opfordre en anden Mand til Afholdelse af Engedomstol, skal han begive sig til den Mands Hjem, som han er uenig med om Engen, og opfordre ham der til Afholdelse af Engedomstol, og beramme den til at holdes syv Nætter senere, og angive, hvad Eng det er, samt det Sted, hvor Retten skal holdes; han skal stævne ham til Afstaaelse og til Udlevering (af Engen) og paastaae Engen sig tilkjendt. Han skal paa en Sögnedag opfordre til Afholdelse af Engeret; han skal tre Nætter eller længere Tid för opfordre fem Nabobönder til at komme til Domstolen, for at afgive de Kvidudsagn, som han vil opfordre dem til, og som de ere pligtige til og retteligen kunne afgive Udsagn om. Begge Parter skulle komme til Domstolen för Middag, saaledes at Domstolen til den Tid er udnævnt.

---

1) ɔ: at Hyrden staaer saa tidlig op om Morgenen, at han allerede har samlet Faarene inden Solen staaer lige i Öst = inden Kl. 6.

Hver af de to Parter skal have tyve Mænd med sig, og af dem tage Dommerne; Kvidmændene skulle være foruden dette Antal. Hver af dem, den, der fordrer Engen afstaaet, og Besidderen af denne, skal udnævne tre Mænd til Dommere; hver af Parterne skal tilbyde den anden at udöve Forkastelsesret med Hensyn til Dommerne og skal Forkastelsesretten udöves som ved Tolvmandskvid, men den skal opfordre til Anvendelse af Forkastelsesret med Hensyn til Kviden, som har tilkaldt den; Forkastelsesret skal udöves med Hensyn til Kviden som med Hensyn til andre Nabokvider. Bönder skulle fremfor Tjenestekarle tilkaldes (til Kvidudsagn), dersom de ere til, saadanne Bönder, som boe nærmest Stedet, og som med Hensyn til Slægtskab og Svogerskab (til Parterne) retteligen kunne være Medlemmer af Kviden. Gyldigt er det, om to Tjenestekarle blive i Kviden, dersom Bönder forkastes af samme. Hver af Parterne skal komme til det nærmeste Hus ved Engen, der ligger paa deres Vei, og der skal hver af dem tælle sine tyve Ledsagere; af de tyve Mænd skulle de tage Dommere og Vidner og Mænd til alle de Retshandlinger, som skulle foregaae ved Domstolen. Men dersom flere Mænd ledsage dem end anfört, kunne de overskydende af Ledsagerne paastaaes dömte til Straffeböder (af tre Mark) af den af Parterne, der vil sagsöge dem. Ed skulle de aflægge med Haand paa (en hellig) Bog eller paa Korset, inden Sagsögeren fremsiger sin Sag, og det skulle alle de gjöre, der have retlige Forretninger at udföre. Da skal Sagsögeren fremsige sin Sag, saaledes beskaffen, som han har stævnet den; derpaa skal Stævningsvidnesbyrd föres; dernæst skal Kvidudsagn afgives, om den Mand, efter hvem Sagsögeren tog Arv, har eiet den Eng paa sin Dödsdag eller ikke. Har Sagsögeren kjöbt Engen, skal han före sine Kjøbevidner; ere de ikke til, skal en Kvid af fem Nabobönder give Udsagn om det, som Vidnerne skulde have aflagt Vidnesbyrd om. De samme Nabobönder skulle afgive alle Kvidudsagn med Hensyn til Engafstaaelse. Naar Sögsmaalsbeviserne ere fremförte, skal Besidderen af Engen fremföre Forsvarsbeviserne, og skulle alle retlige Forretninger udföres der paa samme Maade, som ved en Thingsdomstol, men dernæst skal

Domstolen tildömme den af dem Engen, som beviser Hjemmel til den. Dersom den ene af dem kan skaffe Hjemmel, men den anden ikke, skal Besiddelsen af Engen tildömmes den, der skaffer Hjemmel, men da skal der ved Thingsdomstolen pröves, hvem der har Eiendomsret til Engen. Dersom de ikke blive enige om, hvilken Dom de skulle afsige, skal Flertallets Mening gjöre Udslaget. De skulle afsige Moddomme, naar der er tre sammen af een Mening, hvilken af de to Halvdele af Domstolen det end er, og de skulle forholde sig med Moddommen, som ved en Fjerdingsret. De skulle være der, indtil de have afsagt deres Dom. Engedomstol skal holdes, hvor Engen er græsbevoxet, men kun paa et saadant Sted skal Engedomstol holdes, hvor man er enig om, hvem der er Eier af den Grund, hvor Domstolen holdes. Dersom de afsige Moddomme, skal Sagen pröves i Fjerdingsretten for den Fjerding, hvor Engeretten er afholdt. Ere Moddomme afsagte i Engedomstolen, skal den, der hidtil har havt Engen, beholde den, indtil Sagen er afgjort ved Thingsdomstolen.

177.

Dersom Mænd eie Jord sammen, og den ene vil fordre Jordskifte af den anden, skal han den Torsdag, da der er en Uge tilbage til Sommeren, begive sig til den Mands Hjem, med hvem han vil oplöse Jord-Sameiet. Han skal tilkalde Vidner paa, at han stævner ham hjem — saaledes at den stævnte skal være hjemme paa sin Bopæl syv Nætter senere — og erklære, at han da vil komme, for at opfordre ham til Jordskifte, eller, dersom Nabobönder ikke see, hvorledes Jorden skal skiftes, Ansættelse af det Antal Fæ, hver af dem kan holde paa Jorden. Naar han kommer til den andens Bopæl, skal han tilkalde Vidner paa: „at jeg opfordrer dig til lovligt Skifte af Jorden" — og skal han nævne ham — „eller til Ansættelse af Fæhold, dersom Nabobönder ikke see, hvorledes lovligt Skifte mellem os skal skee, Torsdagen naar fire Uger ere forlöbne af Sommeren, saavelsom til (fælles) Gjerdesætning" — dersom han vil tilföie det. Han skal angive den Gaard, hvor den stævnte först skal indfinde

sig; de skulle begge komme der för Middag. Den, der vil lade Jorden skifte, skal syv Nætter eller længere Tid för tilkalde de fem Bönder, som boe nærmest Jorden, der skal skiftes, og ere Jordeiere, og med Hensyn til deres (Slægts- og Svogerskabs-) Forhold til alle de Mænd, der eie Del i den Jord, der skal skiftes, gyldigen kunne være Medlemmer af en Kvid. Han skal begive sig til den Bondes Bopæl, som han vil tilkalde til at skifte Jorden; han skal tilkalde Vidner: „Jeg tilkalder Vidner til Vidnesbyrd om, at jeg opfordrer dig til Jordskifte, til at foretage lovligt Skifte mellem os, og til at skifte der Huse og Enge, tilligemed dine fire Fæller, og til at komme der för Middag; jeg opfordrer dig ved lovlig Tilkaldelse.“ Naar en Mand (der eier Jord sammen med en anden) opfordres til Jordskifte og ikke ved Haandtag giver sit Samtykke dertil, paadrager han sig derved Straffeböder af tre Mark, og skal Domstolen dömme ham — naar han sagsøges — (til at rette for sig) fjorten Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag; og skal han da dömmes til at udrede Böderne og til at indrömme Jordskiftet. Men dersom Nabobönderne (der ere opfordrede til at foretage Skiftet) ikke indfinde sig, paadrage de sig Straffeböder (af tre Mark) og skulle de dömmes til fjorten Nætter efter Vaabentag at skifte Jorden. Men dersom de ikke indfinde sig for at skifte, saaledes som dömt er, straffes de med Landsforvisning. Men dersom det er den anden Lodseier, som er dömt til at indrömme Skiftet, skulle Nabobönder tre Nætter forinden (Skiftets Afholdelse) tilkaldes, men indfinder han sig da ikke, straffes han med Landsforvisning, og skulle de desuagtet foretage Skiftet. I disse Sager skal Stævning foretages i Böigden, og skulle fem Nabobönder til den sagsögte tilkaldes (til Kvidudsagn).

178.

Naarsomhelst man skal skifte Jord eller dele trængende Slægtninges Forsörgelse mellem sig eller i hvadsomhelst Henseende man skal afholde Lovskifte eller Vurdering, skulle (de) Mænd (der skulle foretage Skiftet eller Vurderingen) sværge lovlig Ed med Haand paa (en hellig) Bog

eller paa Korset. Paa saadan Maade skulle de skifte Jord mellem alle de Mænd, som eie Del i Jorden, at hver kan nyde sit, og skal en særskilt Del tilskiftes enhver; ingen af dem skal drive sit Fæ fra sit Hjem over en andens Jord;. Jord skal skiftes imod Jord, men ei skulle Bygninger skiftes imod Jord (saaledes at den ene faaer Bygninger, den anden Jord), men hvor noget af Jorden er slettere end andet, skal det (sidste) have saa meget större Udstrækning, at begge Lodder blive lige gode.

179.

(Skiftet skal foretages saaledes, at) Vand skal falde til alle Gaarde, og skal hver Lodseiers Jord være i Sammenhæng. Nabobönderne skulle skifte Bygningerne ligeligt imellem dem; de kunne dele Bygningerne tversover, om de ville, men ei skulle Bygninger skiftes efter Længden. Kommer en Bygning ved Skiftet til at staae paa en andens Grund, skal Bygningen være der, medens Eieren af Huset vil det, men han skal fra sin Grund tilföre alt hvad der (af Sten og Grönsvær) behöves til at istandsætte Bygningen, men dersom han vil flytte den fra Stedet, skal han före den over paa sin Grund.

180.

Man er berettiget til at bryde Jord for at anvende den til gjödet Hömark eller Ager, uagtet flere end een eie Jorden sammen. De, der senere forstörre deres Hömark, skulle dertil indtage ligesaa god Jord (som de Lodseiere, der först have gjort det).

Naar Nabobönderne ikke see, hvorledes lovligt Skifte af Jorden skal finde Sted, skulle de dog skifte Bygninger og Enge og gjödet Hömark og Agerjorder, dersom der er saadanne, men bestemme det Antal Fæ, som hver Lodseier maa have paa Græsgangene. De skulle paa saadan Maade bestemme Antallet af Fæ til Græsgangene, at de formene, at Fæet ikke vilde afgive större Fordel, om end Antallet var ringere, men at Græsgangene dog ere fuldt besatte. Man

skal da regne en Stud, der er tre Aar gammel eller ældre, lige med en Ko, men tvende toaarsgamle eller yngre Stude lige med en Ko; ei skulle Kalve regnes med; en treaarsgammel eller ældre Hest lige med to Köer; en toaarsgammel eller yngre Hest lige med en Ko; ei skulle Föl regnes med; tyve Lam lige med en Ko; (ligeledes lige med en Ko:) ti gamle Beder, eller fem Geder. Ei skulle Svin medtages ved Ansættelsen af den Besætning, der maa holdes paa Jord eller Græsgang.

Dersom en Mand har i den Hensigt kjöbt Andel i Jord, at han vilde lade skifte til sin Gaard, hvad der var nærmest, skal der kastes Lod om, hvad han skal have; har han ikke kjöbt i den Hensigt, skal han have den Lod, der er nærmest hans Jord.

Dersom der er Snee paa Jorden naar Nabobönder skulle skifte Jord eller ansætte Besætning til Græsgange eller bestemme Retningen af Gjerder, er det ret at de vente, indtil sex Uger ere forlöbne af Sommeren, med mindre Jorden er dem ligesaa bekjendt som om de saae Alt.

181.

Dersom en Mand vil opfordre en anden til (fælles) Gjerdesætning, skal han foretage Hjemstævning (hvorved den anden stævnes til at være hjemme paa sin Bopæl til en vis Tid), ligesom naar han begjærer Jordskifte, og ligesaa skal han tilkalde Nabobönder til at dele Gjerdesætning mellem dem, paa saadan Maade, at de kunne faae Gjerderne opförte i tre Sommere i Mellemrummene mellem de Tidsrum, der ere bestemte til andre Landbrugsarbeider. Hver af dem skal paa sin Jord have et middelmaadigt Antal Tyende (hvorfra der skal gaaes ud ved Fordelingen af Gjerdesætningsarbeidet); ei skal man af den Grund (for at kunne udföre Gjerdesætningen) sælge noget af sin Jord eller gjöre Brug af andre Jorder (ved at anvende Tjenestefolkene fra dem). De skulle opföre lovligt Gjerde, men et lovligt Gjerde er fem Fod tykt nede ved Jorden, men tre Fod oventil; det skal fra Fodstykket naae op til Skulderen af en Mand, som har fuldkomne Mellemrum mellem Haandledene og

Albuerne og hvis Favn er af fuldkommen Störrelse. Nabobönderne skulle rette deres Markeskjel, lade de udstaaende Tunger gaae op imod hinanden, og om der end er Forskjel paa de udstaaende Stykker, skulle Nabobönderne fordele det, dersom det Stykke, det gjælder om, er mindre værd end fem Örer. Aldrig kan man tilpligte en anden til Gjerdesætning, hvor der ikke paa Stedet kan tages Grönsvær eller Sten, men det maa tilföres med Hest eller Slæde. De skulle begge begynde Gjerdesætningen paa et Sted og gjerde hver til sin Ende, med mindre de blive enige om andet. Den, som opfordrede til Gjerdesætningen, er berettiget til at gjöre Gjerdet længere (end der var bestemt), om han vil. Dersom den, der er opfordret til Gjerdesætning, ikke opförer Gjerdet (for sin Del), skal den, der opfordrede dertil, opföre sin Del, og paadrager han sig intet Ansvar for Græsning (af den andens Mark), om end hans Fæ slipper forbi Enden af Gjerdet. Den anden, der ikke vil gjerde, paadrager sig Straffeböder (af tre Mark) og straffes for Græsning (af dens Mark, der har opfordret til Gjerdesætning), og skal Domstolen dömme ham til Gjerdesætningen; derhos skal han til den, der gjerder, betale Erstatning for den Skade, hans Fæ gjör. Dersom han sætter ringere Gjerde, end i Loven er fastsat, eller han ganske vægrer sig, og han paa lovlig Maade er opfordret til Gjerdesætningen, er der samme Straf for ham, hvilken af de to Ting, han gjör.

Dersom der i den Linie, hvori Gjerdet skal sættes, falder et Hjemmemarksgjerde — men det er Hjemmemarksgjerde, hvor en gjödet Hömark strækker sig ud til Gjerdet — er Eieren af Hömarken berettiget til, om han vil, at opföre Gjerdet alene, og tage da udenfor Gjerdet hvad der (af Grönsvær og Sten) udfordres til samme. Önsker han, at de begge sætte Gjerdet, da kan han, om han vil, vælge (senere) alene at istandsætte det, og tage hvad der til Istandsættelsen behöves udenfor Hjemmemarksgjerdet, men vil han ikke alene istandsætte Gjerdet eller opföre sit Hjemmemarksgjerde, skal hver af dem istandsætte den Del, han har opfört, og tage, hvad der behöves til Istandsætningen paa det Sted, hvor de toge hvad der udfordredes til at opföre Gjerdet. Men dersom der i den Linie, hvor Gjerdet skal

sættes, komme Hugstskove iveien, skal Gjerdet sættes udenom dem. Men er det Oprykningskrat, skal der gjerdes igjennem det; men det er Oprykningskrat, naar man oprykker Buskene, men Hugstskov, naar Vedet hugges. Ligger der Enge, der tilhöre andre, i den Linie, hvori Gjerdet skal sættes, skal man gjerde den nærmeste Vei, og erstatte Eierne deres Enge, saaledes som Nabobönder med Haand paa (en hellig) Bog vurdere dem: at de faae en anden Eng, lige god og lige stor og lige let at benytte. Dersom Gjerdet gaaer tvers over en Alfarvei, skal der være en Ledaabning paa Gjerdet af en Favns og en Alens Bredde, og der skal haves et Led derfor, saaledes at man, om man vil, kan siddende til Hest lukke det op og i. Den, der opförer Gjerdet, er berettiget til at flytte Ledaabningen paa Gjerdet et Pileskud eller kortere, saaledes at det er udenfor Alfarveien, naar det er ligesaa godt at ride der igjennem. Dersom der gjerdes tvers over en Alfarvei, saaledes at der ikke er Ledaabning paa Gjerdet, skal der betales Straffeböder (af tre Mark), og er Gjerdet ufredhelligt, og man er berettiget til at bryde Aabning paa Gjerdet, om det end er en Helligdag, naar man gaaer igjennem det; men dersom der gjerdes for Ledaabningen, kan hvo der vil anlægge Sag: naar der ikke er Ledaabning paa Gjerdet.

I Mellemrummene mellem de Tidsrum, der ere bestemte til de almindelige Landbrugsarbeider, skal Lovgjerde opföres: Foraarsarbeidstiden er indtil der er en Maaned forlöben af Sommeren, men dernæst er der Gjerdesætningstid i to Maaneder; da er der Höslætstid andre to Maaneder, men dernæst er der Lovgjerdesætningstid den sidste Maaned af Sommeren.

182.

Dersom en Mand under sin Landhusholdning driver flere Jorder end een, og han (fra den ene Jord) vil begive sig til Sæter (der hörer til den anden Jord) over anden Mands Grund, er han berettiget til to Gange om Sommeren at begive sig med sit Fæ derover til Sæteren og fra den; kun i det Tilfælde oftere, dersom Fæet gaaer ud af sine

Græsgange ind paa andres Marker: da er han berettiget til at drive sit Fæ hjem. Han skal gaae ad de Veie, der have været der fra tidligere Tid, naar der er saadanne, men gaaer han over en Mands Eng, skal han före den Hest, han ikke rider paa, ved Tömmen efter sig. Dersom der er Sumpe paa hans Vei, er han berettiget til at gjöre Broer paa den anden Mands Grund, og tage Materialet til dem der, men gaaer han over en Mands Eng og denne derved lider Skade, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark) og skal erstatte ham Skaden, eftersom dennes Nabobönder vurdere den med Haand paa (en hellig) Bog.

183.

Det er fastsat, at ingen Mand skal lade sin Gaard ligge öde. Kan han ikke faae Leieafgift for den, skal han, i det seneste naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren, begive sig til de Mænds Huse, der boe nærmest den ubeboede Jord, og tilkalde Vidner, og tilbyde dem at tage Gaarden til Leie, saaledes som Nabobönder vurdere Afgiften til. Dersom de tage Jorden til Leie, skulle de paa samme lade Kreaturerne fortære det Hö, der faaes af Jorden; ogsaa skulle de vedligeholde Bygningerne, som paa en Leiejord, og skulle de i alle Maader behandle Jorden som en Leiejord. Dersom de ikke tage Jorden til Leie, skal han nedlægge Forbud mod, at de benytte den, og skal han forholde sig med det Forbud, som med en Stævning. Ogsaa kan han gyldigen nedlægge Forbudet mod dem paa Lovbjerget. Ei paadrage de sig Straf for Græsning af Jorden, inden de faae Kundskab om Forbudet.

Dersom man driver eller lader drive sit Fæ ind paa anden Mands Jord, paa saadan Maade, at man vil græsse det paa en andens Eiendom, og der deraf bliver fem Örers eller större Skade, straffes man med Landsforvisning, men bliver der mindre Skade end saa, skal man betale Straffeböder (af tre Mark) og erstatte Skaden, saaledes som Nabobönder vurdere den.

184.

Dersom to Mænd boe hver paa sin Side af en Aa, og den ene af dem vil gjöre Bro over den, skal han tilbyde den anden at gjöre Broen. Vil denne ikke gjöre den, skal den tilbydende anlægge den, og opbryde Materiale (af Sten eller Grönsvær) dertil paa begge Sider af Aaen. Dersom den anden har Men af de Veie, der danne sig til Broen, skal den, der anlagde Broen, erstatte ham det, saaledes som fem Nabobönder til den skadelidte med Haand paa (en hellig) Bog vurdere Skaden. Dersom en Mand, der ikke eier Grund paa nogen af Aaens Sider, vil anlægge Broen, skal han tilbyde Eierne af de tilliggende Jorder at anlægge den, men de skulle, om de ville anlægge den, begynde Arbeidet inden Udlöbet af de næste tolv Maaneder, men i modsat Fald kan han anlægge Broen, og opbryde Materiale dertil paa begge Sider af Aaen. Den, der anlægger en Bro, kan fastsætte, eftersom han vil, til hvilket Brug den maa anvendes, og kundgjöre i Lovretten, hvad Fredhellighed der skal tilkomme den, og hvad Straf der skal være, dersom Bestemmelserne overtrædes. Der skal og betales Erstatning efter Nabobönders Vurdering til dem, der eie de tilgrændsende Jorder, dersom de have Skade af de Veie, der danne sig hen til Broen.

Ingen af dem, der eie Jord hver paa sin Side af en Aa, skal forbyde hinanden at holde (Færge-) Baad paa den. Vil en anden Mand (hvis Grund ikke grændser til Aaen) holde Baad paa Aaen, er han berettiget dertil, dersom Baaden holdes der stedse saalænge der ikke er Is paa Aaen, og dersom der ikke tages Færgelön. Men bliver der Skade af de Veie, der danne sig (hen til Færgestedet), skal Erstatning betales derfor, som forhen anfört.

185.

Dersom man uden Tilladelse bruger, eller slaaer Græs paa, en andens Grund og beskadiger Jorden uden Tilladelse, skal man betale Straffeböder af tre Mark. Men flytter man

(Höet) bort eller benytter sig deraf, kan Jordeieren bestemme, om han vil anlægge Sag for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse.

Dersom man lader sit Fæ drive ind paa anden Mands Grund eller paa saadan Maade, at man vil at det skal gaae derhen, er Straffen Landsforvisning. Dersom Fæ gaaer ud af sine Græsgange ind paa anden Mands Mark, er der kun i det Tilfælde Straf for Græsningen, dersom der er nedlagt Forbud mod at Marken benyttes, og der med Forbudet, dersom hin ikke selv hörer derpaa, er forholdt som med Stævning. Det samme Forbud mod Brug af Græsgange skal gjælde i tolv Maaneder. Forbud mod Brug af Græsgange kan gyldigen nedlægges paa Lovbjerget eller, dersom Parterne höre til samme Thinglag, paa Vaarthinget, og er der kun Straf for Overtrædelsen af samme, dersom den, mod hvem Forbudet er nedlagt, faaer Kundskab derom.

Dersom en Mand paa en lovlig Helligdag foretager Stævning, eller nedlægger Forbud med Hensyn til Benyttelsen af Jord, paadrager han sig Straffeböder af tre Mark og hans Stævning eller Forbud bliver ugyldigt.

186. Om Brand af udtörret Græs.

Dersom en Mand vil brænde udtörret Græs paa sin Jord, skal han bede dem, som boe nærmest og have Jorder, der grændse til hans, om Tilladelse, og desuagtet erstatte dem Skaden, dersom saadan foraarsages derved. Men dersom Ilden udbreder sig til saadanne Folks Bygninger eller Jorder, der ikke have givet Tilladelse til Branden, eller dersom Skove brænde for dem, er Straffen Landsforvisning.

Hver Mand eier al Jord-Væxt, der voxer paa hans Grund. Bær og Tang[1] er man berettiget til at spise paa anden Mands Grund, men dersom man förer saadant bort uden Tilladelse, paadrager man sig Straffeböder af tre Mark. Dersom man tager Kvan[2], skal man betale Straffeböder af

---

1) *Alga saccarifera (efter andre: fucus palmatus og fucus ovinus).*
2) *Angelica archangelica.*

tre Mark, men dersom det er af tre Alens Værdi, kan Eieren vælge, om han vil anlægge Sag for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse. Dersom man oprykker Kratris paa en Mands Grund, paadrager man sig Straffeböder af tre Mark; dersom det er af tre Alens Værdi, og den, der opriver det, gjör sig Fordel deraf, kan der anlægges Sag for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse.

187.

Dersom man har en Eng, der er indesluttet af en anden Mands Jord, skal Eieren af denne begynde at afholde sit Kvæg fra at græsse paa Engen den Torsdag, da sex Uger ere forlöbne af Sommeren, aarle om Morgenen. Men den Mand, der har en Eng indesluttet af en anden Mands Jord, skal lade höste Höet af den först (inden han höster Höet af sine andre Enge). Höster han ikke Höet af Engen saaledes som fastsat er, og han vil höste det, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark) og baade Höet og Engen er ufredhellig. Har han i flere Mænds Jorder indesluttede Enge, skal han den ene Sommer slaae Græsset af en Eng först, den anden af en anden, og först slaae Græsset af de Enge, han har hjemme ved Gaarden, naar Græsset af alle de andre er slaaet.

Han er berettiget til at foretage Opdæmninger paa Engen, dersom han vil, og grave Gröfter i sin Eng og derefter lede Vandet over Engen. Han skal paa sin Eng lade Vandingen tage sin Begyndelse og derfra skal Vandet falde i den gamle Rende; ei skal han ved sin Vandledning beskadige andre Mænds Jorder. Dersom andre Mænds Fæ faaer Skade i de Gröfter, han graver, skal han erstatte det. Ei skal man foretage Vandledning paa sin Jord paa en saadan Maade, at det fordærver den Mands Jord eller Eng, der boer nedenfor; men lider han deraf fem Örers eller större Skade, straffes den med Landsforvisning, der foretog Ledningen af Vandet, men er Skaden mindre end som saa, skal han betale Straffeböder (af tre Mark) og Erstatning for Skaden.

188. Om Gjerdesætning.

En Mand er berettiget til, om han vil, at sætte lovligt Gjerde om sin Eng (som er indesluttet af anden Mands Marker), i alle Tilfælde, hvor der ikke inden Engens Enemærker ligger Græsningsmarker, tilhörende Andre, af fem Örers Værdi eller mere; han skal paa sin Eng opgrave Grönsvær til Gjerdet; han skal lade en Ledaabning være paa Gjerdet. Han er berettiget til at lukke Gjerdet, om han vil, naar sex Uger ere forlöbne af Sommeren, men han skal have bjerget sit Hö fra det indgjerdede Stykke og oplukket Gjerdet naar fire Uger ere tilbage af Sommeren; efter den Tid tilkommer Græsningsretten den, der eier Jorden (inden hvilken Engen ligger), og er Engen og Höet ufredhelligt, dersom Höet da ei er bjerget, og kan den, der har Ret til Græsningen, (da) oplukke Leddene. Slaaer man ikke paa anförte Maade Græsset af den Eng, man eier indesluttet af anden Mands Jorder, eller man ikke sætter lovligt Gjerde om den, da er Engen ufredhellig for Græsning af den Mands Fæ, der er græsningsberettiget paa Grunden, hvor Engen er beliggende.

189.

Man er berettiget til at opföre lovlig Indhegning om sit Hö inden en andens Enemærker (der omslutte Engen, hvoraf Höet er höstet), og skal paa sin Eng opgrave Grönsvær dertil. Falder Indhegningen, skal den, der er græsningsberettiget omkring den, sende Bud til den Mand, der har Hö i samme, og afholde sit Fæ fra at komme til hans Hö, men denne skal begive sig derhen, naar han faaer Kundskab derom. Men begiver han sig ikke derhen, som anfört, er Höet ufredhelligt for den Mands Fæ, der er græsningsberettiget omkring Indhegningen. Men dersom Snee falder op ad Indhegningen (saaledes at Fæet kan bestige denne), skal den græsningsberettigede sende Bud til Eieren af Indhegningen, eller ogsaa selv skuffe Sneen omkring den bort. Begiver den, der eier Höet, sig ikke derhen, naar han faaer at vide, at Snee er falden omkring Indhegningen, da er Höet ufredhelligt, som om Indhegningen var nedfalden.

190.

Hver Mand eier de Engevæxter, der voxe i hans Engs Enemærker. Voxer Engen videre, tilfalder den (tilvoxede) Eng den, der eier Jorden, inden hvilken Engen ligger. Dersom Skov voxer paa en Mands Eng, der ligger inden en anden Mands Jord, er Eieren af Engen berettiget til at oprykke Risbuskene, og tilkommer Vedet den, inden hvis Jord Engen ligger; men bliver det til en Hugstskov, skal den, inden hvis Jord Engen ligger, have Skoven og levere den anden en Eng, som fem Nabobönder, der boe nærmest Engen, hvori Skoven opvoxede, finde ligesaa fordelagtig for ham. Dersom en Eng, som en Mand eier inden anden Mands Jord, fordærves ved at Fugle lægge deres Æg der, bör Jordeieren, dersom denne vil benytte Æglægningen, levere ham en lige saa god Eng (istedet). Dersom Engen (derved) bliver ubrugbar, skal Jordeieren have Engen; han skal levere den anden en Eng, som Nabobönder finde, vil være ham ligesaa fordelagtig, som Engen var inden Æglægningen begyndte paa den.

191. Om Ledning af Vand.

Hver Mand er berettiget til paa sin Grund at lede det Vand, der har sit Udspring i hans Jord; men dersom det er Bröndvand, der benyttes af Folk, skal enhver fra sin Grund lade det flyde ud i den gamle Rende, men dersom der desuagtet (ved at det benyttes til Vanding af Markerne) foraarsages dem Skade, af hvem det för benyttedes som Bröndbæk, skal det ikke anvendes til Vanding. Leder man saadant Vand, der danner Markeskjel, over sine Enge, og den, der eier Halvdelen af Vandet, finder, at han lider Skade derved, skulle fem Nabobönder skifte Vandet mellem dem. Dersom Vandet er saa ringe, at det ikke nytter dem at dele det, skal hver have det sin Uge.

Man er berettiget til (paa Reise) at lade sine Heste bede paa andre Mænds Marker om Sommeren, paa Steder, hvor Höslætsjord og saadan Jord, hvor Græsset ei er blevet

slaaet, mödes; ei skal man lade dem bede paa Jorder, der bruges til Höslæt.

Man bör gjöre lovlig Indhegning om sine Höstakke paa sin Grund, naar de ere i Pileskudsafstand fra anden Mands Markeskjel, dersom man vil frede sit Hö (for den andens Fæ); men er der ei lovlig Indhegning om de Höstakke. der ere saa nær ved en andens Jord, at de ere i Pileskudsafstand derfra, ere Höstakkene ufredhellige for den Mands Fæ, der boer saa nærved. Dersom dennes Fæ, ved at trænge sig hen til en saadan Höstak, som der ikke er lovlig Indhegning om, trædes under Födder, men der burde have været lovlig Indhegning derom, skal den, der eier Höstakken og skulde holde lovlig Indhegning om den, erstatte Fæet, saaledes som fem Nabobönder vurdere det. Dersom Mænd have fælles Græsgange og Græsset slaaes paa saadan Jord, da ere de Mænd, der eie Höet, pligtige til at have lovlig Indhegning om deres Höstakke.

Hver Mand eier Afgröden af sin Jord. Men dersom Vande, der danne Markeskjel, bryde et Jordstykke, paa hvilket Grönsværet bliver siddende fast, af en Mands Jord, da eier den Holmen, som för eiede den, men ei skal han nedlægge Forbud mod at andre benytte den, men han skal bruge det Jordstykke, saaledes som han vil; han kan, om han vil, före Vandet tilbage i den gamle Rende. Ei skal Eieren af den tilgrændsende Jord drive sit Fæ til det Jordstykke, men ei straffes han, dersom Fæet streifer derhen ud af sine Græsgange. Dersom der er Eng i det Jordstykke, skal den tilgrændsende Jordeier afholde sit Fæ derfra, som om det var en Eng (tilhörende anden Mand), der var indesluttet af hans Jorder, og skal Eieren af Jordstykket höste Græsset deraf (ligesaa betimelig), som af en Eng, han har inden en anden Jords Enemærker. Dersom der voxer Eng i den gamle Vandseng, eier hver af Eierne af de tilgrændsende Jorder det halve deraf.

192. Om Jord, hvortil Forkjöbsret er betinget.

Dersom en Mand afhænder sin Jord til en anden, og han vil betinge sig lovlig Forkjöbsret til Jorden eller lovligt

Pant i den, skulle de ved Haandtag slutte Overenskomst om den Forkjöbsret eller det Pant, som de blive enige om. Den Forkjöbsret eller det Pant, som de ved Haandtag have vedtaget, skal lyses paa Lovbjerget paa næste Althing efter deres Kjöbslutning. Dersom de vedtage, at det ikke skal være Pligt at lyse Forkjöbsretten eller Pantet, skal det ikke være gyldigt, og hviler der da hverken Pant eller Forkjöbsret paa Jorden. Naar lovlig Forkjöbsret — eller lovligt Pant — er lyst först for Nabobönder og senere paa Lovbjerget, behöver den Forkjöbsret ikke oftere at lyses, saalænge de (ved Lysningen tilkaldte) Vidner ere i Live, og den, der har Forkjöbsretten, husker, hvem Vidnerne var, og saalænge de leve begge, der have sluttet Overenskomsten. Dersom Vidnerne döe, eller den, der har Forkjöbsretten, ikke erindrer, hvem der blev tilkaldt som Vidner ved Lysningen, eller dersom den döer, til hvis Jord Forkjöbsret er betinget, skal Forkjöbsretten lyses hver tredie Sommer paa Lovbjerget, men lyses Forkjöbsretten ikke saaledes, er den bortfalden. Dersom den, der havde Forkjöbsretten, döer, skulle den afdödes Arvinger skifte Forkjöbsretten mellem sig. Er der flere end een, der (som Sælgere) have (betinget sig) Forkjöbsret, skal den, der (paa sine og de andres Vegne) har Forkjöbsretten, hver tredie Sommer paa Lovbjerget lyse den — eller Pantet, dersom det er et saadant, der er betinget. Man kan gyldigen overdrage til en anden at lyse Pant eller Forkjöbsret. Man kan gyldigen sælge eller bortskjænke Forkjöbsret til — eller Pant i — Jord eller andre Ting af Værdi. Naarsomhelst en Mand har lovlig Forkjöbsret til eller Pant i en anden Mands Eiendom, være sig Jord eller andet Gods, og det er en anden, end den, der oprindelig betingede sig Forkjöbsretten eller Pantet, skal han lade foretage Lysning hver tredie Sommer, og skal Forkjöbsretten lyses paa Lovbjerget paa det næste Althing (efterat den er gaaet over til en anden), og skal man sige til Eieren af den Jord eller den Ting, som Forkjöbsretten eller Pantet paahviler, og sige det under Tilkaldelse af Vidner: „Du skal tilbyde mig den Jord" — skal han sige — „eller anden Eiendom" — dersom Pant eller Forkjöbsret paahviler

en saadan — „og eier jeg nu den Forkjöbsret — eller Pant", dersom det er et saadant.

Naar der er lovligt Pant, skal man for en Fordring paa een Öre tage to Örer i Jorden, efter den Værdi, hvortil den af Nabobönder med Haand paa (en hellig) Bog ansættes den Torsdag, da syv Uger ere forlöbne af Sommeren, samme Sommer, som Betalingen til Forfaldsdag er udebleven; da erhverver han af Jorden dobbelt saa meget, som han havde tilgode hos den anden. Nabobönderne skulle tilkaldes tre Nætter eller længere Tid för. Paa samme Maade skal der forholdes, naar man har betinget sig Pant i andre Gjenstande: man skal tage to Örer for een, med mindre man betinger sig Pant i en mindre værdifuld Gjenstand end saa, og tilfalder Gjenstanden strax Panthaveren, naar Gjelden ei betales den Dag, der er betinget. Paa samme Maade er det ogsaa lovligt Pant, om Parterne have fastsat en Sum, som Jorden skal være værd (istedetfor at lade den vurdere).

Den, som skal tilbyde en anden at gjöre Brug af sin Forkjöbsret, skal den förste Sommerdag indfinde sig med en, der gjör Modbud, om Middagen eller för paa Dagen; han skal tilkalde Vidner og tilbyde ved lovligt Tilbud den Mand, der har Forkjöbsret til Jorden, at kjöbe den til samme Pris, som den anden byder imod ham. Da skal Modbyderen sige, til hvad Pris han vil kjöbe. Derpaa skal den forkjöbsberettigede, om han vil, vælge at tage Jorden, og er da deres Kjöb afsluttet. Vælger han ikke at tage Jorden, er hans Forkjöbsret bortfalden, med mindre den, der har gjort Modbudet, kjöber Jorden saa meget billigere, end det Modbud belöb sig til, der blev opstillet mod den forkjöbsberettigede, at Sælgeren overdrager Jorden til Modbyderen for en i det mindste fem Örer ringere Kjöbesum. Vælger den forkjöbsberettigede at tage Jorden, og hine blive overbeviste om Svigen, straffes de med Landsforvisning, og er det en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden; der skal paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder til de sagsögte, og skal han have anlagt Sagen paa det tredie Althing efter at Forseelsen er begaaet; dersom Svig bevises, skulle de nærmeste fem Bönder, der ere

Jordeiere, med Haand paa (en hellig) Bog vurdere Jorden, men den forkjöbsberettigede skal betale et saadant Belöb, som de have vurderet Jorden til; dersom Kjöbesummen for Jorden (allerede) er betalt, er han berettiget til et saa stort Belöb hos Sælgeren, som Nabobönder vurdere Jorden billigere end han kjöbte den. Vælger den forkjöbsberettigede ikke at tage Jorden, og et svigagtigt (Mod-) Bud er blevet gjort, er der samme Straf for dem, som forhen angivet, og skal der saaledes forholdes med al Sagsanlæggelse, som jeg forhen anförte; den, der havde Forkjöbsretten, skal stævne til at deres Kjöbslutning skal være ugyldig, og skal den være ugyldig, dersom Kvidudsagn gives for, at der har været Svig, og skal han have omstödt Kjöbslutningen paa det næste Althing, efter at Jorden er bleven ham buden. Har Jordeieren ikke nogen, der gjör (Mod-) Bud, den förste Sommerdag, men har det dog naar tre Uger ere forlöbne af Sommeren eller tidligere i Tidsrummet efter förste Sommerdag, skal han, en Uge eller længere Tid inden Budet skal skee, have stævnet den forkjöbsberettigede til at være hjemme, og sige ham, hvad Modbud der er gjort, men den (forkjöbsberettigede), der (da) kjöber Jorden, skal modtage den, og næste Sommer betale Kjöbesummen med Renter, den Torsdag, da syv Uger ere forlöbne af Sommeren, med mindre de inden den Tid (som hörende til samme Thinglag, paa Vaarthinget) have Betalingstermin sammen. Har Jordeieren senere end anfört en, der gjör Modbud paa Jorden, men har dog en saadan paa Vaarthinget, skal han ikke desto mindre anvende samme Fremgangsmaade ved sit Tilbud, som forhen anfört; ei skal han senere sige (den forkjöbsberettigede) det end en Uge för Thinget. Dersom Kjöbet (da paa Vaarthinget) sluttes, skal den, der eiede Jorden, det Aar boe paa Jorden, som paa en Leiejord, og hvilkensomhelst Overenskomst han end træffer (med en anden, der boer der), skal han i Forhold til Kjöberen bære Ansvaret for Jorden, som om han selv boede der, og tilkommer Sælgeren alt Gavn af Jorden det Aar, og indestaaer han Kjöberen for Beskadigelser, eftersom Nabobönder vurdere dem. Men Kjöbesummen skal betales næste Sommer paa den samme Jord uden Renter, den Torsdag, da syv

Uger ere forlöbne af Sommeren, med mindre de blive enige om andet.

193.

Dersom den Mand, der har Forkjöbsret til en Jord, reiser ud af Landet eller ud af den Fjerding, hvor Jorden er, skal han begive sig til Eieren af Jorden, og under Vidners Tilkaldelse sige ham, hvem han skal tilbyde Jorden, og skal den Mand, hvem Jordeieren skal tilbyde Jorden, være i samme Fjerding som Jorden, hvortil Forkjöbsretten haves.

Dersom Eieren af den Jord, hvortil Forkjöbsret er betinget, döer, behöver Jorden ei at tilbydes, naar den afdödes Arvinger eller hans Kone, om han har haft en saadan, ved Udlösning (af den afdödes efterladte) erhverve den.

Naarsomhelst Forkjöbsret til eller Pant i en Jord ikke er lyst, saaledes som nu er anfört, da er Lysningen urigtig, og er det som Lysning ei var foretaget, og er da bortfaldet Pantet eller Forkjöbsretten til Jorden, hvilketsomhelst af disse Baand der har paahvilet den.

Dersom en Mand vil sælge en Jord, hvortil Forkjöbsret er betinget, skal han begive sig til den forkjöbsberettigede i den förste Del af den sidste Vintermaaned [1], og sige ham, at Jorden er tilfals; ogsaa er det gyldigt, at han kommer senere, om han end först kommer en Uge för Sommeren i det seneste; han skal tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd" — skal han sige — „at jeg stævner Dig til at være hjemme, og jeg beder Dig at være hjemme den förste Sommerdag; jeg vil da komme og tilbyde Dig Forkjöbsret til Jorden og have tilstede en Modbyder, der vil kjöbe" — og skal han angive, hvilket Modbud den, der vil kjöbe, gjör. Dersom han ikke har nogen, der vil gjöre Modbud, skal han dog före samme Tale til den forkjöbsberettigede, undtagen at han skal sige ham, at han ikke har nogen, der byder paa Jorden, — „og vær du forberedt paa, at jeg vil komme her til dit Hjem den förste Sommerdag, dersom jeg faaer en

---

1) Fra Marts til April.

Kjöber til Jorden". Dersom han syv Nætter för Sommeren faaer en, der byder paa Jorden, skal han begive sig hen og sige den forkjöbsberettigede det, og angive, hvad Modbud der er gjort; derpaa skal den anden i den Uge bestemme sig. Faaer han, tidligere end tre Nætter för Sommeren, en, der vil gjöre Bud paa Jorden, skal han dog (uagtet det ikke er skeet för) begive sig til den forkjöbsberettigede og sige ham under Vidners Tilkaldelse, hvad Modbud der er gjort paa Jorden, og er hin pligtig til den förste Sommerdag at vælge (om han vil benytte sin Forkjöbsret), dersom Jordeieren har sagt ham det tre Nætter för Sommerens Begyndelse. Faaer han (endnu) senere en, der gjör Bud paa Jorden, kan han gyldigen tilbyde den forkjöbsberettigede Jorden naar han faaer ham selv i Tale, men denne skal da vælge tre Nætter senere. Han er berettiget til, dersom han senere end förste Sommerdag faaer en, der gjör Modbud paa Jorden, at stævne den forkjöbsberettigede syv Nætter inden Tilbudet skal skee til at være hjemme paa sin Bopæl, og skal denne tre Nætter derefter vælge, om han vil have Jorden eller ikke. Vælger den forkjöbsberettigede at tage Jorden, og han gjör det den förste Sommerdag, skal han betale Kjöbesummen den Torsdag, da syv Uger ere forlöbne af Sommeren, paa den Jord, hvortil Forkjöbsretten havdes, med mindre de tidligere (som hörende til samme Thinglag, paa Vaarthinget) have Betalingstermin sammen; da skal Betalingen skee der. Er det senere end förste Sommerdag at han vælger at tage Jorden, skal Kjöbesummen betales den næste Sommer derefter, den Torsdag, da syv Uger ere forlöbne af Sommeren, og skal Betalingen skee paa den Gaard, hvorpaa Forkjöbsretten hvilede, med mindre de tidligere (paa Vaarthinget) have Betalingstermin sammen, da skal Betalingen skee der. Den forkjöbsberettigede er pligtig til at være hjemme den förste Sommerdag, dersom han stævnes til at være hjemme til den Tid, for at vælge om han vil benytte den tilbudte Forkjöbsret, saaledes som nu er anfört; er han da, uden at have Forfald, ikke hjemme, og han heller ikke har en Mand, som Haandtagsoverenskomst kan sluttes med, til at vælge paa sine Vegne, er Jorden frigjort for Forkjöbsretten. Man kan gyldigen over-

drage til en anden Mand at tilbyde den, der har Forkjöbsret til en Jord, at gjöre Brug af den. Dersom den forkjöbsberettigede ikke troer, at det forholder sig rigtig med Tilbudet, skal den anden lade före de Vidner, der bleve tilkaldte, da det blev ham overdraget at tilbyde Benyttelsen af Forkjöbsretten. Den, der gjör Modbud paa en Jord, hvortil der haves Forkjöbsret, skal, naar han byder en Kjöbesum for den, byde den i lovbestemte gangbare Betalingsmidler (ikke i Mageskifte mod anden Jord); ellers er det, som om den Jord, hvortil Forkjöbsretten haves, ikke er tilbudt den forkjöbsberettigede.

(Kun) om den Forkjöbsret til andens Jord skal hver Mand foretage Lysning, som tilkommer ham, men Jordeieren skal tilbyde Benyttelsen af den Forkjöbsret, som den anden har lyst og som tilkommer denne.

Naar en vis Kjöbesum er bestemt for Jorden (for hvilken Sælgeren kan indlöse den, naar Kjöberen vil sælge den), da er Jordeieren ikke pligtig at have nogen, der gjör Modbud, men Jorden skal tilbydes ligesom en Jord, hvortil Forkjöbsret haves, og der skal forholdes med Tilbudet og alt andet, ligesom naar en Jord, hvortil lovlig Forkjöbsret haves, tilbydes.

194. Om Græsningsstykker.

Dersom Eieren af en Jord, hvortil en anden har Forkjöbsret, har Græsningsstykker, indesluttede af en anden Mands Jord, eller dersom der inden den Jords Enemærker, hvortil Forkjöbsret haves, findes Græsningsstykker (der ikke ere indbefattede under Forkjöbsretten), kan Jordeieren (uden den forkjöbsberettigedes Samtykke) sælge de Stykker, om han vil, dersom de ikke ere af större Værdi end fem Örer. Eieren skal tilkalde fem Nabobönder til at vurdere Stykket, og skal Kjöbesummen betales til næste Betalingstermin[1]. Men det kaldes Ufredsstykke. Dersom den, inden hvis Jord et saadant Stykke ligger, vil kjöbe det, er Eieren pligtig til at sælge det. Ligesaa, dersom Eieren af Stykket vil sælge det, da er den pligtig til at kjöbe, der er Eier af den Jord, inden hvilken det ligger.

1) *Ved Udlöbet af den syvende Sommeruge, eller paa Vaarthinget.*

Man er berettiget til, om man vil, (midlertidig) at overdrage for Vederlag en Jord, hvortil en anden har betinget sig Forkjöbsret, men ikke for længere Tid end tre Vintre i Træk. Dersom den forkjöbsberettigede har Mistanke om at Jorden er solgt (for bestandig), har han to Vilkaar: han kan stævne Sælgeren for Salget af Jorden og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straffeböder (af tre Mark) og sex Örer for brudt Haandtagslöfte; han kan ogsaa vælge at stævne til at Kjöbet erklæres ugyldigt. Han skal tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om" — skal han sige — „at jeg stævner dig" — og skal han nævne ham — "for at du har kjöbt en Jord, hvortil jeg har Forkjöbsret" — og skal han angive, hvad Jord det er — „og stævner jeg til at det Kjöb erklæres ugyldigt, og jeg paastaaer, at Jorden tilkjendes mig" — og skal han angive, hvad Jord det er. Ei er han pligtig til at anlægge Sag (til Straf) for Salget af Jorden, undtagen han vil.

Naar man kjöber en Jord, som en anden har Forkjöbsret til, med Vidende (om Forkjöbsretten), skal den forkjöbsberettigede stævne til at Kjöbet erklæres ugyldigt og gjöre Paastand paa Tremarksböder. Kjöber man en Jord, hvortil Forkjöbsret haves, men uden at vide, at det er en saadan Jord, kan den, der solgte ham Jorden, baade af Kjöberen og den forkjöbsberettigede paastaaes dömt til Straffeböder (af tre Mark) og Böder for brudt Haandtagslöfte.

195. Om Jord, hvortil Forkjöbsret haves.

Dersom umyndige Börn have Forkjöbsret til en Jord, skal Jorden tilbydes deres Værge, dersom han er inden Fjerdingen, og der skal forholdes med Tilbudet, som forhen er anfört. Vælger han at tage Jorden, skal han have den, dersom den unge Mand (efter at være bleven myndig) ikke vil have den. Dersom Börnenes Værge vælger ikke at tage Jorden, kan Jordeieren sælge den og behæfte den med samme Forkjöbsret (til Fordel for den umyndige), som der var för. Börnenes Værge skal foretage Lysning af Forkjöbsretten til eller Pant i Jord, dersom Börnene have saadan Ret; kun i det Tilfælde er det Pligt at byde den

forkjöbsberettigede Jorden, dersom Lysning af den er skeet. Men ei skal Jordeieren sælge Jorden saaledes, at den unge Mands Forkjöbsret ikke paahviler den. Men den unge Mand skal lyse sin Forkjöbsret eller sit Pant naar han er sexten Aar gammel.

196. Om Jord, hvortil Forkjöbsret haves.

Dersom den, der har Forkjöbsret til en Jord, er reist ud af Landet, skal den, (der er hans Ombudsmand og) hvem Benyttelsen af Forkjöbsretten tilbydes, paa den Maade vælge at kjöbe Jorden, at han skal betale sine Penge for den, dersom den forkjöbsberettigede ikke vil have Jorden, naar han kommer her til Landet, men den forkjöbsberettigede kan tage Jorden, om han vil, men da skal han betale den anden (der paa hans Vegne har kjöbt Jorden), hvad Afgiften af Jorden har været mindre end Renten af Kjöbesummen, fra den Tid, han kjöbte Jorden. Dersom den fraværendes Ombudsmand hverken bestemmer sig til at tage Jorden eller ikke at tage den, eller vælger ikke at tage den, skal Jorden sælges med den samme Forkjöbsret (til Fordel for den fraværende), som forhen hvilede paa den.

197. Om Agerland.

Dersom Folk eie Agerland sammen, skal den af dem, der vil lade skifte, begive sig til den andens Hjem, og opfordre ham til Skifte af Agerlandet saavelsom af Gjödningen; (Opfordringen skal skee) syv Nætter för Skiftet, og man skal forholde sig i alle Maader med Deling af Agerland, som naar Folk skifte Huse eller Enge.

198. Om Hödrift.

Naar Hav eller Vande eller Storm driver flere end een Mands Hö sammen, skal den, der har Hö blandet med en andens Hö og paa en andens Grund, begive sig til den Mands Hjem, der eier Jorden, hvor Höet er, og opfordre ham til Höskifte; (Opfordringen skal skee) paa en Sögnedag, tre

Nætter eller længere Tid inden Skiftet skal foretages, dersom han faaer ham selv i Tale, men ellers en Uge eller længere Tid för, dersom han ikke træffer ham selv. Han skal tilkalde de Nabobönder, der boe nærmest det Hö, som han forlangte skiftet, saadanne Mænd, der ikke eie Del i Höet; han skal tre Nætter för Skiftet tilkalde fem (saadanne) Nabobönder til at afgjöre, hvad Del han eier af Höet, og opfordre dem til at komme der för Middag; med Hensyn til disse Nabobönder kan anvendes Forkastelsesret som med Hensyn til Nabobönder, der skulle foretage Engeskifte. Dersom den anden undslaaer sig for Höskifte, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark); men benytter han sig af Höet, da er det selvraadig Tilvendelse. Kræver hin ikke Skifte, förend han har fört Höet hjem, tilkommer der hin saameget af det samlede Höes Værdi, som Nabobönder vurdere, at Höet var værdt, da den, der bragte det hjem, ragede det op. De Mænd (hvis Hö er bortdrevet) kunne törre deres Hö paa dens Grund, hvor det er drevet hen, men ei bör de age eller före det bort, förend det er skiftet. Dersom Eieren af Höet ikke kan age det hjem til sig, skal han opföre lovlig Indhegning om det paa dens Grund, hvor han törrede det, og paa hans Jord foretage Jordarbeiderne ved Indhegningen, paa et Sted, hvor der hverken er Ager eller Eng. Dersom Hö driver hen paa en Mands Eng og Eieren af Engen faaer Skade deraf, skal Höeieren böde Skaden, som de fem Bönder, der boe nærmest Engen, vurdere den. Dersom Hö driver hen paa en Mands Græsgang, skal Höeieren sætte lovlig Indhegning om Höet samt törre det.

Ei paadrager man sig Straf ved at lade sit Fæ græsse paa andens Græsgang, med mindre der (af Græsgangseieren) er nedlagt Forbud mod at andre benytte den, og der — dersom den anden ikke selv hörer paa Forbudsnedlæggelsen — er forholdt med Forbudet som med Stævning, og skal Forbudet være i Kraft i tolv Maaneder med Hensyn til Græsgang. Man kan gyldigen ved Nedlæggelsen af Forbud paa Vaarthinget forbyde de Mænd, der höre til samme Thinglag, Benyttelsen af Græsgange, men kun forsaavidt straffes de, dersom de have Kundskab om det Forbud, der er nedlagt.

Jordeieren skal anföre, hvem han ved Forbudet forbyder Brugen af Jorden, og skal Forbudet fremsiges paa en Sögnedag, ligesom en Stævning.

Stævner en Mand, eller nedlægger Forbud med Hensyn til Jord, paa en Helligdag, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark), og er hans Stævning eller Forbud, hvilken af Delene det er, ugyldigt.

199. Om Skovskifte.

Dersom to eller flere eie Skove sammen, og den ene af Medeierne finder, at der forbruges for meget af Skoven, og den, der forbruger mindre af Skoven, vil kræve Deling af den, skal han begive sig hen for at tale med den Mand og til dennes Hjem, i Forhold til hvem han vil skifte Skov — eller faae ham selv i Tale fjorten Nætter för — og tilkalde Vidner: til Vidnesbyrd om, at han stævner ham til at være hjemme — og skal han anföre hans Navn — en Uge senere, til Skovskifte, og skal han have hjemstævnet ham naar fire Uger ere forlöbne af Sommeren eller för, og opfordre ham til Skovskifte syv Nætter inden Skifte skal skee. Han skal tilkalde Vidner: „jeg tilkalder (Vidner) til Vidnesbyrd om, at jeg opfordrer dig N. N. til Deling af den Skov, som vi eie sammen" — og skal han anföre, hvad Skov det er — „at komme der efter syv Nætters Forlöb, för Middag; jeg opfordrer dig til lovligt Skifte". Den anden skal ved Haandtag give Löfte om at indfinde sig, dersom han vil indrömme Skovskiftet. Indrömmer han ikke Skovskiftet, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark). Men dersom man ikke fordrer Skovskifte (til den Tid om Foraaret), som nu er anfört, skal der ventes til om Efteraaret, og skal Skoven da ei skiftes för end efter den Söndag, da der (Torsdagen) næstforhen er fire Uger tilbage af Sommeren. Den, som vil lade skifte, skal tre Nætter forud tilkalde fem Nabobönder, Jordeiere, der boe nærmest Skoven, og tilkalde Vidner: „Jeg tilkalder (Vidner) til Vidnesbyrd om, at jeg tilkalder dig N. N. til at begive dig hen til Skovskifte, til at skifte imellem N. N. og mig, at komme der för Middag, og skifte Skov imellem os; jeg tilkalder

dig ved lovlig Tilkaldelse". Nabobönderne skulle skifte Skoven saaledes, at de aabne Steder, hvor Skoven er borthugget, tildeles den, der har forbrugt mest af Skoven. Dersom Skoven ikke er hugget saaledes, at der er opstaaet aabne Pladser, men Træerne ere blevne huggede enkeltvis efter Udvalg, skulle de dog skifte saaledes, at den, der har forbrugt mindre af Skoven, faaer et forholdsvis saa meget större Stykke, at de finde, at deres Lodder blive lige. Dersom Nabobönderne finde, at den anden har forbrugt mere end sin Del af Skoven, straffes han derfor med Tremarksböder, og skal han derhos betale dobbelt Erstatning derfor, saaledes som de fem Nabobönder, der boe nærmest ved Skoven, vurdere det.

Man bör ikke hugge i en Skov, som to eller flere eie sammen, undtagen alle Medeierne tillade det. Hugger man i Skoven efter en af Medeiernes Tilladelse, og den, der har hugget, sagsöges derfor, skal han begjære Forsvarskvidudsagn, om han troede, at den, der gav ham Tilladelsen, eiede Skoven alene eller ikke. Giver Kviden det Udsagn, at han troede, at hin var Eneeier, da er det tilstrækkeligt til hans Forsvar, men den, der tillod Skovhugsten, kan af dem, der eie Skoven sammen med ham, paastaaes straffet med Tremarksböder, og skal han betale dobbelt Erstatning til hver af dem, eftersom hver tilkommer.

Dersom en Mand drager gjennem anden Mands Skov med Slæde eller (Hest med) Klövsaddel eller Vidie-Agetöi eller Vogn eller Sommerslæde, og hans Redskab gaaer itu, kan han hugge i Skoven hvad han behöver til Istandsættelsen, og lade de beskadigede Stumper ligge tilbage. Han skal paa den næste Gaard, der ligger paa hans Vei, anmelde hvad han har hugget; han skal ved Haandtag love Skoveieren Betaling, saaledes som Nabobönder vurdere den, og have udredet den inden Udlöbet af de næste fjorten Nætter; ellers er Hugsten af Vedet ikke berettiget.

Dersom man hugger et Træ eller to i en andens Skov og ikke förer dem bort, paadrager man sig (Tremarks-) Böder og sex Örer i Beskadigelsesböder, og skulle Bönder, der boe nærmest ved Skoven, give Kvidudsagn derom. Förer man Træerne bort, kan Eieren af Skoven gjöre Paastand paa

Straf for selvraadig Tilvendelse, (nemlig) paa Tremarksböder og dobbelt Erstatning, og skal (til Kvidudsagn) anvende fem Nabobönder til den sagsögte. Hugger man et eller to Træer i andens Skov og skjuler Stubben, og förer Træerne bort fra Skoven, har Skoveieren to Vilkaar: det förste, som forhen er anfört; det andet, at paastaae den, der skjulte Stubben, dömt for Tyveri og anvende en Tolvmandskvid, dannet af den Gode, som den sagsögte er i Thinglag hos. Hugger man tre eller flere Træer i andens Skov og förer dem bort ud af Skoven, har Skoveieren samme Vilkaar, som naar Stubben skjules. Hugger man ind igjennem Overfladen paa et Træ eller skraber Overfladen af, saaledes at det gjör Skade, skal der betales Straffeböder (af tre Mark) og sex Örer i Beskadigelsesböder; men gjör man derved fem Örers eller större Skade eller man hugger et Birketræ, der betegner Markeskjel, kan man af hver af dem, der have deres Markeskjel ved den Birk, paastaaes straffet med Landforvisning. Flytter en Mand Skjellene for Skov eller Enge eller Sommergræsgange eller Gaarde, kan han af hver af dem, som der har sine Skjel, paastaaes straffet med Landsforvisning og skal der (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte.

Dersom en Mand eier Skov inden en andens Enemærker, kan han benytte den til Hugst, som om den var inden hans egne Enemærker. Han skal ikke have Heste der om Natten; han kan der lave (Træ-) Kul og skal have fört dem bort inden næste Vinternætter[1], og dække (Kul-) Gravene, saaledes at Fæ ikke falder i dem. Dersom han ikke dækker Gravene, ansees han med Straffeböder af tre Mark; han skal erstatte det Fæ, som der lider Skade af Gravene, saaledes som fem Nabobönder til den sagsögte vurdere det. Vil han benytte sig af Kvistene, skal han bære dem sammen i Bunker, og ligesaa udtörrede Stammer eller Stubbe, og have fört dem bort inden Udlöbet af de næste tolv Maaneder. Vil han benytte sig af Stubbene, skal han have ryddet dem inden næste Vinternætter. Ere Stubbene ikke ryddede inden næste Vinternætter, eller dersom Kvistene

---

1) *De sidste Dage för Vinterens Begyndelse i October.*

eller de udtörrede Stammer ei bæres sammen i Bunker, tilfalder saadant Ved Eieren af Jorden, inden hvilken Skoven ligger; om ogsaa Vedet er samlet i Bunker, ansees dog Eieren af disse med Straffeböder (af tre Mark), dersom de ikke ere förte bort inden Udlöbet af de næste tolv Maaneder, men naar Eieren har samlet Vedet i Bunke, er det hans, hvad enten det er raat Ved eller tört.

Eieren af den Jord, inden hvis Enemærker en andens Skov ligger, er berettiget til at græsse sit Fæ i den, saalænge Fæet fortærer mere Græs end Ved. Naar Eieren af Skoven boer saa nær ved den (at han kan det), er han berettiget til at græsse sit Fæ i Skoven, dersom det fortærer mere af Skoven end af Græsset. Græsser Jordeieren i andens Skov og Fæet fortærer mere Skov end Græs, ansees den, der gjör det, med Straffeböder (af tre Mark) og skal böde Skaden, saaledes som fem Nabobönder vurdere den. Driver han eller lader drive sit Fæ i anden Mands Skov og der deraf bliver fem Örers eller större Skade, er Straffen Landsforvisning, og er Skoveieren sögsmaalsberettiget. Græsser man sit Fæ i en Skov, man har inden anden Mands Jorder, og Fæet fortærer mere af Græs end af Skov, ansees man med Straffeböder (af tre Mark), og er Eieren af Jorden, inden hvilken Skoven ligger, sögsmaalsberettiget i den Sag. Dersom en Mand, der hverken er Eier af Skoven eller Jorden, inden hvilken den ligger, driver eller lader drive sit Fæ til Skoven, kan han af hver af dem paastaaes dömt til Straffeböder (af tre Mark); men skeer der fem Örers eller större Skade paa Skoven af hans Fæ, kan han af Skoveieren paastaaes straffet med Landsforvisning.

Hver Mand er Eier af det Ved, der voxer frem inden hans Skovenemærker, saalænge han der har gammelt Ved. Dersom Eieren af den Jord, inden hvilken Skoven er, har Mistanke om, at Skoveieren (til Skade for Græsningen) benytter Vedet mindre, end han vilde, dersom han selv var Eier af Jorden, kan Jordeieren stævne ham til at gjöre Ret og Skjel, og paastaae hvad der voxer frem af nye Træer i Skoven fradömt ham, paa Grund af at han forbruger mindre af Skoven, end han vilde gjöre, dersom han ikke havde Hensyn (alene) til Skovvæxten; han skal stævne paa den

sagsögtes Bopæl og tilkalde (til Kvidudsagn) de Bönder, der boe nærmest ved Skoven. Dersom Kviden udsiger, at den anden har forbrugt mindre af Skoven, end han vilde have gjort, dersom han ikke havde haft Hensyn (alene) til Skovvæxten, mister han hvad der voxer frem af nye Træer, og tilkomme disse Jordeieren, men den, der för eiede de gamle Træer i Skoven, beholder dem.

Dersom en Skov, som to eller flere Mænd eie sammen, hugges helt op, skulle de skifte de Birke, der danne Skjel, mellem sig og hugge dem sidst.

200. Om Fæ streifer ind paa fremmede Græsgange.

Dersom Fæ streifer ind paa fremmede Græsgange, og man (saaledes) græsser det paa anden Mands Ager eller Eng, ansees den, der lader sit Fæ græsse der, med Straffeböder (af tre Mark) og skal betale Erstatning for Skaden. Dersom den anden driver det tilbage paa den Maade, at han driver det ind paa Ager- eller Engjord, eller saaledes, at han vilde, at det skulde gaae ind paa Ager eller Eng, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark) og skal betale Erstatning for Skaden; dersom der af saadan Fædrift skeer fem Örers eller större Skade, er Straffen Landsforvisning og Sögsmaalsretten i Sagen tilkommer den, der er Eier af Ageren eller Engen — eller af Höstakken, dersom Fæet drives til en saadan. Dersom en anden Mand driver Fæet ind paa en Mands Ager eller Eng eller Höstak, med sit Vidende (om at det er urigtigt), efter sin og Fæeierens Bestemmelse, skulle de begge betale Straffeböder (af tre Mark), og er Straffen ligestor for dem begge, hvad enten Skaden bliver större eller mindre. Dersom en Mand driver eller lader drive anden Mands Malkefæ saaledes, at det ikke bliver malket til en af de Tider, det skal malkes, eller han vil lade det udeblive til Malketid, straffes han med Landsforvisning; men da udebliver Fæ til Malketid, naar Fæ, der skulde hjem om Morgenen, kommer hjem om Aftenen, eller det, der skulde hjem om Aftenen, kommer om Morgenen. Dersom man sætter anden Mands Malkefæ ind eller driver det saa stærkt eller saarer det

saaledes, at Fæet giver mindre Melk, er Straffen Landsforvisning, og tilfalder Sögsmaalsretten i Sagen den, hvem Melken af Malkefæet tilkommer. Dersom den Mand sagsöges for at han har drevet anden Mands Malkefæ paa saadan Maade, at det er udeblevet til Malketid, kan han begjære Forsvarskvidudsagn, om den anden kunde have fundet sit Malkefæ, dersom han havde villet, saaledes at det ikke var udeblevet til Malketiden. Dersom Kviden giver det Udsagn, at han kunde have fundet eller ladet finde sit Malkefæ, om han havde villet, saaledes at det ikke var udeblevet til Malketiden, frifindes den sagsögte.

201. Dersom flere eie Sommergræsgang sammen.

Naar to eller flere eie Sommergræsgange sammen, skulle de drive deres Fæ til Sommergræsgangen naar otte Uger ere forlöbne af Sommeren og drive det til Midten af Græsgangen, og skulle de have drevet det ud af Græsgangen, naar fire Uger ere tilbage af Sommeren. Dersom andre Mænd drive sit Fæ til Sommergræsgangen, end de, der eie den, og de ikke have Tilladelse dertil fra alle dem, der eie Sommergræsgangen, kunne de af hver af dem, der ei have givet Tilladelsen, paastaaes dömte til Straffeböder (af tre Mark). Ei skal man slaae Græs i Sommergræsgang, men gjör man det, paadrager man sig Straffeböder (af tre Mark), og Höet er ufredhelligt, men förer man Höet bort, kunne Græsgangseierne vælge at anlægge Sag til Straf for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse. Ei bör man tillade nogen at drive Fæ til Sommergræsgang, uden det forholdsmæssige Antal Fæ, som falder paa enhver, bestemmes; da kan enhver udfylde sit Antal. Bliver Folks Fæ tilbage paa Sommergræsgangen (om Efteraaret), er det uden Ansvar for Eierne (af Fæet). Ei bör man opföre Sæterhytter paa Sommergræsgangen; Eierne af Græsgangen ere berettigede til at nedbryde Sæterhytterne, men den, der opförte Sæterhytten eller lod den opföre, kan af hver af dem, der eie Sommergræsgangen, paastaaes dömt til Straffeböder (af tre Mark), lige Straffeböder i Forhold til hver af dem. Ingen bör græsse Fæ paa en Sommergræsgang de to Uger i Mellemrummet

fra den Tid, da sex Uger ere forlöbne af Sommeren, indtil otte Uger ere forlöbne af den. De Mænd, der boe nærmest Sommergræsgangen (men ikke eie Del i den), ere berettigede til stedse at græsse deres Malkefæ paa Græsgangen, undtagen fra den Tid, da sex Uger ere forlöbne af Sommeren, indtil den Mandag, da der, Löverdagen forud, er fire Uger tilbage af Sommeren. Dersom man græsser Fæ paa Sommergræsgangen de to Uger, som den skal henligge ubrugt, kan hver af Græsgangseierne anlægge Sag derfor til Straffeböder (af tre Mark). Dersom man fra Sæterhytter græsser Fæ paa Sommergræsgang, kan man af hver af dem, der eie Sommergræsgangen, paastaaes dömt til Straffeböder (af tre Mark).

Dersom der ikke tages Bestemmelse om det forholdsmæssige Antal af Fæ, som af hver enkelt maa drives til Sommergræsgangen, eller der vel er tagen saadan Bestemmelse, men Græsgangen er bleven saa meget slettere, at Fæet vilde blive federe, dersom der var et ringere Antal paa Græsgangen, og en (af Eierne) vil lade tage Bestemmelse om det Antal Fæ, der maa drives paa Sommergræsgangen, skal han begive sig til Thingskrænten paa det Vaarthing, hvor han selv er Thingmand, og tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at jeg opfordrer alle de Mænd (der ere Medeiere af Græsgangen), til at begive sig til den Sommergræsgang, som vi eie sammen" — og skal han angive, hvad Sommergræsgang det er, og nævne nogle Mænd (af Eierne) — „og at komme der för Middag" — og skal han angive, hvor de skulle komme, for at træffe sammen —" efter fjorten Nætters Forlöb, og jeg opfordrer alle de Mænd, der eie Sommergræsgangen, til at lade bestemme det forholdsmæssige Antal Fæ, som hver af dem maa græsse der, og vil jeg da (forinden) have tilkaldt Nabobönder til at bestemme Antallet af det Fæ, der maa drives til den Sommergræsgang." Han skal, syv Nætter eller længere Tid för, til at bestemme Antallet af det Fæ, som hver maa drive til Græsgangen, tilkalde fem Nabobönder, dem, der boe nærmest Græsgangen og det Sted, hvor de skulle træffes, og som ere Jordeiere, saadanne Bönder, der ingen Del eie i Græsgangen, og mod hvilke ingen Indsigelse kan gjöres med Hensyn til deres

Slægtskab og Svogerskab med ham selv, og skal han ikke tilkalde Fædre eller Brödre eller Sönner af de Mænd, der eie Græsgangen sammen med ham. Den, der vil tilkalde Nabobönder til Ansættelse af Antallet af Fæ til Sommergræsgang, skal tilkalde Vidner: „Jeg tilkalder Vidner til Vidnesbyrd om, at jeg opfordrer dig, N. N., til at begive dig hen efter syv Nætters Forlöb, for at bestemme Antallet af det Fæ, der maa drives til vor Sommergræsgang, og til at komme der för Middag" — og skal han angive, hvor han skal indfinde sig. Paa en Sögnedag skulle Nabobönder tilkaldes og Ansættelsen af Fæantallet foretages. Ed skulle Nabobönderne forud aflægge. Til alle de Eder, som man ikke aflægger paa Thinge, skal den, der foretager Tilkaldelse til saadanne Forretninger, ved hvilke Ed skal aflægges, skaffe en (gudelig) Bog eller et Kors. Men Nabobönderne skulle bestemme Antallet af det Fæ, der maa drives til Sommergræsgangen, paa saadan Maade, at Fæet ikke, efter hvad de formene, vil blive federe ved at Antallet af samme paa Græsgangen er ringere, men de dog formene, at den er fuldt besat. Bestemmelse af Fæes Antal til Sommergræsgang skal skee inden otte Uger ere forlöbne af Sommeren.

202. Om Ansættelse af Fæes Antal til Sommergræsgang.

Antallet af det Fæ, som hver af Eierne efter Ansættelsen kan drive til Sommergræsgangen, kan han udfylde, hvad enten han vil med sit eget Fæ eller andres. Den af dem, der har et större Antal Fæ paa Sommergræsgangen, end han er ansat til, kan af alle de övrige Græsgangseiere paastaaes anseet med Straffeböder (af tre Mark). Ansættelsen skal skee ved at beregne det Antal Fæ, der svarer til en Koes Værdi, paa samme Maade, som naar saadan Ansættelse skeer med Hensyn til Græsgange nærmest ved en Gaard. Ei bör Svin haves paa Sommergræsgang; ufredhellige ere de.

Dersom man ikke er enig om (Adkomsten til) en Sommergræsgang, skal den, der vil bringe Spörgsmaalet derom til Afgjörelse, begive sig til Thingskrænten, den förste

Sögnedag (efter Thingets Begyndelse), paa det Vaarthing, hvor han er Thingmand, og tilkalde Vidner: „Jeg tilkalder Vidner til Vidnesbyrd om, at jeg opfordrer og beder alle de Mænd, der ansee sig for at have Del i den Sommergræsgang og gjöre Paastand paa at eie den, til indbyrdes at kaste Lod om, hvem der skal afholde Domstolen ligeoverfor mig, og til at have kastet Lod saa betimelig, at de kunne sige mig Besked paa Höstthinget", — og skal han angive, hvad Sommergræsgang det er. Dersom de ville bringe Sagen til Afgjörelse, skulle de begive sig til Höstthinget og kaste Lod der, dersom der ei forinden er kastet Lod, og skal den, hvem Loddet har truffet, ved Haandtag samtykke i Afholdelsen af Domstolen. Men dersom nogle tilbyde Lodkastning, men andre ikke indfinde sig til den, ere de, der indfinde sig og tilbyde at gjöre Skjel, frie for Straf, men alle de övrige, der ikke gjöre det, kunne af den, der stillede Opfordringen, sagsöges til Straffeböder (af tre Mark). Dersom de ikke træffe Afgjörelse om, hvem der skal afholde Domstolen ligeoverfor ham, saaledes at han faaer det at vide paa det Höstthing, der holdes af den Gode, han er i Thinglag hos, kan han vælge, hvem af Medeierne af Sommergræsgangen skal afholde Domstolen ligeover for ham, og skal han sige det (paa Höstthinget) paa Thingskrænten eller paa det Sted (paa Thinget), hvor nye Love forkyndes, med mindre den, han vælger, er tilstede der; da skal han sige det til ham selv; han skal under Vidners Tilkaldelse sige det og paa samme Maade skal han udvælge (den, der skal afholde Domstolen ligeoverfor ham). Den, der vil fordre Afholdelse af Domstolen, skal begive sig til den Mands Bopæl, som han vælger at afholde Domstolen imod, og tilkalde Vidner: „Jeg tilkalder Vidner til Vidnesbyrd om, at jeg opfordrer dig N. N. til at afholde Sommergræsgangs-Domstol ligeoverfor mig og at indfinde dig efter fjorten Nætters Forlöb" — og skal han angive Stedet, hvor Retten skal afholdes — „og at komme der för Middag; jeg opfordrer dig ved lovlig Opfordring". Han skal stile sin Opfordring saaledes, at de skulle afholde Domstolen den Mandag, da der næste Löverdag forud er fire Uger tilbage af Sommeren, dersom den Mandag er en Sögnedag; men er det en Helligdag, skal det

skee den næste Sögnedag derefter. Paa en Sögnedag skal Opfordring om Domstolens Afholdelse skee, men er den Dag, der falder fjorten Nætter för Domstolens Afholdelse, en Helligdag, skal han foretage Opfordringen den næste Sögnedag forud. Til saadan Tid skal han opfordre til Afholdelse af Domstolen, at den Dag, paa hvilken han bestemmer at Domstolen skal afholdes, saavelsom den næste Dag derefter, ere Sögnedage. Dersom de Mænd, som skulle afholde Domstolen, blive syge eller saarede, skulle de ved Haandtag overdrage til en anden Mand at udnævne Dommerne saavelsom at före alle de Forhandlinger, som de skulde udföre ved Domstolen, og skulle de Vidner föres ved Domstolen, der bleve tilkaldte, da den syge overdrog til en anden Mand at före sin Sag, men Forkastelse af Dommerne skal udöves efter Hensyn til Dommernes Forhold til den, der blev opfordret til Afholdelse af Domstolen (ikke til den, der möder paa hans Vegne). Dersom den, der er opfordret til at afholde Domstolen, ikke udnævner Halvdelen af Dommerne, skal den, der har opfordret til Afholdelsen, udnævne hele Domstolen, og er det da ligesaa gyldigt, som om de begge foretog Udnævnelsen, og kan der da ingen Forkastelsesret udöves med Hensyn til Dommerne. Dersom begge Parter, der skulle udnævne Dommerne, komme til Domstolen, skal hver af dem udnævne sex Dommere. Indfinder den opfordrede Part sig ikke, skal Opfordreren udnævne tolv Mænd. Hver af Parterne, der skal afholde Domstolen, kan anvende den större Forkastelsesret[1] med Hensyn til Dommernes (Slægtskabs- eller Svogerskabs-) Forhold til den anden Part. Hverken Fader eller Sön eller Broder til nogen af dem, der eie Del i Sommergræsgangen, skal have Sæde i Domstolen. Den, der opfordrede til Afholdelse af Domstolen, skal syv Nætter eller længere Tid för (til Kvidudsagn) tilkalde de fem Nabobönder, der boe nærmest Græsgangen. Hver af Græsgangseierne skal, syv Nætter eller længere Tid för, tilkalde sine Hjemmelsvidner til den Domstol, de afholde, men er der ikke Vidner til, skulle de ved Domstolen, istedetfor Vidnerne, opfordre de Nabobönder, som den, der opfordrede

1) *Jfr. ovenfor c. 25.*

til Afholdelse af Domstolen, tilkaldte til at möde ved denne, til at give Kvidudsagn om, hvilken Del i Sommergræsgangen hver af dem eier. De to Mænd, som afholde Domstolen, tilkommer Forkastelsesretten (med Hensyn til Dommerne). Alle de Mænd, der have lovlige Forhandlinger at fremföre ved Domstolen, skulle aflægge Ed. Hver af Parterne skal aflægge Ed paa: „at jeg vil gjöre Paastand paa at eie saadan Del i Sommergræsgangen, som jeg formener, at jeg eier"; derefter skal Kviden give Udsagn, om hver af dem eier saadan Andel, som han gjör Paastand paa, eller mindre. Vidner og Kvidmænd og Dommere skulle aflægge Ed paa samme Maade, som ved en Domstol paa Thinge. Domstolen skal tildömme hver af dem, hvad Bevismidlerne godtgjöre, at der tilkommer dem. De Nabobönder, som ere blevne tilkaldte til Domstolen, skulle opfordres til at bestemme Antallet af det Fæ, som enhver kan have paa Sommergræsgangen, dersom saadan Ansættelse ikke er skeet för. De Mænd, som ikke före sine Beviser ved Domstolen, skal intet tildömmes. Dersom (nogle af) de Mænd, sem eie den Sommergræsgang, i Anledning af hvilken Domstol er afholdt, ere i umyndig Alder eller reiste ud af Landet, og Sagen for deres Vedkommende ikke er bleven gjort gjældende ved Domstolen, skulle de ved en Thingdomstol fordre, hvad der tilkommer dem, og stævne alle de (övrige) Mænd, som eie Græsgangen. — Alle Hovedbeviser skulle være förte for Domstolen, inden Solen er gaaet ned, men Dommerne skulle dömme den Nat, med mindre de alle ere enige om at gjöre det Dagen efter; deres Domstol skal være afsluttet för Middag den anden Dag (efter Domstolens Sammentræden).

203. Dersom Fæ streifer til Skade for Folk.

Det er fastsat, at dersom Fæ, som er drevet til Sommergræsgang, streifer ind paa Folks Enge eller til Höstak, skal Fæeieren ikke derfor betale Straffeböder. Dersom Fæ gaaer ud af Sommergræsgang ind paa dens Jord, der boer nærmest Græsgangen, har denne tre Vilkaar: det förste, at drive Fæet til Midten af Sommergræsgangen; det andet, at have det paa sin Jord; det tredie, at drive det hjem til

Fæeieren. Driver han det ind paa anden Mands Jord, kan denne fordre ham anseet med Straffeböder (af tre Mark). Det er fastsat om den, ind paa hvis Jord Fæet da drives, eller ogsaa om det af sig selv gaaer ind paa den, at han har ganske samme Vilkaar, som den, der boer nærmest Sommergræsgangen, og ligesaa hver af de Mænd, ind paa hvis Jord Fæet kommer. Det Vilkaar have de ogsaa, at lade det Fæ, der gaaer ud af Sommergræsgangen, gaae hvorhen det vil. Driver man anden Mands Goldfæ (der gaaer eller har gaaet paa Sommergræsgangen) paa saadan Maade, at fem Örers eller större Skade lides derved, regnes det for Skadetilföielse af den mere strafbare Art, og er Straffen Landsforvisning og er Fæeieren sögsmaalsberettiget i den Sag mod den, der drev Fæet eller lod det drive.

204. Om Sultefold.

Dersom den Mand, der boer nærmest en Sommergræsgang, vil gjöre en Sultefold (for deri at indsætte Fæ, der fra Græsgangen kommer ind paa hans Mark), er han berettiget dertil; han skal paa Thingskrænten paa Vaarthinget i det Thinglag, han selv hörer til, kundgjöre, at han vil anbringe en Sultefold paa sin Jord, paa den Side af sin Gaard, der vender mod Sommergræsgangen, eller ogsaa, at han har anbragt en saadan; han skal tilkalde Vidner ved Kundgjörelsen og benytte sig af dem, dersom han sagsöges for, at Fæet har sultet der. Han skal gjöre Sultefolden paa saadan Maade, at Folks Fæ, som der indsættes, ikke drukner eller trædes under Födder, og skal han lade en Ledaabning være paa den med Led eller Dör for, saaledes at den kan lukkes op eller i. Naar det er om Löverdagen at han indsætter Goldfæ, der gaaer ud af Sommergræsgangen, skal han gjöre det för Non[1]. Dersom Fæet trædes under Födder i Sultefolden i Skarn eller Trængsel, eller det drukner, eller Gjerdet falder paa det, har den Ansvaret, som satte det ind; skeer der fem Örers Skade, er Straffen Landsforvisning; om end Fæet sulter eller stanger hinanden saaledes i Folden, at det döer,

---

1) *Kl. 3 eller 3½ E. M.: Helligaftenens Begyndelse.*

indestaaer den, der indsatte Fæet, ikke derfor. Man kan slippe sit (af Foldeieren indsatte) Fæ ud af saadan Fold, uagtet det er Helligdag; ei skal man drage det ud, dersom det er Helligdag; enten skal man udslippe alt Fæet af Folden eller lade det alt blive inde, dersom det er nödvendigt at drage det ud. Naar Eierne af Fæet slippe det ud af Sultefolden, ere de pligtige til at drive det til Midten af Sommergræsgangen eller længere. Slippe de Fæet ud, men ikke drive det paa saadan Maade, ansees de med Straffeböder (af tre Mark), dersom Fæet (derefter) græsser paa Foldeierens Jord. Om en Mand end driver sit Fæ til Midten af Sommergræsgangen, men lader andre Mænds Fæ, der, da han slap sit Fæ ud, var inde tilligemed hans, gaae paa Foldeierens Jord, kan Foldeieren fordre ham dömt til Straffeböder (af tre Mark). Han er berettiget til at gjöre hvilket han vil, at slippe alt Fæet ud og drive det til Midten af Sommergræsgangen, eller alene slippe sit ud og indelukke det, der er tilbage, men han paadrager sig Straffeböder (af tre Mark) for alt Fæet, dersom Foldeierens Jord bliver Gjenstand for Græsning derved at han oplukkede Folden. Men bryder man Sultefold, skal man betale Straffeböder (af tre Mark) og sex Örer i Beskadigelsesböder, og derhos Erstatning; bliver Skaden fem Örer eller mere, er Straffen Landsforvisning. Ei skulle Heste sættes i Sultefold.

205. Om Gjerdesætning.

Dersom den Mand, der eier Jord nærmest Sommergræsgangen — men det er Sommergræsgang, hvad to eller flere Mænd eie sammen — vil fordre Gjerdesætning, skal han begive sig til Thingskrænten paa Vaarthinget i det Thinglag, hvor han selv er Thingmand, til en Tid, da störste Delen af de thingbesögende er tilstede, paa en Sögnedag, og tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om, at jeg opfordrer og beder alle de Mænd, som eie den Sommergræsgang“ — og skal han angive, hvad Græsgang det er — „om Gjerdesætning, at opföre lovligt Gjerde mellem min Jord og deres Sommergræsgang, at indfinde sig för Middag efter fjorten Nætters Frist“ — og skal han angive, hvor

de skulle træffes — „jeg vil da have tilkaldt de Nabobönder, der boe nærmest det Sted, hvor Gjerdesætningen skal skee", — og skal han under Tilkaldelse af Vidner opfordre (Nabobönder) til at dele Gjerdesætningen mellem ham og Eierne af Sommergræsgangen. Nabobönderne skulle være tilkaldte syv Nætter eller længere Tid för. Eierne af Sommergræsgangen skulle opföre det halve Gjerde, men den, der opfordrede til Gjerdesætningen, det halve; de skulle opföre saalangt Gjerde, som han vil, og skulle de hver for sig istandsætte den Del af Gjerdet, som de have opfört.

206. Om Gjerdesætning.

Dersom Eierne af en Sommergræsgang ville opfordre den Mand, der har Jord nærmest Græsgangen, til Gjerdesætning, skulle de begive sig til hans Hjem og opfordre ham til Opförelse af Gjerde, og forholde sig, som om der skulde opföres lovligt Gjerde mellem beboede Gaarde. Gjerdets Længde skal beroe paa, hvor langt et Gjerde Nabobönderne see, at Eieren af Jorden kan opföre i tre Sommere, men Eierne af Sommergræsgangen skulle opföre halvt Gjerde mod ham. Dersom Nabobönderne finde, at der behöves længere Gjerde, end at den, der er opfordret til Gjerdesætningen, vil være istand til at opföre Halvdelen af det, skulle Eierne af Sommergræsgangen opföre den Del af Gjerdet, som han ikke i tre Sommere orker at opföre. Der skal være lovlig Ledaabning paa Gjerdet, paa lovlig Maade indrettet, dersom en Alfarvei gaaer til Gjerdet. Man er berettiget til, medens man er sysselsat med saadan lovlig Gjerdesætning, at skaffe sig Ildebrændsel og drive sit Fæ hjem til Gaarden; ei skulle Gjerdesætterne drive andre Sysler, saaledes at det sinker Gjerdesætningen. Hvilkensomhelst af Parterne det er, der ikke opfylder sin Pligt mod den anden med Hensyn til Gjerdesætningen, da skal der forholdes med Sögsmaal derfor, som naar man opfordres til Gjerdesætning mellem beboede Gaarde. Man er pligtig til at lukke lovligt Led efter sig paa et lovligt Gjerde, dersom det er indrettet, som ved Lov er fastsat. Lukker ikke den Led i, der sidst gaaer igjennem det, paadrager han sig Straffeböder (af tre

Mark) og tilkommer de Böder den, der skulde vedligeholde Led paa Gjerdet. Naarsomhelst et Led paa et Gjerde brydes, skal der betales Straffeböder (af tre Mark) og sex Örer (i Beskadigelsesböder) samt Erstatning for Skaden.

Naar lovligt Gjerde er sat mellem en Sommergræsgang og den Gaard, der er nærmest den, skal der ikke være Sultefold paa Gaarden.

Dersom en Mand driver en andens Fæ ud af en Sommergræsgang og det ikke kommer tilbage, kan Fæeieren fordre ham anseet med Straffeböder (af tre Mark) og skal den, der har uddrevet Fæet, være ansvarlig for det.

207. Om Svin.

Ei bör Svin haves paa Sommergræsgang; de ere, hvor de findes paa andre Mænds Jorder end Eierens, ufredhellige for hvad Skade der tilföies dem, med mindre det er et (til Töiring bestemt) Hjemmemarkssvin, der har en Ring eller Knap eller Lænke i Trynen. Slaaer en Mand en andens Svin paa sin Grund og dræber det, skal han dække den döde Krop, saaledes at ikke Dyr eller Fugle kaste sig over den, og skal han sende Eieren af Svinet Bud. Veed han ei, hvem der eier Svinet, skal han kundgjöre det for sine Nabobønder eller paa næste Hrepsmöde. Sender han ikke Bud til Eieren af Svinene, eller gjör det saa sent, at de fordærves efter den Tid, at han fik at vide, hvem der eiede dem, kan han af Eieren paastaaes dömt til Straffeböder (af tre Mark) og skal betale enkelt Erstatning. Dræber man et Svin, for at före sig det til Nytte, kan Eieren af Svinet vælge, om han vil anlægge Sag for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse, men dersom Svinet bedærves, fordi han ei har kundgjort (at det var dræbt), som anfört, og der bliver fem Örers eller större Skade deraf, er Straffen Landsforvisning. Dersom man dræber et Svin paa en andens Grund, end sin, er det som om man dræber det paa dens Grund, der eier Svinet.

208. Om Jagt og Fiskeri.

Hver Mand er berettiget til at jage Fugle og fange Fisk paa sin Grund. Tager en Mand Fugle, der ere mærkede (for at betegne hvem de tilhöre), skal han sende Bud til Eieren af Fuglene og bevare dem, saaledes at de ikke lide Skade. Gjör han sig Fordel af dem, kan Eieren af Fuglene vælge, om han vil paastaae ham dömt for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse. Dersom en Mand vil jage Fugle paa Vande, som han eier sammen med flere, skal han först roe foran sin egen Grund, men om de end derefter fare hen og tage Fuglen ved en anden Jord eller paa anden Mands Grund, er Vildtet dog deres. Ei bör han forfölge Fugle saaledes, at de drives ud af anden Mands Jagtenemærker. Dersom man gaaer ind paa anden Mands Jagtenemærker uden Tilladelse, kan Jagteieren vælge at paastaae Straf enten for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse.

Dersom der er Markeskjelsaaer, ere begge (tilgrændsende Jordeiere) berettigede til udelt Fangst i Aaen, og kunne drage Vaadet til hvilken af Aabredderne de ville; de skulle ikke tillade andre at fange i Aaen. Dersom den ene finder sig bröstholden i Forhold til den anden, skal han opfordre den, der eier Aaen sammen med ham, til Deling af den, og til at indfinde sig efter syv Nætters Forlöb, og skal han, tre Nætter eller længere Tid inden Aaen skal deles, tilkalde fem Nabobönder. De Bönder skulle tilkaldes, der boe nærmest Aaen; de skulle dele saaledes, at hver af Eierne har Fangsten i en Uge ad Gangen eller i kortere Tid; de (af Nabobönderne), der ville dele efter de længste Tidsdele, skulle raade. Om der end ikke indfinder sig flere Bönder end tre (medens de andre to ere Tjenestekarle), er deres Deling dog gyldig. Den Fordeling skal gjælde mellem Parterne den Sommer, og de ere da berettigede til at tillade (andre) Folk Fangst, hver for sin Andel.

Ei skal man lægge Net tvers over en Aa og (derved) forhindre Fiskens Gang, eller sætte Kar eller Kurve i Aaen, eller gjerde den saaledes, at der ikke bliver en Aabning tilbage, med mindre man eier hele Aaen. Net skal lægges langs med Bredden. Et Gjerde eller Net er ufred-

helligt, dersom det sættes eller lægges tvers over Aaen og kan den, der gjerder saaledes, af hver af dem, der ere Eiere af Fangsten ovenfor, fordres dömt til Straffeböder (af tre Mark). Dersom Aaen deler sig i flere Arme, skal man ikke forhindre Fisken i at komme frem i nogen af Armene, med mindre der i en af Armene er mindre Fiskegang end i en anden og man alene er Eier af Aaen ovenfor.

209. Om Ting, der opdrive fra Söen.

Hver Mand er berettiget til hvad der opdriver paa Stranden foran hans Grund af Ved og Sælhunde og Hvaler og Fiske, med mindre Forstrandsretten er ved Salg afhændet fra Jorden eller givet bort eller afhændet i Betaling, og tilkommer Forstrandsret enhver, hvor han har Hjemmel dertil.

Dersom Ved kommer paa en Mands Forstrand, skal han mærke det med sit Vedmærke; han er berettiget til at vade ud efter det, dersom Træet er saa stort, at han ikke (ellers) kan faae det op fra Flodmaalet. Dersom det Træ kommer paa anden Mands Forstrand, eier den sit Træ, som eier Mærket, men den, paa hvis Grund Træet er opdrevet, skal, saasnart han kan, sende Bud til Træeieren. Dersom Ved gjennem Aamundinger, der danne Forstrandsskjel, opdriver paa Land, tilkommer Vedet Eieren af Jorden (nærmest) ovenfor Forstranden (naar denne er skilt fra Jorden). Dersom Birke-Ved driver (ned ad en Aa) ud til en Aamunding, der danner Forstrandsskjel, tilkommer Vedet den, der eier Jorden (nærmest) ovenfor Forstranden. Dersom Ved driver ned ad Aaer og fæstes paa Sandbanker (i Aamundingen) eller driver op paa Land, tilkommer Vedet Eieren af Grunden (hvor det er opdrevet) eller af Sandbankerne, med mindre een Mand eier Skoven ovenfor (og det altsaa er sikkert, at Træet er hans). Dersom nye Aamundinger brydes ud igjennem Folks Forstrande og der driver Ved igjennem saadan Munding op paa Land (ovenfor Forstranden), tilkommer Vedet den, der eier Forstranden udenfor. Dersom en Mand tager et eller to Træer, begge tilsammen kortere end tre Alen, af en Mands Forstrand, straffes han med Tremarksböder og skal betale dobbelt Erstatning. Men

tager man et Træ, der er tre Alen eller længere — eller om de end ere kortere, men alle tilsammen ere tre Alen — kan Eieren af Vedet anlægge Sag, hvad enten han vil for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse. Naar Træer ere skjulte i Jorden höiere oppe end Havets Flod nu naaer op, tilkomme de Træer den, der er Eier af Jorden ovenfor Forstranden. Men dersom Træer ere i Flodmaalet, om de end ere dækkede af Sandet eller faste i Sten, tilkomme Træerne Eieren af Forstranden ovenfor Flodmaalet.

210. Hvorledes der skal forholdes med Forstrande.

Dersom Folk roe langs med Land og bryde Aarer eller Gangbrædter, eller deres Fartöi beskadiges, ere de berettigede til at tage Ved af anden Mands Forstrand og istandsætte deres Fartöi og lade det beskadigede Redskab blive tilbage og melde det i den nærmeste Böigd, hvor de komme til Hus. De skulle betale Eieren, naar de træffe sammen med ham, hans Ved eller ved Haandtag love at betale ham det, saaledes som de Nabobönder, der boe nærmest ved Forstranden, vurdere det. Dersom de ikke ved næste Hus, de komme til, anmelde, at de have taget Vedet, eller dersom de ikke betale eller ved Haandtag love at betale Vedets Værdi til Eieren, paadrage de sig Straf for Borttagelsen.

211. Om Vedflytning.

Man er berettiget til at bortflytte (til Land) det Ved, man finder flydende længere ude (paa Söen) foran anden Mands Strand, end at man (fra Land) kan see en uflækket Fisk paa Baadens Side; det skal være en Torsk, saa stor, at den, naar den er flækket, er en Alen bred over Ryggen. En saadan Fisk kaldes gild. Fisken skal kunne sees paa den Side af Baaden, der vender mod Land, fra yderste Ebbemaal paa Stranden. — Man er berettiget til at tage og bortflytte Ved ved Stranden, dersom der ikke er Udsigt til at det vil blive landfast — med mindre

det er saa nær ved en Mands Forstrand, at man paa Baadens Side fra en saadan Forstrand, hvorpaa Drivgods kan blive landfast, vilde kunne see en Fisk, forsaavidt der ikke imellem Stranden og Baaden var Land, der hindrede Udsigten. Paa denne Maade skal man forholde sig ved at tage hvadsomhelst der paa Söen driver og kan föres til Land, og ligesaa naar det er en Hval.

Dersom man förer Ved (der er taget paa Söen) op paa anden Mands Forstrand, skal Vedet ikke ligge der længere end tre Nætter, dersom det er en Forstrand, hvorpaa Fisk eller Ved kan opdrive; men ligger det længere der, ansees den, der förte det derhen, med Straffeböder (af tre Mark). Han er berettiget til at före det op paa Landjorden ovenfor Forstranden og skal (da) have bortfört det inden Udlöbet af tolv Maaneder.

212. Om Fangst paa Söen.

Alle ere berettigede til Fangst udenfor Garnsætningsmaal, uden derved at paadrage sig Straf; men yderste Garnsætningsmaal er det, hvor et Sælhundenet, tyve Masker dybt, ved Ebbetid naaer til Bunden, saaledes at Flodholterne da flyde over Vandet.

213. Om Försel af Hval til Forstranden.

Dersom en Hval opdriver paa en Mands Forstrand, skal han, om det end er Söndag, fæste den ved Landjorden, paa saadan Maade, at han ikke antager, der er Fare for at den vil slides lös, hvad enten han dertil har gamle Strenge, eller saadanne, som han dertil skjærer af Hvalen. Han er berettiget til at fæste den med Strenge, som han rister af Hvalen, og före Strengene op omkring Stokke eller Stene. Han skal flense Hvalen. Dersom afflensede Stykker af Spækket eller Kjödet skylles bort for ham og opdrive paa en andens Strand, tilhörer (Stykkerne af) Hvalen Eieren af Stranden, dersom den opdriver i længere Afstand end et Pileskud fra Skjellet mellem de to Forstrande. Dersom Hvalen slides lös med Strengene og opdriver paa anden

Mands Strand, tilhører Hvalen den, ved hvis Forstrand Strengene først ere anbragte i Hvalen, saafremt en Stump af Strengen er tilbage paa Landjorden og Kviden giver det Udsagn, at Hvalen var fæstet paa saadan Maade, at det vilde have holdt i samme Veir, som der var, da de havde fæstet Hvalen. Udsiger Kviden, at det ikke vilde have holdt, er det som Hvalen ikke var bleven fæstet, og den, der fæstede Hvalen, eier da ingen Del i den.

214. Om Hvaldrivt.

Dersom en Hval driver op paa en Forstrand, der hörer til en Leiejord, paa hvilken en Leilænding boer, skal han fæste Hvalen og sende en Mand, der kan reise fulde Dagsreiser, til Forstrandseieren, inden han gaaer ud paa Hvalen for at flense den. Naar han har afsendt Manden, skal han og de, der ville gjöre det med ham, flense Hvalen, og flense den til Erhvervelse af Fjerdedelen — saaledes at de, der flense, faae en Fjerdedel (af hvad de flense) — indtil Eieren af Hvalen kommer tilstede; da bör Eieren af Hvalen raade for den Del af den, der er tilbage uflenset. De, der have flenset Hvalen, indestaae Eieren af den for hele den Del af Hvalen, der er flenset. Men skylles den Del ud, der ikke endnu er flenset, bære de ikke Ansvar for den, dersom Kviden giver det Udsagn, at de, der flensede Hvalen, havde fæstet den ved Landjorden paa saadan Maade, som de vilde have gjort, dersom de havde eiet Hvalen; men gives ikke saadant Udsagn, bære de Ansvaret.

Dersom en Hval driver op paa en Forstrand, hvor een er Eier af Jorden ovenfor Forstranden og en anden af Forstranden, kan enhver (deltage i at) flense Hvalen, som Eieren af Jorden ovenfor tillader det, med mindre Eieren af Forstranden har givet en anden Mand Fuldmagt, og skal denne da tage Bestemmelse om Flensningen. Eieren af Jorden ovenfor Forstranden skal paa samme Maade sende Bud til Forstrandseieren og paa samme Maade forholde sig i alle Henseender, som naar en Leilænding boer ovenfor en Forstrand, der tilhörer Eieren af den Jord, han boer paa.

215. Om Drivhval.

Dersom en Hval driver op paa en Mands Grund, tilhörer hele Hvalen ham; men ifald der er Harpun i den, tilhörer Halvdelen af Hvalen den, der har kastet Harpunen, dersom han indfinder sig for at flense Hvalen. Men paa saadan Maade skal Forstrandseieren söge efter Harpunen, som om han (selv) havde en af ham kastet Harpun i en Hval paa en andens Strand. Veed han, hvem der har kastet Harpunen, skal han sende Bud til ham, dersom denne er i saadan Nærhed, at man kan reise frem og tilbage til ham samme Dag, saa lang som Dagen er paa den Aarstid. En harpuneret Hval skal, veiet paa en Bismer, vurderes af fem Nabobönder, men Jordeieren skal flense Harpunerens Lod og erhverver Halvdelen af det flensede, dersom Harpuneren ikke indfinder sig. Men kommer han tilstede, naar en Del af Hvalen er flenset, skal han altid tage Bestemmelse om Flensningen af den Del, der er tilbage, men den anden, der har flenset Hvalen (inden Harpunerens Ankomst), skal (da) have Fjerdedelen af hvad han har flenset. Men dersom Forstrandseieren og han ere uenige om, hvorvidt det er den Harpun, han har kastet, skulle to Mænd ved Bevidnelse paa deres Ære bevise det med ham, og Harpunen skal da ansees kastet af den, der (saaledes) paastaaer at have gjort det. Men dersom Harpunen ikke findes i Hvalen, men i Spækket eller Kjödet af den (efterat det er borte fra Stranden), skal Vurderingen foretages af de Nabobönder, der ere nærmest det Sted, hvor Harpunen findes.

Dersom en Hval, som Folk (tildels) have flenset og hvori en Harpun findes, skylles ud, kan Harpuneren, hvorsomhelst den driver iland, fordre sin Andel af alle de Mænd, der eie Forstranden, hvor Hvalen driver op, ihvor mange Steder den end kommer til, og det samme gjælder om man end flenser den flydende paa Vandet eller paa et Skjær.

Den (Forstrands- eller Jordeier), som (naar Harpuneren ikke er tilstede) skal opbevare Harpunen, skal lade Hvalen vurdere og veie paa Bismer, i Paasyn af alle Eierne af Forstranden, hvor Hvalen kom, eller af dem, som (naar

Hvalen ikke er drevet op paa en Forstrand) fra et Fartöi have flenset den — forudsat, at de, inden de have solgt Hvalen, erfare, at der er Harpun i den — hvad enten det er dem, der först eller sidst flense Hvalen. De Nabobönder skulle vurdere Hvalen, som boe nærmest det Sted, hvor Hvalen kom iland. Alle de Mænd, som have faaet Andel af denne Hval, og vide, at der var Harpun i den, skulle hver af sin Del medföre til Althinget et saa stort Belöb, som der tilkommer Harpuneren. Medföre de ikke et saa stort Belöb, regnes det for selvraadig Tilvendelse, og skulle de betale dobbelt Erstatning for hvad der mangler i Belöbet, og er det en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden og der skal (til Kvidudsagn) tilkaldes paa Thinge fem Nabobönder til den sagsögte. Harpuneren kan vælge den Fremgangsmaade, at paastaae den anden, naar denne dölger, at Harpunen er funden, dömt til Fredlöshed, og skal der (da, til Kvidudsagn) tilkaldes paa Thinge ni Nabobönder til den sagsögte; samme Ret har han mod den, der gjör sig Fordel af Hvalen og veed, at der er lagt Dölgsmaal paa Harpunen. Men Harpuneren kan ogsaa vælge den Fremgangsmaade, at paastaae den, der lægger Dölgsmaal paa Harpunen, dömt for selvraadig Tilvendelse, og skal denne da böde tre Mark og betale dobbelt Erstatning for hele Harpunerens Lod af Hvalen. De Mænd, der eie Lod i Hvalen og ikke vide, at der er blevet lagt Dölgsmaal paa Harpunen, skulle, naar de faae Kundskab om, at der har været Jern i Hvalen, hver for sig byde Harpuneren en saadan Del af Hvalens Værdi, som om de (fra först af) havde flenset den i den Tanke at erhverve en Fjerdedel af Harpunerens Lod, men dersom de vente, indtil han anlægger Sag mod dem, skulle de betale et saadant Belöb, som vilde have tilfaldet Harpuneren, dersom han strax fra först af selv havde flenset Hvalen. Behöver han at anlægge Sag mod dem derfor, skal han (til Kvidudsagn) tilkalde deres fem Nabobönder. Dersom en Hval, hvori en Harpun er funden, bliver solgt, skal den, der har solgt den, medbringe Kjöbesummen til Althinget — saa meget som Harpunerens Lod bliver af Hvalen, naar den er bleven flenset i den Tanke at erhverve Fjerdedelen af Harpunerens Lod — men med-

bringes den ikke til Thinget, har Harpuneren Krav paa hele (sin Andel af) Hvalens Værdi, forsaavidt den ikke er betalt til ham, og han kan stævne hvad enten han vil paa Lovbjerget eller paa Bondens Kirkegaard (paa Althinget), og gjöre Paastand paa tre Mark i Böder og dobbelt Erstatning af det, der ikke er betalt. Dersom Hvalen er bleven vurderet, og Belöbet ikke betales (til Harpuneren), kan Harpuneren stævne hvad enten han vil paa Bondens Kirkegaard eller paa Lovbjerget til Udredelse af Belöbet og gjöre Paastand paa tre Mark i Böder. Dette er det rette Stævningssted — om Torsdagen midt i Althingstiden — naar man ikke, som fastsat er, udreder Hvalens Værdi.

Men dersom Hvalen driver op paa en Leiejord, skal Leilændingen strax sende en Mand, der reiser fulde Dagsreiser, til den, der eier Jorden eller har Ret til Hvalen, men indtil Eieren kommer tilstede, skal Leilændingen og de Mænd, der efter hans Bestemmelse deltage deri, flense Hvalen med Ret til at erhverve en Fjerdedel af det flensede, men de skulle bære Ansvaret for at det flensede ikke skylles ud, men saasnart Eieren kommer tilstede, skal Skifte (af det flensede) finde Sted.

Men dersom flere Mænd eie Forstranden (sammen), og ikke alle komme tilstede, skal man sælge en andens Lod (der er fraværende) paa samme Maade (med samme Omhu for hans Tarv) som man sælger sin egen. Men komme alle Eierne tilstede, og de ere uenige om Eiendomsretten (til Forstranden), skal ingen gjöre Krav paa mere end der tilkommer ham, men dersom nogen modtager mere end der tilkommer ham, er Straffen derfor som for selvraadig Tilvendelse. Men ere de uenige om Delingen, eller alle Eierne ikke komme tilstede, skulle de fem nærmeste Bönder skifte med Haand paa (en hellig) Bog alt hvad der har nogen Værdi.

Men dersom flere Harpuner ere i Hvalen, erhverves der alene noget ved den Harpun, som har medfört Döden, og som er bleven forevist paa Lovbjerget med de samme Mærker paa Skaftet eller Jernet, hvad enten een Mand eller flere eie Harpunen. Men om ogsaa Harpunen findes i Sandet eller i Indvoldene inden samme Forstrands Enemærker eller i Pileskudsafstand (derfra) paa en anden Forstrand,

skulle Nabobönderne ligefuldt (til Varetagelse af Harpunerens Tarv) vurdere Hvalen, og skulle de tilkaldes tre Nætter för Vurderingen. Men dersom Ben eller Barder findes paa samme Forstrand eller i Pileskudsafstand paa en anden Forstrand, skal der forholdes med dem, som med Hvalen (selv).

Men man skal före Hvalens Værdi — i Örer, beregnede hver til sex Alen — til Althinget, og paa Lovbjerget gjöre Meddelelse om Harpunen og om Hvalens Værdi, men den, der har kastet Harpunen, skal gaae til den andens Bod og opgive Mærkerne paa sin Harpun, men dersom den anden ikke troer ham, skal han (til Bevis for at det er hans Harpun) have Mededsmænd, ligesom hjemme i Böigden, eller sine fem Nabobönder. Men dersom ingen melder sig, skal man tage Belöbet med hjem og i tre Sommere gjöre Anmeldelse (om den fundne Harpun).

216. Om Förſel af Hval til Forstranden.

Dersom en Mand finder en Hval flydende paa Söen, længere ude, end at man paa Sidebeklædningen af en Baad kan see en gild[1] Fisk fra det Sted paa Landjorden, hvor Hvalen kan fæstes, da skal han före den Hval hvorhen han vil; men dersom Folk komme til, er han ikke pligtig til at modtage dem, dersom han ligefuldt kan före Hvalen til Land; men fastgjöre de desuagtet Strenge i Hvalen, erhverve de ikke destomindre ikke Hvalen, dersom Nabobönder give det Kvidudsagn, at den anden iforveien var istand til at före den til Land med den Mandstyrke, han havde. Dersom en Jordeier deltager i Förselen, kan han bestemme sig til at före den til sin Strand, men dersom Veilængden derhen er större, bærer han Ansvaret derfor ligeoverfor sine Ledsagere; af saadan Hval (der föres til en anden Forstrand, end den nærmeste) tilkommer Jordeieren en Trediedel og dem, der deltage i Förselen, Totrediedele. Men dersom flere Jordeiere deltage i Förselen, skal Hvalen föres til dens af de dertil (paa Grund af Hvalens Nærhed til Forstrandene) berettigede Jordeieres Grund, hvis Forstrand er den nærmeste.

---

1) *See ovenfor c. 211.*

Dersom een Mand eier Jorden, men en anden eier Stranden eller Forstrandsretten, erhverver den sidste ikke en Hval, der er funden flydende paa Söen (og derefter föres til Forstranden), med mindre han har kjöbt Forstranden med al Herlighed. — Naar den ikke er solgt med alle Herligheder, har Jordeieren Ret til Havkalve og Marsvin og Sælhunde og Fiske og Fugle og Tang.

Af en harpuneret Hval tilkommer Jordeieren (til hvis Strand den föres) en Trediedel, en anden Trediedel dem, der före den til Land, og den tredie Trediedel den, der kastede Harpunen; men Jordeieren skal opbevare Harpunerens Lod, ligesom naar det er en Hval, der driver op paa Land.

Dersom en Mands Tjenestekarle finde Hvalen, og han har betinget sig alt deres Arbeide, da erhverver han Hvalen. Men har han alene Ret til hvad de fiske, erhverver han ikke mere, end hvad Nabobönder vurdere, at Fiskeriet er blevet opholdt imidlertid, samt desuden den (ved Fiskeri sædvanlige) Andel, der tilkommer ham som Eier af Baaden, og bære de dog ligefuldt Ansvaret for Baaden, som ellers.

Men dersom Hvalen driver saa meget for Ström eller Vind, at den bestemmer Baadens Retning, men Baaden ikke dens, skal det ansees, som om de ikke have fundet Hvalen.

217. Om Finderens Spæk.

Man er berettiget til Finde-Spæk af en Hval, der, inden den er delt, er tyve Alen lang eller mere, men det (der tilkommer Finderen) er tredive Vætter[1]. Finde-Spæk skal der være, naar de (der finde Hvalen) före Hvalen til Land eller fastgjöre Strenge i den, uanseet at de ikke alene ere istand til at före den til Land. Finde-Spæk tilkommer (ogsaa) dem, der först finde Hvalen, om end andre fastgjöre Strenge i den, medens Finderne begive sig hen for at skaffe Folk til Hjælp (ved Förselen).

Dersom man förer en Hval (til Land) forbi en eller flere Mænds Strande, fra et Sted, der var saa nær ved disse, at en Fisk paa Sidebeklædningen af en Baad kunde sees fra Landjorden, regnes det for selvraadig Tilvendelse.

---

1) *En Væt = 80 Pund.*

Dersom en Hval driver bort fra en Mands Strand, og der i Hvalen er Stumper af (de brustne) Strenge, saa stærke, at Kviden udsiger, at den, der fæstede Hvalen, troede, at de vilde holde, da erhverver han Hvalen, om den end kommer til et andet Sted, men han skal hente den der med Fartöi eller Heste, og ikke bruge andet der end Vand. Men dersom afflensede Stykker Spæk eller Kjöd af Hvalen drive bort, tilhöre de Eieren af Forstranden (hvor Stykkerne drive op).

Naar man förer en Hval fra et Sted i Fjorde eller Sunde, hvor en Fisk paa Sidebeklædningen af en Baad kan sees fra flere Jorder, da eie alle Jordernes Eiere lige Del i den, om end en af dem förer den til sin Grund. Dersom Folk drive Hvaler i Land, erhverve de Totrediedele og Jordeieren en Trediedel. Dersom Hvaler findes i Vaager, længere ude, end at en Fisk kan sees paa Siden af en Baad, tilkommer enhver hvad han kan före sig til Nytte af den. Kommer der Folk derhen og anvende Vaaben mod Hvalerne og fæste dem ved Iskanten, saaledes at de ikke ville kunne synke, tilkomme Hvalerne dem, der (saaledes) fange dem. Men nægte de at modtage andre Mænds Bistand, indestaae de for Hvalen ligeoverfor dem, hvem de nægtede det, dersom Kviden udsiger, at de vilde have bjerget Hvalen, dersom de alle havde virket sammen. For en saadan Del indestaae de, som der af den tabte Hval tilkommer hine efter deres Antal, dersom Kviden udsiger, at de vilde have bjerget hele Hvalen, naar de alle havde samvirket. Om Folk end kaste Harpuner, der paa Thinge (forud) ere anmeldte, paa Hvaler, der ere i Vaager, have de ikke desto mindre ikke större Ret til Hvalerne end andre; driver Hvalen (derefter) död iland, tilkommer dem Harpun-Lod. Dersom Vaagen, hvori man udenfor yderste Garnsætningsmaal saarer Hvalerne, strækker sig helt til Land, og Hvalerne löbe op paa Land, skal der forholdes, som naar man med Fartöier driver dem op. Enhver er berettiget til hvad han fanger udenfor (yderste) Garnsætningsmaal.

Dersom en Hval driver op paa Skjellet, der adskiller Folks Forstrande, tilkommer Halvdelen af den hver af dem,

saafremt nogen Del af den ligger midt paa Skjellet, uden Hensyn til, paa hvilken af Siderne den störste Del ligger.

Dersom en Hval er paa Söen indenfor Garnsætningsmaal, tilhörer den Eieren af Jorden (der er nærmest); men er den længere ude, men en Fisk dog fra Landjorden kan sees paa Sidebeklædningen af en Baad, tilhörer dog ogsaa da Hvalen, dersom den er död, Eieren af Jorden.

218. Om Vrag.

Dersom Lig af Mennesker og Gods kastes iland, bör den nærmeste Bonde före Liget op fra Flodmaal og (naar han er Leilænding) sende Bud til den Mand, der eier Jorden, og skal denne bevare Godset og flytte Liget med Bonden, dersom denne ikke alene har Folk nok dertil. Jordeieren skal af Godset tage Betalingen for Gravsted og Ligsang, og vise Bonden hvad han tager af Godset og hvad der er tilbage; han skal vise sine fem Nabobönder det og lade vurdere det, som kan ventes at blive bedærvet, og sælge det, dersom han vil. Det Gods kaldes Vrag, som tilligemed Lig af Mennesker kastes iland — eller naar man antager, at alle de Mennesker ere forgaaede, som eiede Godset, skjöndt ingen Lig af Mennesker kastes iland med Godset. Jordeieren skal bevare Godset, som han vilde have gjort, dersom han eiede det, men ei skal han være ansvarlig for det. Dersom Arvingerne efter de Personer, som have eiet Godset, komme tilstede, skulle de have to Mænd, der vedkjende sig de afdöde, og mod hvem ingen Indsigelse kan reises paa Grund af deres Slægtskab eller Svogerskab (til Arvingerne), og som vidste, at de afdöde havde baaret det Gods ud paa Skibet; de skulle aflægge Ed derpaa og bevidne paa deres Ære, at de Mænd, eller den Mand, dersom det var een, bare det Gods ud paa Skibet. Naar Arvingerne komme for at fordre Godset, skal hver af dem stævne den, der har Godset i Bevaring, for et saadant Belöb, som de bestemme sig til at fordre; de skulle stævne „til Betaling". De skulle alle stævne til Althinget, og opfordre den Gode, som de, der fordre Godset, ere i Thinglag hos, til Dannelsen af en Tolvmandskvid, til Udsagn om, hvor meget Gods den Mand,

hvem han gjör Paastand paa at arve, har bragt ud paa Skibet, Gods, som har tilhört ham. Paa denne Maade skal hver af dem, der gjöre Fordring paa Godset, före Forhandlingen. Goden skal (som Formand for Kviden) afgive saadant Udsagn, som han formener rettest, og skal den sagsögte dömmes til at udrede saameget Gods, som Kviden giver Udsagn for, med mindre et eller andet Forsvar kommer frem: Den sagsögte skal tilkalde sine fem Nabobönder til Forsvarskvidudsagn om, hvor meget Gods han har modtaget. Derom skulle de give Udsagn. Dersom han iforveien har udredet noget af Godset efter de Love, som nu ere anförte, skal han udrede saa meget mindre. Dersom han paa anden Maade, end her er anfört, iforveien har udredet eller afleveret fra sig noget af Godset, have Arvingerne Krav paa dette. Paa samme Maade, som nu er anfört, skulle de Personer fordre sit Gods, som have havt det med Skibet, uden selv at fölge dermed. Dersom Nabokviden angiver Godset til et mindre Belöb end Tolvmandskviden först havde bevidnet, skulle alle Kravene lide Afkortning i lige Forhold. Dersom nogle af dem, der gjöre Krav paa Godset, senere faae Kundskab derom, skulle de lyse til Sögsmaal imod alle hine (övrige Arvinger), som have modtaget Godset, og kunne de fordre, at Godset, som hine have modtaget, skiftes paa samme Maade (saaledes, at enhver lider Afkortning i lige Forhold). Dersom mere af Vraget har været i Jordeierens Bevaring, end hvad han paa lovlig Maade har udredet, skal han bevare det i tre Aar og derefter anmelde det paa Lovbjerget; ogsaa skal han lade sine fem nærmeste Nabobönder vurdere det med Haand paa (en hellig) Bog eller paa Kors, og skal han nyde Renterne. Men dersom Folk komme senere og fordre Godset, skal (alene) Hovedstolen udredes.

219. Afsnit om Leilændinger.

Dersom en Mand tager en Jord til Leie efter ret Leiecontract og efter lovlig Overenskomst, kan han, om han vil, indfinde sig (paa Jorden) naar sex Uger ere forlöbne af Sommeren; da har han Ret til at benytte Græsgangen

saavelsom til at bære sine Klæder ind. Han og den fraflyttende Bruger af Jorden skulle forenes om Benyttelsen af Husrummet; men er der ikke Plads for dem begge, har den, der hidtil har boet paa Gaarden, Ret til de förste tre Nætter at benytte Fæhusene, men begge skulle de bruge Beboelsesbusene. Kun under den Betingelse, at den fratrædende Bruger tillader det eller ikke behöver det hele Husrum, kan den, der da skal boe paa Jorden, have sit Fæ inde (i de tre Dage fra Torsdag, da sex Uger ere forlöbne af Sommeren) til om Löverdagen, men derefter bör den, der har taget Jorden til Leie, raade for Jord og Bygninger, og naar sex Uger ere forlöbne af Sommeren, er den, der hidtil har boet paa Jorden, ikke berettiget til at græsse sit Fæ paa den nye Opsidders Enge. Heste er han berettiget til at have paa Græsgangene indtil Söndagen.

Den, der tager Jord til Leie, skal tage saa mange Tyende, at han kan faae Græsset vel slaaet af Engene.

Dersom Leilændingen leier endel af Jorden til en anden, kan Jordeieren paastaae saavel den, der leiede (endel af) Jorden bort, som den, der tog den til Leie og uden Eierens Samtykke flyttede sin Arne til hans Jord, dömte til Landsforvisning. Ligesaa, dersom den, der har taget Jorden til Leie af Jordeieren, flytter bort fra Jorden, og lader den ligge öde, da straffes han med Landsforvisning.

Dersom den, der har taget Jorden til Leie, ikke kommer til den naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren, skal han betale Straffeböder (af tre Mark) og Böder for brudt Haandtagslöfte, men Jordeieren er da berettiget til at leie sin Jord til hvem han vil, eller ogsaa selv lade den drive. Den, der tager en Jord til Leie, er berettiget til at benytte alt Græs paa Jorden, samt, paa de Steder paa Jorden, hvor der hverken er Ager eller Eng, at foretage alle (Jord- og Sten-) Arbeider, som han behöver for at istandsætte Bygninger eller Gjerder eller til at indhegne sine Höstakke. Men driver han ikke Jorden, som det behöves, og Engene ligge, uden at Græsset slaaes paa dem, skal han betale Straffeböder (af tre Mark) og Böder for brudt Haandtagslöfte, samt Skadeserstatning, dersom Skade foraarsages deraf. Fordærver han Jorden, saaledes at der skeer fem Örers eller större

Skade, er Straffen Landsforvisning. Kommer han ikke til Jorden, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren, har Jordeieren det Vilkaar, at lade Jorden ligge uden Leie og sagsöge ham til Landsforvisning, dersom han foretrækker det fremfor at have Leieafgiften. Samme Ret har Leilændingen mod Eieren, dersom denne afhænder Jorden bort for ham ved Salg eller leier den til en anden, og kan han da sagsöge Eieren til Landsforvisning.

Den, som tager en Jord til Leie, skal indestaae for hvad Skade Bygningerne lide ved hans Uagtsomhed. Men Jordeieren skal levere ham Ved, dersom han forlanger det, for at stötte Bygningerne, saaledes at hans Fæ er uden Fare. Leilændingen skal omgaaes eller lade omgaaes saaledes med Ild, som om han selv eiede Bygningerne. Omgaaes han mere uforsigtig dermed end saa, og Bygningerne brænde af, straffes han med Landsforvisning, med mindre Kviden udsiger, at det var hans Hensigt at afbrænde dem, da er Straffen Fredlöshed.

220. Leilændingens Rettigheder.

Dersom Folk græsse deres Fæ paa en Leilændings Enge, eller ogsaa dersom de græsse Fæ paa hans Græsgange, er han berettiget til at anlægge Sag derfor eller give en anden Mand Fuldmagt til at anlægge den, om han vil; men vil han ingen af Delene, tilkommer Sögsmaalsretten Jordeieren.

Leilændingen er berettiget til at skjære Törv, eftersom han behöver til Ildebrændsel for sig, paa Jorden, ved det Sted, hvor der för er blevet skaaret; Törvegravene skal han (efterat have skaaret Törven) skuffe sammen. Men er der ikke Törvejord paa den Gaard, han har taget til Leie, er han berettiget til at bruge Ved til Brændsel, dersom der næst forhen er blevet brændt Ved, men begge Dele skal han bruge, dersom det har forhen været saa; han skal forholde sig med Brug af Brændsel, som det har været det næste Halvaar forud, med mindre andet er blevet vedtaget mellem Jordeieren og ham. Dersom en Skov hörer til den bortleiede Jord,

er Opsidderen berettiget til der at hugge sig Ris til Harver og Baand til Saaer og mindre Kar; han er og berettiget til af Skoven at have Kul til Skjærpning af Leer; paa saadan Maade skal han benytte Brændsel af Skoven, som han vilde gjöre, dersom han skulde boe der i længere Tid. Dersom Fuglejagt og Fiskefangst har hört til Jorden, tilkommer saadan Fangst og Jagt ham, ifald den ikke er undtaget. Vil han bort fra Jorden næste Foraar, og han har Brændsel tilovers, tilkommer dette Jordeieren.

Dersom en Mand boer paa saadan Leiejord, hvortil hörer en Forstrand, tilfalder ham af Forstranden de Træstykker, der (ikke) ere (större end) en Alen lange, men vil han istandsætte sine Husholdningsredskaber, kan han tage Ved dertil, hvad enten han vil af Skoven, dersom en saadan hörer til Jorden, eller af Forstranden, og skal han lade det ubrugelige Redskab blive tilbage. Men vil han gjöre sig nye Husholdningsredskaber, er han berettiget til at gjöre det, og lade dem blive tilbage der, naar han tager bort, og anvende saa godt Ved til dem, som han vilde have gjort, om han selv havde eiet Skoven eller Forstranden. Dersom Ved driver op der paa Forstranden, bör Leilændingen drage det op fra Flodmaalet; ogsaa kan han, om han vil, mærke Vedet med Forstrandseierens Mærke. Leilændingen er berettiget til at före Baadsladninger i Land paa Jorden. Dersom en Hval driver op paa Forstranden, er han berettiget til et saadant Læs af Hvalen, som en Hest kan drage, dersom Hvalen er (i det mindste) tyve Alen lang.

Dersom Leilændingen (naar han skal flytte fra Gaarden) har Husholdningskar inde i Bygningerne, skal han have udfört dem saavelsom sit andet Husgeraad i det seneste Löverdagen i Fardageugen[1], med mindre den anden (der skal tiltræde Gaarden) tillader ham at have det længere. Ei skal han bryde Hus, for at udbringe sine Kar, med mindre han sætter det i ligesaa god Stand igjen, som det var för; men i modsat Fald skal han udbringe dem i Staver. Har han ikke bortflyttet sine Husholdningssager naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren, skal han betale Straffeböder (af

1) *See ovenfor c. 78, samt Begyndelsen af dette Capitel.*

tre Mark), med mindre den anden tillader ham (at lade) det (blive længere). Dersom han har Hö tilbage paa Gaarden, i Huse eller Högaarde, skal han have fört det bort för Midsommer[1], med mindre Högaarden er stor nok til dem begge, men han kan sætte Indhegning om sit Hö (andetsteds paa Gaarden) og tage Sten og Grönsvær dertil paa Gaarden paa et Sted, hvor der hverken er Ager eller Eng. Vil han (den fölgende Vinter) drive sit Fæ derhen til Höet, skulle fem Nabobönder bestemme det Antal Fæ, saaledes som de ansee det for ret, der kan fodres af Höet — men Græsning maa ikke tages i Betragtning — og skulle de forud aflægge Ed paa (en hellig) Bog eller Kors. Men Höeieren skal (til Jordeieren) for Pasning af ti Köer eller andet Fæ, der svarer til ti Koesværdier, betale sex Alen af saadant Vadmel, der kan anvendes til Klæder; men Jordeieren skal afgive Husrum og Pasning for Kreaturerne, samt indestaae for at de ikke udmagres eller behandles skjödeslöst. Vil Jordeieren ikke modtage Kreaturerne, er Höeieren berettiget til at flytte Höet bort, om han vil anvende det til sit Fæ, men vil han sælge det, skal Jordeieren have Forkjöbsret dertil.

Med Hensyn til alle Lovovertrædelser, der finde Sted hvad dette Emne angaaer, skal der i alle saadanne Sager foretages Stævning hjemme i Böigden og Nabobönder (til Kvidudsagn) tilkaldes paa Thinge, ni Nabobönder til den sagsögte i alle Landsforvisningssager, men fem Nabobönder. hvor Straffen er Pengeböder.

---

1) *Den sidste Del af Juli.*

Om Leieafgifter for Gods.

221.

Man skal ikke udlaane sit Gods mod höiere Rente, end at ti Örer udlaanes mod en Rente af en Öre om Aaret, hvilketsomhelst Gods det er. Dersom nogen udlaaner mod höiere Rente, har han ikke Krav paa mere end saameget, som han laante ud, med Tillæg af lovlig Rente, men han straffes med Tremarksböder, hvad enten han udlaaner sit Gods mod höiere Rente, eller han vurderer det udlaante Gods höiere end efter Loven; Sögsmaalsretten imod ham i den Sag tilkommer den, til hvem han udlaaner Gods mod höiere Rente, eller Gods, der er vurderet for höit, om han vil anlægge Sagen.

Paa saadan Maade skal man bestemme Betalingsterminen for udlaant Gods, at man skal bestemme den Dag, da Godset skal betales, og det Sted, hvor det skal betales; vel er det, dersom der betales för; dog er Betalingsterminen (ogsaa) gyldigen ansat, dersom det bestemmes, at Betalingen skal skee paa Omsætnings- (Afdelingen af Vaar-) Thinget, naar man har været der en Nat, forudsat at Stedet er fastsat. Nu indfinder Udlaaneren sig til Terminen; da skal han tilkalde Vidner paa, at han er kommen til den Termin, der var vedtaget mellem dem, og er beredt til at modtage det Gods, som det var vedtaget, at der skulde betales, men at ingen Mand betaler ham det. Derpaa skal han anden Gang tilkalde Vidner paa, at han stævner ham til Betaling af "saa mange Örer, saa höit beregnede (med Hensyn til Antallet af Alen i hver Öre), som det var vedtaget mellem os, at

her skulde betales"; han skal stævne til Betaling og til Udredelse, og til halvfemte Mark i Paalæg, og angive det Thing, han stævner til, og stævne med Lov-Stævning.

Dersom der mellem Parterne er vedtaget Betaling i Lov-Örer, da ere Lov-Örer: Köer og Hunfaar. En Lov-Öre er ogsaa: sex Alen Vadmel eller saadanne gangbare Pelskapper, der kunne regnes lige med sex Alen Vadmel. Renset Sölv er ogsaa lovligt Betalingsmiddel, og er en Öre af det lige med en Mark af Lov-Örer: saadant lovligt Sölv, der har mere Farve af Sølv end af Messing og taaler Indsnit (uden at forandre Farven) og er ligedan udenpaa og indeni. Sex Ræveskind, det er ogsaa en Lov-Öre. Dersom man siger saaledes: „Du skal betale mig Vadmel og jeg undtager alt andet Gods", da kan den anden ikke gyldigen betale med andet. Dersom man siger saaledes: "Du skal betale mig Vadmel", og man ikke undtager andre Betalingsmidler, da nægter han ikke at modtage (andre) Betalingsmidler, forsaavidt Kviden giver det Udsagn, at den anden ikke har Vadmel til at betale med og at han ikke paa det Tidspunkt kunde faae det. Dersom begge Parter, der have et Mellemværende, komme tilstede, og de ikke blive enige, skal hver af dem udnævne en lovlig Synsmand for sig, for at see det Gods, som der skal betales, og skulle de besee Godset, om det er gyldigt til at betale med eller ikke, hvilkesomhelst Betalingsmidler det end er. Dersom Synsmændene ikke blive enige, skal dens Udsagn, der vil aflægge Ed, gjælde; dersom de begge ville aflægge Eden, skulle de kaste Lod. Dersom de lovlige Synsmænd ere uenige, om det er lovligt Sölv eller ikke, skal hver af Parterne stævne den anden Parts Synsmand for, at han har erklæret for Lov-Sölv, hvad der ikke er det, og gjöre Paastand paa Straffeböder af tre Mark; men naar Sagerne komme for Domstolen, bliver den dömt til Böder, som Dommerne finde at have havt Uret; Sölvet skal bringes frem og forevises. Saadanne Mænd skulle være lovlige Synsmænd, der med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab til hver for sig af Parterne kunde gyldigen være Medlemmer af en Kvid. Dersom de lovlige Synsmænd ere uenige om Vurderingen, og den ene vil kaste Lod, den anden ikke, da skal den, som

Om Leieafgifter for Gods.

221.

Man skal ikke udlaane sit Gods mod höiere Rente, end at ti Örer udlaanes mod en Rente af en Öre om Aaret, hvilketsomhelst Gods det er. Dersom nogen udlaaner mod höiere Rente, har han ikke Krav paa mere end saameget, som han laante ud, med Tillæg af lovlig Rente, men han straffes med Tremarksböder, hvad enten han udlaaner sit Gods mod höiere Rente, eller han vurderer det udlaante Gods höiere end efter Loven; Sögsmaalsretten imod ham i den Sag tilkommer den, til hvem han udlaaner Gods mod höiere Rente, eller Gods, der er vurderet for höit, om han vil anlægge Sagen.

Paa saadan Maade skal man bestemme Betalingsterminen for udlaant Gods, at man skal bestemme den Dag, da Godset skal betales, og det Sted, hvor det skal betales; vel er det, dersom der betales för; dog er Betalingsterminen (ogsaa) gyldigen ansat, dersom det bestemmes, at Betalingen skal skee paa Omsætnings- (Afdelingen af Vaar-) Thinget, naar man har været der en Nat, forudsat at Stedet er fastsat. Nu indfinder Udlaaneren sig til Terminen; da skal han tilkalde Vidner paa, at han er kommen til den Termin, der var vedtaget mellem dem, og er beredt til at modtage det Gods, som det var vedtaget, at der skulde betales, men at ingen Mand betaler ham det. Derpaa skal han anden Gang tilkalde Vidner paa, at han stævner ham til Betaling af "saa mange Örer, saa höit beregnede (med Hensyn til Antallet af Alen i hver Öre), som det var vedtaget mellem os, at

her skulde betales"; han skal stævne til Betaling og til Udredelse, og til halvfemte Mark i Paalæg, og angive det Thing, han stævner til, og stævne med Lov-Stævning.

Dersom der mellem Parterne er vedtaget Betaling i Lov-Örer, da ere Lov-Örer: Köer og Hunfaar. En Lov-Öre er ogsaa: sex Alen Vadmel eller saadanne gangbare Pelskapper, der kunne regnes lige med sex Alen Vadmel. Renset Sölv er ogsaa lovligt Betalingsmiddel, og er en Öre af det lige med en Mark af Lov-Örer: saadant lovligt Sölv, der har mere Farve af Sølv end af Messing og taaler Indsnit (uden at forandre Farven) og er ligedan udenpaa og indeni. Sex Ræveskind, det er ogsaa en Lov-Öre. Dersom man siger saaledes: „Du skal betale mig Vadmel og jeg undtager alt andet Gods", da kan den anden ikke gyldigen betale med andet. Dersom man siger saaledes: "Du skal betale mig Vadmel", og man ikke undtager andre Betalingsmidler, da nægter han ikke at modtage (andre) Betalingsmidler, forsaavidt Kviden giver det Udsagn, at den anden ikke har Vadmel til at betale med og at han ikke paa det Tidspunkt kunde faae det. Dersom begge Parter, der have et Mellemværende, komme tilstede, og de ikke blive enige, skal hver af dem udnævne en lovlig Synsmand for sig, for at see det Gods, som der skal betales, og skulle de besee Godset, om det er gyldigt til at betale med eller ikke, hvilkesomhelst Betalingsmidler det end er. Dersom Synsmændene ikke blive enige, skal dens Udsagn, der vil aflægge Ed, gjælde; dersom de begge ville aflægge Eden, skulle de kaste Lod. Dersom de lovlige Synsmænd ere uenige, om det er lovligt Sölv eller ikke, skal hver af Parterne stævne den anden Parts Synsmand for, at han har erklæret for Lov-Sölv, hvad der ikke er det, og gjöre Paastand paa Straffeböder af tre Mark; men naar Sagerne komme for Domstolen, bliver den dömt til Böder, som Dommerne finde at have havt Uret; Sölvet skal bringes frem og forevises. Saadanne Mænd skulle være lovlige Synsmænd, der med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab til hver for sig af Parterne kunde gyldigen være Medlemmer af en Kvid. Dersom de lovlige Synsmænd ere uenige om Vurderingen, og den ene vil kaste Lod, den anden ikke, da skal den, som

Om Leieafgifter for Gods.

221.

Man skal ikke udlaane sit Gods mod höiere Rente, end at ti Örer udlaanes mod en Rente af en Öre om Aaret, hvilketsomhelst Gods det er. Dersom nogen udlaaner mod höiere Rente, har han ikke Krav paa mere end saameget, som han laante ud, med Tillæg af lovlig Rente, men han straffes med Tremarksböder, hvad enten han udlaaner sit Gods mod höiere Rente, eller han vurderer det udlaante Gods höiere end efter Loven; Sögsmaalsretten imod ham i den Sag tilkommer den, til hvem han udlaaner Gods mod höiere Rente, eller Gods, der er vurderet for höit, om han vil anlægge Sagen.

Paa saadan Maade skal man bestemme Betalingsterminen for udlaant Gods, at man skal bestemme den Dag, da Godset skal betales, og det Sted, hvor det skal betales; vel er det, dersom der betales för; dog er Betalingsterminen (ogsaa) gyldigen ansat, dersom det bestemmes, at Betalingen skal skee paa Omsætnings- (Afdelingen af Vaar-) Thinget, naar man har været der en Nat, forudsat at Stedet er fastsat. Nu indfinder Udlaaneren sig til Terminen; da skal han tilkalde Vidner paa, at han er kommen til den Termin, der var vedtaget mellem dem, og er beredt til at modtage det Gods, som det var vedtaget, at der skulde betales, men at ingen Mand betaler ham det. Derpaa skal han anden Gang tilkalde Vidner paa, at han stævner ham til Betaling af "saa mange Örer, saa höit beregnede (med Hensyn til Antallet af Alen i hver Öre), som det var vedtaget mellem os, at

her skulde betales"; han skal stævne til Betaling og til Udredelse, og til halvfemte Mark i Paalæg, og angive det Thing, han stævner til, og stævne med Lov-Stævning.

Dersom der mellem Parterne er vedtaget Betaling i Lov-Örer, da ere Lov-Örer: Köer og Hunfaar. En Lov-Öre er ogsaa: sex Alen Vadmel eller saadanne gangbare Pelskapper, der kunne regnes lige med sex Alen Vadmel. Renset Sölv er ogsaa lovligt Betalingsmiddel, og er en Öre af det lige med en Mark af Lov-Örer: saadant lovligt Sölv, der har mere Farve af Sølv end af Messing og taaler Indsnit (uden at forandre Farven) og er ligedan udenpaa og indeni. Sex Ræveskind, det er ogsaa en Lov-Öre. Dersom man siger saaledes: „Du skal betale mig Vadmel og jeg undtager alt andet Gods", da kan den anden ikke gyldigen betale med andet. Dersom man siger saaledes: "Du skal betale mig Vadmel", og man ikke undtager andre Betalingsmidler, da nægter han ikke at modtage (andre) Betalingsmidler, forsaavidt Kviden giver det Udsagn, at den anden ikke har Vadmel til at betale med og at han ikke paa det Tidspunkt kunde faae det. Dersom begge Parter, der have et Mellemværende, komme tilstede, og de ikke blive enige, skal hver af dem udnævne en lovlig Synsmand for sig, for at see det Gods, som der skal betales, og skulle de besee Godset, om det er gyldigt til at betale med eller ikke, hvilkesomhelst Betalingsmidler det end er. Dersom Synsmændene ikke blive enige, skal dens Udsagn, der vil aflægge Ed, gjælde; dersom de begge ville aflægge Eden, skulle de kaste Lod. Dersom de lovlige Synsmænd ere uenige, om det er lovligt Sölv eller ikke, skal hver af Parterne stævne den anden Parts Synsmand for, at han har erklæret for Lov-Sölv, hvad der ikke er det, og gjöre Paastand paa Straffeböder af tre Mark; men naar Sagerne komme for Domstolen, bliver den dömt til Böder, som Dommerne finde at have havt Uret; Sölvet skal bringes frem og forevises. Saadanne Mænd skulle være lovlige Synsmænd, der med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab til hver for sig af Parterne kunde gyldigen være Medlemmer af en Kvid. Dersom de lovlige Synsmænd ere uenige om Vurderingen, og den ene vil kaste Lod, den anden ikke, da skal den, som

Om Leieafgifter for Gods.

221.

Man skal ikke udlaane sit Gods mod höiere Rente, end at ti Örer udlaanes mod en Rente af en Öre om Aaret, hvilketsomhelst Gods det er. Dersom nogen udlaaner mod höiere Rente, har han ikke Krav paa mere end saameget, som han laante ud, med Tillæg af lovlig Rente, men han straffes med Tremarksböder, hvad enten han udlaaner sit Gods mod höiere Rente, eller han vurderer det udlaante Gods höiere end efter Loven; Sögsmaalsretten imod ham i den Sag tilkommer den, til hvem han udlaaner Gods mod höiere Rente, eller Gods, der er vurderet for höit, om han vil anlægge Sagen.

Paa saadan Maade skal man bestemme Betalingsterminen for udlaant Gods, at man skal bestemme den Dag, da Godset skal betales, og det Sted, hvor det skal betales; vel er det, dersom der betales för; dog er Betalingsterminen (ogsaa) gyldigen ansat, dersom det bestemmes, at Betalingen skal skee paa Omsætnings- (Afdelingen af Vaar-) Thinget, naar man har været der en Nat, forudsat at Stedet er fastsat. Nu indfinder Udlaaneren sig til Terminen; da skal han tilkalde Vidner paa, at han er kommen til den Termin, der var vedtaget mellem dem, og er beredt til at modtage det Gods, som det var vedtaget, at der skulde betales, men at ingen Mand betaler ham det. Derpaa skal han anden Gang tilkalde Vidner paa, at han stævner ham til Betaling af "saa mange Örer, saa höit beregnede (med Hensyn til Antallet af Alen i hver Öre), som det var vedtaget mellem os, at

her skulde betales"; han skal stævne til Betaling og til Udredelse, og til halvfemte Mark i Paalæg, og angive det Thing, han stævner til, og stævne med Lov-Stævning.

Dersom der mellem Parterne er vedtaget Betaling i Lov-Örer, da ere Lov-Örer: Köer og Hunfaar. En Lov-Öre er ogsaa: sex Alen Vadmel eller saadanne gangbare Pelskapper, der kunne regnes lige med sex Alen Vadmel. Renset Sölv er ogsaa lovligt Betalingsmiddel, og er en Öre af det lige med en Mark af Lov-Örer: saadant lovligt Sölv, der har mere Farve af Sølv end af Messing og taaler Indsnit (uden at forandre Farven) og er ligedan udenpaa og indeni. Sex Ræveskind, det er ogsaa en Lov-Öre. Dersom man siger saaledes: „Du skal betale mig Vadmel og jeg undtager alt andet Gods", da kan den anden ikke gyldigen betale med andet. Dersom man siger saaledes: "Du skal betale mig Vadmel", og man ikke undtager andre Betalingsmidler, da nægter han ikke at modtage (andre) Betalingsmidler, forsaavidt Kviden giver det Udsagn, at den anden ikke har Vadmel til at betale med og at han ikke paa det Tidspunkt kunde faae det. Dersom begge Parter, der have et Mellemværende, komme tilstede, og de ikke blive enige, skal hver af dem udnævne en lovlig Synsmand for sig, for at see det Gods, som der skal betales, og skulle de besee Godset, om det er gyldigt til at betale med eller ikke, hvilkesomhelst Betalingsmidler det end er. Dersom Synsmændene ikke blive enige, skal dens Udsagn, der vil aflægge Ed, gjælde; dersom de begge ville aflægge Eden, skulle de kaste Lod. Dersom de lovlige Synsmænd ere uenige, om det er lovligt Sölv eller ikke, skal hver af Parterne stævne den anden Parts Synsmand for, at han har erklæret for Lov-Sölv, hvad der ikke er det, og gjöre Paastand paa Straffeböder af tre Mark; men naar Sagerne komme for Domstolen, bliver den dömt til Böder, som Dommerne finde at have havt Uret; Sölvet skal bringes frem og forevises. Saadanne Mænd skulle være lovlige Synsmænd, der med Hensyn til Slægtskab eller Svogerskab til hver for sig af Parterne kunde gyldigen være Medlemmer af en Kvid. Dersom de lovlige Synsmænd ere uenige om Vurderingen, og den ene vil kaste Lod, den anden ikke, da skal den, som

tilbyder Lodkastningen, om han vil, aflægge Ed og vurdere Gjenstanden, og skal hans Vurdering da gjælde; det bliver da som om den, der ikke vil kaste Lod, ingen Erklæring har givet.

Dersom man sender en anden Mand til Betalingsterminen for at betale for sig, er hin ikke pligtig til at modtage Betalingen, med mindre han veed, at den Mand har fast Hjem og eier saa meget Gods, at det er ligesaa meget, som det han betaler, for det Tilfælde at han ikke kan skaffe Hjemmel (for det i Betaling afgivne Gods). Dersom den, der skal betale, indfinder sig og fremkommer med Betalingen, men den anden har sendt Mænd til at modtage den, og den betalende tilkalder Vidner paa, at han lader det være til Hinder for Betalingen, at der ingen gyldig Modtager er der tilstede, da skal den, der skal modtage Betalingen, lade sine Vidner sværge Ed og aflægge Vidnesbyrd om, at han skulde modtage det Gods og före de Forhandlinger, som det tilkom Parten selv at före. Har han ikke Vidner, men en Kvid giver det Udsagn, at den anden ikke vilde have betalt, om end Vidnebeviset var blevet fört, er der samme Krav paa Betalingen, som om den, der skulde have den, selv oprindelig var kommen for at modtage den.

Dersom Betalingsterminen indtræffer paa lovbestemte Helligdage eller i Syvugersfasten, skal Modtageren tilkalde Vidner paa, at han er beredt til at modtage Betalingen paa det Sted, hvor den var betinget, og at han ikke der seer nogen, der yder Betalingen som fastsat var. Tilkalde skal han Vidner anden Gang paa, at han lader det afholde sig fra da at foretage Stævning, at der da er lovhellig Tid, eller Syvugersfaste; da skal han stævne den næste Sögnedag paa det samme Sted, hvor Betalingen var betinget. Naar den, der skal modtage Betalingen, indfinder sig til Betalingsterminen, og tilkalder Vidner paa, at han er beredt til at modtage det Gods, som det var fastsat, at der skulde betales, og at der ikke er nogen tilstede, der udreder Betalingen eller yder hvad der er betinget, kan han stævne der paa Stedet den næste Sögnedag eller hvor han faaer den anden selv i Tale eller — som den tredie Fremgangsmaade, han kan bruge — paa hans Bopæl, om det end er senere,

og fölge da alle Paalægsydelser med Belöbet, som med andet Gods, hvorfor fast Betalingstermin er vedtaget og hvorfor Stævning foretages paa Terminsstedet. Det Vilkaar har han ogsaa, at erklære paa Betalingsstedet, at der skal betales lovlige Renter af Godset, medens dette indestaaer hos Skyldneren, samt derhos at erklære det paa Lovbjerget den næste Sommer derefter; da er dette gyldigt for ham, saalænge han erindrer Vidnerne (der bleve tilkaldte da han gav Erklæringen). Dersom Betalingstiden indtræffer paa en Dag, der er hellig fra Ökt[1], er man berettiget til at stævne för Ökt (dersom Betalingen ikke er skeet til den Tid) om man vil, men dersom der (med Hensyn til Helligdagen) intet er til Hinder for at Stævning kan foretages hele Dagen, skal man modtage Betalingen, om den end (först) udredes ved Aftenstid.

Dersom de begge indfinde sig til Betalingsterminen, har den, der skal betale, det Vilkaar at byde den anden til den Bopæl, Skyldneren har havt Vinteren forud; Skyldneren skal (da) ved Terminen ved Haandtag love at betale fjorten Nætter senere (paa sin Bopæl) med Köer eller Hunfaar; ligesaa, dersom han vil betale med Jord, (kan han byde saadan Betaling senere, saaledes at der betales) to Örer i Jord for en Öre af Gjælden, saadan Jord, der er skikket til Beboelse, en halv Gaard eller mere; ligeledes, om han vil betale med Trælle, to Örer i Trælle for en Öre af Gjælden, og er Skyldneren berettiget til at indlöse Trællen i de næste to Halvaar, dersom han har opfödt Trællen. Ei skal man byde til sit Hjem i en anden Fjerding for der at betale.

Ei er man pligtig til (i Betaling) at modtage Fæ tidligere, end naar sex Uger ere forlöbne af Sommeren, og ei er man pligtig at modtage det senere, end naar otte Uger ere forlöbne af Sommeren. Den, som afgiver Fæet i Betaling, skal have tilkaldt fem Nabobönder en Uge eller længere Tid för, til at komme tilstede ved Middag og vurdere Fæet for Parterne med Haand paa (en hellig) Bog. De skulle vurdere Fæet saa meget ringere, end Prisen har

---

1) *Tiden fra Kl. 3 til $4^1/_2$ EM, see ovfr. c. 9.*

været paa Omsætningsmödet (paa Vaarthinget), som de finde det ved Betalingstiden mindre fordelagtigt at modtage det. Dersom den anden, der skal modtage Fæet, ikke kommer tilstede, og heller ikke sender en anden i sit Sted, har den, der skal betale, tre Vilkaar; det förste, at drive Fæet til den, der skal modtage det, og Skyldneren kan (da) erklære sig fri for Ansvaret for det, efterat det er blevet vurderet, naar han (iövrigt) lader det behandle, som om han havde Ansvaret for det. Det andet Vilkaar er, at lade Fæet gaae paa sin Jord. Det tredie Vilkaar er, at drive Fæet til den Sommergræsgang, som Skyldneren eier. Dersom den anden kommer tilstede og modtager Fæet, skal han forandre Mærket paa Faar den Dag, han förer dem bort, men paa Nöd skal han have forandret Mærket inden Udlöbet af de næste fjorten Nætter. Naar den, der skal modtage Betalingen, ikke indfinder sig til Terminen, og fjorten Nætter (efter den) ere forlöbne, bliver den, der skulde udrede Fæ i Betaling, Eier af det Fæ, han udredede, dersom Mærket ikke den næste Dag er forandret, og den anden, til hvem Betalingen skete, har intet Krav paa Fæet.

Dersom den indfinder sig til Terminen, der skal betale Gods, men ikke hin, der skal modtage det, skal han under Vidners Tilkaldelse tilbyde Betalingen, og udnævne for sit Vedkommende en lovlig Vurderingsmand. Dersom han betaler med Sölv, skal han tage det hjem med, og den anden har ikke Fordring paa mere end Hovedstolen, dersom Betalingen er frembudt uden Svig. Betaleren har det Vilkaar, at erklære sig fri for Ansvaret, og lade alt Godset ligge der tilbage, med Undtagelse af Sölv; men ogsaa kan han vælge at tage alt Godset med hjem og beholde det uden Renter de to næste Halvaar. Men dersom han betalte med Faar, og den anden ikke indfinder sig for at forandre Mærket, bliver Betaleren Eier af Faarene den næste Dag derefter. Dersom den, hvem Godset tilkommer, stævner til Betaling deraf, skal den anden benytte sig af de Vidner, han tilkaldte, da han fremböd Godset til Betaling; dernæst kan Sagsögeren fordre Kvidudsagn af hans fem Nabobönder om, hvorvidt han har frembudt det, fordi han har villet betale, eller han ikke har villet det.

Dersom der er givet Haandtagslöfte om Betaling af Gods, men Betalingstermin ikke fastsat, skal den, der har Godset tilgode hos den anden, stævne denne hjem, saaledes at han skal være hjemme paa sin Bopæl syv Nætter senere, naar han kommer for at fordre det Gods, han har tilgode hos ham, og skal han (i Stævningen) anföre, hvor meget Godset er. De skulle have lovlige Synsmænd med sig, dersom det er Gods, som der ikke ved Loven er sat Taxt paa, men er det Gods, hvorpaa Taxt er sat, skal Betaleren, tre Nætter eller længere Tid för, have tilkaldt Nabobönder til at vurdere Godset (med Hensyn til, om det har de Egenskaber, som Taxten forudsætter). Men dersom han ikke vil betale, skal Fordringshaveren stævne til Betaling af Hovedstolen, som om det var en Gjæld, med Hensyn til hvilken Betalingstermin var ansat, samt til Udredelse af Paalægsydelser som om Betalingstermin var ansat, med Undtagelse af Modvillighedsböder; disse alene bortfalde. — Udlaaner man Gods uden Vidner, og den anden ikke vil betale, da faaer man ikke Renter, med mindre man (paa Lovbjerget) erklærer, at man gjör Paastand paa lovlige Renter. — Den, som har modtaget Haandtagslöfte om Betaling, kan hjemstævne den, der skal betale: bede ham at være hjemme tre Nætter senere, "og da vil jeg komme for at modtage Godset eller stævne til Betaling af et saadant Belöb som det er", og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straffeböder af tre Mark og sex Örer i Modvillighedsböder, stævne "til Betaling og til Udredelse". Dersom man har en Fordring paa en anden, og Betaling er lovet ved Haandtag, og han betaler noget af Gjælden, kan den, der har Fordringen, vælge, om han vil stævne til Betaling af det hele Belöb og lade den anden benytte sig af Beviserne for, hvad der er afbetalt, men ogsaa er det ret, at stævne til Betaling af det, som staaer tilbage af Gjælden. Man paadrager sig Straffeböder af tre Mark, dersom man stævner i Anledning af en Gjæld, naar det hele er betalt, og Böderne tilkomme Skyldneren (som har betalt Gjælden). Naar man har en Fordring paa en Mand, og de bestemme Dag og Sted, naar den skal betales, eller hvor den skal betales, uden at Haandtagslöfte gives, eller ogsaa de tage hinanden i Haanden (uden at egentligt Haandtagslöfte

gives) og de ere enige om, at det skal være en lovlig Betalingstermin, kan Fordringshaveren anlægge Sag som om Betalingstermin var ansat, med Undtagelse af at Böder for brudt Haandtagslöfte bortfalde; han skal paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkalde fem Nabobönder til den sagsögte.

Dersom man ved Haandtag overdrager til en Mand at modtage Gods, som man har tilgode hos en anden, og med Hensyn til hvilket Betalingstermin er ansat, og Fuldmægtigen modtager Godset, men ikke vil betale det til den, det tilkommer, eller lade ham faae det, kan man vælge at sagsöge, hvad enten man vil, den, mod hvem Fordringen havdes, eller den, som fik Haandtagsfuldmagt til at modtage Gjælden, og frifindes den, mod hvem Fordringen havdes, dersom han faaer Kvidudsagn for, at han har betalt Gjælden til den, som Fordringshaveren havde sendt for at modtage den. Fordringshaveren skal stævne den, han har givet Fuldmagt til at modtage Betalingen, og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straffeböder af tre Mark; han skal (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkalde fem Nabobönder til den sagsögte. Dersom en Mand indfordrer anden Mands Tilgodehavende, uden at have Fuldmagt dertil og uden at det tilkommer ham at indfordre det, kan han af den, som han indfordrer det hos, paastaaes straffet med Landsforvisning; der skal paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte. Dersom Skyldneren betaler Gjælden, skal han stævne (den, der urettelig har indfordret den) til Udbetaling og Udredelse af Belöbet.

Dersom man, af Tillid til en anden, laaner ham eller giver ham i Forvaring Gods, og den anden benægter det og siger, at han intet har modtaget, skal Eieren af Godset anlægge Sag for Tyveri, om han vil; ogsaa kan han vælge at anlægge Sag for selvraadig Tilvendelse, til Betaling af dobbelt Erstatning, og gjöre Paastand paa Böder af tre Mark. Dersom en Mand har en andens Gods i Forvaring og Godset forsvinder af hans Gjemme og de begge eiede Gods i samme Gjemme, bærer hver af dem Ansvaret for sit Gods, dersom begges Gods forsvinder af samme Gjemme. Dersom alene det Gods forsvinder, der blev givet i Forvaring, kan den, der gav det i Forvaring, om han vil, fordre

det af Forvareren, og bör denne betale ham det — men Forvareren har Sögsmaalsretten (imod den, der har borttaget det) — ogsaa kan han anlægge Sag imod hvem han vil derfor (Forvareren eller Borttageren), og selv bestemme, om han vil sagsöge for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse.

Dersom en Mand har udestaaende Tilgodehavende paa Rente og afgaaer ved Döden, og han efterlader sig Sönner eller hans Fader er i Live, ere disse, naar Betalingstermin er ansat med Hensyn til Tilgodehavendet, berettigede til at stævne paa Betalingsterminen til Belöbets Betaling, ligesaa fuldt som om der dertil var givet dem Haandtagsfuldmagt. Et andet Vilkaar have de, hvad enten det er Sönner eller andre Arvinger: at anlægge Sag til Betaling „af Arvegods, hvorfor Haandtagslöfte (til den afdöde) er givet", med Anvendelse af en Kvid af ni paa Thinge tilkaldte Nabobönder, og at gjöre Paastand paa Straffeböder af tre Mark for Skyldnerens Tilbageholdelse af Belöbet. Dersom flere Personer gjöre Paastand paa Arven og ere uenige om, hvem der skal tage den, bör Skyldneren beholde Belöbet indtil Dom er falden, og paadrager sig da ikke Straffeböder. Dersom den, der skal betale Tilgodehavende, afgaaer ved Döden og der er efterladte Sönner, der skulle arve ham, er det ret, at man stævner den ældste af Brödrene til Betaling af den hele Gjæld, dersom intet af Arven er skiftet, og skal der ved Sögsmaalet anvendes en Kvid af ni Nabobönder. Dersom Brödrene have skiftet Arven, eller dersom det er andre Arvinger end Sönner, der tage Arv, skal man stævne hver af dem til Betaling af en saa stor Del, som svarer til det Forhold, hvori de have taget Arv. Naar en Mand afgaaer ved Döden, der skylder en Gjæld, som skal udredes til vedtaget Betalingstermin, skal man stævne hans Arving paa dennes lovlige Hjem til Betaling af Gjælden. Men dersom Fordringshaveren giver Erklæring om, at han gjör Paastand paa lovlige Renter af Gjælden, erholder han desuagtet ikke mere end Hovedstolen. Det sagde Markus[1] var Lov.

---

1) *Markus Skeggjason, Lovsigemand i Aarene 1084—1107.*

222. Om Paadömmelse af Gjældssager.

Gjæld skal tildömmes med saa stort Belöb, hvorfor Beviser ere förte, at betales fjorten Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag paa det Sted, hvor Betalingsterminen var ansat, og med saa mange Örer, hvorfor Beviser ere förte. Dersom det er Gjæld, med Hensyn til hvilken ikke er ansat Betalings-Termin og Sted, skal Dommen fastsætte, at Betalingen skal skee i dens lovlige Hjem, der skal betale, i Pileskudsafstand fra Gjerdet, hvor der hverken er Ager eller Eng, til den Side fra Gjerdet, hvor den, der skal modtage Gjælden, har sit Hjem. Men veed man ikke, hvor Skyldnerens Hjem er, skal Sagsögerens Hjem ved Dommen ansættes til Betalingssted. Dersom hver af Parterne er fra sin Landsfjerding, skal Dommen fastsætte, at Betalingen skal finde Sted Onsdagen midt i Althinget næste Sommer efter, paa Bondens Kirkegaard (paa Thingstedet). Og paa samme Maade skal forholdes, om det end er Gjæld, der skal betales til vedtaget Betalingstermin, dersom hver af Parterne er fra sin Fjerding.

Dersom en Mand ansætter sit Gods, som han udlaaner mod Rente, til höiere Værdi (end den virkelige, for derved at faae höiere Rente end den lovbestemte), eller laaner det ud mod höiere Rente end den lovbestemte, kan der gyldigen lyses til Sögsmaal derfor paa Thingskrænten paa Vaarthinget, dersom Parterne höre til samme Thinglag, og Sagen kan anlægges ved Domstolen der.

Naar Folk blive dömte til Böder, skal Dommen fastsætte, at de skulle betale Böderne i deres Hjem, dersom de höre til samme Fjerding som den, der skal modtage Belöbet. Ere de fra to forskjellige Fjerdinger, skal der ved Dommen fastsættes, at Betalingen skal skee paa Althinget paa Bondens Kirkegaard. Böderne skulle (naar det er Paalægsböder) ved Dommen bestemmes i de samme Betalingsmidler, som vare vedtagne for Hovedstolen. Det halve af idömte Straffeböder (paa tre Mark) skal ved Dommen ansættes til Betaling den fölgende Sommer midt i Althingstiden paa Bondens Kirkegaard, men Halvdelen hjemme i Böigden, hvor Hovedstolen

efter Dommen skal betales, og der skulle ogsaa alle Paalægsböder betales. Straffeböder (af tre Mark) og alle Paalægsböder skulle ved Dommen ansættes til at betales i Lov-Örer[1].

223. Gjældsdomstol.

Dersom en Mand döer, der er formuelös, er ingen pligtig til at betale hans Gjæld; formuelös var han, dersom han ikke efterlod sig en Mark eller mere. Er hans Efterladenskab större, men Gjælden dog större end Midlerne, da er Arvingen pligtig at indbyde til Gjældsdomstol efter ham, dersom han har efterladt sig i det mindste en Mark. Indbyder han ikke til Gjældsdomstol paa lovlig Maade, eller betaler han af Efterladenskabet til nogen, inden han byder til Gjældsdomstolen, skal han betale Gjælden, saavidt hans Midler strække til; ei skal han gaae i Gjældstrældom derfor. Den Mand, som vil indbyde til Gjældsdomstol, skal gaae til Thingskrænten paa Vaarthinget i det Thinglag, hvortil den afdöde hörte, naar to Nætter ere forlöbne af Thingtiden, og tilkalde Vidner, saaledes at Flertallet af de thingbesögende hörer det; han skal tale saaledes: („Jeg tilkalder Vidner) til Vidnesbyrd om" — skal han sige — „at der skal være Gjældsdomstol efter Forlöbet af to Uger paa det Sted, der var den afdödes Hjem ved Dödsfaldet, og jeg indbyder derhen alle de Mænd, der gjöre Paastand paa at have havt Fordringer paa ham, og (opfordrer dem til) at komme der saa betimelig, at Domstolen kan være udnævnt för Middag." Den, der indböd til Gjældsdomstol, skal, tre Nætter eller længere Tid inden samme, tilkalde fem Nabobönder, dem, som boe nærmest det Sted, hvor Domstolen skal holdes, og som med Hensyn til Slægtskabs- eller Svogerskabsforhold til Parterne gyldigen kunde være Medlemmer af en Kvid. De Mænd, som formene at have Gjæld at fordre der, skulle komme derhen med deres Vidner. Er der ikke Vidner, eller kan man ikke faae fat paa dem, skal Kvidudsagn afgives af de fem Nabobönder, som den, der afholder Domstolen, har tilkaldt derhen, eller af saadanne Nabobönder, som

1) *Jfr. ovenf. c. 221.*

Fordringshaverne, tre Nætter eller længere Tid inden Domstolens Afholdelse, ville tilkalde fra Omegnen af det Sted, hvor den holdes. Den, som indböd til Domstolen, skal under Vidners Tilkaldelse tilbyde Fordringshaverne at udnævne det halve Antal af Dommerne, men de skulle — dersom nogle af dem ere uvillige dertil eller de kappes om, hvem der skal gjöre det — kaste Lod om, hvem af dem skal afholde Domstolen ligeoverfor ham. Dersom de ikke ville det, skal den, der har indbudt til Domstolen, udnævne alle Dommerne. Men derefter skal hver for sig af dem, der have udnævnt Dommerne, opfordre (Modpartiet) til at anvende Forkastelsesret med Hensyn til Dommerne. Forkastelsesretten med Hensyn til Domstolen skal anvendes saaledes, at i den skal ingen af de Mænd have Sæde, som have Fordringer at gjöre gjældende ved Domstolen, og ikke Fader eller Sön eller Broder til nogen af dem eller tre nærbesvogrede[1] til dem. Derefter skal man kaste Lod om, i hvad Orden Sagerne skulle fremsiges for Domstolen, og dernæst skal hver före sine Vidnesbyrd eller Kvidudsagn frem. Den, der opfordrede til Domstolen, skal derhen medtage alt det Gods, som den afdöde har eiet. Har den afdöde havt udestaaende Fordringer hos andre, skulle alle Overenskomster, der ere vedtagne med Hensyn til Fordringerne, holdes. Dersom saadanne Personer, som paa Grund af Ungdom ikke selv have Bestyrelsen af deres Midler, have Fordringer at kræve ved Domstolen, ere de Mænd, som have Værgemaalet over deres Gods, pligtige at begive sig derhen, og bære Ansvaret ligeoverfor de unge Mænd for Belöbet af deres Fordringer, dersom de ikke indfinde sig eller ikke före de Beviser, som behöves. Ligesaa, dersom det er unge Mænd, der ere den afdödes Arvinger, er den Mand, hvem Værgemaalet over deres Gods vilde tilkomme, dersom de eiede saadant, pligtig at indbyde til Gjælsdomstol. Dersom man lægger Dölgsmaal paa noget af de Midler, som den afdöde har havt, er Straffen Landsforvisning; det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden, og skulle ni Nabobönder til den sagsögte tilkaldes (til Kvidudsagn).

Der skal hver have sin Fordring betalt, om det kan

1) *jfr. ovenfor c. 25.*

skee. Har den afdöde efterladt sig Jorder eller Godedömme, skulle fem Nabobönder, der ere Jordeiere og boe nærmest ved Hovedbolet, vurdere alle Jorderne, og skal den, der afholder Domstolen, en Uge eller længere Tid för den have tilkaldt de Bönder. Den skal tage sin Betaling i Jordegods, som har havt den störste Fordring paa den afdöde. — Dersom den afdöde var gift, skal hans Kone have baade Brudekjöbesummen og Medgiften, forudsat, at han, da de giftede dem, har eiet Midler til Brudekjöbesummen, udover sin Gjæld. Har han da ikke eiet Brudekjöbesummens Belöb gjældfrit, men har dog eiet en Mark eller mere tilovers naar hans Gjæld blev regnet fra, skal Kravet paa Brudekjöbesummen (naar Efterladenskabet ikke strækker til at betale Gjælden) lide Afkortning ligesom andre Fordringer. Dersom han ikke, da de giftede dem, har eiet en Mark udover sin Gjæld, skal hun ingen Brudekjöbesum have, men dog bör hun have Medgiften som ellers. Dersom de havde sluttet Formuesfællig, skal hun svare til al Gjæld efter det Forhold, hvori hun havde Del i Fælliget med ham. Men havde hun Husholdningsfællig med ham, uden at (fuldstændigt) Formuesfællig fandt Sted mellem dem, skal hun, efter sin Andel i Fælliget, svare til alt, hvad der til deres Husholdning er kjöbt, samt til alt, hvad der til hendes Fornödenhed er kjöbt, men til intet af det, som er kjöbt alene til hans Fornödenhed. — Dersom en Mand har betinget sig Pant i den afdödes Gods, skal han have den pantsatte Ting, saafremt han paa lovlig Maade har betinget sig Panteretten og lyst den paa lovlig Maade. Dersom to Mænd have betinget sig Pant i samme Ting, og begge paa lovlig Maade, skal den have den pantsatte Ting, hvis Panteret blev stiftet först, men dersom ikke begge have paa lovlig Maade betinget sig Panteret, skal den have Pantet, som paa lovlig Maade har betinget sig det. Dersom ingen af dem har betinget sig Panteretten paa lovlig Maade, skal ingen af dem have Tingen. Om Panthaveren end har betinget sig en bedre Gjenstand i Pant, end der svarer til hans Fordring, skal han, hvorledes det end er blevet vedtaget, ikke have mere, end hans Fordring oprindelig var. Det er ret, at de fem Nabobönder, som ere tilkaldte til

Domstolen, vurdere den pantsatte Ting, og skal da Panthaveren give tilbage saameget som de vurdere Tingen dyrere, end hans Fordring oprindelig var, og skal han da have Tingen. Alle, som der have Fordringer, skulle, naar de ikke have Pant, i lige Forhold lide Afkortning i deres Krav, dersom Efterladenskabet ikke er tilstrækkeligt til Gjælden, og skulle alle Belöb ligelig afkortes.

Alle de Mænd, som der gjöre Fordringer gjældende, skulle aflægge Ed ligesom ved en Thingdomstol, og ligeledes gjælder dette om alle (andre) Mænd, som der have lovlige Forhandlinger at före, men derefter skulle de lade före de Vidnesbyrd og de Beviser, som de have.

Alle Sögsmaal skulle være fremkomne inden Solen er gaaet ned; derefter skal der dömmes om Natten eller Morgenen efter; Domstolen skal være sluttet om Middagen den næste Dag.

Intet Krav har en Mand paa sit Tilgodehavende, dersom han ikke vil komme til Gjældsdomstolen, naar han har faaet Kundskab om at den skulde afholdes, og han kunde komme til den. Har han ikke kunnet komme til Gjældsdomstolen, eller han ikke har faaet Kundskab om at den skulde afholdes, skal han paa Lovbjerget lyse til Sögsmaal imod alle de Mænd, som ved Domstolen have erholdt deres Tilgodehavende, til Udredelse og Betaling af et saadant Belöb, som vilde være faldet i hans Lod, dersom han havde været der; og skal han lyse til Sögsmaal ved Fjerdingsretten for den Fjerding, hvor Domstolen blev afholdt, og skal hans Tilgodehavende tildömmes ham paa saadan Maade, at de alle miste lige meget.

224. Om Leieafgift for Fæ.

Dersom en Mand tager Malkefæ til Leie af en anden ifölge ret Leiecontract, skal han være pligtig til at tilbagelevere det om Löverdagen i Fardageugen[1] næst efter at han leiede det. Kommer Udleieren ikke til den Tid for at modtage det, kan Leietageren den næste Dag efter Söndagen

---

1) *See ovenfor c. 78.*

(efter Fardag) erklære sig fri for Ansvar for det, dersom Fæet til den Tid er sundt og uden Fare. Holder Leietageren Fæet tilbage naar Udleieren kommer for at afhente det, og denne ikke kan faae det, men seer det, er det Ran og Straffen er Fredlöshed. Kan Udleieren ikke opnaae at see det, ansees det, som om Leietageren tager Fæet fra ham. Benytter Leietageren sig desforuden af Fæets Melk, straffes han med Fredlöshed, og samme Straf er der for enhver, som med Vidende (om at han dertil er uberettiget) nyder Fæets Melk. Udleverer Leietageren Fæet da (til den anförte Tid) paa lovlig Maade, skal Udleieren modtage sit Fæ, som han leiede ham, dersom Fæet da er lige saa godt, som det var vedtaget, at han skulde aflevere det til ham. Men dersom Fæet da er slettere, skal den, der afleverer det, have tilkaldt sine fem Nabobönder, og skulle de vurdere den Forskjel, og skal Leietageren der paa Stedet betale Udleieren Forskjellen. Afleveres der til Udleieren slettere Fæ, end der var betinget ham, kan han vælge hvilket han vil, at tage Fæet, der er ham budt, bort med sig og fordre hvad der mangler (af Fæets Værdi), eller ikke tage noget deraf bort med og stævne til Udredelse og Betaling af alt Fæet. Men modtager han ikke Fæet, naar det tilbydes ham, straffes den, der hidtil har havt det, ikke fordi han benytter Melken af det. Dersom det Fæ, som han havde udleiet, er dödt, skal Leietageren udrede til ham andet Malkefæ ligesaa godt istedet, ifald han har det; en Öre i Malkefæ kan træde istedetfor en Öre i andet Malkefæ, og ligesaa kan Malkefæ erstattes med Varer, dersom Leietageren ikke har Malkefæ; han skal ikke levere lamlöse Hunfaar, med mindre han har leiet saadanne.

Dersom Malkefæet faaer saadanne Lyder, at Leietageren formener, at det ikke egner sig til at leve Vinteren over, eller at det ikke vil blive et gyldigt Betalingsmiddel, om det end lever Vinteren over, er han berettiget til at slagte det og betale Udleieren andet ligegodt i Stedet. Slagter han, eller paa en eller anden Maade skiller sig af med Fæet, uden at det har saadanne Lyder, da er det selvraadig Tilvendelse af det mere strafbare Slags[1] og straffes med

1) *Jvfr. c. 227.*

Fredlöshed, og Udleieren har Krav paa det Fæ, som den anden har solgt eller givet bort, hvor det saa er kommet hen.

Dersom Eieren af Leiefæet ikke kommer for at afhente det saa betimelig, som fastsat er, og Leietageren ikke den næste Dag efter Söndagen (efter Fardag) erklærer sig fri for Ansvar derfor, paadrager Leietageren sig ikke Straf ved at bruge Melken af Fæet indtil Torsdagen da syv Uger ere forlöbne af Sommeren, dersom han (efter Fardag) er boende paa samme Sted og Eieren ikke indfinder sig, men ikke skal Leietageren tage det bort med nogetstedshen. Den Mand, der (efterat Leietageren ved Fardag er flyttet bort til en anden Gaard) boer paa samme Sted, er berettiget til at lade Fæet malke og lade Malkningsudbyttet af Fæet bevare, indtil Eieren kommer for at afhente det, men ogsaa kan han vælge at drive Fæet hen til Eieren, og behandle det, som sit eget Fæ, og er han da ikke ansvarlig for Fæet, dersom han forholder sig saaledes med det.

Naarsomhelst man modtager Melken af en anden Mands Fæ end sit eget, uden Tilladelse og med fuldt Vidende (om at den tilkommer en anden), kan Eieren vælge at sagsöge til Straf af Fredlöshed, eller ogsaa, om han vil det heller, til Straf for selvraadig Tilvendelse. Vil han gjöre den strængere Straf gjældende, skal han stævne, og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Straf af Fredlöshed, og opfordre den Gode, som den sagsögte er i Thinglag hos, til Dannelsen af Tolvmandskvid, til Udsagn om den sagsögte har modtaget Melken af det Fæ, i Anledning af hvilket han har stævnet. Gaaer Tylfterkvidudsagnet den sagsögte imod, skal denne opfordre sine fem Nabobönder til Forsvarskvidudsagn om, — hvilken af Delene han helst mener at kunne stötte Indsigelse paa — enten, at han ikke har vidst (at det var Melken af en andens Fæ), eller at Eieren har tilladt ham det. Hvilketsomhelst af disse Forsvarskvidudsagn der falder ud til hans Fordel, da bliver han fri for Straf, og skal han paa samme Maade begjære Forsvarskvidudsagn, naar Paastanden gaaer ud paa Straf for selvraadig Tilvendelse. Ei nytter det Bonden at faae Forsvarskvidudsagn om, at han ikke har vidst (at det var Melken af en andens Fæ), dersom

Melken af Fæet er bleven brugt paa Gaarden en halv Maaned eller længere Tid uden Afbrydelse.

Dersom man tinger Fæ i Foder hos en anden, bör den Overenskomst, som de have sluttet, holdes mellem dem. Tinger man Fæ i Foder ved gyldig Fodringscontract, skal den, der modtager det, föde Fæet saaledes, at det med Hensyn til Huld er uden Fare, og passe det som sit Fæ og som han vilde gjöre, dersom han eiede det; han er ansvarlig for alle de Lyder og Forringelse i Værdi, som foraarsages ved at Fæet lider Skade af at han passer det paa anden Maade end sit Fæ af samme Slags. Fra den Tid han benytter sig af Melken af det Fæ, der er tinget hos ham i Foder, er han, fra först til sidst, i alle Maader ansvarlig for Fæet, og skal han aflevere det igjen paa samme Maade som Leiefæ. Hvadsomhelst Ulykkestilfælde, der indtræffer med Fæet, skal han paa samme Maade bjerge det og paa samme Maade slagte det og paa samme Maade bevare det i alle Henseender, som han vilde have gjort, om han eiede det.

225. Om Mærker paa Fæ.

Hver Mand skal have eet Mærke paa sit Fæ, baade Nöd og Faar. Man skal have mærket sit Fæ, naar otte Uger ere forlöbne af Sommeren, det, som man kan faae fat paa. Gjör man ikke saa, paadrager man sig Straffeböder (af tre Mark). Dersom umærket Fæ kommer ind paa anden Mands Jord end Eierens — med Undtagelse af Lam, der gaae med Moderen hele Sommeren — naar otte Uger ere forlöbne af Sommeren eller senere, er den, der boer paa den Jord, berettiget til at mærke Fæet med sit Mærke, og bliver da Eier deraf, dersom han iforveien viser fem Nabobönder Fæet. Dersom en Mand mærker en andens Lam i (sin) Lammesti (hvor det er kommet sammen med hans egne Lam), paadrager han sig ikke Straf derfor, dersom Kviden udsiger, at han har forment, at han eiede det. Han skal, saasnart han bliver det vaer (at han har begaaet Feiltagelse), tilbyde den anden et godt Lam, umærket, istedet, dersom han har et saadant, og er den anden berettiget

til at vælge, om han vil have det eller hint, som han för eiede. Dersom han ikke tilbyder Lammet, kan han af Eieren paastaaes dömt til Straffeböder (af tre Mark). Dersom man mærker en Mands Fæ med sit Mærke og vil tilegne sig andens Fæ og lægger Dölgsmaal derpaa i den Hensigt at stjæle det, kan Fæeieren vælge, om han vil anlægge Sag for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse. Dersom man mærker en Mands Fæ og giver det et Mærke, der tilhörer en anden end Fæeieren, kan han af hver for sig, Fæeieren og Mærke-eieren, paastaaes straffet med Landsforvisning. Mærker en Mand uden Tilladelse anden Mands Fæ med (selve) Fæeierens Mærke, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark).

Nöd og Faar og Svin skal man mærke paa Örene, men Fugle skal man mærke paa Svömmehuden, og er dette de eneste Lov-Mærker paa saadant Fæ.

Hver Mand er pligtig til ved sin Jord eller ved den Gaard, hvor han boer, (om Efteraaret) at indsamle alle de Faar, han kan finde, og som han har at sörge for (Indsamlingen af), og lade dem drive til de lovlige Faaresamlingsfolde, som Böigdefolkene ere blevne enige om at skulle finde Sted; Straffeböder (af tre Mark) gjælder det for den, der ikke gjör saaledes, og tilkommer Sögsmaalsretten i den Sag hvem der vil af de Mænd, som der have lovlig Faaresamlingsfold sammen med ham, og er han Faareeierne ansvarlig for de Faar, han ikke paa saadan Maade indsamler. Sine Faar alene bör en Mand hjemdrive fra Faaresamlingfolden (efterat enhver der har opsögt sine Faar), men anden Mands Faar ikkun i det Tilfælde, at Faareeieren har bemyndiget ham dertil. Driver han anden Mands Faar fra Faaresamlingsfolden uden Eierens Tilladelse, kan han af Eieren paastaaes dömt til Straffeböder (af tre Mark), og er ansvarlig for Faarene indtil Eieren kan afhente dem. Den erhverver Pattelammet, som eier Moderfaaret, der förer det med sig. Dersom Pattelam forvildes (fra Moderfaarene) i en Faaresamlingsfold, og man er uenig om, hvem de tilhöre, skulle de (der mene at eie dem) opfordre de Mænd, der gjöre Paastand paa dem, til Skifte af dem, og skal da enhver af dem vise de fem Nabobönder, der af dem, som der ere tilstede, boe nærmest Faaresamlingsfolden, de ham

tilhörende Faar, som kunne antages at medföre Pattelammene, og skulle Nabobönderne skifte imellem dem alle de Pattelam, Moderfaarene ikke vedkjende sig. Bliver der Pattelam tilbage, som Hunfaarene ikke vedkjende sig, og Skifte ikke er begjært ved sidste Efteraarsfaaresamling, skal Bonden, der har Tilsyn med Faaresamlingsfolden, forevise Lammene for Nabobönder og sætte sit Mærke paa dem, og bliver han da Eier af dem. Gaae Pattelammene bort fra Faaresamlingsfolden, er enhver, som vil, berettiget til at mærke dem paa sin Grund (naar de findes der). Samme Lov, der gjælder om Pattelam, gjælder ogsaa om Afkom af Nöd og Geder.

Dersom en Mand har Væddere, skal han have sat dem ind paa Foder för Vinternætterne[1], eller forbinde alle dem, som han kan faae indsamlede, saaledes at (andres) Hunfaar, om disse end blive væddergale, ikke blive drægtige. Men gjör han ikke saaledes, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark), dersom der ikke foraarsages Skade derved, og er hvem der vil sögsmaalsberettiget. Gjör Vædderen Skade, skal Eieren betale Erstatning for Skaden saaledes som den skadelidtes Nabobönder vurdere den, og er den skadelidte sögsmaalsberettiget. Men gjör Vædderen en Mand fem Örers eller större Skade, straffes den, der eier Vædderen, med Landsforvisning. Dersom en Mands Vædder gaaer sammen med anden Mands Faar efter Vinternætter, og den ei er forbundet, er Faareeieren berettiget til at gilde den, om han vil, og skal han forholde sig dermed, som om han gilder sin egen Vædder; det samme skal gjælde om Gedebukke. Dersom Vædderen döer formedelst Gildningen, skal Faareeieren slagte den og bevare den for Eieren, dersom han træffer ham.

Med Hensyn til de Faar, som der ikke ved Efteraarsfaaresamlingen melder sig Eiere til, skal den Mand, der har Tilsynet med Faaresamlingsfolden, opfordre fem Nabobönder, der ere Jordeiere og ere de, der — af dem, der have at indsamle Faar til Samlingsfolden der — boe nærmest Faaresamlingsfolden, til at fordele de Faar, som Eier ikke der melder sig til, mellem sig og ham selv til Bevaring;

---

1) *De sidste Dage før Vinterens Begyndelse.*

de sex Bönder, der bevare Faarene, skulle ved Kirkesamling eller hvor Folk (ellers) træffe sammen, kundgjöre, hvor mange Faar der er tilbage der, som der ikke er Eier til, eller ligeledes, hvilket Mærke de have, dersom den kundgjörende veed det. Dersom Eierne af Faarene komme tilstede, kan enhver straffrit före bort de Faar, han eier, og lade Beboeren af den Jord, hvor Faaret var, da han tog det, see det.

Hvorsomhelst en Mand træffer anden Mands Fæ paa en Jord, som han har at varetage, skal han have anmeldt det for Eieren inden Udlöbet af de næste fjorten Nætter, efterat han veed det. Dersom han har Fæet indtil en Maaned er forlöben af Vinteren eller længere, skal Eieren betale ham saadan Foderlön, som Nabobönder vurdere, at Fodringen er værd. Dersom Eieren af Fæet tager det bort paa saadan Maade, at han ikke betaler Fodringen, kan han af den, som havde Fæet i Bevaring, paastaaes dömt til Straffeböder af tre Mark, og skal ligefuldt dömmes til at betale Foderlönnen. Dersom den, som har Fæet i Varetægt, bliver vaer, at Eieren vil tage det bort, paadrager han sig ikke Straf ved at modsætte sig, at Eieren tager det bort, dersom Foderlönnen ikke betales ham. Indfinder Eieren sig ikke til Midvinter, skal den, der har Fæet i Bevaring, tilkalde sine fem nærmest boende Nabobönder, til at vurdere Fæet med Haand paa (en hellig) Bog, og skal han vise dem Mærket paa Fæet og dernæst forandre Mærket saaledes, at han sætter sit Mærke paa det, og bliver han da derefter Eier af Fæet; de skulle vurdere Fæet, som det var værdt, da det kom dertil. Han skal betale den Værdi, som de vurdere Fæet til, det næste Foraar, naar han har faaet at vide, hvem der er Eier af det, og naar denne fordrer det. Tilbageholder han Vurderingssummen for Eieren af Fæet, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark). Forandrer den, der har Fæet i Bevaring, ikke Mærket, eller ikke lader Fæet vurdere, kan Eieren, naar han kommer for at afhente det, tage det bort med og skal betale ham Foderlön, saaledes som Nabobönder vurdere den. Den Mand, som har varetaget Fæet Vinteren over, hvad enten han har forandret Mærket eller ikke, skal anmelde Mærket paa det Fæ, han

Vinteren over har varetaget, paa Thingskrænten paa Sögsmaals-(Afdelingen af Vaar-) Thinget i det Thinglag, hvor han selv er Thingmand, og henvise de Mænd (som eie Fæet) til at indfinde sig paa hans Hjem for at modtage der, hvilken af Delene der tilkommer dem, deres Fæ eller dettes Værdi, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren. Dersom Eieren ikke indfinder sig, og Varetageren ikke har ladet Fæet vurdere, bör denne, (uagtet det ikke er vurderet) have Malkningsudbyttet af Fæet, som om han eiede det, men er ikke ansvarlig for det; ei skal han paa nogensomhelst Maade skille sig ved Fæet. Han skal tre Foraar oplyse Fæet paa Thingskrænten (paa Vaarthinget), saaledes at Flertallet af de thingbesögende hörer derpaa. Melder der sig ikke Eier til Fæet i Löbet af tre Sommere, skal han oplyse det paa Lovbjerget den tredie Sommer, og erhverver det da til Eie, dersom ingen kjendes ved det.

Dersom Folk erhverve Fæmærke ved Arv, skulle de skifte det som anden Arv. Dersom en Mand, der intet Mærke för har havt, vil begynde Landhusholdning, skal han paa Thingskrænten paa det Vaarthing, hvortil han selv hörer, kundgjöre, hvilket Mærke han vil have, og spörge der, om man veed nogen, der eier det Mærke. Erklære Folk, at de ikke vide nogen i samme Böigd som han, der eier det Mærke, er han berettiget til, uden at paadrage sig Straf, at bruge Mærket. Hver Mand, der flytter med sin Landhusholdning til en Hrep, hvor han ei för boede, skal kundgjöre, hvad Mærke han har, paa det næst afholdende Hrepsmöde i den Hrep, hvorhen han har flyttet sit Bo. Dersom der er nogen i den Böigd, der eier det Mærke, skal den af dem, der i kortest Tid har havt sit Bo i Böigden, forandre sit Mærke, naarsomhelst det er Tilfældet, at deres Faar ville komme til at gaae paa Græsgange sammen. Naarsomhelst de blive vaer, at begge Dele træffer sammen: at deres Faar gaae paa Græsgange sammen, og at de have samme Mærke, skal den af dem, der först erfarer det, sende Bud til den anden om, at de skulle træffes, og sige ham Sammenhængen. Dersom den ene af dem har faaet sit Mærke ved Arv, men den anden ved Kjöb eller Gave, og

de begge lige længe have havt deres Landhusholdning i Böigden, skal den af dem, der ikke har faaet Mærke i Arv, forandre Mærke. I alle de Tilfælde, hvor de enten begge eller ingen af dem har faaet Mærket i Arv, skal den af dem, der har de færreste Faar, forandre Mærket, men have de begge lige mange, skulle de kaste Lod. Dersom de först blive vaer, at de have samme Mærke, efterat deres Faar (om Foraaret) ere drevne op til Fjelds, til Steder, hvor de kunne træffe sammen paa Græsgangene, skulle de opregne de Faar, som de lode drive til Sommergræsgangen, og aflægge Ed paa, at Antallet af deres Faar var det, som de da have anfört, og det var Faar af den og den Slags, og saa og saa gamle. Derpaa skal hver af dem om Efteraaret vise sine fem Nabobönder de Faar, som de faae tilbage (fra Fjeldgræsgangene). Dernæst skal Fordeling efter lige Forhold finde Sted mellem dem med Hensyn til Antallet af de Faar, som de have faaet tilbage, paa saadan Maade, at de fem Bönder, der boe nærmest ved den Faaresamlingsfold, hvor de faae tilbage den störste Del af Faarene, finde, at de have faaet deres Faar tilbage i lige Forhold. Dersom den ene af dem kan skaffe Folk, der bevidne, at nogle af Faarene ere hans, skal han forlods have de Faar, og har da saa meget ringere og et saa meget mindre Antal Faar at vente fra Sommergræsgangen, som svarer til Antallet af dem, han har skaffet Eiendomsvidner paa. Eiendomsvidnerne skulle være saadanne Mænd, som med Hensyn til Slægtskab og Svogerskab vilde gyldigen kunne være Medlemmer af en Kvid. Den, der vil före Eiendomsvidner med Hensyn til sine Faar, skal aflægge Ed paa, at han eiede de Faar, der gik til Sommergræsgangen, og ikke senere har skilt sig ved dem. Men Eiendomsvidnerne skulle aflægge Ed paa, at han var Eier af de Faar, der gik til Sommergræsgangen, og bevidne det paa deres Ære. Dersom den ene af dem faaer bedre eller flere Faar hjem fra Sommergræsgangen, end han skulde have, og lægger Dölgsmaal derpaa, kan den anden, der har samme Mærke som han, vælge at anlægge Sag mod ham for Tyveri eller for selvraadig Tilvendelse. Faaer den ene flere Faar hjem end

den anden, skal denne opfordre ham til lovligt Skifte; indrömmer han ikke lovligt Skifte af Faarene, paadrager han sig Straffeböder (af tre Mark), og skal den anden stævne ham til Betaling af Faarene, saa mange, som Sagsögeren den Sommer mangler i det Antal, han skulde have tilbage fra Sommergræsgangen, og skulle de tildömmes ham, Faar af samme Alder. Sagsögerens Nabobönder skulle give Udsagn om, hvor mange eller hvor gamle Faar, han eiede.

Dersom en Mand, der eier et Fæmærke, hæver sin Landhusholdning, kan han laane Mærket til hvem han vil, men skal dog have sit Mærke saasnart han vil. Hæver han sin Landhusholdning og ikke laaner sit Mærke til nogen, og han ingen Faar har mere, eier han ikke Mærket mere end andre Mænd.

Ingen bör have Fæ, hvorpaa Örene ere skaarne helt af, med mindre der er givet Samtykke dertil i Lovretten; men har man saadant Fæ, er Straffen Landsforvisning. Faaer en Mand i Arv Fæ, hvorpaa Örene ere helt afskaarne, er det uden Ansvar for ham at eie Fæet saalænge det lever, men ei skal han mærke noget Fæ paa saadan Maade. Man skal ikke give en Mand i Betaling Fæ, som Örene ere skaarne helt af, og ei skal man tage saadant i Betaling, med mindre man strax slagter det, eller man er Eier af det Mærke, förend man modtager Fæet.

Med Hensyn til alle de Sager, der opstaae i Anledning af dette Emne, skal der (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte, naar Straffen er Landsforvisning, men fem Nabobönder, naar Straffen er Böder. Og med Hensyn til alt, hvorved der forholdes anderledes i dette Emne, end her er fastsat, er Straffen Böder af tre Mark, med mindre höiere Straf er fastsat.

226. Om Brug af Heste.

Dersom man tinger en Hest i Foder hos en Mand ved gyldig Fodringscontract, er den, der modtager den, ansvarlig for den, ligesom for andet Fæ, der tinges i Foder. Bruger man Hesten, kan Eieren af den anlægge Sag for Brugen,

og er den, der har Hesten i Foder, lige strafskyldig for Brug af den som andre Folk, med mindre han skulde i alle Henseender være ansvarlig for den; da er han berettiget til at bruge den som sine Heste, men ei fordærve den, og er den, der er ansvarlig for Hesten, sögsmaalsberettiget for Brugen af den. Ei skal (da) Eieren af Hesten selv bruge den, eller tillade andre Brugen af den.

Ransagningsafsnittet.

227.

Det skal hver Mand have i vort Land, som han eier, med mindre han vil skjænke det bort eller give det i Betaling. Naar man uden Tilladelse tager hvad anden Mand eier, kan der derfor anlægges Sag for selvraadig Tilvendelse, dersom det borttagne er en Penning værd eller mere. Eieren af Tingen skal stævne "for selvraadig Tilvendelse", til dobbelt Erstatning, saaledes som Nabobönder vurdere den, og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Tremarksböder, og (til Kvidudsagn) tilkalde paa Thinge fem Nabobönder til den sagsögte. Dersom man tager fra en Mand Gods, der er en halv Öre eller mere værd, og den, der har taget det, ikke dölger det, er Straffen Fredlöshed, og skal der stævnes for Borttagelsen: for at den sagsögte vil gjöre sig Fordel af Tingen, men ikke for Tyveri. Dersom man tager fra en Mand, hvad der er en halv Öre eller mere værd, og dölger det paa Tyvsvis, da kan der anlægges Sag for, og stævnes for Tyveri, og skal man (i Stævningen) paastaae den sagsögte dömt til Fredlöshed, dersom Kviden erklærer ham skyldig, og skal der tilkaldes en Tolvmandskvid; udsiger Kviden, at han ikke er skyldig, kan den sagsögte ikke anlægge Sag for den fornærmelige Beskyldning, dersom Sagsøgeren har i Stævningen udtrykt sig saaledes og (i Virkeligheden) stævner af den Grund, „at han troede, at han var skyldig“ men ikke for at tilföie ham en Forhaanelse. Dersom man stævner en Mand uden Forbehold for at han har stjaalet det eller det, og Kviden udsiger, at han ikke er

skyldig, kan den sagsögte anlægge Sag for de fornærmelige Ord. Han kan strax, naar han hörer det (ved Stævningens Foretagelse), tilkalde Vidner og stævne for Æresfornærmelsen og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Landsforvisning og under Sögsmaalet anvende Vidner (til Bevis for Fornærmelsen). Ogsaa kan han vælge at tilkalde Vidner, naar (Tyvs-) Sagen fremsiges (for Retten), og derefter paa Lovbjerget stævne for Æresfornærmelsen, naar Kviden har erklæret ham uskyldig, og anlægge Sögsmaal samme Sommer. Ogsaa har han det Vilkaar at stævne senere for Æresfornærmelsen og under Sögsmaalet anvende en Tolvmandskvid, og kan den sagsögte ikke benytte sig af noget Forsvarskvidudsagn, dersom han har stævnet uden Forbehold. Dersom man stævner en Mand for Tyveri, som för er bleven bekjendt for og overbevist om Tyveri, er der ingen Straf (for Sagsögeren) derfor, om han end da erklæres for uskyldig deri, dersom Sagsögeren har stævnet fordi han troede, at den sagsögte var skyldig, og ikke vidste, at han var uskyldig. En Tyvssag skal anlægges paa det tredie Althing efterat Sagsögeren har faaet Kundskab om Tyveriet; aldrig forældes Sag for dulgt Tyveri. Paa samme Maade skal der i alle Henseender anlægges Sag for Borttagelse af Gods (som der ikke er lagt Skjul paa), naar der paastaaes Straf af Fredlöshed, som naar Sag anlægges for Tyveri, med Undtagelse af Betegnelsen af Forbrydelsen (som Tyveri). Sag for selvraadig Tilvendelse forældes ikke. Man kan vælge at anlægge Sag mod hvem man vil, enten den, der er i Besiddelse af Tingen, eller den, som man formener har stjaalet den. Lige stor Straf er der for en Mand, dersom han modtager eller kjöber hvad der er tyvstjaalet, med Vidende om at det er det, som for den, der har stjaalet det — den Mand er Tyvshæler — saavelsom for den, der har givet Tyvsraad; disse skulle sagsöges med Anvendelse af de samme Bevismidler, som Tyven. Dersom man sælger eller giver en Mand det, som han veed er tyvstjaalet, og förer den modtagende i Vildfarelse med Hensyn til Hjemmelen til Tingen, om Overdrageren end ikke har vidst det (at Tingen var stjaalet) da Tingen blev overdraget til ham, kan han paastaaes straffet med Fred-

löshed baade af den, han har afhændet Tingen til, og af den, som eiede den; ved Sögsmaalet skal anvendes Tolvmandskvid. Naarsomhelst en Mand har Hjemmel for en Ting, som er taget eller stjaalet fra en anden, og han har forment, at Tingen vilde blive ham hjemmelfast, skjöndt han senere erfarer andet, er han berettiget til at beholde Tingen indtil Dom er falden. Naar en Mand savner sin Ting og han troer at vide, at en anden er i Besiddelse af den, en saadan, som har kjöbt den eller modtaget den i Gave eller faaet den tillaans, og Eieren af Tingen ikke kan opnaae at see den, skal han, under Vidners Tilkaldelse, bede den anden at vise ham Tingen eller fremkomme med den. Dersom han ikke fremkommer med den, kan man erklære ham ansvarlig for Tingen indtil Dom er falden, og stævne ham til Fortabelse af og Udlevering af Tingen, og — dersom han ikke viser Tingen, naar det begjæres af ham — (i Stævningen) paastaae ham dömt til Straffeböder af tre Mark. Dersom man kjender sig ved en Ting, som man seer i en andens Hænder, og denne siger sig at eie den ifölge Gave eller Kjöb eller at have den i Forvaring, og den, der kjender sig ved den, tager den bort, straffes denne med Fredlöshed.

228. Om Ran.

Det er Haandran, naar man tager en Ting ud af Ens Haand eller fra ham. Dersom han ikke holder paa Tingen, men erklærer, at han eier den, og den anden tager Tingen bort, er det voldeligt Ran og straffes med Fredlöshed. Ved hver af disse Handlinger straffes man for sin egen Ting, dersom man tager den fra en Mand, som har Hjemmel for den. Hjemmel har man for Tingen, naar en Mand, der har Raadighed over sit Gods, overdrager Tingen til En, og den modtagende formener, at den Mand vilde kunne hjemle ham Tingen; ellers har man ikke Hjemmel. Voldeligt Ran skal der paa den Maade sagsöges for, at der paa Thinge skal (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte. Dersom man finder sin Ting ude eller inde, og tager den bort, skal man anmelde det for hjemfaste Mænd, dersom saadanne ere der tilstede paa

Gaarden. Men ere de ikke tilstede, skal han fortsætte sin Reise og anmelde det paa næste Gaard og tale saaledes: „Dersom nogen regner sig for Eier af denne Ting, da komme han herhen til mig“ — og skal han angive, hvor hans Hjem er — „og erklære han mig ansvarlig for Tingen indtil Dom er falden“; kun under den Forudsætning kan han forholde sig saaledes, dersom han eiede Tingen, da den bortkom fra ham. Dersom nogen vil fordre Tingen udleveret, skal han indfinde sig inden Udlöbet af den næste Maaned, og erklære Besidderen ansvarlig for den indtil Dom er falden.

Hvad enten Tyveri af Madvarer er af större eller mindre Værdi, naar man stjæler hvad der kan spises eller Dyr til Slagtning, kan der stævnes til Fredlöshedsstraf.

229. Om Ransagninger.

Hvad enten man mister af sit Gods to Örer eller mere, der er borttaget af een Mand i et Tidsrum af tolv Maaneder, da er man, dersom han paa Tyvsvis har lagt Dölgsmaal paa Borttagelsen, berettiget til at stævne for saadant Tyveri til Trældom, som om hans Fader havde været Træl og hans Moder en Trælkvinde og han (ved Födselen) var falden som Træl paa Jorden; man kan paastaae sig tilkjendt alt hans Gods. Man skal da paa Thinge tilkalde ni Nabobönder til den sagsögte (til Kvidudsagn), om han har stjaalet det Gods i det Tidsrum af tolv Maaneder — og skal man nævne hans Navn — og dulgt Borttagelsen paa Tyvsvis, eller han ikke har gjort det. Dersom Kviden giver det Udsagn, at han er skyldig, skal han dömmes til at være Træl med fastbundne Födder, og Sagsögeren tildömmes hans Gods. Den, der anlægger Sag mod ham til Trældomsstraf, skal og overtage Forsörgelsen af den trængende Slægt, som Trællen havde at underholde; han er berettiget til at paalægge den trængende Slægt, som Trællen har at underholde, Gjeldstrældom. Man kan give Trællen Friheden, om man finder at han er det værd, og skal hans Forsörgelse paahvile Frigiverens Æt, og Arven efter ham tilfalde denne.

230. Ransagningsafsnit.

Den Mand, der mister sit Gods, kan ransage, om han vil. Han skal opfordre Mænd inden Huset og af de nærmeste Gaarde til Ransagning med sig, indtil han har tredive Mænd. Ville de ikke gaae med ham, straffes de med Straffeböder af tre Mark. Han skal ikke have flere Mænd end tredive. Han kan begynde Ransagningen, hvor han vil. Dersom han vil ransage flere Gaarde end een, skal han ikke ved Ransagningen overspringe de Gaarde, der ere nærmest den, hvor han begyndte Ransagningen. Han og hans Ledsagere skulle begive sig til Gjærdet paa den Gaard, hvor de ville ransage; tre af dem alene skulle gaae indenfor Gjærdet og til Huset; han skal selv være den tredie, eller den Mand, som han skaffer til at före Forhandlingerne paa sine Vegne. Han skal, under Tilkaldelse af Vidner, bede den Bonde, som der boer, om at denne og de, som der ere tilstede, love og ved Haandtag tilsige dem Leide efter Loven til Ransagning. Bonden skal ei heller have flere Mænd paa Gaarden end tredive; han skal og ved Haandtag tilsige dem Leide, og det skulle begge Parter tilsige hinanden. Dersom Bonden nægter Leide, er Straffen Fredlöshed. Indrömmer han Leidet og giver Haandtag derpaa, skal hver af Parterne udnævne sex Mænd af det andet Parties Midte, dem, som de ville, til at overholde Leidet; da er der, af de tresindstyve Mænd, tolv, der overholde Leidet, men alle de tresindstyve ere under Leide. Bonden er ikke pligtig til at indrömme Leide, dersom Ransagerne ere flere sammen end tredive. Dersom Mænd uden Anmodning slutte sig til deres Flok, straffes enhver, der gjör det, med Straffeböder af tre Mark, og tilkommer Sögsmaalsretten den, der vil ransage. Dersom Bonden har flere Mænd tilstede paa Gaarden end tredive, straffes han med Fredlöshed, og ansees det som om Leidet er nægtet. Tilsige de hinanden Leide, skulle alle de, der för vare udenfor Gjærdet, gaae til Dören; de skulle da, under Tilkaldelse af Vidner, bede Bonden at tillade dem Ransagning. Han straffes med Fredlöshed, dersom

han nægter Ransagningen. De skulle bede ham, at alle de Mænd, som ere derinde, gaae ud med Undtagelse alene af en Mand, der skal bære Lys for dem og lukke Laase op. Naar Ransagningen begjæres paa anden Maade end nu er anført, er han ikke pligtig at indrömme den. Dersom en anden Adfærd bruges af Bonden, end den, han — som her er anfört — af Ransagerne skal opfordres til, da ansees Ransagningen nægtet. Dersom Ransagningen indrömmes, skulle tre af de Mænd, der ville foretage den, og en af de andres Flok, gaae ind; denne skal bære Lys for dem og oplukke Laase. Fire Mænd skal det være, der gaae ind. De skulle lade sig undersöge, inden de gaae ind, at de ikke bære Tyvekoster ind hos Folk; ligeledes de, der gaae ud. Dersom de ikke ville lade Ransagerne faae Nögler til at oplukke Laasene, blive deres Laase ufredhellige for Brud. De samme Mænd skulle ransage overalt, ude og inde. De skulle ikke ved Ransagningen gjöre saadan Forstyrrelse, hvorved de, der boe paa Gaarden, kunne have Skade eller Pengetab. Dersom Ransagerne bruge Overmagt eller forholde sig paa ulovlig Maade med Ransagningen, anderledes end nu er anført, straffes de med Fredlöshed, saafremt de ikke finde (Tyvekosterne) derinde, og Bonden ikke overbevises om at være skyldig, men i modsat Fald er der ingen Straf. Men om de end derinde finde Tyvekoster, skal man ikke dræbe de Mænd eller tilföie dem nogen Vold, med mindre Tingen tages ud af deres Hænder. Paa samme Maade skal der forholdes med Sögsmaal for saadant Tyveri (hvor Tingen findes ved Ransagningen), som naar Ransagning ikke finder Sted. Dersom de, der skulle ransage, bære Tyvekoster ind hos Folk, eller lade andre Mænd gjöre det, straffes de med Fredlöshed, og straffes de derhos som ellers, for hvad urigtig Adfærd de bruge med Hensyn til Ransagningen. I alle de Sager, der reise sig i Anledning af Ransagning, skal Stævning foretages hjemme i Böigden og fem Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn).

231. Om Borttagelse af Ting ved Feiltagelse.

Dersom en Mand tager en andens Ting i beboet Hus og vil sige, at det er skeet ved Feiltagelse, skal han have bragt Tingen tilbage inden en Uges Forlöb eller för, og aflevere den til den Mand, der boer nærmest det Sted, hvor han af en Feiltagelse tog Tingen, dersom Eieren ikke er tilstede. Vil den Mand ikke modtage Tingen, skal han tage den hjem med, og angive, hvor hans Hjem er, og være ansvarlig for den, samt medtage den næste Sommer til Althinget og anmelde det paa Lovbjerget. Sag skal anlægges paa samme Maade som for anden Borttagelse af Gods, dersom man ikke forholder sig som nu anfört, eller ogsaa dersom det ikke er Feiltagelse, uagtet det udgives for at være det. Borttagelse ved Feiltagelse skal det ansees for at være, naar man borttager et Vaaben af samme Slags, som det man efterlader, eller en Hest af samme Slags og samme Farve, og det samme, som nu er sagt, gjælder om andre Ting, være sig Fæ eller andre Gjenstande: han skal da borttage en Ting af samme Slags som den han eiede og med samme Farve, og er det dog kun Feiltagelse, dersom Nabobönder ville give Kvidudsagn for at det er det. Og dersom den Mand, der eiede Tingen, ligeledes ved en Feiltagelse tager den andens Ting, skal der forholdes dermed paa samme Maade, som er fastsat om hin, og er der da Feiltagelse paa begge Sider.

Dersom en Mand ved en Feiltagelse tager anden Mands Ting paa Althinget eller oppe paa Fjelde eller i ubeboede Egne, og ikke træffer Eieren inden han kommer til Böigden, skal han anmelde det for de tre Bönder, som der ere nærmest paa hans Vei, efterat han har opdaget, at han har taget feil, og straffes han da ei for sin Omgangsmaade med Tingen, men han skal være ansvarlig for Tingen, og skal medtage den til Althinget næste Sommer, dersom han der ved Feiltagelse har taget Tingen. Dersom Eieren af Tingen til Gjengjæld medtager den andens Ting, straffes han ei heller for sin Omgangsmaade med den, ifald han forholder sig med den saaledes som er fastsat for den anden. Man skal,

inden Udlöbet af en halv Maaned efterat man har faaet Kundskab om Feiltagelsen, have bragt Tingen til Eieren, dersom begge höre til samme Fjerding, eller, om de end ikke höre til samme Fjerding, dersom man med Hensyn til Veilængde kan naae derhen i en halv Maaned.

232. Om Veining.

Det er en lovlig Bismer, hvor otte Fjerdinger ere beregnede til en Væt, men Fjerdingen skal beregnes til tyve Mark[1]. Har man en Bismer, hvor Vægten er större eller mindre end anfört, er Straffen Tremarksböder. Veier man urigtige Vætter, eller maaler urigtige Alen, saaledes at der paa tyve Alen er en Forskjel af en Alen, er Straffen Landsforvisning. Sögsmaalsberettiget i den Sag er den, der derved er bleven forurettet, men vil han ikke söge, kan hvem som vil gjöre det. Ni Nabobönder skulle i saadan Sag tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn). Stævning skal foretages i Böigden.

233. Om Terningkast og Tavl.

Det er fastsat i vore Love, at man skal ikke kaste Terninger for at vinde Penge, men kaster man Terninger, er Straffen Landsforvisning. Man skal eiheller lege Tavl, saaledes at der spilles om Penge eller om nogen af de Ting, som man finder det bedre at have end at undvære. Men for dem, der spille Tavl om Penge eller andre Ting, er Straffen Landsforvisning, og haves der ikke Krav paa hvad der vindes. Men ei skal der kastes med Tærninger. Sögsmaalsberettiget er hvem der vil af Indenfjerdingsmænd, og kan der paa Vaarthinget lyses til Sögsmaal, dersom Sagsögeren og den sagsögte höre til samme Thinglag og den sagsögte er paa Thinge, og skulle fem Nabobönder til den sagsögte tilkaldes (til Kvidudsagn), og skulle Indenfjerdingsmænd foretage Lysningen för (den i Thingtiden indtræffende) Söndag, dersom de tænke at anlægge Sagen, men dernæst,

---

1) *En Mark = et halvt Pund.*

efter Söndagen, kan hvem som vil anlægge Sagen, dersom den sagsögte er paa Thinge. Men er han ikke paa Thinget, er det ret at foretage Lysning ved Thingets Slutning til Sögsmaals Anlæggelse næste Sommer, og kan man, om man vil, forbyde den sagsögte at reise (imidlertid) til Udlandet. Men dersom to sagsöge een Mand for saadan Forseelse, skal den raade for Sögsmaalet, som vil sagsöge efter Lovens Strenghed.

Om Hrepsordningen.

234.

Lovlige Hrepper[1] skal der være her i Landet. Men det er en Lov-Hrep, hvori der ere tyve eller flere Bönder. Færre skulle der kun være i det Tilfælde, at Lovrettesmændene have tilladt det. De Bönder, som regnes med for at udgjöre en Hrep, skulle (have saadan Formue, at de) have at betale Thingreiselönsafgiften. Deler man sine Hrepper i Fjerdedele eller Trediedele, eller paa hvad anden Maade man vil dele dem, med Hensyn til Madgaver (til de fattige) eller til Tiendeuddeling (til de fattige), er det gyldigt, at der bliver færre i hver Del af Hreppen end tyve. Paa saadan Maade skulle Hrepperne være ordnede, at hver Bonde skal boe nærmest ved den anden; alle Hrepper skulle være ordnede som de ere nu. Fem Jordeiere skulle antages til Anklagere i hver Hrep, for at sagsöge alle de Mænd, som ikke opfylde deres Forpligtelser i Hreppen, samt til at fordele Folks Tiender og Madgaver, og være tilstede ved Folks Edsaflæggelse (med Hensyn til den Formue, de skulle betale Tiende af). Det er gyldigt, at Anklagerne i Hreppen ei ere Jordeiere, dersom alle Hrepsmændene ere enige deri. Dersom en Mand boer paa Grændsen mellem to Hrepper, og han med sin Gaard (ved at flytte til den) kommer ind i den ene af Hrepperne, staaer det ham frit for at vælge at indtræde med sin Gaard i den anden Hrep, saafremt der desuagtet bliver tyve tilbage i den förste Hrep, og de, i hvis Hrep han indtræder, tillade det.

---

1) *Communer.*

De Mænd, som ved Lodkastning ere blevne Anklagere eller ere antagne dertil paa saadan Maade, at alle Hrepsmænd ere enige derom, ere pligtige til — hvert Antal Anklagere i sin Hrep — at fordele Madgaver og Tiender samt Fattigunderhold. De skulle paa saadan Maade fordele Fattigunderhold, at der falder ligemeget Underhold paa hvert gjeldfrit Hundrede, der tilhörer de Mænd, som boe der i Hreppen. Hrepsmændene ere pligtige til at underholde (i deres Hjem) de Personer, som Anklagerne tildele dem til Fattigunderhold. Saadanne Personer skulle de tildele Bönderne til Underhold, som der i Hreppen blive ude af Stand til at forsörge sig selv, saavelsom Leilændinger og Tyende, hvis Forsörgelse tilfalder Hreppen derved at Bönderne, da de udleiede deres Jorder eller toge deres Tyende, ikke vidste, at de vilde blive trængende til Forsörgelse. Leilændingerne paa sine Jorder, hvad enten det er i hans egen Hrep eller en anden, skal hver Mand forsörge, indtil den Fardag, til hvilken han har leiet dem Jorden; han skal da först lade dem bruge deres egne Midler, men dersom disse ikke strække til, skal den, der leiede dem Jorden, forsörge dem af sin Formue eller ogsaa före dem til deres Slægtninge til Forsörgelse; Tremarksböder er Straffen, dersom man ikke forsörger sine Leilændinger.

Det er fastsat om fattige, der skulle forsörges af Landsfjerdingen, og saadanne, som Hrepsmændene ere pligtige at forsörge, at Hrepsmændene skulle underholde dem ligesaa godt som deres Tyende og skaffe dem Klæder; saadanne fattige bör man ei tinge i Forsörgelse ud af Landet, eller tage i Gjeldstrældom. Dersom de fattiges Arvinger ere i to Hrepper, skulle de (to Hreppers Beboere) fordele saadanne trængendes Forsörgelse mellem sig og före dem fra den ene Hrep til den anden, til deres Forsörgelsessteder; ei skulle de lade dem gaae paa Tiggeri fra Hus til Hus. Dersom en Mand lader en trængende, han har at forsörge, gaae paa Tiggeri i Hreppen, eller forlader ham, eller förer ham til en anden Hrep, end han skal være i, eller löber bort fra ham, straffes han med Tremarksböder, og skal man bringe ham den trængende, men ikke lade denne gaae paa Tiggeri. Dersom en trængende bliver paa ulovlig

Vis fört til en Mand i Hreppen, eller efterladt der i Hreppen, skal den Mand, til hvem den trængende er fört, dersom han finder det nödvendigt, at der afholdes en Hrepsforsamling, skjære (en Budstikke i Form af) et Kors og bære det til nærmeste Hus og der beramme en Hrepsforsamling paa sin Bopæl efter syv Nætters eller længere Tids Forlöb, og bestemme, hvorhen den anden skal bære Korset; derefter skal hver af dem lade Korset bære fra sig saaledes som den, der skar det, fastsatte det, og lade det bringe omkring til alle Verdenskanter. Dersom Folk forsinke Korsombæringen, eller ikke indfinde sig til Hrepsforsamlingen, straffes hver af dem med Tremarksböder; men da forsinke de Korsombæringen, dersom de, uden at være hindrede ved Forfald, ikke bringe Korset strax bort fra sig, naar de have Kundskab om at Korset er kommet; og da indfinde de sig ikke til Hrepsforsamlingen, dersom de ikke komme för Middag paa den fastsatte Dag. Alle Bönder, der ere sammen i Hrep, skulle ombære Hrepsforsamlings-Budstikken, om end nogle af dem ere mindre formuende, end at de bör betale Thingreiselönsafgift; ogsaa paahviler dem alle lige Pligt til at komme til Hrepsforsamlingen. Man er ligefuldt pligtig til at indfinde sig paa Hrepsforsamling, dersom man veed, at den skal holdes, om Korset end ikke medfölger Budet derom til vedkommende. Anklagerne skulle i lige Forhold paaligne de Mænd Fattigunderhold, der sidde hjemme, som dem, der ere tilstede i Forsamlingen. Ei skal en Bonde samtidig, af fattige, der skulle forsörges paa Omgang i Hreppen, underholde baade et Mandfolk og en Kvinde, der er i den Alder, at hun kan faae Börn; ei skal Fattigunderhold paalignes saaledes, at saadanne Personer samtidig ere paa eet Sted. Man bör ikke underholde Tiggere fra andre Hrepper; men underholder man saadanne, er Straffen Tremarksböder. Ogsaa er Straffen Tremarksböder, dersom Hrepsmændene ikke underholde som sine Tyende dem, som Anklagerne have paalignet dem, eller ikke give Madgaver, saaledes som disse ere tildelte de fattige. Naarsomhelst man behandler en Person, som man skal underholde, saa ilde, at det for den forsörgede ikke er til at udholde, hvad enten man har

ham i Huset hos sig eller tinger ham ind hos andre, staaer det enhver, der vil, frit for at tage den forsörgede fra det Sted, hvor det (saaledes) ikke for ham er til at udholde, og skaffe ham et bedre Opholdsted og fordre dobbelt Underholdsbetaling af den anden (fra hvem den fattige er taget), saaledes som fem Nabobönder til den, der skal fordre Underholdsbetalingen, vurdere det med Haand paa (en hellig) Bog. To sögsmaalsberettigede er der imod Bonden, dersom han ikke giver Madgaver til den Person, som det er tildelt ham at give dem til: sögsmaalsberettiget er Anklageren i Hreppen; ogsaa er den sögsmaalsberettiget, som skulde modtage Madgaverne. Anklagerne ere lige forpligtede til Fattigunderhold i Hreppen og til at give Madgaver, som andre Mænd; og straffes Anklagerne med Tremarksböder, dersom de ikke sagsöge de Mænd i Hreppen, som ikke give Madgaver, eller som ikke (i deres Huse) underholde de fattige, som Anklagerne rettelig have tildelt dem til Underhold, eller som ikke indfinde sig paa Hrepsforsamlinger, eller ikke bringe Budstikke omkring om saadanne Sammenkomster, eller som underholde Udenhrepsfolk.

Dersom man vil sagsöge en anden ved en Hrepsdomstol, skal Anklageren begive sig hen og afmærke et Sted til Afholdelse af Domstolen, udenfor den Mands Gjærde, som han vil sagsöge, i Pileskuds-Afstand derfra, og skal han afmærke Stedet paa den Side, der vender til hans eget Hjem, paa et Sted hvor der hverken er Ager eller Eng; han skal gjöre det paa en Sögnedag. Han skal begive sig til den Mands Hus, som han vil sagsöge, og tilkalde Vidner: "til Vidnesbyrd om, at jeg berammer Afholdelse af Domstol imod dig" — og skal han nævne ham — "efter syv Nætters Forlöb, at vi skulle afholde Domstol, og (opfordrer dig til at) komme der saa betimelig, at Dommerne kunne være udnævnte för Middag" — og skal han angive Stedet for Domstolens Afholdelse; men derefter skal han stævne ham for det, han vil sagsöge ham for, og til den Domstol, som han har berammet, og (i Stævningen) gjöre Paastand paa Tremarksböder. Anklageren skal tilkalde fem Nabobönder til den sagsögte (til Kvidudsagn)

om det, hvorpaa hans Stævning er gaaet ud, og skal han tilkalde dem tre Nætter eller længere Tid inden Domstolens Afholdelse, og foretage Tilkaldelsen og ligeledes Stævningen paa en Sögnedag. Hver af Parterne skal medtage Indenhrepsmænd til Domstolen, og skal hver af dem have ti Mænd og deraf udtage Dommere og Vidner; Kvidmænd skulle være udenfor dette Antal. Tre Mænd skal hver af Parterne udnævne til Dommere. Dersom den sagsögte ikke vil udnævne Dommere, skal Sagsögeren udnævne alle Dommerne, og er det ligesaa gyldigt, som om de begge havde udnævnt Domstolen. Domstolen skal holdes paa en Sögnedag; den skal ikke holdes i Syvugersfasten eller paa lovbestemte Helligdage. Ei skal Domstolen afholdes i disse sex Uger: de to Uger för Althinget, de to Althingsuger og de to næste Uger efter Althinget. Naar Domstolen er udnævnt, er det fastsat, at hver af Parterne skal tilbyde den anden Part at anvende Forkastelsesret med Hensyn til Dommerne, og skal Forkastelsesretten udöves med Hensyn til Domstolen paa samme Maade som med Hensyn til en Kvid. Den, som har tilkaldt Kviden, skal tilbyde Udövelse af Forkastelsesret med Hensyn til den, og tilbyde den det, angaaende hvem Kvidudsagnet er begjært. Kviden er fuldgyldig, om end to Tjenestekarle ere Medlemmer af den, dersom (to, oprindelig tilkaldte) Bönder ere forkastede. De (Parter, Kvid, o. s. v.) skulle aflægge Ed der, som ved en Thingsdomstol. Dersom Parterne have flere Mænd med til Domstolen, end ti hver, paadrager den sig, som opfordrer Mænd i et större Antal til Ledsagelse, Straffeböder af tre Mark; ogsaa paadrager hver Indenhrepsmand sig Straffeböder (af tre Mark), der vægrer sig for at begive sig (med Parterne) til Domstolen, eller for at udföre nogen andre Forretninger (ved samme), som ere fornödne. Dersom Udenhrepsmænd komme til Domstolen, skulle de ikke deltage i de lovlige Forhandlinger, men dersom de fremsige retlige Erklæringer, er det som om de intet sige. Dersom Kviden giver det Udsagn imod en Mand, at han har givet Udenhrepsfolk Föde, kan han begjære Forsvarskvidudsagn, om han har ment, at den, som han gav Föde, havde fast Hjemsted eller

ikke. Dersom Kviden giver det Udsagn, at han har troet, at den anden havde et Hjem, frifindes han i Sagen. Den Mening, som Flertallet af Dommerne har, skal gjælde, men er der lige mange Stemmer for hver Mening, skal den sagsögte dömmes skyldig.

De Mænd, der ligge i Bod ved Skibe (der ere ankomne eller skulle afreise), bör ikke give Udenhrepsmænd — eller Kvinder, der ere i den Alder, at de kunne faae Börn, om de end höre til Hreppen — Föde; de Personer skal man ei give Föde, som ere omvandrende Tiggere. Paa samme Maade skal der forholdes med Hensyn til hele Sagsanlæggelsen mod Skibsmandskab, som mod Bönder, undtagen at den, der vil anlægge Sag mod Skibsmandskab for (uberettiget) ydet Föde, skal beramme Afholdelse af Domstol hjemme hos sig, og kan Sagsögeren have saamange Mænd han vil til Domstolen, men den sagsögte ti Mænd, og kan Manden fra Skibet anvende samme Forsvar som en Bonde (naar en saadan sagsöges). Dommerne skulle afsige deres Dom paa den Dag, de komme derhen. Domstolen skal dömme Folkene fra Skibet til at betale fjorten Nætter efter Dommens Afsigelse, paa det Sted, hvor Domstolen blev afholdt. Bonden (naar en saadan sagsöges) skal dömmes til at betale Torsdagen, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren, paa det Sted, hvor Domstolen blev afholdt, naar det er Böder, der skulle betales, men er det Betaling for (ikke ydede) Madgaver, hvorfor der er anlagt Sag, skal den udredes fjorten Nætter efter Dommens Afsigelse. Dersom Parterne (som hörende til samme Thinglag, paa Vaarthinget) have Betalingstermin sammen, skulle Böderne betales der. Böder skulle betales i lovbestemte Betalingsmidler, ogsaa kan man betale med Ting, hvorpaa Taxt ei er sat; men disse skulle ikke være ringere af Værdi, end at de billigste ere to Örer værd; det Gods skal være uden Svig. Den, der skal modtage, og den, der skal betale, skulle have lovlige Vurderingsmænd til at vurdere saadant Gods; de skulle vurdere det saaledes at dets Værdi beregnes i fulde Örer. Naar Domstolen dömmer, at der skal betales, skal der i Dommen fastsættes, at Betalingen skal skee för Mid-

dag, og til den Tid skulle de komme tilstede, den, der skal modtage, og den, der skal betale. — Dersom man forstyrrer Domstolen, straffes den, der gjör det, med Landsforvisning; i den Sag skal Stævning foretages hjemme i Böigden og ni Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn).

Sögsmaal til Hrepsdomstol skal være anlagt inden Udlöbet af de næste fjorten Nætter efter at den sögsmaalsberettigede (Anklager) har faaet Kundskab om Sagen. Dersom Forseelsen begaaes saa kort för Althinget, at Sagen ikke kan anlægges ved en Hrepsdomstol, skal Anklageren i Hreppen foretage Stævning hjemme i Böigden i den Sag og (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkalde fem Nabobönder til den sagsögte. Dersom Anklagerne ikke ville anlægge Sag ved Hrepsdomstol, er enhver af Indenhrepsmændene, der vil, berettiget til at anlægge saadan Sag og stævne til Althinget. — Naar Anklagerne ikke ville anlægge de Sager, som de ere antagne til at forfölge, straffes de med Tremarksböder, og ere Hrepsmændene sögsmaalsberettigede mod dem; i saadanne Sager skal Stævning foretages hjemme i Böigden, og fem Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn), men ville de ikke anlægge Sagen, kan hvem der vil gjöre det. — Dersom en anden Mand, end den antagne Anklager, anlægger Sagen og stævner til Althinget og tiltager sig Sögsmaalsretten fra den, der skulde anlægge Sagen, kan Anklageren i Hreppen desuagtet anlægge Sagen om han vil, dersom han kan faae Kvidudsagn for, at han ikke saa betimeligt, at han kunde have afholdt (Hreps-) Domstol fjorten Nætter för Althinget, har vidst, at den sagsögte havde begaaet den Forseelse, hvorfor den anden har anlagt Sag, og dersom Kviden derhos udsiger, at Anklageren vilde ligefuldt have anlagt Sagen, om den anden end ikke havde stævnet.

Anklagerne kunne gyldigen dele Hrepsmændene imellem sig, hvem hver af dem skal sagsöge af de Mænd i Hreppen, som ikke gjöre hvad der paaligger dem, og skal hver af Anklagerne da sagsöge dem, som ved Delingen ere tilfaldne ham.

Naarsomhelst Pengeböder idömmes ved en Althings-

domstol i Hrepssager, skal det ved Dommen fastsættes, at Betalingen skal skee fjorten Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag, i Pileskuds-Afstand fra Gjerdet, uden for dette, hvor der hverken er Ager eller Eng, paa den Side fra Gjerdet, hvor Sagsögeren har sit Hjem.

235. Om Hrepsregler.

Hver Mand skal have lovlig (Forsörgelsesret i den) Hrep, hvor han har nydt Forsörgelse — med mindre hans Forsörgelsesret der paa lovlig Maade er ophört — eller ogsaa hvor hans Næstsödskendebarn eller nærmere Slægtning har fast Ophold. Men det er tilladt at give de Personer, der ere paa Veien til deres lovlige Forsörgelseshrep, Aftensmad, men Davre ikkun dersom det er en lovlig Helligdag. Men naar de komme til deres lovlige Forsörgelseshrep, ere alle de Bönder, som skulle betale Thingreiselönsafgift, pligtige til at underholde dem paa saadan Maade, som Hrepsmændene blive enige om, forsaavidt de ikke bringe de trængende til disses Slægtninge til Forsörgelse. Men dersom de (der ere paa Veien til deres Hrep) forhindres fra at fortsætte Reisen ved Uveir eller ved (uoverkommelige) Elve eller Fjorde, er man berettiget til at föde de Personer saalænge man vil og give dem samme Underhold (som anfört). Dersom saadanne Personer, der ikke have noget Næstsödskendebarn eller nærmere Slægtning, som har fast Hjem, ere uden Forsörgelse, ere alle Landets Beboere pligtige til at give dem saadant Underhold, som forhen er fastsat for andre fattige (der skulle forsörges af Hreppen). Ei skal man give saadanne omvandrende Tiggere, som det ei er tilladt at give Föde, Husrum, og intet yde dem, undtagen til Skoe eller til Klæder.

Men med Hensyn til alle Overtrædelser af disse Bestemmelser, hvad enten der gives for ringe eller for meget Underhold til Folk, er Straffen Landsforvisning; Hrepsanklagerne ere sögsmaalsberettigede i disse Sager. Dersom Biskoppen finder, at saadanne Forseelser ikke tilbörlig forfölges, er han berettiget til at antage en Mand til For-

fölgelsen. Men naar Hrepsmændene ikke anlægge Sagen, ere Udenhrepsmænd berettigede til at anlægge den, paa samme Maade som ved andre Hrepssögsmaal. Men Landsforvisning er Straffen for de Mænd, som ere antagne til Anklagere, dersom de ikke anlægge Sagen. Men fem Nabobönder skulle (til Kvidudsagn) tilkaldes paa Thinge i alle disse Landsforvisningssager. Man kan gyldigen i Böigden paa den sagsögtes Hjem, hvor han selv hörer derpaa, stævne ham til Althinget eller til Vaarthinget i det Thinglag, hvortil den sagsögte hörer; det er (ogsaa) gyldigt ved Althingets Slutning at lyse til Sögsmaal den paafölgende Sommer. Dersom der anlægges saadanne Modsögsmaal, hvorom Kviden udsiger, at de ikke ellers vilde være blevne anlagte, skulle de ikke tages i Betragtning. Naar Folk sagsöges for ydet Underhold, er det lovligt Forsvar, dersom de skaffe Kvidudsagn for, at de have forment, at det var dem tilladt at give de Personer Föde. Det er endvidere lovligt Forsvar, dersom man tilbyder at lade Biskoppen afgjöre Sagen ved Voldgift, og ved Haandtag vedtager det; da skal der ikke siges nei dertil. Det er endvidere lovligt Forsvar, dersom man tager omvandrende Tiggere og pidsker dem alvorligen; det ansees dog gyldigt, at andre Bönder (foruden den sagsögte) komme til for at pidske den ene Mand; saadant tages i Betragtning som Forsvar med Hensyn til alle de Forseelser, som vedkommende havde begaaet inden Pidskningen gik for sig. Biskopperne kunne, om de ville, gjöre Forandring i disse Bestemmelser (saaledes at Straffen eftergives eller formildes) og gjöre Forslag derom i Lovretten. For de Mænd, som ere antagne til Anklagere, er det ret lovligt Forsvar, dersom de kunne faae Kvidudsagn for, at de ikke have vidst, at de Forseelser vare begaaede, som de sagsöges for ikke at have forfulgt. De omvandrende Tiggere, der her ere anförte som de, der kunne pidskes, ere de, om hvilke det ikke er fastsat, at der maa gives dem Föde.

236. Om Gaver af Gods.

Dersom man giver eller overdrager en Mand udestaaende Fordringer, kan han dog ikke opnaae at indkræve samme, med mindre Fordringshaveren overdrager ham Sögsmaalsret mod hver af Skyldnerne og Ret til Indkrævning af Fordringen hos dem. Dersom Skyldnerne efter Fordringshaverens Bestemmelse love at betale til en anden, har denne (dersom Fordringshaveren har skyldt ham det anviste Belöb) kun Krav mod Skyldnerne, men intet Krav mod den oprindelige Fordringshaver.

Om Ord, hvorfor fuld personlig Bod betales.

237.

Landsforvisning er Straffen, dersom man siger Ord, hvorfor fuld personlig Bod skal betales, til en anden, hvad enten man siger det i hans Paahör eller uden at han hörer det, og tilkommer den fornærmede derhos personlig Bod: otte og fyrgetyve Örer, af Fornærmerens Gods, dersom denne bliver dömt til Landsforvisning eller Fredlöshed. Men det er Ord, der egne sig til fuld personlig Bod, dersom man siger til en Mand hvad der ikke kan opfattes i en god Mening. Ord, der medföre halv personlig Bod, ere saadanne, der kunne forstaaes baade i en god og i en ond Mening; saadant Ord bör aldrig henstaae imellem Folk (saaledes at der reises Sag derom), undtagen det er en Tjenestekarl, der siger det til sin Husbond, eller en Træl til en fri Mand; disse skulle anlægge Sag derfor paa samme Maade, som om et Ord, hvorfor fuld personlig Bod skal betales, var blevet sagt. Tjenestekarlen kan frie sig ved at gaae bort af sin Tjeneste og ingen Godtgjörelse have for Afsavn af sit Ophold i Tjenesten; da bortfalder den Sag imod ham. Hvert Ord skal forstaaes saaledes som det er sagt; intet bör forklares efter en digterisk Betydning af Ordene. Dersom man hörer derpaa, skal man tilkalde Vidner paa Ordet; undslaae Folk sig for at lade sig tilkalde som Vidner derpaa, paadrage de sig Straffeböder af tre Mark, og ere da ligefuldt pligtige til at afgive Vidnesbyrdet. Dersom Fornærmeren og den fornærmede ere to alene sammen, og det ikke er muligt at tilkalde Vidner

paa Fornærmelsen, skal den fornærmede hevne Ord med Ord. Fortæller Fornærmeren det, og roser sig deraf, straffes han med Landsforvisning, og er det da Bagtalelse; ved Sögsmaalet skal anvendes Tolvmandskvid. Dersom en tredie Mand hörer paa Fornærmelsen, kan man anlægge Sag med Anvendelse af Tolvmandskvid. Dersom man taler (fornærmelige Ord) til en Mand paa Althinget, forhöies den personlige Bod til det dobbelte. Dersom man taler (fornærmelige Ord) til en Mand, uden at han hörer det, kan Sag anlægges indtil paa det tredie Althing efterat Sagsögeren faaer Kundskab derom, og kan han anlægge Sagen med Anvendelse af, hvilket han vil, Tolvmandskvid eller Paahörs-Vidnesbyrd af fem Mænd, der ere Jordeiere og gyldigen kunde være Medlemmer af en Kvid, hvad enten Ordene ere blevne sagte i Nærværelse af dem alle tilsammen, eller til hver af dem særskilt, og skulle de ved Domstolen erklære paa deres Ære, at de have hört den Yttring af hans Mund. Dersom en Mand gjör en anden Bebreidelser eller siger beskjæmmende Ord til ham, om han end siger sandt, er Straffen Landsforvisning; Sagen skal anlægges med Anvendelse af Vidner, dersom den fornærmede hörer derpaa, men ellers af fem Mænds Paahörs-Udsagn, eller af Tolvmandskvid. Dersom man giver en Mand et andet Navn, end han för har havt, er Straffen Landsforvisning, dersom den fornærmede vil vredes derover; ligesaa er der Straf af Landsforvisning for den, der bruger Navnet (som en anden först har dannet) til Forhaanelse for den fornærmede; under Sagen skal Tolvmandskvid anvendes. Siger man forhaanende Ord til en Mand eller siger overdrevne Ting om ham, er Straffen Landsforvisning; Sagen skal anlægges med Anvendelse af Tolvmandskvid. Dersom man gjör Nid, til Fornærmelse for en Mand, er Straffen Landsforvisning. Men det er Nid, dersom man skjærer eller rister Nidtræ til Fornærmelse for en Mand eller reiser en Mand en Nidstang; Sagen skal anlægges med Anvendelse af Tolvmandskvid.

238. Om Digte.

Hverken bör man digte om en anden Last eller Roes. Ei skal man vredes over Fjerdedelen af et Vers[1], undtagen der er lastende Ord deri. Dersom En digter to Verslinier og en anden to andre, og de begge ere blevne enige om at gjöre det, straffes de med Fredlöshed, ifald der er Last eller Forhaanelse deri. Dersom en Mand digter om en anden et Vers, hvori der ikke er Forhaanelse, straffes han med Böder af tre Mark; dersom han digter mere om ham, er Straffen Landsforvisning, uagtet der ikke er Forhaanelse deri. Fredlöshed er Straffen, dersom man digter om en Mand et halvt Vers, hvori der er Last eller Forhaanelse eller saadan Roes, som man digter til Forhaanelse. Dersom den, der digter det, fremsiger det eller lærer en anden det, paadrager han sig derved en anden (særskilt) Sag, og Straffen er Fredlöshed: samme Straf er der og for enhver, der lærer Verset. Dersom fire Mænd digte (i Forening hver en Verslinie eller tilsammen) et halvt Vers, straffes hver af dem med Fredlöshed, og skal Sag anlægges som for andet Digt. Saadan Fremsigelse (af en andens Digt), der skjönnes at være til Forhaanelse, straffes og med Fredlöshed. I Sager om Digte skal Stævning foretages i Böigden og Sag kan anlægges indtil det tredie Althing, efterat den fornærmede faaer Kundskab om Fornærmelsen, men (til Kvidudsagn) skal der paa Thinge tilkaldes ni Nabobönder; ogsaa kan ved Sögsmaalet anvendes Tolvmandskvid. Samme Straf er der for at fremsige et Digt som for at digte det, og det kommer ikke an paa, for hvilken af Delene der först anlægges Sag, og skulle samme Beviser anvendes under begge Sager. Fredlöshed er Straffen, dersom man digter om en afdöd Mand, der har været Christen, eller man fremsiger hvad der om en afdöd Mand er digtet til Skam eller til Forhaanelse; med Sögsmaalsretten i saadan Sag forholdes der som med Drabssag. Dersom en Mand paahörer i et Digt (som en anden har digtet om ham) et Ord,

1) = *to Verslinier.*

som han er berettiget til Drabshevn for: at han er feig eller har ladet sig bruge til Omgængelse imod Naturen, og han udöver Hevn derfor ved at dræbe Fornærmeren eller tilföie ham Legemsbeskadigelse, skal han (til sit Forsvar, naar Sag anlægges mod ham for Drabet eller Legemsbeskadigelsen) anlægge Sag for Fornærmelsen. Dersom man fremsiger et Niddigt om en Mand paa Lovbjerget, er Straffen Fredlöshed, og kan Fornærmeren dræbes som ufredhellig af den fornærmede indtil det paafölgende Althing, og skal den fornærmede tilkalde Bönder fra Omegnen af Stedet, hvor Fornærmelsen blev tilföiet, til Kvidudsagn om Fornærmeren har fremsagt det Niddigt til hans Forhaanelse eller ikke. Dersom man digter et forhaanende Digt om de Danskes eller de Svenskes eller Nordmændenes Konge, er Straffen Fredlöshed, og Sögsmaalsretten tilkommer deres Huskarle; dersom de ikke ville, er enhver sögsmaalsberettiget som vil. Dersom en Mand digter en Kjærlighedssang om en Kvinde, straffes han med Fredlöshed; Kvinden er sögsmaalsberettiget, dersom hun er tyve Aar gammel eller ældre; dersom hun ikke vil lade anlægge Sag, tilkommer Sögsmaalsretten hendes Formynder. Dersom man til Forhaanelse af en Mand fremsiger et Digt, som er digtet om en anden, eller man forandrer noget Ord deri, saaledes at det sigter til ham, er Straffen Fredlöshed; Sag skal anlægges derfor som for andet Digt.

Naar en Mand vil stævne for et Digt, skal han for sine Vidner, saaledes at Mænd, der have fast Hjem, dersom de ere tilstede, höre derpaa, saavelsom for dem, der ere tilstede paa Hjemmemarken (paa den Gaard, hvor Stævningen foretages), fremsige der paa Stedet det halve af Verset eller mere, og dernæst tilkalde Vidner og stævne. Naar den Mand, der anlægger Sag for Digt, kommer til Domstolen, skal han tilkalde Vidner paa, at han byder den Gode, han har opfordret til Dannelsen af Tolvmandskvid, eller Nabobönderne, dersom han har tilkaldt saadanne (til Kvidudsagn), at höre det Digt, han har stævnet for, og derefter skal han fremsige Digtet for Domstolen. Naar man stævner to Sager mod een Mand, den ene Sag for Forfattelsen af Digtet, den anden for at have paa samme Sted fremsagt

samme Digt, er han beföiet til (ved Stævningen kun) een Gang at fremsige det Digt, i Anledning af hvilket han stævner, uagtet Stævningerne ere tvende, og er det ogsaa gyldigt, at han een Gang fremsiger Digtet for Domstolen, skjöndt Sagerne ere tvende, dersom han paa saadan Maade har stævnet. Dersom en Mand paa Lovbjerget lyser til Sögsmaal (som han vil anlægge paa Althinget den fölgende Sommer) imod en anden for et Digt, skal han fremsige Digtet, inden han foretager Lysning, og er han (da) ei pligtig til den fölgende Sommer at fremsige Digtet paa Lovbjerget, undtagen han vil.

Om end (ikkun) een Verslinie er digtet om en Mand, men Digtet dog udgjör et halvt Vers eller mere, er man berettiget til at anlægge Sag derfor og gjöre Paastand paa Fredlöshed. Dersom man digter et vidtomfattende Digt, er enhver, der vil, berettiget til at henföre det paa sig og stævne derfor; uagtet Kviden udsiger, at han ikke har digtet om den, der anlægger Sagen, men udsiger, at han har digtet, straffes han dog for det vidtomfattende Digt. Det er vidtomfattende Digt, naar man ikke digter om nogen Mand i Særdeleshed, og Digtet dog udbredes inden Böigden, og er Straffen derfor Fredlöshed.

239. Om man finder anden Mands Ting.

Dersom man finder en Værdigjenstand eller andet Gods, der tilhörer en anden Mand, og man veed, paa hvis Grund man har fundet det, skal man bringe det til den Mand, der boer paa Jorden, til Bevaring. Men han skal bevare det og oplyse det paa Steder, hvor Folk træffe sammen, samt paa Vaarthinget og paa Althinget. Dersom den, til hvem Tingen er afgiven til Bevaring, ikke oplyser den, er Eieren af Tingen sögsmaalsberettiget (mod ham). Dersom Finderen ikke oplyser Tingen, er Jordeieren sögsmaalsberettiget (mod ham). Finder man (en Ting) paa sin Grund eller under Jorden, skal man anmelde det for sine Nabobönder saavelsom paa Thinge. Dersom Jordeieren eller den, der har boet paa Jorden, har nedgravet det, eier den det, der har nedgravet det, ifald det findes inden Vinternæt-

ter[1] (i det Aar, da de ere fraflyttede Gaarden). Findes Tingen paa Althinget, skal den afgives til Bonden, som boer der, til Bevaring; Finderen erhverver da Tingen, dersom der ikke fremkommer nogen Eier til den. Finder man en Ting oppe paa (öde) Fjeldsletter, skal man afgive den til Bevaring til den Bonde, der boer nærmest Veien; denne skal da oplyse Tingen, men den, der eier Jord nærmest Fjeldet, erhverver Tingen (dersom ingen Eier melder sig). Dersom Gods findes paa Vaartbinget eller paa Höstthinget, skal det oplyses der, og afgives til den Mand til Bevaring, som boer nærmest derved; Jordeieren erhverver (da) Tingen, dersom en anden ikke vedkjender sig den. Dersom Thinglagsmændene eie Jorden, erhverver Finderen Tingen. Har en Mand, der ikke hörer til Thinglaget, fundet den, tilfalder den Thinglagsmændene. Findes den i en Alminding, naar Folk opholde sig der, skal Finderen oplyse den; han erhverver den, dersom der ikke melder sig nogen Eier til den.

240. Om Almindinger her i Landet.

Almindinger er der her i Landet. Det er Almindinger, hvad Fjerdingsmænd eie sammen. Der er man berettiget til at fiske og fange Fugle — at komme derhen, naar en Maaned er tilbage af Vinteren og være der i syv Maaneder; derpaa skal Almindingen henligge i fem Maaneder, saaledes at den alene, som boer nærmest derved, er berettiget til at bruge den til Græsning. Man er berettiget til der at hugge Ved (af Drivtömmer) og tilskjære det og före det til Skibet eller til Boderne (ved Skibet), og er da Vedet fredhelligt. Dersom Folk komme derhen med et andet Skib og ikke kunne faae Ladning til det, men de andre (der ere ankomne först) have mere end de kunne indlade i deres Skib, ere hine berettigede til at tage Ladning til deres Skib. Kommer der en Hval, medens Folk er i Alminding, da er det samme fastsat om den, som om Vedet. Kommer der en Hval der, naar Folk ikke ere i Alminding, skal der (af

---

1) *De sidste Dage för Vinterens Begyndelse.*

den nærmest boende) skjæres (Budstikker i Form af) Kors og disse sendes bort omkring til alle Sider; den paadrager sig Straffeböder af tre Mark, som ikke lader Korset gaae — forudsat at Veiret ikke forhindrer det. Enhver, som vil, kan (deltage i at) flense (Hvalen) og före det flensede bort. Kommer der Folk derhen til en Tid, da de (der ere tidligere ankomne) have flenset mere, end de strax kunne före bort, ere hine berettigede til at tage, hvad de ikke medtage. Hvad enten Folk komme derhen med Skibe eller Heste til Afhentelse (af Ved eller Hval), er enhver berettiget til at före saa meget bort, som han formaaer.

241. Om Hundebid.

Hunde have ingen Fredhellighed. Dersom man har en ustyrlig Hund, skal den være bunden, saa at den ikke naaer til Folk, naar de gaae ad deres Vei. Naar en Hund er bunden foran Fadebur eller Bod eller (Kreatur-) Sti for at holde Vagt, indestaaer den for sig selv, som gaaer i dens Baand, og det samme gjælder, om det er Fæ, som gaaer i dens Baand, og er Eieren af Hunden ikke ansvarlig derfor. Ei skal Hundens Baand være længere, end at der er to Alen mellem Pælen og Halsbaandet. Dersom en Hund er bunden under Bænken (langs Væggen af Stuen), skal den ikke kunne naae frem til Kanten af Bænken, saaledes at den kan bide Folk, der gaae paa Gulvet. Er den bunden paa Vandhuset, skal den ikke kunne naae til En, naar man gaaer til Vandhuset, eller sætter sig paa Træet, eller tager sig noget til Aftörring. Binder man en Hund mindre forsigtig end nu er sagt, eller den er lös og bider en Mand, saaledes at der kommer Blod, er Straffen Tremarksböder. Dersom Hunden bider i Brusk eller Ben eller Sener, eller saaledes at det efterlader Saar eller Forandring af Hudens Farve, eller ogsaa dersom det bliver nödvendigt at anvende Lægedom, straffes Eieren af Hunden med Landsforvisning. Fredlöshed er Straffen, dersom den tilföiede Skade bliver anseet for större Saar. Men i saadanne Sager skal Stævning foretages i Böigden, og skal der paa Thinge tilkaldes Nabobönder (til Kvidudsagn).

Dersom en Hund bider en Mand, saaledes at han deraf faaer Bane, er Straffen Fredlöshed, og skal Sagen anlægges ligesom Drabssag. Dersom en Hund bider en Mands Fæ eller driver det ud i Sumpe, skal Eieren af Hunden tilbyde Eieren af Fæet lignende Fæ, som det, hvis Tab er foraarsaget af Hunden, men vil den anden beholde sit Fæ, skal der tilbydes ham Skadeserstatning. Men tilbyder han ikke disse Vilkaar, skal Eieren af Fæet stævne ham derfor til Straffeböder (af tre Mark) og dobbelt Erstatning. Den, som löser en Hund, eller forholder sig saaledes med den, at han vil lade den fölge med sig, er ansvarlig for hvad Skade den gjör, skjöndt en anden Mand eier den. Kommer der en Hund i Fölge med en Mand, og denne beder om, at der maa gives den Mad, eller sörger for den, naar de komme til Hus, da bærer han Ansvaret for hvad Skade Hunden gjör, skjöndt en anden eier den, men ikke, dersom han ikke befatter sig noget med den.

242. Om Tyre.

Dersom man har en Tyr, der er tre Aar gammel eller ældre, og den saarer Folk eller kaster en Mand til Jorden saaledes, at han faaer Skade deraf, eller den saarer Folks Fæ eller kaster det saaledes til Jorden, at det faaer Skade deraf, er Straffen (for Eieren) Landsforvisning. En Tyr er ufredhellig for Saar, naar den tilföier Folk Legemsskade, dersom den er tre Aar gammel eller ældre. Dræber den en Mand, er der samme Straf som naar en Hund dræber en Mand; man er berettiget til at slutte Forlig om saadanne Sager, uden (Lovrettens) Tilladelse. Samme Straf er der, dersom den tilföier Folk saadan Skade, som regnes for större Saar (som naar en Hund gjör saadan Skade).

Hver Mand indestaaer sig selv for (Skade af) Horn og (Heste-) Hov.

243.

Dersom en Mand har en tam Hvidbjörn, skal han forholde sig med den, som med en Hund, og paa samme Maade betale Erstatning for Skade, dersom den gjör nogen.

Dersom man saarer en tam Hvidbjörn, der tilhörer en anden, uden at Björnen har nogen Skyld, skal man betale Straffeböder (af tre Mark) og Erstatning for Skaden; er Skaden fem Örer eller mere, er Straffen Landsforvisning. En Björn bliver ufredhellig for Saar, dersom den gjör Folk Skade. Dersom man, for at tilföie en Mand Forhaanelse, hugger en Hund eller Björn, medens den, der har Dyret i sit Værge, holder Dyret, er Straffen Landsforvisning. Ogsaa er Straffen Landsforvisning, dersom man förer her til Landet en Skovbjørn; denne Straf er der for Eieren af den og for Skibsstyrerne, men Skibsfolkene skulle betale Straffeböder af tre Mark, og skal der (til Kvidudsagn) i alle Landsforvisningssager tilkaldes paa Thinge ni Nabobönder, men i Sager, der gaae ud paa Straffeböder (af tre Mark), fem Nabobönder. Dersom en Skovbjörn slipper lös her i Landet og tilföier Mennesker eller deres Fæ Skade, er den, der förte Björnen hertil, i alle Maader ansvarlig for den, ligesom for en anden tam Björn. Samme Straf er der, dersom en Ulv eller Ræv föres hertil Landet.

244. Om Forlig mellem Folk.

Dersom man ved Haandtag overdrager til en anden paa sine Vegne at slutte et saadant Forlig, som man finder for godt . . . . . . kan det altsammen gjælde. Dersom en Mand ved Haandtag gaaer ind paa at erklæres fredlös eller landforvist, eller paa, at en anden skal indgaae Forlig paa hans Vegne, eller paa at betale et vist Belöb, være sig at han indgaaer saadant Forlig for sig eller for en anden Mand, paa saadan Maade, at Kviden udsiger, at det er nödtvunget Haandtag, da bör det ingen Gyldighed have. Men det er nödtvunget Haandtag, naar en Mand indgaaer Haandtagsoverenskomst under saadanne Forhold, at der ellers vilde være Fare for hans Liv eller Gods, eller han befrygtede legemlig Overlast eller at blive fraranet sit Gods. Men naarsombelst Kviden udsiger, at nödtvunget Haandtag har fundet Sted, saaledes som nu er anfört, bör det aldrig gjælde, og straffes alle de Mænd med Landsforvisning, som forlangte Haandtaget. Det er en Sag, hvori Stævning skal

foretages i Böigden og skulle ni Nabobönder fra Omegnen af det Sted, hvor det nödtvungne Haandtag fandt Sted, tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn).

Naar Folk afgjöre deres Sager paa saadan Maade, at de udnævne andre Mænd til at afsige Voldgiftskjendelse om deres Sag, skulle alle Bestemmelser, hvortil de knytte Overenskomsten om Voldgiften, overholdes, dersom Mændene samtykke i at afsige Voldgiftskjendelsen. Men komme Voldgiftsmændene ikke overens, skal Flertallets Mening gjöre Udslaget. Ere Voldgiftsmændene to, og de ikke komme overens, skulle de kaste Lod, og skal den, som Loddet træffer, afsige Voldgiftskjendelsen. Dersom den, hvem Loddet træffer, eller som har tilbudt Lodkastning (uden at den anden har villet gaae ind derpaa, og som derfor alene skal afgjöre Sagen), ikke, naar han afsiger Voldgiftskjendelsen, aflægger Ed, er den som uafsagt. Men vil ingen af dem kaste Lod, og hver af dem har sin Mening om Sagen, og de hver for sig afsige Voldgiftskjendelse, da er hverken den enes eller den andens Voldgiftskjendelse gyldig, om de end ere edelig afsagte. Dersom den, hvem det tilkommer, afsiger Voldgiftskjendelsen, og senere bekræfter samme med Ed, skal Eden være aflagt inden Betalingsdagen kommer.

Ogsaa kunne Voldgiftsmændene, naar de ikke blive enige om, hvad de skulle bestemme, tage en Mand, som de blive enige om, til Voldgiftsmand, dersom denne i begges Paahör samtykker i at afsige Voldgiftskjendelsen, og ere de da, dersom (det af dem er vedtaget, at) hans Voldgift skal afgjöre Sagen, fritagne for deres Hverv, og paadrager da han alene sig Straf, dersom Voldgiftskjendelsen ikke afsiges tilbörlig, naar saadan Bestemmelse er bleven taget.

Men dersom de Mænd, som ere antagne til at afsige Voldgiftskjendelse, saaledes som nu er anfört, og have samtykket i at overtage Sagens Afgjörelse, ikke afsige Voldgiftskjendelsen paa tilbörlig Maade, straffes de med Landsforvisning, og skal Stævning foretages i Böigden for urigtig Behandling af Sagen, og ni Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn). Dersom alle de antagne Voldgiftsmænd forholde sig urigtig ved

Afsigelsen af Voldgiftskjendelsen, eller de alle döe inden den er afsagt, skal den til Sögsmaalet (for den Forseelse, hvis Fölger skulle afgjöres ved Voldgiften) berettigede eller hans Arving under Vidners Tilkaldelse opfordre den Mand, som ved Haandtag gik ind paa Voldgift, til for sit Vedkommende, syv Nætter senere, i sit Hjem, at vælge en Voldgiftsmand (istedet); „men jeg skal vælge en anden" — skal han sige; „jeg opfordrer paa lovlig Maade". Naar hver af Parterne vælger sin Voldgiftsmand, skulle Voldgiftsmændene, dersom de ikke blive enige, söge at bringe Sagen til Afgjörelse paa lovbestemt Maade (ved Lodkastning o. s. v.). Dersom den, der ved Haandtag har samtykket i Voldgift, ikke vil vælge en Voldgiftsmand, skal den, som den opfordrende har udnævnt, alene afgjöre Sagen. Dersom alle Voldgiftsmændene miste Mælet eller Forstanden, skal der forholdes paa samme Maade, som anfört (om Dödsfald). Dersom Parterne vælge hver sin Voldgiftsmand, og den ene af Voldgiftsmændene döer eller mister Mælet eller Forstanden, skal den af Parterne, der (saaledes) mister sin Voldgiftsmand, tage en Mand istedet. Dersom en Voldgiftsmand bliver syg eller saaret og ikke kan komme til det Sted, hvor Voldgiftskjendelsen var berammet til Afsigelse paa den angivne Dag, skal der fremdeles forholdes som naar en Voldgiftsmand döer. Paa samme Maade som der nu er sagt om Voldgiftsmænd, skal der i alle Henseender forholdes, naar der er flere Voldgiftsmænd end tvende.

Dersom den Mand, der ved Haandtag har samtykket i Voldgift (med Hensyn til en af ham begaaet Forseelse), döer inden Voldgiftskjendelsen er afsagt, skal det ved Voldgiftskjendelsen paalægges hans Arving eller, dersom denne ikke er voxen, hans Værge, at betale (hvad der af den afdöde skulde udredes). Men döer den Mand, hvem der er givet Haandtag paa Sagens Afgjörelse ved Voldgift, skal der ved Voldgiftskjendelsen bestemmes, at Belöbet skal betales til hans Arving eller ogsaa dennes Værge.

Naar det er een Mand, der skal afsige Voldgiftskjendelse, og han bliver syg eller saaret, eller dersom Elve eller Uveir eller Folk hindre ham, saa at han ikke kan komme til det Sted, hvor Voldgiftskjendelsen skal afsiges,

skal han afsige den paa det Sted, hvor han kan komme længst frem. Dersom den, der skal afsige Voldgiftskjendelse, formener at være udsat for legemlig Overlast eller for Bane, ifald han afsiger Kjendelsen paa det Sted, hvor det var bestemt at det skulde skee, skal han afsige Voldgiftskjendelsen paa det Sted, hvor han tröster sig dertil, om det end er senere. Og skal der paa samme Maade forholdes, naar der er flere end een Voldgiftsmand, dersom de ikke kunne afsige Voldgiftskjendelsen uden Fare. Dersom en Mand er udnævnt til Voldgiftsmand, og han ikke samtykker i at afgjöre Sagen ved Voldgift, paadrager han sig ikke Straf ved at undlade at afsige Voldgiftskjendelsen, og kan der ikke gjöres Fordring paa, at han afsiger denne, men dersom han afsiger Kjendelsen, haves der samme Fordring paa det ved samme tilkjendte Belöb, som om han havde samtykket i at afgjöre Sagen ved Voldgift.

245. Om Sölvs Værdi.

I den Tid, da Christendommen kom her til Island, gik Sölv her som Betalingsmiddel ved Udredelsen af al stor Gjæld: blegt Sölv, der skulde taale Indsnit (uden at forandre Farven), og hvoraf den störste Del skulde være Sölv (og kun en mindre Del andet Metal), og saaledes udmöntet, at tredsindstyve Penninge udgjorde en veiet Öre, og var da veiet og tællet Sölv det samme (idet man regnede alene efter Vægt). Et Hundrede i Sölv blev regnet for ligesaa meget som fire Hundreder og tyve Alen Vadmel, og var da en Öre (Sölv) lige med en halv Mark Vadmel.

246. Om Omsætningstaxt mellem Folk.

Det er Omsætningstaxt efter Althingsbestemmelser: at sex Alen Vadmel, gangbart, nyt og ubrugt, skal være en Öre. En Overkappe af dem, der gaae i Handelen, fire Alen lang — Alenen maalt fra Albuen til Spidsen af Tommelfingeren — og to Alen bred, med tretten Læg tvers over Kappen, svarer til to Örer; ere Kapperne bedre, skulle de (særlig) vurderes. Sex Rævebælge svare til en

Öre. Sex Lammeskind med Ulden paa svare til en Öre. Sex Bedeskind, hvoraf Ulden er klippet, svare til en Öre. To Katbælge af gamle Hankatte svare til en Öre; tre Bælge af Katte, der ere en Sommer gamle, svare til en Öre. Fem Alen Vadmel med rödbrune Striber svare til en Öre. En Öre Guld, saadant, som kan taale at komme i Ilden, svarer til tredsindstyve Örer. En Mark[1] renset Sölv svarer til tredsindstyve Örer. En Jernkjedel, der er ny, ikke har været over Ilden, og veier en halv Væt, og rummer otte Spande, svarer til femten Örer. Af Leer, belagte med Staal, og hvis Blad er en Alen langt, og som veie atten Örer, hele og tilfilede ind til det indlagte Staal, skulle tre svare til to Örer. En Væt Stöbejern svarer til fem Örer. En Væt Stangjern svarer til sex Örer. Det er en gyldig Spand til at maale Kjedler (ved deres Ansættelse i Forhold til Örer), naar et Stykke Træ, der stilles ved Indsnittet i Staverne, hvori Bunden fældes, paa den ene Side ved den överste Rand (af Spanden) viser en Höide af tolv Tommer — en Tomme beregnet (fra det yderste Fingerled) til Negleroden paa en middelstor Mand.

Dette er endvidere Omsætningstaxt: En Ko, tre Vintre gammel eller ældre, ti Vintre gammel eller yngre, drægtig, og som giver Melk, hornet og lydeslös, ikke slettere end en middelgod Oxe, og som ved Fardagstid kan taale at drives fra den ene Böigd til den anden, og malker saameget som en Kalv behöver, den er gangbar i Betaling. Tre vintergamle Oxer regnes lige med en Ko; to vintergamle Oxer svare til en Ko. En gold Ko og en to Vintre gammel, drægtig Kvie, der ikke kan leies ud for samme Leie som en Ko, (regnes lige med hinanden). En Oxe, fire Vintre gammel, gildet eller ikke gildet, svarer til en Ko. En gold Ko og en tre Vintre gammel Oxe regnes (hver for sig) for Trefjerdedele af en Koes Værdi. En fem Vintre gammel Oxe regnes for en og en Trediedel Koesværdi. En sex Vintre gammel Oxe for en og Totrediedel Koesværdi. En syv Vintre gammel Oxe, eller ogsaa om den er ældre, regnes lige med to Köer. En gammel Plovoxe ved Foraarstid maa

---

1) *En Mark = et halvt Pund; en Væt = 80 Pund.*

(særlig) vurderes. Sex Hunfaar — to, der ere to Vintre gamle, og fire, der ere ældre — som kunne opföde deres Lam, ikke have tabt deres Uld, ere laadne og med Lam — svare til en Ko. Otte Hunfaar, aldeles golde, tre Vintre gamle eller ældre, regnes lige med en Ko. Otte Beder, to Vintre gamle, svare til en Ko. (Ligesaa:) otte vintergamle Hunfaar, der have faaet Lam og opföde dem. Sex Beder, tre Vintre gamle, svare til en Ko. En fire Vintre gammel Bede og en to Vintre gammel Bede svare (tilsammen) til to Hunfaar. En Vædder, to Vintre gammel, regnes lige med et Hunfaar. Tolv vintergamle Beder regnes lige med en Ko — alle disse Faar skulle være i forsvarlig Tilstand og med Ulden paa. En Vædder, tre Vintre gammel eller ældre, og en Bede, som gaaer i Spidsen for Hjorden, maae (særlig) vurderes. Sex Geder med Kid — med samme Egenskaber som (anfört om) Hunfaar — eller otte golde Geder, tre Vintre gamle eller ældre, regnes lige med en Ko. Otte, en Vinter gamle Geder, der opföde deres Kid, regnes lige med en Ko. Otte Gedebukke, to Vintre gamle — hvoraf fire ere ugildede og fire gildede — svare til en Ko, og sex Bukke, tre Vintre gamle — Halvdelen gildet, Halvdelen ugildet — svare til en Ko. En fire Vintre gammel Buk og en to Vintre gammel Buk svare (tilsammen) til to Geder. En to Vintre gammel Buk regnes lige med en Ged. Ere Bukkene ældre end nu er anfört, skulle de (særlig) vurderes. To vintergamle Geder — Halvdelen Hungeder eller gildede Bukke, Halvdelen Bukkevæddere eller ugildede Bukke — regnes lige med en Hunged (med Kid). Heste ere og ansatte til Taxt. En Hest, fire Vintre gammel eller ældre, og ti Vintre gammel eller yngre, sund og lydeslös, regnes lige med en Ko. En Hoppe, fire Vintre gammel eller ældre, og ti Vintre gammel eller yngre, gold, sund og lydeslös, er en Fjerdedel ringere i Værdi end en Ko. En tre Vintre gammel Hest er lige med en Hoppe. En tre Vintre gammel Hoppe er Totrediedele af en Koesværdi. To Heste, to Vintre gamle — den ene en Hingst eller Vallak, den anden en Hoppe — svare til en Ko. Tre vintergamle Heste — hvoraf en er en Hingst eller Vallak — regnes lige med en Ko. Dersom man i Betaling leverer

en vintergammel Hoppe for en Trediedel af en Koesværdi, skal der i Tilgift betales en Öre. De anförte Heste eller Hopper skulle være af Middelgodhed og ikke slettere. En Stodhingst, der er af större Værdi, fordi den bruges til Hestekampe, og en Vallak, der er af större Værdi, fordi den bruges som Ridehest, og en Stodhoppe med Föl, det er Gjenstande, der maa (særlig) vurderes. En So, to Vintre gammel eller ældre, med ni Grise, regnes lige med en Ko. Tre Alen bredt Lærred svarer til to Örer. To Alen engelsk Lærred af to Alens Bredde svarer til en Öre. To Mark Vox svarer til en Öre. Stadsklæder, nye, tilskaarne eller ikke tilskaarne; Vadmel, nyt og ubrugt, tjenligt til Overkapper; nye Overkapper; nye Katteskind og Lammeskind; glat (ikke udskaaret) Arbeide og forarbeidede Gjenstande, der gaae i Handelen; udhamrede Jernstænger; nye Kobberkjedler — det er alt Gjenstande, som maae (særlig) vurderes. Med Hensyn til alle de Gjenstande, (hvorpaa ikke er sat Taxt, men) som skulle (særlig) vurderes, skulle de, der have et Mellemværende, som skal berigtiges, vælge en Mand hver, som lovlige Vurderings- og Besigtigelsesmænd. Men blive disse ikke enige, skulle de kaste Lod, og den, hvem Loddet træffer, skal da edeligen vurdere Gjenstanden. Tre Vætter Faareuld af gamle Faar regnes lige med en Ko. Tre Vætter af saadanne Födemidler, der ere lige saa gode som Mel, svare til en Ko. (En Væt) Faareuld af vintergamle Faar, eller Huden af en fuldvoxen Oxe (svarer til Trediedelen af en Koes Værdi), men i hvert af Tilfældene skal der betales en Tilgift af en Öre. To Kohuder regnes lige med Huden af en fuldvoxen Oxe. Naar der betales med Hunfaar, hvoraf Ulden er klippet, bör der med tyve Hunfaar gives i Tilgift en Væt Uld.

247. Om Norges Konges Ret i Island.

Det er Kongen af Norges Ret i Island, at hans Sager kunne gjöres gjældende uden Stævning og kunne forfölges efter Landsfolkets Love i Island. Lov og Rettighed til Böder for personlige Fornærmelser skulle hans Mænd have der, lige med Landets Beboere. Arv (efter en Nordmand)

skal i Island tages i Besiddelse af den afdödes Frænde eller Formuesfælle, men ere de ikke til, skal der i Island ventes efter Arvingen (og Arven först udleveres naar han kommer).

248. Om Islænderes Ret i Norge.

Islændere skulle i Norge have samme Ret til Böder for personlige Fornærmelser, som en fribaaren Odelsbonde. Arv, der er falden i Norge (efter en Islænder), kan tages af (den afdödes) Næstsödskendebörn fra Island, være sig Kvinder eller Mænd, eller nærmere beslægtede. Ed af tre Mæud skal bevise Slægtskabet, naar man vil begjære Bevis. Men dersom Arvingen ikke er her (i Norge), skal den Mand, som den afdöde var i Huset hos, beholde det her i tre Vintre, med mindre (den afdödes) Næstsödskendebarn eller en nærmere Slægtning indfinder sig för den Tid. Islændere skulle ingen Afgift betale i Norge undtagen Havneafgift og Afgift til de vagthavende i Kjöbstæderne. Fribaarne Mandfolk: Mænd, som have Ret til fuld personlig Bod for Fornærmelser, skulle i Havneafgift betale sex Overkapper og sex Alen Vadmel eller en halv Mark Sölv. Afgiften kan fordres betalt, naar man er kommen paa Ankerpladsen eller det Sted, hvor Skibet skal fortöies ved Landjorden. Islændere have i Norge Ret til at bruge Vand og Ved, men de ere kun berettigede til at hugge alt det Ved de ville, naar det er i en Kongen tilhörende Skov. Islændere ere pligtige til at drage i Krig med Kongen naar der er Vished for at der er en (fjendtlig) Hær i Norge og fuld Krigsudskrivning finder Sted; da skal hver tredie blive tilbage, men to gaae med. Norge ere Islændere (der opholde sig der) pligtige til at forsvare med Kongen, men ei ere de pligtige til længere Krigstog. Ei skal der i Norge tages fra Islændere saadant (Arve-) Gods, som er tilfaldet i en anden Konges Rige. Islændere ere berettigede til at reise fra Norge til Island, undtagen der er Vished for at en (fjendtlig) Hær er i Norge. Men Islænderne ere berettigede til fra sit Land at reise til hvilket Land de ville. Men dersom Islændere betale Havneafgift paa (Orkn-, Syder- eller Fær-) Öerne eller Hjaltland (Shetlandsöerne), ere de ikke pligtige til at betale Havneafgift igjen i

Norge, med mindre de imidlertid reise til Island. Hver Mandsperson, der er sund og rask og kan betale Havneafgift, er berettiget til at reise fra Island (til Norge), men berettigede til at reise fra Island til Norge, for at bosætte sig der, ere de, der ere istand til at forsörge sin trængende Slægt og at gjöre saadan Krigsudredning, som dem tilkommer; ligeledes enhver Kvinde, der fölger med sin Mand eller sin Fader eller Sön eller Broder, dersom hun eier Gods til et Belöb af tre Mark.

Dersom en udenlandsk Mand döer her (i Norge), skal Husbonden af hans Gods tage sex Örer — regnede efter Tal (ikke Vægt) — til Begravelsen, men derefter skal han lade fire Mænd, der have fast Hjem og ere de nærmest boende paa to Sider, vurdere Efterladenskabet. Dersom et Næstsödskendebarn eller en nærmere Slægtning (til den afdöde) kommer tilstede, skal han ifölge Kjöbstadretten fordre Borgen (for Efterladenskabets Tilstedeblivelse) indtil Möde bliver holdt. Vidnerne til Begjæringen om Borgen ere ikke pligtige til at aflægge Ed, dersom Husbonden paa Mödet vedgaaer, at Borgen blev fordret. Den, der fordrer Efterladenskabet, skal opregne Slægtskabet mellem sig og den afdöde og aflægge Ed derpaa, saavelsom paa, at han tager det Gods for at bringe det til Island, og at han vil före det til Arvingerne den næste Sommer, dersom han kan. Hans to Mededsmænd skulle aflægge Ed paa, at det er ret Slægtskabsopregning, og ere de ikke pligtige til at opregne Slægtskabet eller at bekræfte flere Ting med Ed; derpaa skulle Byesmændene afsige Dom i Sagen og bekræfte Dommen ved at tage deres Vaaben. Derefter skal Husbonden udrede Godset og aflægge Ed paa, at alt det Gods er udredet, som den afdöde eiede.

Dersom en Mand taber sit Gods saaledes, at han ikke har Evne til at betale hele Havneafgiften, er han ikke pligtig til at betale den. Dersom Mænd, der have den Bestemmelse (fra Island) at tage til Grönland, eller som drage hen for at opsöge (nye) Lande, drive for Vind og Veir til Norge, eller de kastes ud fra Island, naar de ville före deres Skibe mellem Havnene, ere de ikke pligtige til at betale Havneafgift.

Denne Ret og disse Love, som her ere anförte, gav Kong Olaf den hellige Islænderne. Biskop Gissur og Teit, hans Sön, Markus, Hrein, Einar, Björn, Gudmund, Dade og Holmstein aflagde Ed paa, at Biskop Isleif og (andre) Mænd med ham aflagde Ed paa den her anförte Ret: at denne Ret eller en endnu bedre gav Olaf den hellige Islænderne.

249. Om fremmedes Arv her i Landet.

Dersom en fremmed, der her ikke har nogen Frænde, döer her i Landet, skal hans Formuesfælle tage Arven i Besiddelse, dersom de have sluttet saadant Fællig, at den mindre formuende indbefattede alt det Gods, som han havde med paa den Reise, i Fælliget. Dersom saadan Fælle ikke er til, skal Arven tages i Besiddelse af den Madfælle, som hyppigst spiste sammen med den afdöde; dersom de alle gjorde det lige ofte, skulle de dele Efterladenskabet mellem sig. Er ingen af dem til, skal Skibsstyreren tage Arven i Besiddelse; er der flere saadanne, skulle de dele Efterladenskabet mellem sig efter den Andel, som de eie i Skibet. Dersom den afdöde alene eiede Skibet, og ingen Formuesfælle eller Madfælle havde, skal Efterladenskabet tages i Besiddelse af den Gode, som Eieren af den Jord, hvor de fortöie deres Skib, er i Thinglag hos. Dersom den fremmede döer paa det Sted, hvor han har taget Ophold, skal Efterladenskabet tages i Besiddelse af den Bonde, der har givet ham Ophold paa sin Gaard, forudsat at der ikke er nogen Formuesfælle. Men döer han paa Veien (fra Gaarden) inden han kommer til Skibet, skal der forholdes, ligesom naar han döer paa Gaarden, hvor han har taget Ophold. Dersom den frændelöse har havt Landhusholdning, skal den Gode, som han var i Thinglag hos, tage hans Efterladenskab i Besiddelse. Er han ikke i Thinglag hos nogen Gode, skal det tages i Besiddelse af den Gode, som Eieren af den Jord, hvor den afdöde boede eller var Husmand, er i Thinglag hos. Dersom en saadan Person, som, efter hvad nu er anfört, skal tage Arven i Besiddelse, gjör Anslag mod den fremmedes Liv eller dræber ham, skal den tage Arv og Böder (for Drabet), som er anfört næst efter ham. Dersom

den fremmede döer paa Veien, naar han begiver sig til den Gaard, hvor han vil tage Ophold, er det, som om han döde ved Skibet. Dersom den Gode, om hvem det er fastsat, at han skal tage Arven i Besiddelse, dræber den fremmede, skulle de andre Goder i Thinglaget tage Arv og Böder. Dersom der senere kommer til Island Arvinger, der ere af den danske Tunge, skulle de tage Arv — og Böder, dersom der er saadanne — uden Renter. Alt det Gods, som Arvinger ikke (strax) tage, hvad enten det er Böder i Drabssager eller Arv, skal man lade vurdere som umyndiges Midler, og tilfalder da Renterne af Godset Besiddelsestagerne. Men forholdes der ikke rigtig med Vurderingen, maae Renterne udbetales.

Dersom en Mand döer her, hvis Arving er udenlands, skal den Mand, der er nærmest beslægtet med den afdöde, tage Arven i Besiddelse, men han skal lade Efterladenskabet vurdere ligesom umyndiges Midler, og er han berettiget til at bevare Godset og nyde Renterne deraf, medens den anden er udenlands. Dersom denne kommer til Island, kan han fordre Hovedstolen til næste Betalingstermin [1]; til ingen Mand bör Besiddelsestageren afgive Arven, medens Arvingen er udenlands. Dersom den, der er udenlands, döer, og man ikke er enig om, hvem af dem er död först (han eller den i Island afdöde, som han var nærmest til at arve), skal man opfordre den Gode, som den her afdöde var i Thinglag hos, til Dannelse af Tolvmandskvid (til Udsagn herom.) Men dersom ingen Gode vedgaaer at have havt den afdöde i sit Thinglag, skal den Gode opfordres dertil, som Sagsögeren er i Thinglag hos. Paa saadan Maade skal dermed forholdes, at Arvingerne til den i Udlandet afdöde skulle stævne dem, der have Efterladenskabet, til Udredelse og Afgivelse af samme, men lade före Bevis ved Domstolen for dens Död, der var udenlands. Dersom Kviden da giver det Udsagn, at den, der var her, er död först, skal Efterladenskabet udleveres af dem, der hidtil have havt det, men i modsat Fald kunne de tilbageholde det.

---

1) *Torsdagen, naar syv Uger ere forlöbne af Sommeren.*

250. Om Fordring af Gods.

Dersom en Mand har udestaaende Fordring paa en anden, og denne nægter ham at faae den, kan han gyldigen ved Slutningen af Althinget lyse til Sögsmaal imod den anden til næste Sommer og gjöre Paastand paa Straffeböder af tre Mark for Tilbageholdelsen af Godset. Den, der har lyst til Sögsmaal, skal under Vidners Tilkaldelse sige til den sagsögte inden sex Uger ere forlöbne af Sommeren, dersom de höre til samme Fjerding, at han har lyst til Sögsmaal imod ham. Kan han ikke sige det til ham selv, skal han melde det paa Thingskrænten paa Vaarthinget eller paa Höstthinget i det Thinglag, hvortil Sagsögeren selv hörer. Dersom han ikke paa saadan Maade anmelder det, og den sagsögte ikke inden sex Uger ere forlöbne af Sommeren faaer Kundskab om, at Sagen er beredt til Anlæggelse mod ham, bliver Sögsmaalet ugyldigt. Naar man den foregaaende Sommer har lyst til Sögsmaal mod en Mand, skal man (til Kvidudsagn) tilkalde de Nabobönder, som boede nærmest hans Hjem paa den Tid, Sagen (ved Lysningen) blev begyndt, og som ligeledes boe nærmest derved paa den Tid, Sagen anlægges. Med Hensyn til alle de Sager, som ere saaledes (ved Lysning) beredte til Anlæggelse, skal der (til Kvidudsagn) anvendes de Bönder, som, naar Sagen anlægges, boe nærmest den Bopæl, som den sagsögte havde, da Sagen blev (ved Lysningen) beredt til Anlæggelse mod ham. Dersom man faaer Mistanke om, at den, som man ved Thingets Slutning har (ved Lysning) forberedt Sagsanlæggelse imod, vil löbe bort ud af Landet, kan man paa Lovbjerget forbyde ham at reise, og ved Forbud forbyde alle Skibsstyrere saavelsom Skibsfolk at före ham ud af Landet. Men alle de Mænd, som faae Kundskab om Forbudet, paadrage sig Straf, Skibsstyrerne Landsforvisning og Skibsfolkene tre Marks Straffeböder, dersom de före ham bort. Samme Straf paadrage de sig, dersom Stævning i Sagen er foretagen hjemme i Böigden eller Sagen er (ved Stævning) ved Skibet beredt til Anlæggelse — forudsat at Forbud er ved Fortöiningspælene blevet nedlagt imod, at

han föres bort; de skulle stævnes for alt deres Samkvem (med den bortreiste) og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes fem Nabobönder i Tremarkssager og ni i Landsforvisningssager.

Aldrig bör man lyse til Sögsmaal om en udestaaende Fordring eller stævne derfor, förend man har krævet Betaling og den er nægtet.

Dersom man hos en Mand har en Fordring, der skal betales til en bestemt Termin, og Skyldneren vil löbe bort ud af Landet, kan man gyldigen, skjöndt Betalingstermin ikke er kommen, forbyde ham at reise, men kun i det Tilfælde kan der anlægges Sag imod ham eller de Mænd, som före ham bort, dersom Gjælden ikke bliver betalt til Terminen.

251. Sögsmaal om udestaaende Fordringer.

Sine Vidner bör man hjemme i Böigden opfordre (til at möde paa Thinge for at aflægge Vidnesbyrd), hvad enten man vil anvende Vidnerne ved Sögsmaal eller Forsvar. Han skal (til at möde og aflægge Vidnesbyrd paa Thinge) opfordre Flertallet af de Vidner, som han tilkaldte som Vidner, da de Ord, han vil före Bevis for, bleve sagte; han skal foretage Opfordringen paa dens Bopæl, som han opfordrer til at aflægge Vidnesbyrdet, og nævne hans Navn og anföre, hvad Vidnesbyrd det er. Ogsaa kan han gyldigen foretage Opfordringen paa det Sted, hvor han faaer den, han vil opfordre, selv i Tale. Han skal Torsdagen, naar otte Uger ere forlöbne af Sommeren, hjemme i Böigden have opfordret sine Vidner (til at möde paa Althinget og aflægge Vidnesbyrd).

Naar en Bonde, der (har saamegen Formue, at han) har at betale Thingreiselönsafgift, opfordres til at aflægge Vidnesbyrd (paa Althinget), skal han ikke forlange af den opfordrende hverken Hest eller Mad. Naar en Mand opfordres til at reise til Thinge for at aflægge et Vidnesbyrd, og han forhen, da han blev tilkaldt som Vidne, har vidst, at det kunde ventes, at han vilde komme til at gjöre en Thingreise for at aflægge Vidnesbyrdet, skal han ikke af den

opfordrende forlange hvad han behöver til Thingreisen. Dersom en Bonde, der ikke har at betale Thingreiselönsafgift, eller en Tjenestekarl opfordres til Thingreise til Aflæggelse af Vidnesbyrd, ere de berettigede til at fordre Udredning til Reisen, om de ville. Den, der vil kræve Udredning, skal tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om" — skal han sige — „at jeg fordrer af dig en Hest og Sadel, at samme er kommet til mit lovlige Hjem inden jeg rider hjemme fra" — og skal han nævne ham og angive, hvad Dag han vil ride hjemmefra. Mad kan han ogsaa forlange af ham, og Telt og Plads i en Bod (paa Thinget) og saadan Udredning, som han behöver at have paa Thinge. Han bör tilbyde den opfordrende Ledsagelse af sig og de Thingmænd, han faaer med, naar de komme til Thinge. Den Mand, som opfordrede til Aflæggelse af Vidnesbyrd, er pligtig til at lade en Hest komme til den opfordrede, en saadan, hvorpaa han kan reise fulde Dagsreiser. Lader han ikke saadan Hest komme derhen, saaledes som det var forlangt, er den, der blev opfordret til at aflægge Vidnesbyrdet, berettiget til at sidde hjemme.

Om Aflæggelsen af Vidnesbyrd skal altid Opfordring være skeet fjorten Dage för Althinget, med mindre en Mand lader sig tilkalde som Vidne i et Tilfælde, hvor han veed, at han vil komme til at reise til Thinge for at aflægge Vidnesbyrdet, og kan Opfordring til Aflæggelse af saadant Vidnesbyrd skee hvor kort för Thinget det saa er.

252. Om Opfordring af Vidner til Aflæggelse af Vidnesbyrd.

Dersom man opfordrer en anden til Aflæggelse af Vidnesbyrd paa Thinge, paa saadan Maade, at den opfordrede ikke hörer derpaa, er denne berettiget til at begive sig til den Mands lovlige Hjem, der opfordrede ham til Aflæggelse af Vidnesbyrdet, og der kræve af ham al den Udredning (til Thingreisen), som han kunde have fordret paa sit lovlige Hjem, dersom han havde hört paa den andens Opfordring.

Dersom en Mand, der er opfordret til Aflæggelse af

Vidnesbyrd paa Thinge, bliver syg, skal han sende Bud til den, der har opfordret ham til Vidnesbyrdets Aflæggelse, og tilbyde ham at affatte Vidnesbyrdet (i den Form, det skal afgives) i Forening med de andre Mænd, der tilligemed ham ere (oprindeligt) blevne tilkaldte som Vidner paa det, hvorom Vidnesbyrd nu skal aflægges; han skal gjöre Tilbudet paa sit lovlige Hjem. Den, som opfordrede til Aflæggelse af Vidnesbyrdet, skal begive sig hen for at træffe de Mænd, der vare tilkaldte som Vidner tillige med den syge, og opfordre dem til at fare hen og affatte Vidnesbyrdet sammen med den syge Mand. Ed skal den syge Mand aflægge. og han skal angive, hvad Vidnesbyrd han vilde have aflagt, og skulle to Mænd modtage den ene syge Mands Vidnesbyrd. Gyldigt er det, at tre Mænd modtage to Mænds Vidnesbyrd, dersom to ere syge. De Mænd, der modtage Vidnesbyrdet, skulle paa Thinget stötte de (mödte) oprindelige Vidner, og anföre, hvad Vidnesbyrd den syge har afgivet.

Dersom Aflæggelse af Vidnesbyrd er affordret en Mand, der vil reise ud af Landet, og som er kommen paa flydende Fyr — da er han kommen paa flydende Fyr, naar han har sine Klæder paa Skibet, og Skibets Besætning har bragt ud paa det den störste Del af sine Varer — skal han afgive det Vidnesbyrd, han er bleven opfordret til at aflægge, paa samme Maade, som den syge Mand skulde gjöre det. Dersom en syg Mand lader sig tilkalde som Vidne, skal det ikke være til Hinder for hans Thingreise (for at aflægge Vidnesbyrdet), med mindre han er mere syg, naar han skal ride hjemmefra, end da han blev tilkaldt som Vidne.

Dersom en Mand bliver opfordret til at aflægge paa Thinge et Vidnesbyrd, som han formener at han ikke er bleven (oprindelig) tilkaldt som Vidne til at aflægge, skal han desuagtet ride til Thinget og ved Domstolen frigjöre sig for Aflæggelsen af Vidnesbyrdet. Dersom man opfordrer en Mand til Aflæggelse paa Thinge af et Vidnesbyrd, som Opfordreren formener, at hin ikke er bleven (oprindelig) tilkaldt som Vidne til at afgive, og han gjör det til den opfordredes Skade, er Straffen Landsforvisning for Opfordreren; i den Sag skal Stævning foretages hjemme i Böigden og ni Nabobönder til den sagsögte tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn).

253. Om Fæstemaal.

Sön, sexten Aar gammel eller ældre, og arvedygtig, er Fæstningsmand for sin Moder. Men er Sön ikke til, da er Datteren det, naar hun er gift, og skal hendes Mand fæste sin Svigermoder bort. Men dernæst er Fader Fæstningsmand for sin Datter. Men dernæst skal samfædre Broder fæste sin Söster bort. Men er ikke Broder til, skal Moder bortfæste sin Datter. Men derefter skal den nærmest beslægtede Mandsperson være Fæstningsmand, med mindre der er Kvinder, som ere gifte og som ere nærmere beslægtede; da skulle deres Mænd (bortfæste Bruden).

254. Hvem der er Sagsöger i Leiermaalssag.

Sagsöger er 1. Kvindens Ægtemand, dersom han er til. Dernæst er 2. Sön, arvedygtig, sexten Aar gammel. Dernæst er 3. den, som er gift med hendes arvedygtige Datter. Derefter er 4. Fader. Dernæst er 5. samfædre Broder. Dernæst er 6. Moder. Dernæst er 7. Söster. Derefter er 8. sammödre Broder. Den nærmest beslægtede Mand skal være Sagsöger i Leiermaalssag, ligesom i Drabssag.

Man er berettiget til at gilde omvandrende Tiggere, og er der ingen Straf, om de end faae Saar eller Bane deraf.

Dersom en Kvinde klæder sig i Mandfolkeklæder eller skjærer sit Haar eller bærer Vaaben, for at være anderledes end andre, er Straffen Landsforvisning; det er en Sag, hvori Stævning skal foretages i Böigden og skulle fem Nabobönder tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn); sögmaalsberettiget er hvem der vil. Det samme er fastsat om Mandfolk, dersom de klæde sig i Kvindedragt.

Ei paahviler der Konen Gjæld, saaledes at andre Mænd have Krav mod hende, medens hendes Mand lever, med mindre hun alene har stiftet Gjælden som sin, men Ret har Manden til at anvende alt deres Gods til Betaling af Gjæld.

Om Tiendeydelse.

255.

Det er fastsat i Lovene her, at alle Mænd her i Landet skulle betale lovlig Tiende af deres Gods. Det er lovlig Tiende, at man skal for hvert Tidsrum af to Halvaar betale en Öre, regnet til sex Alen, dersom man eier 100 Sex-Alens-Örer. Den, der eier ti Sex-Alens-Örer, foruden sine Hverdagsklæder, gjældfrit, skal give en Alen Vadmel, eller Ulden af et Faar — en saadan Uldtot, at sex lignende udgjöre et haspet Garnbundt — eller et Lammeskind med Ulden paa; men den, som eier tyve Örer, skal give to Alen. Men den, som eier fyrgetyve Örer, skal give tre Alen, men den, som eier tredsindstyve Örer, skal give fire Alen. Den, som eier firsindstyve Örer, skal give fem Alen. Den, som eier 100 Örer, skal give sex Alen. Det Gods behöver ikke at angives til Tiende, som iforveien er givet til gudeligt Brug, være sig at det er givet til Kirker eller Broer eller Færgebaade for Reisende, hvad enten Godset bestaaer i Jorder eller Lösöre. Præster behöve ei heller at betale Tiende af det Gods, de eie af Böger eller Messeklæder, eller noget af det, som de bruge til Gudstjenesten; af andet Gods skulle de betale Tiende. Af den Beholdning af Levnetsmidler, som haves om Foraaret, behöver man ikke at betale Tiende, dersom man vedbliver sin Landhusholdning. Ophörer man med den, eller man afhænder noget af Beholdningen, skal man betale Tiende deraf. Dersom man eier et Godedömme, behöver man ikke at angive det til Tiende; et Herredömme er det, men ikke Formue. Alle Bönder,

der (have saadan Formue, at de) skulle betale Thingreiselönsafgift, bör betale Tiende af deres gjældfrie Gods; ei skal der undtages, hvad der behöves til deres trængende Slægts Underhold. Om han end har ringere Formue (end at han skal betale Thingreiselönsafgift), men han dog eier ti Örer gjældfrit, skal han betale Tiende deraf, hvad enten han er Bonde eller Tjenestekarl, med mindre han har saadanne trængende Slægtninge, som han er pligtig at underholde ved sine Hænders Arbeide. Det er ret, at alle de trængende, som ikke skulle betale Tiende, (kunne) modtage Tiende (i Fattigunderstöttelse). Ligesaafuldt skulle Kvinder betale Tiende, som Mandfolk.

Hrepsmöder skal man holde om Efteraaret i hver Hrep, ikke för end naar fire Uger ere tilbage af Sommeren, og (der) fordele Tienden (blandt de trængende, som skulle modtage den hos Yderne). Tienden skal være fordelt den förste Söndag i Vinteren. Fem Mænd, som dertil findes bedst skikkede, være sig Bönder eller Tjenestekarle, skulle antages i hver Hrep til at fordele (blandt de fattige) Tiende og Madgaver, og være tilstede ved Folks Edsaflæggelse (til Bekræftelse af Tiendeangivelsen), og sagsöge Folk for Lovovertrædelser. Hver Mand, som har at betale Tiende, er pligtig til at begive sig til saadant Hrepsmöde, eller at skaffe en Mand i sit Sted, til at udföre de ham paahvilende lovlige Forretninger, en Mand, som (har de Egenskaber, at han) kan gyldigen forpligte sig ved Haandtagslöfte. Dersom han ikke selv, eller nogen paa hans Vegne, indfinder sig för Middag, paadrager han sig derved Straffeböder af tre Mark, og skal han betale den Tiende, som bliver fastsat for ham. Der (paa Mödet) skal der opregnes, hvor meget Gods hver Mand eier; man skal vurdere Jorder og Lösöre, og skal det Gods vurderes, som ved den lovbestemte Fardagstid var til, gjældfrit. Selv skal enhver vurdere sit Gods, og angive det, men naar han har opregnet og vurderet sit Gods, skal han i sin Haand tage en (hellig) Bog eller et Kors og tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om" — skal han sige — „at jeg sværger Ed paa Bogen, lovlig Ed, og det siger jeg Gud, at jeg eier saa meget Gods, som jeg nu har opregnet, eller mindre". Men vil han ikke aflægge Ed, naar han opfordres

dertil, da straffes han derfor med tolv Marks Böder; opfordret dertil er han, naar han bedes derom. Hans egen Angivelse af Godset skal gjælde, og skal han deraf betale Tiende, med mindre han edelig ansætter det en Fjerdedel ringere end det (i Virkeligheden) er. Ansætter han ved Ed sit Gods en Fjerdedel ringere, end det (i Virkeligheden) er, straffes han derfor med tolv Marks Böder, og skal han betale saa meget i Tiende, som de Mænd, der forestaae Hrepsmöderne, uden Aflæggelse af Ed, beregne hans Gods til, og tildele ham at betale. Naar en Mand har aflagt Ed, skal han betale Tiende af Godset saaledes som han har svoret paa at det er, med mindre hans Gods formindskes eller foröges med 100 Örer. Dersom hans Gods formindskes, saaledes at det er blevet 100 Örer mindre efter den Tid, da han gjorde den edelige Angivelse, er han berettiget til at begive sig til Hrepsmödet og opregne sit Gods og bekræfte sin Angivelse med Ed og yde Tiende af hvad han sværger at det er. Dersom hans Gods foröges med 100 Örer eller mere, er det ret, at han begiver sig til Hrepsmödet og anmelder det og betaler Tiende deraf. Formene Hrepsbeboerne, at han Gods er foröget mere end han siger, eller at han ingen Anmeldelse vil gjöre, uagtet hans Gods er foröget med 100 Örer eller mere, skulle de Mænd, der forestaae Hrepsmöderne, sende Bud til ham, at han skal komme til Hrepsmödet, og edelig angive sit Gods anden Gang. Dersom han ikke vil aflægge Ed anden Gang, naar Forstanderne for Hrepsmöderne fordre det, skal han derfor böde tolv Mark, og er skyldig i Undladelse af at aflægge Ed, og skal han betale saa megen Tiende, som Forstanderne for Hrepsmöderne beregne hans Gods til, og yde Tienden til de (fattige) Folk, som de bestemme. Naar en Mand bliver skyldig i Undladelse af at aflægge Ed, ere Bönderne i Hreppen sögsmaalsberettigede i Sagen mod ham derfor, hvem af dem, der först vil. I den Sag skal Stævning foretages paa den sagsögtes lovlige Hjem, og skal man (i Stævningen) gjöre Paastand paa, at han dömmes til at böde tolv Mark, og skal der (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkaldes fem Nabobönder til ham. Dersom Kviden udsiger, at han er skyldig i Undladelse af at aflægge Eden, skal Domstolen

tildömme Sagsögeren sex Mark, men de övrige sex Mark skulle betales sammen med anden Tiende.

256. Om fattiges Tiende.

De Hrepsmænd, som dertil ere antagne, skulle skifte hver Mands Tiende i fire Dele, undtagen den er mindre end en Öre; da bör den være udelt. En Fjerdedel af Tienden skal gives de indenhreps fattige, som i det Aar behöve det til Underhold af dem, som de skulle forsörge, og skal den deles mellem dem; man skal give mere til den, som trænger til mere. Ei skal Tiende gives ud af Hreppen, undtagen Forstanderne for Hrepsmöderne blive enige derom, og de finde, at Udenhrepsmænd ere mere trængende. Det Gods, der skal gives de fattige, skal bestaae af Vadmel eller Overkapper af den Slags, som gaae i Handelen, eller i Uld eller i Faareskindspelse eller i Mad eller i Fæ af alle Slags, undtagen Heste. Det skal være betalt og afgivet til de fattige Mænd, der skulle modtage det, inden Mortensdag. Dersom det da ikke er betalt, regnes det for Tilbageholdelse af Tienden, og den, der skal betale, straffes derfor med Böder af sex Mark; den fattige, hvem Tienden er tildelt, er sögsmaalsberettiget i den Sag, baade til at anlægge Sagen og til at overdrage til en anden paa sine Vegne at anlægge den. Ligeledes er den sögsmaalsberettiget i Sagen, som er antagen i Hreppen som Anklager, og som har bestemt, at Tienden skulde udbetales til den fattige. I den Sag skal Stævning foretages paa den sagsögtes lovlige Hjem og skulle fem Bönder, de, der boe nærmest Stævningsstedet, tilkaldes paa Thinge (til Kvidudsagn). Den Mand, som har tildelt den fattige Tienden, kan gyldigen foretage Stævning (mod den, der ikke betaler Tienden) paa sin Bopæl, den Torsdag, da fire Uger ere forlöbne af Sommeren, dersom den ikke inden den Tid er betalt. Han kan den Dag modtage Vadmel til den fattige, dersom den anden da vil betale; ei er han pligtig til da at modtage Tienden i andre Gjenstande, undtagen han vil. Bliver den ikke betalt den Dag, skal den Mand, der er antagen til Hrepsanklager, eller den, han giver Fuldmagt til at före Sagen, gaae ud paa Hjemmemarken paa

sin Gaard og tilkalde Vidner paa, at han er beredt til at modtage den Tiende, som den anden skulde betale, og skal han nævne hans Navn og angive, hvor stort Belöb det er, og „han seer ingen, der betaler for ham". Han skal tilkalde Vidner anden Gang: „til Vidnesbyrd om" — skal han sige —„at jeg stævner ham" — og skal han nævne ham — „for, at han tilbageholder Tienden for den og den" — og skal han nævne den fattiges Navn — „og jeg paastaaer ham dömt til derfor at böde sex Mark, og til at betale Fjerdedelen af Tienden med det dobbelte Belöb, eftersom Nabobönder vurdere den, (eller) den Del af den, som ikke er betalt, dersom noget af den er betalt; jeg stævner til Betaling og Udredelse af det Gods" — og skal han angive, til hvilket Thing han stævner, og skal stævne „med lovlig Stævning". Han skal (til Kvidudsagn) paa Thinge tilkalde fem Bönder fra Nabolaget af det Sted, hvor han stævnede.

257. Om Biskopstiende.

En anden Fjerdedel af Tienden skal Biskoppen have, men den skal betales i Vadmel eller Overkapper af dem, som gaae i Handelen, eller Lammeskind med Ulden paa, eller i Guld eller i renset Sölv. Naar Biskoppen bereiser Landsfjerdingen, skal han i hver Hrep, naar Folk ere forsamlede ved Kirke, kundgjöre, hvem der skal modtage den Fjerdedel af Tienden, som tilkommer ham. Betalingstid for den Del af Tienden, som man skal betale til Biskoppen, er ansat til Torsdagen, naar fire Uger ere forlöbne af Sommeren, paa den Mands lovlige Hjem, som Biskoppen har givet Fuldmagt (til Modtagelsen). Gyldigt er det, om der betales för. Betales Tienden ikke til den Tid, skal den, som (iflölge Biskoppens Fuldmagt) er rette Sagsöger, gaae ud paa Hjemmemarken paa sin Gaard, og tilkalde Vidner paa, at han er beredt til at modtage det Gods, som den anden skulde betale, og skal han nævne hans Navn, og angive, hvor stort Belöb det er, og „han seer ikke den Mand, der udreder Belöbet". Han kan gyldigen der paa Stedet stævne til Betaling af denne Tiendefjerdedel, paa samme Maade som med Hensyn til den anden Fjerdedel,

som för er omtalt. Ogsaa kan han senere stævne til Belöbets Betaling paa dens lovlige Hjem, der skal betale det; det Vilkaar har han ogsaa at anmelde det for Biskoppen og lad ham indfordre Tienden paa den Maade, som han vil.

258. Om Kirketiende.

Nu er der tilbage to Fjerdedele; det er hver Mands halve Tiende; den skal gives til Kirker og til Præsternes Underhold, saa meget til hver Kirke, som Biskoppen tildeler den af Tienden. og skal det udbetales til den, der har den Kirke under Værgemaal, som Tienden er tildelt. Kirkeværgen skal kjöbe af Præsten saa megen Gudstjeneste, som han har Midler (af Tienden) til at betale, og skal han skaffe de övrige Ting til Kirkens Tarv, der ere nödvendige, saavidt Midlerne strække til. Efter de Regler skal der af alle Gaarde i Böigden betales Tiende til Kirkerne, som Biskoppen har fastsat (angaaende, hvilke Gaarde skulle yde Tiende til hver Kirke), uden Hensyn til hvem det er (Jorddrot eller Leilænding), der boer paa Gaarden. Bonden, der boer paa det Kirkebol, som Tienden er tildelt, er rette Opkræver og Sagsöger i Sagen og kan, om han vil, give en anden Fuldmagt til at anlægge den. Men vil han ikke sagsöge, tilkommer Sögsmaalsretten den lærde (geistlige) Mand, som er Kirkens Tjener, naar han vil anvende det til Kirkens Fornödenhed. Den Fjerdedel af Tienden, som skal betales til Præsters Underhold, skal betales i Vadmel eller i Overkapper af dem, som gaae i Handelen, eller i Lammeskind med Ulden paa, eller i Guld eller i renset Sölv. Men den Del af Tienden, der skal betales til Kirkens Fornödenhed, skal betales i Vox eller i Ved eller i Rögelse eller i Tjære eller i nye Lærreder, saadanne, som ere skikkede til Kirkeklæder, og efter den Pris, hvortil man mod Vadmel kan kjöbe dem i Böigden. Gyldigt er det, om Betalingen ydes alene i Vadmel. Det Gods skal være betalt i det seneste den Torsdag, da fire Uger ere forlöbne af Sommeren, men betales det ikke til den Tid, skal Opkræveren den Dag foretage Stævning paa Hjemmemarken paa det Kirkebol, som Tienden skal betales til, og anlægge Sag derfor som for

anden Tiende. Han skal foretage to Stævninger, en for hver Fjerdedel af Tienden, og i hver Sag gjöre Paastand paa Böder af sex Mark for Undladelsen af Betalingen. Ogsaa kan man vælge at foretage een Stævning for begge Fjerdedele, og har da Sagen (kun) een Böde i Fölge med sig, thi den samme er sögsmaalsberettiget for begge.

Man kan gyldigen i Tiendesag foretage hjemme i Böigden Stævning til Vaarthinget, dersom Parterne höre til samme Thinglag, og anlægge Sagen for Domstolen der, dersom den sagsögte er der tilstede. Med Hensyn til den Fjerdedel af Tienden, der tilfalder Biskoppen, kan Sag anlægges, skjöndt den sagsögte ei er der tilstede. Dersom Lysning er foretagen paa Thinge, skulle fem Nabobönder til den sagsögte tilkaldes (til Kvidudsagn).

259. Om Tiende.

Dersom en Mand har Værgemaal over en umyndigs Midler, hvoraf han (som Værge) nyder Renterne, skal han yde Tiende af den Del af Renterne, der tilfalder ham, ligesom af det Gods, han för har eiet. Alle islandske Mænd skulle give Tiende af deres Gods, men udenlandske Mænd, dersom de komme hertil Landet, ere ikke pligtige til at betale Tiende af deres Gods her, inden de have været her tre Aar uafbrudt, med mindre de stifte Landhusholdning inden den Tid; men det Foraar skulle de betale Tiende, som de begynde Landhusholdning, og Aaret derefter. Men dersom vore Landsmænd reise herfra og efterlade Gods, da skal den, der har det i Bevaring, betale Tiende deraf, men af det Gods, som han förer bort med sig, er han ikke pligtig til her at betale Tiende, om han ogsaa bliver meget længe borte. Men kommer han her til Landet, skal han her betale Tiende af det Gods, han medbringer hertil, Vinteren efter den Sommer, da han har gjort Reisen hertil, om han end (paa Betalingstiden) er österpaa i Garderige (Rusland). Dersom en Mand kommer her til Landet, og hans Gods er forüget eller formindsket, eller han ikke för har edeligen angivet dets Belöb, er han pligtig til at aflægge Ed paa, hvormeget Gods han har,

dersom man opfordrer ham dertil. Dersom Ægtefolk eie Gods i Fællig, skal Manden edeligen angive begges Gods. Dersom en Mand og en Kvinde eie Gods sammen, skjöndt de ikke ere Ægtefolk, skal Manden aflægge Eden. Dersom Mandfolk eie Gods sammen, er det gyldigt, at den ene af dem aflægger Ed; dersom den ene vil skyde Eden over paa den anden og ingen af dem vil aflægge den, kan Sag anlægges mod begge. Den skal edeligen angive Gods, som er lovligen raadig over det. Dersom Renter tilfalde en Mand (som Bevarer) af en udenlandsværendes Gods, skal han betale Tiende deraf, som naar Renter tilfalde ham af umyndiges Midler. I den Hrep skal man betale Tiende, hvor man har lovligt Hjem i det paagjældende Aar, hvorsomhelst Godset beroer.

Man kan gyldigen forliges om Tiendesag, medens den ikke er indstævnet; dog kan man (ogsaa) gyldigen forliges om Sagen, skjöndt Stævning er foretaget, og skal der (da) ei bortfalde mere af Böderne, end Halvdelen. Gaaer man ved Forlig ind paa mindre Böder end tre Mark, straffes man med Tremarksböder og er hvo der vil sögsmaalsberettiget. Dersom Tiende ikke betales hjemme i Böigden og der ikke er stævnet derfor, kan der gyldigen den næste Sommer derefter paa Althinget, paa Lovbjerget, foretages Lysning af Sagen. Indenhrepsmænd eller de, som faae Fuldmagt af dem, ere berettigede til om Fredagen og Löverdagen (i Althingets förste Uge) at lyse til Tiendesögsmaal; dersom Hrepsmænd ikke have lyst för Söndagen, kan efter Söndag hvem der vil gyldigen foretage Lysning, indtil Domstolene drage ud (til Sagers Paakjendelse). Den, der vil lyse til Sögsmaal om Tiende, skal gaae til Lovbjerget og tilkalde Vidner: „til Vidnesbyrd om" — skal han sige — „at jeg lyser til Sögsmaal imod ham" — og skal han nævne hans Navn — „for at han har undladt at betale den og den Fjerdedel af Tienden" — og skal han angive, hvilken Fjerdedel det er — „jeg paastaaer ham dömt derfor til at böde sex Mark og til at betale den Del af Tienden, der ikke er betalt, med det dobbelte Belöb, eftersm Nabobönder vurdere det til" — og skal han angive, til hvad Domstol han lyser — „jeg lyser lovlig Lysning." Naar man lyser til Tiendesögsmaal, skal man tilkalde fem Nabo-

bönder til den sagsögte paa Thinge (til Kvidudsagn). Men naar man hjemme i Böigden foretager Stævning i Tiendesag, skal man paa Thinge tilkalde (til Kvidudsagn) fem Bönder, der boe nærmest Stævningsstedet. Ingen Forkastelsesret kan anvendes mod saadanne Kvidmænd, undtagen med Hensyn til, om de ere de nærmest boende eller ikke. Ei skulle Feil ved Sagens Behandling tages i Betragtning i Tiendesager, dersom Sagen er retteligen anlagt. Dersom den sagsögte i en Tiendesag anlægger Modsögsmaal, skal dette ikke tages i Betragtning, med mindre det gaaer ud paa Straf af Landsforvisning eller mere; Modsögsmaalet skal (ogsaa) tages i Betragtning, dersom det er et Tiendesögsmaal. Kun da kan der paa Thinge foretages Lysning og samme Sommer anlægges Tiendesag, dersom den sagsögte er tilstede paa Thinget; dog kan der anlægges Sag angaaende den Fjerdedel af Tienden, der tilfalder Biskoppen, uagtet den sagsögte ikke er paa Thinge. Ei forældes Tiendesag mere end anden Sag om Gods eller Gjæld. Dersom man ikke betaler den Tiende, man skal yde, i Löbet af de to förste Halvaar, skal der stævnes paa dens lovlige Hjem, der sagsöges, eller Lysning foretages paa Thinge. Foretager man hjemme paa sin Bopæl, naar fire Uger ere forlöbne af Sommeren, Stævning af Tiendesag, skal Domstolen dömme, at Belöbet skal betales paa samme Sted, fjorten Nætter efter (Thingets Slutning ved) Vaabentag, (nemlig) den udestaaende Tiende og sex Mark i Böder: der skal tildömmes Sagsögeren tre Mark, men andre tre Mark skulle lægges til den Fjerdedel af Tienden, som der er stævnet for. Men dersom Stævning er foretaget paa den sagsögtes Hjem, skal det ved Dommen fastsættes, at den udestaaende Tiende og Böderne skulle betales der, fjorten Nætter efter Vaabentag. Men dersom der paa Thinge er foretaget Lysning af Tiendesag, skal Domstolen ved Dommen fastsætte, at Tienden og Böderne skulle betales paa den sagsögtes lovlige Hjem, fjorten Nætter efter Vaabentag. Men alle de Pengestraffe, der fölge af disse Sager, samt Straffeböder skulle ved Dommen bestemmes i Örer, hver Öre beregnet til sex Alen.

Med Hensyn til al Tiende, der er ringere, end at den skal deles (mellem alle fire Tiendetagere), er det fastsat, at den

skal fölge med Fattigtienden om Efteraaret, med mindre Biskopperne ville særligen lade den henlægge til Kirker.

260. Om Tiendesager.

Biskoppen skal bestemme, til hvilken Kirke Tienden skal betales fra hver Gaard, og skal det gjælde, saalænge den samme Biskop forestaaer Bispeembedet. Dersom Biskoppen tillader, at der opföres en Kirke, hvor der ikke för har været nogen, kan han gyldigen til den Kirke henlægge Tienden af en Gaard, skjöndt denne henhörer iforveien til en anden Kirke. Biskoppen er berettiget til at tage Tiende fra Kirker, skjöndt han har henlagt den til dem, dersom deres Værgemaal forestaaes slettere end fastsat er. Har Biskoppen ikke (om Tiendens Henlæggelse til Kirken, oprindelig) taget nogen Bestemmelse, og lader det være, som det har været för, er han berettiget til, naar han vil, at fordele Tienden paa anden Maade, men ikke skal han foretage Fordelingen oftere end een Gang.

Hver Mand skal med Ed bekræfte, hvormeget Gods (hvoraf Tiende skal ydes) han eier, og er pligtig dertil, naar han er sexten Aar gammel. Og skulle alle aflægge (saadan) Ed i hvert Tidsrum af tre Aar. Tjenestekarle eller Indsiddere skulle aflægge Ed for en Bonde. For en saadan Bonde skulle de aflægge Eden, som de Mænd, der i hver Hrep ere antagne til at paasee, at Ed (med Hensyn til Tiendeangivelse) aflægges af Folk, finde gyldigt; Bonden er pligtig til paa Hrepsmödet at anmelde saadan Tiende.

Paa det Sted skal en Mand om Foraaret betale Tiende, hvor hans Tiende om Efteraaret er bleven fastsat, men er det ingensteds skeet, skal han betale paa det Sted, hvor han Mortensdag har fast Ophold.

261. Om Barnedaab.

Dersom Faderen döber sit syge Barn, skal han ikke af den Grund skilles fra sin Kone (uagtet det aandelige Slægtskab, han derved kommer i til hende). En syvaarsgammel Dreng skal döbe Barnet, dersom en voxen Mand ei er til; en yngre Dreng kan kun i det Tilfælde foretage Daaben, dersom han kan Pater Noster og Credo. En Kvinde skal döbe, dersom en Mandsperson ei er tilstede, og er der samme Straf for en Kvinde som for en Mandsperson, der-

som hun ikke forstaaer sig paa at döbe, Ei skal et Barn döbes om igjen, om der end er udeladt Ord eller Handlinger, saafremt det forhen er blevet döbt i Faders og Söns og den Helligaands Navn, og Barnet er blevet noget vaadt. Dersom Præsten ikke forholder sig saaledes med Daaben, at Biskoppen finder det rigtigt, straffes han med Landsforvisning og er Biskoppen sögsmaalsberettiget. For tolvaarsgamle Mænd og Kvinder er det Pligt at forstaae sig paa at döbe Börn og at kunne de Ord og de Handlinger, som höre dertil. Men kunne de det ikke paa Grund af Ligegyldighed, eller dersom der, naar Daab skal finde Sted, ikke forholdes ret dermed, straffes de med Landsforvisning, og raader Biskoppen for Sagens Anlæg.

262. Om Ligsang.

Dersom der findes noget af et christent Menneskes Lig, er det fastsat, at fuldstændig Ligsang skal synges derover, saafremt der sees Kjendetegn paa, om det har været en Mand eller en Kvinde. Paa samme Maade skal der forholdes, dersom man veed bestemt, af hvis Lig det fundne er, skjöndt der ikke sees Kjendetegn paa, om det har været en Mand eller Kvinde — med mindre der har været Omstændigheder den döde angaaende, som medföre, at der ikke skal synges Ligsang over Liget.

263. Om at bære Vaaben ind i Kirke.

Man skal ei bære Vaaben ind i Kirke, eller i et Bedehus, hvor det er tilladt at Gudstjeneste maa holdes, og ei skal man sætte dem ved Forgavlen af Kirken eller ved Kirkevæggene. Men om disse Vaaben er dette fastsat: Öxe og Sværd og Spyd og Stikvaaben og Kölle. Overtræder man denne Bestemmelse, er Straffen Landsforvisning. Sögsmaalsberettiget i denne Sag er den, som Biskoppen dertil giver Fuldmagt, eller den Præst, som forretter Gudstjeneste ved Kirken, eller den Bonde, som der boer. Under Sagen skal anvendes Vidnesbyrd, dersom Vidner haves, men i modsat Fald Tolvmandskvid. Men den sagsögte frifindes i Sagen, dersom han faaer Kvidudsagn for, at han har baaret Vaaben til Kirken i det Ærinde at forrette et Haandværksarbeide ved den, som den har trængt til. Ogsaa er det fastsat, at man kan anvende det Forsvar, at tilbyde Afgjörelse af Sagen

ved Biskoppens Voldgift, med saadant Haandtagssamtykke (til denne Afgjörelsesmaade), som Biskoppen finder antageligt; da skal det ikke afslaaes. Men Sögsmaalsretten i denne Sag tilkommer hvem der vil, dersom ingen af dem, der nu bleve anförte, vil anlægge Sagen.

264. Om Ildpröve.

Biskopperne skulle have Ret til at lade foretage Ildpröve oftere end een Gang, om hvem der er Fader til et Barn, dersom de finde det nödvendigt, og skal den Ildpröve være gyldig, som sidst foretages.

265.

Dersom Folk ville have Gudstjeneste paa lovbestemte Helligdage og de antage en Præst der i Sognet, skulle de betale (ham) derfor tolv Mark for Tidsrummet mellem tvende Althinge; det halve skal betales i Handelsvarer eller hvad der vurderes til saadanne, beregnet i Örer, hver til sex Alen, men det halve i saadanne Betalingsmidler, som ere gængse der i Sognet. Belöbet skal betales den Torsdag, da sex Uger ere forlöbne af Sommeren, paa Præstens Hjem. Præsten paadrager sig Straffeböder af tre Mark, dersom han ansætter sin Tjeneste höiere end saa, og er den sögsmaalsberettiget, som sluttede Overenskomsten med ham; dersom han ikke vil, kan hvem der vil anlægge Sagen. Den lovlige Betaling ere Præsterne berettigede til at fordre af Sognebeboerne, i Forhold til hvor megen Gudstjeneste de forrette, med mindre de indbyrdes forenes om andet, og skal det gjælde, hvad de forenes om. Betalingstiden, paa hvilken alle Sognebeboerne skulle udrede til Præsten Vederlaget for Forrettelse af Gudstjenesten, er den Torsdag, da syv Uger ere forlöbne af Sommeren, og skal der, dersom Betalingen udebliver, bödes halvfemte Mark — hver Öre beregnet til sex Alen — og er paa Præstens Hjem Stævningsstedet mod alle Sognebeboerne med Hensyn til Betalingen til ham for Afholdelse af Gudstjenesten.

266. Om Beboelse af Kirkebol.

Dersom en Mand boer paa Kirkebol, skal han der vedligeholde Bygninger og Gjerder, saaledes at Jorden ei forringes. Men dersom Jorden forringes i hans Beboelsestid, skal det erstattes Kirken, saaledes som fem Nabobönder med Haand paa

(en hellig) Bog vurdere det. Dersom han forbedrer Kirkejorden, skal han have Lön af Gud derfor; ei kan han fordre Pengeerstatning derfor.

267. Om Ligs Begravelse.

Det er fastsat, at alene de Folk skulle begraves ved Kirke, som den Biskop, der raader over Fjerdingen, tillader. Dersom man förer til Kirken en Mands Lig, hvis Begravelse Biskoppen har forbudt, straffes den, der förte Liget, med Landsforvisning; sögsmaalsberettiget i den Sag er den, der har Kirken under Værgemaal, og skal der paa Thinge (til Kvidudsagn) tilkaldes ni Nabobönder til den sagsögte; ogsaa er Straffen Landsforvisning for den, der modtager Liget, saavelsom for Præsten, dersom han synger Ligsang over det.

268. Fortegnelser over Kirkeeiendomme.

Naar Folk give Gods til Kirker, efter Biskoppernes Raad og med Givernes (nærmeste eventuelle) Arvingers Samtykke, skal det gjælde ligesaa fast, som om det i Lovretten er tilladt, og er der samme Straf dersom Gaven ikke fuldbyrdes, og samme Krav haves der paa, at den fuldbyrdes (som om Lovrettens Tilladelse er givet). Det er tilladt Biskopperne, at de, naar de ville affatte Fortegnelser over Kirkers Herligheder i Folks Jorder, ikke behöve at lade foretage Lysning deraf paa Lovbjerget, undtagen de ville, men paa Thingskrænten skulle de lade det kundgjöre, paa Vaarthinget i det Thinglag, hvortil de höre, i Vidners Nærværelse, Foraaret derefter.

Det er fastsat, at Ret til at roe ud for at fiske — og til al Fangst af Fiske og Fugle — paa lovbestemte hellige Tider er afskaffet.

I de femten Dage, der med störst Strenghed skulle holdes hellige, er det tilladt at fastgjöre sin Höstak for at sikkre den for Storm eller Vandflod eller Ild, samt at foretage alle de Arbeider, som forhen[1] ere anförte. Sraffen er nu Landsforvisning, dersom andet Arbeide (end det saaledes tilladte) forrettes.

---

1) *Jfr. ovenfor c. 14.*

Efterskrift.

De os fra Fortiden levnede Optegnelser af de Love eller Retsregler, der vare gjældende i Island i Tidsrummet fra Landets Bebyggelse i det 9. Aarhundrede e. Chr. — eller fra c. 930, da Ulfljot skal have stiftet Althinget og indfört de förste for hele Landet gjældende Love — indtil Fristatens Undergang 1262—1264, da Islænderne underkastede sig den norske Konge, indskrænke sig fornemmelig til Indholdet af to gamle og fortrinlige Pergamentshaandskrifter, nemlig Skindbogen paa det Kjöbenhavnske store kongelige Bibliothek, hvorefter nærværende Udgave er besörget, gl. kgl. Saml. 1157 fol. (codex regius, konungsbók, i nærværende Efterskrift betegnet K.), og Skindbogen 334 fol. i den arnamagnæanske Samling paa Universitetsbibliotheket i Kjöbenhavn (codex arnamagnæanus, Staðarhólsbók, her betegnet St.), hvortil for den geistlige Rets Vedkommende (Kristenretten og Tiendeloven), der efter Fristatens Undergang endnu i længere Tid bevarede sin Gyldighed og derfor oftere blev afskreven, kommer Skindbögerne i den arnam. Saml. 346 fol., 351 fol., 347 fol., 135 4°, 158 B 4°, 50 8°, jfr. 148 4° og 173 C 4°. Enkelte mindre Dele af den verdslige Ret findes derhos i det ovennævnte Haandskrift A. M. 347 fol., og i A. M. 279 A 4°, samt i Brudstykkerne A. M. 315 A—D fol., jfr. ogsaa A. M. 136 4° og 624 4°. Endelig haves der endel Papirshaandskrifter fra en meget nyere Tid, der dog alle maae antages at være Afskrifter enten af K. eller af St.

Disse vore to Haandskrifter ere hvad Texten angaaer, temmelig forskjellige. Vi lægge ikke i saa Henseende særdeles Vægt paa den Omstændighed, at K. indeholder enkelte

Afsnit, som savnes i St. (deriblandt Thingsordningen, Afsnittene om Lovsigemanden og Lovretten); dette kunde f. Ex. være grundet paa den Tilfældighed, at Eieren af St. allerede havde disse Stykker i et andet Haandskrift. Men ogsaa Anordningen af de övrige Afsnit, disses Inddeling og Rækkefölge er forskjellig; indenfor de Hovedmaterier, som begge Skindböger omhandle, indeholder St. mange större og mindre Stykker, hvortil K. ikke har noget tilsvarende, og de Stykker, der ere fælles for begge Skindböger, findes jevnlig i en meget forskjellig Orden og i en afvigende Affattelsesform, idet da navnlig St. ofte giver den udförligere Redaction.

Vi kunne ikke i nærværende Efterskrift gaae ind paa en udförligere Dröftelse af de forskjellige indviklede Spörgsmaal, der frembyde sig med Hensyn til den islandske Rets Udvikling og Beskaffenheden af de forskjellige Recensioner og disses indbyrdes Forhold[1]. Som Momenter, der kunne bidrage til at forklare den omtalte Uoverensstemmelse mellem Hovedhaandskrifterne — en Uoverensstemmelse, der tildels paa lignende Maade viser sig i Forholdet mellem disse og det övrige haandskriftlige Materiale — skulle vi alene kortelig henvise dels til Bestemmelsen i Lovsigemandsafsnittet, nærv. Udg. c. 116, I., S. 209 (Overs. III., S. 208) om Lovsigemandens Forpligtelse til paa det aarlige Althing for den forsamlede Mængde nöiagtigen at foredrage den gjældende Lovgivning, dels til Lovrettesafsnittet c. 217, I., S. 213 (Overs. III., S. 212), der omtaler den saakaldte Haflides Lovbog eller Lovsamling (Hafliðaskrá) — ɔ: den efter Althingets Beslutning paa Haflide Márssons Bopæl i 1117—1118 nedskrevne Samling af Landets Love, som derefter af Althinget i 1118 vedtoges[2] — og hvor det sees, at der ved Siden af denne

1) *Jvfr. Indledn. til en Afhandl. af nærværende Udgiver om den islandske Familieret efter Grágás i Annaler for nord. Oldkyndighed 1849, S. 136 ff., hvortil vi hvad Hovedspörgsmaalene angaaer i det væsentlige kunne henholde os. Iövrigt henvises i det hele til Prof. K. Maurer's lærde og udtömmende Afhandling i Ersch u. Grubers Encyclopädie, Artiklen Graagaas. hvis Opfattelse vi dog ikke i alle Punkter kunne tiltræde.*

2) *Herom hedder det i Are frodes Islendingabók, c. 10. (Islend. sögur 1843, I. 17): „Den förste Sommer Bergthor (Rafnsson) var Lovsigemand (1117) blev den nye Lov vedtaget, at vore Love skulde skrives i en Bog paa Haflide Mársons Bopæl den fölgende Vinter, efter Bergthors og andre dertil udnævnte vise Mænds Meddelelse (at sögu) og Raadslagninger. De skulde gjöre alle de*

Haflides Lovsamling existerede forskjellige andre Lovhaandskrifter, der vare uoverensstemmende saavel indbyrdes som med Hafliðaskrá. Ligesom nu Lovsigemanden i Tidsrummet för hin förste Nedskrivning af Lovene i 1117—1118 (for Kristenrettens Vedkommende 1123—1133) maatte efter Hukommelsen samle og ordne Lovene for at kunne holde sit Lovforedrag, saaledes maatte han i den fölgende Tid indordne de efterhaanden givne nye Love paa de passende Steder, og medens Opgaven var at foredrage Lovene saa ordret stemmende som muligt med den Affattelse, hvori de af Lovretten, den lovgivende Forsamling paa Althinget, vare vedtagne, maa der iövrigt med Hensyn til Formen og Ordningen, ligesom med Hensyn til Samlingen af Stoffet, saavel efter 1118 som för den Tid antages at have tilkommet Lovsigemanden en vis Frihed, navnlig ogsaa ligeoverfor hin förste, i Löbet af kun een Vinter og maaskee derfor ufuldkomment nedskrevne Haflideske Lovsamling. Den enkelte Samlers Individualitet maatte da let give sig et Præg i Textens Anordning saavelsom i Udtryk og Farve, og med de vexlende Lovsigemænd og ved de af disse og andre private Samlere foretagne Compilationer maatte der da opstaae indbyrdes forskjellige Recensioner. Det er formentlig saadanne Recensioner, vi have for os i vore ovennævnte Haandskrifter. Naar nu disse Recensioner betegnes med det i det 16. Aarh. opstaaede Navn Grágás — en Benævnelse, der forövrigt beroer paa en Forvexling med en af Magnus den gode udgivet norsk Lovbog af dette Navn, og som rimeligvis har sigtet til, at det paagjældende Haandskrift har været indbundet i Gaaseskind, — da er vel en saadan fælles Benævnelse forsaavidt uegentlig, som den omfatter Texter, der ingenlunde ere identiske, men tvertimod i Orden og Omfang meget forskjellige, men det forekommer os dog, at hin fælles Betegnelse lader sig forsvare. Tiltrods for alle Forskjelligheder findes der nemlig

Forandringer (nymæli, nye Love) i Lovene, som de fandt bedre end de gamle Love; derefter skulde Lovene foredrages den fölgende Sommer i Lovretten, og alt det skulde da gjælde, som Flertallet ikke stemte imod. Det skete da ogsaa saaledes, at da blev skrevet Vigslóði (Drabsafsnittet) og mange andre Lovstykker, og oplæst i Lovretten af geistlige Mænd den fölgende Sommer, og det fandt alles Bifald og ingen mælede derimod".

ikke blot i de enkelte Hovedmaterier en fælles Kjærne: et Indbegreb af fælles, ofte ordret enslydende Bestemmelser, men der er ogsaa i det hele en stor og væsentlig, man kunde sige systematisk Overensstemmelse i Indholdet, der medförer, at Haandskrifterne, eller navnlig vore to Hovedrecensioner, tilsammentagne maae ansees at give en fuld og harmonisk Fremstilling af det hele oldislandske Lovomraade, ligesom de overhovedet i Aand og Tone kunne siges at danne en Enhed. K. antages at være nedskreven c. 1250 og St. c. 1271—1280, men begge ere vistnok Afskrifter af ældre Haandskrifter. At dog ingen af Recensionerne kan antages at være identisk med den i 1118 vedtagne Hafliðaskrá fremgaaer allerede af, at K., der i det hele viser sig at give en noget ældre Text end St., i det ovenanförte Sted c. 217 selv omtaler Haflides Samling; c. 18, hvor Biskop Magnus Gissursson (1216—1236) omtales, viser endog, at K. ikke kan være afsluttet tidligere end 1216. Naar bortsees fra de enkelte Love fra en senere Tid, der ere indordnede i Texten, og paa den anden Side fra de Uoverensstemmelser, der ere en Fölge af, at ældre ophævede Love ere blevne staaende, medens de nye istedetfor dem traadte ligeledes ere anförte, ere vi tilböielige til at antage, at vor Text i dens væsentlige Indhold giver os en Fremstilling af den islandske Lovgivning, saaledes som den har været omtrent 1150—1200.

Som allerede antydet, betragte vi de foreliggende Recensioner af Graagaasen som ved privat Flid tilveiebragte Samlinger af de ved den offentlige Myndighed, den lovgivende Forsamling paa Althinget, vedtagne Love, og vi kunne ikke slutte os til den Anskuelse, at Indholdet af vore Texter, foruden af egentlige Love, tillige tildels skulde bestaae af Optegnelser over Sædvaneretten eller af private juridiske Udarbeidelser (Afhandlinger eller Glosser). Det er i Modsætning til en saadan Opfattelse — hvorefter Graagaasen tildels vilde være at betragte som en Retsbog — at vi paa Titelbladet have betegnet den som Lovbog, en Benævnelse, der forsaavidt efter den moderne[1] Anvendelse af Ordet er

1) *Med Hensyn til Graagaasens Sprogbrug jfr. St. Arfaþ. c. 23, S. 228: þat er oc af tekit er ritat var i fornum logbócum.*

uegentlig, som Graagaasen ikke er nogen af den lovgivende Myndighed affattet eller vedtagen Codification, men som turde finde sin Retfærdiggjörelse i vor ovenanförte Hovedanskuelse, hvorefter Lovsamlerne maae antages at have bestræbt sig for at gjengive Lovene ordret i den Affattelse, hvori de vare vedtagne, hvortil kommer, at Lovforedraget paa en Maade fik en Sanction ved at holdes paa Althinget under Lovrettens Control, jvfr. c. 117, I., S. 216 (Overs. III., S. 215). Iövrigt bemærkes, at ligesom Fremstillingen undertiden — f. Ex. ved den brugte Taleform i förste Person („jeg"), I.,23, 61, o. s. v. — bærer Præg af, at det er Lovsigemanden, der foredrager Lovene, saaledes findes der ganske vist enkelte Stykker, der ved Compilatorernes overdrevne Iver for at samle saa meget som muligt ere blevne optagne, uden at være af legislativt Udspring; hertil henföre vi c. 247 og 248, der maae antages affattede i Norge, Formularerne i c. 114 og 115, og den historiske Notits i c. 245.

Kristenretten (med Tiendeloven) er tidligere udgivet 1776 af G. J. Thorkelin efter St. med afvigende Læsemaader efter nogle andre af de ovenanförte Haandskrifter, og de övrige Dele af Graagaasen ere i 1829 udgivne af den arnamagnæanske Commission ved Th. Sveinbjörnsson, for hvilken Udgave St. ligeledes er lagt til Grund, idet de Afvigelser, der findes i K., ere anförte notevis og de Afsnit, K. alene indeholder, ere meddelte efter dette Haandskrift. I Modsætning til denne Udgivelsesmaade, der paa Grund af Recensionernes Forskjellighed og navnlig den forskjellige Orden, hvori de enkelte Bestemmelser ofte findes i disse, har vist sig aldeles ufyldestgjörende, have vi valgt alene at udgive Skindbogen K., uden noget Forsög paa tillige anmærkningsvis at paapege de Afvigelser fra samme, der findes i det övrige haandskriftlige Materiale. Denne vor Skindbog[1], der i 1656 fra den islandske Biskop Brynjolf Sveinsson blev nedsendt til Kjöbenhavn, bestaaer af 93 Blade i stor Folio, hvert med to Spalter paa Siden, og er skrevet med to forskjellige Haandskrifter, begge meget smukke og tydelige,

1) *En nærmere Beskrivelse af den findes i Jón Sigurðssons Diplomatarium Islandicum I., 73 ff.*

hvoraf den förste ender med det 13. Blad, uden at der er Grund til at antage, at den sidste Del af Haandskriftet skulde hidröre fra en væsentlig senere Tid end den förste. Efter det 37. Blad findes en Lacune, formentlig af 2 Blade, og af den överste Del af förste Blad er et Stykke bortrevet eller bortslidt, hvorhos den förste Side tildels er vanskelig at læse; herved kommer imidlertid til Nytte en Papirsafskrift af förste og af endel af anden Side, der findes indbunden foran Texten. Af begge Skindbogens Haandskrifter findes i Udgaven af 1829 gode Facsimiler. Ved Udgivelsen have vi bestræbt os for at give et saa nöiagtigt Aftryk af dette i alle Henseender fortrinlige Pergamentshaandskrift, som det ved Anvendelsen af de almindelige Skrifttegn lod sig gjöre. Ikkun aabenbare Afskriverfeil ere blevne rettede, i hvilken Henseende vi have vist megen Varsomhed; om enhver saadan, endog nok saa ringe Rettelse eller Udeladelse eller Tilföining er altid i Noter under Texten gjort Bemærkning. Forövrigt er Texten trykt ganske som den findes i Skindbogen, navnlig ogsaa med den der brugte Skrivemaade; Forkortelserne, ved hvis Oplösning vi have fulgt den af hver af Afskriverne i det hele fulgte Retskrivning, ere antydede med Cursivskrift. Vi have aftrykt det hele Haandskrift, idet vi navnlig finde det utvivlsomt, at saavel Kristenretten, hvormed det begynder, som Tiendeafsnittet (med nogle dertil knyttede Capitler, henhörende til Kristenretten), hvormed det ender, bör henregnes til Graagaasen. Skindbogens med en nyere Haand tilföiede Sidetal have vi anfört i Klammer, idet hver Sides förste og anden Spalte er betegnet med a og b; da Sidetallet imidlertid först begynder med anden Side, ere det förste Blads fire Spalter betegnede med S. 1 a, b, c, d. Angaaende de Tilskrivninger, der hist og her findes i Skindbogen med en aabenbart meget nyere Haandskrift, have vi i Almindelighed ikke fundet Anledning til at gjöre Bemærkning i Noterne. Capitel- eller Paragraphinddelingen er tilföiet, hvorved der, forsaavidt Skindbogen ikke indeholder Overskrifter, som betegne en saadan Inddeling, er taget Hensyn til Initialernes Störrelse. Hvor der i Skindbogen findes Initialer, der ere mindre end de sædvanlige Capitelinitialer, men større end de almindelige

Begyndelsesbogstaver, ere de i Udgaven betegnede med federe Typer. Endel af Balkerne eller Afsnittene have i Skindbogen Overskrifter, der i saa Fald ere anförte i Udgaven uden Bemærkning, men hvor Overskrifter ikke findes, har det maattet beroe paa et Skjøn — navnlig tildels efter Initialernes Størrelse — hvor et nyt Afsnit skulde antages at begynde. Paa nogle Steder ere Overskrifter tilføiede, hvorom da Bemærkning er gjort i Noterne. Hvor der i Skindbogen paa nogle faa enkelte Steder findes betegnet, at Bestemmelsen er en ny Lov (nýmæli, i Skindbogen staaer i Almindelighed nym̄.), er dette altid anført i Udgaven; hvor Ordet nym. findes i Margen i Skindbogen, er det i Udgaven trykt paa samme Maade. Af enkelte Bestemmelser findes i Skindbogen ikkun Begyndelsen, eller Begyndelsen og Slutningen, forbundne ved et „usque“ eller usque in finem — hvilket tildels kan forklares ved at man allerede har havt disse Bestemmelser i et andet Haandskrift og derfor har fundet det ufornödent at optage dem fuldstændigt. Hvor i saadanne Tilfælde Stedet findes i St., have vi udfyldt det efter denne sidstnævnte Skindbog og ved Klammer betegnet, hvad der er tilföiet, idet vi da i det saaledes optagne Stykke have fulgt Retskrivningen i St., hvorimod vi ikke have fundet tilstrækkelig Grund til ogsaa at betegne de oplöste Forkortelser med Cursivskrift. I Anmærkninger under Texten er der henvist til de ovennævnte tidligere Udgaver, ligesom der ogsaa, forsaavidt angaaer de Dele, der ikke have noget tilsvarende i St., herom er gjort Bemærkning; imidlertid er en saadan Anmærkning glemt ved Thingsordningsafsnittet, der som anfört ikke findes i St.

I et Tillæg have vi givet et Aftryk af det ovennævnte Brudstykke A. M. 315 D, bestaaende af to Pergamentblade, hvis Linieinddeling vi tillige have betegnet med Streger. Dette mærkelige Brudstykke er sandsynligvis en Levning af et fuldstændigt Lovhaandskrift og dets Text er forskjellig fra begge vore to Hovedrecensioner; det hörer til de allerældste islandske Haandskrifter, formentlig fra Midten af eller ialfald den sidste Halvdel af det 12. Aarh. Endvidere er aftrykt A. M. 315 B, bestaaende af et Pergamentblad, formentlig fra det 14. Aarh., hvilket Brudstykke

synes at afgive Exempel paa et Supplement til et ældre Haandskrift, samt 315 C, der bestaaer af afskaarne Stykker af et formentlig fra den förste Del af det 13. Aarh. hidrörende Haandskrift; endelig have vi optaget nogle Capitler af A. M. 347 fol. (Belgsdalsbók, formentlig fra det 14. Aarh.), som der ere knyttede til Kristenretten[1]. Ved disse i Tillæget optagne Stykker have vi notevis gjort Henvisninger til de tilsvarende Steder i K. samt til Sveinbjörnssons og Thorkelins Udgaver. Brudstykket 315 A, der antages at være skrevet i det 14. Aarh. og indeholder endel af Vígslóði, (I. S. 171⁶ til S. 178²² i nærværende Udgave), have vi ikke optaget, da det i det hele er stemmende med K.[2], og til at optage de mindre Stykker i A. M. 136 4° (nærv. Udg. c. 247 og 248) og A. M. 624 4° (c. 245) kunde der ikke være Anledning, da disse Stykker som ovenanfört ikke kunne ansees henhörende til den egentlige Graagaas. Först efterat den islandske Text var fuldstændig trykt, ere vi blevne opmærksom paa Skindbogen A. M. 279 A 4° (Þingeyrabók), hvori findes Forstrandsretten (c. 209 ff.) i en Recension, der er meget lig St.

I Oversættelsen have vi sögt at bevare Originalens Aand og Tone og med Klarhed og Tydelighed at gjengive dens Mening, i hvilket Öiemed vi undertiden have gjort Tilföininger, der ere satte i Klammer; ikke sjeldent have vi i Oversættelsen nedlagt Resultatet af mere omfattende Undersögelser, uden at der dog, efter den lagte Plan, herfor kunde gjöres Rede enten i Anmærkning eller paa anden Maade. Enkelte af Originalens techniske Udtryk have vi

1) *Med Hensyn til disse i Tillæget optagne Stykker jvfr. Maurer's Graagaas, S. 8 og 15, hvor der bl. a. efter Guðbr. Vigfussons Meddelelse bemærkes, at 315 C formentlig ikke er skrevet paa Pergament, men paa fint Papir, saakaldet chinesisk Papir. Hvad angaaer Aftrykket i nærværende Udg. af 315 D. har Guðbr. Vigfusson, s. Maurer S. 15, medens han iövrigt med Anerkjendelse har udtalt sig om min i det hele rigtige Læsning af dette Brudstykke, ment, at der bör læses afstr, ofstærr, f. afftr, offtarr, kömr f. komr. S. 221¹⁵ yr f. ör, S. 221¹⁶ gengo f. gengo, S. 222⁵ gingo f. gengo S. 222²² varþvaislona f. varþveislona. Af 315 D. findes et Facsimile i P. G. Thorsen: De danske Runemindesmærker, I., ved S. 312. Med Hensyn til 347 fol., hvoraf et Facsimile findes i Thorkelins Udgave af Kristenretten, henvises til Dipl. Isl. I., 117 ff.*

2) *Ogsaa Skrivfeilen S. 175 Not. 1 og Referentserne S. 174 Not. b, c og d, og S. 177 Not. b findes i dette Brudstykke paa samme Maade som i K.*

troet at kunne bibeholde, f. Ex. Gode = Herredsforstander, Kvid = Nævninger (Jury), Hrep = Commune.

Nærværende Udgaves Text er trykt i 1852, og med det første Hefte af Texten, S. 1—60, fulgte i sin Tid tillige den tilsvarende Del af Oversættelsen. I det nævnte Aar blev jeg ansat i Island og medens jeg opholdt mig der, blev i Aarene 1853—1855 trykt S. 61—192 af Oversættelsen, hvorefter der indtraadte en længere Tids Standsning fra min Side, da Embedsforretninger og andre offentlige Hverv gjorde mig Sysselsættelsen med dette Arbeide umulig. I de senere Aar og navnlig siden 1864, efterat jeg under forandrede Embedsforhold havde optaget Arbeidet paany, skyldes Forsinkelsen ikke mig, men Literatursamfundets hensygnende Tilstand, der har medført, at Trykningen er skredet langsomt frem, indtil nu endelig i et Slutningshefte kan leveres den hele tilbagestaaende Del af Oversættelsen (tredie Del fra S. 193 og hele fjerde Del), tilligemed nærværende Efterskrift, der træder istedetfor den oprindelig paatænkte udförligere Fortale, og endelig nogle Rettelser til Texten. Det hele Værk udgjör saaledes fire smaa Dele, de to förste indeholdende Texten, de to sidste Oversættelsen.

Kjöbenhavn, i Mai 1870.

V. Finsen.

Rettelser.

Förste Del.

Side

55^{8} *casrl* vætt, l. *scal* vætti.

85 nederst, 61, l. 62.

93^{18} bciðt, l. beiðt.

105^{16} e o, l. e*r*o.

123^{28} Ef, er sandsynligvis en Afskriverfeil istedetfor: En.

138^{20} eeci, l. ecci.

159^{25} einvi*r*ke er formentlig en Afskriverfeil istedetfor: (som i St.) rettr i quoð.

175^{19} hcf*ir*, l. hef*ir*.

180^{18} Efter hei*m*an er formentlig udeglemt: enda er honom rett at stefna heiman (St.)

182^{9} fecc^{3}, l. fecc^{2}.

194^{15} tit, l. ti*l*.

194^{16} telra*l*, l. telrat.

198^{1} Efter: *broðor sonr* er formentlig ved en Afskriverfeil udeglemt: moðor broðir.

199^{28} scapbotendr ens vegna. Frændr — er formentlig af Afskriveren urigtig interpungeret istedetfor: scapbotendr. Ens vegna frændr o. s. v.

200^{24} viðtakendr e*r*o *eigi* ti*l*, er formentlig en Afskriverfeil istedetfor: viðtakendr e*r*o ti*l*.

218^{12} Efter: broþir samfeþri lavngetinn — er formentlig ved en Afskriverfeil udeglemt: þa systir samfeþra lavngetin.

223^{10} fc, l. fe.

Anden Del.

Side
52[16] *at*, l. at.
88[2] Ef, bör formentlig rettest udelades.
112[1] ste*f*na, l. ste*f*na.
129[26] og 130[1] ti*l* ti*l*, l. ti*l*.
136[2] þei*m* e*r* at h*onom* leígðe. oc hino*m* e*r* selde, e*r* formentlig en Afskriverfeil istedetfor: þei*m* e*r* selde oc hino*m* e*r* at h*onom* leígðe (cfr. St.)
142[24] tiđ[1], l. tiđ[2].
156[10] Efter enda se — er formentlig ved en Afskriverfeil udeglemt: eigi. (cfr. St. II, 312.)
204[8] af, l. ef.
247[24] vrRliðr bör formentlig læses vvaliðr, jfr. Dipl. Isl. I, 317.
249[8] metar, l. mælir.

Nordiske Oldskrifter

udgivne

af

det nordiske Literatur-Samfund.

XXI.

Grágás,

Islændernes Lovbog i Fristatens Tid,

ved *V. Finsen.*

Tredie Hefte.

KJØBENHAVN.

Trykt i Brødrene Berlings Bogtrykkeri.

1855.

DET NORDISKE LITERATUR-SAMFUND.

Det nordiske Literatur-Samfund har til Formaal at udbrede Kundskab til Nordens ældre Literatur, navnlig ved at udgive nordiske Oldskrifter paa en med Almenhedens Tarv overenstemmende Maade, og ved at udbrede disse i saa vid en Kreds som muligt. Samfundet vil derfor nærmest foranstalte Haandudgaver af de vigtigste islandske og andre oldnordiske Skrifter med en vel bearbeidet Text, og vil ved Siden heraf ogsaa søge at fremkalde lignende Udgaver af de senere Sprogmindesmærker, navnlig af Levningerne fra vor egen Middelalder. Men da Kundskaben til Nordens Oldsprog er saa lidet udbredt, vil Samfundet, i det mindste indtil Tilvejebringelsen af andre fornødne Hjælpemidler gjör det overflødigt, ledsage hine Textudgaver med Oversættelser eller saadanne Oplysninger, som ere nødvendige til fuldstændig at forstaae det udgivne. De af Samfundet besørgede Skrifter skulle indrettes saaledes, at Texterne og Oversættelserne eller Oplysningerne kunne samles i særskiltc Bind. Samfundets Love ere:

§ 1. Samfundet har til Formaal, at fremme Kundskab til Nordens ældre Literatur, nærmest ved at udgive og udbrede nordiske Oldskrifter og de til disses Benyttelse fornødne Hjælpemidler.

§ 2. Aarlig afholdes i Kjøbenhavn et Møde, hvorpaa samtlige Medlemmer have Stemmeret.

§ 3. Til at bestyre Samfundets Anliggender vælges paa det aarlige Møde et Raad af 5 Medlemmer. Af disse afgaae efter det første Aar tre, næste Aar to, og saa fremdeles.

§ 4. Medlemmer optages af Samfundsraadet. Det halvaarlige Bidrag er 1 Rbd. Den der undlader at betale, betragtes som udtraadt af Samfundet. Ethvert Medlem erholder uden Betaling et Exemplar af de efter hans Indtrædelse udgivne Skrifter.

§ 5. Naar Samfundet tæller 500 Medlemmer, paaligger det Raadet, at bringe under Forhandling i Samfundet, hvorvidt nye og udførligere Love skulle vedtages. Indtil da skal Raadet paa det aarlige Møde afgive Beretning om det forløbne Aars Virksomhed og aflægge Regnskab.

Samfundet har udgivet:

I. Hrafnkel Freysgodes Saga, besørget af K. Gislason og oversat af N. L. Westergaard. 1847. Bogladepris 40 Sk.

II. Droplaugarsona saga, besørget og ledsaget med en Analyse og Ordsamling af K. Gislason. 1847. Bogladepris 1 Rdl. 8 Sk.

III. Hervarar saga ok Heiðreks konungs, besørget af N. M. Petersen og oversat af G. Thorarensen. 1847. Bogladepris 72 Sk.

IV. Bjarnar saga Hitdælakappa, besørget og oversat af H. Friðriksson. 1847. Bogladepris 84 Sk.

V. Vápnfirðinga saga, þáttr af Þorsteini hvíta, þáttr af Þorsteini stangarhögg, Brandkrossa þáttr, besørget og oversat af G. Thordarson. 1848. Bogladepris 76 Sk.

VI. Sagan af Þórði hreðu, besørget og oversat af H. Friðriksson. 1848. Bogladepris 72 Sk.

VII. Lucidarius, en Folkebog fra Middelalderen, besørget ved C. J. Brandt. 1849. Boglpr. 80 Sk.

VIII. Tvær Sögur af Gisla Súrssyni, udgivne ved K. Gislason. Med en Forklaring over Kvadene af Dr. S. Egilsson. 1849. Bogladepris 1 Rdl. 32 Sk.

IX. Kong Waldemar den andens Jyske Lov, ved N. M. Petersen. 1850. Bogladepris 84 Sk.

X. Bandamanna Saga, ved H. Friðriksson. 1850. Bogladepris 60 Sk.

XI. Grágás, Islændernes Lovbog i Fristatens Tid, udgivet og oversat af V. Finsen. (Förste Hefte.) 1850. Bogladepris 68 Sk.

XII. Færöiske Kvæder, ved V. U. Hammershaimb. I. *Sjurðar kvæði.* 1851. Bogladepris 1 Rdl. 24 Sk.

XIII. Valdemars sællandske Lov ved P. G. Thorsen. 1852. Bogladepris 80 Sk.

XIV. Eriks sællandske Lov ved P. G. Thorsen. 1852. Bogladepris 1 Rdl. 16 Sk.

XV. Fóstbræðra Saga ved K. Gislason. (Förste Hefte.) 1852. Bogladepris 68 Sk.

XVI. Grettis Saga ved G. Thordarson. (Förste Hefte.) 1853. Bogladepris 1 Rdl. 32 Sk.

XVII. Grágás, udgivet og oversat af V. Finsen. (Andet Hefte.) 1853. Bogladepris 64 Sk.

XVIII. Skånske Lov, ved P. G. Thorsen. 1854. Bogladepris 2 Rdl.

XIX. Íslenzk fornkvæði, ved Sv. Grundtvig og Jón Sigurðsson. (Förste Hefte.) 1854. Bogladepris 1 Rdl. 32 Sk.

XX. Færöiske Kvæder, ved V. U Hammershaimb. (Andet Hefte.) 1855. Bogladepris 88 Sk.

Til Pressen forberedes:

Fóstbræðra saga ved K. Gislason. (Andet Hefte.)

Grágás, besørget og oversat af V. Finsen. (Fjerde Hefte.)

Grettis Saga ved G. Thordarson. (Andet Hefte.)

Hávarðar saga Ísfirðings ved G. Thordarson.

Udsigt over Nordens gamle Literatur ved P. G. Thorsen.

Njáls saga ved K. Gislason.

Íslenzk fornkvæði, ved Sv. Grundtvig og Jón Sigurðsson. (Andet Hefte.)

Færöiske Kvæder, ved V. Hammershaimb. (Tredie Hefte.)

Tiltrædende Medlemmer kunne erholde alle af Samfundet udgivne (I-XX) Skrifter for 16 Rdl. Anmældelser om Indtrædelse i Samfundet modtages saavel hos Samfundsraadets Medlemmer: *K. Gislason* (Forhaabningsholm Nr. 3), *A. F. Krieger* (Kronprindsessegade 401 C), *O. Stephensen* (Boldhusgade 222), *P. G. Thorsen* (Kronprindsessegade 408) og *N. L. Westergaard* (Gammelstrand 7), som i den *Gyldendalske Boglade* (Klareboderne 8) og udenfor Kjøbenhavn hos dennes Commissionærer.

; . 52

Nordiske Oldskrifter

udgivne

af

det nordiske Literatur-Samfund.

XXXII. (Slutningsheftet.)

Grágás,

oversat af V. Finsen.

Femte Hefte.

KJØBENHAVN.

Berlingske Bogtrykkeri ved L. N. Kalckar.

1870.

DET NORDISKE LITERATUR-SAMFUND

har udgivet:

I. Hrafnkel Freysgodes Saga, besørget af K. Gisla og oversat af N. L. Westergaard. 1847. (Udsolgt.)

II. Droplaugarsona saga, besørget og ledsaget m en Analyse og Ordsamling af K. Gislason. 1847. (Udsolgt

III. Hervarar saga ok Heiðreks konungs, besørg af N. M. Petersen og oversat af G. Thorarensen. 184 Bogladepris 72 Sk.

IV. Bjarnar saga Hítdœlakappa, besørget og over af H. Friðriksson. 1847. Bogladepris 84 Sk.

V. Vápnfirðinga saga, þáttr af Þorsteini hvíta, þátt Þorsteini stangarhögg, Brandkrossa þáttr, besørget og ov sat af G. Thordarson. 1848. Bogladepris 76 Sk.

VI. Sagan af Þórði hreðu, besørget og oversat H. Friðriksson. 1848. Bogladepris 72 Sk.

VII. Lucidarius, en Folkebog fra Mida alderen, besørget ved C. J. Brandt. 1849. Boglpr. 80

VIII. Tvær Sögur af Gisla Súrssyni, udgi ved K. Gislason. Med en Forklaring over Kvadene Dr. S. Egilsson. 1849. Bogladepris 1 Rdl. 32 Sk.

IX. Kong Valdemar den andens Jyske Lov, N. M. Petersen. 1850. Bogladepris 84 Sk.

X. Bandamanna Saga, ved H. Friðriksson. 1850. Bogladepris 60 Sk.

XI. Grágás, Islændernes Lovbog i Fristatens Tid, udgivet og oversat af V. Finsen. (Förste Hefte.) 1850. Bogladepris 68 Sk.

XII. Færöiske Kvæder, ved V. U. Hammershaimb. I. *Sjurðar kvæði.* 1851. Bogladepris 1 Rdl. 24 Sk.

XIII. Valdemars sællandske Lov ved P. G. Thorsen. 1852. Bogladepris 80 Sk.

XIV. Eriks sællandske Lov ved P. G. Thorsen. 1852. Bogladepris 1 Rdl. 16 Sk.

XV. Fóstbræðra Saga ved K. Gislason. (Förste Hefte.) 1852. Bogladepris 68 Sk.

XVI. Grettis Saga ved G. Thordarson. (Förste Hefte.) 1853. Bogladepris 1 Rdl. 32 Sk.

XVII. Grágás, udgivet og oversat af V. Finsen. Andet Hefte.) 1853. Bogladepris 64 Sk.

XVIII. Skånske Lov, ved P. G. Thorsen. 1854. Bogladepris 2 Rdl.

XIX. Íslenzk fornkvæði, ved Sv. Grundtvig og Jón Sigurðsson. (Förste Hefte.) 1854. Bogladepris 1 Rdl. 32 Sk.

XX. Færöiske Kvæder, ved V. U. Hammershaimb. Andet Hefte.) 1855. Bogladepris 88 Sk.

XXI. Grágás, udgivet og oversat af V. Finsen. Tredie Hefte.) 1855. Bogladepris 88 Sk.

XXII. Grágás, udgivet og oversat af V. Finsen. Fjerde Hefte) 1856. Bogladepris 2 Rdl.

XXIII. Oldnordisk Formlære, ved K. Gislason. Förste Hefte.) 1858. Bogladepris 64 Sk.

XXIV. Íslenzk fornkvæði, ved Sv. Grundtvig og Jón gurðsson. (Andet Hefte.) 1858. Bogladepris 1 Rdl.

XXV. Grettis Saga, ved G. Magnússon og G. darson. (Andet Hefte.) 1859. Bogladepris 1 Rdl.

X *XXVI. Íslenzk fornkvæði*, ved Sv. Grundtvig o Sigurðsson (Tredie Hefte.) 1860. Bogladepris 1 Rdl. 3

XXVII. Bárðarsaga Snæfellsáss, Víglundar. þorðarsaga, Draumavitranir, Völsaþáttr, ved Guðb Vígfússon. 1860. Bogladepris 1 Rdl.

XXVIII. Hávarðar saga Ísfirðings, ved G. Th son, med en Forklaring af Viserne ved G. Brynjul 1860. Bogladepris 1 Rdl. 16 Sk.

XXIX. XXX. XXXI. Oldnordisk Ordföjnings ved G. F. V. Lund. 1862. Første, andet og tredie H Bogladepris for hvert 1 Rdl. 16 Sk.

XXXII. (Slutningsheftet). Grágás, udgive oversat af V. Finsen. Femte Hefte 1870. Boglad 1 Rd. 32 Sk.

Til **Bogbinderen.**

Ved Indbindingen af hele Graagaasen bliver O sættelsens Blade i det første Hefte at udtage fra Text hvormed de ere sammenheftede.

